לא למסחר
CONFIDENTIAL

מסכת
יומא
מן
תלמוד בבלי

עם פירוש רש"י, תוספות, ותוספות ישנים, ופסקי תוספות, רבינו אשר, קצור פסקי הרא"ש לבנו רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל, והגהות אשר"י מהג"מ ישראל מקרעמז ז"ל, **ופירוש המשניות להרמב"ם** ז"ל. פירוש **רבינו שמשון משאנץ** ז"ל ופירוש **רבינו אשר** ז"ל למשניות סדר זרעים וטהרות. **מבוא התלמוד** לרבינו שמואל הנגיד הלוי ז"ל, ועליו גלוה קצור **כללי התלמוד** מלוקט מספרי הכללים ע"י הג"מ יהודה אריה ליב ז"ל דיין בפפד"מ. **מסורת הש"ס, עין משפט** (מראה מקומות הדינים בפוסקים הראשונים), **ונר מצוה** (סמני מנין הדינים שנסמנו בעין משפט), **ותורה אור,** כל אלה סידר וחיבר הג"מ יהושע בועז ז"ל בעה"מ שלטי הגבורים להרי"ף. **חלופי גרסאות.** הגהות לש"ס והוספות במסורת הש"ס ועין משפט להג"מ **יוסף שמואל** ז"ל אבד"ק פפד"מ (כמש"נ בש"ס אמ"ד ופפד"מ בשנות תע"ד–תפ"א), והגהות ותוספות מראה מקומות להג"מ **ישעיה** (פיק) **ברלין** ז"ל אבד"ק ברעסלויא, ומוקפים בחצאי רבוע.

ועליהם נוספו

א) ספר **חכמת שלמה (מהרש"ל)** להג"מ שלמה לוריא ז"ל.

ב) **חדושי הלכות** } **מהרש"א** { להג"מ שמואל אליעזר הלוי
ג) **חדושי אגדות** } { אידלש ז"ל אבד"ק אוסטרא.

ד) **מאיר עיני חכמים (מהר"ם לובלין)** להג"מ מאיר מלובלין ז"ל.

ה) **חדושי הלכות מהר"ם שיף** להג"מ מאיר שיף ז"ל אבד"ק פולדא.
ועליו **באור והגהות** מהג"מ מרדכי מארדוש ז"ל אבד"ק פאריצק.

ו) **מעדני יום טוב** { בתחלה נקרא מעדני מלך } על הרא"ש למסכת ברכות וחלכות קטנות חולין ובכורות ונדה } להג"מ יום טוב ליפמאן הלוי העלוי ז"ל (בעה"מ תוספות ירט).
ז) **דברי חמודות** { בתחלה נקרא לחם חמודות }

ח) **פלפולא חריפתא** על הרא"ש סדר נזיקין.

ט) **תפארת שמואל** (השלם) על הרא"ש, להג"מ אהרן שמואל קאיידנוור ז"ל (מהרש"ק).

י) **קרבן נתנאל** על הרא"ש לסדר מועד ונשים, להג"מ נתנאל ווייל ז"ל אבד"ק קארלסרוא.

יא) **חסד לאברהם** פי' על שמונה פרקים להרמב"ם ז"ל, מהג"מ אברהם הלוי הורוויץ ז"ל (אביו של בעל השל"ה).

יב) **מסורות חדשות** (הגהות בעל הלבוש) להג"מ מרדכי יפה ז"ל אבד"ק פוזנא. עם **תיקונים והגהות** מהג"מ מרדכי זאב הלוי איטינגא ז"ל וגיסו הג"מ יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן ז"ל אבד"ק לבוב (בעל מפרשי הים).

יג) **הגהות הב"ח** להג"מ יואל סירקש ז"ל אבד"ק קראקא (בעה"מ בית חדש).

יד) **הגהות הגר"א** להג"מ אליהו ז"ל הגאון מווילנא (הוגהו ונתקנו ע"פ כ"ק מגליון הש"ס שלמד בו וכינו למסכתות רבות ממנו).

טו) **מראה יחזקאל** הגהות להג"מ יחזקאל הלוי לנדא ז"ל אבד"ק פראג (בעה"מ נודע ביהודה כו').

טז) **מעשה ר"ב** הגהות להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעה"מ הודה גבר).

יז) **גליון הש"ס** להג"מ עקיבא איגר ז"ל אב"ד דק"ק פוזנן.

יח) **גליון מהרש"א** הגהות לבנו הג"מ שלמה איגר ז"ל אבד"ק פוזנן.

יט) **הגהות** הג"מ **שאול קאצנעלנבוגן** ז"ל מווילנא.

כ) **הגהות** הג"מ **אלעזר לנדא** ז"ל אבד"ק בראדי (בעה"מ יד המלך).

כא) **חדושי והגהות הרש"ש** להג"מ שמואל שטראשון ז"ל מווילנא. עם הוספות מכי"ק. והחשמטות שנשמטו ממקומן הושבו עתה למקומותיהן, ומוקפות בחצאי רבוע.

(ועוד נוספו בו מעלות ותוספות רבות על כל ספרי הש"ס בלעדו כמש"נ בש"ס תוצאת דפוסנו משנת תקצ"ה, ותוצאה השניה משנת תרי"ט)

וראה זה חדש הוא אשר הוספנו בו על כל אלה

יותר ממאה הוספות חדשות נכבדות

כוללות **פירושים חדושים והגהות מרבנן גאוני קדמאי ובתראי** רובם היו גנוזים עד כה **בכתבי יד** בגנזי הספרים אשר להממשלות או ליחידים זה בבה וזה בבה, ועין הדפוס לא שופתם עוד. ונקובים בשמותיהם מעבר לדף הזה:

לא למסחר
CONFIDENTIAL

ווילנא

בדפוס והוצאת האלמנה והאחים ראם

שנת **חמשת אלפים ושש מאות וארבעים ואחת** לפ"ק

ואלה ההוספות החדשות שהוספנו בהש"ם הזה:

יש מהן שנוספו על כל מסכתות הש"ם ויש שלא באו רק על איזה מסכתות:

אלה מהם נדפסו בפנים הש"ם או על גליון הדף:

א) **מסכת כלה רבתי - השלמה** - מרובה בפרקים ובוהראות ישרות יתר על הנדפסת בכל ספרי השם. (נמצאת בכ"י רבינו אברהם בר נתן הידוע בר"ל בעל המנהיג, עם הגהות רבות ומראה מקומות, ויצאה לאור פ"א ע"י בעהמ"ס בית נתן).

ב) **מסכתות קטנות נוספות:** מסכתות ספר תורה, תפילין, מזוזה, וציצית, (נמצאו בכ"י ונדפסו בספה"ם בשנת תרי"א).

ג) **חלופי גרסאות בש"ם** ע"פ נוסחאות ישנות.

ד) **נוסחאות ישנות ונוסחת הבבלי** במסכת שקלים.

ה) **נוסחת הירושלמי** במסכת הוריות.

ו) **נוסחאות כתבי יד** במסכת סופרים.

ז) **נוסחא חדתא** למס' נדים מספר מראית העין להחיד"א ז"ל עם פירושו עליה מכפרו הדגול.

ח) פירוש **רב האי גאון** ז"ל, למשניות סדר פרזות.

ט) **- רב נסים** (גאון) **בר יעקב** ז"ל (תלמיד רב האי גאון ומריבותיו של הר"ף), למסכת ברכות, שבת, ועירובין (ונקרא בשם מפתח מגעולי התלמוד).

י) [כ"י] **- רבינו חננאל בר חושיאל** ז"ל (ב"כ מרבותיו של הר"ף), לחצי הש"ם.

יא) [כ"י] **- רבינו גרשום בר יהודה מאור הגולה** ז"ל (רביה דרבי הדש"ל) למס' תענית ובבא בתרא ולכל סדר קדשים מלבד זבחים.

יב) **- רש"י** למסכת אבות, ע"פ נוסחאות שונות.

יג) **הרשב"ם העקרי** למס' ב"ב דף פ"ו, פ"ח, פ"ט, ק"ל, ק"א. שלא נדפס רק בדפוס פיזרו בשנת תע"א ובבל שאר הדפוסים נדפס בטעות פי אחד בשבט בש"ם בהעדה לפי' הרשב"ם בדף פ"ט סוף ע"א.

יד) פי' **רבינו זרחיהו הלוי** ז"ל (רדה בעל המאור) למס' קנים.

טו) **- רבינו אברהם בר דוד** ז"ל (הראב"ד בעל ההשגות) למסכת קנים ותמיד.

טז) [כ"י] **תוספות ר"י זקן** ז"ל, למס' קדושין (כך יחסום לו רושמי הספרים, אבל נראה כי טעו בזה, כי בשני מקומות מובא בקן ספר התרומה ומהברו הלא היה תלמידו של ר"י הזקן).

יז) פי' **רבינו שמשון משאנץ** (משאנצא) ז"ל, למס' ערלה לתשלום מסכת בכורים, ולפרק אונדיתינוס. ועליו נלוה גם פי' הרמ"ע מפאנו ז"ל.

יח) [כ"י] **תוספות הר"ש משאנץ** הנ"ל, למס' סוטה.

יט) [כ"י] **תוספות ישנים** למסכת יבמות.

כ) [כ"י] פי' **ריב"ן השלם** למס' מיר. תפדוש שנדפס בש"ס למס' נזיר וייחסוהו לרשי, הוא באמת לרבינו יהודה בר נתן ז"ל (בדפוסה מתוך רבי שמצאנוהו) אולם הנדפס משובש מאד, גם חסר ממנו הרבה, ועתה נמצא פירושו השלם בכ"י קדמון ומדוייק והתפוחות והשניים שמצאנו בו נדפסו בצד הפירוש הגלי הנדפס בשם רשי"ו ונקראו בשם נוספות הריב"ן.

כא) [כ"י] פי' **רבינו יצחק בר מלכי צדק** סימפוסי ז"ל, למשניות סדר זרעים.

כב) [כ"י] פי' **רבינו יהודה בר בנימין הרופא** ז"ל ממשפחת **הענים** (רבו של בעל שבלי הלקט), למס' שקלים.

כג) [כ"י] פי' **רבינו מאיר מרוטנבורג** (מהרי"ם) ז"ל, למס' נגעים ואהלות.

כד) קובץ פירושי **מהר"ם מרוטנבורג** לסדר טהרות, שרבאם התוי"ט, מלבד למס' נגעים ואהלות שהדפסנוהו ע"פ כ"י הנ"ל.

כה) פי' **רבינו יונה החסיד מגירונדא** ז"ל, למס' אבות.

כו) [כ"י] **תוספות ר"י"ד** מאת רבינו **ישעיה די טראני** (ר' ישעיה הראשון ז"ל) למס' כתובות ולמס' נזיקין.

כז) [כ"י] **תוס' חד מקמאי** למס' יבמות, והוא נדפו נכרו של **רבינו משלם** ז"ל, ובראש הספר כתוב בכתב ובחי' החיד"א ז"ל בהה"ל: "חדושי יבמות לחד מקמאי ז"ל, מכרי לחרב אביו לשבת, הוא היה בזמן הראב"ד, ובא מעשה לפניהם. החיד"א סי' עכ"ל.

כח) [כ"י] פי' **הרא"ש** ז"ל למסכת נזיר, שהיה בב"י ישן בעקד הספרים של החיד"א ז"ל (והחיד"א ז"ל החזם עליו בעצם כ"י קדשו").

כט) **תוס' הרא"ש** ז"ל למס' הוריות (ע"פ הנדפס בפעם הא' בפראג).

ל) **פירוש הרא"ש** ז"ל למסכת קנים תמיד ומדות.

לא) [כ"י] **תוספי הרא"ש** ז"ל למסכת נדה.

לב) [כ"י] **שיטה מקובצת** לרבינו **בצלאל אשכנזי** ז"ל, קבוצת הגהות והדשי הראשונים ז"ל לכל סדר קדשים (חסר רק למס' חולין) ובתרכה מקוטות מביא פי' רש"י האמתי שמצא בב"י תחת הטפרש האחר שנדפס על שם רשי"ו בכל ספרי הש"ם. (נעתקו מכ"ק מנלין הש"ם שלו שנמצא בירושלים תוב"ב. והחיד"א ז"ל בשה"ג ח"ב מזכירן לשבח בהה"ל: הגהות נפלאות אמתיות מתוך נפ"ת כ"י שהיו לו, ולא זכינו עדיין שיצאו לאור הדפוס עכ"ל. ולמס' חולין נעתק בעצם ב"ק של תלמידו הנ"ם שלמה בר יהושוה עדני הנ"ל (בעהמ"ס פי' מלאכת שלמה על משניות שעודנו בב"י).

לג) **חכמת שלמה** (מהרש"ל) לפרק הלק, אשר נשמט מכל ספרי הש"ם, ולא נדפס רק בס' ח"ש תוצאה א' בשנת ושל"ה.

לד) [כ"י] **חדושי מהרש"ל** על חדא"ש למס' שבת עירובין וגיטין.

לה) **פירש"י והג"י** וכו' שעל **הרא"ש**, התנו ונוספו בם תרבה ע"פ הנדפס בפראג בשנת שפ"ח על ידי בעל התוי"ט.

לו) [כ"י] **הגהות הב"ח** להלק מהדא"ש.

לז) הגהות מס' **תמת ישרים**, על אוה"נ ועל מסכתות קטנות.

לח) תגהות מס' **ברכת הזבח** ומס' **צאן קדשים** לסדר קדשים.

לט) **תפארת שמואל**, השגות על מהרש"א לחצ"ם **אהרן שמואל קאידנוור** ז"ל (מהרש"ק) (בעהמ"ס ברכת חובת) (מלבד תגהותו על נפ"ת שכאו בפוף המסכתות).

מ) [כ"י] **פסקי תוספות** למס' מעילה שלא נדפסו עד כה בבל ספרי הש"ם ואנחנו מצאנום בפסקי תום' ב"י ישן על קלף.

מא) [כ"י] **נוסחאות ישנות בפסקי תום'** שנמצאו בב"י ישן נושן על קלף.

מב) פי' **קרבן העדה** למס' שקלים, לחצ"ם **דוד** ז"ל אבד"ק דעמויא.

מג) פי' הצ"ם **חיים יוסף דוד אזולאי** ז"ל (מספרו כסא דהמים) לאוה"נ ולמסכתות קטנות.

מד) [כ"י] **הוספות להגהות הגר"א** ז"ל. ובחתר בסדר זרעים ומסכת שקלים, מעצם כ"ק.

מה) **הגהות הגר"א** למשניות סדר טהרות (מלבר באחו שנמצר לקמן שנדפס בסוף).

מו) **מים טהורים** הגהות למסכת כלים לחצ"ם **יהודה** לבב הלוי עד"ל ז"ל מ"ם מפלאנים (בעהמ"ם אפיקי יהודה).

מז) **הגהות ותקונים** בפי' הרא"ש למס' קנים מס' **יעיר קנו.**

מח) ספר **תקלין החדתין** על טס' שקלים מתלמוד ירושלמי, מהנ"ם **ישראל** בחר"ש ז"ל מ"ם רשקלאב (תלמידו של הגר"א), עם הגהות הגר"א ז"ל למסכת החיא.

מט) [כ"י] **נמוקי הגר"ב** הגהות על מהרש"א לחצ"ם **יהודה בברך** ז"ל אבד"ק סיגי (מלבד הדושיו על נפ"ת שבאו בסוף המסכתות).

נ) ספר **בנין יהושע** על אבות דרבי נתן, מאת הרב **יהושע פאלק** בר' יצחק איזיק מלינא ז"ל.

נא) ספר **נחלת יעקב** למסכתות קטנות, מאת הרב **יעקב (יאקב)** בר' בריך נייטבורט ז"ל.

נב) **עין משפט, ממורת הש"ם, גליון הש"ם וציון ירושלים** כלם למס' שקלים, מאת בעלי מפרשי הים ז"ל.

נג) **הגהות** על פי הרמב"ם והר"ש לסדר זרעים מהנ"ם **שמואל פריינד** ז"ל מדייני פראג (בעהמ"ם זרע קודש). ונדפסו על הגליון בצדם מבלי הזכרת שם מחברן.

נד) [כ"י] **לב חכמים** למסכת שמחות.

ואלה ילוו על הש"ם בסוף המסכת:

נה) [כ"י] **פירוש קדמון** למס' מעילה, הובא בשישה מקובצת ב"י בשם "פירוש לא נודע למי".

נו) **אור זרוע הקצר** על מסכת יבמות, לחצ"ם **חיים מנוואשטט** בן הריא"ז ז"ל בעהמ"ם אור זרוע (ונדפס פ"א על גליון פסקי הרא"ש בש"ם רפוס ווינציאה).

נז) ספר **מהדורא בתרא למהרש"א**, עם חדשי הלכות ואגדות מחתנו הנ"ם **משה** בר' יצחק בונם ז"ל אבד"ק לובלין.

נח) **חכמת מנוח**, חדושים מהנ"ם **מנוח העגדיל** ז"ל (בחתר של מהרש"ל).

נט) **מים חיים**, חדושים מהנ"ם **יחזקיה די סילוא** ז"ל (בעהמ"ם פרי חדש).

ס) **כללי התלמוד**, לחצ"ם **חיים בנבנשתי** ז"ל (מספתר כנהג"ג ושיחרי כנה"ג).

סא) [כ"י] **הגהות ישנות** למס' נדה שנבחבו בב"י ספרדי ישן על גליון המסכת דפוס ווינציאה שנת רפ"ו.

סב) [כ"י] חדושי הנ"ם **משה** בי' אברהם ז"ל אבד"ק הוראונא (בעהמ"ם תפארת למשה).

סג) תגהות הצ"ם **נתן בורגיל** ז"ל, לסדר קדשים ומס' הוריות (מספרו חק נתן).

סד) [כ"י] **באור הגר"א** ז"ל למס' ערכין ונקרא **יד אליהו.**

סה) [כ"י] **הגהות חדשות** מהגר"א ז"ל למס' תמורה, מלבר אלה שנדפסו על הדף מכ"י.

סו) [כ"י] **באור הגר"א** למשניות **סדר טהרות** (מלבר אהלות) אשר קבל ממנו תלמידו הצ"ם בונם ז"ל משקלאב ונערוך ע"י הודה"ז ז"ל, ולזק גדול ממנו כלו חדש, שלא נמצא באו"ח.

סז) ספר **אורח מישור** למס' נזיר, מהצ"ם **יוחנן** בר' **מאיר** ז"ל מקדמוניר.

סח) הגהות הצ"ם **יחיאל היילפרין** ז"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ם סדר הוריות).

סט) [כ"י] חדושים והגהות מהצ"ם **יעקב עמדין** (הר"יעב"ץ) ז"ל (מעצם כ"ק מנלין הש"ם שלו).

ע) [כ"י חדושים מהצ"ם **גדליה ליפשיץ** ז"ל, על איזה מסכתות מב"ק, ומסכתו **רגל ישרה** לאוה"נ ומס"ק.

עא) חדושים מבנו הצ"ם **ישראל ליפשיץ** ז"ל בעהמ"ם **תפארת ישראל** על משניות.

עב) [כ"י] חדושים מהצ"ם **צבי הירש ברלין** ז"ל (-נכר לבעל הכם צבי ז"ל).

עג) חדושים מהצ"ם **משה סופר** ז"ל אבד"ק פרעסבורג (בעהמ"ם שו"ת חתם סופר וכו').

עד) **שדה צופים** על הרא"ש לחצ"ם **בצלאל רנשבורג** ז"ל (בעהמ"ם הזרה גבר).

עה) חדושים מהצ"ם **זאב וואלף הלוי מבאסקוויץ** ז"ל (בעהמ"ם סדר משנה).

עו) חדושים מהצ"ם **ברוך פרענקיל תאומים** ז"ל (בעהמ"ם ספר ברוך פעם וכו').

עז) [כ"י] חדושים מהצ"ם **יעקב צבי יאליש** ז"ל מרעוב (בעהמ"ם טלא הרועים וכו').

עח) [כ"י] **הגהות** למס' שבועות מהצ"ם **ליב ברלין** ומהצ"ם **נח חיים צבי** ז"ל (בעהמ"ם מעין החכמה).

עט) [כ"י] **מצפה איתן** לחצ"ם **אברהם** ז"ל מסטנסק (בעהמ"ם משביל לאיתן וכו'). (עם תוספת מרובה מב"ק על הנדפס בש"ם דפוס ויטאוויד).

פ) [כ"י] חדושים מהצ"ם **שלמה איגר** ז"ל, למסכתות שלא נדפסו עוד עליהן (מלבר הגלי מעלי"ד).

פא) חדושים מהצ"ם **צבי הירש חיות** ז"ל אבד"ק זאלקווא (בעהמ"ם שו"ת מהרי"ץ וכו').

פב) [כ"י] **קרני ראם** לחצ"ם **אהרן משה טויבש** ז"ל אבד"ק יאסי (בעהמ"ם שו"ת תועפות ראם). כולל הערות על מהרש"א והחדוש"א (נדפס עתה מב"ק על הוראה מסכתות שנדפסו בלעדיו).

פג) [כ"י] **הגהות** בנו הצ"ם **שמואל שמעלקא טויבש** ז"ל אבד"ק יאסי.

פד) **ארץ צבי** הגהות על הגהות אשרי" מהצ"ם **יהודה צבי** ז"ל (בעהמ"ם שו"ת מנחת יהודה).

פה) [כ"י] **שער הלקוטות** הגהות מהצ"ם **ישכר** ז"ל בעהמ"ם פתחו שערים).

פו) [כ"י] **חדושי הרד"ל** מהצ"ם **דוד לוריא** ז"ל מבחאוו ישן (בעל ההגהות על הצדוק רבה ופרה"א וכו').

פז) [כ"י] **הוספות לחדושי והגהות הרש"ש.**

פח) [כ"י] חדושים מהצ"ם **יוסף חנינא ליפא מייזליש** ז"ל (בעהמ"ם שו"ת תפארת יוסף).

פט) [כ"י] הגהות למסכת נזיר מהצ"ם **אשר הכהן** ז"ל אבד"ק שנדשב (בעהמ"ם ברכת ראש).

צ) [כ"י] חדושים מהצ"ם **שמחה** ז"ל אבד"ק דעטוי (בנו של הצ"ם צבי הויק ז"ל).

צא) [כ"י] **מלאכת יום טוב** מהצ"ם **יום טוב ליפמאן** ז"ל אבד"ק קאפולי (בעהמ"ם קדושת יום טוב וכו').

צב) [כ"י] **בן אריה** מהצ"ם **זאב בן אריה** ז"ל אבד"ק מעלה.

צג) חדושים מהצ"ם **אליהו גוטמאכר** ז"ל אבד"ק גרידץ (בעהמ"ם צפנת פענח).

צד) [כ"י] חדושים מהצ"ם **יצחק אייזיק חבר** ז"ל אבד"ק טיקטין (בעה"ם שו"ת בנין עולם).

צה) [כ"י] חדושים מהצ"ם **נחמיה ביריך** הלוי ז"ל מדובראוונא (בעה"ם שו"ת דברי נחמיה).

צו) [כ"י] **מראה כהן** לחצ"ם **בצלאל הכהן** ז"ל מ"א פ"ק ווילנא (בעהמ"ם ראשית בכורים).

צז) [כ"י] חדושים מהצ"ם **אלעזר משה הלוי הורוויץ** שליט"א אבד"ק פינסק.

צח) [כ"י] **פורת יוסף** לחצ"ם **יוסף** שליט"א מ"א פ"ק ווילנא.

צט) **הגהות אמרות טהורות** על פי הר"ם והר"ש והראש לכל סדר טהרות לחצ"ם **שמואל פריינד** ז"ל הנ"ל.

ק) [כ"י] **חשק שלמה** לחצ"ם **שלמה הכהן** שליט"א מ"א פ"ק ווילנא.

קא) [כ"י] **יפה עינים** לחצ"ם **אריה ליב יעלין** שליט"א אבד"ק בילסק (בעהמ"ם קול אריה וכו') כולל מ"ם לתלמוד ירושלמי, לסדרשים, לקוטים, ספרא, ספרי ומכילתא ופרה"א ופסקיר, עם הערות והדושים בהלופי גרסאות ושנוים שבין תלשוד בבלי לירושלמי. (ובהם הגהות ופ"ם בירושלמי למס' ברכות ושבת לחצ"ם **ליב ברלין** ז"ל ויחברים כשם הגרליב).

קב) [כ"י] **המתרגם** כולל באור מלות הלועזות שברשי', הוספות והרא"ש, וכפי' המשניות להרמב"ם והר"ש.

קג) **פסקי תוספות, ומסורת הש"ם, ועין משפט, ותורה אור**, שכל אלה נשתבשו מאד בכל ספרי הש"ם, הוגהו ונתקנו בש"ם הזה ע"י גדולי התורה.

נם הוספנו כו: א) הגהות מספר **שיח יצחק** על הוספות ישנים למסכת יומא. ובב"ם שנדפס בתן מלפנים "ע' שיח יצחק" הדפסנו את הוכן דבריו מפורשים במקומם. כ) **מראה מקומות** בפירוש"י ורמב"ם למסכת אבות. ג) **ציוני הפרקים** של התוספתא בר"ם ובר"ש. ד) **שנוי נוסחאות** בהקדמת הרמב"ם בב"י ערכי. ה) **ציוני המסכתות** בתוספות.

ועל כל אלה נוספה בו הגהה כפולה ומכופלת מדויקת ומזוקקת שבעתים

ע"פ נוסחאות ישנות וספרים מדויקים ומחר קדמונים, וע"פ הגהות גדולי המפרשים. גם גלה אור חדש לעינינו, הוא נהדו **ש"ם של הג"מ יעקב עמדין ז"ל** אשר סדרו והכינו בחיניו ועמלו בו שנים רבות להגיהו ולנקותו מכל שבוש ושגיאה, והעיר עליו הערות קדרות ועפודנו בהגהות וחדושים רבים בציונים ופ"ם, **הכל בעצם כתב ידו הקדושה** מראש הש"ם עד סופו. **חמדה גנוזה הזאת** מצאנוה באמשטרדם, ומרגליות הטובות שבה, שכבנו בעמרת השם לבבוד ולתפארת, והגהתהו המדויקת היתה לתצניחים לעינים.

שבעת

שבעת ימים קודם יוה"כ מפרישין כ"ג. שכל שבעת ימים הללו כ"כ היה עושה פרו"ה[1] כדליף בהוריות בפרק במה[2] (דף יג:): דכתיב גבי יום הכפורים וכפר הכהן אשר ימשח אותו ואשר[3] (דף ו.) מפרט למה נקרעת ק: ומתקיני[4] ו'. ומזמנין כהן אחר להיות כהן גדול תחתיו אם יארע לו פסול קבי לו שאר מומים המעכבין מלעבוד למקדש: ובעבר ביתו. גבי יוה"כ כתיב בחמרי מות: א"נ. דמיתת למיתה: אין לדבר סוף. שמא גס זו תמות: **גמ'** שריפת הפרה. פרה לתומה: שעל פני הבירה. לקמיה מפרש מאי בירה: צפונה מזרחה. בשקלוע מזלמית לפומית של עזרה היתה: שכל מעשיה. של פרה: כלי גלים. [5]לפיעי בקר מפרש להו בשמעתא בפ' ר' ישמעאל (דף פו:): כלי אדמה. שאין עשויין ככלי מתכת שכשנתן עליה מן המלמה[6] היא שהוא כאחד רכה ומוקקין ממנה כלים: מאי משמע. מקיזו לה כליס הללו: דטבול יום. לקמן ליף לפרק מרכ בקלפי (דף מג:) והכי קתני: כי היכי דלא ליחלוט בה. לומר הואיל וטבול יום כשר בפרה אין נרק להיות זריחת חה בשמירת מהלה לכך עשו לה מעלות הרבה לטהרה חז אמת מהן: כיון דחטאת היא. מטמא נקרעת[7] שנאמר (במדבר יט) למי נדה לא תזה: וחטאת מעונה צפון. מטמא הקרימה בשחיטה בצפון ולא חזו לפון שהרי היא נשחטת בהר המשחה[8]: וכתיב בה (שם) אל נכח פני אהל מועד תקינו לה רבנן לשכה צפונה מזרחה כי היכי דלהוי לה היכירא. [9]מאי בירה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מקום היה בהר הבית ובירה שמו ור"ל אמר כל המקדש כולו קרוי בירה שנאמר [10]הבירה אשר הכינותי מנא הני מילי. [11]א"ר מניומי בר חלקיה א"ר מחסיא בר אידי א"ר יוחנן אמר קרא [12]כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם לעשות אלו מעשי פרה לכפר אלו מעשי יום הכפורים בשלמא כוליה קרא בפרה לא מתוקם לכפר כתיב ופרה לאו בת כפרה היא אלא אימא כוליה קרא ביום הכפורים כתיב אמרי ליה צוה צוה כתיב הכא צוה ה' לעשות וכתיב התם [13]זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר מה להלן פרה אף כאן פרה ומה כאן פרישה אף להלן פרישה ואימא

[14]ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין ומתקינין לו כהן אחר תחתיו [15]שמא יארע בו פסול [16]ר' יהודה אומר אף אשה אחרת מתקינין לו שמא תמות אשתו שנאמר [17]וכפר בעדו ובעד ביתו זו אשתו אמרו לו אם כן אין לדבר סוף: **גמ'** תנן התם [18]שבעת ימים קודם שריפת הפרה היו[19] מפרישין כהן השורף את הפרה מביתו ללשכה שעל פני הבירה צפונה מזרחה ולשכת בית האבן היתה נקראת ולמה נקרא שמה לשכת בית האבן שכל מעשיה בכלי גלים בכלי אבנים ובכלי אדמה מאי מעמא כיון דטבול יום כשר בפרה [20]דתנן [21]ממאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרים במעורבי השמש היתה נעשית תקינו לה רבנן כלי גלים כלי אבנים וכלי אדמה דלא ליקבלו [22]טומאה כי היכי דלא ליזלזלו בה מאי שנא צפונה מזרחה כיון דחטאת היא וחטאת מעונה צפון[23] וכתיב בה [24]אל נכח פני אהל מועד תקינו לה רבנן לשכה צפונה מזרחה כי היכי דלהוי לה היכירא. [25]מאי בירה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מקום היה בהר הבית ובירה שמו ור"ל אמר כל המקדש כולו קרוי בירה שנאמר [26]הבירה אשר הכינותי מנא הני מילי. [27]א"ר מניומי בר חלקיה א"ר מחסיא בר אידי א"ר יוחנן אמר קרא [28]כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם לעשות אלו מעשי פרה לכפר אלו מעשי יום הכפורים בשלמא כוליה קרא בפרה לא מתוקם לכפר כתיב ופרה לאו בת כפרה היא אלא אימא כוליה קרא ביום הכפורים כתיב אמרי ליה צוה צוה כתיב הכא צוה ה' לעשות וכתיב התם [29]זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר מה להלן פרה אף כאן פרה ומה כאן פרישה אף להלן פרישה ואימא

[30]**שבעת** ימים קודם יוה"כ פרישין כמו כאן כהן גדול ובעבד קמן (דף ג.) מלכתא מטת מיקן ובפרק קמא דר"ה (דף ג.) ד' למטי שנים ואיכא דאמרי למטי מעילה (דף ג.) וכפ"ק דקידושין (דף ג.) המגה נקנית בג' דרכים ומולכין ומושכין (המג[31]) לפני (המג[32]) שלשים יום (ספרים דף ו.):

וחכ"א א"כ אין לדבר סוף. לימא למיתם למיתה דמדמ מיתה למיתה דתמרי ומלת ואע"ג דכתי' ד' למחן (יומא דף ס:) משמע למתם ממני דהמם ללמיתה דסד מיתין למרי לא מיתין ומתם מתני' להכא ס"ל דסד מיתין למדמ מיתה ממי למוסה י"ל דה"ק הכא מיתין למיתה דסד למחן מרובה כמו שהיתה לפרק ד' למחן (ג"ז שם). דילמא מדמייתם סד מיתה לחיל מכל מקום למיתה לומן מועט כי הכא לא מיתה לן למיתה אלא משום מעלה דכפרה[33] מיתה לומן מועט אם כן מיתה אלא משום דכפרת כל ישראל תליא מה מיתה לחיל ולמרי ומלת אי נמי משום דמיתה מועט יעמין[34] ולימא מיסורא כולי האי אלא משום דכפרת כל ישראל תליא מה מיתה לחיל ולמרי ומלת מועט ומ"ל אין לדבר סוף אלא לימא למיתה דסד מיתין למרי ומלת לומן

ואימא צוה צוה דיוה"ב. ופ"ת ליתני ס"ב כל המ קרבי למה לי לקרבנות ליתני: זו היא שיבה זו היא ביאה. לדון גזירה שוה[ב] זה מזה מה שיבה מולן וקולה וטף אף ביאה מולן וקולה וטף[ג]: ואימא בפרה דקרבנות. כגון קרבנות יחיד[ד] דלכתיב בהן בכמה מקומות וכפר עליו הכהן: [א] מי ידעינן הי מתרמי. ולפ"ז פיים היו עומדין כדתניא לקמן (דף כב.): הכי גרסינן אמרי אלמה לא ניבעי פרישה לבולה משמרת בית אב. אלמה לא בחמיה חיק יכול נומר בהן פרישה הרי יש לומר על כל בית אב שלא מעמרת המלוקין לימי שבת לשמח חיש יומי שיפרשו כל בית אב שבעת ימים קודם היום הקטע לו: דבר הקבוע לו זמן. יום"כ מדבר הקבוע לו זמן המלומים שנאמר (במדבר ט) ביום הקים הרשן בחמד למדש מקים וגו' והוא היה שמיני למילואים: הנהוג פעם אחת בשנה. מלואים פעם אחת הוא להיו בשנה[ד]: אי הג המצות. כלומר יש לך לומר שעל הג המלות נאמר הואיל ופתח בו על הג הסוכות ומכוסה מלותו בסוכה ונולב וערבה ויסוך המים: ליום א'. בשבל[ו] יום שמיני עלרת: הזה כתיב. כשאר עשה יום הזה: כזה. לפ שהיה בירושלים ביום ראשון:

ואימא צוה צוה [צוה][ה] דיום הכפורים דכתיב [א] ויעש באשר צוה ה' את משה דבן צוה דלפני עשיה מצוה דלפני עשיה ואין דבן צוה דלאחר עשיה מצוה דלפני עשיה ואימא צוה דקרבנות דכתיב [ב] ביום צוותו את בני ישראל דבן צוה מצוה ואין דבן צוותו מצוה ומאי נפקא מינה [ג] והתנא דבי רבי ישמעאל [ד] ושב הכהן [ז] ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה הני מילי היכא דליכא דדמי ליה אבל היכא דאיכא דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן לכפר אלו מעשה יום הכפורים ואימא כפרה דקרבנות מי ידעינן הי כהן מתרמי דבעי ליה פרישה אמרי אלמה לא ניבעי ליה פרישה לכוליה משמרת בית אב דבן דבר שקבוע לו זמן מדבר שקבוע לו זמן לאפוקי קרבנות דכל יומא איתנהו ואימא הגלים דבן דבר שנוהג פעם אחת בשנה מדבר הנוהג פעם אחת בשנה לאפוקי הגלים דלאו פעם אחת בשנה נינהו ואימא הגל אחד וכי תימא לא ידעינן הי מיניהו אי חג המצות הואיל ופתח בו הכתוב תחלה אי חג הסוכות הואיל ומרובה מצותו אלא דבן פרישת שבעה ליום אחד מפרישת שבעה ליום אחד ואין דבן פרישת שבעה לשבעה מפרישת שבעה ליום אחד ואימא שמיני דפרישת שבעה ליום אחד הוא דבן דבר שאין קדושה לפניו מדבר שאין קדושה לפניו ואין דבן דבר שיש קדושה לפניו מדבר שאין קדושה לפניו ולאו קל וחומר הוא השתא דבר שאין קדושה לפניו בעי פרישה דבר שיש קדושה לפניו לא כל שכן אמר רב משרשיא לא [ח] הזה כתיב כזה רב אשי אמר מי איכא מידי דעיקר דגל לא בעי פרישה טפל דידיה בעי פרישה ואפילו למאן דאמר שמיני [ט] דגל בפני עצמו הוא הני מילי לענין פו"ר

[א] ויעש כאשר צוה ה' את משה דבן צוה דלפני עשיה מצוה ואין דבן צוה דלאחר עשיה מצוה דלפני עשיה ואימא צוה דקרבנות דכתיב ביום צוותו את בני ישראל דבן צוה מצוה ואין דבן צוותו מצוה ומאי נפקא מינה והתנא דבי רבי ישמעאל ושב הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה הני מילי היכא דליכא דדמי ליה אבל היכא דאיכא דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן לכפר אלו מעשה יום הכפורים ואימא כפרה דקרבנות מי ידעינן הי כהן מתרמי דבעי ליה פרישה אמרי אלמה לא ניבעי ליה פרישה לכוליה משמרת בית אב דבן דבר שקבוע לו זמן מדבר שקבוע לו זמן לאפוקי קרבנות דכל יומא איתנהו ואימא הגלים דבן דבר שנוהג פעם אחת בשנה מדבר הנוהג פעם אחת בשנה לאפוקי הגלים דלאו פעם אחת בשנה נינהו ואימא הגל אחד וכי תימא לא ידעינן הי מיניהו אי חג המצות הואיל ופתח בו הכתוב תחלה אי חג הסוכות הואיל ומרובה מצותו אלא דבן פרישת שבעה ליום אחד מפרישת שבעה ליום אחד ואין דבן פרישת שבעה לשבעה מפרישת שבעה ליום אחד ואימא שמיני דפרישת שבעה ליום אחד הוא דבן דבר שאין קדושה לפניו מדבר שאין קדושה לפניו ואין דבן דבר שיש קדושה לפניו מדבר שאין קדושה לפניו ולאו קל וחומר הוא השתא דבר שאין קדושה לפניו בעי פרישה דבר שיש קדושה לפניו לא כל שכן אמר רב משרשיא לא [ח] הזה כתיב כזה רב אשי אמר מי איכא מידי דעיקר דגל לא בעי פרישה טפל דידיה בעי פרישה ואפילו למאן דאמר שמיני [ט] דגל בפני עצמו הוא הני מילי לענין פו"ר

דגל מלכפר קרבנות דלמא למשוטי קרבנות גלח לרבי דלמא מימת לעשות לכפר זה יו"כ ומו לא כפרין מעיקרא ולהכי כתב זה לרבות יום הכפורים ומימתי לעשות לכפר לפרה וקרבנות מי אמי ל"ל לפרש מימת זה לעשות זה יו"כ דכתב ביה ועשה וכתיב ביה זה מבל פרה לא דלא כתב ביה זה קרבנות ומיבתיב

פז"ר קש"ב. פירש"י רגל לעצמו אימן יומין בשוכה קרנן לעצמו אימא בקדר פרי החג ברכה בפני עצמו דאמרינן מיום שנימי חג העצרת הזה ובתוספתא[1] משמע שמצדרין את המלך שנאמר מיום השמיני שלח את העם וירכו את המלך והשתא לא הוי ברכה כי היכי דלא תימא בפרק לולב וערבה (סוכה דף מ"ה.) דכתב זד' ימי החג טעונין קרנן איך ברכה ולימה כך שמיני טעון קנס"ל ומקרקין מאי ברכה נלבש המזון ותפלה ותין לחום נך דממה נפשך למאי דצבי למפרש התם ברכה היינו זמן ע"כ לא הוי כי היכי להכא להכא ברכה לא הוי זמן זמנין מחייב ליה הכא בתוספתא נפשיה ור"ת מפרש ברכה נפני עצמו ברכת המזון ותפלה כי ההוא דהתם ורגל נפני עצמו מפרש לעניין ליה טעונין ליה ליל מוצאי יו"ט המחרון וכל ז' ימי החג טעונין ליה [דצמים מ] ופיפ בנקר והלכת להלכך[2] מ' מפסר לומר והלכת להלכך אלא מחוסיים דמיין ליה כמי פיסים בעזרה ולא מיקמי ליה כל ז' מי מיכף דיש לומר דמיגמי מיום שלישי נגיד שלמה את העם וירכו את המלך מגיגמו ביום רמשון והכיף בשמח מעלר חיימים גריך לגן בלילה שלמחרתו ור"ת מיפוק ליה דטעון לינה משום שלמי שמחה דהוו כל מ' [תמן (שם דף מב:) ההלל והשמחה מ' ואפי' בשאר ימות השנה אם מצא קרנן טעון לינה כדתניא בספרי[3] ופיפ בנקר וגו' מלמד שכל הזבחים טעונות לינה פי' וזבחים דומיא דפסח ממין לרבות עופות מנחות ופיפ מ"ל ופיפ כל פיעת שמתה פוסה לא יהו אלא שלמי שמחה דמשכחת לה ללא מיימי קרנן בי ביום כגון שחלה שלמי חמות בלילה דנחלקין בשני יומים ולילה אחד ואומר בפסיק דלמחר ואחמת מחגך לרבות כל מיני שמחות לשמחה ואחרינן בספרים פרק אלו דברים (דף פפ.) דלפילו בכתות נקיה יין יקן וכפ"ל[4] לא משכחת שמחה שמונה כשחל יום לחמון להיות בשבת שמחה דבשלמים לחמות לא משכחת לה לעניין זביחה בשבת שמחה וליכא אלא כלפיים בכתות נקיה יין יקן וכפי מתוך שהוא טעון לינה כלפיים[5] וטעונה לינה שמה דברים חמורים בשאין עמה קרבן אבל יש עמה קרבן אלא כך טעון לינה ממחת הקרבן ובפרק בם מטלת (זבחים מ.) משמע קלת לטעונה לינה כל שבעת ימי הפסח שכולן משומן כלילה אחד גמי הא למען ר' טרפון אומר אם בשל בו מתחלת הרגל יבשל בו בכל הרגל ואמר בגמ' (שם) מ"ט ר' לחק ופיפ בנקר וגו' הכתוב עשאן כולן בקר אחד ואע"ג דלא קיימא מסקנא הכי דפריך וכי מין מותר בגבל מ"מ לעניין לינה מסתבר דעשאן בקר אחד כפשטיה דקרא שאחר הרגל יבוא ולימחו השתא דשמיני עצרת ויכולים לינה מחרט מלכתא ופיפ כל פיעת שמתה פוסה כדלדיים בפיפרי ז' ימי החג דמנרלן להו היקשא כפ"ק דר"ה (דף ד:) מקיש חג הסוכות לחג המלות מה חג המלות טעון לינה לף חג הסוכות טעון לינה דמי שהוא לחמר בשלמי שמחה דמשכחת לה ללא מיימי קרנן בי ביום כגון שחלה שלמי חמות בלילה דנחלקין בשני יומים ולילה אחד ואומר בפסיק דלמחר ואחמת מחגך לרבות כל מיני שמחות לשמחה ואחרינן בספרים פרק אלו דברים (דף פפ.) דלפילו בכתות נקיה יין יקן וכפ"ל[4] לא משכחת שמחה שמונה כשחל יום לחמון להיות בשבת שמחה דבשלמים לחמות לא משכחת לה לעניין זביחה בשבת שמחה וליכא אלא כלפיים בכתות נקיה יין יקן וכפי מתוך שהוא טעון לינה כלפיים[5] וטעונה לינה שמה דברים חמורים בשאין עמה קרבן אבל יש עמה קרבן אלא כך טעון לינה ממחת הקרבן ובפרק בם מטלת (זבחים מ.) משמע קלת לטעונה לינה כל שבעת ימי הפסח שכולן משומן כלילה אחד גמי הא למען ר' טרפון אומר אם בשל בו מתחלת הרגל יבשל בו בכל הרגל ואמר בגמ' (שם) מ"ט ר' לחק ופיפ בנקר וגו' הכתוב עשאן כולן בקר אחד ואע"ג דלא קיימא מסקנא הכי דפריך וכי מין מותר בגבל מ"מ לעניין לינה מסתבר דעשאן בקר אחד כפשטיה דקרא שאחר הרגל יבוא ולימחו השתא דשמיני עצרת ויכולים לינה מחרט מלכתא ופיפ כל פיעת שמתה פוסה כדלדיים בפיפרי ז' ימי החג דמנרלן להו היקשא כפ"ק דר"ה (דף ד:) מקיש חג הסוכות לחג המלות מה חג המלות טעון לינה לף חג הסוכות טעון לינה דמי שהוא לחמר בשלמי שמחה דמשכחת לה ללא מיימי קרנן בי ביום כגון שחלה שלמי חמות בלילה דנחלקין בשני יומים ולילה אחד ואומר בפסיק דלמחר ואחמת מחגך לרבות כל מיני שמחות לשמחה ואחרינן בספרים פרק אלו דברים (דף פפ.) דלפילו

לאפוקי עצרת וד"ה דתרוייהו עולות ניתנו. נ"מ ידענא מאחר שאין מוסף ביום טוב: בביכול. מי שמעתי מס היה ניסר יכול להתכפר בשל יחיד (ג) היימי רוקח. ומי אומר לפי שדבר קשה הוא לומר שהקב"ה קץ מיצטער חומר בכיכול כלומר על כרחינו יאמר (מ"ש) אפשר לומר כן וכן כל כיוצא

דרביה הוא דבי אתא דבין בר'. הוה מצי למימר אמורמי ניתנו ומליצא דרבי יוחנן וטועה מיבעי ליה מהלמוד לכל אתא רב לימי אתא לאפוקי מאמורמי דאמרה ברייתא דר' יוחנן מסייעא ליה דאמר ר' ישמעאל אמר הכי להכי מצי ר' ש"מ ור' יוחנן היכי פליג על ר' ישמעאל שהוא תנא ור"ל משום דמייתי לקמן (דף ז.) למימרא כוותיה ול"ג בברייתא דמייתי כוותיה ר' יוחנן לעצות זה מעשה פרה אלא ה"ג לעצות לכפר זה מעשה יום הכפורים וכן משמע ממתך פרש"י שפי' (שם) וכשם שמפרישין לשו מקרא יליף לה אלא מעלה נעלמת מי אמי ר"ל מדקאמר ר' יוחנן משמיה דר' ישמעאל הכי מכלל דרבנן פליגי עליה ומיהו לאמר לרבנן: זה בנה אב בי' הנכנם למחנה שכינה כו'. מימה לי בשלמא ממלואים גמר שפיר אף לדורות מדכתב בהדיא כמעשה היום הזה ה' לעשות לכפר אלא אלא מקשה מסיני היכי גמר ומדנקט זה בנה אב משמע מיהורא דקאי נפיק כמו זה בנה אב שכל חטאות קדמות לעולות דמיהורא נפיק דלימא נפרק כל המדיר (זבחים דף ג.) והכא מאי יהורא מיכא ונלמה דהכא נמי לא הוה צריך למיכתב אלא ועל משה אל האהל ויכתב הענן אלא מיהורא נפיק דלימא ה' למשה מיום הסיני ממתן תורה מאי לימיך למיכתב ויכתבו הענן שמת ימים אלא מאי לימיך לדורות:

רבי יהודה בן בתירא היא דחויש לטומאת ביתו. מימה לי לריב"ג נמי מיקני בשמה ימים גבי פרה כיון דנטהל יום כשר בפרה למיצלי בנפרת ביום השמיני ויקרוב ד' ביום הפרה דהא מסקינן לקמן (דף ו.) דנועל נדה טבילתו ביום ולמחר דמ"ל קמ"ל דלקמן ליה שנה אחת שמור לשחיטת הפסח ומה לי מצי טבל לשחיטת הפסח ומה לי מצי טבל גליל ז' ויקרוב הפרה למחר ומ"ל למאי דפרי' לעיל (דף ב ד"ה להוסיף) דהא לטהול יום כשר בפרה הכ"מ טבול יום לטומאה דרבנן מבל טבול יום לטעול נדה שהוא לטוריתא למרי דרבנן מ"ג דלטוריתא מצי מפיל טבול יום בטומאה לטוריתא מכל מקום רבנן גזרו הכי לפי זה ניחא ועוד מיכא מנא

ורמינהו הפרה לצטר ניתנו או ליומא לאפוקי כולהו קושיותא דלקמן דרישא בשמורת ושמא לר' אמהו לאפוקי עצרת דעלמא הוה ניחא להו דכתיב לעיל מינה לעולת התמיד לבד מעולת יום הכפורים ולרבנן דלית להו בנה אב מאי מעצרת ומשלם הענה ומיהו אפילו לרבנן אמר עליהם ולרבינה הקטו לו בנה אב מאי קושיותא הקטו לעיל ומיהו אפילו קושיותא דלעיל ומיהו דרביה הוא דבי אתא דבין בר'. הוה מצי למימר אמורמי ניתנו ומליצא דרבי יוחנן וטועה מיכא דתלמוד לכל אתא רב לימי אתא לאפוקי מאמורמי דאמרה ברייתא דר' ישמעאל אמר הכי להכי מצי ר' ש"מ ור' יוחנן היכי פליג על ר' ישמעאל שהוא תנא ור"ל משום דמייתי לקמן (דף ז.) למימרא כוותיה ול"ג בברייתא דמייתי כוותיה ר' יוחנן לעצות זה מעשה פרה אלא ה"ג לעצות לכפר זה מעשה יום הכפורים וכן משמע ממתך פרש"י שפי' (שם) וכשם שמפרישין לשו מקרא יליף לה אלא מעלה נעלמת מי אמי ר"ל מדקאמר ר' יוחנן משמיה דר' ישמעאל הכי מכלל דרבנן פליגי עליה ומיהו לאמר לרבנן: זה בנה אב בי' הנכנם למחנה שכינה כו'. מימה לי בשלמא ממלואים גמר שפיר אף לדורות מדכתב בהדיא כמעשה היום הזה ה' לעשות לכפר אלא אלא מקשה מסיני היכי גמר ומדנקט זה בנה אב משמע מיהורא דקאי נפיק כמו זה בנה אב שכל חטאות קדמות לעולות דמיהורא נפיק דלימא נפרק כל המדיר (זבחים דף ג.) והכא מאי יהורא מיכא ונלמה דהכא נמי לא הוה צריך למיכתב אלא ועל משה אל האהל ויכתב הענן אלא מיהורא נפיק דלימא ה' למשה מיום הסיני ממתן תורה מאי לימיך למיכתב ויכתבו הענן שמת ימים אלא מאי לימיך לדורות:

ימים מנא מנטרינן לדורות:

רבי יהודה בן בתירא היא דחויש לטומאת ביתו. מימה לי לריב"ג נמי מיקני בשמה ימים גבי פרה כיון דנטהל יום כשר בפרה לימצלי בנפרת ביום השמיני ויקרוב ד' ביום הפרה דהא מסקינן לקמן (דף ו.) דנועל נדה טבילתו ביום ולמחר דמ"ל קמ"ל דלקמן ליה שנה אחת שמור לשחיטת הפסח ומה לי מצי טבל לשחיטת הפסח ומה לי מצי טבל גליל ז' ויקרוב הפרה למחר ומ"ל למאי דפרי' לעיל (דף ב ד"ה להוסיף) דהא לטהול יום כשר בפרה הכ"מ טבול יום לטומאה דרבנן מבל טבול יום לטעול נדה שהוא לטוריתא למרי דרבנן מ"ג דלטוריתא מצי מפיל טבול יום בטומאה לטוריתא מכל מקום רבנן גזרו הכי לפי זה ניחא ועוד מיכא מנא

השביעי מכדי כתיב ויקרא אל משה ביום השביעי מאי שמת ימים זה בנה אב שכל הנכנם במחנה שכינה טעון פרישת ששה והא אנן שבעה תנן מתניתין רבי יהודה בן בתירא היא דחויש לטומאת

ה) [ע"ז מד.], ג) ממחת מס', ג) [נקמן עב: ע"ש], ד) [מולין כב.], ה) [נעיל ב.], ו) [נקמן דף ה.], ז) [נקמן ד:], ח) [נקמן דף ה.], ט) [נקמן ו.], י) [מנחות יג: ע"ש נד:], י) לעיל ב., כ) א ע"ב.

(ג) רש"י ד"ה כביכול וכו' בשל יחיד משלך שיעי דוקא: (ב) שם ד"ה ממלואים וכו' יש בו עבודה: (ג) שם ד"ה לי וכו' הכתוב בהן מעכב כהן:

כביכול משלך אני רוצה וכו'. אם היה מפסיד לכהן אחד ביום אחד מן השנה כשהוא מקריב קרבנו ביום אחר היה מצטער כביכול כאילו הוא מפסיד לו משלו. כאשר עשה. במלואים שניה לחומש לפרוש ממיכה ז' ימים שנאמר (ויקרא ח) ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה וגו' וכשמיני עבדו שנאמר (שם ט) ויהי ביום השמיני קרא וגו' ויכוין קרא אל המזבח וגו' כאמר וגו' [כאמר עשה] ביום עשתה לחודש לפרוש שבעה לפני עבודתו ביום שנאמר (ויקרא ב). ולא קתני מפרישין. ופ"ש שלא הופרש אם ימלא פקול מלמעלן שיבוא זה שעבר ממעט שמע מינה פרישה לא משכחת (נם) עבדה [לקמן ה.].

ב] גירד' ע"י ויקחו אליך שפן זית זך (גליון): ג] גירד' ע"י משלך אני רוצה ואיני רוצה משלהם (גליון): ג] צ"ל ואומר (ד"ק"ס): ד] ס"א ריש לקיש (גליון) כ"ה בדפו"י, ומהרש"א הגי' כלפנינו: ה] ס"א וריש לקיש (גליון) כ"ה בדפו"י, ומהרש"א הגי' (גליון): ו] ד"ה[ה] ד"ה[ה] ד"ה[ה

לטומאת ביתו. שמא מס[ב] יוקק לנמצו ותרמה לס בשעת פיאה ונמלא טמא שבעת ימים כמשמעו טעל נדה ולא יכול לעבוד ביום הכפורים: זה וזה. כהן ביום הכפורים וכהן לפרה: כל שבעה. ימי ההפרשה: מכל חטאות שהיו שם. מכל פרה ופרה היו נותנין קצת למשמרת מן הספר מחיל כך שניו בתוכה פרה (פ"ג משנה י"ח). ואני שמעתי ספר פרה של משה לא כלה[ג]: דתניא זבי הזאה. בפרשה למעלה כל ז' דכתיב (ויקרא ח) וזה על אהרן וגו' וכתיב שבעת ימים ימלא את ידם[ד] כל ז' עשה להם כמוך יום הרמנון: ובמלואים[ה] דם. הזמת מלואים של דם כדכתיב[ו]: דתני ר' חייא בר'. לקמיה בשמעתין מייתי לה: מעלה בעלמא. בפרה כלאחרן וביה"כ לכבד כאיתא בתוספתא ביומא שכיה[ז]: תניא כוותיה דרבי יוחנן. דליך ממלואים: בריש לקיש. דליך מתני': בזאת. קרא יתיר הוא כללקחן למדכם בזה ולדום בזה שכי מאת התורה האמורה בענין במקום אחר יבא אהרן אל הקדש: מאי היא. בחזה ענין: ושימש יום אחד. עבודת שאיני הולמה עליו שנאמר (ויקרא ט) קרב אל המזבח: לאפוקי צדוקים. שהיו אומרין קבוצת יום"כ כללקחן בהולילו לו (דף נב.) שהיו אומרין[ח] הקבוצת על הפת בחוץ ואחר כך מכניסים[ט]: וכשם שמפרישים. לא מקרא ילוף לה אלא מעלה בעלמא: לחננו. ללמדנו[י]: אמרת. למור מעתה: מאי בזאת. לשון נקבה הוי ולא לכתיב בזכרי לשון נקיבות הן: שמע מינה. בענין מלואים ופרישה לשון נקבה: כהן גדול קמא. מהכן לבדו כל ימיו אבל (ו) דוכות הבמים לא מהוג שלא נאמר אלא מהכן: זה (ג) משעה כה. כלומר מי אמה יכול לומר ויכשהו להר ולא למשה ואלו שמה ימים הן שהיו מרחם מדם שמחו לסיני עד יום מתן תורה ואין כאן פרישה כלל למשה שהרי כל אותן שמה ימים עלה וירד ונשכחמה להזכירן על פרישתן מן האשה ומנות הגבלה זאת לא אמרה לפי שזה מעשה היה אמר עזרא הסופר מחילת מרגיעים יום שנכנס למחנה שכינה להיות שם עם ה' לקבל הלוחות ולקמן מפרש מהיכא פשיטא ליה דאמר עזרא הסופר היו שמה ימים אלו: ר"ע אומר. קודש עזרא הסופר היה ושמה ימים אלו הם שמה ימים שאמרתם מדם עד יום מתן תורה וכשביעי קבלוס[יא] ומשה וכל ישראל עומדים לנקבל עזרת הסופר כדאמרינן (מכות דף מ.) אמר לך עלה כדי לקבל את הלוחות ולא היה שם פרישה כלל: ויכשהו

נכנסו מים תחת דם. ללמו לגמרי דרשה גמורה היא הא דגמרי ממלואים אלא לסמכתא בעלמא דעיקר קרא דכתיב עשה ביום הזה ה לכפר עליכם לשמור ימיכם ולילותיכם שבעת ימים ושמרתם את משמרת ה' ולא תמותו כי כן צויתי: ושני תלמידי החכמים. מהו שני תלמידי חכמים הנזכרים מן התורה[יב]: **תריש באשר עשה** ביום הזה. משמע לעכב מיהו לגבי מלואים הוי ליה למיכתב כלאחר[יג]. מיהו[יד] מפרש בגמרא שמשמיד שמיתת בני אהרן לא היתה אלא בשביל שלא שתו יין קודם עבודתן ולא היו ראויין לעבוד ביום הזה. ממה לגבי מקומקם מזוהם

במקום ורבי גיל"ה. כלכתיב עוז והדוה במקומו (דה"א טז): עקיבא סבר לה כר' יוסי. כלומר הכי נריך למסור כר' יוסי כיון דס"ל בפרק קמא דשבת (ד"ה פו.) ממע עונות ומוכח התם דעל כרחך סבר כר' יוסי:

מסייע ליה לרבי אלעזר. לפי שיעבת מה שייך למימר מסייע ליה במילתא דפליגי תנאי ומדלכה כוותיה תנאי דלא כוותיה ר' יוסי הגלילי ר' נתן ורבי תחיא ק"ו מרם נבד מרבי עקיבא למוריה ושמת משום דהלכה כר' עקיבא מתניתין[ב] קתני מסייע ליה:

משה שמע ישראל לא שמעו. לפי תנאי למוי דהיינו מחיא דלא כר"ע אלא כתנאי דפליגי עליה לגויל למדרשה דקרא דקול לו קול אלוי מסתמא ליכא מאן דפליג:

ממילה

תורה[ב] לישראל רבי יוסי אומר בשבעה בו (ו) מאן דאמר בששה בששה ניתנה ובשבעה עלה (דכתיב [ב] ויקרא אל משה ביום השביעי[ג]) מאן דאמר בשבעה בשבעה ניתנה ובשבעה עלה [דכתיב ויקרא אל משה ביום השביעי[ד]] רבי יוסי הגלילי סבר לה כתנא קמא דאמר בששה בחודש ניתנה תורה הלכך זה היה מעשה אחר עשרת הדברות [ב] וישכון כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים למשה ויקרא אל משה ביום השביעי לקבולי שאר תורה דאי סלקא דעתך וישכון כבוד ה' מר"ח ויכסהו הענן לדהר ויקרא אל משה ביום השביעי לקבולי עשרת הדברות הא קבילו לדהו משששה והא אסתלק ענן מששה ורבי עקיבא סבר לה כרבי יוסי דאמר בשבעה בחדש ניתנה תורה לישראל בשלמא לר' עקיבא היינו דמשכחת לה [ב] בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות עשרין וארבעה דסיון ושיתסר דתמוז מלו לדהו ארבעין יומין דהוה בהר ובשבסר בתמוז נחות ואתא ותבריהו ללוחות אלא לר' יוסי הגלילי דאמר ששה דפרישה וארבעין דהר עד עשרין ותלת בתמוז לא אתבור לוחות אמר לך ר' יוסי הגלילי ארבעין דהר בהדי ששה דפרישה אמר מר ויקרא אל משה משה וכל ישראל עומדין מסייע ליה לר"א דאמר רבי אלעזר ויקרא אל משה משה וכל ישראל עומדין ולא בא הכתוב אלא לחלק לו כבוד למשה מיתיבי קול לו [ג] קול אליו משה שמע וכל ישראל לא שמעו לא קשיא הא בסיני הא באהל מועד ואי בעית אימא (ג) לא קשיא הא בקריאה הא בדבור ר' זריקא רמי קראי קמיה דר' אלעזר ואמרי לה אמר ר' זריקא ר' אלעזר רמי כתיב [ד] ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכתיב [ה] ויבא משה בתוך הענן מלמד שתפסו הקדוש ברוך הוא למשה והביאו בענן דבי ר' ישמעאל תנא נאמר כאן בתוך ונאמר להלן בתוך [ו] ויבואו בני ישראל בתוך הים מה להלן שביל דכתיב [ז] והמים להם חומה אף כאן שביל: [ח] ויקרא אל משה וידבר למה הקדים קריאה לדיבור לימדה תורה דרך ארץ שלא יאמר אדם דבר לחבירו אלא א"כ קורדהו מסייע ליה לרבי חנינא דאמר רבי חנינא לא יאמר אדם דבר לחבירו אלא אם כן קורדהו [ט] לאמר אמר ר' (מוסיא[ט] בר בריה דרבי מסיא משמיה דר' מוסיא) רבה [י] מניין לאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך אמור שנאמר [יא] וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר מכלל דתרוייהו סבירא להו מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן דאיתמר מלואים ר' יוחנן ורבי חנינא חד אמר כל הכתוב בהן מעכב בהן וחד אמר דבר המעכב לדורות מעכב בהן[יב] שאין מעכב לדורות אין מעכב בהן תסתיים דר' יוחנן הוא דאמר כל הכתוב בהן מעכב בהן מדקאמר ליה [יג] ר' שמעון בן לקיש לר' יוחנן אי מה מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן ולא קא מהדר ליה ולא מידי תסתיים מאי ביניידהו

אמר

מינה לפליגי נהם מילתא דעלמא מסתיים מהכא דרבי יוחנן הוא דאמר כל הכתוב בהן מעכב בהן מדקאמר ליה ר' שמעון בן לקיש לר' יוחנן אי מה מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן ולא קא מהדר ליה ולא מידי תסתיים מאי ביניידהו דתרוייהו. לעיכוב [כתובות יט:]. תסתיים. מיתסרא דמיתו אל דבר [מגילה יד:]. מיתמר שמועה בשם חומרים [ע"ז מז:].

ויכסהו הענן לדהר. ולפי למשה שהרי כל חותן שבעת ימים עלה וירד ושכינה לומר להם מחם רחימה שבר עשיתי למקרים (שמות יט) ויפע משה את דברי העם אל ה' ולומר נאמר לו לך אל העם וקדשתם ולומר (ג) לך רד העד בעם. ולא בא הכתוב. לומר ויקרא אל משה נגדו פלא לתלן לו כתד: למרק אבילה ושתיה. ר' נתן שבר לה כר' יוסי הגלילי דפריסה למשה הוסי לך לא ללמוד מכאן (ז) לשבר הנכנסין למחנה שכינה פריסה שלא היתה פריסה זו שלא שבשבעה ימים הללו נתמרקה אבילה שבמעיים[ח] להיות כמלאכי השרת שבל שעלמא לא בעיון מירוק: לאיים עליו. הוא נמי שבר לה כר' יוסי הגלילי דפריסה למשה (ה) ולהכדילו מבני אדם שתחול עליו לימה שהיותו נבדו יפין ויפים נבדו ליכנס למחנה שכינה לחימה: במקום גילה. מתן תורה של לוחות דכתיב (תהלים יט) פקודי ה' ישרים משמחי לב: במאי קא מיפלגי. מה לחיה מבילין לבעריהן: ניתנה תורה. שעשת הדברות ומקולי יפי מעמיהו מנא קמן ורבי יוסי שמסכת שבת פרק רבי עקיבא[ט]: מיד בששה בו. כלי נשבת הכא ופירוש היה בשפריס כי היכי דלא מיקני לך לקמן היכך שלמו לרבעטיס כ"ז[ז] שחתון שנשתברו הלוחות: בשבעה עלה. לשבל הלוחות ושהה מ' יום: ר' יוסי הגלילי סבר לה כתנא קמא. הלכך על כרחך שהה ימים ויום השביעי (ו) על כרחך לחר שעשת הדברות היו ופירש משה שהה ימים ושבשיעי נכנס לשבל הלוחות: ור"ע סבר לה כרבי יוסי. הלכך שביעי זה ז' לחודש היה: בשלמא לר"ע. לשמר לפ שור פריסה שהם מ' יום (ו) הוא ולפ יותר ושלמו כ"ז[ז] שחתון שבעה ימים שלפי שבעבו מיד כ"ד בסיון שהרי ו' ימים שבעבו מחנה שבינתו ושבשבת כלי[ל]: (ה) שם ר"ה לפיים כי' לפריסה למשה הואיל ולהכדילו: (ו) שם ד"ה ושביעי וכו' כי' ויום השביעי הכתובים באן לשל שבעת הדברות היו כלי[ל]: (ז) שם ד"ה בשלמא וכו' מ' יום היו ולפ יותר ושלמו כ"ז: (ח) שם נפ"ד שחזיו מ' שלישים:

גלוין השי"ם

רש"י ד"ה קול לו כו' ל"ל מדבר אלוי. עיין מסורת השי"ם שלקמן.

תוספות ישנים

הא אימתל"ל היה ענן משישה. כיון שלא בא שלפ[ב] שם הכר בשביל שמן תורה ושפ"ש שעד שלא הוקם המשכן היתה שכינה מצוי לא היה כל כך ענן ככד כמו שהיה שבעת ימים ולשפי שמן תורה שלל מי שממי דשכינה ענן למשה שם לא ק מסתמא לא היה לו ענן כל שלשים יום:

תגהות הב"ח

(ו) נמ' שלן למלר בששה בששה ניתנה ובשבעה עלה לכמיב ויקרא. נ"ב פי' ובשבעה עלה מימים שלמר עשרת הדברות עלה ביום השביעי היינו י"ג לחדש לכמיב ויקרא כו' ונמ"ל ס' בשבעה ניתנה ובשבעה עלה לחיינו ז' לחדש חה שעלה לקבל הלוחות ושהה מ' יום שפי' לפ"ש לקן מ"ד הית: (ב) שם ולפ נמים לחמת הא והא באהל מועד ולא קשיא כי' ומי קלפי אהדדי קמיב: (ג) ר"ש"י ד"ה ויכסהו כי' וקדשתם ולמחר רד העד בעם ומיגה לך בשלשי: (ד) שם ד"ה למרק כר. מכלן פרישה למלר שכשלין למשה שביגה שלא היתה פריסה זו שלא למשה לבדו שבששה ימים הללו כלי[ל]: (ה) שם ד"ה לפיים כי' לפריסה למשה הואיל ולהכדילו: (ו) שם ד"ה ושביעי כתוב באן לשל שבעת הדברות היו כלי[ל]: (ז) שם ד"ה בשלמא וכו' מ' יום היו ולפ יותר ושלמו כ"ז: (ח) שם נפ"ד שחזיו מ' שלישים:

תגהות וציונים

ב] בכמה ראשונים וכ"ה בנוסף וביראה: ג] שבת פו ע"ב ע"ש הגי' במקום תורה עשרת הדברות וכ"ה בתענית כה ע"ב (גליון): ד] רש"א מ"ז ועיין תענית כה ע"ב וחמצא הגי' כמו שהגיה כאן רש"א (גליון): ה] רש"א (גליון) וכ"ה בתענית: ו] [בשאילתות איתא מנסיא] (גליון) וכ"ה בע"י אי"ר מנסיא כר בריה דרבי מנסיא משמיה דר' מנסיא: ז] בכת"י נוסף דבור, ולכאן שייך רש"י בתחילת דף ה: ח] כת"י ורש"י שבע"י שבמעיו. ותיבות "להיות כמלאכי השרת שבל בעלמא לא בעינן מירוק" ליתא בכת"י: ט] בכת"י ובר"ש"י שבע"י "בט"ז בחמוז שנשתברו הלוחות למחרת": י] כת"י ורש"י שבע"י ואמר: יא] הס"ד, ומה"ד באהל מועד. (גמ' מלמד ז' ט) וכפ"ה ברש"י שבע"י): יב] צ"ל בדברים (כת"י, וכ"ה בסמ"ג לאוין ט ובהגהות מיימוניות סוף הל' דעות). פי' פסחים מב ע"א, ועי' רש"י: יג] צ"ל לכפות (גנזי יוסף, וכ"ה בתוס' הרא"ש):

ה א מצ' לפיין ג מצ"ע סימן קנו:

תורה אור השלם

א) עֲבְרוּ אֶת יְיָ בְּיִרְאָה וְגִילוּ בִּרְעָדָה: [תהלים ב, יא]

ב) וַיִּשְׁכֹּן כְּבוֹד יְיָ עַל הַר סִינַי וַיְכַסֵּהוּ הֶעָנָן שֵׁשֶׁת יָמִים וַיִּקְרָא אֶל משֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתּוֹךְ הֶעָנָן: [שמות כד, טז]

ג) וַיִּבָּא משֶׁה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֶּר אֵלָיו: [במדבר ז, פט]

ד) וְלֹא יָכֹל משֶׁה לָבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן וּכְבוֹד יְיָ מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן: [שמות מ, לה]

ה) וַיָּבֹא משֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן וַיַּעַל אֶל הָהָר וַיְהִי משֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה: [שמות כד, יח]

ו) וַיֵּצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם: [שמות יד, כב]

ז) וַיִּקְרָא אֶל משֶׁה וַיְדַבֵּר יְיָ אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר: [ויקרא א, א]

ליקוטי רש"י

בששה בחודש. דסמ לכמיב ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי משמע שבידע לשה כר' יוסי הגלילי דלמר בפ"ק דיומא זה היה מעשה אחר עשרת הדברות ור' יוסי משרע לית ליה דמשה ולל ישראל עומדים לקבל עשרת הדברות ולפ פ"ה הכתוב אלא לחלק לו כבוד למשה [שבת פו:]. ובשבעה עלה. לקבל הלוחות לומר ומי ליכא מאן דפליג עלה דתמתי' (תענית כו.) לקתני דתי"ז בתמוז נשתברו הלוחות ממל דכולהו קשיא לה דנשבעה עלה (ולפי מקרא) [ולא בששה דמקרא] נפקא לן דנשבעה עלה דסתי לכמיב וישכון כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי משמע מיכא מאן דדריש ליה מתסמת יומא כי אתי ממן תורה הוה. מתניתין עד שמשה עבר בתמוז מיכא מרבעים יום כ"ש דסיון שהוא חלא ולפ"ז דתמוז שרי מ' יום שעמד משה בהר [תענית כח:]. **ויכסהו הענן.** לטעמיו מולקין בהר יום משה יומים אלו ששה ימים שמר"ח [עד עלית יום ממן תורה]. ויכסהו הענן. ר' יוסי הגלילי סבר לה כתנא קמא דשבת פו: שהה משה ו' ימים ונלמ"ד ביומא זה היה משה אחר עשרת הדברות ור' יוסי משרע לית ליה דמשה ולל ישראל עומדים לקבל עשרת הדברות ולפ פ"ה הכתוב אלא לחלק לו כבוד למשה [שבת פו:]. ובשבעה עלה. לקבל הלוחות לומר ומי ליכא מאן דפליג עלה דתמתי' (תענית כו.) לקתני דתי"ז בתמוז נשתברו הלוחות ממל דכולהו קשיא לה דנשבעה עלה (ולפי מקרא) [ולא בששה דמקרא] נפקא לן דנשבעה עלה דסתי לכמיב וישכון כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי משמע מיכא מאן דדריש ליה מתסמת יומא כי אתי ממן תורה הוה. מתניתין עד שמשה עבר בתמוז מיכא מרבעים יום כ"ש דסיון שהוא חלא ולפ"ז דתמוז שרי מ' יום שעמד משה בהר [תענית כח:]. **ויכסהו הענן.** לטעמיו מולקין בהר יום משה יומים אלו ששה ימים שמר"ח [עד עלית יום ממן תורה]. ויכסהו הענן. **ויקרא אל משה ביום השביעי.** נמר עשרת הדברות ומקו וכל מי שקרלל עומדים שלא שמלן לכמוב כבוד ה' ויום ויכסהו הענן לשמה ו' ימים ושלא נאמלו מ' יום שעלה משה לקבל הלוחות ולמדך שכל הכתוב לשמה שכינה עשרן עשרת הדברות ויום היו שבעה עשר בתמוז ומשה ירד מן ההר ושבר את הלוחות ולשה עלה לשבעים יום אחרים ומחל לישראל ביום הכפורים ונתן להם לוחות אחרות ביום הכפורים ולשה ירד מן ההר ופניו קרנות ולשה שכן עליו הענן ו' חדשים ולשה נתן לו הקב"ה למשה

דבר שאין מעכב בהן[ד] לדורות. לקמיה מפרש לה: שירי מצוה. כלומר שלא חס לחסוך אותה מצוה ולא קמיך: כאילו לא ביפר. מן המובחר: וביפר. (למין כפרה שלא כדם) כלומר בזמנינן בזמנים (דף ו.) כיפר ובמטמא כתיב (שמות כט) ואת כל הדם תשפוך אל יסוד המזבח ולמטן מן המובחר: ולא קתני מפרישין. ומע"פ שלא הופרש אם יפרע פסול פרישה לא מעכבא (נה) עטרה. ריבוי שבעה. שיעמוד כ"ג שבעה ימים לוופיס כשממנין אותו מכהונה גדולה ולעבד שמונה בגדים כשעת עבודה. וליטי לטון מרכה מרובה בגדים שהוא משמש בשמונה והסידוע מלבושה: משיחת[ה] שבעה. שיתנו שמן המשחה על ראשו ויהן ריסי עיניו[ב] ז' ימים[ו] לוופין: כל הכתוב בהן. ז' ימים ימלא וגו' (ויקרא ח) וכל מילוי ידים המאור שם לשעת בגדים הוא שנאמר (שמות כט) ובגדי הקודש אשר לאהרן יהיו לבניו מאחריו למשחה שם ולמלא בהם את ידם (ויקרא טז, לב) לפי שנאמר. בפרשת ותמיד תעשה שבעת ימים לבשם הכהן תחתיו מבניו השומד תחת אביו מכהן גדולה יפ שבעת ימים לוופיס בכהונה גדולה שלא יהא מועד לשרת בקדש: אין לי אלא. שיהא כשר לשמש אלא מועד ביום הכפורים שלא יהא כשר לשמש אלא מי שמתרצה שעשה ונמצאת שעשה כשמתמנה ולקמיה נעני משיחה שעשה היכא כתיב: לפיכך שעה אחת לא גרסינן: מילתא

אמר רב יוסף סמיכה איכא בינייהו למ"ד כל הכתוב בהן מעכב בהן סמיכה מעכבא למ"ד דבר שאין מעכב לדורות אין מעכב בהן סמיכה לא מעכבא ולדורות מנא לן דלא מעכבא[ט] דתניא[א] וסמך ונרצה וכי סמיכה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם שנאמר[ב] כי הדם הוא בנפש יכפר ומה ת"ל וסמך ונרצה שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה[ג] מעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר וכפר רב נחמן בר יצחק אמר תנופה איכא בינייהו למ"ד כל הכתוב בהן מעכב בהן מעכב ולמ"ד דבר שאין מעכב לדורות אין מעכב בהן לא מעכבא ולדורות מנא לן דלא מעכבא דתניא[ג] לתנופה לכפר וכי תנופה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם שנאמר[ב] כי הדם הוא בנפש יכפר ומה ת"ל לתנופה לכפר שאם עשאה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר וכפר רב פפא אמר פרישת שבעה איכא בינייהו למ"ד כל הכתוב בהן מעכב[ט] בהן מעכבא למ"ד דבר שאינו מעכב לדורות אינו מעכב בהן לא מעכבא ולדורות מנא לן דלא מעכבא מדקא תני מתקינין[ט] ולא קתני מפרישין רבינא אמר ריבוי שבעה ומשיחה שבעה איכא בינייהו למ"ד כל הכתוב בהן מעכב בהן מעכבא למ"ד דבר שאין מעכב לדורות אין מעכב בהן לא מעכבא ולדורות מנא לן דלא מעכבא דתניא[ד] וכפר הכהן אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו מה תלמוד לומר לפי שנאמר[ה] שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אין לי אלא שבעה ונמשח שבעה[ט] מניין תלמוד לומר אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו[ו] מ"מ אשכחן ריבוי שבעה לבתחלה משיחה שבעה לבתחלה מנא לן איבעית אימא מדאיצטריך קרא למעוטה ואיבעית אימא דאמר קרא[ז] ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למשחה בהם ולמלא בם את ידם איתקש משיחה לריבוי[ח] מה ריבוי שבעה אף משיחה שבעה מאי טעמא דמ"ד כל הכתוב בהן מעכב אמר רבי יצחק בר ביסנא אמר קרא[י] ועשית לאהרן ולבניו ככה[כ] ככה עיכובא הוא תינח כל מילתא

סמיכה

איכא בינייהו. מימה לי אמאי לא קאמר נמי שירים מעכבא אימא מיניהו למימר דלמר כל הכתוב בהן מעכב מעכבי דכתיב (ויקרא ח) ואת הדם יצק על יסוד המזבח ולמטן מן המובחר: ולא קתני מפרישין. ומע"פ שלא הופרש אם יפרע פסול פרישה לא מעכבא (נה) עטרה. ריבוי שבעה. שיעמוד כ"ג שבעה ימים לוופיס כשממנין אותו מכהונה גדולה ולעבד שמונה בגדים כשעת עבודה. וליטי לטון מרכה מרובה בגדים שהוא משמש בשמונה והסידוע מלבושה: משיחת[ה] שבעה. שיתנו שמן המשחה על ראשו ויהן ריסי עיניו[ב] ז' ימים[ו] לוופין: כל הכתוב בהן. ז' ימים ימלא וגו' (ויקרא ח) וכל מילוי ידים המאור שם לשעת בגדים הוא שנאמר (שמות כט) ובגדי הקודש אשר לאהרן יהיו לבניו מאחריו למשחה שם ולמלא בהם את ידם (ויקרא טז, לב) לפי שנאמר. בפרשת ותמיד תעשה שבעת ימים לבשם הכהן תחתיו מבניו השומד תחת אביו מכהן גדולה יפ שבעת ימים לוופיס בכהונה גדולה שלא יהא מועד לשרת בקדש: אין לי אלא. שיהא כשר לשמש אלא מועד ביום הכפורים שלא יהא כשר לשמש אלא מי שמתרצה שעשה ונמצאת שעשה כשמתמנה ולקמיה נעני משיחה שעשה היכא כתיב: לפיכך שעה אחת לא גרסינן: מילתא

שבעה ונמשח שבעה נתרבה שבעה ונמשח יום אחד נתרבה יום אחד ונמשח שבעה[ט] מניין תלמוד לומר אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו[ו] מ"מ אשכחן ריבוי שבעה לבתחלה משיחה שבעה לבתחלה מנא לן איבעית אימא מדאיצטריך קרא למעוטה ואיבעית אימא דאמר קרא[ז] ובגדי הקודש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למשחה בהם ולמלא בם את ידם איתקש משיחה לריבוי[ח] מה ריבוי שבעה אף משיחה שבעה מאי טעמא דמ"ד כל הכתוב בהן מעכב אמר רבי יצחק בר ביסנא אמר קרא[י] ועשית לאהרן ולבניו ככה[כ] ככה עיכובא הוא תינח כל מילתא

איתקש

משיחה לריבוי. תימה לי למימרא קמא דמצני לתיבעיך[ל] קרא למעוטה ולית ליה המי סברא לתיבעי מצוה ליטי היכי מיפרשא בריימא דקתני מין לי אלא שנמשח ז' והא כל כמה דלא מייתי קרא לתצר יתמר מומו לא ידעינן מצוה ז' תפילו לכתחילה ום לומר מפרשא הוה ק"ל מצוה ז' מדלתכתן התם מצוה וליטי וגלי ליה מד מייתו שבעה הוה הדין נתיך וילמד שמוש מן המפורש אבל אמר למעטן קרא מיבעיא ליה להש"ם מצוה שבעה לכתחילה מנא לן מימא ליטי לכתיב מהיכ למעוטי מבל מצוה מימא כיון דלמיעטי מימעוטי לגמרי מצוה ונ"ע מצוה מלא פעם אחת ומצני מדלתיעטרך קרא למעוטי מלמא סברא הוא להשוות מצוה ליטי ומס כן מע"ג דלמיעטי מרוייהו מעיכובא מ"מ למצוה בעי כל ז':

להבין

ט, לם). שבעת ימים. לוופין. ילבשם הכהן. אבל יקום מבניו אחריו לכהונה גדולה כשימותו כהן גדול. תחתיו מבניו. מלמד שאם יש לו לכהן גדול בן ממלא את מקומו ימותו כהן גדול אחריו. למי אבל גדולה אחריו. למשחה. להסגדל בגד שיש משיחה שיהא לבן שרוב מבני (במדבר יח ח) לך נתתים למשחה. (מסלים קה טו) אל תגעו במשיחי. ולמלא בם את ידם. ע"י שבגדים הוא ממלא בגדולה שם (שם כט, כח). ועשית לאהרן ולבניו ככה. שנה הכתוב וכפל לעכב אפילו מקר אחד מכל האמור בענין לא מתכפר אפילו בכל הקרבנות שבתורה (שם כט, לח).

תוספות ישנים

סמיכה איכא בינייהו. ולא לקא לומר סקסרה שמיכה מעכבא מיכא מיניהו דהא לא שייך למהכי שלא מיתכן כל שבעת ימי מלואים: ולדורות מנא לן דלא מעכבא. שהרי שנה עליה הכתוב בהמה מקומות: כאילו לא ביפר וביפר. בפרק קמא דזבחים (דף ו.) מפרש דלא מיתכן שלא עבר כל כך שעה זו קיים מצות עשה זו שלא הרבה עבר כאילו לא ביפר ומ"מ ביפר שפעמים מקריבן חוצה ומפרש התם בפרק אמר שעולה מכפרת אפילו עשה שקודם המתיכה שבל מצות עשה שלאחר המתיכה שעד אחר שתיכה לא עבר [שלעולם] הוא נקוט ומכוון בד לאחר שמיכה מיהא מכפרת: רב נחמן בר יצחק אמר כו'. מר אמר מדלא ומר אמר מדא ולא פליגי: נתרבה שבעה ונמשח יום אחד. מתרבים לגוף לא בגי ובפרק בתרא דזבחים (דף יב:) ילף מרובה בגדים מקרא ולא הכהר כאן שלא מה שבריך דהא אתרוייהו בפ"ק דמגילה (דף ט:) אין בין כהן משוח למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות:

ליקוטי רש"י

שירי מצוה. שמילה ולא עשאה [סוכה לח.]. שלא מחשבה פגולי ופיגול עשאה [מנחות ג.]. באילו לא כיפר וכיפר. מעלה עליו הכתוב כאילו לא עשה מן המובחר וכיפר כלומר שעה"כ כיפר שאין כריך להביא קרבן אחר [סוכה לח.]. כאילו לא עשה מצוה מן המובחר כדתניא (ויקרא ח) ומשח אל המשכן ואל כל אשר בו ויקדש אותם ולא הוזכר כאן משיחת המזבח אלא ללמד שמשיחתו מקדשתו ותפילו הכי כיפר דכתיב [מנחות צג:]. כדם הוא [מנחות צג:]. כאילו לא כפר מן המובחר, וכיפר בפרים כל דהו לכפרים בלם [שם מכות:]. ולא קתני מפרישין. ואם תאמר פסול בכהן גדול שמשח זה בלא פרישה [ליפול ג:]. וכפר הכהן אשר ימשח וגו'. כפרה זו של יוה"כ אינה כפרה אלא ע"ג. לפי שאתמרה כל הפרשה בהכהן הגדול לומר בהן גדול המשוח שיהא כמותו [ת"כ]. לכהן תחת אביו. למד שהבן ממלא את מקומו [שמות כט, ל]. לבניו אחריו. אם אין גדולה אחריו. למשחה. להסגדל בגד שיש משיחה שיהא לבן שרוב מבני [במדבר יח ח] לך נתתים למשחה. ולמלא בם את ידם. ע"י שבגדים הוא ממלא בגדולה [שם כט, כח]. ועשית לאהרן ולבניו ככה. שנה הכתוב וכפל לעכב אפילו מקר אחד מכל האמור בענין לא מתכפר אפילו בכל הקרבנות שבתורה [ויקרא ח].

ה א ב מיי' פ"א מהלכי מעשה הקרבנות הלכה ט ופ"ד הלכה יב:

ו ג מיי' פ"ח מהלכות כלי המקדש הלכה ה ופ"ד הלכה יב:

ז ד מיי' שם פ"ד הלכה יג:

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) ומזה דף ו. מגמות דף נב:, ג) [מגמות שם], ג) [לעיל דף ג:], ד) [קידושין דף יד.], ה) כריתות דף ה:, ו) סנהדרין ד., ז) [לקמן ט:], ט) ב ע"ב.

הגהות הב"ח

(ב) גמ' שכתוב כאן מעכב בהן מעכבא כ"ל ג) וכן במשנ"ת:

תורה אור השלם

א) וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְרָצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו: [ויקרא א, ד]

ב) כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הִוא וַאֲנִי נְתַתִּיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר: [ויקרא יז, יא]

ג) וְאִם דָּל הוּא וְאֵין יָדוֹ מַשָּׂגֶת וְלָקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אָשָׁם לְתְנוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשָּׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד בָּלוּל בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה וְלֹג שָׁמֶן: [ויקרא יד, כא]

ד) וְכִפֶּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יְמַשְּׁחֶנּוּ וַאֲשֶׁר יְמַלֵּא אֶת יָדוֹ לְכַהֵן תַּחַת אָבִיו וְלָבַשׁ אֶת בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ: [ויקרא טז, לב]

ה) שִׁבְעַת יָמִים יְלַבְּשָׁם הַכֹּהֵן תַּחְתָּיו מִבָּנָיו אֲשֶׁר יָבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ: [שמות כט, ל]

ו) וּבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן יִהְיוּ לְבָנָיו אַחֲרָיו לְמָשְׁחָה בָהֶם וּלְמַלֵּא בָם אֶת יָדָם: [שמות כח, מא]

ז) וְעָשִׂיתָ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו כָּכָה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֹתָךְ שִׁבְעַת יָמִים תְּמַלֵּא יָדָם: [שמות כט, לה]

הגהות וציונים

(ה) בכמה ראשונים וכת"י נוסף נתרבה יום אחד ונמשח יום אחד ואמי"ו שעה אחת, וכמו בספרא. ורש"י ל"ג "אפילו שעה אחת". עי' שיח יצחק: ג) "בהן" ליתא בכת"י. וע"ע בעמוד הקודם אות ו: ג) [צ"ל שפקיים] (גליון) הגהה זו היא לפי נוסח דפ"י שהיו גורסים כפי שלא קיים, ולפנינו כבר מוגה באופן אחר נפי שלא קיים: ז) כת"י ומשיחה: ט) כ"ה במהרש"א מפי' רש"י ישן: ו) צ"ל דם חפר (רש"ש): ז) צ"ל בחילוף (שיה יצחק): ח) נדצ"ל והיה לך למנה ונדרוש מהתם תהיה לך מכל מקום (רש"ש): ט) צ"ל מדאיצטריך (רש"ש): כ) בדפו"י ליתא "בהן" השני, והב"ח הוסיפו בסוף הפסוק. (במהדורתינו הצבנו את הציון בגמ' במקומו הנכון):

להביא את המכנסים. מכלן קאמר להו? דתנו רבנן הנכנסין (מנחות דף פג:) מפיק ליה ממוקר[ב] דגדיש מדלגלגין מן גדליהן עליהן מן כהונתן עליהן והוו להו זרים והקטיר רבינו יעקב מאורליינ"ש הא דתניא כאן מיבא מיתה מיתה תנויה[ג] נהי דהמי קרקע מיעכרי לגווייהו זרים אף על גב דלא מיעכרי לגווייהו זרים לענין שלא יעבדה כהן ט"מ ההוא קרקע דכתיב בגדים מיבא מיתה בגדים למה לי מיפוק ליה מדין בגדיהם עליהם מן כהונתן עליהן ומינן דמכנסים לא כתיב הכא ומילתא דהוה קרקע למיפוק מכנסים דהוה בגדים וקתני לבני יוסי בר מינע מין דנפקא ליה מכנסים מוהו הדבר הוה ליה למילף מכנסים נמי כתיבי הכא ומינן ריב"ל דמיבא דגבי [מכנסים[ד]] מילתך לגווייהו זרים אף אפילו בגדים דלא כתיב מועד מי שכיחא ריקנית למיכל מועד ממוקר[ב] בגדים דלכתיב (שמות כח) והיו על אהרן ועל בניו בבואם אל אהל מועד וכן בשלמא אל מזבח לרבות את המזבח החיצון מאי אהל מועד אהל מועד ממש אלא לומר לך מה להלן בגדים אף כאן בגדים ומה להלן בגדים שאין מתכפר בהן אלא יחיד אף כאן בגדים שאין מתכפר בהן אלא יחיד יצאו מכנסים שמתכפר בהן אפילו ציבור ומה להלן בגדים שמתכפר בהן אפילו ציבור אף כאן בגדים שמתכפר בהן אפילו ציבור יצאו מכנסים שאין מתכפר בהן אפילו יחיד ומה להלן בגדים שמתכפר בהן אפילו יחיד אף כאן בגדים שמתכפר בהן אפילו יחיד יצאו מכנסים שאין מתכפר בהן אפילו ציבור ומה להלן בגדים שמתכפר בהן אפילו ציבור אף כאן בגדים שמתכפר בהן אפילו ציבור יצאו מכנסים שאין מתכפר בהן אפילו יחיד ומה להלן בגדים שמתכפר בהן אפילו יחיד אף כאן בגדים שמתכפר בהן אפילו יחיד יצאו מכנסים שמ

שבעת ימים פרק ראשון יומא ו.

אמר לך ההוא אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו וכו'. כלומר לעולם קרע לדעתה דוקא בגד מחט ומעשיה דפלגיהו לגמרי דמ"מ אין המצנפת שוין ומ"ש קרע לא כמר דייקי ולא כמר דייקי וי"ל קסברה הוא לחוקמי קרע דוקא המצנפת מעשה עם מזר תכלת ומרגמן למדנו שהוא של כלאים דבגד היה נמי מכלאים אפוד (ומעיל [1]) מכל הדיוט לכל שאר בגדי כהן נימא נמי מצנפת דבץ ומכנסי כהן גדול נמי כי סתי גוונא כהן גדול מיוס הכפורים לפי שהיו שאר בגדי דבץ היה נמי מצנפת דבץ וה"ל מנחם מיומי ז"ל פירש לעיל לפקח ליה מג"ש דרוקס רוקס לכתיב מחמה תהוה ואת המצנפת [2] מעשה מעשה רוקס וכהן גדול מיירי מדכתיב ולבני אהרן תעשה כתנות ועשית להם מצנפים ומגבעות אם כן קשה לכהן גדול ובפרשת פקודי כתיב בשעת עשייה ואת המצנפת עם מזר תכלת ומרגמן ותולעת שני מעשה רוקס ולילין בגזירה שוה לכתו לחומו רוקס כלאים הוה כך ומצנפת מעשה מעשה רוקס שכתב בכ"ג כלאים הוה אבל מצנפת של כהן הדיוט לא כתב רוקס ולמאן דלמר למדרשיה לא כתב רוקס משום להן מדכתיב לחומם:

מביתו למה פירש. פי' רש"י מצנפת עמו עמו עם שהרי על כרחך לשכת פרהדרין לא היתה קדושה [3] שאין שיעה בעזרה כ"ש שכיפה וקשיא לן דנהי דלא קדישת בקדושת עזרה מ"מ כהר הבית היתה למערי דפרק פרת תטמא (זבחים דף קטו:) לכל הר הבית מחנה לויה הוא וכגל קרי אימו דרשמי לכיפה מחנה לויה למחר דפסחים דף מט: זב וכל זב לרשות הגל קרי אלא יש לפרש מביתו למה פירש חייבי טבילות [4] טבילתן ביום נדה ויולדת טבילתן בלילה נדה אין בועל נדה לא נדה וכל דאתי מרבויא מיתיבי [5] בעל קרי כמגע שרץ בועל נדה כטבא מת מאי לאו לטבילה לא לטומאתן טומאתן בהדיא כתיב בהו האי טומאת שבעה כתיב ביה והאי טומאת שבעה כתיב ביה אלא

אמר לך ההוא אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו זה הוא אבנטו של כהן הדיוט ולמאן דאמר אהרן ואח"כ בניו והכתיב וחגרת אותם אבנט (ו) אמר לך ההוא קמ"ל אבנטו של כהן גדול זהו [6] אבנטו של כהן הדיוט ויחגור אותו (ז) אבנט ויחגור אותם למה לי שמע מינה אהרן ואח"כ בניו [8] ובבת אחת מי משכחת לה לא צריכא דאקדים: מפרישין כהן גדול וכו': למה מפרישין למה מפרישין בדקאמרי' אי לר' יוחנן כדאית ליה אי לריש לקיש כדאית ליה הכי קאמר מביתו למה פירש תניא [9] ר' יהודה בן בתירה אומר שמא תמצא אשתו ספק נדה ויבא עליה [10] אטו ברשיעי עסקינן [11] אלא שמא יבא על אשתו ותמצא [12] ספק נדה אמרוה רבנן קמיה דרב חסדא כמאן כרבי עקיבא דאמר [13] נדה מטמאה את בועלה דאי רבנן הא אמרי [14] אין נדה מטמאה את בועלה אמר להו רב חסדא אפילו תימרו רבנן ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"ע אלא באחר אחר אבל בחד אחר מודו ליה אמר ר' זירא שמע מינה בועל נדה אינו כנדה ומוכל ביום דאי אמרת בועל נדה כנדה אימת מבעל בליליא למחר היכי עביד עבודה והא בעי הערב השמש אלא לאו שמע מינה בועל נדה אינו כנדה רב שימי מנהרדעא אמר אפי' תימא בועל נדה כנדה דמפרשינן ליה שעה אחת סמוך לשקיעת החמה מיתיבי [15] כל חייבי טבילות [16] טבילתן ביום נדה ויולדת טבילתן בלילה נדה אין בועל נדה לא נדה וכל דאתי מרבויא מיתיבי [17] בעל קרי כמגע שרץ בועל נדה כטבא מת מאי לאו לטבילה לא לטומאתן טומאתן בהדיא כתיב בהו האי טומאת שבעה כתיב ביה והאי טומאת שבעה כתיב ביה אלא

דייק מדכתיב לומו כהכתיב נמי לומם ומחומם ניתם שהמצנפת שוין ומ"ש קרע לא כמר דייקי ולא כמר דייקי וי"ל קסברה הוא לחוקמי קרע דוקא המצנפת מעשה עם מזר תכלת ומרגמן למדנו שהוא של כלאים דבגד היה נמי מכלאים אפוד (ומעיל [1]) מכל הדיוט לכל שאר בגדי כהן נימא נמי מצנפת דבץ ומכנסי כהן גדול נמי מי סתי גוונא כהן גדול מיום הכפורים לפי שהיו שאר בגדי דבץ היה נמי מצנפת דבץ וה"ל מנחם מיומי ז"ל פירש לעיל לפקח ליה מג"ש דרוקס רוקס לכתיב מחמה תהוה ואת המצנפת [2] מעשה מעשה רוקס וכהן גדול מיירי מדכתיב ולבני אהרן תעשה כתנות ועשית להם מצנפים ומגבעות אם כן קשה לכהן גדול ובפרשת פקודי כתיב בשעת עשייה ואת המצנפת עם מזר תכלת ומרגמן ותולעת שני מעשה רוקס ולילין בגזירה שוה לכתו לחומו רוקס כלאים הוה כך ומצנפת מעשה מעשה רוקס שכתב בכ"ג כלאים הוה אבל מצנפת של כהן הדיוט לא כתב רוקס ולמאן דלמר למדרשיה לא כתב רוקס משום להן מדכתיב לומם:

מביתו למה פירש. פי' רש"י מצנפת עמו עמו עם שהרי על כרחך לשכת פרהדרין לא היתה קדושה [3] שאין שיעה בעזרה כ"ש שכיפה וקשיא לן דנהי דלא קדישת בקדושת עזרה מ"מ כהר הבית היתה למערי דפרק פרת תטמא (זבחים דף קטו:) לכל הר הבית מחנה לויה הוא וכגל קרי אימו דרשמי לכיפה מחנה לויה למחר דפסחים דף מט: זב וכל זב לרשות הגל קרי אלא יש לפרש מביתו למה פירש חייבי טבילות [4] טבילתן ביום נדה ויולדת טבילתן בלילה נדה אין בועל נדה לא נדה וכל דאתי מרבויא מיתיבי [5] בעל קרי כמגע שרץ בועל נדה כטבא מת מאי לאו לטבילה לא לטומאתן טומאתן בהדיא כתיב בהו האי טומאת שבעה כתיב ביה והאי טומאת שבעה כתיב ביה אלא

ליקוטי רש"י

אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט. שהדיוט של בץ (לקמן יב:). מצנפת של כ"ג בשאר ימות השנה (ז)דכתי' מכל מ"מ של כלאים לא זהו מצנפת של כהן הדיוט לחומו של כ"ג שהיו של כלאים ושל הדיוט לא סוף דלכלאים (חמיר כזי). אבנטו של כהן גדול. של כל ימות השנה היו של כלאים כדכתיב (שמות לט) ואת המצנפת עם מזור תכלת [לקמן יב:]. זהו אבנטו של הדיוט. [שאל הדיוט] שמי היו לכלאים כמו של כ"ג [חמיר כזי]. אמרוה רבנן קמיה. דקדקו מלבן ומתרו לפניו [פסחים לב:].

תוספות ישנים

מביתו למה פירש. פי' רש"י (ב) משם רבינו אלחנן מצינו עמה פירש לך למעט אחר ממיד של בין השמשות ומשמע מעתו ויטעון שעה אחת קודם שקיעת החמה ויעריב שמעו ויהיו בגאכה דשם שמי שהכן לן [ג] במחנה לויה שעה אחת קודם שקיעה ומשמע מיהו דאפילו בשאר ימות השנה שהיה מטמא מדרבנן, כמו כן מצינו בפרק בתרא דתענית (ד) דקאמר דלמעלה דף במיה ותרי יומן לתי מלמי יומן ס"ל שיהא נלפחת שעה אחת ולמעט מימו. אבל בקונטרס פי' מעתו למט פירש שהיה ע"ב למעט פרהדרין לפ שהם קדושה שאין יכיפה כעזרה אלא למלכי בית דוד וכ"ש שכיפה. ובקונט דשם קיל מצנפת פרק אלו דברים (זבחים דף מו:) ובתמיד (דף כ:) מצנפת קרי מצנפלא מוך לעמי מטעות. אלא מפרש רבי שמעון מעתו למה פירש [מהרים] פרישתו למקום שמצנפת קרי מוכר לכהנים ומ"ש דמצילותים מחיב(ד) ופשוט שהוא מצנפת של מועד מצנפת ומדקאמר מצנפת ע"ש מעתו ליה הוה ול"ל פירש מצנפתו ול"ל דשמיט מהכין שהיה צריך לקבל החלת דמים כי שמעת יומי שמלילותים ומ"ש דמצנפת יומי מצנפת (ה) שהיה שוכב כל שעות היום ומ"מ אין זה כ"א מדרבנן ול"ש ומשי קאמר מעתו ליה פירש ואלו יש לו לפרש מדיר מעתו ליה כמו שפרש"י שהיו מצנפתם גבוהים ומשקפן (ו) שמצנפת יהיה מוכר לכל שמעתו ליה ומשקפן (ו) שכל שעות יהי מלילותים היה מעתו ומשקפן היה מעבירו ומעמידו מיד אבל שם מצנפת מעמידו מערב ומשקפן (ו) שנקר ויושב ולילה דמחיב נקרא לפי דוקא מצנפת ליה ואם לילה מקום מצנפת ליה ואם כן ס"ל היו יכולין לספרשין מצנפת יקראל כמו שמצינו

קדושת המקום משקיע כדאמרי' (בזבחים) כוולגלה הפרוכת היו שם ומקודשים כמקדש לשם ופיכוך לשמן נכון: **אבל** בחד אחר מודו ליה. לכתמה מקשיה לתלילו מחד אחר מהו ליה לשמה אף אי לא הוו מצי למימר מעתו על שלו אי אף על שלה מומחים אי נמי מיתיקון לא מיתיקון ולא מיתיקון לא מיתיקון מחמת בגמל ק. מ"ר: **אימת מביל ליה בלילה** למחר חייבי עבידי עבודה. והכי לשמה (לקמן דף יז.) כל שעתה דמיום זוכה מה הכי היינו מה דהוה עיהר מיום הכפורים אבל מה שיעתה מעתו עלילה שבעתו ירוץ להכתיב שבעתו:

הגהות הב"ח

(ב) גמ' מצנפת אהרן ובניו כמה לך: (ג) שם ויחגור אותו באבנט כל"ל: (ד) רש"י ד"ה לא לריכל וכו' ויקרב משה אם כני מלחן וכו' ומשם אבנט כל"ל: (ה) שם ד"ה כמעלן כו' ולפי נמצא על שלה לאחר זמן כלו' שהכתיקה בדיקתה וכו' ומלמה דם שלי:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מביתו וכו' שאין ישיבה בעזרה. עיין לקמן דף ס ע"ב תוס' ד"ה לעי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] ברש"י ד"ה אלא באחר אחר וכו' ואח"כ מטמאה את בועלה. ל"נ ל"ל משום מגע וכלאימא מגדל דף ע"ו ע"ל:

הגהות וציונים

ג] "ויחגור אותו אבנט ויחגור אותם למה לי שמע מינה אהרן ואח"כ בניו" נראה מיותר (מוראה אש, וכן ליתא בקצת כת"י), ועי' שיח יצחק: 3] יש להוסיף וגו' (ר"ש"ס, וכ"ה בכת"י): ג] "ודברי" ליתא בכת"י: ד] "את בועלה" מיותר (ר"ש"ס, וכן ליתא בכת"י). ביד דוד הגיה ואח"כ מטמאה מעת לעת ואינה מטמאה את בועלה: ה] נראה להוסיף ביום (באה"מ). בחלק מהכת"י ליתא "של ערב יוה"כ": ו] בכת"י נוטף תהיה בנדתה תהא בנדתה. עי' פסחים צ סע"ב: ז] [צ"ל וחושן] (גליון), וכ"ה במל"מ הל' כלי המקדש פ"ח ה"ב: ח] [צ"ל ואבנט] (גליון): ט] הריב"ן (תוס' הרא"ש): י] לא היה במחנה לויה (תוס' הרא"ש): כ] תוס' הרא"ש "מפרקו בערב ומעמידו בבוקר", ועי' שיח יצחק:

סיפא איצטריך ליה אלא שחמור ממנו בר. בפרק חלו דכריס בפסחים (דף סח.) פריך מהכא[1] מילימא לעומתם הא לעומתם ו' כתיב ביה והאי עומתם ו' כתיב ביה אלא לעומתם ומסקינן לעומתם ריבה ומי למיעוטא הוא דלמיתא והא כדלמיתא וגמגמו שם המום, ממאי ממאי מדחק ומוקי ריבה ומיפא מתרי טעמי ליתני כי הכא לעומתן לעומתן ומיפא מיצטריך ליה ורבה לי למידרש מיעוט דלמה ליה מיתא ליה למידרש מיעוט דלמה ליה גופא מיצטריך ליה ומנא מלומר דריפא מיצטריך ליה ומנא ריבה משמה שמינה לריכה משום סיפא והכא לא מצי למיעי כי הכא למיפא גופה פריך ומיצטריך למיעי מיעוט למיקם מי נמי ס"ל דלמה נמי לא מצי למיעי כי הכא למיפא גופה פריך ומיצטריך למיעי מיעוט דלמיתא

[ד] כל טומאת מת בציבור שרייה רחמנא. לכתיב [במדבר ט] איש כי יהיה טמא לנפש ופשה פסח ואין לו הוי מקח וממכר[ו] אבל זמן ומטלטלין נדות ויולדות שטומאתן יוצא עליו מגופו[ז] לא הוה ליה טומאה[ח] ונטעל דעה מינה: מודינא היכא דאיכא שיריים לאכילה. דתניא[ט] לעבור הוא מהדרינן. הכא בטומאה דלמחר[י] מבילה לנזיר (במדבר דף מז:) ומנחה הקטרת מותרת למהדרין לעשות במהרה שיהיו שיריים לנתלין:[יא] ואם אין (ו) אלא היא. אלא מעתה מזומן לכך: מאי לאו פרים ואילים (ג) דחג. שהן קרבן לעבור וממנו[יב] קטו ומנחת נסכים דומה טומאה וקתני חומר וממילן למחר ממחר למחר למויה היא לעבור: פר דעיר. לעבור (ג) עולה היא ונעשה נסכים כתלה לך[יג]: אילו של אחרן. דיוס הכפורים: בכבש הבא עם השמור. דלכתיב (ויקרא כג) ועשיתם ביום הניפכם את העומר (ד) והכי מנחת נסכים דקתני לאו מילה ממנחת נסכים קמחר דכליל היא מלא ממנחת העומר עצמו הבאה עמו והיא נקמצת ושיריה נאכלין: במזיד לא הוצרכה. ומע"פ שהלן מלה קנסוהו רבנן אלא יהא בשר נאכל[יד] אבל נעלים מיהו מהכפרו ללא ניתו מולין לעזרה[טו] דהא מדאורייתא הוי ומיהו אמעטין מיניה ללאו היחר היא: על מה הציץ מרצה. דלכתיב ונשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לכל מתנות קדשיהם וגו' והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה'[טז] ואבעי ליה מהו דתיתי לעכב ומסיק דלא קביע להו זמן מיתיבי[יז] ונשא אהרן את עון הקדשים[יח] וכי איזה עון הוא נושא אם עון פיגול הרי כבר נאמר[יט] לא ירצה[כ] ואם עון נותר הרי כבר נאמר[כא] לא יחשב[כב] הא דכל טומאת מת בציבור רחמנא שרייה אמר רב ששת מנא אמינא לה[כג] דתניא היה עומד ומקריב מנחת העומר ונטמאת בידו אומר ומביאין אחרת תחתיה[כד] ואם אין שם אלא היא אומרין לו הוי פקח ושתוק קחני מיהת אומר ומביאין אחרת תחתיה אמר[כה] רב נחמן מודינא היכא דאיכא שיריים לאכילה מיתיבי[כו] היה מקריב מנחת פרים ואילים וכבשים ונטמאת בידו אומר ומביאין אחרת תחתיה ואם אין שם אלא היא אומרין לו הוי פקח ושתוק מאי לאו פרים אילים וכבשים דחג אמר ק"ו רב נחמן לא פרים פר ע"ז אף על גב דציבור הוא כיון דלא קביע ליה זמן מהדרינן אילים באילו של אחרן דאע"ג דקביע ליה זמן כיון דיחיד הוא מהדרינן כבשים בכבש הבא עם העומר דאיכא שיריים לאכילה מיתיבי[כז] דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה כי תניא ההיא דיחד ת"ש[כח] על מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון בין ביחיד בין בציבור ואי ס"ד טומא' היתר היא בציבור למה לי לרצויי אמ' לך רב נחמן כי קתני הציץ מרצה אדיחיד ואיבעית אימא אפי' תימא בציבור בהנך דלא קביע להו זמן מיתיבי[כט] ונשא אהרן את עון הקדשים[ל] וכי איזה עון הוא נושא אם עון פיגול הרי כבר נאמר[לא] לא ירצה[לב] ואם עון נותר הרי כבר נאמר[לג] לא יחשב[לד] הא

פרים פר דעיר. פי' דעולה הוא וטעון ממנח נסכים למע"ג לעבור הוא מהדרינן והא דאמר לו הוי פקח ושתוק ומניח טומאה בטומאתה לאו משום דטומאתה מזויה בעבור להא לן אלא משום דטומאתה מזויה בעבור להא לן דמי שאת מין לא קמיפלג ליה זמן וטומאה נמי לא קמיפלג דמי כדאמר לקמן פרק הוליאו לו (דף כ) כל שאין זמנו קטוע אינו לומה לא את השאת ולא את האחר. ומיהו לכאורה קשה דאמר לקמן פרק הוליאו לו (דף כ) כל שאין זמנו קטוע אינו לומה לא את השאת ולא את האחר. ומיהו לכאורה קשה דאמר לקמן פרק הוליאו לו (דף כ) כל שאין זמנו קטוע אינו לומה לא את השאת ולא את האחר. ומיהו לכאורה קשה

דם שנטמא חזרקו במזיד לא הורצה. תימה לי מאי פריך הא לא הורצה דקתמר היינו להמיר בשר בחלב (במזיד) [קתמר] אבל בעלים שהפכרו וסבי אמר לה (במזיד) [ר' יוסי בר מניומי] במזיד (במזיד) [ר' יוסי בר מניומי] במזיד (דף ג.) [בהדיא מה:]. על הדם ועל הבשר ועל החלב. בין שנטמא הדם בין שנטמא הבשר בין שנטמא החלב הכל הוי אחד ומאי שנא דקתני הדם ולא קתני הבשר ואי משום דאי אפשר בלא דם הא אפשר בלא בשר ואי משום דאי אפשר בלא חלב הא אפשר בלא דם ועוד דקתני הדם ולא קתני החלב ואי משום דאי אפשר בלא חלב הא אפשר בלא דם ועוד דקתני הדם ולא קתני הבשר ואי משום דאי אפשר בלא בשר

יד א מיי' פ"ג מהל' מילה המקדש הל' ז ופ"ע מהלכות שגגות מוקדמין הל' לד ופ"ח הלכה יט: טז ב מיי' פ"ד מהלכות מילה מקדש הל' ח: יז ג מיי' פ"ד מהל' שופרות הלכה יד סמג עשין כב עושין פ"ח סי' כח טפיף ג:

אלא תמיד מרצה הוא. וקשה לר"ת מהא דקידושין פרק המוכר (דף סו.) גבי יעלי הנלקח מקום שנהגו לשם בעין שבין מלמעלה [מפולו] בשפת פומדוא היה ונוהגו ומיהו דשמעי לה לכתיב ביה ממיד ועוד כל היום כל שעה על מנחו ופ"ג דמסקינן ליה לקמן בפרק בא לו (דף פח:) דמתמיד (דף ס:) דמשמע דכתיב מי שיהא ליהנות מהן ובפרק יש מקום שהוא עליון מ"מ מדכתיב ממיד משמע כל שעה. מ"ר. מגל קמא קשה ל"ל דכתיב מה שהלל בכל ממיד לומר שאין מתח מס ליהנות מעלייתן ול"ל לר"י יהודה לפי היה יכול להעמידו לשמיני כגון שעשה להן שפיון בשאר נגדי כשהוא נמי מפקפק ליה לעמוד מתני ליהנות בהן ומכל מקום משמע שפיר מממיד שיתנו כל שעה אפי' אם הטאר מעורין ול"ל דכל שעה מ"מ ממיד משמע מעורין. מ"כ:

א) וְהָיָה עַל פִּצַּח אַהֲרֹן וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת עֲוֹן הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יַקְדִּישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל מַתְּנֹת קָדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תָּמִיד לְרָצוֹן לָהֶם לִפְנֵי ה' [שמות כח, לח]

[מכ"ע תוס' ד"ה מכלל וכו' מידי דהוה אמומאת גברא. עי' מנחות דף טו ע"ב מתום' ד"ה והכל מלי וכו']:

ב] "עודהו" ליתא בראשונים ובכת"י וגורסים שאינו, וכמו בשפחים ובסגהדרין:
ג] בכת"י נוסף מכלל"ה:
ד] צ"ל את (גנזי יוסף) רשם ברש"י וכי יש כפרה:
ה] בס' המקדישין (גליון) כ"ה בדפו"י (עי' זבחים כב ע"ב), ומהרש"א הניה כלפנינו מפרש"י בשפחים:
ו] צ"ל בס"ק (שיח יצחק, מצפה איתן):
ז] יש להוסיף שון (רש"ש):
ח] ע"פ מהרש"א:
ט] צ"ל מכללן (בארות המים):
י] ומה שלא לשנן הכשר בשלמים מפול (כת"י):
יא] ע"פ מהרש"א. דפו"י דחויה:

הא. כמו הרי לומר הרי יש לך לתבין על כרחך שמין לך שון לגלות עליו גלגל שון טומאה ומאי שנא מומאה מפסול יוצא ומאי הפסולין. שהותרה מכללה בצבור. דמשמע מפני קרבן צבור כתיכיב מעורבו ואפילו בשאר ואפילו בטומאה וכיון דהיקלתה אגלה לכן היקלתה לף מיהיד אגלה הוכרכה אגלה לכתחלה אגלה אין יכלה הכין עליה [פסחים טו:]. וים טעם לדבר ניתן [פסחים] פסול קדשים זה על טומאה הוחל ומיהו לה היתר אחר שהותרה מכללה בצבור למאי דאלקן בפרק אלו טמאין (מנחות כה:). ציץ. מכלה על טומאת שאר וצמים לעלות לגלן. בין שישבו על מצחו. כהן גדול בשאר טומאה (סנהדרין יב:). שאינה טומאה בקרבנות [פסחים עז:]. כהן גדול? ביוה"כ יוכיח. שאינו עבודת קדש לפרים היום שמו. הכיפורים יוכיח שאינו לוקה משום מלבוש מלכות בקדשים מרבה טומאה [סנהדרין שם]. שאין עבודתו על מצחו. דהא אין נכנס שם בגגדי זהב כלאחרין [בילמא הנאם] (דף כו:). לאין בקיעול עשאה בגיגוד. ומרצה. אם באו שוגגין. ומרצה. קיימת לן בכל הקרבנות הציבור הקבוע לבן זמן ליהיו את העומאה ורבי שמעון היא ליה טומאה דחויה היא בציבור שהותרה לו בציבור. ואין קרבן ציבור לריך היות אלא קרבן יחיד [פסחים שם]. ונשוא. לשון סלימה ומשא"כ אינו זז ממקומו אלא ניתן על גבי המזבח של עץ ונמלא מטולק העון עם הקדשים. תמיד. מי שפשר לומר שיהא על מלמו תמיד שהרי אינו עליו אלא שעה אחת ליתנו להם שפיון שהוא מקרב עובד שלא היה כהן גדול עובד בחוסה שעה ולהבי שהוא עודהו על מלמו שכשבר ומרלה ואם באו אינו אלא מלמו ולהבי שעשה שעה אחת ליתנו להם שפיון שהוא מקרב

אחד זה ואחד זה. ליה"ל ופרכ: שלישי ושביעי. לפי"מ: כהן המשוח בר. לקמיה מפרש טעמיה: דרבי מאיר סבר דחויה היא בציבור. ומצינן מהיה מעלייתא וחומה בזמנה מצוה. לקמיה מפרש טעמיה: דרבי יוסי סבר היתר היא בציבור. ללמ מחמרי אם אלא למעלה מעלמא לילפינן ממלואים (ג): הואה בל"ל למה לי. נחמרת עלמי ומעמי: טבילה בזמנה מצוה. לכמיב [במדבר יט] ומטמו ביום השלישי וביום השביעי ומטמו לנ בה זה אלא למעלה מעלמא שמהא ביום השביעי וחומה נמי מקשינן לטבילה להיות מנוה ממנה הלכך כל יומא מזין עליה שמא היום זמנה: לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה. והלי ומטמו לרשין ליה ממכת קדושין נפ"ג (דף מב:): לא ירחץ. אלא ימתקו ומזהיר למומק את שמא (דמ"ט יג) ומפיק ליה לה מתניתן ק וגו' [ג]: טבילה של מצוה. מפיק מהיה שהטבילה מכשיר עליו: בורך עליו גמי. לסגין עליו (ג) מתק שמף המים: וקיימא לן. בממכת שבת (דף קכ:) דטבילה זמנה מנוה פליגי ר' יוסי סבר מנוה הלכך לממ לה מעכת גמי ומהה מפלגי ליום אחר: לא מקשין. חומה זמנה מנוה לה מנוה היא וכי כמיב שליש ושביעי אלא יקדים ומהה אין חומה להומה מרנגה ימים אבל אם חומה חומתו לומן מרוחה ליה לן הא[ד]: שזה

מצוה ורבי יוסי סבר [ג]לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה וסבר רבי יוסי לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה והתניא [ד]הרי שהיה שם כתוב על בשרו הרי זה לא ירחץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטנופת [ה]נזדמנה לו טבילה של מצוה בורך עליו גמי וטובל רבי יוסי אומר יורד וטובל כדרכו ובלבד שלא ישפשף וקיימא לן דבטבילה בזמנה מצוה קא מיפלגי דתנא קמא סבר לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה ורבי יוסי סבר אמרינן טבילה בזמנה מצוה אלא דכולי עלמא להני תנאי אמרינן טבילה בזמנה מצוה והכא בהא קמיפלגי רבי מאיר סבר מקשינן הואה לטבילה ור' יוסי סבר לא מקשינן הואה לטבילה ורבי חנינא סגן הכהנים אי מקיש הואה לטבילה אפילו כהן[ו] ביוה"כ נמי אי לא מקיש הואה לטבילה אפי' כהן השורף את הפרה נמי לא לעולם לא מקיש וכהן השורף את הפרה מעלה בעלמא כמאן אזלא הא דתנו רבנן אין בין כהן השורף את הפרה לכהן גדול ביום הכפורים אלא שזה

טובלת ממנה טבילה של נדה ושל זבה ושל שומרת יום ובפרק במרה דנדה (דף סו: ושם) לימרינן מכלי המיוחד לוכלו מפקי זבה שומרת יום ורבנן לימלוניהו מיממא דמצעה משמע שלא היו טובלות ביום פעם ור"ח מפקי כב"ם וב"ה לפרק המפלת (שם דף ב ושם) דמצרי טבילה ממנה מנוה ולא לחיים היא מלמבדי ב"ש וב"ה הכי מימא הלכה כן דולמי ר' יוסי בר' יהודה לא פליג עלייהו אלא ש"ל לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה[ז] ש"ל מלי[ח] למימר דהלמחא כר' יוסי בר' יהודה ומה שעשה רמיז לחיוהו חזקן שכדאמו לבדבה מחמרות אלו[ט] טבילה ממנה ועל מרחצ גדולים יחד על מזמן מכמה הגדולים מהנהן[י] היה שלא היה מקפיד לכמות כהלכתן כמו שיסך על פחם נפקלים[כ] דנמס ומחמיב מפקלומו ואימר המלך מלומו והיינו כר"ח לפרק גמר הדין (סנהדרין דף מה:) כל הנפקלין נמלין ולא כרבנן דאמרי מן נחלה אלא מגדף ושוב עבודה מוכנים ומהא דאמר בפמחין דכולי עלמא מטרין טבילה ממנה מנוה אין להביא ראיה דלא הוה מלי למימר ליפכח דכולי עלמא לא מטרין טבילה ממנה מנוה כ"ש מלי למימר דלא הוה מלי למימר ליפכח דכולי עלמא לא מטרין טבילה ממנה מנוה דמשמעינן ליה גבי מי שהיה שם כמוך על גבורו:

מקשינן הואה לטבילה. תימה לממי פשיט להו מפי טבילה ממנה מנוה מהואה ים לומר משום לכמיב (במדבר יט) והזה המהור על הממא ביום השלישי וביום השביעי ומטמו ביום השביעי ומכבס בגדיו ורחץ במים ומהר בערב ועל כרחך הא דאמר ביום השלישי ביום השביעי לאו משום חומה כמיב כאן ומ"מ משום לימלד נמי חומה דג' כימלד חומה השביעי אלא על כרחך משום ורחץ מימרין לימשמעינן חומה ממנה מנוה ולמאן דלית ליה טבילה ממנה מנוה מיבעי ליה לקרא כדקא דריש ליה בפרק המומר בקידושין (דף מב ושם) דקממר ומטמו ביום השביעי למה לי מימרין מלקש לעמך ממיעה הני מילי לקדשים אבל במרומה בחד נמי מפי קא משמע לן ומה

[ב]ר' יוסי אומר מזה שלישי ומזה שביעי. מכל פרה ופרה היו מזין שם. מכל חמאות שהיו שם. [ג]לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה. לכל מלוה שבמקדש אין מקדש מלוה אלא בזמנה (פ"ב מנחות יט) ואין שמעמי מפר פרה אל מקום לא כלה לילפי שם). מכל מפרי הפרות שהיו מקדש מפר פרה אל מקום לא מלמה. הואה בל"ל למה לי. הם קרבן היום המיוחדים לעיכור הוא ודומה טומאה מגלת ש"מ מקוה טומאה בקרבנות ומני ר"מ לי [שבחים שם]. ובלבד שלא ישפשף. דהוי מוחק מידים [שבת קכ:]. וקיימא לן. בממכת שבת דטבילה ממנה מנוה פליגי לרבנן טבילה ממנה לאו מנוה ואם אין לו גמי ימחך עד למחר ויקנמנו [לקמן פח:]. לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה. ואי לא מכמת גמי מפחיבת לימחך עד למחר ונמ"ל לא מנוה קרא [ער בר"ה הבא] מלה מנוה קרא"ל כרי שיעביר שמעמו מיום לחמר טבילה שהם יחמין לנוטל עד הלילה לא יהא לו הכבד שמא עד לילי המחרת. אמרינן טבילה בזמנה מצוה. דכמיב (לבמיב כג) והיה למחרת מבב ישמן מבים [שבת קכא.].

ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת. מימה לי ליפרך מה לציץ שכן הכתוב הוא שגלי מחמר בחפילין שהן מחופין עור ואין לו לחמר לה"ל כמיב שהי חפילין בקמנין מדת לחין זה כחב גמור דדוקא ש"ין של חפילין הלכה למשה מסיני אבל ד' ר' (ג) ושרי בציץ שכן המיוחד בן ד' חומיות דמחיר בסי מלוי"ל למימו ק"ו גמור למורייתא מלא מדרבנן וס"ק נסי נמי דמיכא מומנת טפי בציץ כדמפרש[ב] מ"מ כיון דמיכא מלוה אחת חפילין שיש בהן אזכרות הרבה מכמה וכמה ולר"ש דאמר תמיד מרצה והא כתיב על (ו) מצחו ונשא ההוא לקבוע לו מקום הוא דאתא ורבי יהודה לקבוע לו מקום מנא ליה נפקא ליה מעל מצחו ור"ש נמי תיפוק ליה מעל מצחו אין ה"נ אלא על מצחו ונשא מאי עביד ליה אמר לך ראוי למצח מרצה שאינו ראוי למצח אינו מרצה לאפוקי נשבר הציץ דלא מרצה ולר' יהודה נשבר הציץ מנא ליה נפקא ליה ממצח מצחו ור"ש מצח מצחו לא משמע ליה נימא הני תנאי כהני תנאי דתניא [ח] אחד זה ואחד זה מזין עליו כל שבעה מכל חמאות שהיו שם דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר אין מזין עליו אלא שלישי ושביעי בלבד ר' חנינא סגן הכהנים אומר [ט]כהן השורף את הפרה מזין עליו כל שבעה כה"ג ביוה"כ [י]אין מזין עליו אלא שלישי ושביעי מאי לאו בהא קא מיפלגי ר"מ סבר טומאה דחויה היא בציבור ור' יוסי סבר טומאה היתר[כ] היא בציבור ותסברא אי סבר רבי יוסי היתר היא בציבור הואה כלל למה לי אלא דכולי עלמא הני תנאי סברי טומאה דחויה היא בציבור והכא בהא קמיפלגי ר"מ סבר אמרינן טבילה בזמנה מצוה כו'. לא הוה מלי לשנויי ההיא לעיל רבי יוסי בר' יהודה היא דסבירא ליה דחויה היא בציבור הואה כדמפרש בפ"ק (דף ח.) דתן פר שלו וכו' ואם אינו יכול לעשות כן כל השנה כולה עושה אותה בי"ד של שבעה ואחד בניסן ואחד באייר ואחד בסיון ואחד בתשרי ואחד בחשון ואחד בטבת ואחד באדר

שזה פרישתו לקדושה. ליכנס לממנה שכינה ולא יהא נצד זה עליו ויהא נגדל מכל קולות רצם שחלה עליו לימה מהבלתו מן הבריות[ב]: וזה פרישתו לטהרה. להמתיר בטהרתו מפני קל שעושין ט לטומאו ט מיום להטמילו[ד] להוליח מלגן של לדוקים[ה] לכך הממילון מטהרתו שלא יהא מדש נוגע בו: הא איבא נמי האי. שזה מזין עליו כל שבעה וזה אין מזין עליו כל שבעה: בשלמא. יום רלמזין מזין עליו שמע היום יום שלישי לטומאתו וכן שני וכן שלישי שמא שבעה אחת קודם פרישתו: פרישתו שמא שבעיי. שמא היה הלמזין לפרישה שלישי לטומאתה נטמא החמישי שביעי וכן שני וכן שביעי: אלא רביעי. לממי מזין עליה לא שלישי לימה לפפוקי להא מפשירים לא נטמא שמא שביעי לימה לפפוקי שמא שבעה אחת קודם לטומאתו הרי יום אחד לפני פרישתו שלישי לטומאתה נטמא שלא שזה שלישי וחזא שביעי שלא לימו לנוס: וכל[ו] אימת דמתרמי מפרשינן ליה. ותנ"ג שלא הוי רביעי שלו בשבת ונטמאת הזאתו שנוה שני יומים: דבדידן תליא מילתא. שמין זמנה קטוט: דניתרמי רביעי שלו בשבת. ולא יפקפו הזיותיו שלא יוח אחד: פרהדרין. פקידי המלך: לשבת בלוותי. לשון ברים כך היתה נקרלת לשבת ברים: בתחלה. כל ימי שמעון הלדיק שהאריך יומים[ט] היו קולין לוחה לשבת בלוותי: מתוך שנותנין ממון לבהונה. מתוך שכהני בית שני היו עומדין ע"י ממון שנותנין על כהונה גדולה למלכי בית חשמונאי: מחליפין אותה בל' ב' חדש. כלומר ברשעים היו ולא היו מולילין שנתן ומעמידים אחר תחתיו וכל כהן שהשתחש בה שנה אחת[ט] חוזר לסדר משמרתו: לבר מקופיא דשבת. חוץ לשבת: ביום הכפורים. שהוא

מסורת הש"ס
עם הוספות

ז) סוטה מא. ג"מ ב. [תוספ' סוטה פי"ג], ב) [בכלות כט.], ג) [ע"ז נעין יעקב], ד) [תוספתא ממגילה פי"ג], ה) שמח נה:, ו) דברים יב, ח, ז) שבת כג., ח) ה"ז פ"א ה"ג (ד ע"ב), ט) ד"ה שלא פי"ה, י) דמאי פ"ה סה"א, יא) [ע"ל פרשת בלק], יב) ד:, יג) מלכים ב, כה יח, יד) שם, טו) ד' ע"ב, טז) א' ה ל-ם, יז) ד"ה שם פסוק מא, יח) ע"ש פסוק לו, יט) ספרי זוטא פ' קרח סי' ג, כ) [ועי' תוספות זבחים קי: ד"ה ולחלן].

הנהות הב"ח

(ל) גמ' לפי שהיו שונאו אמר ר' יוחנן בן תורתא וכל כך למה לפי שהיו לוקחין אותה בדמים דאמר ר' אסי תרקבא דדינרי עיילה ליה מחתא בת ביתהום לינאי מלכא עד דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני דרבי ואמר ר' יוחנן בן תורתא מפני מה:

הגהות הגר"א

[א] גמרא ולא שמעו מ"ל מלא שנים עשר. כ"ל (ועיין במיוחסו על דברי סימים סימן ה' פסוק י"ז):

הגהות וציונים

ט) יש גורסים ופליגא דר' שמואל בר נחמני (ירושלמי א): כ) צ"ל יובלת (ירושלמי): ל) מכאן עד ס"ה ליתא בכת"י, וצ"ע רש"ש: מ) כ"ל י"ב חודש. הוא תחילת הדברי בכת"י: נ) צ"ל פירוש (באה"מ, וכן בדפוסי פי'): ו) צ"ל עם (רש"ש): ז) [צ"ל ואת צפוניהו כהן משנה] שמואל הלוי: ס) הגהת יוסף מגיה אפילו בתחילה בזוה"ק: ע) צ"ל דשבת (יז ע"ב): פ) בתוס' הרא"ש איתא כי צא חשוב בדברי הימים מעוריה שכתוב בו הוא אשר כיהן: צ) בתוס' הרא"ש איתא שמנו ממנו שמונה כהנים בבית ראשון: ק) ע"פ עין יעקב:

ליקוטי רש"י

לפי ששלח וכו'. וגזר על הזמה, עלוקה מעט שהיו מוצצין הכל מעצמן מפני שטעמן שן מיתה חון מן התרומה שלא גזר להפריש ולא גזר על הזמה לפי שלמה וכו' [ב"מ ג:]. ונשקו. ושעלוהו [ע"ש לקמן מג:]. פורפי. שומרים [שבת קנד:]. גפנים ממוגים על ישראל [ירמיה מו:]. י"ח כהנים גדולים. שוא אצל כהן גבית אצל אלמה. יש מפרשים שניהם הוא שהיו עוברים שלשתן ומעוברים עד שניה שהיו מעוברין ג' פעמים ר' כהנים ומבקדין פעמים ר' ושלשתן היו מוחזקים שניהם אצל אלמה [ב"ב קכא:] ואינו כן שהרי אלמה היה בימי יהושפט ואחז היה בימי יהוקים והיה ממריכו כהן שלשה ל"ו שנה ואינו כן שהרי אלמה היה בימי יהושפט שהיו בימי עזריהו שהיו שניהם בני עזריה ואינו כן שהרי אלמה היה בימי יהושפט ול"א

מקדש ראשון חרב על ב' דברים ע"ז ג"ע וש"ד אבל שונאת חנם לא היתה אלא בשיאיהם ולא בשאר העם. ושפים הם וחלו בסתנגם בהקב"ה שנאמר ועל ה' ישענו לאמר. מקדש שני אע"פ שהיתה בהם [תורה ומצות וגמ"ח חרב משום שנאת חנם] ללמד ששקולה שנאת חנם כנגד ע"ז וג"ע וש"ד. פי' אם עלו כולם היו בחומה ולא היו נמאסים כדכתיב הן אל כביר ולא ימאס (איוב לו) והיו נבזים בטירת כסף והיה חזק"ק בהם וכיון שעלו כדלתות נסולקה מהן החז"ק ודברי הנבואה באין להן כמלוח ארז שהן בח. פי' בת קול דאמר מר משמתו הגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוה"ק מישראל ונדרש היה משתמשין בבת קול כו' אמאי לא שרא במקדש שני שכינה דכתיב וישכון באהלי שם

הגהות וציונים

ט) "מיהא" ליתא בראשונים ובכת"י, ועי' ריטב"א: ב) צ"ל להוסיף א"ר שמואל בר נחמני (י"ט"ע, וכ"ה בראשונים ובכת"י, וכמו בסנהדרין): ג) בוחב הכת"י ובורגליהם, וכמ"ש הרש"ש: ד) [צ"ל אלעזר] (גליון): ה) יש להוסיף וגו' (ר"ש"): ו) דפו"י אחר: ז) הס"ד (ר"ש"): ח) יש להוסיף כפו (באה"מ). בכת"י ובר"ש"י שבע"י ליתא מכאן עד סה"ד: ט) בכת"י עליהם, ובדפו"י ליתא ונראה "ושפיכות דמים" והו"א עם הדיבור הקודם: י) צ"ל חורבה ומחאתי (דפו"י, וכמ"ש מהרש"א). ועי' רש"י במדבר כא, יא וישעיה כח, יז: כ) "מלבוא" ליתא בכת"י ובע"י: ל) כת"י וע"י פגור: מ) וכמו בישעיה נא ח (ר"ש"ט): נ) צ"ל בכתובות פ"ב שדיבר כו' שמע' מילי דבר נפוא כו' וכמכות פ"ק (דף ה:) (גליון):

תורה אור השלם

א) גַּם בְּעֵרֶם יְקַטֵּרוּן
אֶת הַחֵלֶב וּבָא נַעַר
הַכֹּהֵן וְאָמַר לָאִישׁ
הַזֹּבֵחַ תְּנָה בָשָׂר לָצְלוֹת
לַכֹּהֵן וְלֹא יִקַּח מִמְּךָ
בָּשָׂר מְבֻשָּׁל כִּי אִם חָי:
וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאִישׁ קַטֵּר
יַקְטִירוּן כַּיּוֹם הַחֵלֶב
וְקַח לְךָ כְּאֲשֶׁר תְּאַוֶּה
נַפְשֶׁךָ וְאָמַר (לו) לֹא כִּי
עַתָּה תִּתֵּן וְאִם לֹא
לָקַחְתִּי בְחָזְקָה: וַתְּהִי
חַטַּאת הַנְּעָרִים גְּדוֹלָה
מְאֹד אֶת פְּנֵי יְיָ כִּי נָאֲצוּ
הָאֲנָשִׁים אֶת מִנְחַת יְיָ:
[שמואל א ב, טו-יז]

ב) כִּי קֶצֶר הַמַּצָּע
מֵהִשְׂתָּרֵעַ וְהַמַּסָּכָה צָרָה
מֵהִתְכַּנֵּס:
[ישעיה כח, כ]

ג) כִּבֹּם בְּפַר מֵי הַיָּם נָתַן בְּאֹצְרוֹת תְּהוֹמוֹת: [תהלים לג, ז] ד) וַיֹּאמֶר יְיָ יַעַן כִּי נִבְּהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן וַתֵּלַכְנָה צַוָּארוֹת
נְטוּיוֹת וּמְשַׂקְּרוֹת עֵינַיִם הָלוֹךְ וְטָפוֹף תֵּלַכְנָה וְרַגְלֵיהֶם תְּעַכַּסְנָה: [ישעיה ג, טז] ה) וְגַם הֵם נָקִי שָׁפַךְ מְעָשָׂה
עֲרֵי רְשָׁעָה מְאֹד עַד אֲשֶׁר לֹא מָלְאָ אֶת יְרוּשָׁלָם פֶּה לָפֶה לְבַד מַרְצֵאתוֹ אֶת יְהוּדָה לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינַי
יְיָ: [מלכים ב' כא, טז] ו) רְאֵשִׁיתָהּ בְּשָׁלַחּ יְקֹוָק בָּהּ בְּחִדּוּד יוֹרֵי וּבְרִיאֶיהָ בְּבָקְעַ וְעַל יְיָ יָשָׁעֲנוּ לֵאמֹר
הֲלוֹא יְיָ בְּקִרְבֵּנוּ לֹא תָבוֹא עָלֵינוּ רָעָה: [מכות ג, יא] ז) לָבֵן בְּגַלְלְכֶם צִיּוֹן שָׂדֶה תֵּחָרֵשׁ וִירוּשָׁלַם עִיִּין תִּהְיֶה וְהַר
הַבַּיִת לְבָמוֹת יָעַר: [מכות ג, יב] ח) זַעֲק וְהֵילֵל בֶּן אָדָם כִּי הִיא הָיְתָה בְעַמִּי הָיְתָה לְנִסָּיוֹן וְלִבְחִינָה בְּמִבְחַר יוֹרוּ וּבְיֹאה
תֵּלֵב הָיוּ אֶת עַמִּי לְבֵן סִפֹּק אֶל דַּרְכָּךְ: [יחזקאל כא, יז] ט) אִם חוֹמָה הִיא נִבְנֶה עָלֶיהָ טִירַת כָּסֶף וְאִם דֶּלֶת הִיא
נָצוּר עָלֶיהָ לוּחַ אָרֶז: [שיר השירים ח, ט] י) יִפְתְּ אֱלֹהִים לְיֶפֶת וְיֵשֶׁב בְּגַן עֵבֶר יָמּוֹ: [בראשית מ, מה]

זה של נחש, עכס הוא נחש של נחש [ישעיה נ, טז]. **בצד קצרה.** שתלאה נפש על לפש שנאמר והוא נוי לה ומצותה היו לפיכך מפסיד והולך זה מ"ש **תלין בוחלא** שיניהן. ומתוה מחל קפד שיניהן ליפותן [צ"ע שם י: קידושין עג:]. **ומפות.** כמו על למפתח למפוך [מנחות פ"ג ע"ו]. **שחיו מחבות שקב בצד גודל.** נמצאו כתילות שהיו מתפללין בה וחס שהם מפשיטים ונכנס נחש לתוכן ונוטין גרון ללך מהתם לפי שתיו רופה לרגליו. **תשבצנה.** כמו ושפכה על מוקר מחל (מלכים ז) והוא מלא חל ונחש חל נחש [שם סב:]. **אשרפנון.** מוקצר שנשרפים [פסחים ו, ח]. **בשעטים.** נחש כשעופות [שבת סב:]. ג' **גודרות.** שדה שמרכה פיון מסיח ולעומת יער. ג' **עבידות.** כשחל יפסוקו כשמיר יורו וגמליה כשכף יקפמו [שם קלט:]. [המשך בסוף המסכת]

אף

ששהו את קיניהן. שהיו מביאות במלוות ימי לידתן ליטהר לאחול בקדשים והם היו נעלי (ז) גיחות והיו מתרשלין בהקרבתן והנשים מממיעות שם עד שיקריבו ומשהות מלחזור למקומן אלא נעליהן ומצטלין את הנשים מפניה ולמיה: מהשתריע. לריש מטוריקון מהמתכר ריע לחמ"ד: שני ריעים. (ח) כלם שהעמיד מנשה בהיכל"ב. ז] לרה לשון ריעות כשמי נשים לשים לחמ"ד וכשעטה לרחה (שמות ו ח) ומשה לא לחומה לא תקח לגרור (ויקרא יח): ראשיה בשוחד ישפוטו. פיסיה דקרא ועל ה' ישענו לאמר הלא ה' בקרבנו וגו': ושלשים גזירות. שהה (ט) עיין ושמות יער. ועיין מורגא ממטמטין] השמד (יומא יז) כמו ויעה גרד מחסה כוז (שם סח): שנתגלה שנים. לא היו מכסין פשעיהם: נתגלה קצים. לפי מלחות לנבל שנעשה שנה לפקוד לחכם (ילמיה כט): אחרונים לא נתגלה שנים. מי מקדם שני לשעים היו נכתב: בירה תוכיח. פיה המקדש: עדיכם בירה. נקין סמיה על לכם בדבר שלא מזר לנו ומזר לרשעיים: מניא לכו. לכל מי נגל שלא עלו בימי עזרא ומנעו שכינה מלטוף[ד] מלטוש לשמות נמיה שני: נמשלתם בכשפה. שמיו נרקב כך לא סיימה מקריס שכינה: בדלתות. שער שיש בו שני לולחות פותם לחד ומכיני סוגר[ל] כך עליהם לחנניו: שהרקב שופם בו. מקנתו תולעת מולכלמו ממוכו ומקנתו קיים כך קנת מזון שכינה היה שם ולנו לא היה: מאי ארז. מלי נמשלתם לזית דקתמר: אמר שלא פסמגור. (י) מכתתו ומגרגרו מנפנים פסמגור שם תולעת: מאי פסמגור. כלומר למה נמשלו כזית שני לפסמגור לעניין שכינה: א"ר אבא בת קול. שמיר להו כלשון נשמר מן המרו מקנת מועט: שדי גברא ביניהו. לו (כ) הכותן מחליף לו פפוטו היל לי ל"ם בן נקים הוה הכותן ועיני פשע לו היל לו רשה בר בר מנם פשע לו היל ול"ל היה הכותן: כי אתא. ל"ם בן נקים לקמיה דר' יוחנן וסיפר לו כך ממרמי לו לפלוני: מעפ"ש

לא הוה מישתעי ריש לקיש בהדיה. כלומר לא היה פותח לדבר עמו מפוס מלמד דמיתות אחל מלינו בכתובות פרק שני (דף כב:) [ומפנים פ"ק] (דף ח) שניכר עמו שמעת מליה לבר נפחת כו' ק:

ליקוטי רש"י

ששהו את קיניהן. שהיו מקרבין לפקריב קום קרבן אלא מקוף כדכתיב (שמואל ב ג) גם בחרים בקיעיהן אם בחלוא וגו', וכשהיו זבות ויולדות נפות מתקום אחר לשילה להקריב את קיניהן והן היו מצטרין מלטקריבם והכשים לא היו יכולין לפחוך עליהם שיקריבו והיו שהות שם ולא היו מחזרת אחל בשליחן על שלחו קיניהן קרובן וסיו עסורות לקדשים ולינכם לעזרה לפיכך מעלה עליהם כאלו שכבוש שהיו מוציאים לחוץ מפניה ולרמים [שבת נה:]. **כי נאצו.** לשון מיון

הגהות הב"ח

(ז) **גזרא** מהסמוכ והמסכה צרה כהתכנס מלי קלנ: (ח) שם בשעליהן ומהלכות בשוקי ירושלים וכשמגישת כו' שעטות בקרקע ומחחות: (ט) שם כשלש דעבנא שפיכות דמים כו': (י) שם סי לפה ישעיים היו לגלל שאלו שעטות ולכו' הכא לשמות יער אבל מקדש שני שאנו בקיאים בו שהיו עוסקין בשורם כו': (כ) שם ושפיכות דמים ובמקדש דשמין לא היה מיס שנשת חנם וכו' כל"ל ואמאי נמחק: (ל) שם דא"נ פליקו: (מ) ר"ש"י ד"ה שעטו כו' בעלי גאוה וכו': (נ) שם ד"ה שני לשים. שהעמיד מנשה צלם בהיכל כל"ל: (ס) שם ד"ה ומלא גדולות כו' שהה ופיים ומשות יער עיים מורגא: (ע) שם ד"ה אמר אמר עולא כו' פסמגור. שהחסה מממנו ומגרגרו מנפנים סס שם התולעת[ם]: (פ) שם ד"ה שני גנגלו כו' לו את הכותן מחליף לו את הפוטו:

תוספות ישנים

ששהו את קיניהן. שהיו מקריבין קום קרבן אלא מקוף כדכתיב (שמואל ב ג) גם בחרים בקיעיהן אם בחלוא וגו', וכשהיו זבות ויולדות נפות מתקום אחר לשילה להקריב את קיניהן והן היו מצטרין מלטקריבם והכשים לא היו יכולין לפחוך עליהם שיקריבו והיו שהות שם ולא היו מחזרת אחל בשליחן על שלחו קיניהן קרובן וסיו עסורות לקדשים ולינכם לעזרה לפיכך מעלה עליהם כאלו שכבוש שהיו מוציאים לחוץ מפניה ולרמים [שבת נה:]. **כי נאצו.** לשון מיון

מסורת הש"ס עם הוספות

ט) [מופסמת מנמות פרק ש"ג], ב) [מנחדרין קנ: ע"ש], ג) [שבת סב: ע"ש], ד) [עין מוספות ב"מ ג: ד"ה ט)], ה) [שבת סב: ע"ש], ו) [שבת קלט.], ז) [שבת], ח) [עין ע"ש], ט) פוטה מס: מנחדרין ע"ב, י) [נדה כ: ניטין יט:], כ) [מגילה ט: ע"ש], ל) [מנחדרין קנ ע"ב

אעפ"י שיפת אלהים ליפת. שזכו פרסיים לנבוח בית שני מן שכינה שורה אלא באהלי שם ופרסאי מנא לן דמיפת קאתו דכתיב בני יפת גומר ומגוג ומדי ויון ותובל ומשך ותירס גומר זה גרמסיא מגוג זו קנדיא מדי זו מקדוניא יון כמשמעו תובל זה בית אונייקי משך זו מוסיא תירס פליגי בה ר' סימאי ורבנן ואמרי לה רבי סימון ורבנן חד אמר זו בית תרייקי וחד אמר זו פרס תני רב יוסף תירס זו פרס סברתה ורעמה וסברתא תני רב יוסף סקיסתן גוייתא וסקיסתן ברייתא בין חדא לחדא מאה פרסי והיקפה אלפא פרסי ותהי ראשית ממלכתו בבל וארך ואכד וכלנה בבל כמשמעה ארך זה אוריכות ואכד זה בשכר כלנה זה נופר ניפני מן הארץ ההיא יצא אשור תני רב יוסף אשור זה סילק ויבן את נינוה ואת רחובות עיר ואת כלח נינוה כמשמעו רחובות עיר זו פרת דמישן כלח זו פרת דבורסיף ואת רסן בין נינוה ובין כלח היא העיר הגדולה רסן זה אקטיספון היא העיר הגדולה איני יודע אם נינוה העיר הגדולה אם רסן העיר הגדולה כשהוא אומר ונינוה היתה עיר גדולה לאלהים מהלך שלשת ימים הוי אומר נינוה היא העיר הגדולה ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק תנא אחימן מיומן שבאחים ששי שמשים את הארץ כשחותות תלמי שמשים את הארץ תלמים תלמים ו דבר אחר אחימן בנה ענת ששי בנה אולש תלמי בנה תלבוש ילידי הענק שמעניקין החמה בקומתן אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי עתידה רומי שתפול ביד פרס שנאמר לכן שמעו עצת ה' אשר יעץ (על) אדום ומחשבותיו אשר חשב (על) יושבי תימן אם לא יסחבום צעירי הצאן אם לא ישים עליהם נוהם מתקיף לה רבה בר עולא מאי משמע דהאי צעירי הצאן פרס הוא דכתיב (ו)האיל אשר ראית בעל הקרנים (הוא) מלכי מדי ופרס ואימא יון דכתיב והצפיר השעיר מלך יון כי סליק רב חביבא בר סורמקי אמרה קמיה דרחוה מרבנן אמר ליה מאן דלא ידע פרושי קראי מותיב תיובתא לרבי מאי צעירי הצאן זוטרא דאחוהי דתני רב יוסף תירס זה פרס אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום ר' יהודה ברבי אלעאי עתידה רומי שתפול ביד פרס קל וחומר ומה מקדש ראשון שבנאוהו בני שם והחריבוהו כשדיים נפלו בשדיים ביד פרסיים מקדש שני שבנאוהו פרסיים והחריבוהו רומיים אינו דין שיפלו רומיים ביד פרסיים אמר רב עתידה פרס שתפול ביד רומי אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב בנויי ביד סתורי אמר להו אין גזירת מלך היא איכא דאמרי אמר (ליה) אינהו נמי הא קא סתרי בי כנישתא תניא נמי הכי עתידה פרס שתפול ביד רומי חדא דסתרי בי כנישתא ועוד גזירת מלך הוא שיפלו בונין ביד סותרין דאמר רב יהודה אמר רב אין בן דוד בא עד שתפשוט מלכות רומי הרשעה בכל העולם כולו תשעה חדשים שנאמר לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובון על בני ישראל: ת"ר כל הלשכות שהיו במקדש לא היו להן מזוזה חוץ מלשכת פרהדרין שהיה בה בית דירה לכהן גדול אמר ר' יהודה והלא במה לשכות היו במקדש שהיה להן בית דירה ולא היה להן מזוזה אלא לשכת פרהדרין גזירה היתה מ"ט דר' יהודה אמר (רבא) קסבר רבי יהודה כל בית שאינו עשוי לימות החמה ולימות הגשמים אינו בית איתיביה אביי והכתיב (את) בית החורף על בית הקיץ א"ל בית חורף ובית קיץ איקרי ° בית סתמא לא איקרי איתיביה אביי סוכת החג בחג ר' יהודה מחייב ובחמים פוטרין ותני עלה ר' יהודה מחייב בעירוב ובמזוזה ובמעשר וכי תימא מדרבנן בשלמא עירוב ומזוזה איכא למימר מדרבנן אלא מעשר מי איכא למימר מדרבנן דילמא

אף על גב דיפת אלהים ליפת אין השכינה שורה אלא באהלי שם ופרסאי מנא לן דמיפת קאתו דכתיב [א] בני יפת גומר ומגוג ומדי ויון ותובל ומשך ותירס גומר זה [ב] גרמסיא מגוג זו קנדיא (ג) מדי זו מקדוניא יון כמשמעו תובל זה בית אונייקי משך זו מוסיא תירס פליגי בה ר' סימאי ורבנן ואמרי לה רבי סימון ורבנן חד אמר זו בית [ד] תרייקי וחד אמר זו פרס תני רב יוסף תירס זו פרס [ה] סברתה ורעמה וסברתא תני רב יוסף סקיסתן גוייתא וסקיסתן ברייתא בין חדא לחדא מאה פרסי והיקפה אלפא פרסי [ו] ותהי ראשית ממלכתו בבל וארך ואכד וכלנה בבל כמשמעה ארך זה אוריכות ואכד זה בשכר כלנה זה נופר ניפני [ז] מן הארץ ההיא יצא אשור [ח] תני רב יוסף אשור זה סילק [ט] ויבן את נינוה ואת רחובות עיר ואת כלח נינוה כמשמעו רחובות עיר זו פרת דמישן כלח זו פרת דבורסיף ואת רסן בין נינוה ובין כלח היא העיר הגדולה רסן זה אקטיספון היא העיר הגדולה אינו יודע אם נינוה העיר הגדולה אם רסן העיר הגדולה כשהוא אומר [י] ונינוה היתה עיר גדולה לאלהים מהלך שלשת ימים הוי אומר נינוה היא העיר הגדולה [כ] ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק תנא [ל] אחימן מיומן שבאחים ששי שמשים את הארץ כשחותות תלמי שמשים את הארץ תלמים תלמים [מ] (ג) דבר אחר אחימן בנה ענת ששי בנה אולש תלמי בנה תלבוש ילידי הענק שמעניקין החמה בקומתן אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי עתידה רומי שתפול ביד פרס שנאמר [נ] לכן שמעו עצת ה' אשר יעץ (על) [ס] אדום ומחשבותיו אשר חשב (על) [ע] יושבי תימן אם לא יסחבום צעירי הצאן אם לא ישים עליהם נוהם מתקיף לה רבה בר עולא מאי משמע דהאי צעירי הצאן פרס הוא דכתיב [פ] (ו)האיל אשר ראית בעל הקרנים (הוא) מלכי מדי ופרס ואימא יון דכתיב [צ] והצפיר השעיר מלך יון כי סליק רב חביבא בר סורמקי [ק] אמרה קמיה דרחוה מרבנן אמר ליה מאן דלא ידע פרושי קראי מותיב תיובתא לרבי מאי צעירי הצאן זוטרא דאחוהי דתני רב יוסף תירס זה פרס אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום ר' יהודה ברבי אלעאי עתידה רומי שתפול ביד פרס קל וחומר ומה מקדש ראשון שבנאוהו בני שם והחריבוהו כשדיים נפלו בשדיים ביד פרסיים מקדש שני שבנאוהו פרסיים והחריבוהו רומיים אינו דין שיפלו רומיים ביד פרסיים אמר רב עתידה פרס שתפול ביד רומי אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב בנויי ביד סתורי אמר להו אין גזירת מלך היא איכא דאמרי אמר (ליה) אינהו נמי הא קא סתרי בי כנישתא תניא נמי הכי עתידה פרס שתפול ביד רומי חדא דסתרי בי כנישתא [ר] ועוד גזירת מלך הוא שיפלו בונין ביד סותרין דאמר רב יהודה אמר רב [ש] אין בן דוד בא עד שתפשוט מלכות רומי הרשעה בכל העולם כולו תשעה חדשים שנאמר [ת] לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובון על בני ישראל: ת"ר [א] כל הלשכות שהיו במקדש לא היו להן מזוזה חוץ מלשכת פרהדרין שהיה בה בית דירה לכהן גדול אמר ר' יהודה והלא במה לשכות היו במקדש שהיה להן בית דירה ולא היה להן מזוזה אלא לשכת פרהדרין גזירה היתה מ"ט דר' יהודה אמר (רבא) קסבר רבי יהודה כל בית שאינו עשוי לימות החמה ולימות הגשמים אינו בית איתיביה אביי והכתיב [ב] והכיתי (את) בית הקיץ על בית החורף ובית קיץ איקרי ° בית סתמא לא איקרי איתיביה אביי [ג] סוכת החג בחג ר' יהודה מחייב ובחמים [ד] פוטרין ותני עלה ר' יהודה מחייב בעירוב ובמזוזה ובמעשר וכי תימא מדרבנן בשלמא עירוב ומזוזה איכא למימר מדרבנן אלא מעשר מי איכא למימר מדרבנן דילמא

יודע אם ניגוה העיר הגדולה וכו'. ותימה לי למאי לא קאמר נמי לישני אם לא כלח העיר הגדולה כיון דמספקא ליה נרסן ונינוה שלפני מן העיר הגדולה עלייהו קאי כ"ש לדיוקי לספוקי כלח דמינה קא סליק ° ור"ל מדרבה משום דמינה קא סליק מם מיתא דעלה קאי לא הוה ליה למימר היא העיר הגדולה מלח העיר הגדולה: חוץ מלשכת פרהדרין שבה היתה דירה. ואם תאמר ליתסגו נמי לשכת מים מינה דירה לכהן [ה] ר"ל לא לכהן ממש אלא לכל מי שהוא ממונה על המים כגון גזברין ומדי דמיפת קאתו דכתיב בני יפת גומר ומגוג מדי גרמסיא. מגוג זו ניתנא. מדי כמשמעו. יון זו קוקונייא. תובל בית אוניקי. ואית דגרסי בע"ז [דף כט] גבינות בית אוניקי. ותירס זו פרס. תני רב יוסף תירס זו פרס. מקדש ראשון בנאוהו ישראל שהם בני שם והחריבוהו כשדים נפלו כשדים ביד פרסים מקדש שני שבנאוהו פרסים כו': אמר רב עתידה פרס שתפול ביד רומי תניא נמי כר' דאמר רב יהודה אמר רב אין בית דוד בא עד שתפשוט מלכות הרשעה ט' חדשים בכל העולם שנאמר לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובון: ת"ר כל הלשכות שהיו במקדש לא היה בה מזוזה חוץ מלשכת פרהדרין מפני שהיא בית דירה לכ"ג שבעת ימים בשנה א"ר יהודה וכי אין שם בית דירה אלא זו בלבד ר' ואוקמה רבה אלימא זד' יהודה ס) ליעבד החזמה ולימות הגשמים. אלא אמרו כל שהיא בית דירה חייבת ושאינה בית דירה פטורה שנאמר וכתבתם על מזוזות ביתך ביתך סתם כתיב. ואע"ג דכתיב בית התורף ובית הקיץ [בית החורף בית הקיץ] איקרי בית סתמא לא איקרי אלא העשוי לדירה יפות החמה וימות הגשמים. ומוחיב אביי סוכה חגג בחג ר' יהודה מחייב בעירוב וחכמים פטרין ותני עלה ר' יהודה מחייב בעירוב במזוזה ובמעשר כלומר בית הוא דהא קיל"ן אין חייב [בעירוב] אלא בית.

חשק שלמה על ר"ח

ס) נלמ"ד מאי מיפת ול"ל דכל מים שלפני עבוי ליפות ואפשר דאפילו מאינך לשכות נמי אפשר דלא הוי בית דירה אלא לכהן גדול שהוא ממונה על המים ולפיכך לא היה להן מזוזה אבל לשאר כהנים היה להן מזוזה:

הגהות וציונים

ת) [גי' ע"י מגוג זו גומתא ומדי כמשמעו

יון זו מקדוניא) (גליון): ב) "בית" ליתא בראשונים ובכת"י, וגירסת הערוך זו מרקי: ג) "וניפני" ליתא בראשונים ובכת"י, וגירסת הערוך ניפר: ד) בקצת דפו"י סיק, וכ"ה בראשונים ובכת"י, וי"ב נה, ע"י רבנו אליקים וחזה"ר ור"ד: ה) טוטה לר ע"ב [ע"ש ל"ג "תנא" וכ"ה בע"י] (גליון): ו) [ע"ל אל] (גליון): ז) [גיר' ע"י כי סליק רבי אבא אמרה ורבן] (גליון): ח) [ע"ל לחן] (גליון) וכ"ה בכת"י: ט) "תרא דסתרי בי כנישתא" ליתא בראשונים ובכת"י, ויש ש"ג גם תיבת "עתיד", וע"י רבנו אליקים דמפרש לה: י) [ע"ל רבה] (גליון): כ) "ושוב" ליתא בכת"י: ל) כתי' על בני חבר: מ) לפנינו ברש"י ליתא ובביטוי דף ר' מבריא זה התוס' ד"ה ומבי בשם רש"י גם בגמ' הגי' שם ובעירובין אקשיטפון בא' אבל בכ"י הוא בלי א' (גליון):

ליקוטי רש"י

מן הארץ ההיא יצא אשור. מין שלמה לפול גם כח שומעין לנמרוד ותורדין ממקום לנחות ממגדל לא ממקום נמוך. סילק. שם פיל [בחובות י"]. פיזמון. נמוד שמשם כמו שיר יחיעין משמים מן שמעלה. שמשים את הארץ כשחיתות. ממקום רגלו ממחיץ מרחו כמו שמשו ולשון שמי לא פירש לו מלות ומלת לשון עמודי שמים שמשים כמים ומקום שמעלה. תלמים. כמלם המחיצה שמעלה שעפר ומעמיק מלך. שמעניקין החמה בקומתן. מרחו גופה קומתן זומין כאילו נוחלים נוקה ומוקם מקבל מ [משה לד:]. אם לא. לשון מלמה. יסחבום. יגרלום. צעירי הצאן. מחי לשמוח ורבמיהו דלמה מרבי יהודה מלמד שהיה מלמיד חכם ומחכים [יומא פו.]. קבורה. דהחוא מרבנן. פ"ת. מלמיד שהם זקן לא קרי ליה מלמד מרבנן קרי ליה [שם ד:]. ומורא דאחוהי. קטן שמחיין [ע"ש חגיגה ג:]. שנאמר לכן יתנם עד עת יולדה ילדה. מיום מ' מלמים כלמרבמיהן מכן ומחכמין כמיון ולילמיה כאילו ומכיר [מכות כ] ומכיר גמלה ומיום ומחכמין גלוי לפני מי שאמר והיה העולם. על בני ישראל. מיום כל שעולה מיקולא מפחיים ס [שהדורן עזה:]. לכן יתנם עד עת יולדה. מיום מ' מלמים

דילמא אתי לאפרושי מן החיוב. פירוש לי הא מיהא מוקמא למלאכה לא מיחייב ולבתר הכי מיתסר לן למיכל מידי ולא מיחייב עלה. ומיהו

בל' השערים. שערי מזרח[ד] עזרה: אחד שערי מדינות. יש מדינה מוקפת חיל ויעיר בתוכה פרסאות ומין יוצאין ממנה לגלח דרך שערים כגון מרן הגר: אבולי דמחוזא. שערי עיר שעמה ממוחז ויהו רוכן שבמלך[ה]: לאקרא דבוב. מין חגו עליהן ונקרא כוסי והעבריס ממחיו עשויין כיפה וכמין סבכה על גבי כיפין מזך יומר: ואקרא דבובי גופה. משוס מיתו מין עלמו מפני הטבר מזוזה שלרך מותו הטבר נכנסין לו: משום פבנה. שלא יאמר המלך כשפים עשיתם בשערי עירי: נבדקת. שמא נרקבה או נגנבה: ושל רבים. שערי תלירות ומדינות ועיירות: פשמים ביובי. כל דבר שהוא של רבים אין להטריח עליו הרבה שאם תטרח[ו] יהא כל אחד ואחד אומר יעשו אחרי: בארטבין. שם אילם ואחרי לה על שם שלומנות: קבדור. שם פקידות הוא כגון פלניטע והוא[ז] שומר: דקביע היזקא. עלילות המושל מזומנות ממיל: איך אלך. למשוח את דוד על פי הדיבור: בית אוצרות. של יין ושמן ותבואה ואין לם לד מי: מאי נאותות רוחצות. נלוחות לשון הנאה ומשוח למקום שנגלי הוא שעומדת שם עדומות אין כבד שמים להיות שם מזוזה: אנשים שהנשים מתקשטות. שם בבשמים וט"ל לחינת לילה היא: אלא מאי איה"ד למימר. כי פרשם נלוחות מתקשטות שם[ח] ותיקני מתני' לחינת שאני הכא דאיכא מנגי היא: [ט] ויש מחייבין. והיינו תנאי וכל מד מן לחולאי מתכן לנועמיה כי כהנא מתרץ דבמתמת פליגי אלא מאי מתקשטות ל"ע מיירי וכן יהודה מתרץ דבמתקשטות פליגי אלא מאי לחולי עלמא פעור: ושהנשים נאותות בהן. כלומר אין אתם יכין אלא הנקר ומין הנעשים שהנשים לוחלות בהן[י]. ומין הטעמי אע"ג דלחנאי מרחץ אינעריך לאחנויון אין הטעמה אע"ג דליכא ולומא: ולולין. מקום גידול התרנגולין:

כל השערים שהיו שם לא היה להם מזוזה חוץ משער [א] ניקנור שלפנים ממנו לשכת פרהדרין ליומא רבנן היא ולא ר' יהודה דאי ר' יהודה [ב] היא גופה גזירה ואגן ניקום ונגזור גזירה לגזירה אפילו תימא ר' יהודה כולה חדא גזירה היא ת"ר בשעריך [ג] אחד שערי בתים ואחד שערי חצירות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות יש בהן חובת [ד] מצוה למקום משום שנא' [ה] וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך א"ל אביי לרב ספרא הני אבולי דמחתא מ"ט לא עבדו להו רבנן מזוזה אמר ליה הנהו חזוק לאקרא דכובי הוא דעבידי א"ל ואקרא [ו] דכובי גופה תבעי מזוזה דהא אית בה דירה לשומר בית האסורין דהא תניא [ז] בית הכנסת שיש בו בית דירה לחזן הכנסת חייבת במזוזה אלא אמר אביי משום סכנה דתניא [ח] מזוזה יחיד נבדקת פעמים בשבוע ושל רבים פעמים ביובל וא"ר יהודה מעשה בארטבין אחד שהיה בודק מזוזות בשוק העליון של צפורי ומצאו קמדור אחד ונטל ממנו אלף זוז [ט] והאמר ר' אלעזר שלוחי מצוה אין ניזוקין היכא דקביע היזקא שאני דכתיב [י] ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבוח לה' באתי תני רב כהנא קמיה דרב יהודה בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האורוות פטורים מן המזוזה מפני שהנשים נאותות בהן ומאי [יא] נאותות רוחצות א"ל רב יהודה טעמא דרוחצות הא מתמא חייבין והתניא רפת בקר פטורה מן המזוזה אלא מאי נאותות מתקשטות והכי קתני אע"פ שהנשים מתקשטות בהן פטורין א"ל רב כהנא ושהנשים מתקשטות בהן חייבת במזוזה והתניא רפת בקר פטורה מן המזוזה ושהנשים מתקשטות בה חייבת במזוזה אלא מאי איה"ד למימר מתקשטות תנאי היא לדידי נמי מתמא תנאי היא דתניא ביתך ביתך המיוחד לך פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האורוות שפטורין מן המזוזה ויש מחייבין באמת אמרו בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה ושהנשים נאותות בהן פטורים מן המזוזה רב כהנא מתרץ למעמיה ביתך ביתך המיוחד לך פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האורוות שפטורין מן המזוזה בסתם [יב] שמחייבים בסתם באמת אמרו בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה ושהנשים נאותות בהן ומאי נאותות רוחצות פטורין מן המזוזה אי הכי היינו מרחץ אשמעינן מרחץ דרבים ואשמעינן מרחץ דיחיד דס"ד אמינא מרחץ דרבים דנפיש זוהמיה אבל מרחץ דיחיד דלא נפיש זוהמיה אימא ליחייב במזוזה קמ"ל ורב יהודה מתרץ למעמיה הבי קתני ביתך ביתך המיוחד לך פרט לבית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האורוות שפטורין מן המזוזה אפי' מתקשטות ויש מחייבין [יג] במתקשטות אבל סתם דברי הכל פטור באמת אמרו בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה אע"פ שהנשים מתקשטות בהן פטורין מן המזוזה משום דנפיש זוהמיה ולרב יהודה סתמא דברי הכל פטור והתניא בשעריך אחד שערי בתים ואחד שערי חצירות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן חייבין במזוזה יכול שאני מרבה אף בית

[ד] כל השערים שהיו שם לא היה להם מזוזה חוץ משער [א] ניקנור שלפנים ממנו לשכת פרהדרין ליומא רבנן היא ולא ר' יהודה [ב] דאי ר' יהודה היא גופה גזירה ואגן ניקום ונגזור גזירה לגזירה אפילו תימא ר' יהודה כולה חדא גזירה היא ת"ר בשעריך [ג] אחד שערי בתים ואחד שערי חצירות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות יש בהן חובת [ד] מצוה למקום משום שנא' [ה] וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך א"ל אביי לרב ספרא הני אבולי דמחתא מ"ט לא עבדו להו רבנן מזוזה אמר ליה הנהו חזוק לאקרא דכובי הוא דעבידי א"ל ואקרא [ו] דכובי גופה תבעי מזוזה דהא אית בה דירה לשומר בית האסורין דהא תניא [ז] בית הכנסת שיש בו בית דירה לחזן הכנסת חייבת במזוזה אלא אמר אביי משום סכנה דתניא [ח] מזוזה יחיד נבדקת פעמים בשבוע ושל רבים פעמים ביובל וא"ר יהודה מעשה בארטבין אחד שהיה בודק מזוזות בשוק העליון של צפורי ומצאו קמדור אחד ונטל ממנו אלף זוז [ט] והאמר ר' אלעזר שלוחי מצוה אין ניזוקין היכא דקביע היזקא שאני דכתיב [י] ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבוח לה' באתי תני רב כהנא קמיה דרב יהודה בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האורוות פטורים מן המזוזה מפני שהנשים נאותות בהן ומאי [יא] נאותות רוחצות א"ל רב יהודה טעמא דרוחצות הא מתמא חייבין והתניא רפת בקר פטורה מן המזוזה ושהנשים מתקשטות בה חייבת במזוזה אלא מאי איה"ד למימר מתקשטות תנאי היא לדידי נמי מתמא תנאי היא דתניא ביתך ביתך המיוחד לך פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האורוות שפטורין מן המזוזה ויש מחייבין באמת אמרו בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה ושהנשים נאותות בהן פטורים מן המזוזה רב כהנא מתרץ למעמיה ביתך ביתך המיוחד לך פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האורוות שפטורין מן המזוזה בסתם [יב] שמחייבים בסתם באמת אמרו בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה ושהנשים נאותות בהן ומאי נאותות רוחצות פטורין מן המזוזה אי הכי היינו מרחץ אשמעינן מרחץ דרבים ואשמעינן מרחץ דיחיד דס"ד אמינא מרחץ דרבים דנפיש זוהמיה אבל מרחץ דיחיד דלא נפיש זוהמיה אימא ליחייב במזוזה קמ"ל ורב יהודה מתרץ למעמיה הבי קתני ביתך ביתך המיוחד לך פרט לבית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האורוות שפטורין מן המזוזה אפי' מתקשטות ויש מחייבין [יג] במתקשטות אבל סתם דברי הכל פטור באמת אמרו בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה אע"פ שהנשים מתקשטות בהן פטורין מן המזוזה משום דנפיש זוהמיה ולרב יהודה סתמא דברי הכל פטור והתניא בשעריך אחד שערי בתים ואחד שערי חצירות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן חייבין במזוזה יכול שאני מרבה אף בית

ואחד שערי מדינות. ת"ר ומאי מהניא ליה מזוזה דהא מקום לכנסיות לבתי דינות הוא ואמר מר כל השערים שהיו שם לא היה להם מזוזה חוץ משער ניקנור שלפנים ממנו לשכת פרהדרין ליומא רבנן היא ולא ר' יהודה דאי ר' יהודה היא גופה גזירה ואגן ניקום ונגזור גזירה לגזירה אפילו תימא ר' יהודה כולה חדא גזירה היא ת"ר בשעריך אחד שערי בתים ואחד שערי חצירות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות יש בהן חובת מצוה למקום שנאמר וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך על כל שער ושער: הני אבולי כו'. פי' תיקרא של מבואות להיזוק מפני כתבי הכובסי שעושין אותם הכובסים עליה דירה לשומרי המבוי ולא משום צורת פתח. ואקשינן גם זה (חיים) חייב. דתניא ביה"כ שיש בה בית דירה לחזן או לשופר ביהכ"נ חייב במזוזה. ופרקינן לעולם כי האי גוונא חייב והני אבולי אמאי לא עבדי בהו מזוזה (א"ל) פעמים שבא לבדוקה ורואין אותו הגרים העוברין והשבין ואומרים לו יהודי אתה ומכשפות אתה עושה ואתי לידי סכנה. תניכא דשפיית היזקא ראוי להתרחק ממנה ואע"ג דהיא מצוה כדכתיב ויאמר שמואל איך אלך וגו'. תני רב כהנא בית התבן ובית הבקר ובית העצים שהנשים נאותות בהן. ופריש רב כהנא מאי נאותות רוחצות ממש. הא אמתא חייבין. ואפשיטן והתניא רפת בקר פטורה מן המזוזה. ופרקינן רב יהודה אמר נאותות מתקשטות והכי קתני ואע"פ שמתקשטות בהן הנשים פטורין ואפשיטן עליה והתניא אם נשים מתקשטות בה חייבין א"ל רב כהנא לרב יהודה מאי איה"ד למימר מתקשטות תנאי היא יש תנא שמחייב ויש תנא שפוטר לדידי נמי דפרישנא נאותות רוחצות ממש אבל סתם חייבין תנאי היא דתניא ביתך ביתך המיוחד לך כו'. רב (חונא) [כהנא] מתרץ למעמיה זו הבריתא ומפרש בה פטור מן המזוזה בסתם ויש שמחייבין בסתם הנה תנאי ניתנו דבסתמא אחד מחייב ואחרים פוטרין ורב [יהודא] מתרץ למעמיה ט) מן המזוזה במתקשטות ויש שמחייבין במתקשטות הנה תנאי במתקשטות [פליגי] ובסתם ליה ס) שמעתא לרב כהנא רפת וביתנא בה אם עשויות בפירוש למדרש פטורין הא סתמא יש תנא דמחייב במזוזה ולרב יהודה יש תנא שמחייב מפני שמתקשט בהן שהן כמו בית דירה אבל בסתם שהנשים מתקשטות בהן פטורין ויש תנא שאמר אע"פ שמתקשטות בהן פטורין וכ"ש סתם לדברי הכל (סתם) פטורין והתניא אחד שערי בתים ושערי חצירות ושערי מדינות ושערי עיירות ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן חייבין במזוזה ועלתה תיובתא דרב (כהנא) [יהודה] תיובתא דרב"ל

חשק שלמה על ר"ח ט) עפר כלן וע"ל ומפרש בה פטור מן המזוזה מפני שהנשים מתקשטות. ס) לולי ע"ל ומנקף שעמפעל וכו'.

ד) [פיה דף ג. וש"נ], ה) פסחים ח: קדושין נט: מולין קמב., ו) ער' כתובות מה:, ז) סוף הל' מזוזה, ח) [ועי' מוס' סוכה ח: ד"ה ומיהו וכו' שהשיגו על זה ועי"ש מוס' מנחות לג: ד"ה להמלהלן], ט) ריש ע"ב, התניא, י) ריש ע"ב, כ) כאן ד ע"ב.

[א] גמ' נקוט נמסק וע"ש הממים:

א) וְכָתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ:
[דברים ו, ט]

ב) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי וַיֹּאמֶר יְיָ עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּח בְּיָדֶךָ וְאָמַרְתָּ לִזְבֹּחַ לַיְיָ בָּאתִי: [שמואל א טז, ב]

גזירה לגזירה. הא דאמרינן בכולה סוכה שלש גזירות לגזירה משלי ולגזירה משלי ואמרינן הכא לגזירה לגזירה מסלי קלא נפקא ואמרינן הכא מסלי קלא נפקא ואמרינן מסלי קלא נפקא ואמרינן לעיל גזירה לגזירה מסלי קלא נפקא ואמרינן הכא

הכל מודים בגבוהה בו'. מימה למאי נפ"ק דסנהד' (דף ו:) וכן למעלה מעשרה והלכה ונמה במור כל שהוא נתנו למתוקת ר"מ ורבנן סומר ר"י דהתם מירי במור שהוא ד' על ד' מנפנים לגד ד"ה ולגד ה"ל כלה עד כל שהוא דאי הוי כל שהוא מכל גד נהנה לא הוה ליה למימר ר"מ מוקקים להשלים ג' מו מינה גבוהה ר' ולא כלום ורבגליה ג' מו מינה גבוהה ר' ולא כלום והקשה רבינו מתנות מהא דקתמר התם הזורק ד' ממות נכנסו למעה מי' מזרק נתרך למעלה מי' מזרק נתרך ונתיר ופרין למטה מי' מזרק נתרך והא לא מי' מזרק נתרך ומי' ומי' ומי'

דברים. שהוא מקום שוקים ומתקנים שם ממקומות הרבה[ב] ואין עשוה לכל הפה להתפלל ואין לה בעלים מיוחדים: דכפרים. כל בעלי מיכרים והרי הוא כחית השומפין: ואין ירושלים מטמאה בנגעים. שאין מחזה להם קפדנות שלא נתחלקה לשבטו יהודה ובנימין שנאמר (יהושע יח) ויעל הגורל לבני יהודה למשפחותם ויצא הגבול להם וגו' ואין לך בנחלת יהודה מקום שהוא מקודש יותר מהר הבית שנאמר (שמות טו) מכון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך.

אלא לאו ביום הכפורים. לפירוש ריב"ל לפירש"י לא לגבי כהן גדול כתב מלגפא וכהן הדיוט כתב מגפטות לפי שכל כהן גדול היתה קלרה [א] שהיה צריך להיות מפילן ולין ממנו כלים מדשים הדיוט היתה רחמה שלא היה מניח לין מין להקשות מ"ל ליימ דיליכא למיכל דמי למיכל ומי ממנ מחד מע"ג דחו רחמה וחו קלרה לא קא מתיב ולעיל נמי לפרין מתה ממנכין לחומו לא בעי למיני ממלגפא להה לא מתיב מיעון כיון דמין הן שלא שהו קלרה וחו רחמה:

יכבש [ב] רבות השחקין. ומ"מ למטומטמין מי מקולקין פקולין בפ' שני לזבחים (דף יח:) לכתב והו (שמות כח) לכפר ולתפלרת ס"ע שחקים ליפסלו למין עניות [ג] ומלקת דעתך מימנ לכפר שהם יעשו בגדים מדשים קל משמע לן ובפרק ב' דזבחים (שם) מניח מטומטקין כשרים וזה משמע בגיטין דמפילו רש"י למיטרך למטומטמין למפילו שחקים כשרים:

כהן גדול משום איבה. הקשה ר"י מדקתמר טעמא משום מיבה מכלל דמן הדין לחו לחיות כהן גדול מלתורייתא שלא גזרו מיה רבנן משום מיבה ומימה שם כן מפי מיטרך לפרושי טעמא דכהן הדיוט משום מעלין בקדש וכו' מיפוק ליה מדלפין מקרא בפרק שני דזבחים (דף יח.) דכהן גדול שלבש בגדי כהן הדיוט ועבד עבודה פסולה משום ממוסר בגדים ולימא למימר דהא דקתמר שלא מז להיות כהן גדול משום מיבה היינו לתתר מיתת הרשעין דהא מודה רבי יוסי דשם מת לתשון שני מוזר לעבודת ויי"ל דכהן גדול ממנה בשם ומטמלא בשם ומיטומלמי [ד] דרים ליה מקרא ומטמצרע שהדבר מלוי במלך ובחתי הכהנים דכתיב בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סא.) דיעתי מלכא מוקמיה ליהושע בן גמלא מכהני לגבי ומתר בתוספתא [פ"ק] ומיומלמי [ה] פיוסף בן שלם מליפורי שמילא פסול כהן גדול ומימא מחתיו ולתתר שלא תתר מלוי המלך פר ושעיר [ו] שקרבין ביום מפל מי שמלי מו שמל כהן גדול תתר לו המלך לא דייך שעיימת שעה אחת לפני מי שתתר והיה העולם וכו' עד וידע שהוסע מן הכהונה [ז]:

הלכה

עבודתו מחנכתו. עמדת יום"כ עמה שמינה כשירה שלא כהן גדול [ח] וזה עובדה ממנכתו לכהונה גדולה: משיחתן מקדשתן. כדכתיב (במדבר ז) וימשתם ויקדש אותם מכלן ולין לא ממנו כלים מדשים שנעשים שם כדלתריך בתוספתא שבועות (דף טו.) אותם במשיחתם:

כי גרסינן בי אתא רב דימי אמר אבנטו של כהן הדיוט רבי ור' אלישר ברבי שמעון כר. ולא גרסינן מיום הכפורים להא כהן הדיוט מין מילוק (ג) ביום"כ לשתר יתיש: אימת אילימא בשאר יומות השנה. שכהן גדול מתמם בשל כלתים ומקריב למילוקין מתנטיהן לשל הדיוט לפני מוצא מיכא: **אלא** לאו ביום הכפורים. לשל כהן גדול לפני (ג) ומשמעינן לשל הדיוט לכלתים והוא הדין להדיוט לכל יומות השנה: לשלם בשאר יומות השנה. לכהן גדול בשל כלתים ומשמעינן לשל הדיוט לפני בהנך דשוין. מאותן בגדים שמשימה שוין שם להיינו כמותם ומכנסים ומנטפת ומצנפת אין מימיה שלא מצנו: כי אתא רבין כר. בין רבין לרב דימי ליכא מידי שלא לרב דימי שלא פירש כי מיניהו לתתר של כלתים וכי מיניהו לתתר של פר וכיון פירש דהדין רבי אומר של כלתים: אף אנן נמי תנינא. דרבי הוא לתתר של כלתים: על בשרו. גבי תרומת הדשן כתיב (ויקרא ו) ולבש הכהן מדו ד' ומכנסי בד על בשרו על בשרו של כהן גדול ביום הכפורים שהן כשרין לכהן הדיוט רבי אומר שתי תשובות בדבר אחד דאבנטו של כ"ג ביום הכיפורים לא זה הוא אבנטו של כהן הדיוט ועוד בגדים שנשתמשתה [ט] בהן קדושה חמורה תשמש בהן קדושה קלה אלא מה תלמוד לומר ילבש לרבות [י] את השחקין ואזדא ר' דוסא למטעמיה [כ] דתניא [ל] והניחם שם מלמד [מ] שמשעונין גניזה רבי דוסא אומר שלא ישתמש בהן יה"כ אחר [נ]. ת"ר אירע בו פסול ומינו אחר תחתיו ראשון חוזר לעבודתו שני כל מצות בהונה גדולה עליו רבי ר' מאיר ר' יוסי אומר ראשון חוזר לעבודתו שני אינו ראוי לא לב"ג ולא לכהן הדיוט אמר ר' יוסי מעשה ביוסף בן אלם [פ] בציפורי שאירע בו פסול בכהן גדול ומינוהו תחתיו ואמרו חכמים ראשון חוזר לעבודתו שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט • כ"ג משום איבה כהן הדיוט [ס] משום מעלין בקודש ולא מורידין אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן

[א] עבודתו מחנכתו מי לא תניא [ב] כל הכלים שעשה משה [ג] משיחתן מקדשתן מכאן ואילך עבודתן מחנכתן הכא נמי עבודתו מחנכתו כי אתא רב דימי אמר אבנטו של כהן הדיוט רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון חד אמר של כלאים וחד אמר של בוץ תסתיים דרבי הוא דאמר של כלאים דתניא אין בין כהן גדול לכהן הדיוט אלא אבנט דברי רבי ר' אלעזר בר' שמעון אומר אף לא אבנט אימת אי נימא בשאר יומות השנה טובא איכא כהן גדול משמש בשמונה והדיוט בארבעה אלא לאו ביום הכפורים אמרי לא לעולם בשאר יומות השנה ובהנך דשוין כי אתא רבין אמר אבנטו של כהן גדול [ד] ביום הכפורים דברי הכל של בוץ בשאר יומות השנה דברי הכל של כלאים לא נחלקו אלא באבנטו של כהן הדיוט בין בשאר יומות השנה בין ביום הכפורים שרבי אומר [ה] של כלאים ורבי אלעזר בר' שמעון אומר של בוץ אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא [ו] על בשרו מה תלמוד לומר ילבש להביא מצנפת ואבנט להרמת הדשן דברי ר' יהודה רבי דוסא אומר להביא בגדי כהן גדול ביום הכפורים שהן כשרין לכהן הדיוט רבי אומר שתי תשובות בדבר חדא דאבנטו של כ"ג ביום הכיפורים לא זה הוא אבנטו של כהן הדיוט ועוד בגדים שנשתמשתה [ז] בהן קדושה חמורה תשמש בהן קדושה קלה אלא מה תלמוד לומר ילבש לרבות [ח] את השחקין ואזדא ר' דוסא למטעמיה [ט] דתניא [י] והניחם שם מלמד [כ] שמשעונין גניזה רבי דוסא אומר שלא ישתמש בהן יה"כ אחר [ל]. ת"ר אירע בו פסול ומינו אחר תחתיו ראשון חוזר לעבודתו שני אינו ראוי לא לב"ג ולא לכהן הדיוט אמר ר' יוסי מעשה ביוסף בן אלם [מ] בציפורי שאירע בו פסול בכהן גדול ומינוהו תחתיו ואמרו חכמים ראשון חוזר לעבודתו שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט • כ"ג משום איבה כהן הדיוט [נ] משום מעלין בקודש ולא מורידין אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן

ומתלכלכין בהן מכל תרומת הדשן שאינו שלא מלגה מחמה ליום כדתמרינן בתוספתא תמיד (ד' ז.) ומין [ס] שם לכלוך בגדים: **כי** גרסינן ואזדא רבי דוסא למטעמיה דתניא והניחם שם וכו'. גבי בגדי יום הכפורים כתיב ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקודש והניחם שם: **בל** מצות בהונה גדולה עליו. לא פורש ולא פורס ואינו מטמא לקרובים ומוחזר על המלמנה ומטמא בשמונה בגדים [ע]: אינו ראוי ובו'. כלומר אינו מטמא בתקדש לא בשמונה כהן גדול ולא בארבעה כהן הדיוט: [פ] **שאם** עבר ועבד. בשמונה בגדים כהן גדול עבודתו כשירה דהא כה"ג הוא שלא לתתרו רבנן לא ליטמא מטום מיבה אבל בארבעה ולתי פסולה להוה ליה תסר בגדים [צ]: שהחזר שני לעבודתו. לכהונה גדולה: פשיטא. להא מטום מיבה הוא לליפסיל: מהו דתימא. מטום מיבה נפסיל אף לתתר מיתת לתתר יטמא תתרי הוא ליה נרה מחיים כתתה שהיא נרה לתתרתה לתתר זה תלפה תתי יתום [ק] ויטמא הוא אף בשאר יתום לן שלא מיטמא לן לא אף בשאר יתום הוא מיטמא. יתתר טו פסול: מומאה שביחה. על ידי קרי לו על ידי התזת נוגרת תפי עם התתר [ר]: נימרו אינהו לנפשייהו. כיון

הגהות וציונים

ב] צ"ל שנשתמשה (יעב"ץ). ילק"ש שנשתמש בהן קדושה חמורה **ישתמש**: ג] בכת"י נוסף ול"א לדורות כמשיחה: ד] צ"ל ומבנסים, וכן הגירסא בדפוס ויניציאה (שיח יצחק) ויצין רש"י כג ע"ב ד"ה על: ה] "אבנטו" ליתא בכת"י: ו] כ"ה מהרש"א. דפו"י **אין**, וכ"ה הבאה"מ: ז] שי"ך לדף יג ע"א (גליון): ח] צ"ל **אמות** (באה"מ, וכ"ה בכת"י): ט] כת"י חיי"שין: י] נראה להגיה **ואי"ל** (רש"ש): [צ"ל גדו"ה] (גליון): כ] יש להוסיף **זמן** (גבורי יוסף): ל] צ"ל **ריב"א** (גבורי יוסף, וכ"ה בתוס' הוריית"ש): מ] צ"ל דשבועות יד ע"א:

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) מנחתין מח: שבועות מו., ג) נקמן דף כג.; ג) [נקמן כד. ס. וש"נ], ד) טוריות דף יג: ע"ש מגילה ע: תוספתא פ"ק, ה) [נקמן כ: עב. טוריות יב: בכורות כח. שבת כא: מגילה ט: כא: מגילה לט. לט.], ו) לקמן לב סע"ב, ז) לקמן עב., ח) זבחים יח., ט) ע"ז נדה לג.; י) [ע"י תוס' לקמן כה. ד"ה טעלן], כ) צ"ל זבחים פח:, ל) כאן ה"א [ה ע"ב] מגילה פ"א ה"י [ד ע"ב] הוריות פ"ג ה"ב [מז סע"ב] (יפ"ת), מ) כאן [שם ע"א] מגילה [ע"א] הוריות [ר"ע"ב], נ) עמוד ב ע"ש בתוס', ס) יח ע"ב ע) ושם.

רבינו חננאל

ואמ' הניחא למ"ד אבנטו של כ"ג כר. תדהה ואמר אביי לובש שמנה ומהנך בציצורא. מי ס) עצי גופא שנמצא כי נתרבה בבגדים ועבד עבודה ונקבע בכהונה גדולה. והיכן ציצורא היא עבודה וכדרב הונא דאמר זר שהיקף בציצורא חייב מיתה. רב פפא אמר עבודתו לפני ולפנים היא קובעת לכהונה גדולה. כי אתא רבין אמר אבנטו של כ"ג ביוה"כ דברי הכל של בוץ. בשאר יומות השנה דברי הכל של כלאים לא נחלקו אלא באבנט כהן הדיוט לעולם רבי אמר כלאים ור' אלעזר ב"ר [שמעון] אומר של בוץ. אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא על בשרו מה ת"ל ילבש כו'. ר' דוסא אמר לרבות בגדי כהן גדול של יה"כ שיעבד בהן לפני ולפנים שכשרין לכהן הדיוט בכל השנה רבי אומר ב' תשובות בדבר אחד אבנטו של כהן גדול ביה"כ לא זהו אבנטו של כהן הדיוט ועוד בגדים ששימש בהן קדושה חמורה ישמש בהן קדושה קלה. ומה ת"ל ילבש לרבות שחקים אלו כולן פשוטין הם: ת"ר אירע בו פסול ומינו כהן אחר תחתיו. ר' יוסי אומר ראשון חוזר לעבודתו. שני אינו

חשק שלמה על ר"ח

ס) וכן כתלו התוס' פי' זה בפ"ק דיומא ד"ה ומכנסי בד ע"ש ועי' פי' נשלת עני מלת.

תורה אור השלם

א) וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: [ויקרא ו, ג]

ב) וְבָא אַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת בִּגְדֵי הַבָּד אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם: [ויקרא טז, כג]

חגיגה

הגהות הב"ח

(ב) גמ' מיומף ק אלא מציפורי שמיכא: (ג) רש"י ד"ה ק"ג מ' אמת כו' אין מילוק בין יוה"כ לשאר ימים: (ד) ד"ה אלא לאו מיה"כ ואתא לאשמועי' לכל הדיוט:

גליון הש"ס

גמ' בהי"ג משום איבה. כעין זה לקמן דף עג ע"ש: תוס' ד"ה אלא לאו. ל"פירוש ריב"א. ע"ל דף כה ע"ש תד"ה נועל מלנפח וכו' ד"ה דף עמ ע"ב ד"ה מ"ר. עיי"ש לה ע"ב תד"ה מקום. קוקה דף ה ע"ש תד"ה ואל יוכיח:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכתא]

תוספות ישנים

אבנטו של כהן הדיוט בין ביום הכפורים בין בשאר יומות השנה. ות"ת כהן הדיוט נמה לו לומר מיום הכפורים יש לומר שנוהג לו נמי ביגדי עשים אף מי שאי אפשר להפך בגיגולן וי"ל פירש שכהן הדיוט יכול לעשות תרומת הדשן מבגדים לבקן (דף לב. ד' מ' עמ"ש בקידושין ובפ' קידושין ובפ' מיצא קידוש יפיה ובגליון של תרומת הדשן אע"פ שהיה נוהג כמו שמלינו בפ"ק (ד"ל) דתמיד ותמרינן נמי לקמן בפ' שבי שבי (דף כב.) ובזבחים פ' קדשי קדשים (דף כ.) קידש יפיו ורגליו למרומה ובפרק שני דזבחים (דף כ.) ובפרק בתרא דמנחות (דף ק:) ובפרק בתרא דחולין (דף קלב:) ובפרק שני דמנחות (דף יח.) ובפרק שני דמגילה (דף ט.

הלכה בר' יוסי. מיתה הילכתא למשיחא לכי ה"ג פרק מצמיח (פרקין דף נ:) פרק כ"ש (דף מה.) ובפרק ד' מיתות (סנהדרין דף צ:) יש לומר דלכך נקרא מיתה למשיח בזמן הזה לפרנס הממונה על הליצור ועבר ממתא מחנם שכשיעבור הפונם מחר לערערו וגם טהרנן כיון דלמחר מי מיכא למשיח מיתה למחר נימרו נמי גבומתא מי מיכא למשיח מיתה למחר ואין לדבר סוף: זריז הוא. ונשמר מן הסומתה מבל מיתה אין מקורה בידינו: בתקנתא. בהזמנה: הדרא קושיין. לשמת תמות: על מנת שתמותי. פיה"ר מתה מיתה ט ניסן ונולד גם למפרע ואין כאן אדם אחר שיהא מת ביום

נב א מיי' פ"ג מהלכות יסוד"ת הלכה ט:
נג ב שם הלכה ו:
נד ג מיי' פ"ב מהלכות מקדש הלכה ו:
נה ד שם הלכה ח:
נו ה שם הלכה ו:

רבינו חננאל

לה הרי זה גיטך ע"מ שלא תמות רחל חבירתך ואם מתה רחל לא ליהוי גט ואת אשתי ולרחל אמר לה הרי זה גיטך ע"מ שאכנס בברכת אם אכנס לכנסת הרי את גרושה ממני ואם לא אכנס לא יהא הגט גט אם מתה רחל בטל הגט ונשארה לאה אשתו ואם מתה לאה נשארה רחל באישות אצלו שהרי לא נכנס בכנסת. מאי איבא למימר דילמא מתה רחל בפלגא דעבודה ותמצא שהיתה בחציי העבודה רחל אשתו וכיון שמתה עכשיו בטל הגט תמצאת לאה אשתו תמצאת העבודה בשני בתים בהתחלה בעבודה כשרואה אם היא רחל גוססת מקרים ועי"ל לכנסת ותקיים הגט תמצאת לאה לבדה אשתו. ידושלמי ולא נמצא קונה אשה ביותי"כ משום שבות התיקו במקדש. מתקיף לה רבינא אם משום דכתיב ביתו [אינן] ראשי להיות לו ב' נשים יבמה דכתיב בה אשר לא יבנה את בית אחיו אם יש לו ב' נשים לא תתייבם אפילו אחת מהן. ה"ד יבמתו יבמתו ריבה כלומ' היה לו לכתוב ס) ותלתה יבמתו ועלתה יבמה השערה. יבמתו דכתב למה לי. אלא אפי' יש שם שתים ועלתה אחת מהן היא יבמתו הדין יבמה. ואקשינן תהב כיון דאמר כרים לה תהוד מגריש לה על תנאי כלומר אינה נקראת בית עד דכרים לה אוקמה לא תתייבם דהא אינה בית. ודחי לא תהיה אשת הכת החוצה בתיב החוצה לרבות האוושה:

ת"ר כ"ג מקריב אומן ואינו אוכל ר' יהודה אומר כל היום. ובא דבה לומר כל היום כולו אפילו אם הוא בביתו מבאין אותו ומקריב כל היום אימי והא תניא היה עומד ומקריב ע"ג הכובה ושמע שמת לו מת מניח עבודתו ויוצא דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר יגמור שמא השהא לר' יהודה אפוקי מפקינן ליה ואת אמרת מייתינן ליה מתוך ביתו כדי להקריב אלא מאי כל היום כל היום פי' ר' יהודה בתימה אומר כל היום מקריב

חשק שלמה על ר"ח

ס) גמ' ופי' ל"ל סיס ט' לסוסי ועגלה דסיסרא לאה ובלהה יעמדו בשמים לגמי לי ומי.

ליקוטי רש"י

החוצה לרבות את הארופה. שם.

מתקיימא מן המקיזין ניחא ליה בכשהוא ומוא מצמא מיהוא שלא נתקררה עדיין לגמלה [ובמסורת ירושלמי]. כהן גדול מקריב אונן. מדלמר ל' מהכן למעט ומהכלי מעלת מיהוא שלא נתקררה מכלל דהקרבה מעלת ומגלגל לר"ש מקריב אונן (מורה יו"ד). לכאורה לגמרי אונן ולא עמו ומן המקדש לא יצא שם עם מתי מצוה [ולא] מטעם דהוי מקדש מי שמקדשו לא יצא ולא יטמא אונן (ויקרא כא) לגמרי ומן המקדש לא יצא מיהו נראין נמי מיתת מתי ומתו [ולא יטמא מי שמקדשו שיעבור] פירש בשמועת לא יצא מיהו נראין נמי מיתת מתי ומתו [ולא יטמא מי שמקדשו שיעבור].

תגחות וציונים

ס) [ע' פירש"י דיבמות יג: דחוצה משמע חיצונה שלא נתקדשה עיירון לביאה] (גליון).
ב) ציל רבה (גבורת ארי, וכ"ה בכמה כת"י וברי"ף): ג) כת"י ראס: ד) "באין" ליתא בכת"י: ה) דבור זה ודבור שלאחריו שייכים להלן אחר ד"ה ודילמא (הגר"ש משחה מדפסור): ו) ל' הגמ' פוטח ו עי"ב (הגר"ש משחה מדפסור): ז) עיין מהרש"א ובהגהות הגרעות שם: ח) ציל ליחדה (באה"מ): ט) ציל ולא (רש"ש): י) יש להוסיף דפריך (באה"מ): כ) ציל דבשעה שהיא בריאה אינה רשאה (באה"מ): ל) "ניחא" מיותר (שיח יצחק): מ) ציל גזרו (גליון): נ) שייך לדף יד ע"א (גליון): ס) "דאבילות" מיותר (רש"ש):
ע) וכן הגיה שיח יצחק בשם שיטה כת"י. ורש"ש הגיה כלל מלהיות עומד:

תורה אור השלם

א) וְאִם לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לְקַחְתָּהּ אֶת יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבִמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְּמִי: [דברים כה, ז]

ב) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וְאֶחָת אֲחֵיהֶם וְגוֹ' אֲשֶׁר לֹא תִבָּנֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: [דברים כה, ה]

תוספות ישנים

דאמר לה עיין שתמות חברתיך. והוה מלי לפקשויי ודילמא לא מתה מכדיהה והוה לה עבודה כוכבים כמה כוכבים כמו כמוהו קוכזים כמוהו ואיתו מוסם על לסמוך שמעמידו על שמעת דיילמא לא מתה חבירתה ולא עייל איהי בהכי"ג. ול"ת אם לא מתה מכדיהה יולהה כעל כרחה לכהכ"ג ומתברת ל"ל דמ"ל לפלוגתא דמוקי לה בהכי"ג ומתברת מין שבעת ימים הכתוב הלכה למשה מסיני ולא מן הכתוב ומכל מקום אסמכתא מקרא הוא ומוכח בגמרא דיומא (דף ב:) דאין הלכה למשה מסיני אלא לדבר שאין לו אסמכתא מן הכתוב כלל

לומר שאינו עובד כל היום. עד הלילה אבל בלילה מסס בא להקטיר מלבים ומימרים יקטיר: גזירה שמא יאכל[ד]. הלילה משנקבר המת מיום שימת קדשים מן התורה אבל בתניתא[ד] הלילה משנקבר המת מיום שימת מדבני תורה אלא מדבני סופרים והכי אמרינן ליה לר' יהודה במסכת שבתות (דף מז:) והכי קאמר רבי יהודה כל היום הוא בתניתא ולא יקריב: והא מיגרשא. להכי מוקיינא ליה מז לה למתה קדים ועייל למים הכשרת ומשוי ליה לניטל להסיח דמתה ניטל למפרע: מי לא מיגרשא.[ד] ובקדשים פנימי שמתה וגזזוה לכתיב (במדבר יח) לך נתתים למשחה[ד] כדרך שהמלכים מוכלים (מולין קלב:): מתני' הוא וורק את הדם. על תמידין כדי שיהא רגיל ומזומן בעזרה יום"כ[ד]: ומעביר את הנרות. (ו) מלמד מן לפר הפנימות שכבו וכן כל יום ויום מטין[ד] בנקר שנאמר[ד] בנקר בנקר בהטיבו את הנרות וכל יום מקטירין קטורת בהעלות את הנרות בין הערבים[ד] ופרס מן השעירים[ד]: ושאר כל הימים אם רצה. להטיל[ד] ולהקריב מן כל קרבן שירצה מקריב ומין (ב) המשמר יכול לעכב על ידו: מקריב חלק בראש. לעכב הוא (ג) להקטיר ולהקריב כל חלק שיכשר: ונותל חלק (ד). מחלוקת מלילת קדשים: בראש. מנה יפה שיכשר לו: גמ' דרבי עקיבא. לקמן מסמעתין: היכי עביד עבודה. כל שבעה הכי מזין עליו: על המטה מהור ועל המהור מטא. מס זה על המטה נעשה טהור ומס זה על הטהור נעשה טמא ולית ליה מעל טמא[ד] אלא כדרבנן המקבלים טומאה מאי היא כדתנן[ד] נתכוון להזות על הבהמה והזה על האדם אם יש באזוב ישנה נתכוון להזות על האדם והזה על הבהמה אם יש באזוב לא ישנה[ד] מ"ט דר' עקיבא נכתוב רחמנא והזה הטהור עליו מאי על הטמא שמע מינה על הטמא טהור ועל הטהור טמא ורבנן האי דברים המקבלין טומאה הוא דאתא אבל הכא קל וחומר הוא אם על הטמא טהור על הטהור לא כל שכן ור' עקיבא היינו דקאמר שלמה[ד] אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני ורבנן ההוא[ד] למזה ולמזין עליו טהור[ד] ונוגע בהן טמא ומזה טהור והכתיב[ד] ומזה מי הנדה יכבס בגדיו מאי מזה נוגע והכתיב מזה והא כתיב נוגע ועוד מזה בעי כיבוס בגדים נוגע לא בעי כבוס בגדים אלא מאי מזה[ד] נושא ונכתוב רחמנא נושא מ"ט כתיב מזה הא קמ"ל[ד] דבעינן שיעור האזה הניתא למ"ד[ד] האזה צריכה שיעור אלא למ"ד האזה אין צריכה שיעור מאי איכא למימר אפילו למ"ד האזה אין צריכה שיעור הני מילי[ד] אטבא דנברא אבל במנא צריכה שיעור דתנן[ד] כמה יהא בהן ויהא כדי האזה[ד] כדי שיטבול ראשי

ומזין עליו טהור ונוגע טמא. מימה מזין עליו מינו מהור על שיטבול ויערב שמשו ויטהר ומ"ל למלי הוה נוגע טמא טפי ממזין עליו ויל"ל דה"ק מזין עליו הסזמה גורמת לו טהרה ונוגע מי חטאת גורמין לו טומאה[ד] מי נמי ל"ל מזין עליו טהור היינו טעמא עליו הזמה

למזה להזר מהור לגמרי:

מאי מזה נושא. ומ"ת ומזין ליה לגמרי למעקר קרע ממשמשתיה לומר דמזה טהור ומזה דקרע הייט נוגע מימר מזה ממש ל"ל מדכתיב והזה הטהור מלמה להזמה טהור ולף על גב דלדשין[ד] מימים טהור מכלל שהוא נוגע ממש לימד על טמא מת מינה:

אלא מאי מזה נושא. והא קמ"ל דלעד לדלי כמיעור הזמה[ד] מימים לי ס"ל מלי טעמא הדר מים ממש למלמד מלי מזה נוגע מי משום דקסיק ליה והכתיב מזה ועוד מזה בעי כיטום נוגע לא בעי כיטום נוגע ולא כתב מים ליטמא הא לכתב נוגע ולא כתב מים ליטמא מי לא בעי כיטום נוגע כמיעור הזמה ומזה דבעי כיטום הייט כי גבי מת[ד] ומשום לטוגע לא בעי כיטום מלכתיב והטוגע במי הנדה יטמא ולא כתב מים ליטמא מי לא בעי כיטום אשאינו מקבל טומאה אין התאחז חחרת עליו. פי' אם נתכוין להזות על האדם אדם או על כלים המקבלין טומאה והזה על (או) הבהמה או כלי אבנים שאין מקבלין טומאה (והאחז חחרת עליו טומאה) אין האזוע חוזרת עליו לטמא ופרישן שהור הוא ואם יש באזוב ישנה שאני קודא בו והזה הטהרה. אבל נתכוין להזות על דבר שאינו מקבל והזה על דבר המקבל טומאה והאחז חחרת עליו (טמאו) ואינו יכול להחזר ולהזות ולא עוד אלא שטבילת אחב פסולה זה שעם רבנן אבל המה בא השהור בשהיהו עומד ולא נטמא. מצאנו בשחיטת קדשים פרק שני בחולאנו פי' דברים הללו וגיא שדפה אתן מחוסר כפורים כשרה. יוסף הבבלי אומר אתן כשרה מחוסר כפורים פסולה. ואוקימנא בהאי קרא שליני הזה הטהור על הטמא. טהור מכלל שהוא טמא מי סבר מכלל שהוא טמא טמא כולה. מ"ס טומאה הקל פושה. מ"ט דר' עקיבא מדהוצ"ל למיכתב והזה השהור עליו וכתב על הטמא ש"מ על הטמא טהור ועל הטהור טמא

לימוד רש"י

[נדפס בסוף המסכת].

הגהות וציונים

ב) בתוס' הרא"ש גרס תוספות פילים המתחילה זה הכלל דבר המקבל טומאה, וע"ש ר"ח יש להשלים החאחז חוזרת עליו ודבר שאינו מקבל טומאה אין התאחז חחרת עליו: ג) בתא"ז נוסף ומזה: ד) בתא"ז נוסף ל'גדול'ה: ה) דפוסי סטיגיו: ו) בכת"י ובראש"ע ל'הקריב כל קרבן, וליתא ל'להשיב', והפסק הנקודה ב'ל אחר ל'להקריב': ז) כת"י דברים: ח) בכת"י איתא שיש באזוב ספוגין הן ואין כשורין להזות: ט) רפוסי בתניתא, וכ"ה בתא"ז ורא"ש דכך כתוב בכל ספרי הגמ': י) יש להוסיף זה (שיח יצחק ע"פ ויטבול"א, וכעי"ז בתא"ז על זה שצוין): יא) הוקוף ע"פ מהרי"א (ואפשר שלא נתכוין לזה), ולשיח יצחק חגי"ל יש לגרוס, ועי' רש"ש: יב) נראה שכאן ב"ל הפסק הנקודה, ותוספ' הוסיפו בגמ' הוא כמו בגדה ט ע"א (כ"מ מהרי"ו חוס' ל"הלן): יג) ב"ל וכדפרשיה (באה"ס, ובדפוסי וכדמ"ב): יד) ב"ל במגא פשוט כיבוס (רש"ש): טו) ע"פ רש"י: טז) יש להוסיף ויבלין (ע"פ רש"ב): יז) ע"פ רש"י, וכ"ה בכת"י: יח) בהגהות הב"ח דפו"ר אכילות (והוא נוסח דפוס ויניציא). וע"ב "בהלוקות הקודשים". עכתדה"ג, ודלא כרש"י דמשמע ממנו שאפילו בשהחזה מחוסר כפורים אינו נאכל, וכ"ה בתוספ' פילים המתחילה זה הכלל דבר המקבל טומאה. ועי' תוס' הרא"ש דמיירי בשהחזה מחוסר כפורים ולא בשהחזה טמא, ולכאורה קשה דמ"ש מזה לזה, ועי' בתוס' הרא"ש שכתב לחלק בין שהחזה מחוסר כפורים ל

עין משפט
גר מצודה

סג א מיי׳ פ״ט מהלכ׳ מעשה הקרבנות הלכה ו ופ״ט מהלכות תמידין הלכה י:
סד ב מיי׳ פ״ל מהל׳ תמידין הלכה ו:
סה ג מיי׳ שם פ״ו הלכה ז:

תורה אור השלם

א) וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה: [שמות ל, ז]

רבינו חננאל

ומפני שמטמא טהורין בהזאה כוחך שמטהר טמאין בהזאה אמר שלמה אמריתי אחכמה והיא רחוקה ממני וחבון והיא הזה הטהור על הטמא לזבורים המקבלין טומאה הוא דאתא כלו׳ לא תחשוב הזאה אלא אם תפול בדבר המקבל טומאה אבל הכא ק״ו של הטמא בשיזה עליו מהזר על הטהור לא כ״ש בשיזה עליו שיהיה טהור. והאי דקאמר שלמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני למה ומדין עליו שניהן טהורין הן אבל הנוגע והנושא מי הנזה שניהם טמאין ור״ת אמר שלמה היא רחוקה ממני כלומר מפני מה המוה מהזר והנוגע והנושא טמאין והאי דכתב קרא ומזה והנושא הוא והאי דכתב לנושא בלשון מזה לאשמעינן דאינו טמא הנושא מי הנזה אלא אם יש שיעור האזה והוא כדי שיטבול ראשי גבעולין ג) לבל עבדה וכן עושין לו כל שבעת הימים: ומקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות. איני והתנן בתמיד פ״ו מי שזכה בדישון ומי שזכה בתמרה ואח״כ מי שזכה בקטורת. א״ר יוחנן מאן תנא סדר יומא שמעון איש המצפה דאמר בתמיד בתלמוד ירושלמי חולק על התנא ששנה מפי תמיד תדיר סדר יומא אפילו בכאן שנינו קטרת ואחר כך נתרה. ובפרק שלאחריו שנינו הנרות בפיס השני והקטורת בפיס הג׳ הנה נתרה ואח״כ קטרת. ופרק אביי ג) הא מתני׳ דמקדים הנרות [וקטורת] להטבת ב׳ נרות למימרא דבקטורת מפסיק הנתרה ומקטיר ואחר ומטיב ב׳ נתרה והא אביי מסדר מערכה כלומר מחשב סדר עבודות בגמרא והביאו לו את התמיד ובדם התמיד מפסיק להו. אמרי לרבנן בקטורת מפסיק להו. ואבא שאול בדם התמיד מפסיק להו ואביי אליבא דאבא שאול. דתניא [לא] ייטיב ואח״כ יקטיר אלא יקטיר ואח״כ

מי שזכה בדישון מזבח הפנימי ומי שזכה במנורה וכו׳. **ורמינהו** לא הוה ליה לאתויי מי שזכה בדישון הפנימי אלא מי שזכה במנורה ובקטורת כי היכי דלא מיימי הכא מי שזכה לתרוייהו מזבח הפנימי ומי שזכה במנורה מיבעי ליה[א] להיינו דישון מזבח הפנימי שנאמרת בסמוך להם למזבח ובקטורת דכתיב ביה בקר בקר דישון מזבח הפנימי מיבעי ליה אלא דישון מזבח הפנימי ומנורה[ב] להכי מייתי מי שזכה בדישון מזבח הפנימי ומי שזכה במנורה ובקטורת דכתיב ביה בקר בקר דישון מזבח הפנימי ומנורה ובקטורת מי שזכה בדישון מזבח הפנימי ומי שזכה במ

מערב עד בקר. מגרות כתיב יערוך לחמו ובניו מערב עד בקר: תן לה. למטורפ מדת שמן כדי שתהא דולקת כל הלילה ושיעורו מכמים מפי לוג לכל נר וכר ויש ט כדי להדליק[ב] כל הלילה של מקופה טמאה[ג] ומפי יותיר בקלה יומיר: אין לך עבודה שבשירה. ללומר מין לך עבודה יום כשיעור אחר הלקמן דדריש הכי[ד] לחומו מערב ועד בקר ולא אמר מערב עד בקר: דכתיב אותו. כלפרשיות ועל כרחך בעידן הלקה מהא מיקטרת קטורת קאמר אבל שחרית נמלר[ה] משמעו של מקרא קלר העבודה בהיטיבו והדר יקטירנה: רב פפא אמר לא קשיא. קלר יומא מלדל יומא וכו' [ו] בהטעם שמי גרות ושל לחמן קטרת בריעא לחמן והא לחמן גרות בריעא אבל שחל: למתניתיה דהכא. לפירקא קמא (ע.): פיים. דמתניתין[ז] לפירוש הטעים כפ' שני (לף סה.) דקאמי קטרת לבקוף כלאבל שחל: אימא סיפא. דקלר יומא קאמי כפ' שלישי (לף לז:) המילו לו את התמיד לכהן גדול ביום הכפורים: קרצו. מאכלו[ח] תמך בו הכאבר שחיטה בזוב שמש ולא טולן לפי שלריך הוא עלמו למהר וליטול מוקן לקבל דמה שכל עבודת יום הכיפורים לינה כשירה[ט] את הגרות. ועל כרחך כשחים המלוות קאמר לליכל למ"ד קטורת קודמת למאן גרות: רישא וסיפא. דקלר יומא

ואחת לשבת בית המוקד. פר"ח לשמי בית המוקד היו ליטול מהם אף לעורך המזבח שמוטב להכיח מן ההדיוט[ד] שנאמרו[ה] היו אלא יכנס הכתוב ויפרוש מן הטמא ואף על גב דלמאי הואי מערכה לקיום הדם נקמן בפ"ק דף קלפי (דף מה.) שמא שלשתן היו נריכות לקיום הדם אלא יכנס הכתוב ויפרוש מן המטמא לכך וכפילוגו מעמע בפ"ק דף לשמה (דף כ) ומתמיהין האור במזרות בית המוקד מאי טעמא כגון מושטומיכם אי אתה מצטיר אבל אתה מצטיר במזרות בית המוקד משמע לפי שהוא נוהג המזבח יכול להצטיר בשמא וכ"ש פירש לפי שהכתוב הולכים יחפים דצטיון אלא יהא דבר תוכן כינו לנפשה כלומיתא בפ"ב דזבחים (דף מ.). היו שני בתי המוקד ואף של מערכה לקיום הדם ונריך לומר לפירושו להמירו להצטיר הדם במזרות בית המוקד אע"ג דלא הוה נוהג מזבח כיון דצטיון הוא לא לשון מושטומיכם:

אמר להם הממונה. הכא ובקמן בריש פ"ג (דף כה.) אמר להם הממונה אמו ולאו אף הוא הגיע זמן שחיטה פירש ר"י הקטן ולימא דירושלמי[ב] משמיה ד' דברים שהקטן מעכב אותן לשלף ימינו בקטן ערף בקלפי ושמע מינה דלא הוה מצי לשחוט ב

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [ע"ז נב:], ב) מדות פ"ב מ"ה, ג) ג"ז שם מ"ד, ד) מ"ג לקמן לא, [זבחים נד:], ה) [מדות פ"ב מ"ג], ו) [ג"ז שם], ז) שם מ"ה, ח) שם פ"ג מ"ו, ט) [שם פ"ב משנה ב] צ"ל משנה ו (רש"ש), י) זבחים נח., כ) לשה"כ זכריה יד ה, ל) לעיל ב., מ) עי' תוי' ד"ה א', נ) עי' זבחים נד ע"א, ס) פ"ב מ"ג.

הגהות הב"ח

(א) גמ' לשכה העושים כצ"ל ותי' דיר נמחק: (ב) שם בהר המשחה ומתכוון ורואה: (ג) רש"י ד"ה ששיקצום וכו' קתני מיהת בלשכת: (ד) ד"ה מאן וכו' למסכת מדות לאו"י היא דסתמיה כצ"ל ותי' היא נמחק וסד"א: (ה) ד"ה לפנים ממנו סורג. סורג היה: (ו) ד"ה ובו ג' מעלות של חצי חצי אמה:

גליון הש"ס

גמ' הא מני ר"י היא. עי' לקמן ל ע"ב תוס' ד"ה ר"א:

תוספות ישנים

חוץ מכותל מזרחי. לא בעי למימר שאותו לא היה גבוה יותר מארבעים אמה אבל ארבעים אמה היה גבוה שהרי לעזרת נשים גבה אותה קרקע שש אמות ואותו כותל היה גבוה ארבעים אמה שכולם היו כך וגובה הפתח כ' אמה מן האיסקופה נמצא שהמשקוף של עזרת נשים לא היה גבוה אלא שש אמות יותר ממשקוף כותל שער מזרחי שגובהו היה כ' אמה כמו כן נמצא צריך היה שלא יהא הכותל מזרחי גבוה מעל שער של עזרת נשים ו' אמות שא"כ איך יוכל לראות פתחו של היכל מעל כותל מזרחי דרך שער עזרת נשים נמצא שלא היה כותל מזרחי זה של מחילת הר הבית גבוה כ"ו אמה: ותנן בין אולם כו'. ושלשה אמה גר' בדאולם בספרים ישנים ובמס' מדות וכן מוכח נמי התם) דתנן כל מעלות שהיו שם שלחן חצי אמה חוץ משל אולם: אי אמרת בשלמא ר' אליעזר בן יעקב היא היינו דאיכסי ליה פיתחא. מה שפי' בקונטרס דלר' אליעזר גובה קרקע עזרת כהנים עשרים אמה ומחצה לא דק דבמס' מדות מוכיח בהדיא שבלא המעלות של דוכן היו בכל אורך עזרת כהנים דקתני נמצא עזרת כהנים גבוה מעל ישראל שתי אמות ומחצה: (מאן תנא מדות) [הא מני] ר' יהודה היא. לפי [מה] שפי' רבינו שלמה מפי (עצמו) קשה הייי מוכח דמדות ר' יהודה היא מדלא אתיא כר' אליעזר בן יעקב ומה הוכחה היא זו דילמא תנא אחרינא הוא דלית ליה לקמן פרק הוציאו לו (דף נט.) ובזבחים (דף נח:) דכוליה מזבח בצפון קאי וכוותיה מיתוקמא שפיר:

עין משפט נר מצוה

עא א ב מיי' פ"ה מהל' בית הבחירה הל' ז:
עב ג מיי' שם פ"ו הלכה ה:
עג ד מיי' שם פ"ה הל' ג והלכה ה:
עד ה ו שם הלכה ג:
עה ז שם פ"ו הל' א:
עו ח שם הלכה ב:
עז ט שם פ"ה הל' יג:
עח י שם פ"ו הלכה ד:
עט כ שם הלכה ג:

ליקוטי רש"י

לשחיטה ובקרו אותו לאור האבוקות כלמפרש והרי לשכת הטלאים הרי היא במקצוע צפונית מערבית של בית המוקד שהיא טרקלין גדול וארבע לשכות פתוחות לו כקיטוניות פתוחות לטרקלין כדמפרש במסכת מדות (דף לד.) והן הלשכות המנויות כאן לשכת הטלאים דהכא הוא לשכת טלה קרבן דמתני' במדות והא דתנן התם שהיא דרומית מערבית לבית המוקד רמי להו בפ"ק דיומא (דף טו.) ומשני שפיר [ומה שאמר שם] מזרחית צפונית בה גנזו בית חשמונאי את אבני מזבח ששקצום מלכי יון שהיא לשכה בית החותמות דתנן הכא והב גנזו ולשכת בית המוקד הוא שנקרא בית המוקד קטן היא לשכה שיורדין בה לבית הטבילה כדתנן במדות והכהן העוצל שם מיד כשעולה מבית הטבילה היה מתחמם בלוחה לשכה ומסתפג וזה בית הטבילה אינו בית הטבילה [דלמעלה] האמור בפרק קמא והרבה בית טבילה היו להם כדי שיוכלו הרבה כהנים לטבול בהרבה מקומות [תמיד ל.]: המזבח ממוצע ועומד. אליו בצפון ואליו בדרום עשר אמות אמצעיות שלו היו כנגד פתחו של היכל וי"א אמות מזרח [פתח] היכל ולצפון וכנגדן לדרום נמצא מכוון כנגד רוחב חללו של היכל ועובי כתליו שההיכל חללו כ' אמה ועובי של [כל] כותל ו' אמות והכי תנן לה במסכת מדות [זבחים נח:].

רבינו חננאל

[ל"ב] אמה על רחב י"ו אמה וכשעולה מן הכבש למזבח ופונה דרך ימינו למזרח ברישא פגע בקרן דרומית מזרחית [ושם] לא יכול להזות בו דהא לית ליה יסוד כדאמרינן וכיון דעבר ליה כי פגע ברישא בקרן מזרחית צפונית פגע ואין מעבירין על המצות הילכך מזה עליו כו'. תנן התם בתמיד פ"ג אמר להן צאו והביאו טלה מלשכת הטלאים. והרי לשכת הטלאים היתה במקצוע צפונית מערבית וד' לשכות היו שם. אחת לשכת הטלאים ואחת לשכת החותמות כדתנן ד' חותמות היו במקדש. ואחת לשכת המוקד ובית המוקד זה היה כיפה ולמה נקרא בית המוקד שלא היתה אש כבה בו לעולם ומשם היו נוטלין האש. ואחת לשכת [עושין בהן] לחם הפנים. ורמינן עלה הא דתנן במדות פרק ראשון. ד' לשכות היו בבית המוקד כו'. ומה היו משמשות מערבית דרומית היא היתה לשכת טלה קרבן דרומית מזרחית היא היתה לשכה [שהיו] עושין בה לחם הפנים הנה לשכת טלה קרבן במקצוע מערבית דרומית היא עומדת ואיך שנה התנא של תמיד כי היא במקצוע צפונית מערבית. ומשנינן מאן תנא מדות **ר' אליעזר בן יעקב.** כלומר חולק עליו על התנא ששנה התמיד. דתנן עזרת הנשים היתה אורך קל"ה על רוחב קל"ה וד' לשכות היו בד' מקצועותיה כו' עד מערבית דרומית א"ר אליעזר בן יעקב שכחתי מה היתה משמשת. הכי נמי מסתברא דתנא דמדות ר' אליעזר בן יעקב היא דתנן כל הכתלים שהיו במקדש היו גבוהין חוץ לכותל מזרחי שהוא נמוך שהכהן השורף הפרה עומד בהר המשחה ומתכוין ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם. ותנן כל הפתחים שהיו שם גובהן כ' אמה. ודחבן י' אמה. ותנן לפנים הימנו החיל כו' ומצאנו י"ב מעלות כל מעלה רומה חצי אמה ומעזרת הנשים לעזרת ישראל ט"ו מעלות ובין האולם להיכל י"ב מעלות. נמצאו ל"ט מעלות כל מעלה גובהה חצי אמה הנה י"ט אמה וחצי ולדברי זה התנא אינו צריך להנמיך הכותל המזרחי אע"פ שיגביהנו ק' אמה (הפתח שעל הכותל) [הכותל שעל הפתח] המזרחי כיון שגבהו [של פתח] כ' אמה נשאר מן הפתח חצי אמה שלא כסוהו המעלות הללו ויכול לראות מתוכו פתח ההיכל אלא כיון ששנה כי כותל המזרחי היה נמוך כדי לראות מעליו פתח ההיכל למדנו שדברי ר' אליעזר בן יעקב הן שמוסיף על המעלות הללו ב' אמות וחצי גובה. דתנן ר' אליעזר בן יעקב אומר מעלה היתה שם וגובהה אמה ודוכן נתון עליה ובו ג' מעלות של חצי חצי אמה שנמצא גובה המעלות והדוכן כ"ב אמה ותתכסה הפתח כולו לפיכך הוצרכו לעשות כותל נמוך. **בא רב אדא לאוקמה** למדות לרבי יהודה. דתני מזבח ממוצע ועומד באמצע עזרה מכוין כנגד היכל וכותליו ודחינן לה
דלא

גמרא

דרומית מזרחית היא לשכה שהיו עושין בה לחם הפנים מזרחית צפונית בה גנזו בית חשמונאי אבני מזבח ששקצום מלכי יון צפונית מערבית בה יורדין לבית הטבילה אמר רב הונא מאן תנא מדות ר"א בן יעקב היא דתנן עזרת נשים היתה אורך מאה ושלשים וחמש על רוחב מאה ושלשים וחמש וארבע לשכות היו בד' מקצועותיה ומה היו משמשות דרומית מזרחית היא היתה לשכת הנזירים ששם נזירים מבשלים את שלמיהן ומגלחין שערן ומשלחין תחת הדוד מזרחית צפונית היא היתה לשכת דיר העצים ששם כהנים בעלי מומין עומדין ומתליעין בעצים שכל עץ שיש בו תולעת פסול לגבי מזבח צפונית מערבית היא היתה לשכת המצורעין מערבית דרומית אמר ר"א בן יעקב שכחתי מה היתה משמשת אבא שאול אומר בה היו נותנין יין ושמן והיא היתה נקראת לשכת בית שמניא ה"נ מסתברא דר"א בן יעקב היא דתנן כל הכתלים שהיו שם היו גבוהין חוץ מכותל מזרחי שהכהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה ומכוון ורואה כנגד פתחו של היכל בשעת הזאת הדם ותנן כל הפתחים שהיו שם גובהן עשרים אמה ורוחבן עשר אמות ותנן לפנים ממנו סורג ותנן לפנים ממנו החיל עשר אמות ושתים עשרה מעלות היו שם רום מעלה חצי אמה ושילחה חצי אמה ט"ו מעלות עולות מתוכה היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים רום מעלה חצי אמה ושילחה חצי אמה ותנן בין האולם ולמזבח כ"ב אמה ושתים עשרה מעלות היו שם רום מעלה חצי אמה ושילחה חצי אמה ותנן ר"א בן יעקב אומר מעלה היתה שם וגבוה אמה ודוכן נתון עליה ובו שלש מעלות של חצי חצי אמה אי אמרת בשלמא ר"א בן יעקב היא היינו דאיכסי ליה פיתחא אלא אי אמרת רבנן הא איכא פלגא דאמתא דמתחזי ליה פיתחא בגוויה אלא לאו שמע מינה רבי אליעזר בן יעקב היא רב אדא בר אהבה אמר הא מני רבי יהודה היא דתניא רבי יהודה אומר המזבח ממוצע ועומד באמצע עזרה ושלשים ושתים אמות היו לו
עשר

רש"י

ששיקצום מלכי יון. שהקטירו עליה לעבודת כוכבים במקדש. קתני (ג) בלשכת הטלאים שהוא במערבית דרומית: מאן תנא מדות. הא מתניתין למסכת מדות (ד) היא: ר"א בן יעקב היא. דסתמיה דמתניתין למדות קיימי כוותיה: היתה אורך. מן המזרח למערב על רוחב מן הצפון לדרום: ומשלחין תחת הדוד. דכתיב (במדבר ו) ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים: לשכת המצורעין. מפרש בפירקין לקמן ששם המצורעין טובלין בשמיני לטהרתן כשבאין להכניס ידיהן לבהונות אע"פ שטבל מבערב: אמר ר"א בן יעקב שכחתי כו'. מכלל דרישא ר"א בן יעקב קאמר לה: ה"נ מסתברא. דסתמא דמדות ר"א קאמר לה: דתנן כל הכתלים וכו'. ולא מצית מוקמת לה אלא כר"א בן יעקב: כל הכתלים שהיו שם. בכל בנייני הר הבית היו גבוהין הרבה מאד עד שהיו כל פתחים שבהן גבוהין כ' אמה לבד ממה שעל הפתחים הרבה מאד: חוץ מכותל מזרחית. הוא התחתון לרגלי הר הבית שבו נכנסין לחיל שלפני עזרת נשים ומן החיל נכנסין לעזרת נשים ומעזרת נשים לעזרה הגדולה: שכהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה. הוא הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם ופני הכהן למערב: ומתכוין ורואה. מעל גובה ראש הכותל דרך השערים שלפנים הימנו פתחו של היכל כשהוא מזה בדם דכתיב (במדבר יט) והזה אל נוכח פני אהל מועד וגו' ואם היתה הכותל גבוה אע"פ שהשערים מכוונים זה כנגד זה שער הר הבית כנגד שער עזרת נשים ושער עזרת נשים כנגד שער העזרה הגדולה ושער העזרה כנגד פתח ההיכל לא היה יכול לראות את פתח ההיכל דרך פתחים לפי שההר הולך ומגביה ועולה עד שקרקע פתח ההיכל גבוה כ' אמות יותר מקרקעי רגלי הר הבית ונמצאת אסקופת ההיכל גבוהה ממשקוף פתח הר הבית ולא יוכל לראות חלל פתח היכל דרך אותו פתח: ותנן כל הפתחים וכו' ותנן לפנים הימנו וכו'. כל הני תנן ותנן דקא מייתי הכא לפרושי אתי דלא משכחת דאיכסי פיתחא תחלה במעלות הר הבית אלא לר' אליעזר בן יעקב: גבוהין עשרים אמה. כיון דגבוהין עשרים אמה לא משכחת שנסתם במעלות ההר לרבנן: לפנים ממנו סורג (ה). היה שם לפנים מכותל מזרחי והיא מחיצה העשויה נקבים נקבים כסירוגי מטה של חבלים ועושין אותה כדפי עץ ארוכים וקצרים שקורין לט"ש ומרכיבין אותן זו על גב זו באלכסון וקורין אותן בלע"ז פרודנ"י: לפנים. מאותו סורג היה מקום פנוי י' אמות והוא נקרא חיל: ושתים עשרה מעלות היו. באותן י' אמות שההר מגביה מן הסורג עד שער עזרת נשים רום כל מעלה ומעלה חצי אמה הרי שעלה קרקע עזרת נשים ו' אמות: ושלחה. משך רוחב המעלה חצי אמה והולכה בכל רוחב ההר לצפון ולדרום: ט"ו מעלות. גובה קרקע עזרת ישראל מעזרת נשים הרי שעלה ההר י"ג אמה וחצי: ותנן בין האולם למזבח י"ב מעלות. הרי שגבה קרקע היכל מקרקע הר הבית התחתון תשע עשרה אמה וחצי עדיין נשאר מן הפתח התחתון חצי אמה עליונה לראות דרך שם חצי אמה התחתונה של חלל פתח ההיכל: ותנן ר"א בן יעקב אומר מעלה היתה. עוד בעזרת ישראל וגבוהה אמה והולכה ברוחב כל העזרה: ודוכן. של לוים בנוי עליה וגבוה אמה וחצי: ובו ג' מעלות של חצי (ו) אמה. שעולין בהן לדוכן: אי אמרת בשלמא. סתמא דקתני לכותל מזרחי נמוך כדי לראות ממעל לו דרך שערי עזרת נשים ועזרת ישראל את חלל פתח ההיכל: ר"א היא. דאית ליה מעלה יתירה וגבה קרקע ההיכל מקרקע התחתון כ' אמה וחצי: היינו דאיכסי ליה. פתח התחתון בגובה קרקע ההיכל: אלא אי אמרת רבנן. הרי לא עלו המעלות אלא י"ט אמה וחצי ופש ליה פלגא אמתא דמיתחזי ליה פתח ההיכל בגוויה לכהן שבהר הזיתים: רב אדא בר אהבה אמר הא מני. דקתני דכותל מזרחי הולך להיות נמוך ר' יהודה היא דאמר המזבח עומד באמצע העזרה כנגד הפתחים ונמצא גובהו סותם את הפתח התחתון שהרי עלה קרקע עזרת ישראל מקרקע התחתון י"ג אמה וחצי אמה קודם שהגיע למזבח והמזבח גובהו תשע הרי עשרים ושתים וחצי:

תוספות

דרומית מזרחית היא היתה לשכת לחם הפנים. לקמן (דף יז.) פריך דלעיל במתניתין דתמיד מוכח דהיא היתה בקרן מזרחית צפונית דקא חשיב מלשכת טלאים שהיתה בקרן מערבית צפונית עד לשכת לחם הפנים ד' לשכות וכי מקפת דרך ימין נמצאת לשכת לחם הפנים בצפונית מזרחית ומשני לה וקשיא לן ליפרוך נמי דלעיל קאמר דשאר שתי לשכותיה הוו לשכת החותמות ולשכת בית המוקד והכא קאמר שבאחת גנזו בית חשמונאי כו' ובאחת יורדין לבית הטבילה וי"ל טובא איכא לשכות ומיני כלים שמשמשין שנים ושלשה דברים: הא איכא פלגא דאמתא. הא דלא משני שההיכל היה לו אסקופה למטה בפתחו שהיתה גבוה חצי אמה דקים ליה שלא היה כך ואת"ל שהיה לו היה לשאר השערים כמו כן וא"כ אכתי איכא פלגא דאמתא דמתחזי פתחא בגויה: הא מני ר' יהודה דאמר מזבח ממוצע וכו'. ואיכסי ליה פיתחא בגובהו של המזבח העומד בפניו ומפסיקו והכי נמי הוה מצי למימר ר"ש היא דאמר בפרק איזהו מקומן (זבחים דף נח.) כוליה מזבח בצפון קאי למזבח והכבש מכסין בפני הפתח דאף על פי שהכבש יורד ומשפע נגד הדרום
המדקדק

הגהות וציונים

א] ראשונים וכת"י היא היתה לשכת עושי לחם הפנים, ויש ל"ג עושי: ב] בש"ס וילנא מחמת הצענזור "מלכי עובדי כוכבים": ג] "כנגד" מיותר (רש"ש ודק"ס): ד] יש להוסיף ותנן (רש"ש ודק"ס): ה] [ג"ר' סדר המשנה ושילחה אמה ועיין בכ"מ פ"ו מהל' בית הבחירה הלכה ו] (גליון): ו] דפו"י צליו: ז] צ"ל מפרש לקמן פ"ג ל ע"ב (רש"ש): ח] "מאד" ליתא בכת"י ובדע"ב במדות: ט] כת"י הר הבית ולפנים ממנו היה סורג ומפנו נכנסין, ולפי"ז מיושב מה שהק' הרש"ש: י] בכת"י ובדע"ב במדות נוסף את: כ] כ"ה במהרש"א, ובדפו"י "שני" אמות. ובפירוש רש"י המוגה ע"י רבינו בצלאל אשכנזי הלשון כך: עד שקרקעית פתח ההיכל גבוה כ"ב אמות יותר מקרקעית רגלי הר הבית ונמצאת אסקופת ההיכל גבוהה ממשקוף פתח הר הבית שתי אמות ולא יוכל לראות חלל הפתח של ההיכל דרך אותו פתח (מלאכת שלמה): ל] כת"י מצפון לדרום: מ] בכת"י נוסף שאילו היה גבוה לא היה יכול לראות דרך פתחו את פתח ההיכל: נ] צ"ל רבותיו (גליון):

פ א מ״י פ״ס מהל׳ מ״ת הסמיכה הל׳ יב:
פא ב שם הל׳ יג יד טו:

המדקדק יכין שקודם שירד גופהו שני ממות וממנה נפקא ליה שיפוטו מכנגד הפתח ות״כ הוי מני לאוקומי כר״ש דלמא ליה נמי מזבח ממומא בפרק קדשי קדשים אלא משום לר׳ יהודה שמעין ליה דהיכל וכי המי גוזמא ליכא בפרק קדשי קדשים (זבחים דף נח:) דלמר דר מלמא הא מני רבי יהודה היא דלמר מזבח ממומא וכו׳ ופריך ומוקמת כרבי יוסי ובממומא ומשני משום דרבי יהודה שמעין ליה דהיכל ומהתם קשיא לן על פירוש רבותיו של רש״י שפיי הא מני רבי יהודה היא דאית ליה דהיכל דלמר מלמא דל״ב מיקשי ליה דלמר מלמא דר מהתם גופיה מוקי התם שממת לתמיד לחמן פילרו משם עני מאנה וכו׳ כר׳ יהודה ולית ליה מוקי הכא שממי דמזדמן מומים והאמר נעיל דשממי דתמיד פליגי מדמזדמן ות״כ ליכא למימר דשממי תמיד ומזדמן כרבי יהודה ות״ל דנעלמו הכי מקשה ליה שפיר משממי דמזדמן גופייהו וממזבח גופיה לפריך ומי מצית מוקמי לה כרבי יהודה וכו׳:

מן השלחנות לנעמן ד׳. תימה למאן דמסכת תמיד פרק שני למר להם הממונה (דף ל:) דאית ליה דהיכל היה לפניו על מזבח ועליו שמנה עמודים ננסן וכו׳ עד שבהן תולין ומפשיטין על השולחנות על שיש שבהן קדשים קדשי קדשים שמחיצתן לפניו: שלחנות. שעליהן מדיחים קרני קדשים[ס]: ננסן. עמודים נמוכין המקוטין בקרקע ומוקלפות של גרזל קטנין שבהן שבהן תולין את הבהמה להפשיט[ע]: והמותר. [ב] ממנה ומלמים ומחמ שלא נמנה כאן (ג) ומקום השלחנות שלא[ף] תולכן לפרש שרחמי[ק] מפורש בספר יחזקאל (מ) לאותו העודף מלקחו תניא לדרום בין כבש לכותל ומניח למקום הננסן: רובא דמזבח בדרום קאי. לפי מנין זה שהרי מלי רובע המזבח שעשה ומצעה ומלי וכשמתן מהם מכותל לפונית לננסן שמונה ומן הננסן לשולחנות ד׳ הרי י״ב (ג) ומקום ד׳ שולחנות זו שלל זו שלו זו שלו פחות מד׳ אמות ומקום ד׳ אמות קרי ליה בין העמודים ומע״פ שרחוקים ד׳ אמות לא היה בהמה נגררת במרן שגוף הבהמה גדול ומגיע לשולחנות כדאיתא בגרחים רבה (פ׳ ע״ה) לכשמכניסים כבשי התמיד על הגמלים היו נגררים במרן מלמטי

נמוספת תמיד יסוד רבינו רבי נרוך זצ״ל:

רובא דמזבח בדרום קאי. מה שפירש״י שלמעלה מכניסה הסובב מגולה מפתח ד׳ אמות לרוחב הפתח מלי אמה נגופהו מן לחמוה למה לה פירש למעלה מכניסה היסוד מיד מגולה הפתח אמה דהדן

עשר אמות כנגד פתחו של היכל.[ס] י׳ למעלית שלא רחבו: אחת עשרה לצפון. כנגד ה׳ אמות הנותרים לחלל מן ההיכל מן המזוזה ולפנים שהרי חלל ההיכל כ׳ אמה לחב וכנגד ו׳ של שומי כותל לפוני של היכל ומן לדלום[ע] נמלת רוחבו של מזבח מלומלם כנגד היכל וכותלין:

עשר אמות כנגד פתחו של היכל י״א אמה לצפון וי״א אמה לדרום נמצא מכוון כנגד היכל וכותליו ואי סלקא דעתך מדות ר׳ יהודה היא מזבח באמצע עזרה מי משכחת ליה והתנן[פ] כל העזרה היתה אורך מאה ושמונים ושבע על רוחב מאה ושלשים וחמש אמן המזרח למערב מאה ושמונים ושבע מקום דריסת רגלי ישראל י״א אמה מקום דריסת רגלי הכהנים י״א אמה מזבח שלשים ושתים בין האולם ולמזבח עשרים ושתים וההיכל ק׳ אמה וי״א אמה אחורי בית הכפורת[ב] מן הדרום לצפון מאה ושלשים וחמש[ג] הכבש והמזבח ששים ושתים מן המזבח ולטבועות ח׳ אמות מקום הטבועות עשרים וארבע מן הטבועות לשלחנות ארבע מן השלחנות לננסן ארבע מן הננסן לכותל עזרה ח׳ אמות והמותר בין הכבש ולכותל ומקום הננסן ואי סלקא דעתך מדות ר׳ יהודה היא מזבח באמצע עזרה מי משכחת ליה הא רובא דמזבח בדרום קאי אלא

ואי סלקא דעתך מדות רבי יהודה היא וכו׳. פרכת היא לקח פריך מלמודת לרב לחלן לחוקמי כר׳ יהודה ומי סמני מדות רבי יהודה ניהוה מזבח לחתם למעלה עזרה מלימה דקחמת למדות מי משכחת לה: כל העזרה. כל היקף העזרה הגדולה סורך קפ״ן ובחוך סוחו היקף נמה הבית לנד מערבי והחלר והמזבח ממזרחו. היכל מלה סורך עם כותל סולם ומלנו וכותל היכל ומלנו ומחם סרקמין מלנו בית מדות[ד] ולקמן מימי לה בפרק הוליחו לו (דף נב:): י״א אמה. היה מקום פנוי לחורי בית הכפורת בין כותל המזבח לכותל עזרה: הכבש והמזבח כו׳. ולא פירש עכשיו מקום פנוי שבין כבש לכותל דרומי של עזרה וכשיפה קחני לה ועכשיו סונה והולך מן הדלום לנפון: מן המזבח ולטבועות. (ה) קטנים בקרקע בחית המטבחים שנפון ממזבח שנותנים בהן נוחרי בהמות כשמוחקין[ס]

קדשי קדשים שמחיצתן לנפון: שלחנות. שעליהן מדיחים קרני קדשים[ס]: ננסן. עמודים נמוכין המקוטין בקרקע ומוקלפות של גרזל קטנין שבהן שבהן תולין את הבהמה להפשיט[ע]: והמותר. [ב] ממנה ומלמים ומחמ שלא נמנה כאן (ג) ומקום השלחנות שלא[ף] תולכן לפרש שרחמי[ק] מפורש בספר יחזקאל (מ) לאותו העודף מלקחו תניא לדרום בין כבש לכותל ומניח למקום הננסן: רובא דמזבח בדרום קאי. לפי מנין זה שהרי מלי רובע המזבח שעשה ומצעה ומלי וכשמתן מהם מכותל לפונית לננסן שמונה ומן הננסן לשולחנות ד׳ הרי י״ב (ג) ומקום ד׳ שולחנות זו שלל זו שלו זו פחות מד׳ אמות ומקום ד׳ אמות קרי ליה בין העמודים ומע״פ שרחוקים ד׳ אמות לא היה בהמה נגררת במרן שגוף הבהמה גדול ומגיע לשולחנות כדאיתא בגרחים רבה (פ׳ ע״ה) לכשמכניסים כבשי התמיד על הגמלים היו נגררים במרן מלמטי

נמוספת תמיד יסוד רבינו רבי נרוך זצ״ל:

רובא דמזבח בדרום קאי. מה שפירש״י שלמעלה מכניסה הסובב מגולה מפתח ד׳ אמות לרוחב הפתח מלי אמה נגופהו מן לחמוה למה לה פירש למעלה מכניסה היסוד מיד מגולה הפתח אמה דהדן

ממח אמות הנפונים של מזבח עליהם הרי מלי רוחב העזרה שהוא ק״ן אמות מן ממקום המזבח ד׳ אמות של מזבח כלה למוף נפוני של מלל הפתח מלל המזבח של כניסת היסוד והסובב ונמלא נפון מלל הפתח מגולה למעלה מכניסת הסובב ד׳ אמות לרחות כהן שבדרום[ס] הר המשחה לך מותן ד׳ אמות לת פתח ההיכל דרך פתח התחתון ומם תלמר גובה שם אמות שגבה המזבח על כניסת הסובב קותם לת פתח התחתון לינו כן שהרי קרקע העזרה לל עלה מקרקע הר הבית שלל ״ג ומחלה ושם של גובה הסובב הרי ששע עשרה ומחלה מלכי שם לינה פלגא דלממא גובה פתח התחתון שלל נפון ר״ח היה ומיכסי ליה בממע שמע מינה. ולפי מגמגם בית דין לומר הוחיל ולל פירשה המזבח מקום השלחנות שמא עם מקום הננסן הוה כלול בחותו שלל שחתה מולק ב״ה אמות העודפים ברוחב העזרה על מלה ועשר המפורשין ממנה מן הכבש לכותל דרומי ל״ג ומחלה והכבש והמזבח ס״ב הרי ע״ד ומחלה לל מהן ד׳ אמות של כניסת היסוד והסובב לנפון נשלמו ע״ב ומחלה ולל נחגלה מחלל הפתח שלל החוט שהרי ממנו של פתח נלמנע רוחב עזרה שהיה לנוף שניה ושבע ומחלה הוסיף עליהן ממח אמות שיהיו שבעים ושתים ומחלה כללתה כאן חמח אמות של מלי הפתח הלפוני ולחי לך שמעתי שמקום השלחנות כלול עם מקום הננסן שלל מה שהיו כאן לכותל ומקום הננסן פירש לי מורי לדק רבינו יחנק בר יהודה ז״ל שיש עשר מן העשרים וחמש[ס] יש בכבש לכותל ושלש עשרה למקום הננסן והשלחנות ומחן טעם לדבריו לפי שיש בכבש לכותל מקום פנוי וכאן יש נוכך תשמיש של שלחנות וננסן ומחלל מחלל הפתח מגולה חלי אמה. ולפי מגמגם לפי שהיה לחתן לפרש וכיון שלל פירש נריך אמה לחלקו לחלוק ושם אמה להרחנת כאן ואמנע כאן יכול אמה לנלות הפתח כמה שחתפוך לו לכסות כמה שחתפוך לפיכך טוב לי כמו שפירשתי (מלומר כן שבשפת חלי רוחב היכל דרומי כלה המזבח והוא כנגד חלל הפתח[ס]):

רבינו חננאל

דלא אשכחן במס׳ מדות דמזבח באמצע עזרה עומד ויתנן כל העזרה היתה אורך קפ״ן על רחב קל״ה מן המזרח למערב כו׳. לדבי האומר רובא דמזבח בדרום קאי מן הצפון לדרום קל״ה. הכבש והמזבח ס״ב מן המזבח לטבעות ח׳ אמה מקום הטבעות כ״ד אמה מן הטבעות לשולחן ד׳ אמות. מן השולחנות לננסן ד׳. ומן הננסן לכותל העזרה ח׳ נשארו מן הכבש לכותל העזרה י״ז אמה נמצא מן הדרום י״ז אמה והכבש ל׳ אמה וכ׳ אמה חצי מן המזבח הרי ס״ז אמה חצי אמה הוא חצי קל״ח. נמצא רובא דמזבח בדרום קאי כי הכבש בדרומו של מזבח הוא. ולדברי מאן דאמר רובה דמזבח בצפון קאי. זה חשבונו מכותל עזרה דרומי כ״ה אמה מהו שאמרו בתלמוד והמותר מן הכבש לכותל העזרה ומקום הננסן והכבש לי׳ אמה והרי ני״ה אמה וי״ב אמה וחצי מן המזבח הרי ס״ז אמה וחצי חוא חצי העזרה שבדרום נמצא כלפי הצפון י״ז אמה וחצי אמה מן המזבח ומ״ח אמה מקום הטבעות והשולחנות והננסן הרי ס״ז אמה וחצי בצפון נמצא רובה דמזבח בצפון קאי תרחה רב אדא בר אהבה ועמידה בחלוקה. וכי מאן תנא

הגהות הב״ח

(ב) רש״י ד״ה מן ממזבח ולטבעות. טבעות קטנים: (ג) ד״ה ומשמר וכו׳ שלא נמנה כאן אותו העודף מלקחו וכו׳ למקום הננסין ומקום השלחנות מ׳ נמ׳ יחזקאל שם ל״ד: (ד) ד״ה רובא דמזבח וכו׳ ומקום ח׳[ו] שלחנות וכו׳ כשקלים שהיה[ז] נמוכות ד׳ ברחב מה

• • • •
• • • •

נמנלו מ׳ ברחב ארבע שרי ע״ז וכו׳ בר יהודה ז״ל שיש עשר מן העשרים ומחם תן בין כבש לכותל ושלש עשרה תן למקום וכו׳ לפי שהיה לו למחם כו׳ מלומר כן שם ל״ל והמלר ממנו:

ליקוטי רש״י

בל העזרה. בין מלר [ובין לולם בין שיכל ובין קדשי הקדשים]. והחיכל[ל] ק׳ אמה. עם [שלולם ושמל ובית] קדשי קדשים. וי״א אמה אחורי בית הכפורת. ובשיו שמל[ל] מרובין בעזרה היו מכניסין משם לבש כלמרינן פיומל (דף כל.) [מנחות צו:].

הגהות וציונים

[ס] בכת״י נוסף הם ר׳ אמצעיות: [ע] בכת״י נוסף הנותר: [ף] נדצ״ל לא (באה״מ): [ק] נדצ״ל שרוחבן (באה״מ, וכ״ה בקצת כת״י): [ר] ״ראש״ ליתא בכת״י וגורסים שבהר המשחה (כנוסח הגמ׳ לעיל ע״א במשנה דמדות פ״ב ח״ד ולא כנוסה המשניות שם, ועי׳ רדב״ז פ״ו מהל׳ בהב״ח ה״ח): [ת] יש להוסיף תן (ב״ח, ובמקום ״וכן״ בדפו״ר, ולפנינו ע״פ מהרש״א שמחקו לגמרי): [א] רש״א מ״ז (גליון): [ב] דפו״ר במפוחה של[ב] תן להלן, וברש״ש כלפנינו: [ג] רש״ש מגיה במעוחן על. ועי׳ באות הקודם: [ד] הוצוך להגיה כן כי ברש״י שלפנינו חסרו החיבות ״אינו פחות מד׳ והן היו ח׳ שלחנות כדחנן״, שנוסחו לפנינו ע״פ מהרש״א:

אלא לאו שמע מינה ראבי היא. ולימכי ליה כמעלה ולא כמוזמן דתמעיטן ליה לרבי שלשי (נקמן דף ח.) דתמר מוליה מוזמן כדרוס קמי וכל מני מלא דפתח מגולה (ו). ומי קשיא היכי ממוקמא דתמת מדות מליליה הא שמעינן מהא דתמת שחוכל המוזמן דתמת שמע ממות נפפון על כרחיך הכי מפרשי הני עמיים וממה ממות שמתה טומן[ז] אין ככם לכותל אלא ממש ממות וממה והככם והמוזמן שמיס ושמיס הרי המוזמן כולו כדרוס קמי וכולו[ח] כנגד ממעט עזרה והמומר כולו למקום הנמסן. ות"ת אם כן אלא דקדק התנא למלקו למחלין ויש לך להרחיק ולמעט להיכן שמרנא כר"י נמי מנית מוקמת לה ויהא מוזמן ממועט בממעט עזרה כילד מן עמיים וממד

אלא לאו שמע מינה רבי אליעזר בן יעקב היא שמע מינה רב אדא בריה דרב יצחק אמר האי לשכה [ט] אקצויי מקציא ודאתי מצפון מתחזיא ליה בדרום ודאתי מדרום מתחזיא ליה בצפון ומסתברא דבמערבית דרומית הואי ממאי מדרמינן לחם הפנים אלחם הפנים ומשנינן אמר רב הונא בריה דרב יהושע מר קא חשיב דרך ימין ומר קא חשיב דרך שמאל

אי

והא דתמיק מלא שמע מינה ר' מליעזר בן יעקב היא דתמר כוליה בדרוס ולא קתמרינן דתמיתמין דמדות ס"ל דרומיים בדרוס ולהכי היה כותל מזרחי נמוך משום דתמיכי פיתמא כתנתמר ש"ג ממות ומתנה היה בין ככם לכותל ות"כ לא יהיה לו רשיה מהיות דתימי כרתנ"י יש לומר משום דלא תשכחן מלא שלם מתלוקת שהא מילתא מיכא למתן דתמר[כ] מדות עילויה מתמימין דתמיד דפליגי[ל] מתמת דמדות ר"י היא דתמעינן ליה דפליג מתמת דמדות דתניא ר"י אומר מזבח ממועט וכו' ות"ד מדות ר"י היא מי מתכתת לה והא תנן כו' מלמת כוליה דרוס קמי שמע מינה ולא גרסינן מלא לתו שמע מינה ר"ש היא והכי פירושו שמע מינה מדות לתו ר' יהודה היא: רב אדא בר יצחק אמר הא [מ]לשכת הש[לאים אקצויי מקציא. בשמי המקלטות גרלית שמרוכה היא ועומדת במערב ומתרכת לגד הנפון ודרוס עד קרוב למקלטות שמכתן ומכתן: ודאתי מדרום מיתחזיא ליה. שמשוכה לגד דרוס יותר: ודאתי מדרום מיתחזיא ליה. משוכה לגד נפון[מ]: מתתברא דבמערבית דרומית הוה. טפי ומודי בה תנא דתמיד מלא דנקיט סידרא (ג) מדרוס לנפון מיתמזי ליה דרך הילוכו כמילו הוא נפפון: מדרמינן לחם הפנים. להוה סלקא לתתיה שהוא מונה והולך דרך ימין מנפון למערב וממערב לדרוס ומדרוס לממרח לשכת הטלאים נפפונית מערבית לשכת החומות דרומית דרומית לשכת בית המוקד בדרומית מזרחית לשכת הפנים אלחם הפנים ומשנינן לחם הפנים. ומשנינן אמר רב הונא משמי' דרב יהושע מר חשיב דרך ימין ומר חשיב דרך שמאל. תימה לי לימא לידי ולידי דרך ימין קא חשיב לשכת לחם הפנים ומן דלמי מנפון ממזרח לדרום ומן דלמי מדרום ממזרח לצפון ולשכת עלמים לפונית מערבית ולשכת החומות דרומית מערבית ולשכת בית המוקד דרומית מזרחית והוה לממרן לשכת הטלאים דרומית מערבית ולשכת בית המוקד דרומית מזרחית והוה לממרן לשכת לחם הפנים אלשכת לחם הפנים. ומשנינן אמר רב הונא משמי' דרב יהושע מר חשיב דרך ימין ומר חשיב דרך שמאל. תימה לי לימא לידי ולידי דרך ימין קא חשיב לשכת לחם הפנים ומן דלמי מנפון ממזרח לדרום ומן דלמי מדרום ממזרח לצפון ולשכת עלמים לפונית מערבית ולשכת החומות דרומית מערבית ולשכת בית המוקד דרומית מזרחית והוה לממרן לשכת הטלאים דרומית מערבית ולשכת לחם הפנים דרומית מזרחית והוה לממרן לשכת בית המוקד דרומית מערבית ולשכת לחם הפנים אלשכת הטלאים דרומית מערבית ולשכת בית המוקד דרומית מזרחית והוה לממרן לשכת לחם הפנים אלשכת בית המוקד דרומית מערבית ולשכת הטלאים

עין משפט
נר מצוה

סב **א** מיי׳ פ״ה מהל׳ כלי המקדש הל׳ י״ג:
סג **ב** מיי׳ פ״ד מהל׳ תמידין הלכה יז:

רבינו חננאל

שמואל. ואסיק׳ ש״מ בדרומית מערבית הוות קיימא ש״מ פי׳ האי תנא דקתני דרומית מערבית לשכת שלי קרבן כר׳ נקיש דרך ימין וחשיב שניה לה דרומית מזרחית לשכת עושי לחם הפנים. שלישית מזרחית צפונית רביעית מערבית צפונית נמצאת לשכת עושי לחם הפנים שנייה ללשכת הטלאין כי היא מצידה כשפתה דרך ימין למזרחי. ואידך תנא חשיב ללשכת עושי לחם הפנים רביעית ללשכת הטלאין דנקיש דרך שמאל כשפנין למזרח ונמצאת לבסוף חזרו מדרמין לחם הפנים אלחם הפנים דהאי תנא חשיב לה שניה והאי חשיב לה רביעית ומשני רב חונא [מר] קחשיב דרך ימין דהוא [שניה לה] ומר קא חשיב דרך שמאל דהדא [רביעית לה] ב) אלא אי אמרת לשכת הטלאים בצפונית מערבית הות קיימא היכי מיתרצי לשכת עושי לחם הפנים. שלישית הות בעי לאחשובה. הנה נתברר שמצד לשכת הטלאין היא. אלא ש״מ לשכת הטלאין בדרומית מערבי׳ הות קיימא ש״מ. והאי תנא דתני והלא לשכת בית הטלאין היתה במקצוע צפונית מערבית צפונית מערבית עזרה. וד׳ לשכות היו שם ונמצאת לשכת הטלאין היא בסוף המקצוע המערבי לעזרה צפונית. ולד׳ לשכות שהיו שם [היתה] דרומית. ואקשינן והא אמרינן כל פונות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין למזרח. ושנינן הני מילי [בצבורה] הכא חושבנא הוא הא רמריא דפריש הכא מדרמין לחם הפנים אלחם הפנים כר׳ לא מצאנו לה מקום מפורש בתלמוד אלא ודאי כך היתה הגירסא דרמו ופרקו ולא הוצרכו לכתוב ולפרש יותר מזה. ועלתה השמועה דלשכת טלה קרבן היתה במקצוע דרומית מערבית סמוכה לעזרה ומיקרי אית׳ צפוני׳ מערבית לזהל: **שב״ג מקריב חלק בראש כר׳.** ת״ר כיצד מקריב חלק בראש אי עולה זו אני מקריב כר׳. כיצד נוטל חלק בראש אומר חטאת זו אני אוכל כר׳. נוטל חלה מב׳ חלות של עצרת. ג) ר׳ אומר ר׳ מלחם הפנים ר׳ אומר לעולם ה׳ שנאמר והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו. והא דר׳ בפ׳ מי שמת. **הא בצפה קשיא כר׳.** דפריק אביי רישא ומציעתא רבנן היא דאמרי לא שקיל פלגא אלא פחות דהא לא תנן במתניתין נוטל מחצה וגם לא תנן חולק בראש תנן. ואמאי נוטל חלה מב׳ חלות של עצרת לפי שאינן אלא ב׳ בלבד כדכתיב ממשבותיכם תביאו לחם תנופה שתים שני עשרונים וגו׳.

הגאוני

חשק שלמה על ר״ח ב) נרשה שמצר כלן ונ״ל ב״ש דכשמרכיח דרומית הוא לפי שמרגיל לשכת הטלאים בפונית מערבית וכו׳. ג) נרשה דפ״ה כלן ונ״ל מרבע פו ממש מלחם הפנים.

מפורת הש״ס
עם הוספות

ב) [נעיל טו:] לקמן מה. מג: זמחים סב: [קוטה טו:]. ג) [מוספתא פרק ה ה״ה]. ג) ב״ב קמב. סנהדרין כה. ע״ז י:, ז) לקמן נח ע״ב.

תוספות ישנים

דאמרי לא שקיל פלגא. וממלה לשמרן ומשלה לבניו לשלו לשלו דוקא שיטול כנגד כולם אלא קרוב למחלה:

הגהות הגר״א

[א] גמרא לעולם. רשום קו עליו למחקו (ושולי מצוס דבדלילכל מממר המעבכב טוטל רק ד׳):

תורה אור השלם

א) וְהָיְתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וַאֲכַלְתֶּם אֹתָהּ בְּמָקוֹם קָדֹשׁ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לוֹ מֵאִשֵּׁי יְיָ חָק עוֹלָם: [ויקרא כד, ט]

ליקוטי רש״י

והיתה. ממנה הזמת שכל דבר הבא מן המנופה בכלל מנחה הוא [ויקרא כד, ט]. **אורח ארעא.** דלך [מנחות קו:].

הגהות וציונים

ג) בציור הנדפס חסר מקום לשכת לחם הפנים (רש״ש, ועי׳ הציורים שם בשיטה יצחק ובהג״ר יצחק איזיק חבר): **ד)** יש להוסיף **מערבית** (באה״מ, וכ״ה בדפו״י): **ה)** הציור הנדפס הועתק מהמהרש״א בטעות (שיח יצחק והג״ר יצחק איזיק חבר ורש״ש, ועי׳ ציורי׳הם): **ז)** יש להוסיף **ודמדות** (רש״ש):

ואין לתרץ משום דמ״כ לא הוי שום לשכה מקרן מערבית לדרומית דמה בכך והא לא קתני עלה מרבע לשכות היו דר׳ מקלעותיו אלא מתמת קתני ה׳ לשכות היו ו״ל כיון דלשכת הטלאים קתני שהיתה במקלוט מתמת כל הכך הוו נמי כל חדא במקלוט בפני עלמה ולא מתמרת שיהיו שמים במקלוט לפונית מערבית ובמקלוט דרומית מערבית לא יהא כלום אבל מימה לימא דלשכת טלאים במקלוט לפונית מערבית ועימא לכולהו מקלוי מקלו כהה[ו]

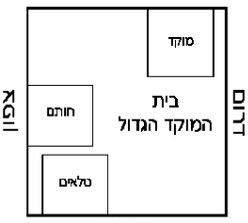

ויש לומר דהיינו דקאמר מתמרת דרומית מערבית הואי ולא קאמר על כרחין דרומית[ד] הואי לאי לאו הכי לא מיתרצא לחם הפנים אלחם הפנים משום דהוה מצי למימר לפונית מערבית הואי וכדפריש אלא אי אמרת בשלמא במערבית דרומית הואי היינו דמתרץ לחם הפנים אלחם הפנים אלא אי אמרת צפונית מערבית הואי סוף סוף מאי תירוצא דלחם הפנים אלא לאו שמע מינה במערבית דרומית הואי שמע מינה[ו] והאמר מר כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח הני מילי בעבודה אבל הכא חושבנא בעלמא הוא: שכהן גדול מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראשו: תנו רבנן כיצד מקריב חלק בראש אומר עולה זו אני מקריב מנחה זו אני מקריב[ה] כיצד[ז] נוטל חלק בראש אומר חטאת זו אני אוכל אשם זה אני אוכל ונוטל חלה משתי חלות ארבע או חמש ממעשה לחם הפנים רבי אומר [א][ח] לעולם חמש שנאמר[ט] והיתה לאהרן ולבניו[י] מחצה לאהרן ומחצה לבניו הא גופה קשיא אמרת נוטל חלה אחת משתי חלות מני רבי היא דאמר פלגא שקיל אימא מציעתא ארבע או חמש ממעשה לחם הפנים אתאן לרבנן דאמרי לא שקיל פלגא אימא סיפא רבי אומר לעולם חמש רישא וסיפא רבי ומציעתא רבנן אמר אביי רישא ומציעתא רבנן ומודו רבנן בפרוסה דלאו אורח ארעא למיתבה לכ״ג

אי אמרת בשלמא במערבית דרומית הואי היינו דמתרץ לחם הפנים אלחם הפנים אלא אי אמרת צפונית מערבית הואי סוף סוף מאי תירוצא דלחם הפנים אלא לאו שמע מינה במערבית דרומית הואי שמע מינה[ו] והאמר מר כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח הני מילי בעבודה אבל הכא חושבנא בעלמא הוא: שכהן גדול מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראשו: תנו רבנן כיצד מקריב חלק בראש אומר עולה זו אני מקריב מנחה זו אני מקריב[ה] כיצד[ז] נוטל חלק בראש אומר חטאת זו אני אוכל אשם זה אני אוכל ונוטל חלה משתי חלות ארבע או חמש ממעשה לחם הפנים רבי אומר [א][ח] לעולם חמש שנאמר[ט] והיתה לאהרן ולבניו[י] מחצה לאהרן ומחצה לבניו הא גופה קשיא אמרת נוטל חלה אחת משתי חלות מני רבי היא דאמר פלגא שקיל אימא מציעתא ארבע או חמש ממעשה לחם הפנים אתאן לרבנן דאמרי לא שקיל פלגא אימא סיפא רבי אומר לעולם חמש רישא וסיפא רבי ומציעתא רבנן אמר אביי רישא ומציעתא רבנן ומודו רבנן בפרוסה דלאו אורח ארעא למיתבה לכ״ג

ומודו רבנן בפרוסה דלאו אורח ארעא. תימה מתיקרא דלא אמיק מלתא להמי שיטות מרבע או ממש היכי הוה ממש לרבנן כיון דלרבנן דר״י יהיב לכהן ממש ונפיק ליה שמות מפלגא מס כן לרבי יהודה ממאי לא יהיב ליה חלה מרבע דהיינו חומש נפיק מפלגא ליתיב ליה מרבע שלימות ופרוסה קטנה דלא ניפיק ליה חלה שמות מפלגא או כיון דלר״י נפיק ליה חומשא לרבנן נמי ניפיק ליה חומשא ויש לומר דלעולם אימא לך מדאמרת מורח מרבע למיתב ליה פרוסה ודלמד דמימטייה מפלגא ולהכי גבי לחם הפנים כיון דכי נפרת ליה חלה מפלגא לא מטא ליה כמו לכל מחיי הכהנים יהבינן ליה שלימות ולא מצמצמין כולי האי להשוות הדבר לר״י ורבנן דלמטייה ליתיב דמדייתו נפיק חומשא או נפיק שמות מפלגא דלמו מורח מרבע למיתב ליה פרוסה מכל מקום שמי הלחם הוה ק״ל דמפי הוי מורח מרבע למיתב ליה פרוסה מלמיתב ליה פלגא ממש דלמו מורח מרבע כלל ליתב ליה כמו לכל מחיי הכהנים שיהא הוא נמדו שקול כנגד כולם ומשני אפי׳ הכי הא עדיפא להשוותו כנגד כולם מלמיתב ליה פרוסה:

עיילא

ומאי ארבע או חמש. ממי מרבע וממי ממש: לרבנן. דפליגי עליה דר' יהודה בפרק המניל (סוטה דף ט.) וממרי מסמר היינו טוטל שם ומסמר הנכנס וטול שם מלוא וכסר הגפת דלתות לא שקיל מסמר הנכנס ונעקלו כולן כאחת (ג) ומחלקות וכהן גדול חולק עם שחיהן ומנחים עשר בעי מיפלג ומחצה שלם מינו וטול בציר מדא מפלגא ממש שקיל: לר' יהודה דאמר נבנם נוטל שתים. כלא ממלוקת בשכר שהוא מגיה למעלה שבת ללחות העזרה ותיל והיכל ולעכות שפחתו שחרית משמר שיעא לו מעשר בעי מיפלג שתין השתים שכרם הם: בציר חדא. לשעבר ושקיל מרבע: כולה רבי היא. לחמר פלגא שקיל: ומבר לה כרבי יהודה. לחין השתים מתחלקות לעולם: אלא מאי ארבע הא חמש בעי למישקל לא קשיא הא דאיכא משמר המתעכב וכו'. פעמים שיום טוב חל בשני בשבת ויש משמר מקדים ומה מעכב שבת וממעכב על הרגל שכל המשמרות נאות ברגל לו פעמים שמוצאי יום טוב ערב שבת והמשמרות הולכות למקומם בערב שבת ויש משמר שמתעכב שם עד מוצאי שבת ותק במסכת סוכה (דף מה:) שבת שבתוך הרגל היו כל המשמרות שוות בחלוק לחם הפנים וכן י"ט המחול לשבת אין מלפניה שחין יכולים לחוב בשבת למקומן אין מלחריה שכל כרחן הן מקדימין לבת מע"ש היו כל המשמרות שוות בחלוק לחם הפנים שהרי היו כשבת שבתוך הרגל חל יום אחד להפסיק בימים או מלפניה כגון שכלה המועד בשחי בשבת שבת לו או מאחריה שהתחיל המועד בשחי בשבת שבת לו שבת בתוכו ובעשור אחרים אומרים אין לו שאחיו הכהנים מגדלין אותו ת"ל והכהן הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו אמר רב יוסף לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני: ג' דאמר ר' אסי: תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס מלכא על: דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רבריבי: ערב יום הכפורים שחרית וכו': תנא אף השעירים ותנא דידן מאי מעמא לא תני שעירים כיון דעל השא קא אתו חלשא דעתיה אי הכי פר נמי על השא הוא דאתי פר כיון דעליו ועל אחיו הכהנים הוא דאתי באחיו הכהנים אי איכא אינש דאית ביה מילתא מידע ידע ליה ומהדר ליה בתשובה בבולהו ישראל לא ידע אמר רבינא היינו דאמרי אינשי אי בר אחתיך דיילא הוי חזי בשוקא קמיה לא תחליף: כל שבעת הימים לא היו מונעין: תניא רבי יהודה בן נקוסא אומר מאכילין אותו סלתות וביצים כדי לממסמסו אמרו לו כל שכן שאתה מביאו לידי חימום תניא סומכוס אומר משום ר' מאיר אין מאכילין אותו לא אב"י ואמרי לה לא אבב"י ויש אומרים אף לא יין לבן לא אב"י לא אתרוג ולא ביצים ולא יין ישן ואמרי לה לא אבב"י לא אתרוג ולא ביצים ולא בשר שמן ולא יין ישן ויש אומרים אף לא יין לבן מפני שהיין לבן מביא את האדם לידי טומאה תנו רבנן זב תולין לו במאכל וכל מיני מאכל אלעזר בן פנחס אומר משום רבי יהודה בן בתירא אין מאכילין אותו לא חגב"י ולא גב"ם ולא כל דברים המביאין לידי טומאה לא חלב ולא גבינה ולא ביצה ולא יין ולא גב"ם מי גרסין של פול ובשר שמן ומריים ולא כל דברים המביאין לידי טומאה לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר חמשה דברים מביאים את האדם לידי טומאה ואלו הן השום והשחלים

ומאי ארבע או חמש לרבנן דאמרי נכנם נוטל שש ויוצא נוטל שש ושכר הגפת דלתות לא משתים עשרה בעי מיפלג בציר חדא מפלגא חמש שקיל לר' יהודה דאמר נכנם נוטל שבע שתים בשכר הגפת דלתות ויוצא נוטל חמש מעשר בעי מיפלג בציר חדא מפלגא ושקיל ארבע רבא אמר כולה רבי היא וסבר לה כר' יהודה ואלא מאי ארבע הא חמש בעי למשקל לא קשיא הא דאיכא משמר המתעכב הא דליכא משמר המתעכב אי איכא משמר המתעכב משמנה בעי למפלג ושקיל ארבע אי ליכא משמר המתעכב מעשר בעי למפלג ושקיל חמש אי הכי מאי רבי אומר לעולם חמש קשיא: **מתני'** אמסרו לו זקנים מזקני בית דין וקורין לפניו בסדר היום ואומרים לו אישי כהן גדול קרא אתה בפיך שמא שכחת או שמא לא למדת בערב יום כפורים שחרית מעמידין אותו בשער מזרח ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשתה ערב יוה"כ עם חשיכה לא היו מניחין אותו לאכול הרבה מפני שהמאכל מביא את השינה: **גמ'** בשלמא שמא שכח לחיי אלא שמא לא למד מי מוקמינן בי האי גוונא והתניא והכהן הגדול מאחיו שיהא גדול מאחיו בכח בנוי בחכמה ובעושר אחרים אומרים מנין שאם אין לו שאחיו הכהנים מגדלין אותו ת"ל והכהן הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו אמר רב יוסף לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני דאמר ר' אסי תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס מלכא על דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רבריבי: ערב יום הכפורים שחרית וכו': תנא אף השעירים ותנא דידן מאי מעמא לא תני שעירים כיון דעל השא קא אתו חלשא דעתיה אי הכי פר נמי על השא הוא דאתי פר כיון דעליו ועל אחיו הכהנים הוא דאתי באחיו הכהנים אי איכא אינש דאית ביה מילתא מידע ידע ליה ומהדר ליה בתשובה בכולהו ישראל לא ידע אמר רבינא היינו דאמרי אינשי אי בר אחתיך דיילא הוי חזי בשוקא קמיה לא תחליף: כל שבעת הימים לא היו מונעין: תניא רבי יהודה בן נקוסא אומר מאכילין אותו סלתות וביצים כדי לממסמסו אמרו לו כל שכן שאתה מביאו לידי חימום תניא סומכוס אומר משום ר' מאיר אין מאכילין אותו לא אב"י ואמרי לה לא אבב"י ויש אומרים אף לא יין לבן לא אב"י לא אתרוג ולא ביצים ולא יין ישן ואמרי לה לא אבב"י לא אתרוג ולא ביצים ולא בשר שמן ולא יין ישן ויש אומרים אף לא יין לבן מפני שהיין לבן מביא את האדם לידי טומאה תנו רבנן זב תולין לו במאכל וכל מיני מאכל אלעזר בן פנחס אומר משום רבי יהודה בן בתירא אין מאכילין אותו לא חגב"י ולא גב"ם ולא כל דברים המביאין לידי טומאה לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר חמשה דברים מביאים את האדם לידי טומאה ואלו הן השום והשחלים

עיילא ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא. מין זה ימלי המלך (מנחים פ"ו) סלומר (קדושין דף סו.) שהרג מכמי שקרלל להרוס להסס כהן גדול הוה דקמלר הקס להס פלק שמן עיניך ולא היה ממנה אחר במקומו: והממר

ליקומי רש"י

לחיי. לשומר שפיר מלית לשמיר (בשטין ו:). תרקבא. מרי וקנ מלי שלמה לשרי זכומים (ע"ז יח:). תרקבא. שלמה קנין. דדינרי. זכומים (קדושין יא:). ומריים. [סומק] של לוגים (ע"ז כט:).

תורה אור חשלם

א) וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו אֲשֶׁר יוּצַק עַל רֹאשׁוֹ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִלֵּא אֶת יָדוֹ לְלָבֵשׁ אֶת הַבְּגָדִים אֶת רֹאשׁוֹ לֹא יִפְרָע וּבְגָדָיו לֹא יִפְרֹם: [ויקרא כא, י]

רבינו חננאל

וגגאי הוא הדבר לחת לכ"ג פרוסה. לפיכך נותן לו בעצרת אחת שלימה. ודי' אר ה' דקחבי הכי קאמר אי לרבנן ה' אי לרבנן לר' יהודה ד' אי לרבנן דאמרו שכר הגפת דלתות ליכא י"ב חלות כלן בני למיפלג פוחתין מן החצי אחת ושארו י"א חלות. גגאי הוא לו ליטול חצי חלה משער בני למיפלג הלכך נוטל ה' מן העשר. אי לר' יהודה דתני בסוף מס' סוכה הנכנס נוטל ד' והיוצא נוטל ה' ואוקימנא הני תרתי יתירי שכר הגפת דלתות פ' כיון שמשמרה הראשונה פתחה בשחרית בשבת ויצאה אחר חצי היום ומשמרה הנכנסת [מגיפה] השערים שפתחה אותם היוצאות נוטלת בשכרה ב' חלות ושארו י' חלות פתוחות אחת מן החצי ושארו ט'. כיון שאין דרך ארץ ליטול פרס חלק בחי זה נוטל ד' ואלו כולן נוטלין (ד'). [ן]. רבא אמר כולה ר' היא. ור' סבר לה כר' יהודה דאמר הנכנס נוטל ד' כר' אי הכי אמאי ר' הא ר' הוא דאמר פלגא שקיל ה' בעי למשקל. ושנינן בדאיכא משמר [המתעכב] דשקיל משמר הנכנס ב' בשכר הגפת דלתות והמתעכב עור נוטל ב' אחרות כדתנן בסוף סוכה והמתעכב

פה א ב מיי' פ"ו מהל' עבודה יום"כ הלכה ט: פה ב שם הלכה ו: פו ד מיי' פ"ה מהלכות כלי המקדש הלכה ח: פז ח מיי' פ"ו מהלכות עבודת יום"כ הלכה ו: פה ו מיי' פ"ג מהלכות ממרים הלכה ג:

ה) [סוכה נו.], ב) מוקן דף קלד: סוריות דף ט. [תוספתא פרק ה ה"ו], ג) יבמות פה., ד) נדה דף לה., ו) [נדה לה:], ז) תענית יו., ח) ע"ז בכורות מה ע"ב.

הגהות הב"ח

(ה) גמ' וסכר טפחה לנמות לא שקיל מסמיס עסרה: (ב) רש"י ד"ה לרבנן כו' נמלגו מוקן במחלוקת וכהן גדול: (ג) ד"ה וקורין לפניו כל שבעת הימים בסדר היום בפ' אמרי מות [ס"ל]:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ת"ר זב תולין לו במאכל וכל מיני מאכל) תפ"מ: [ב] שם המעין ניחי נומלמא. ני"ב והוב תולה בהן רש"א תולה בכל מיני מאכל. (ופ' בפ"ל פ"ב דמים מתני' ב' ופפ' הכ"ם):

הגהות וציונים

ה) [גירי' ע"י רב יוסף] (גלילון): 3) [גירי' ע"י עד] (גלילון): ג) "חזי" נראה מיותר (מראה אש, וכן ליתא בקצת כת"י ובע"י דפו"ר): ד) כת"י אומר: ה) כת"י ולא ביצים ולא יין ישן: ו) צ"ל ולא (באה"מ, וכ"ה בכת"י): ז) [צ"ל וקב וכ"ה בערוך] (גלילון) וכ"ה בדפו"י, ועי' לקוטי רש"י: ח) [צ"ל שבפרק] (גלילון): ט) כ"ה ברע"ב, ואח"כ גורס הדיבור: אישי. אדוני: י) צ"ל כרבנן (גלילון):

תוספות ישנים

רבא אמר כולה רבי יהודה. ופ"ה מפי דמוקי ריש כרבנן ופיפל דמי ומוקי מלישנא (לרבי י) בפלוגתא דרבי יהודה ורבנן ולוקמה כשמשמר המתעכב כרבנן וכולה (לרבי י) וי"ל דמילתא לא שכיחא כולי הכי ואפ"ג לא ממש ליה למלמודי רבנן ורבי דמפלה ממש לכולי פלוגתא כדלמכמן במי שמת (דף קמג.) גבי מפלי ומפקרוני ומפקרת ע"ז (דף י:) ממעשה דקטיעת כף שלוס שנמן כל נמסיו לר"ש: **מרתא בת בייתוס.** מלמנה עמירה היתה וקידשה יהושע קודם קנמנמות ומפ"ק נמנגס לסיום כהן גדול דלמלמיע בנימנות (דף קמ.) עד דלוקמינהו ליהושע בן נמלא ופ"פ שמנוב היה כדמפכינן לקמן (דף נ:) שעשה שני גוללות של מפכיוב של זכב ומזיקין שוחו לנמצא ומפרינן בפרק נ' יפפור (דף פה.) מפקנא דיהושע בן נמלא ומלך מ"מ היו בעלי מוב ומקומן ממנו ורופיון נשנה ד' חלות נוטל חציו ממש. אי הכי כי רבי סבר פעמים נוטל ה' ופעמים נוטל ד' אמאי תני לעולם ה' ותלתה בקושיא: מוסרין לו זקנים מזקני ב"ד כו'. במקדש ראשון לא היו מעמידין כ"ג אלא מי שהוא גדול מכולן בכח בנוי בעושר בחכמה וכו'. ובמקדש שני היה משחיד תכנס אפי' אם אין בו המדות הללו. לפיכך היו צריכין לבוחנו. אם יודע אם לאו: פי' דיאלא. כגון ממונה במכס ועל הנכנסין והיוצאין והנושאין ונותנין ואם בא אדם להסתיר קרובו יודע בו ואינו יכול לגנוב דעתו. וכן א' בענין הממונים באכילת הפסח בסוף פ' כיצד צולין והוא דרגש בהו דיילא: כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל כו'. תניא יהודה בן נקוסא אומר מאכילין אותו סלתות וביצים כדי למסמסו כר.

חשק שלמה על ר"ח ב) נרמה דפ"ל מן דף מרק ליסול פרוסה ומוקן שם' זה נוטל ד' וכו'.

והאמר רבא תבעוה ליהנשא כו'. לא הוה מלי למנוי קטנות שלא הגיע ומנן לרשות הוו להו מסקינן בפ' מיטוק (נדה דף סו.) דמילתא דלרבות לפילו בקטנה דילמא מממזר ונלמה להיכא למצוות ליגמ' ומצה שנשה נקיים ולא מושם שנשה נדקה שמרית ועריות וטבלה ולא נשנלה לו לריכה לנדוק בכל יום ויום לנשולם ממנשוה ליגמ' שלא מיכה לפסוקי דילמא מזיל מממת תימוד עד שמיגשל הלכך בניגן שנשה נקיים שמוך לנשולת מלוה וכן פיכם רשב"ם בפרק מיטוקת (שם): **יחודי בעלמא** הוו מייחדי להו. פרש"י לא היו מתין עליהן שלא יממיתם עמהן ומו לא והקשה ר"י מ"כ כיון דלמורין לנת עליה מאי פת נשלו מיכא היו מהו הא י"ל כיון (ב) דשרי לאמר ז' פת נשלו קריגת שיש ועוד הקשו היכי שרו ליחודי שהייהו והאמר נפרק קמא דלכמובות (דף ז.) מי שפירקה משמו נדה ולא נעל הוא יהן יהן המנשים ואמרי' מפרוהו זקני בית דין. שקרמו לפניו נשלר היום: **מתני'** מפרוהו זקני בית דין והעלוהו (ו) בית אבטינם והשביעוהו ונפטרו והלכו להם ואמרו לו [1]אישי כהן גדול אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחנו ושליח בית דין משביעין אנו עליך במי ששכן שמו בבית הזה שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך הוא פורש ובוכה והן פורשין ובוכין [2]אם (הוא) היה חכם דורש ואם לאו[3] תלמידי חכמים דורשים לפניו ואם רגיל לקרות קורא ואם לאו קורין לפניו ובמה קורין לפניו באיוב ובעזרא ובדברי הימים [4]זכריה בן קבוטל אומר פעמים הרבה קריתי לפניו בדניאל:

גמ'

והשחלים [5] וחלגלוגות והביצים והגרגיר [א] ויצא אחד אל השדה ללקט אורות תנא משמיה דר' מאיר זה גרגיר אמר ר' יוחנן למה נקרא שמן אורות שמאירות את העינים אמר רב הונא (המוציא [6]) גרגיר [7] אם יכול לאכלו אוכלו ואם לאו [8] מעבירו על גבי עיניו אמר רב פפא בגרגירא מצרנאה אמר רב גידל אמר רב אכסנאי לא יאכל ביצים [א] ולא יישן בטליתו של בעל הבית [ב] רב כי מקלע לדרשיש מכריז מאן הויא ליומא רב נחמן כד מקלע לשכנציב מכריז מאן הויא ליומא [ג] והתניא ר' אליעזר בן יעקב אומר [ב] לא ישא אדם אשה במדינה זו ויצא אשה אשה במדינה אחרת שמא יחדווגו זה אצל זה ונמצא את נושא אחותו (ואב נושא בתו [ד]) וממלא כל העולם כולו ממזרות ועל זה נאמר [ב] ומלאה הארץ זמה אמרי [ג] רבנן קלא אית להו [ד] והאמר רבא [ד] תבעוה להנשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים רבנן אודועי הוו מודעו להו מקדם הוו מקדמי ומשדרי שלוחא ואי בעית אימא [ה] יחודי הוו מייחדי להו לפי [ד] שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו:

מתני' מסרוהו זקני בית דין לזקני כהונה והעלוהו (ו) בית אבטינם והשביעוהו ונפטרו והלכו להם ואמרו לו [1]אישי כהן גדול אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחנו ושליח בית דין משביעין אנו עליך במי ששכן שמו בבית הזה שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך הוא פורש ובוכה והן פורשין ובוכין [2]אם (הוא) היה חכם דורש ואם לאו[3] תלמידי חכמים דורשים לפניו ואם רגיל לקרות קורא ואם לאו קורין לפניו ובמה קורין לפניו באיוב ובעזרא ובדברי הימים [4]זכריה בן קבוטל אומר פעמים הרבה קריתי לפניו בדניאל:

גמ'

מיקלע לדרשיש. אס היה רגיל לילך: מאן הויא ליומא. יש לאס שמגשל לי ליומא [ד] שמעטב כאן ומגל לאחר מכאן: זה אצל זה. בן שיולד בשדינה זו עס בת שיולד בשדינה אחרת: רבנן קלא אית להו. ושמס קרוי על פיהס: צריכה לישב שבעה נקיים. מיס שמרגילין שמא מממת תימוד בעלמא: יחודי בעלמא. ואין נזקקין לה אס יאכל ביצים [א] ולא יישן בטליתו [ב] רב כי מקלע לדרשיש מכריז מאן הויא ליומא רב נחמן כד מקלע לשכנציב מכריז מאן הויא ליומא [ג] והתניא ר' אליעזר בן יעקב אומר [ב] לא ישא אדם אשה במדינה זו ויצא אשה אשה במדינה אחרת שמא יחדווגו זה אצל זה ונמצא את נושא אחותו (ואב נושא בתו [ד]) וממלא כל העולם כולו ממזרות ועל זה נאמר [ב] ומלאה הארץ זמה אמרי [ג] רבנן קלא אית להו [ד] והאמר רבא [ד] תבעוה להנשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים רבנן אודועי הוו מודעו להו מקדם הוו מקדמי ומשדרי שלוחא ואי בעית אימא [ה] יחודי הוו מייחדי להו לפי [ד] שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו:

מתני' מסרוהו זקני בית דין לזקני כהונה והעלוהו (ו) בית אבטינם והשביעוהו ונפטרו והלכו להם ואמרו לו [1]אישי כהן גדול אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחנו ושליח בית דין משביעין אנו עליך במי ששכן שמו בבית הזה שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך הוא פורש ובוכה והן פורשין ובוכין [2]אם (הוא) היה חכם דורש ואם לאו[3] תלמידי חכמים דורשים לפניו ואם רגיל לקרות קורא ואם לאו קורין לפניו ובמה קורין לפניו באיוב ובעזרא ובדברי הימים [4]זכריה בן קבוטל אומר פעמים הרבה קריתי לפניו בדניאל:

גמ'

מתנו אטר רב יהודה בריה דרב יהושע בר מרתא (כת"י "בריה דרב שבוחא" בר' אבכסנאי לא יאכל ביצים ולא יישן בטליתו של בעל הבית, וכ"ה בשינויים בכל הכת"י, עי' דק"ס: ב) [ביבמות לז: ובילקוט ובהרסב"ם פכ"א מהלכות אסורי ביאה דין כט ובטור ושו"ע אה"ע ס"ס ב ליתא להנהו ג' תיבות] (גליון): 1) במשניות ד' פיזורו **ואם תלמיד חכם הוא** דורשין לפניו, ועי' מלאכת שלמה שזו גירסת רש"י דמסב"ם: 2) צ"ל ליימים (דפוס"י): 3) צ"ל ואם תלמיד חכם הוא. ולא הכם יודע להבין (דפוס, וכעי"ז ברע"ב) ועיין אות ו: 4) צ"ל דמרחה (באה"מ): 5) ע"ש בהגהות וציונים:

ב) [יומות דף ו:]; ג) יומות דף ו: (ע"ש מוסי' מה:), ג) יומות ו:; ד) [לקמן סו. ע"ל: יומות ו:] מוסוסת ב:) מב., ה) ברכות סג. (רש"ש): 1) נדה סו סע"א, 2) לקמן לח ע"א.

סע א טוש"ע ס"ס סי' רמ סעיף יג:
צ ב ג מיי' פכ"ח מהלי' מאכולי מילה הלכה כט ממג לאוין קכו מוש"ע אה"ע סי' ג סעיף יט:
צא ד מיי' פי"ל מהלי' מאכולי מילה הלכה ע טוש"ע י"ד סי' קלב סעיף ב:
צב ה מיי' שם הלכה י:
צג ו מיי' פ"ל מהלכות עבודת יוה"כ הלכה ז:
צד ז שם הלכה ח:

ת"ר זב תולין לו במאכל וכל מיני מאכל. ואין מאכילין אותו כל דבר שמביא לידי חימום ומרגילו לזיבות: אורות זה גרגיר ומאיר העינים. גרגירא מצרנאה. אכסנאי לא יאכל ביצים וישן בטליתו של בעל הבית. יראה קרי וטנוף הטלית ויחשדוהו בעה"ב על אשתו. רבנן בגון רב ורב נחמן הוו אמרי מאן הויא ליומא. כלומר איזו אשה אשאנה היום וכשאצא מן המקום ההוא אגרשנה ואקשינן והתניא ר' אליעזר אומר לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אחרת במדינה אחרת כך ופרקינן רבנן קלא אית להו. כלומר זה בנו של פלוני חכם. וזה בתו של פלוני. וכשיבא וישאנה ויגידו לו כי היא בת פלוני לא ישאנה שיודע שהיא אחותו. ואקשינן ואיך מוחר לומר מאן הויא ליומא. כלומר מקדש ומכניס אפי' אינו שוהה במקום אלא יום אחד והא [אמר] רבא תבעוה להנשא צריכה לישב ז' נקיים. ופרקינן הני

א) וַיֵּצֵא אֶחָד אֶל הַשָּׂדֶה לְלַקֵּט אֹרֹת וַיִּמְצָא נֶפֶן שָׂדֶה וַילַקֵּט מִמֶּנּוּ פַּקֳעֹת שָׂדֶה מְלֵא כְבֻדוֹ וַיָּבֹא וַיְפַלַּח אֶל סִיר הַנָּזִיד כִּי לֹא יָדָעוּ: [מלכים ב' ד, לט]

ב) אַל תְּחַלֵּל אֶת בְּחֻקַּי לְחַזְּוֹתָה וְלֹא תְזַנֶּה הָאָרֶץ וְתִמָּלֵא הָאָרֶץ זִמָּה: [ויקרא יט, כט]

לקט אורות. גרגיר שקורין פוכנ"ה שמאיר את העינים ויש שפומרין אותות ילקוט ממו כתם נמ עלי אור (ישעיה יח ד) [מלכים ב ד, לט]. **מאן הויא ליומא.** מי מפקיע ליגיעת ליימים שמעכב כאן. רבנן קלא אית להו. לפקיעני כ"ע שמייהו וקולאן נשמו על שמו ואס יפא מו ממקום אחר יאמרו

קטיל מן אחי ויפרוש. **[לשליית] בית אבטינם.** לגמרו נשם שלנות מפיה שהיא אחת מעבודות קשות שבמקדש כדמפרש בימות (יבמות לו:). ולפי שהיו קומנין על מעשה הקטרת נקראת על שמה [תמיד כה:].

(א) מתני' מסרוהו כו' וסעלוהו לעליית בית אבטינס: (ב) תוס' ד"ה יחודי כו' ל"ל היו דמרי כו'. ר"ל לפני"ל לשיכא להמיל כמיס מרוה מפרק מע"פ לגבי מוכדה דפרק מיה מת משמיש היל ופריק לימו דומה מי שיש לו פת בשלו כו':

גמ' וחלגלוגות. עי' ר"ש פ ע"ב: תוס' ד"ה יחודי במלמא. אבל ביפודו של כו'. הגמ עוד נשמו במוס' מעניית כה ע"ל מכ' ע"ב לח ע"ל: **באיד משום דשבעת ימי אית בהו כו'.** ק"ל הל גם בכעגת ימי מלנות לגיכה שמפוש שמתה לפוך ימוד כדמקמי כל מוסן סימים וכו':

ואי בעית אימא יחודי הוו מייחדי כו'. ומוסר רבי דמכולה מלמא מקמי שלא היו מומרים להם ליגיעת מיד שלא מיתדי ולא שיו לו רוחות ממממת תימוד ולכך היו יכולים לבא עליהם שלא ז' נקיים ויש פת בשלו ומפני שהשלום ולא מיחדי היו מולילין מוסם לעיכם ולילה משום ומלנה סהרן שמה והשמת לא נרלן מו לטעמים דמצדרן שלמה מעיקרא ולכך קפצו כאן המלמוד והשמת לא שייכא כאן דך דכמובות (דף ו:) דמחן כל זמן שלא נעל שוא יהן יהן המנשים מי' דהכא לא שייך כלל שם ממוך כלפי' וכן פי' ה"ל יאמר ג רבינו מאיר מיגמות מכל ה"ר יוסף פי' דהך דכמובות פירקא כלא לגיכא לתוייהמ שבל הכא ליכא שלא מומרת דרבנן ולפי דבריו משמע דקתי סהי ומ"ש מפילכא מתייהמ דוקא לומר שלא היה שם שלא יאוד ולא היו מאחן עליהן לגיכא ז' נקיים ולא גהירא להא ליכא שם שלא מלא כלפי' כך נראה יומר:

ב) [צ"ל הסוצא] (גליון): 2) בכת"י נוסף בשוק: 3) בראשונים ובת"י נוסף מוללו ומעבירו: 4) בדפו"ס נוסף בסוריא מתנו הכי בפומבדיתא **משמיה דרב שיל"ת**) משמיה דרב אבכסנאי לא יאכל ביצים ולא יישן בטליתו של בעל הבית. וכ"ה בשינויים בכל הכת"י, עי' דק"ס: ב) [ביבמות לז: ובילקוט ובהרסב"ם פכ"א מהלכות אסורי ביאה דין כט ובטור ושו"ע אה"ע ס"ס ב ליתא להנהו ג' תיבות] (גליון): 1) במשניות ד' פיזורו **ואם תלמיד חכם הוא** דורשין לפניו, ועי' מלאכת שלמה שזו גירסת רש"י דמסב"ם: 2) צ"ל ליימים (דפו"י): 3) צ"ל ואם תלמיד חכם הוא. ולא הכם יודע להבין (דפו"ס, וכעי"ז ברע"ב) ועיין אות ו: 4) צ"ל דמרחה (באה"מ): 5) ע"ש בהגהות וציונים:

גמ' תנא ללמדו חפינה. מוליכין לומו לבית מבטינם שמם הקטרת מלוי: לשכת פרהדרין. ליתן שם: לשכת אבטינס. ללמוד מפינה: על גגה. היה בית הטבילה מי מעיין היו נתין לשם גרומה[ה]: ממיבה. נתן מחצים מעלות מגלגות ומוכנות במקוף עמוד כתין שן גגגל של גת: (ד) לגג בית הפרוה. לעלות לה לרך המפינה: לשכת הגזלה. על שם טר שכלו שם עולי גולה[ו]: [ז] אחורי שתיהן. לשמת הגולה ולשמת הגזית: וגו שלשתן שוה. קירוי אחד לשלשתן: שער הדלקה שער הקרבן. לא ידעתי למה נקרא שמם כך: שער המים. שהו מכניסין לוחות של מים של ניסוך מגג כך מפרש בשקלים (דף טו:)[ח]: ועשרה קדושין. ידוע ורגליו מן הכיור: בו ביום. פיה"כ ולקמן (דף לב:) ילוף להו מקרלי וכולן שקדש כדמפרש: על גג בית פרוה[ט]. שמיתה בגוית מתוך עזרה מקודשת: חוץ מזו. טבילה לשמועה שמיעה שהי בשביל יוה"כ שלף כל ימות השנה שניהן בפ"ג (דף ו:) מן שהם נכנס לעזרה לפילו טהור על שיטהר שכל טבילות האמות מתמת יוה"כ בניין מקום קדוש לשכי כמיב כהו וכתן שם שניהן שמים במקום קדוש (ויקרא טו): ובצד לשכתו היתה. שלמת לשכה ד' לרוח: לו כדרום: ומשתברא לשכת פרהדרין. שהוא יתן שם כדרום הוא שכל בית המקדש[י] מול: מאי טעמא מקדים קאי בו'. כשהוא מתכים לגקל כל שבעה עומד ממנומו:[יא] ומיסך רגליו ומובל. השם על גג שער המים שהיא על גגה בעודי המומה מתוקן בית טבילת מול ומעיין מתוך שם גלמה מעין שיטים[יב] כדלקמן (דף סה.) וכל המיסך רגליו טעון טבילה ליכנס בעזרה[יג] ואזל ליפון ללשכתו השמיה ללמוד תפינה ואתי לבית המקדש ועביד עבודה כולי יומא כדתנן (לעיל דף ז.) כל שבעת הימים הוא זורק את הדם וכו': לבהדי פניא מדו עליה. כלומרין בית פירקין[יד]: ואזיל לדרום ומבל. על שער המים כר"ע דאמר (שם) טהור שנפל עליו הזפה ממנו[טו] ונייח. הולך ומוכן שלשכת פרהדרין שער אזל בית טבילה: דאי אמרת לשכת פרהדרין. שהוא יתן שם הוא בלפון ולמוקה מבית הטבילה הטרוחה כל הטעמ הזה: מקדים קאי ומיסך רגליו. כדרך כל המבכימין: ואזיל לדרום. לשער המים: ומבל וגמר חפינה. השם בבית מבטינם שמם שם ואזל לבית המקדש וכו': אלמה לא. קושית היא לומר וכי לא טוב לך להטרימו מטרחין ליה מדעת דמי לזוקי הוא ומינו ירא שמים לקבל עליו טורח המקדש ליפרוס מן הכהונה גדולה ולא יקבלנה מתחילה וטוב לו שהרי הן מתנין אם עבודה כדלקמן בשמעתין[טז]: א"נ. מפילו אדם כשר הוא טוב לנו להטרימו כדי שלא יהא לועגין בהמות בכתר כהונה: דאי לא תימא הכי. (ה) דלא מיגין לטרוחים ליעגד שמי לשכיומי מהדי הדלי: לימא תיהוי. מתני' לקתני שמעתא דלא הוא כו': הני כהני. מהקלכת קרבנותיו[יז] שלומי דרממנא ניהו ולא שלוחיו ועפקא מיהא דאם הוא מולד הגאה ממנו מותר לו שיקריב עליו קרבנותיו כדתנן בגדליס (דף לה:):

שעה שכיון שבא לגגל בית הפרוה נעשה כמי שכבר הוא טוב לנו להטרימו כדי שלא יהא לועגין בהמות בכתר כהונה: דאי לא תימא הכי. (ה) דלא מיגין לטרוחים שלוחי דידן נינהו. לשכי כהני: [יח] גמ' אבא שאול אומר. אותה לשכת העץ היא היתה לשכת כהן גדול: וכ"ה בתע"ב במדות: [ז] צ"ל הפרוה (דפו"ס): [ח] נדע"ל מבילת (ע"פ לקמן ד"ה ומיסך): [ט] הר"א (באורות המים): [י] הס"ד בדפו"י, ומה"ד ואזיל לצפון: [יא] צ"ל קרבנותינו (יעב"ץ ורש"ש) או קרבנות (באה"מ, וכ"ה ברבינו אברהם מן ההר): [יב] [צ"ל קרבי] (גליון):

מסורת הש"ס עם הוספות

א) מגוה פ"ה מ"ג ומ"ד ע"ש, ב) [ממגות כה: ועי"ש מגוס'], ג) ממיד כ. מגוה פרק ו מ"ד, ד) [ממיד כה: מגוה פ"ש מ"ב], ה) [לקמן ל. לג. עה. ומגיה יט:], ו) [לעיל יד:], ז) קדושין כג: מלדים לה:, ח) ע"ז עירובין קד:, ט) פ"ז מ"ג, י) ירושלמי לקמן פ"ג ה"ח, כ) לקמן שם, ל) ד., מ) ע"ב, נ) ע"י מוי"מ ד"ה לשכת המלימין, ס) לעיל יד ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' שני לו שער (מלקגן) מז"מ ות"ב ס"ל הכבורות: (ב) שם שמפון שער ילון וכמין מכמדים סיס: (ג) שם ולית מלמעה (ומלמפים חימגו המיל) מפ"מ ות"ב ס"ל ופתח היה לו לחיל: (ד) רש"י ד"ה עולה לגג בית הפרוס: (ה) ד"ה לפי לא מימא הכי אלא לא קגיע לגמרומיה:

הגהות וציונים

א) ראשונים (גם רש"י כת"י) וכת"י הדל"ק: ב) צ"ל כאַמָה (דפו"ס). עי' רש"י להלן ד"ה ומיסך דף לא ע"א ד"ה עין עיטם. ג) בדפו"ס נוסף אבא שאול אומר. אותה לשכת העץ היא היתה לשכת כהן גדול: וכ"ה בתע"ב במדות: ד) צ"ל הפרוה (דפו"ס): ה) נדע"ל מבילת (ע"פ לקמן ד"ה ומיסך): ו) הר"א (באורות המים): ז) הס"ד בדפו"י, ומה"ד ואזיל לצפון: ח) צ"ל קרבנותינו (יעב"ץ ורש"ש) או קרבנות (באה"מ, וכ"ה ברבינו אברהם מן ההר): ט) [צ"ל קרבי] (גליון):

תוספות ישנים

לשכת הפרוה ששם מולחין שורות קדשים. פיגו לעכם המלם הטמיא [מקומן] רגה (דף כ:) במלגה המלם גמומה גלעכם המלם ועל גבי הכבש כו' ואין זו לשכת המלם לכבש שגומכין בו מלם לבל גרבי מעורה. ר' מרי"ה: בצפון דתנן שש לשכות. בדרום גר' בקמייתא גבי לשכת המלח ושכוח ומלימין ובפנון גר' בגמרייתא לשכת סגולה כו'. וכן מוכחת קושיא דלעכמן דלקמן [ומיים] מלמא שער המים היה בגד לעכמו וכו' שבת מבטינם שמר שם ומזל לבית המקדש וכו': אלמה לא. קושית היא כלומר וכי לא טוב לך להטרימו מטרחין ליה מדעת דמי לזוקי הוא ומינו ירא שמים לקבל עליו טורח המקדש ליפרוס מן הכהונה גדולה ולא יקבלנה מתחילה וטוב לו שהרי הן מתנין אם עבודה כדלקמן בשמעתין[טז]: א"נ. מפילו אדם כשר הוא טוב לנו להטרימו כדי שלא יהא לועגין בהמות בכתר כהונה: דאי לא תימא הכי. (ה) דלא מיגין לטרוחים ליעגד שמי לשכיומי מהדי הדלי: לימא תיהוי. מתני' לקתני שמעתא דלא הוא כו': הני כהני. מהקלכת קרבנותיו[יז] שלומי דרממנא ניהו ולא שלוחיו ועפקא מיהא דאם הוא מולד הגאה ממנו מותר לו שיקריב עליו קרבנותיו כדתנן בגדליס (דף לה:):

שבת מבטינם שמר שם ומזל לבית המקדש וכו': אלמה לא. קושית היא כלומר וכי לא טוב לך להטרימו מטרחין ליה מדעת דמי לזוקי הוא ומינו ירא שמים לקבל עליו טורח המקדש ליפרוס מן הכהונה גדולה ולא יקבלנה מתחילה וטוב לו שהרי הן מתנין אם עבודה כדלקמן בשמעתין[טז]: א"נ. מפילו אדם כשר הוא טוב לנו להטרימו כדי שלא יהא לועגין בהמות בכתר כהונה: דאי לא תימא הכי. (ה) דלא מיגין לטרוחים שלוחי דידן נינהו. לשכי כהני: [יח] גמ' אבא שאול אומר. אותה לשכת העץ היא היתה לשכת כהן גדול: וכ"ה בתע"ב במדות: [ז] צ"ל הפרוה (דפו"ס): [ח] נדע"ל מבילת (ע"פ לקמן ד"ה ומיסך): [ט] הר"א (באורות המים): [י] הס"ד בדפו"י, ומה"ד ואזיל לצפון: [יא] צ"ל קרבנותינו (יעב"ץ ורש"ש) או קרבנות (באה"מ, וכ"ה ברבינו אברהם מן ההר): [יב] [צ"ל קרבי] (גליון):

גמ' תנא ללמדו חפינה. מוליכין לומו לבית מבטינם שמם הקטרת מלוי: לשכת פרהדרין. ליתן שם: לשכת אבטינם. ללמוד מפינה: על גגה. היה בית הטבילה מי מעיין היו נתין לשם גרומה[ה]: ממיבה. נתן מחצים מעלות מגלגות ומוכנות במקוף עמוד כתין שן גגגל של גת: (ד) לגג בית הפרוה. לעלות לה לרך המפינה: לשכת הגזלה. על שם טר שכלו שם עולי גולה[ו]: [ז] אחורי שתיהן. לשמת הגולה ולשמת הגזית: וגו שלשתן שוה. קירוי אחד לשלשתן: שער הדלקה שער הקרבן. לא ידעתי למה נקרא שמם כך: שער המים. שהו מכניסין לוחות של מים של ניסוך מגג כך מפרש בשקלים (דף טו:)[ח]: ועשרה קדושין. ידוע ורגליו מן הכיור: בו ביום. פיה"כ ולקמן (דף לב:) ילוף להו מקרלי וכולן שקדש כדמפרש: על גג בית פרוה[ט]. שמיתה בגוית מתוך עזרה מקודשת: חוץ מזו. טבילה לשמועה שמיעה שהי בשביל יוה"כ שלף כל ימות השנה שניהן בפ"ג (דף ו:) מן שהם נכנס לעזרה לפילו טהור על שיטהר שכל טבילות האמות מתמת יוה"כ בניין מקום קדוש לשכי כמיב כהו וכתן שם שניהן שמים במקום קדוש (ויקרא טו): ובצד לשכתו היתה. שלמת לשכה ד' לרוח: לו כדרום: ומשתברא לשכת פרהדרין. שהוא יתן שם כדרום הוא שכל בית המקדש[י] מול: מאי טעמא מקדים קאי בו'. כשהוא מתכים לגקל כל שבעה עומד ממנומו:[יא] ומיסך רגליו ומובל. השם על גג שער המים שהיא על גגה בעודי המומה מתוקן בית טבילת מול ומעיין מתוך שם גלמה מעין שיטים[יב] כדלקמן בשמעתין (דף סה.) וכל המיסך רגליו טעון טבילה ליכנס בעזרה[יג] ואזל ליפון ללשכתו השמיה ללמוד תפינה ואתי לבית המקדש ועביד עבודה כולי יומא כדתנן (לעיל דף ז.) כל שבעת הימים הוא זורק את הדם וכו': לבהדי פניא מדו עליה. כלומרין בית פירקין[יד]: ואזיל לדרום ומבל. על שער המים כר"ע דאמר (שם) טהור שנפל עליו הזפה ממנו[טו] ונייח. הולך ומוכן שלשכת פרהדרין שער אזל בית טבילה: דאי אמרת לשכת פרהדרין. שהוא יתן שם הוא בלפון ולמוקה מבית הטבילה הטרוחה כל הטעמ הזה: מקדים קאי ומיסך רגליו. כדרך כל המבכימין: ואזיל לדרום. לשער המים: ומבל וגמר חפינה. השם בבית מבטינם שמם שם ומזל לבית המקדש וכו': אלמה לא. קושית היא כלומר וכי לא טוב לך להטרימו מטרחין ליה מדעת דמי לזוקי הוא ומינו ירא שמים לקבל עליו טורח המקדש ליפרוס מן הכהונה גדולה ולא יקבלנה מתחילה וטוב לו שהרי הן מתנין אם עבודה כדלקמן בשמעתין[טז]: א"נ. מפילו אדם כשר הוא טוב לנו להטרימו כדי שלא יהא לועגין בהמות בכתר כהונה: דאי לא תימא הכי. (ה) דלא מיגין לטרוחים שלוחי דידן נינהו. לשכי כהני: [יח] גמ' אבא שאול אומר. אותה לשכת העץ היא היתה לשכת כהן גדול: וכ"ה בתע"ב במדות: [ז] צ"ל הפרוה (דפו"ס): [ח] נדע"ל מבילת (ע"פ לקמן ד"ה ומיסך): [ט] הר"א (באורות המים): [י] הס"ד בדפו"י, ומה"ד ואזיל לצפון: [יא] צ"ל קרבנותינו (יעב"ץ ורש"ש) או קרבנות (באה"מ, וכ"ה ברבינו אברהם מן ההר): [יב] [צ"ל קרבי] (גליון):

ששם מדיחין (קדשי[כ]) קדשים. הם למדרינן לעיל (דף טו.) לשולמנות היו נעזרה להדיח עליהן הקדשים וכלכתיב נהדיח בימזקל (מ) י"ל לבשר קדשים מדיחין על השולמנות מבל קרני קדשים שיש בהן פרש ומאימי מדיחין מותם בלבת המדיחין[כא]: **לשבת בית הפרוה.** ות"ת מתי שמע להו מריחא נקט לשכת המלח ולשכת בית הפרוה ולשכת המדיחין וכי מפרש להו מפרש לשכת המדיחין והדר לשכת הפרוה וי"ל מי הוה מפרש לשכת בית הפרוה בגמרא ומשם היתה מפינה לגג בית הפרוה ממנם למימי בשכת המדיחין (פ"ה מ"ג) ושם מפרש לשכת הפרוה בריחא כי סידלא בריחא וגם בתקלין ספרים שלנו יש כתו ן בתלין:

מי

רבינו חננאל

רבנן הוו מקדמי ומשדרי שלוחי. איבעית אימא ח"ש שהיו עושין מעשה אלא ייחוד בלבד שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו. כלומר מי שיש לו [אין] תאב למאכל כל כך ומי שאין לו לעולם רצה: והוליכוהו זקני כהונה לעלית בית אבטינס. תנא ללמדו חפינה. אמר רב פפא ב' לשכות היו לו לכ"ג אחת לשכת פרהדרין ואחת לשכת בית אבטינס אחת בצפון ואחת בדרום אחת בצפון דתנן ו"ש לשכות היו בעזרה ג' בצפון וג' בדרום שבדרום לשכת הפלח לשכת בית אבטינס אחת בצפון ואחת בדרום אחת בצפון דתנן בסוף מדות ר' לשכת היו בעזרה ג' בדרום לשכת המלח כו' ג' בצפון לשכת העץ לשכת הגולה לשכת הגזית. לשכת העץ אמר ר' אליעזר בן יעקב שכתתי מה היתה משמשת אבא שאול אומר לשכת כ"ג היתה אחורי שתיהן וגם שלשתן שוה הגה אחת בצפון. ואחת בדרום דתנן במדות פ' ראשון ז' שערים היו בעזרה ג' בצפון וג' בדרום ואחד במזרח שבדרום שער הדלק. שני לו שער הקרבן. שלישי לו שער המים. ותניא ה' טבילות ר' קדושין טובל כ"ג ומקדש בו ביום וכולן בקודש אבית הפרוה חוץ מזו שהיתה בחול על גבי שער המים ובצד לשכתו היתה. נתבדר כי ב' לשכות היו לכ"ג לשכת פרהדרין שהיה דר בה לשבעת הימים שהיו מפרישין אותו מביתו. ולשכת בית אבטינס שהיו מלמדין אותו שם חפינה ולא נתברר לנו בהדיא אימתי בצפון ואימתי בדרום. א"ל אישי כ"ג אנו (ואתה) שלוחי כ"ד ואתה שלוחנו כו'. ואוקימנא משביעין אנו אותך על דעתנו ועל דעת כ"ד. אבל שלוחנו לא דבהני שלוחי דרחמנא אינון ולא שלוחי דידן

ליקומי רש"י

שבעה שערים היו בעזרה. שפמוחים לעזרה. ג' בצפון וג' בדרום ואחד במזרח. לדך נמקה לעזרה. שבדרום שער הדלקה. על דרך פומו שער מעיין עגים למזבח. שני לו שער [הבבורית]. דרך פומו שער מעיין במוהו למזבח. שלישי לו שער המים. ג"ע פומו שער שעשה כמין מקיקה למה על מתה פרוס שלא פמוה [וסמגיהה למוכו מים] מעין עיטם וכן מפורש ביומא (דף לג.) [וכה לימן] מים הטבילה שהמכרו למעלה [דהה] היה על גבי שער ופומו מים הטבילה כו' מלכך דהיכה מתי טבילה הוו לעולך בהיגה. שבמזרח שער ניקנור. שם היה עשוי פומו שער ניקנור שמו ולכך פומו שער הכשבים לעזרה. ואחת לשכת עושי חביתין. שממקבין שם ממחת [הנעשות] בממחת ונשפות שמה. שבצפון שער ניצוץ. פומו מן היה נגד בעזרה ועליות לו מקדשו ופשה של בית הלעלן היה פמוה [לעיל] לבד הבית [חמיד כב:]. ומיסך רגליו. נקרא הגדולים ולעגן מיסך כמו מילן המיסך על הלרן (מיב דף נד:) לפי שהשיכך נשקיעה כוהב על גרכיו ומכפה רגליו כן בשלל כפיב (שמואל ב כה) ושם מערה היא שלל לשכך שם רגליו [נקמן כח:]. אלמה. כמו למה [ברכות יא.]. הני כהני. לעגין הקרבת קרבנות. שלוחי דרחמנא נינהו. ולא שלוחי דידן ועפקא מיהא דאם הוא מכהן שהכהן מותר להקריב קרבנותיו ושם מלתא מיהא דאין נגדיים שמרת לן בגדיים שמרת לון מן המוכר (דף לה:) [קידושין כב:]. שלוחי דידן. לעבלי קלגן [נדרים לה:].

מי איכא מידי דאנן לא מצינן למעבד כו'. מימה דבפרק מין מין המוכר (מכילתין דף לה:) מייתינן לה הני כהני שלומי דלוכמנא דמיניהו מי שלומי דיהן מיניהו וקתני מ"ם ת"ש מוסף היום ובפוף לא מיפסעינא ומתני לה פסיעה לה מכלל הוצרך לומר יהושע להכי כ"ל דלא צטי למיפסעינא מדברי תורה אלא מדברי סופרים דכתיב (יהושע ג) ויהי כנסוע העם מאהליהם לעבור את הירדן והכהנים נושאים את ארון הברית לפניהם כנסוע הארון וגו' ויהושע אמר אל העם התקדשו כי מחר יעשה ה' בקרבכם מופתים ואמר להם גשו הנה אל ארון ה' אלהיכם וגו' ואמר להם הנה ארון ברית האדון כל הארץ עובר לפניכם בירדן וגו' ואמר להם קחו לכם שנים עשר איש וגו' ואמר להם כאשר יבאו רגלי הכהנים נושאי הארון שלום ארון ה' אלהיכם וגו' ואמר להם העברו לפני הארון ויעברו לפני הארון ויהי כאשר באו נושאי הארון עד הירדן ורגלי הנושאים את הארון נטבלו בקצה המים והמים היורדים מלמעלה עמדו נד אחד וגו' ויהי כאשר עברו כל העם ויעבור הארון ורגלי הכהנים לפני העם וגו' ויהי כאשר עברו כל הגוי לעבור את הירדן ויאמר ה' אל יהושע לאמר קחו לכם מן העם שנים עשר איש וגו' ויהי כאשר עברו כל העם לעבור את הירדן ויאמר ה' אל יהושע לאמר עלו מן הירדן וגו' ויהי כאשר עלו מן הירדן ויאמר ה' אל יהושע לאמר עברו לפני העם וגו' ויהי כאשר עברו נושאי הארון את הירדן ורגלי נושאי הארון נטבלו בקצה המים והמים היורדים מלמעלה עמדו נד אחד וגו' ויהי כאשר עברו כל העם את הירדן וגו' ויהי כאשר עברו כל הגוי לעבור את הירדן ויעבור הארון ורגלי הכהנים לפני העם וגו' ויהי כאשר עברו נושאי הארון את הירדן ורגלי נושאי הארון נטבלו בקצה המים והמים היורדים מלמעלה עמדו נד אחד וגו' ויהי כאשר עברו כל הגוי לעבור את הירדן ויאמר ה' אל יהושע לאמר עלו מן הירדן

לפתח חטאת רובץ. יל"ל ד[1] ממטלטלו[2] בעל כרחו: **מהני' תורמין את המזבח.**[3] הדשן שהוא מותר מן הדשן ממחתה פעם אחת מן רכ למעטן[4] ובלבד שלא יפחות ממלא קומץ[5] ושומט ממזרחו של כבש[6] ומצטבר במקומו[7] שנאמר (ויקרא ו) והרים את הדשן וגו' ושמו אצל המזבח ולפיכך לקמן[8] מוהריס ממנו מקומו והיא סיהמה תמילת עמדת שחרית שהקטימה: ממוך לו. שמוך לקריאת הגבר לפני קריאתו לו למחר: ביזה"כ. מוכס מחצות: **וברגלים מאשמורה הראשונה.** שהיו מעלים הלילה כולו שנאמר ונרכות (דף ג.) ג' משמרות הוי הלילה. ובגמרא מפרש טעמא דכולהו: ולא היתה קריאת הגבר מגעת. ברגליס על שהיתה העזרה מלאה משראל המעלין קרבנותיהן להיות מוזמנים להקריב אמר הממיד מיד: **גמ' אהיכא קיימי.** היכי יודע לפרשה ור"ל דה"ג תנן התם מצריס שפקעו כו' והיכי משנה בתמ' זבחים (דף פו.)[9] וממוך פקיעתן קופלין ומופלין מן המערכה: קודם חצות. לילה: (ה) **ומועלין בהן.** וקולס תנות אינו משוב עיכול מאכל שיש בו עדיין ממש לפיכך נרין להמזידו למערכה וכיון שלא נעשית כל מצותן קבלי ה' קרינן ביה ואיש איש מבני ישראל אשר יזבח שור או כשב או עז וגו' (ויקרא ה) ומטמא כשגגה מקבלי ה': מנה"מ. דתנות עושה עיכול: כל הלילה והקטיר. היא העולה על מוקדה[10] כל הלילה אלמא כל הלילה מצוה להיות על מוקדה אלמא כל לילה היא הקטרת אברים ופרי (ג) מה טעל המוקד מס פקע: **וכתוב אחד אומר כל הלילה והרים.** לסמיך[11] ליה להוהו קרא ולבא הכהן מדו בד והריס (ז) הדשן אלמא כל הלילה הוא מציב כעיכול וקרי בשר העולה דשן ממשמעה בו המור וכשר להריסו: חציו להקטרה. שמיטו עיכול ומס פקעו נרין להחזיר להקטרה ומציו להרמה ממנות ולהלן קרוי דשן אלמא מצות מצוות ליה עיכול: **ואי** להכא למוקמינן ממני' במצות הדשן דכא ליתן טעם נמי למרומת הדשן מ"ט דומיא דמערכה מה התם כל שלא הקטיר כל הלילה פסול אף כאן כל שלא הקטיר כל הלילה פסול ואי ס"ד מצות הדשן מקרא ל"ש ליל ול"ש יום דכתיב (ויקרא ו) והדשן את מזבחו בדים וכתיב (שם) והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אלא מצות הדשן ביום ומצות הדשן בלילה ומצות הדשן בכל מקום ומצות הדשן בכל הכלים ומצות הדשן בכל הבגדים ומצות הדשן בכל הטהורים ומצות הדשן בכל הזכרים ומצות הדשן בכל הקדשים ומצות הדשן בכל הקרבנות ומצות הדשן בכל המקומות ומצות הדשן בכל הזמנים ומצות הדשן בכל הבעלים ומצות הדשן בכל הכהנ

קח א מ"י פ"ו מהלי מחוסר הלי ב:

ליקוטי רש"י

אלא אמר ר' יוחנן. פ"ל יוחנן גרס ולא גרסינן לה. **ממשמע שנא'.** כלומר קראי מדברי מתירתו ואסמכתינן אהנחת שוקא עימהל בתרי דקדים ואמתא ואילך הקטר ואמתא ואילך לריעיין להרמה כדאמן מעלית ואסמכה מתעולין לעמתי קודש תנחת נפקא לן מהאי קרא. [ע"פ בסוגיא]. **ממשמע שנא' כל הלילה כו'.** פס לעמל בא ממשמע כל המקרא שהוא מעלה תמיד ומקטיר עד הבקר מכל הלילה נפקא. **ומה ת"ל עד הבקר.** לא שמעת אלא שיהא הקטר כל הלילה נפקא. בקר לבקרו של לילה. טקנו של לילה תנחת הקטר נקר אחר מן לו לייט הקטרה ויכין ואין זמן לדבר אלא לילה. [בא] [שם] הקטרה הכל לפי ניכר הקטר הקטרה יש מיכן לעמוד הלכך כל יומא מקרים הגבר לו לפניו לו לאחריו שני. [ס"א ועי' תוס' כאן ושם] **ממשמע שנאמר וכו'.** כלומר קראי מהדדי לא למו כל לילה והקטיר אם אחרון מעולין כל הלילה וכיוס מן המעולין ותנחת דעתים ביטול מעד נקר יתיכ מן נקר לנקרו של לילה שלין ניכין להיות שוה על המזוקר ואיכו נקר לנקר זה תנחת נקרו של לילה עלות הקטר נקר אחר מן לו לייט תנחת אחר להקטיר כל הלילה כאר ואין ממעולות הלכך הכל לפי ניכר הקטרה יש מיכן לעשות וכו'. ביטוחיכ. אחר הקטורה מוטלת על כהן גדול ולפיכך מוקדש [ניכר] להקדיש יותר. ובברייתא הקטורה מתעכבת הקטורה מדקתני דפסיל ולא פיסח קרוב אצל מגעת נרגלים עד שיהא שהיה מוקדש מלילה [מיכאל] [ובחוס פ:]. **מעלין בקדש ולא מורידין.** מוקפחת מעלין בקדש לכתיב ויקח ממנו מלא חפניו מאותו מ) בגלגל עשה ומקה שהיה גדול ממנו הקימו ולא מורידים לכתיב אח מתנות אחרונים אחרונים לא נעשה מקדש קודש למעלה מקדש לקרוני פסוק לפני ה' ויקדשו וגו' (במדבר ח) יכין שהוקדשו הוקדשו על כהן [בגמרא מ. ועי' בליקוטים לעיל יב:]. **פרוסה.** כתותו [סוכה כו:]. **חיבורא.** שכלם שנלמד [דניאל ד, לב].

רבינו חננאל

פי' קרא דכתב הכי לא אשכחנן כי כתב קרא הכי כתב על מוקדה על המזבח כל הלילה חצי בתורת כהנים מה אני מקיים לא ילין חלב חגי עד בקר זהו האמור ללמד שיהו מעלין מן הארץ האברים שפיעבר מ"ע המזבח כל הלילה ס) שיהא נותנן מבוא השמש והן מוכאכלין ע"ג המזבח כל הלילה. א"כ מה ת"ל עד בקר אלא אם אינו ענין לאיכול אברים תנהו ענין לתרומת הדשן מלמד שתורמין את המזבח כל הלילה וכיון שהוא מפורש כאן בתורת כהנים. אמר רב קרא הוא שכל הלילה כשר להקטרה וכשר להרמה הא כיצד חלקהו חציו של לילה להקטרה וחציו להרמה. **ואקשינן וכיון דמדאורייתא** מחצי הלילה חוכבת ההרמה היכי מקדמינן לה ופריק ר' יוחנן ממשמע שנאמר כל הלילה איני יודע שער בקר לילה הוא. למה הדבר עוד לומר עד בקר אלא הכי קאמר תן בקר לבקרו של לילה. כלומר אינו ממש כל הלילה אלא בין מקודם בין מאחרי כן כשר הלכך בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו סניא. לפי שדשן המזבח מעט הוא ודיי לו השיעור הזה. ביוה"כ ראיכא אחרונה (וכ"ג) [וכ"ג] מקדימין מחצות ברגלים שהיו קרבנותיה רבה והדשן מרובה מקדימין מאשמורת הראשונה. **קדות הגבר** רב אמר קרא גברא ר' שלא אמר קרא תרנגולא. תניא כמר וחניא כמר. אבוב לחדי זמר גוברא לא קיבלה. כמו משל הוא. אבוב שהיה ג) אב לשורים גדולים זמר אנשים פעוטים אינו ערב להם אלא מחזירין עליו: וכן אי תגרת ליה פורע עמירה. אמר פעם אחת נשכר עני בן טובים אצל בעה"ב שלא היה מכירו תורתן לו צמר לנפצו. ועשבב הנשכר שהגיע לו הפחיתה. והרגיש בעה"ב ואי"ל הניחהו. והשיב לו מאחר שנשכר

(הנה) יוסף הצמר: **גביני ברזו ושמע קולו בני פרסאות** וכ"ג משובח ממנו דא' וכבר אמר אנא השם ונשמע קולו בדיחתו. שהוא [ר] פרסאות וכ"ג איכא חלשא דתעבית והוא ביום שאין הקול נשמע ביום כמו בלילה פי' אחרי שהזכיר השם בחשאי בקול נמוך ובלחישו בנעימת אחרי הכהנים אמר בקול רם חשאתי כו'. **בראשונה** היה אומר השם בקול רם משרבו הפרצים לא היה אומרו אלא בקול נמוך. ת"ר ג' קולן הולך מסוף העולם ועד סופו חשק שלמה על ר"ת ס) [מוי"ב הגי' אם שיהו מעלין וכו' כל הלילה אם אלי מקיים כל הלילה שיהא מוקדש מבוא השמש ומ"ל וכ"ל מלן]. ג) [מתניתין ערך פסל פיסח פסח שני לעניים נזדמנו חמרו מיס מעניים פחותים ושיו עיה נתן וכו' וכן ר"ל מכאן אתה למד שאין מעלין בקדש אלא בזמנו וכו' ב) [ובמתניתין שם. ומ"ש], ג) [נתנן לע:, ג) פסחים ד", ד) תוס' לקמן כז ע"ב ד"ה איבא (תוס' רעק"א על המשנה מגילה ספ"ב), ה) כב, ו) לעיל יט:, ז) תמיד ל ע"ב.

חגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה ומה ת"ל מד הבקר כו' מן המזמה ולילך ר"ב פי' מן המזמה המזבח:

תורת אור השלם

א) צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ:

[ויקרא ו, ב]

ב) וְכָל הֵידֵי אַרְעָא כְּלָה חֶשְׁבִין וּכְמִצְנְיָה עֲבַד בְּחֵילָ שָׁבָיָא וְדַיָּרֵי אַרְעָא וְלָא אִיתֵי דִּי יְמַחֵא בִּידֵהּ וְיֵאמַר לַהּ מָה עֲבַדְתְּ: [דניאל ד, לב]

תוספות ישנים

תן בקר לבקרו. פסל לא משמע לפרש ליתן בקר בזמן לזריחתן שהרי אין מתפללין כל כך להשכיל: **משום חולשא דבחן גדול עבדינן מחצות.** מכלן מצינו שהיה כהן גדול שוהה מרוחק הלכן וחל דמיכה עליו לקרות[ק] פיים בתוספתא שהיו כהן גדול שוהה מרוחק הלכן מתפללין שחרית קודם לכולן ומשם קריאת שמע ומברכין ברכות שחרית ומתפללין תפלת שחרית ומקריבין התמיד ואח"כ מתפללין תפלת מוסף ומקריבין מוסף ואח"כ מתפללין תפלת המנחה ומקריבין המנחה ואח"כ מתפללין תפלת נעילה ומקריבין נעילה ואח"כ מתפללין תפלת ערבית ומקריבין ערבית ואח"כ מתפללין תפלת מוסף ומקריבין מוסף

ויא"א אף רידייא. מלמך הממונה על המקוה[ד] המרחץ ממטר המשמיש ממעל ומן המחוס ממחת וקורא להן שמחמר מהוס מל מהוס קורא כלחמרי' ממש' [מעמת דף כה:] ומחרגין המח דלמי לעגלא ולכך נקרא רידיא[ה] לשון שור המורס מחרגימין[ו] לא מחרוס לא מירלי (דמיס כג): בוחתיה דר' שילא. למחר קרות הגבר קרא מרגוזא:

ויש אומרים אף רידייא ובעו רבנן רחמי אנשמה בשעה שיוצאה מן הגוף ובטלוה תניא כוותיה דר' שילא היוצא לדרך[ב] קודם קריאת הגבר דמו בראשו רבי יאשיה אומר עד שישנה ויש אומרים עד ששלש ובאיה תרנגול אמרו בתרנגול בינוני אמר רב יהודה אמר רב בשעה ששראל עולין לרגל עומדין צפופין ומשתחוים רווחים ונמשכין אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת מאי קאמר הכי קאמר אף על פי שנמשכין אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת ועומדים צפופין כשהן משתחוין משתחוין רווחים וזה אחד מעשרה נסים שנעשו במקדש דתנן[ו] עשרה נסים נעשו בבית המקדש לא הפילה אשה מריח בשר הקדש ולא הסריח[ז] בשר הקדש מעולם ולא נראה זבוב בבית המטבחים ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים עומדים צפופים ומשתחוים רווחים ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים פתח במקדש וסיים בירושלים אימא תרתי אחרנייתא במקדש דתניא מעולם לא כבו נשמים אש של עצי המערכה ועשן המערכה אפי' כל הרוחות שבעולם באות ומנשבות בו אין מזיזות אותו ממקומו ותו ליכא והתני[ח] רב שמעיה בקלעבו[ט] שברי כלי חרס נבלעין במקומן ואמר אביי מוראה ונוצה ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה נבלעין במקומן פסולי תלתא הוו חשבינהו בחד אפיק תרי ועייל תרי אי הכי בלועין נמי תרי הוו חשבינהו בחד חסרו להו איכא נמי אחריתי[י] דאמר רבי יהושע בן לוי נס גדול היה נעשה בלחם הפנים סלוקו כמדורו שנאמר[יא] לשום לחם חום ביום הלקחו ותו ליכא[יב] והאמר ר' לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה ואמר רבנאי אמר שמואל כרובים בנם היו עומדין ניסי דבראי קא חשיב ניסי דגואי לא קא חשיב אי הכי לחם הפנים נמי ניסי דגואי הוא לחם הפנים ניסי דבראי הוא דאמר[יב] ריש לקיש מאי דכתיב[יג] על השלחן הטהור מהור מכלל שהוא טמא כלי

מדלמרו של מנם יומי ן מן שמחר נוחל מת מהקרקע ממה וכמוחו ז"ל ממרו קורל מניב המוחם כמו כי נגי גם נעו (מיכה ד') וחכו שמחנם מוחקות נחוליה וחכו שלגו מעלגו מהקרקע ממה וכמוחו ז"ל ממרו קורל מניב המוחם כמו כי נגי גם נעו (מיכה ד') וחכו שמחנם מוחקות נחוליה וחכו

המשך בעמוד ב.

מסורת הש"ס עם הוספות

ד) מנחת ק"ח מ"ה, ג) [זבחים לה:], ג) מגיגה דף כו: [מנחות כב: לו:], ז) כ"ב דף נב. מגילה דף י:, ה) מגיגה דף כו: מנחות דף לו:, ו) מכ"ל פ"ה מ"ל, ז) פי' הר"ח פ"י מ, ח) מנחות עה:, ט) מנחות ק:, י) זבחים צו:, כ) ב"ב דף צט:, ל) לקמן ל., מ) [מ"ע מוס' זמיס פו: ד"ה מלוס] ותי"ט לעיל יב: ד"ה אבנטו, נ) [פ"ע מוס' זמיס דף קל. ד"ה דימון], ס) לעיל סה"א (ה עיא), ע) לעיל ה"ד.

תורה אור השלם

א) וְחֻקַּן לוֹ הַכֹּהֵן קֹדֶשׁ כִּי לֹא הָיָה שָׁם לָחֶם כִּי אִם לֶחֶם הַפָּנִים הַמּוּסָרִים מִלִּפְנֵי יְיָ לָשׂוּם לֶחֶם חֹם בְּיוֹם הֻלְקָחוֹ: (שמואל א כא, ז)

ב) וְשַׂמְתָּ אוֹתָם שְׁתַּיִם מַעֲרֹכוֹת שֵׁשׁ הַמַּעֲרֶכֶת עַל הַשֻּׁלְחָן הַטָּהוֹר לִפְנֵי יְיָ: (ויקרא כד, ו)

הנהות וציונים

ד) "לדרך" ליתא בראשונים ובכת"י: ה) ג"א התלייע (גליון): ו) גירסת ע"י מקלעבו (גליון): ז) ברש"י בע"י השקאת: ח) ר"פ"ר כת"י כד'מהרנמ"ן: ט) רש"י שבע"י וכת"י ואף: י) רש"י שבע"י וכת"י ומ"פ"ים: כ) רש"י ומשמשתחוים שבע"י וכת"י נמשכין: ל) רש"י שבע"י וכת"י אחורי בית הכפורת: מ) ברש"י שבע"י ובכת"י נוסף בית: נ) רש"י שבע"י וכת"י אחרים: ס) רש"י שבע"י וכת"י ושבויהן: ע) בכת"י נוסף נמי: פ) בתוס' זבחים פו ע"ב ד"ה משום "הוקמו מחצות אפרה לבעה בפיי דשן הבערה". בסדר עבודה המתחיל אשחוה נפלאותיך "הוקמו מחצות אפר לנצוה (ויק"ג לבעה), חרים בפיי דשן הבערה": צ) שייך לעמוד הקדמים (גליון): ק) כאן הוא סה"ד ואח"כ מ"ד רתניא וי"ב והא רתניא כוי והד"א (גליון): ר) צ"ל שכהנים (גליון): ש) והר"א תירץ (גליון):

תוספות ישנים

לא נמצא פסול בעומר. לפי שלא היו יכולין להביא אחר כדפי' בקונטרס ותע"ג דלמרינן לעיל (דף י.) גבי עומר לומר ומצינן למרך שמחת שמחה שמחת מ"מ לא שכיח למצוי שמחת: ולא אירע קרי לבהן גדול. אבל מיהא [קומעות שמחת] אירעו לכלכמת לוקמן (דף מ:) וכבמה דוכתי ומהוה לעיל כי אבל פסול קרי דגבולי הוא לן אירע וכיולאלמי[ב] דבמקדש לבמון דוקא לחמר[ג] דמיכן מהולה לן מי מי מוכח הכא דלא מבן לה בחמה לחמת: שברי כלי חרס וכו'. פ' לם מהלת (מנחות דף ע:) מוכח שבמרינן מקוה קרוב לא לגי לעיגן מקרא מבן לחמת: יכול לשתלפן אחרות: מוראה ונוצה. פי' ר"ב יוסף דהוה הרין מרומת הלבן וקנה אחתי לה מקוה לה ור"ת פי' מוראה דלמלי לה חיתה נפלעת ולהבי דלמי ושמו מהו שמו שלא יפוי לחלוק לחתר הגחה ולי נפלעת לחה חפוגה גיחה ושמא לם לה מירא הגם

עשוי לנחת. שמינו מיטלטל וכלי עץ לענין טומאה הוקש לסך שנאמר (ויקרא יא) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק וגו' מה שק מיטלטל מלא וריקן קף כלי עץ מיטלטל מלא וריקן[ב]. ופף על גב דשלמן מלופה מהב נטול ליפוי לגמיה כדאמרינן בשילהי מגיגה שמעי שלמן דקרייה רחמנא עץ: שמגביהין אותו. ומכמרן[ג] מאמו לחתן: ירעש בלבנון פריו. ירעש על ישראל בכיבוי הלבנון שלמה ים פירי בלבנון ולבנון הוא בית המקדש[ד] ומהו הרעש כשהרוח נוטשת ונוהמת והן מקשין זה לזה[ה] דועשיס ונשמע קולם: דקביעי. קבועים ועומדים תמיד במקומן: רבוצה כארי. גחלת שנפלה מן המזבח בימי שלמה והיתה על המזבח ומנחת עד שבא מנשה ומילקה[ו] והיתה דומה לארי רובץ: ויש בה ממש. כשלהבת שלה: כי קאמרי. דמעלה עשן כהדיוט קאמרי כמאן דאמר אין הקדמת שהוא כמאן דחולין[ז]. מן הקדמת שהוא כמאן ונמצ למיס ומיט מפץ למכול: דוחה אש. ממקומה לשלן: דגבריא[ח]. שירד להציל מנגיח משאל ומזיק שניץ מן הכבשן מנפיצים והקלים ממקון לשלוף את זוקיקין למוכו כדאמרי בערבי פסחים (דף קיא): הושיט אצבעו. ממנוחת (דף לח:) גבי ניחות של מלאכים שאמרו לפמרו מה מעם כי מזכנו: מוצאי י"ט האחרון של חג. שמאמול נמחמה גזר דינם על גשמי שנה כדמנן[ט] מחג נידונין על המים: נטה כלפי צפון. שהוא דלומית נוסכת ופילומיהן מרקיבין ומין יכולן לאוכלן ופומחין ומוכרין מיתן זול: הכל שמחים. שהוא מערבית שקולה היא ומפיסה גשמים לפי הלחוי לף הפירות מרקיבין ותטעת הזרע[י] מלמה ומין לעד נעולה: הכל עצבים. שהוא רוח המיבשת את הזרעים כדאמרינן במסכת גיטין (דף לב) תפי' שופתא בקופיעא דמרע רפיון: האי מרבה דידיה. לפוניס מגלת[יא] הלחוין לשלמן[יב]: הא לן והא להו. מוכחת יפה לאדם שבא מהא להו. מוכחת ממיטה לעולם ולאדם שבא מהא להו. שהוא רוח הרעה[יג] ומכרכים:

כלי עץ העשוי לנחת הוא וכל כלי [עץ] העשוי לנחת[ב] *אינו מקבל טומאה וחוצץ בפני טומאה אלא מלמד שמגביהין אותו לעולי רגלים ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום שמילוקו בסדורו שנאמר א) לשון לחם חום ביום הלקחו ותו ליכא ג) והאמר רב אושעיא בשעה שבנה שלמה בית המקדש נטע בו כל מיני מגדים של זהב והיו מוציאין פירותיהן בזמנן וכשהרוח מנשבת בהן נושרין שנא' ד) ירעש בלבנון פריו וכשנכנסו נכרים להיכל יבש שנאמר ה) ופרח לבנון אומלל ועתיד הקב"ה להחזירן שנאמר ו) פרוח תפרח ותגל אף גילת ורנן כבוד הלבנון נתן לה קא חשיב השתא דאתית להכי ארון וכרובים נמי ניסי דקביעי גינהו אמר מר ועשן המערכה ומי הוה עשן במערכה והתניא חמשה דברים נאמרו באש של מערכה רבוצה כארי וברה כחמה ויש בה ממש ואוכלת לחין ביבשין ואינה מעלה עשן כי קא אמרינן בדהדיוט דתניא ז) ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח ח) אע"פ שאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט רבוצה כארי והתניא א"ר חנינא סגן הכהנים אני ראיתי ורבוצה ככלב לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני ובמקדש שני מי הואי והאמר רב שמואל בר אינא מאי דכתיב ט) וארצה בו ואכבד וקרינן ואכבדה מאי שנא דמחוסר ה"א אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני ואלו הן ארון וכפורת *וכרובים אש ושכינה ורוח הקודש ואורים ותומים אמרי אין מיהוה הוה סיועי לא מסייעא ת"ר שש אשות הן יש אוכלת ואינה שותה ויש שותה ואינה אוכלת ויש אוכלת ושותה ויש אוכלת לחין ביבשין ויש אש דוחה אש ויש אש אוכלת אש יש אש אוכלת ואינה שותה הא דידן שותה ואינה אוכלת דחולין אוכלת ושותה דאליהו דכתיב י) ואת המים אשר בתעלה לחכה אוכלת לחין ביבשין דמערכה יש אש דוחה אש דגבריאל ויש אש אוכלת אש דשכינה דאמר מר כ) הושיט אצבעו ביניהם ושרפן ועשן המערכה אפילו כל הרוחות שבעולם אין מזיזות אותו ממקומו ל) והאמר ר' יצחק בר אבדימי במוצאי יו"ט האחרון של חג הכל צופין לעשן המערכה נוטה כלפי צפון עניים שמחין ובעלי בתים עצבין מפני שנשמשי שנה מרובין ופירותיהן מרקיבין נטה כלפי דרום עניים עצבין ובעלי בתים שמחין מפני שנשמשי שנה מועטין ופירותיהן משתמרין נטה כלפי מזרח הכל שמחין כלפי מערב הכל עצבין דאוזל ואתי כדיקלי ואבדודי לא הוה מיבדר אמר מר מ) כלפי מזרח הכל שמחין כלפי מערב מרובה יש אש דוחה אש דגבריאל ויש אש אוכלת אש דשכינה דאמר מר נ) הושיט אצבעו ביניהם ושרפן ועשן המערכה אפילו כל הרוחות שבעולם אין מזיזות אותו ממקומו ס) והאמר ר' יצחק בר אבדימי במוצאי יו"ט האחרון של חג הכל צופין לעשן המערכה נוטה כלפי צפון עניים שמחין ובעלי בתים עצבין מפני שנשמשי שנה מרובין ופירותיהן מרקיבין נטה כלפי דרום עניים עצבין ובעלי בתים שמחין כלפי מזרח הכל שמחין כלפי מערב הכל עצבין דאזיל ואתי כדיקלי ואבדודי לא הוה מיבדר אמר מר[ס] כלפי מזרח הכל שמחין כלפי מערב מרובה יפה לחטין בשעה שהביאו שליש ויפה לזיתים בזמן שהן חונטין ואמר רב יוסף ואיתימא מר זוטרא ע) וסימניך שלחן בצפון ומנורה בדרום האי מרבה דידיה והאי מרבה דידיה לא קשיא הא לן והא להו:

הדרן עלך שבעת ימים

כלי עץ העשוי לנחת הוא וכל כלי [עץ] העשוי לנחת[ב] *אינו מקבל טומאה וחוצץ בפני טומאה אלא מלמד שמגביהין אותו לעולי רגלים ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום שמילוקו בסדורו שנאמר א) לשון לחם חום ביום הלקחו ותו ליכא ג) והאמר רב אושעיא בשעה שבנה שלמה בית המקדש נטע בו כל מיני מגדים של זהב והיו מוציאין פירותיהן בזמנן וכשהרוח מנשבת בהן נושרין שנא' ד) ירעש בלבנון פריו וכשנכנסו נכרים להיכל יבש שנאמר ה) ופרח לבנון אומלל ועתיד הקב"ה להחזירן שנאמר ו) פרוח תפרח ותגל אף גילת ורנן כבוד הלבנון נתן לה קא חשיב השתא דאתית להכי ארון וכרובים נמי ניסי דקביעי גינהו אמר מר ועשן המערכה ומי הוה עשן במערכה והתניא חמשה דברים נאמרו באש של מערכה רבוצה כארי וברה כחמה ויש בה ממש ואוכלת לחין ביבשין ואינה מעלה עשן כי קא אמרינן בדהדיוט דתניא ז) ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח ח) אע"פ שאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט רבוצה כארי והתניא א"ר חנינא סגן הכהנים אני ראיתי ורבוצה ככלב לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני ובמקדש שני מי הואי והאמר רב שמואל בר אינא מאי דכתיב ט) וארצה בו ואכבד וקרינן ואכבדה מאי שנא דמחוסר ה"א אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני ואלו הן ארון וכפורת *וכרובים אש ושכינה ורוח הקודש ואורים ותומים אמרי אין מיהוה הוה סיועי לא מסייעא ת"ר שש אשות הן יש אוכלת ואינה שותה ויש שותה ואינה אוכלת ויש אוכלת ושותה ויש אוכלת לחין ביבשין ויש אש דוחה אש ויש אש אוכלת אש יש אש אוכלת ואינה שותה הא דידן שותה ואינה אוכלת דחולין אוכלת ושותה דאליהו דכתיב י) ואת המים אשר בתעלה לחכה אוכלת לחין ביבשין דמערכה יש אש דוחה אש דגבריאל ויש אש אוכלת אש דשכינה דאמר מר כ) הושיט אצבעו ביניהם ושרפן ועשן המערכה אפילו כל הרוחות שבעולם אין מזיזות אותו ממקומו ל) והאמר ר' יצחק בר אבדימי במוצאי יו"ט האחרון של חג הכל צופין לעשן המערכה נוטה כלפי צפון עניים שמחין ובעלי בתים עצבין מפני שנשמשי שנה מרובין ופירותיהן מרקיבין נטה כלפי דרום עניים עצבין ובעלי בתים שמחין מפני שנשמשי שנה מועטין ופירותיהן משתמרין נטה כלפי מזרח הכל שמחין כלפי מערב הכל עצבין דאזיל ואתי כדיקלי ואבדודי לא הוה מיבדר אמר מר[ס] כלפי מזרח הכל שמחין כלפי מערב מרובה יפה לחטין בשעה שהביאו שליש ויפה לזיתים בזמן שהן חונטין ואמר רב יוסף ואיתימא מר זוטרא ע) וסימניך שלחן בצפון ומנורה בדרום האי מרבה דידיה והאי מרבה דידיה לא קשיא הא לן והא להו:

הדרן עלך שבעת ימים

תורת אור השלם

א) וְיִתֵּן לוֹ הַכֹּהֵן קֹדֶשׁ כִּי לֹא הָיְתָה שָּׁם לַחֲמָם כִּי אִם לֶחֶם הַפָּנִים הַמּוּסָרִים מִלִּפְנֵי יְיָ לָשׂוּם לֶחֶם חֹם בְּיוֹם הֻלְקְחוֹ: [שמואל א' כא, ז]

ב) יְהִי פִּסַּת בָּר בָּאָרֶץ בְּרֹאשׁ הָרִים יִרְעַשׁ כַּלְּבָנוֹן פִּרְיוֹ וְיָצִיצוּ מֵעִיר כָּעֲשֶׂב הָאָרֶץ: [תהלים עב, טז]

ג) גֹּעַר בֵּית וַחֲשָׁהוּ וְכָל הַהֲרוּסוֹת תַּחֲרִיב אַמְלֵל בָּשָׁן וְכַרְמֶל וּפְרִי לְבָנוֹן אַמְלֵל: [נחום א, ד]

ד) פָּרֹחַ תִּפְרַח וְתָגֵל אַף גִּילַת וְרַנֵּן כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן נִתַּן לָהּ הֲדַר הַכַּרְמֶל וְהַשָּׁרוֹן הֵמָּה יִרְאוּ כְּבוֹד יְיָ הֲדַר אֱלֹהֵינוּ: [ישעיה לה, ב]

ה) וְאַתָּה בְּנִי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְעֹרְכוּ עֲצִים עַל הָאֵשׁ: [ויקרא א, ז]

ו) עָלָה הָהָר וַהֲבֵאתֶם עֵץ וּבְנוֹ הַבַּיִת וְאֶרְצֶה בּוֹ וְאֶכָּבְדָ אָמַר יְיָ: [חגי א, ח]

ז) וַתֹּאכַל אֵשׁ יְיָ וַתֹּאכַל אֶת הָעֹלָה וְאֶת הָעֵצִים וְאֶת הָאֲבָנִים וְאֶת הֶעָפָר וְאֶת הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּתְּעָלָה לָחֲכָה: [מלכים א יח, לח]

רבינו חננאל

והא קיימא [לן] דטומאת הכלים מן השק לפיענן דכתיב או בגד או ערד או שק ואמרינן מה שק מיטלטל מלא ריקם. אף כל כלי המיטלטל מלא וריקן הוא שמקבל טומאה אבל כל כלי עץ העשוי לנחת כלומר שתשים עליו דבר ולהניחו עליו העשוי לנחת הוא. ופרקינן שלחן מגביהו אותו בלחם הפנים ומראין אותו לעולי רגלים. ואסיקנ' ניסי דקביעי לא חשיב. לאפוקי ארון וכרובים ומגדים ולחם הפנים והבלדעין ונשארו שלשה הפסולין במקומן מונין שלשה ומשנתנו אחר שבירדו בגמ' זו עשרה נסים שנעשו במקדש נשנית דהא תנין (בה) ולא כבו גשמים אש של מערכה וכן לא נצחה הרוח את עמוד העשן דחשבינן להו במקום נסים שבירושלים. ולא יחכן שהיתה זו המשנה שנויה כך בלל. ואקשינ' ומי הוה עשן המערכה. והתניא ה' דברים נאמרו באש המערכה רבוצה כארי וברה כחמה. ויש בשלהבת שלה ממש. ואוכלת לחים כיבשים ואינה מעלה עשן. ודחינ' האש של הדיוט הוא מעלה עשן. התניא התנו בני אהרן הכהן אש. ואע"פ שהאש מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. במקדש ראשון היתה רבוצה כארי. ובמקדש שני ככלב ולא מסייעא. לפיכך היו צריכין עליה עצים למערכה שבראשון לא היו צריכין לקיים המצוה. ואקשינן תוב וכי לא היתה הרוח מזיזה עשן המערכה. והאמר רב יצחק בר אבדימי מוצאי יו"ט האחרון של חג הכל צופין בעשן המערכה נוטה כלפי צפון וכו'. ופרקינ' האי נוטה דקתני משום דכייף ושפיש כריקלא אבל איברורי כשאר כל עשן לא הוה מיבדר. ה' דברים היה חסר המקדש האחרון ואלו הן ארון בפרי אש ושכינה. ורוה"ק שהיא הנבואה ואורים ותומים. ואש אע"פ שהיתה רבוצה ככלב לא היתה מסייעת: ת"ר שש אשות הן. יש אש אוכלת ואינה שותה הא דיתן. כלומר אם תשפוך עליה מים תכבה. אש שותה ואינה אוכלת שהל החולין. אש אוכלת ושותה דאליהו שאכלה הבשר ושתת המים שנא' ואת המים אשר בתעלה לחכה. אש אוכלת לחים כיבשים היינו אש דמערכה. אש דוחה אש דגבריאל. אש אוכלת אש דשכינה. דא' הושיט אצבעו ביניהן ושרפם. פי' המלאכים שהם אש שאמרו לפניי יתברך בעת שבא לבראות האדם מה אנוש כי תזכרנו ושרפן. עשן המערכה נוטה כלפי מזרח הכל שמחין הכל עצבין. והתניא רוח מזרחית לעולם יפה. ורוח מערבית לעולם קשה. רוח צפונית יפה לחטים בשעה שהביאו שליש כי השלחן בצפון ומרבה החטים לעשות שולת. וקשה לזיתים כשתתבשן ס) כי המגורה בדרום ומרבה השמן לגרות וקשה לחטים כשהביאו שליש. מ"מ רוח מזרחית יפה ורוח מערבית קשה קשיא לרב יצחק בר אבדימי ושרקינ' ל"ק הא לן והא להו. לבני א"י שהיו צופין לעשן המערכה ובשנושה כלפי מזרח היו הכל שמחים כי הוב רוחות של אותה שנה מערבית היא. וכי ס) מערבית יפה ורוח מזרחית קשה. אבל לבני בבל רוח מזרחית יפה להן שהן שורריין במזרח. ורוח מערבית קשה להן: הדרן עלך שבעת ימים

חשק שלמה על ר"ח

ס) נראה דחסר כאן ופ"ל רוח דלומית יפה ליחים ממן שהן מותעין כי המגורה וכו'.

ע) ואולי ל"ל ולפי שהן פרוין ומעבדן מערבית יפה וכו'.

הגהות וציונים

ב] איה דל"ג "אמר מר" דאיתא בריטיא (חיים שנים ישלם. והוסיף דלפ"ז אין לגרוס "ורמיתהו"). וע"י רשב"ם בלקוטי רש"י: ג] ציל ומוציאין (דפו"י). עי' ש"ת הרד"ו ח"י סי' שני אלפים קעה: ד] ברש"י שבע"י בוז: ה] [ציל ארבע (דבוכריה סי' ז כתיב ויהי בשנת ארבע לדריוש המלך היה דבר ה' אל זכריה)] (גליון): ו] ברש"י שבע"י ובכתי"י נוסף החלוה: ז] רש"י שבע"י ובכתי"י ותבואה הזרועה: ח] ברש"י שבע"י ונוסף חסין: ט] ברש"י שבע"י נוסף דרומית מנדלת שמן הראוי למנורה: י] ציל סכ"ב מ"א (גליון): יא] ורש"י (שמות כח, ל) כתב שהיה החשן בלא השם ולא נקרא מחוטר בגדים ע"י"ש:

בראשונה כל מי שרוצה לתרום. כל כהן שהיה מחוסר בית מ"ד רוצה[ב] לתרום הלכך שמריח מורס ולא היה פיים לגבר: ובזמן שהן מרובין. הכפיים לתרום זה מומר מי מורס וזה מומר מי מורס זה היה משפטו[ג]: רצין ושלין בבבש. שהוא שלשים ושמים אוכל: וכל הקודם בהן. ליכנס לתוך מרכע אמות עליונות של כבש הסמוכות לרחם המזבח זכה לתרום וחזו גולסו: ואם היו שניהם שווים. כגיכסקן אין אחד מהן זוכה לתרום אלא כולם אחין להטיל גורל ומהו הגורל הממונה על הפיסות אומר לכולם: הצביעו. הוליחו אלעזומיכם כל אחד ילחם אלעזו כדמפקים לקמן בפרקין[ד] מקיפין ועומדין בעגולה בת הממונה וטוטל מלעפת מעל רגלם של אחד מהן וממנו פיים ואחד ממחל לימנות ומוליח כל אחד אלעזו למיין והממונה אומר כל שהמיין כלה בו הוא זוכה ומוליח מפיו מיין או מחם או עשים הרבה יותר משיהו שם כהנים וממחיל למנות מזה שנטל מרלשנו המלעפת וסוגב והולך ומונה (ה) ומוליך מליה על פוף המיין ומי שהמיין כלה בו הוא הזוכה וכן לכל הפיסות: אחת או שתים. בגמרא[ה] פריך לה עלה: ואין מוציאין אגודל במקדש. בגמרא[ו] מפקים מפני הממיין כשיקיב המיין לכלות ומיט[ז] למי יכלה יולין וכי הטומד לפיו שמי מלעטות כדי שיעמוד בשני כי מדם ומהכר הממיין לכלות בו והממונה לא יכין לפי שאדם יכול להסיק אגודל מן המלעט הרבה וגלין כמלעטות כי שני אדם: אלא בפיים. זה[ח] שפיכשנו: ארבע פיימות היו שם. ל' פעמים פיום נחמפים לפיים: גמ' והא. עמדה זו של מרומת הלשן: מעיקרא. קודם שהיכ מקלה בגמרא[ט]: מ"ט לא תקינו לה פייסא. ככל שאר עמדות דמתני' דמיין שכל מחילתן בפיים היתה: משיקרא סבור. מיכ דין: כיון דעבודת לילה היא. הואיל והוכשר בלילה לא משיעא ליה[י] לכהנים ולא אתו לאיצטיי עלה: והא הקטרת איברים. שהוא כשר כל הלילה ואין גבי פיסקא דמתני' (לקמן דף כה.) מי מעלה מיכרים לכבש ואין הכבש למזבח[יא]: אוף עבודה דיממא היא. שהוא גמרו של קרבן שנאמרו ביום וזמרק דמו ביום לכך מצוה בעיני הכהנים לבא לריב עליה: למחר אין צריך לקדש. אם לא יפת מן המקדש ואפי' לרבי לתמר בשמיעת בקידוש ידים ורגליס מודה הוא דמקרעות נבר עד לפרע לא פקלה ליה: מתחילת עבודה. מלמת תחילת עבודה קרי לה: אימא שכבר קידש מתחילה. לא נלמד לנדד שיה מעיני מלילך ליכן עד אוף הלילה מלהיות עומד ממעמו בהשכמה שהיא תרומת הלשן: תקנתא לאהאי גיסא הואי. קושיא היא וכי מפני תקלה שהיכה נתקן לה פיים: והא לאהאי גיסא הואי. בשביל שיהיו הכהנים עלין בהשכמה ושני גזירי עלים שהמוכה הוא המקדר וכיון דסלן כהנן אחת עבודות ומעיקרא נעו פיים: שני גזירי עצים. שני בקעיות עלים מרוכים כמדת רוחב המערכה ועומן חומן ממעל עני המערכה ומקרא יליף לה לקמן (דף מ:) ועבר עליה הכהן עלים ועבר על המערכת העלים שני גזירי עלים דהא קרא במערכה משמעי ריבויא דקרא והשם על המזבח מוקד ת וגו' וכל מוקדה שבעולן לשון מערכת מדולה היא: אמרי מי ייבר דמתרמי. לא[יב] מציעא עלייהו למיטרח עלה מספיקא: דאתיא. מרבע ממות קרקע הסמוכות קודם עלות לכבש: קמייתא נמי לא. מרבע רלשונות שבגגל הכבש: דביני ביני. לבדול מרבע ממות בתוך שלשים ושמים (ג) (לקמן): לא מבריעין. לפ יהא להן פיעון: פשיטא לי. לתרבע לכבש גבי מזבח מען. מיהו הא מציני לי לקי"ל מזבח (דף מב:) שהכבש פורס ממה על כיסת היסוד ומחה הסובב ומגלו מרבע (ג) הסמוכות לכבש למחילת יסוד מזבח מלמעה עם שם שהוא מזבח נקט לה לרבינו בהלי ממה יסוד ומחה סובב המזבח שהוא מסוך מנגד היסוד (מזבח) הרלשון שהי ממות ומבעית ליה ד' ממות למתני' לגב המזבח נקט להו לרבינו בהלי ממה יסוד ומחה סובב

בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם ובזמן שהן מרובין רצין ועולין בכבש כל הקודם את חבירו בארבע אמות זכה ואם היו שניהן[ב] שוין א'הממונה אומר להן הצביעו ומה הן מוציאין אחת או שתים ואין מוציאין אגודל במקדש מעשה שהיו שניהם[ג] שוין ורצין ועולין בכבש ודחף אחד מהן את חבירו ונפל ונשברה רגלו וכיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפיים ב'ארבע פיסות היו שם וזה הפיים הראשון: גמ' והא מעיקרא מאי טעמא לא תקינו לה רבנן פייסא מעיקרא סבור כיון דעבודת לילה היא לא חשיבא להו ולא אתו כיון דחזו דקאתו ואתו לידי סכנה תקינו לה פייסא והרי איברים ופדרים דעבודת לילה היא ותקינו לה רבנן פייסא ג'סוף עבודה דיממא היא האי נמי תחלת עבודה דיממא היא ד'דאמר ר' יוחנן ה'קידש ידיו לתרומת הדשן למחר אין צריך לקדש שכבר קידש מתחילת עבודה אימא שכבר קידש מתחילה לעבודה איכא דאמרי מעיקרא סבור כיון דאיכא אונם שינה לא אתו כיון דחזו דאתו וקאתו נמי לידי סכנה תקינו לה רבנן פייסא והרי איברים ופדרים דאיכא אונם שינה ותקינו לה רבנן פייסא שאני מיגנא ממיקם ותקנתא לדך גיסא הואי תקנתא להאי גיסא הואי דתניא ו'מי שזכה בתרומת הדשן (זכה[ב]) בסידור מערכה ובשני גזירי עצים אמר רב אשי שתי תקנות הוו מעיקרא סבור לא אתו כיון דחזו דקאתו ואתו נמי לידי סכנה תקינו לה פייסא כיון דתקינו לה פייסא לא אתו אמרי מי יימר דמתרמי לן הדר תקינו להו מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה ובשני גזירי עצים כי היכי דניתו וניפייסו: ובזמן שהן מרובין וכו': אמר רב פפא פשיטא לי ארבע אמות דארעא לא רצין ועולין בכבש תנן קמייתא נמי לא רצין ועולין בכבש תנן והדר כל הקודם את חבירו ביני ביני נמי לא דלא מסיימא מילתא פשיטא לי דבני מזבח תנן בעי רב פפא ארבע אמות שאמרו בהדיה אמה יסוד ואמה סובב אן

בראשונה כל מי שרוצה לתרום. שאני מיגנא ממיקם. מימה לי למאי לא משני דעבדת מיכרים ופדרים כשהיה מיום ולהכי תקינו רבנן פייסא דלא ליתו לאיגלויי כיון דכשהיה מיום ומפיסא להו לתכמי ליכא תוכא זה מיום אינה וי"ל דמיום אי אפשר להיות ניעור בלילה עד שיתעכלו שלש יפקעו מעל מזבח שיחזרו למערכה ולהכי פריך דמ"ל לא משני להו ולא שכיחי לאתו בשלמה שיהו נרגין להיות ניעורין זמנין עד תמות כדי להתחדרי פוקעין לידהו:

שתי תקנות הוו. מימה לי מנא ליה לשנות תקנות הוו לימנו מעיקרא סבור לא אתו כיון דחזו לאתו ונקטו נמי לידי סכנה והולכו להתן פייסא תחלה אי נמי ל"ש יהו נמנעין מלבא לילמדו מי ייתר דמתרמי לן ותקנו בהדיא שפעמ דתקינו פייסא כל מי שזוכה בתרומת הלשן ליזכי נמי בסידור מערכה ובמילוי שני גזירי עלים ול"ל ללאו דוקא קאמר שני תקנות בתרי זימני לא ליתו ולא אתו אלא בפיים ומשום דסלן כהנן אחת עבודות הוא. הא נמי מחלת עבודת היום היא. ואי"ר יוחנן קדוש ידיו לתרומת הדשן למחר אין צריך לקדש. שכבר קדש מתחלת עבודה. ורבי' אימא שכבר קדש מתחילה לעבודה. ולעולם עבודת לילה היא ואיכא דאמרי כר. ופשוטה היא. שני מיגנא ממיקם. המחזיר אברים ופדרים יושב ושומר ועדיין לא ישן. והמקבל להזים ותרומת הדשן כבר ישן ורוצה עכשיו לעמוד משנתו ויקשה הוא המבקש לעמוד משנתו ממי שירושב ומשמר ובוצעין אחר שעה לישן. ואמרי' וכי מפני שהיה באין חרבה ומשברין זה לזה על זה היתה תקנת הפיים. לא היתה התקנה אלא מפני שלא היו באין. הלא תראה שהוסיפו לה עבודות אחרות התניא מי שזכה בתרומת הדשן זוכה בסידור מערכה ובשני גזירי עצים. (אמר רב) אמר רב אשי ב' תקנות הוו מעיקרא סבור לא אתו כר. פשוטה היא. כל הקודם לחברו בתוך ארבע אמות זכה. ת"ר דברים נאמרו בירושלים בר' בבא קמא בסוף פ' מרובה מידת תשלומין כר. ואוקימנא ד' אמות של כבש הסמוכות למזבח ואיבעיא אמה יסוד ואמה סובב מכלל ארבע אמות הללו הן

חשק שלמה על ר"ח

ב) מסיפה ד' לפיים וכו' עד מי' מגלמין כי' שין לקף ג"ש מוף ע"ש.

א א מיי' פ"ל מהלי ממיקין הלכה ג: ב ב שם הלכה ה: ג ג מיי' פ"ה מהלי מאכ מקדש הלכה ט: ד ד מיי' פ"ל מהלי ממיקין הלכה ה:

הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה הלעיטו כו' ומוסר האצבעות וכו'. (ג) שם ד"ה פיימא וכו' מרבע של כבש הסמוכות ל למזבח ואבעיא אמה יסוד ואמה סובב מכלל ארבע אמות הללו הן:

רבינו חננאל

פ"ב בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם כו'. לידי סכנה שהיו דוחפין ומשברין זה את זה. ומפני מה לא תקנו פיים לתרומת הדשן משום דעבודת לילה הוא ולא אתו. והרי איברים ופדרים שפקעו מעל המזבח בלילה שמחזירן ע"ג המזבח דעבודת לילה היא ותקינו [לה] פיים. ודחזינן האי סוף עבודה דיממא הוא. הא נמי תחלת עבודת היום היא. ואי"ר יוחנן קדוש ידיו לתרומת הדשן למחר אין צריך לקדש. שכבר קדש מתחלת עבודה. ורבי' אימא שכבר קדש מתחילה לעבודה. ולעולם עבודת לילה היא ואיכא דאמרי כר. ופשוטה היא. שני מיגנא ממיקם. המחזיר אברים ופדרים יושב ושומר ועדיין לא ישן. והמקבל להזים ותרומת הדשן כבר ישן ורוצה עכשיו לעמוד משנתו ויקשה הוא המבקש לעמוד משנתו ממי שירושב ומשמר ובוצעין אחר שעה לישן. ואמרי' וכי מפני שהיה באין חרבה ומשברין זה לזה על זה היתה תקנת הפיים. לא היתה התקנה אלא מפני שלא היו באין. הלא תראה שהוסיפו לה עבודות אחרות התניא מי שזכה בתרומת הדשן זוכה בסידור מערכה ובשני גזירי עצים. (אמר רב) אמר רב אשי ב' תקנות הוו מעיקרא סבור לא אתו כר. פשוטה היא. כל הקודם לחברו בתוך ארבע אמות זכה. ת"ר דברים נאמרו בירושלים בר' בבא קמא בסוף פ' מרובה מידת תשלומין כר. ואוקימנא ד' אמות של כבש הסמוכות למזבח ואיבעיא אמה יסוד ואמה סובב מכלל ארבע אמות הללו הן

תוספות ישנים

בומן שהן מרובין רצין בכבש כו'. ומימה כיון דעבדת היא כלאמרי' בגמרא[ג] פ"ב מר לקן ולקן ומלמינן מיכולמי דעבדת[ד] גבי מעלה מי שמוצ ומתעלל צריך להזות רגלו מדם מחוץ ר' שמעון ורבי לו אר מלמינן מיכולמי דעבדת ומלמינן מעלה מי שמוצ ומתעלל מכאן מיירין לגלגל כל אחד ואחד לפי שהוא מכיר בעלמו שלא נגע בדבר טמא ואין אדם מכיר בעלמו שנגע בדבר טמא אלא ע"י אחרים ולפיכך מלמינן מעלה מי שמוצ ומתעלל שמא נגע בדבר טמא ואין מכיר בעלמו ולא נגע ולפיכך צריך להזות רגלו מדם שמא נגע בדבר טמא ואין מכיר בעלמו שנגע ולא נגע ולפיכך מלמינן מעלה מי שמוצ ומתעלל שמא נגע בדבר טמא ואין מכיר בעלמו שנגע

עין משפט
גר מצוה
ה א מגי׳ פ״ל מכלי ממדין הלכה ד:

מסורת הש״ס
עם הוספות

התם אישתעי אישתעו מינה. תימה מנא ליה להו הוה מזמו פירנון נמי בשבת מוריס יס לומר מדלא כתיב ותת הכשבה ישלם ושוד לכתיב מרבעתים להיינו עבירה[ה] אחת גילוי עריות דלמ׳ מתרוייהו מגילוי עריות דכתי׳ שבת ומשמיטת למיס ומנו המרגים: ויפקדם בשלאים. נוס לקמת כל אחד טלה מנלן המלך ומנו למרמד ומנו הטלאים:

ששה חדשים נצטרע דוד וכו׳. מימה לי מ״ב שלם יומר מרבעתים ועוד דילמא מאי דנקטינע היינו בשבל מעשה למוריס לי נמי מס נקטינע בשבל בת שבע ימת דמך מתיע דלד ממנון ומתר ומשמעם בשבל מוריס ומנלן לנס ומנם בשבל מוריס וי״ל מלכתיב ומותו הרגת בחרב בני עמון ולקמיך בפרק כ׳ דקידושין (דף מג.) מה מרב בני עמון לי אחה נענש עליו אף מוריס החמי לי אחה נענש עליו ומה שהקשיתי מ״ב הוה ליה ליס טפי מרבעתים דילמא דממנון ומתר בחד מתיב להו לי נמי בחד מתיב ומה שנקטינע בחד מתיב להו ללא דמו לאחריני דלד ולממנון ולמשמעם לא הוה שקול כי הנך דממר לא הוה מיתה ועוד דבת שבע יפת מואר היתה[ו] ומה שנקטינע שמה מדשים כיון שנתרצת לא הוה שקול כי הנך להכי מיתה דממר לא הוה שקול כי הנך דממנון ולמשמעם דפרק לולי נגלמין (מו״ק דף מ:) שגיון לדוד שנה שב לה׳ על דברי כום בן ימיני וי״ל הסיא כשנגה מתיב ליה לכתיב שגיון לדוד לפי שחק מדש נתפש על נעגרו[ז] שהיה שמואל רודפו:

שמיט

או דילמא. לסמיכת ללפת[ח] מחמוה דמזמו נקיט להו לנד מיקוד ומוכב אהוא[ט] שם קודש לסמיכת גגו: ונימנינהו לדידהו. לגלגוחם: בבזק. לשון שברי מרקים נטל כל אחד ואחד מרק והטלך לפניו ומנו המרקים: ויפקדם בטלאים. נוס לקמת כל אחד טלה מנלן המלך ומנו למרמד ומנו הטלים:

כתיב והיה מספר בני ישראל כחול הים. מנלמ׳ מיס להו מינן: כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמרא[י] סייעיה. כמה קמון ומוכמת ומין נרין למלות ולנלנ מכל דעה מי שהקב״ה בעזרו שהרי מלינו שאול נכשל בחמת ועלמה לו לרעה לקוטמו מימה לנבול[כ] מלכותו ודוד נכשל בשמים ולא עלמה לו לרעה: דאוריה[כא] ודהשתה. שהקשת למות אם ישראל בקוף יומי וגרס נמי עליהס דבר: דבת שבע. שבת עליה: יולד. כמה הלמון: לשון הרע. על מפיסמא מפי ליצ: האי אפרעו מינה. מלה ממלה הוא הפסיקו למלך נתלוו והוא נפסל נתלו מלכות: פיומא. מלמי פמד מנהליס מומו: לא נמשכה. לקוך ימים: שלא היה בו שום חפי. משפמה ומנגנו המלכים היושלים מזרעו על ישראל מבל דוד מרוח המומיים למח: קופה של שרצים. דופי משפמה: נעגש שאול. למ לידי דבר עבירה ניעל ממנו מלכות: מפני. שממחילת מלכותו מחל על כבודו וגילה על עלמו שאינו כדאי למלוך: וכתיב ויעל נחש העמוני. ומשקיע למילמא שממרו ישראל מי שאומר שאול ימלוך עליו בממיסה מנו (ט) (לח) המשיס ונמימס והוא למר לנ יומת מיס היום[כב] הזה שמינו

או דילמא לסמיכת מינה. מימה מנא לן דלא הוה מומו אי דילמא. לסמיכת ללפת[ח] מחמוה דמזמו נקיט להו לנד מיקוד ומוכב אהוא[ט] שם קודש לסמיכת גגו: ונימנינהו לדידהו. לגלגוחם: בבזק. לשון שברי מרקים נטל כל אחד ואחד מרק והטלך לפניו ומנו המרקים: ויפקדם בטלאים. נוס לקמת כל אחד טלה מנלן המלך ומנו למרמד ומנו הטלים:

כתיב והיה מספר בני ישראל כחול הים. מנלמ׳ מיס להו מינן: כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמרא[י] סייעיה. כמה קמון ומוכמת ומין נרין למלות ולנלנ מכל דעה מי שהקב״ה בעזרו שהרי מלינו שאול נכשל בחמת ועלמה לו לרעה לקוטמו מימה לנבול[כ] מלכותו ודוד נכשל בשמים ולא עלמה לו לרעה: דאוריה[כא] ודהשתה. שהקשת למות אם ישראל בקוף יומי וגרס נמי עליהס דבר: דבת שבע. שבת עליה: יולד. כמה הלמון: לשון הרע. על מפיסמא מפי ליצ: האי אפרעו מינה. מלה ממלה הוא הפסיקו למלך נתלוו והוא נפסל נתלו מלכות: פיומא. מלמי פמד מנהליס מומו: לא נמשכה. לקוך ימים: שלא היה בו שום חפי. משפמה ומנגנו המלכים היושלים מזרעו על ישראל מבל דוד מרוח המומיים למח: קופה של שרצים. דופי משפמה: נעגש שאול. למ לידי דבר עבירה ניעל ממנו מלכות: מפני. שממחילת מלכותו מחל על כבודו וגילה על עלמו שאינו כדאי למלוך: וכתיב ויעל נחש העמוני. ומשקיע למילמא שממרו ישראל מי שאומר שאול ימלוך עליו בממיסה מנו (ט) (לח) המשיס ונמימס והוא למר לנ יומת מיס היום[כב] הזה שמינו

חצאו קטנים מה חצאו יצאה בת קול ואמרה לו[ו] אל תהי צדיק הרבה ובשעה שאמר לו שאול לדואג סוב אתה ופגע בכהנים יצאה בת קול ואמרה לו[ז] אל תרשע הרבה אמר רב הונא[ח] כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה שאול באחת ועלתה לו דוד בשתים ולא עלתה לו שאול באחת מאי היא מעשה דאגב והא איבא מעשה דנוב עיר הכהנים אמעשה דאגב כתיב[ט] נחמתי כי המלכתי את שאול למלך דוד בשתים מאי נינהו דאוריה ודהשתה והא איבא נמי מעשה דבת שבע התם אפרעו מיניה דכתיב[י] ואת הבשה ישלם ארבעתים ילד אמנון תמר ואבשלום התם נמי אפרעו מיניה דכתיב[יא] ויתן ה׳ דבר (בעם מן הבוקר[יב]) ועד עת מועד התם[יג] לא אפרעו מגופיה התם נמי לא אפרעו מגופיה לאי אפרעו מגופיה[יד] דאמר רב יהודה אמר רב ששה חדשים נצטרע דוד ופרשו חימנו סנהדרין ונסתלקה חימנו שבינה דכתיב[טו] וישובו לי יראיך ויודעי עדותיך וכתיב[טז] השיבה לי ששון ישעך והא אמר רב קבל דוד להר״ר בשמואל דאמר לא קבל דוד להר״ר ולרב נמי דאמר קבל דוד להר״ר הא איפרעו מיניה[יז] דאמר רב יהודה אמר רב בשעה שאמר לו דוד למפיבושת[יח] אמרתי אתה וציבא תחלקו את השדה יצאה בת קול ואמרה לו רחבעם וירבעם יחלקו את המלכות[יט] בן שנה שאול במלכו[כ] אמר רב הונא בבן שנה שלא מעם מעם חמא מחקיף לה רב נחמן בר יצחק ואימא בבן שנה שמלוכלך בטיט ובצואה אחיואו ליה לרב נחמן[כא] סיומא בחלמיה אמר נעניתי לכם עצמות שאול בן קיש מלך ישראל אמר רב יהודה אמר שמואל סיומא בחלמיה אמר נעניתי לכם עצמות שאול בן קיש מלך ישראל אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול מפני שלא היה בו שום דופי דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק אין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו שאם תזוה דעתו עליו אומרין לו חזור לאחוריך אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נענש שאול מפני שמחל על כבודו שנאמר[כב] ובני בליעל אמרו מה יושיענו זה ויבזוהו ולא הביאו לו מנחה ויהי כמחריש וכתיב[כג] ויעל נחש העמוני ויחן על יבש גלעד וגו׳ ואמר רבי יוחנן משום ר׳ שמעון בן יהוצדק[כד] כל תלמיד חכם שאינו

הַתָּם אִישְׁתָּעִי אִישְׁתָּעוּ מִינֵּיהּ. תֵּימָה מִנַּא לָן דְּלָא הֲוָה מוּמָא אֶלָּא דִּילְמָא. לְסְמִיכַת לְפַּת מְחַמְּצָה דְּמִזְמָא נָקִיט לְהוּ לְנַגַּד מִיקּוּד וּמוֹכֵב אֶהָוָא שֵׁם קוֹדֶשׁ לְסְמִיכַת גַּגּוֹ: וְנִימְנִינְהוּ לְדִידְהוּ. לְגַלְגּוּחוֹ: בְּבִזְקָא. לְשׁוֹן שִׁבְרֵי מַרְקִיס נָטַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַרְקָא וְהִטְלִיךְ לְפָנָיו וּמִנּוּ הַמַּרְקִיס: וְיִפְקְדֵם בְּטְלָאִים. נוֹסִי לְקַמַּת כָּל אֶחָד טֶלֶה מִנַּלָּן הַמֶּלֶךְ וּמִנּוּ לַמְּרַמֵּד וּמִנּוּ הַטְּלָאִים:

כְּתִיב וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם. מִנְלַמ׳ מִיס לְהוּ מִינָּן: כַּמָּה לֹא חָלִי וְלֹא מַרְגִּישׁ גַּבְרָא דְּמָרֵיהּ סַיְּעֵיהּ. כַּמָּה קְמוּן וּמוּכָמוֹת וּמִין נָרִיךְ לְמִלּוֹת וְלִנְלֹנ מִכָּל דֵּעָה מִי שֶׁהַקָּבָ״ה בְּעֶזְרוֹ שֶׁהֲרֵי מָלִינוּ שָׁאוּל נִכְשַׁל בְּחַמַּת וְעָלְמָה לוֹ לְרָעָה לְקוֹטְמוֹ מִימָה לִנְבוֹל מַלְכוּתוֹ וְדָוִד נִכְשַׁל בְּשָׁמַיִם וְלֹא עָלְמָה לוֹ לְרָעָה: דְּאוּרִיָּה וְדְהַשְׁתָּה. שֶׁהִקְשָׁת לָמוּת אִם יִשְׂרָאֵל בְּקוֹף יָמַי וְגָרַס נַמִּי עֲלֵיהֶס דָּבָר: דְּבַת שֶׁבַע. שֶׁבַּת עֲלֵיהּ: יוֹלֵד. מַה הִלְמוֹן: לְשׁוֹן הָרַע. עַל מַפִּיסְמָא מִפִּי לִיצְ: הַאי אַפְרְעוּ מִינֵּיהּ. מִלָּה מִמִּלָּה הוּא הִפְסִיקוּ לְמֶלֶךְ נִתְלוּ וְהוּא נִפְסַל נִתְלוּ מַלְכוּת: פְּיוֹמָא. מִלְמֵי פַּמְד מְנַהֲלִיס מוּמוֹ: לֹא נִמְשְׁכָה. לְקוֹךְ יָמִים: שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ שׁוּם חֵפִי. מִשְׁפָּמָה וּמְנַגְּנוּ הַמְּלָכִים הַיּוֹשְׁלִים מִזַּרְעוֹ עַל יִשְׂרָאֵל מִבֹּל דּוֹד מֵרוּחַ הַמּוּמָיִים לְמַח: קוּפָּה שֶׁל שְׁרָצִים. דּוֹפִי מִשְׁפָּמָה: נֶעְגַּשׁ שָׁאוּל. לְמַ לִידֵי דָּבָר עֲבֵרָה וְנִיעַל מִמֶּנּוּ מַלְכוּת: מִפְּנֵי. שֶׁמִּמְחִילַת מַלְכוּתוֹ מָחַל עַל כְּבוֹדוֹ וְגִילָה עַל עַלְמוֹ שֶׁאֵינוֹ כְּדַאי לִמְלוֹךְ: וּכְתִיב וַיַּעַל נָחָשׁ הָעַמּוֹנִי. וּמַשְׁקִיעַ לְמִילְמַ שֶׁמָּמְרוּ יִשְׂרָאֵל מִי שֶׁאוֹמֵר שָׁאוּל יִמְלוֹךְ עָלֵינוּ בְּמַמִּיסָה מִנּוּ (ט) (לח) הַמַּמִּיס וְנִמְמָיס וְהוּא לְמַר לְנ יוּמַת מִיס הַיּוֹס[כב] הַזֶּה שְׁמִינוּ

חֲצָאוֹ קְטַנִּים מַה חֲצָאוֹ יָצְאָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה לוֹ[ו] אַל תְּהִי צַדִּיק הַרְבֵּה וּבְשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ שָׁאוּל לְדוֹאֵג סֹב אַתָּה וּפְגַע בַּכֹּהֲנִים יָצְאָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה לוֹ[ז] אַל תִּרְשַׁע הַרְבֵּה אָמַר רַב הוּנָא[ח] כַּמָּה לֹא חָלִי וְלֹא מַרְגִּישׁ גַּבְרָא דְּמָרֵיהּ סַיְּעֵיהּ. כַּמָּה קְמוּן וּמוּכָמוֹת וּמִין נָרִיךְ לְמִלּוֹת וְלִנְלֹנ מִכָּל דֵּעָה מִי שֶׁהַקָּבָ״ה בְּעֶזְרוֹ שֶׁהֲרֵי מָלִינוּ שָׁאוּל נִכְשַׁל בְּחַמַּת וְעָלְמָה לוֹ לְרָעָה לְקוֹטְמוֹ מִימָה לִנְבוֹל מַלְכוּתוֹ וְדָוִד נִכְשַׁל בְּשָׁמַיִם וְלֹא עָלְמָה לוֹ לְרָעָה: דְּאוּרִיָּה וְדְהַשְׁתָּה. שֶׁהִקְשָׁת לָמוּת אִם יִשְׂרָאֵל בְּקוֹף יָמַי וְגָרַס נַמִּי עֲלֵיהֶס דָּבָר: דְּבַת שֶׁבַע. שֶׁבַּת עֲלֵיהּ: יוֹלֵד. מַה הִלְמוֹן: לְשׁוֹן הָרַע. עַל מַפִּיסְמָא מִפִּי לִיצְ: הַאי אַפְרְעוּ מִינֵּיהּ. מִלָּה מִמִּלָּה הוּא הִפְסִיקוּ לְמֶלֶךְ נִתְלוּ וְהוּא נִפְסַל נִתְלוּ מַלְכוּת: פְּיוֹמָא. מִלְמֵי פַּמְד מְנַהֲלִיס מוּמוֹ: לֹא נִמְשְׁכָה. לְקוֹךְ יָמִים: שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ שׁוּם חֵפִי. מִשְׁפָּמָה וּמְנַגְּנוּ הַמְּלָכִים הַיּוֹשְׁלִים מִזַּרְעוֹ עַל יִשְׂרָאֵל מִבֹּל דּוֹד מֵרוּחַ הַמּוּמָיִים לְמַח: קוּפָּה שֶׁל שְׁרָצִים. דּוֹפִי מִשְׁפָּמָה: נֶעְגַּשׁ שָׁאוּל. לְמַ לִידֵי דָּבָר עֲבֵרָה וְנִיעַל מִמֶּנּוּ מַלְכוּת: מִפְּנֵי. שֶׁמִּמְחִילַת מַלְכוּתוֹ מָחַל עַל כְּבוֹדוֹ וְגִילָה עַל עַלְמוֹ שֶׁאֵינוֹ כְּדַאי לִמְלוֹךְ: וּכְתִיב וַיַּעַל נָחָשׁ הָעַמּוֹנִי. וּמַשְׁקִיעַ לְמִילְמַ שֶׁמָּמְרוּ יִשְׂרָאֵל מִי שֶׁאוֹמֵר שָׁאוּל יִמְלוֹךְ עָלֵינוּ בְּמַמִּיסָה מִנּוּ (ט) (לח) הַמַּמִּיס וְנִמְמָיס וְהוּא לְמַר לְנ יוּמַת מִיס הַיּוֹס[כב] הַזֶּה שְׁמִינוּ

סוֹב אַתָּה וּפְגַע בַּכֹּהֲנִים יָצְאָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה לוֹ[ז] אַל תִּרְשַׁע הַרְבֵּה אָמַר רַב הוּנָא[ח] כַּמָּה לֹא חָלִי וְלֹא מַרְגִּישׁ גַּבְרָא דְּמָרֵיהּ סַיְּעֵיהּ שָׁאוּל בְּאַחַת וְעָלְתָה לוֹ דָּוִד בִּשְׁתַּיִם וְלֹא עָלְתָה לוֹ שָׁאוּל בְּאַחַת מַאי הִיא מַעֲשֶׂה דְּאָגָב וְהָא אִיבָּא מַעֲשֶׂה דְּנוֹב עִיר הַכֹּהֲנִים אֲמַעֲשֶׂה דְּאָגָב כְּתִיב[ט] נִחַמְתִּי כִּי הִמְלַכְתִּי אֶת שָׁאוּל לְמֶלֶךְ דָּוִד בִּשְׁתַּיִם מַאי נִינְהוּ דְּאוֹרִיָּה וְדְהַשְׁתָּה וְהָא אִיבָּא נַמִּי מַעֲשֶׂה דְּבַת שֶׁבַע הָתָם אִפְרְעוּ מִינֵּיהּ דִּכְתִיב[י] וְאֵת הַבֹּשֶׁת יְשַׁלֵּם אַרְבְּעָתַיִם יָלַד אַמְנוֹן תָּמָר וְאַבְשָׁלוֹם הָתָם נַמִּי אִפְרְעוּ מִינֵּיהּ דִּכְתִיב[יא] וַיִּתֵּן ה׳ דָּבָר (בְּעָם מִן הַבֹּקֶר[יב]) וְעַד עֵת מוֹעֵד הָתָם[יג] לֹא אִפְרְעוּ מִגּוּפֵיהּ הָתָם נַמִּי לֹא אִפְרְעוּ מִגּוּפֵיהּ לְאִי אִפְרְעוּ מִגּוּפֵיהּ[יד] דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים נִצְטָרַע דָּוִד וּפָרְשׁוּ חֵימָנוֹ סַנְהֶדְרִין וְנִסְתַּלְּקָה חֵימָנוֹ שְׁכִינָה דִּכְתִיב[טו] יָשׁוּבוּ לִי יְרֵאֶיךָ וְיוֹדְעֵי עֵדוּתֶיךָ וּכְתִיב[טז] הָשִׁיבָה לִי שְׂשׂוֹן יִשְׁעֶךָ וְהָא אָמַר רַב קִבֵּל דָּוִד לְהר״ר בְּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר לֹא קִבֵּל דָּוִד לְהר״ר וּלְרַב נַמִּי דְּאָמַר קִבֵּל דָּוִד הָא אִיפְרְעוּ מִינֵּיהּ[יז] דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ דָּוִד לְמְפִיבֹשֶׁת[יח] אֲמַרְתִּי אַתָּה וְצִיבָא תְּחַלְּקוּ אֶת הַשָּׂדֶה יָצְאָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה לוֹ רְחַבְעָם וִירָבְעָם יְחַלְּקוּ אֶת הַמְּלוּכוֹת[יט] בֶּן שָׁנָה שָׁאוּל בְּמָלְכוֹ[כ] אָמַר רַב הוּנָא בְּבֶן שָׁנָה שֶׁלֹּא מִטַּעַם מִטַּעַם חֲמָא מְחַקֵּף לַהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק וְאֵימָא בְּבֶן שָׁנָה שֶׁמְּלוּכְלָךְ בְּטִיט וּבְצוֹאָה אַחְיוֹאוּ לֵיהּ לְרַב נַחְמָן[כא] סְיוֹמָא בַּחֲלְמֵיהּ אָמַר נְעַנֵּיתִי לָכֶם עַצְמוֹת שָׁאוּל בֶּן קִישׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל סְיוֹמָא בַּחֲלְמֵיהּ אָמַר נְעַנֵּיתִי לָכֶם עַצְמוֹת שָׁאוּל בֶּן קִישׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל מִפְּנֵי מָה לֹא נִמְשְׁכָה מַלְכוּת בֵּית שָׁאוּל מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ שׁוּם דּוֹפִי דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק אֵין מַעֲמִידִין פַּרְנָס עַל הַצִּיבּוּר אֶלָּא אִם כֵּן קוּפָּה שֶׁל שְׁרָצִים תְּלוּיָה לוֹ מֵאֲחוֹרָיו שֶׁאִם תָּזוּחַ דַּעְתּוֹ עָלָיו אוֹמְרִין לוֹ חֲזוֹר לְאֲחוֹרֶיךָ אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב מִפְּנֵי מָה נֶעְנַשׁ שָׁאוּל מִפְּנֵי שֶׁמָּחַל עַל כְּבוֹדוֹ שֶׁנֶּאֱמַר[כב] וּבְנֵי בְלִיַּעַל אָמְרוּ מָה יוֹשִׁיעֵנוּ זֶה וַיִּבְזֻהוּ וְלֹא הֵבִיאוּ לוֹ מִנְחָה וַיְהִי כְּמַחֲרִישׁ וּכְתִיב[כג] וַיַּעַל נָחָשׁ הָעַמּוֹנִי וַיִּחַן עַל יָבֵשׁ גִּלְעָד וְגוֹ׳ וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק[כד] כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁאֵינוֹ

דְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר קִבֵּל הוּא אִיפְרְעוּ מִינֵּיהּ כו׳. תֵּימָה מִכָּאן לָן לְאִיפְרְעוּ מִגּוּפֵיהּ כְּמוֹ מִמַּעֲשֶׂה דְּמֹת שֶׁבַע דְּלְעֵיל וְלִ״ב הוּא לְיִ״ל מִכְּלָל דְּאִיכָּא דּוֹד בְּמַלְכוּ וְהוּמְרִי לֵיהּ בְּמַלְכוּ דְּלָא מִכְּלָל דְּאִיכָּא דְּמִכְּלָל דְּלָא נְמִי נִפְרַע מִמְּנוּ וְלִמְנוֹן בֶּן דָּוִד נַמִּי נִפְרַע מִמֶּנּוּ בֶּן קְטַן שֶׁהָיָה עִמּוֹ בְּמַלְכוּתוֹ כְּדִכְתִיב[כה] וַיִּשְׁלַח אַבְשָׁלוֹם מְרַגְּלִים וְגוֹ׳ וְכִדְכְתִיב[כו] וְאֶת אֲחִינֹעַם בַּת אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית וְגוֹ׳ וְכִדְכְתִיב[כז] וַיִּקַּח דָּוִד עוֹד נָשִׁים מִירוּשָׁלַיִם וְגוֹ׳ וְלִ״ל דְּהַפְסֵד מַלְכוּת הוּא דְּלָא כְּמִנּוּפֵי יוֹתֵר: וְלִדְבְרֵי הָאוֹמֵר קִבֵּל כו׳. קְשִׁיָּא לִ״ל דְּלְמַח מִכְּלָל דְּלָא נְמִי נִפְרַע מִגּוּפֵיהּ וְנִמְנָא דְּלָא נִפְרַע מִגּוּפֵיהּ כְּלָל וְלָא מִכְּלָל דְּלָא נִפְרַע מִגּוּפֵיהּ כְּלָל כו׳. כִּי מַעֲשֶׂה בַּת שֶׁבַע דְּלָא נִפְרַע מִגּוּפֵיהּ כְּלָל כו׳ (מו״ק דף ט.) כִּי מַעֲשֶׂה בַּת שֶׁבַע דְּלָא נִפְרַע מִגּוּפֵיהּ כְּלָל כו׳ (מו״ק דף ט.) כִּי מַעֲשֶׂה בַּת שֶׁבַע דְּלָא נִפְרַע מִגּוּפֵיהּ כְּלָל כו׳ (מו״ק דף ט.)

רבינו חננאל

אי לא ופלוגתה בתיקו: ירחשלמי א״ר יוסי בר בון בפירוש תני לה ר׳ חייא כל הקודם את חבירו בתוך ארבע אמות למזבח זכה. הממונה אמר להם הצביעו. תנא הוציאו אצבעותיכם למנין. פי׳ ר׳ אחר שמוציאין כל אחד ואחד מקצה מאצבעותיו פתוחות והשאר קמוצות פי׳ קפוצות וכוללין הממונה לחשבון. ומקיפין כמין בכולאר ותשל מצפעתו של א׳ מהן וידעין שמנאו הפיס מתחיל היה אומר להן הוציאו כל אחד ואחד אצבעו כדי לעבור המנין על אצבעות מכלל שנאמר אסור למנות כו׳ יצחק דאמר אסור למנות את ישראל אפי׳ לדבר מצוה דכתיב ויהי מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר אמר עובד כוכבי לאורץ שנאמר לא ימד ולא יספר. הגי מילי בזמן שישראל עושין

הגהות וציונים

ב) [את אדתי בזק] (גליון): ג) בראשונים ובכת״י נוסף בבזק: ג) גיר׳ ע״י ר״ב נחמן סתמא (גליון): ד) ״בהול הים״ ליתא בראשונים, ע״י ערך יסף: ה) גירסת ע״י רב אסי אסר ל״ק (גליון): ו) גיר׳ ע״י ר׳ חנינא בר אידי א״ש (גליון): ז) [צ״ל בישראל] מהבקר] (גליון): ח) גי׳ ע״י הכא איפרעו מינופיה דאמר ר״י אמר רב וכו׳ (גליון): ט) בע״י חזא רבי נחמן (גליון): י) בע״י אסר רבי משום ר״ש בן יוחאי (גליון): יא) כת״י רפצה: יב) כת״י שחן: יג) רש״י שבעיי וכת״י דמריה: יד) רש״י שבעין יעקב וביטול: טו) ברש״י שבעין יעקב ובכת״י דאוריה. שהרגו הסו״ד: טז) צ״ל ביום (רש״ש, כלשה״כ בשמואל-א יא, יב): יז) צ״ל אצבירה (באה״מ):

תורה אור השלם

א) וַיִּפְקֹד בְּבֶזֶק וַיִּהְיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְאִישׁ יְהוּדָה שִׁבְעִים אָלֶף: [שמואל א׳ יא, ח]

ב) וַיַּכֻּאוּ אֶת אַדְנִי בֶזֶק בְּבֶזֶק וַיִּלְכְּדוּ בּוֹ וַיַּכּוּ אֶת הַכְּנַעֲנִי וְאֶת הַפְּרִזִּי: [שופטים א, ה]

ג) וַיִּשְׁמַע שְׁאוּל אֶת הָעָם וַיִּפְקְדֵם בַּטְּלָאִים מָאתַיִם אֶלֶף רַגְלִי וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אֶת אִישׁ יְהוּדָה: [שמואל א׳ טו, ד] וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִמַּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יֵאָמֵר לָהֶם לֹא עַמִּי אַתֶּם יֵאָמֵר לָהֶם בְּנֵי אֵל חָי: [הושע ב, א] ג) וַיֹּאמֶר שְׁאוּל עֲדֵי עוֹר עַל עֲרֵי בְּנֵי עַמּוֹן וַיְהִי בַּבֹּקֶר [שמואל א׳ טו, ח] ד) עַתָּה לֵךְ וְהִכִּיתָ אֶת עֲמָלֵק וְהַחֲרַמְתֶּם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְלֹא תַחְמֹל עָלָיו וְהֲמַתָּה מֵאִישׁ עַד אִשָּׁה מֵעֹלֵל וְעַד יוֹנֵק מִשּׁוֹר וְעַד שֶׂה מִגָּמָל וְעַד חֲמוֹר: [שמואל א׳ טו, ג] ה) אַל תְּהִי צַדִּיק הַרְבֵּה וְאַל תְּחַכֶּם יוֹתֵר לָמָּה תִּשּׁוֹמֵם: [קהלת ז, טז] ו) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְדוֹאֵג סֹב אַתָּה וּפְגַע בַּכֹּהֲנִים וַיָּסָב דּוֹאֵג הָאֲדֹמִי וַיִּפְגַּע הוּא בַּכֹּהֲנִים וַיָּמָת בַּיּוֹם הַהוּא שְׁמֹנִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ נֹשֵׂא אֵפוֹד בָּד: [שמואל א׳ כב, יח]. ז) אַל תִּרְשַׁע הַרְבֵּה וְאַל תְּהִי סָכָל לָמָּה תָּמוּת בְּלֹא עִתֶּךָ: [קהלת ז, יז] ח) נַחְמְתִּי כִּי הִמְלַכְתִּי אֶת שָׁאוּל לְמֶלֶךְ כִּי שָׁב מֵאַחֲרַי וְאֶת דְּבָרַי לֹא הֵקִים וַיִּחַר לִשְׁמוּאֵל וַיִּזְעַק אֶל ה׳ כָּל הַלָּיְלָה: [שמואל א׳ טו, יא]. ט) וַיִּתֵּן ה׳ דָּבָר בְּיִשְׂרָאֵל מֵהַבֹּקֶר וְעַד עֵת אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה עַל אֲשֶׁר לֹא חָמַל: [שמואל ב׳ כד, ו]. י) וְאֵת הַבֹּשֶׁת יְשַׁלֵּם אַרְבְּעָתַיִם תַּחְתֶּה: [שמואל ב׳ יב, ו]. יא) וַיִּתֵּן ה׳ דָּבָר בְּיִשְׂרָאֵל מֵהַבֹּקֶר וְעַד עֵת מוֹעֵד וַיִּפֹּל מִן הָעָם בְּיִשְׂרָאֵל שִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ: [שמואל ב׳ כד, טו]. יב) הַשִּׁיבָה לִּי שְׂשׂוֹן יִשְׁעֶךָ וְרוּחַ נְדִיבָה תִּסְמְכֵנִי: [תהלים נא, יד]. יג) וְאָמַר לוֹ הַמֹּלֵךְ מִן הָעָם מִמֶּךָּ וְעַד בְּאֵר שֶׁבַע שִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ: [שמואל ב׳ כד, טו]. יד) כִּי שָׁמְעוּ כִּי הֵמָּה מָשְׁחוּ אֶת דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל: [שמואל ב׳ יט, כא]. טו) וְעַתָּה לָמָּה אַתֶּם אַחֲרוֹנִים לְהָשִׁיב אֶת הַמֶּלֶךְ אֶל בֵּיתוֹ וּדְבַר כָּל יִשְׂרָאֵל בָּא אֶל הַמֶּלֶךְ אֶל בֵּיתוֹ: [שמואל ב׳ יט, יב]. טז) הַבִּיאוּ לוֹ מִנְחָה וְיָבוֹא לְפָנָיו הִכְמִיהֵרִישׁ: [שמואל א׳ י, כז]. יז) וַיַּעַל נָחָשׁ הָעַמּוֹנִי וַיִּחַן עַל גִּלְעָד וַיֹּאמְרוּ כָּל אַנְשֵׁי יָבֵשׁ אֶל נָחָשׁ כְּרֹת לָנוּ בְּרִית וְנַעַבְדֶךָּ: [שמואל א׳ יא, א]

שאינו נוקם ונקמתו: ונוטר. לימה כגון נלט: אינו במותך שלא השאלתני זו היא נטירה. שהרבר שמור בלבו ולא השיבו מדעתו: דנקיט בליביה. ומס נמ לומר לנוקם נקמתו בקיום[ה] המשפט ישמוך: דמפייסו ליה. לנקש מחילה: הולה. לינו יכול לנכנס מלנכותיו וכשמילין לחת יללה מנילתה עמה: ויחידים. נמולין[ו] שלין יושבין עם שלר בני חלס ולא שוכחין לו יושבין (ו) נמרס: אלא אחד. לין נמנה ללא לין לחד: אין מוציאין. עם המלנע לו שלים ולא גדל למין מוליחין שתים: ואם הוציא שליש מונין לו. שלינו למטי לפי שהוא יכר שלינו משני בני חלס שלין יכול להרחיק זה מזה: גדל. אם הוליח גדל לין מונין לו כלל ולא מולילין לותו מכיוון: הממונה בפקיע. הממונה על לנוטות המלקות:[ז] שליש. מלנע שלישי אם הוליח שלישי מונין לו קו שלקת דעתיה מונין לו שנים: מטרקא דמייתי. לנוטות יסמעלים העשוה שוט לסוסים: דפסיק רישיה. לך קרויה פקיעה שלינה למנה ברחמה כשאר לנוטות מלקות ולא מפסקת[ח] ברחמה לנוטות דקות כדי שילנים בה הסוס יותר ופקיע לשן פיסוק ושקדים כמו מכלתי מכנסי הכהנים מפקיעין לשן קרייה: דתנן. במכמת שקלים (פ"ה משנה ו): ביבאי. שם הלים: היו מפקיעין. לעשות פחילות לשמחת בית השואבה בחג: נגדא. לנוטות מלקות: על מעלות האולם. בהר הבית[ט] לולמות סרנה בנה שם הולדום כמו שכתוב בספר יוסף בן גוריון על מעלות האולם בהר הבית לולמות[י] גלסינן במוקפתא: על מי להביא. מכל מי מלקת מן היוצים בעיר או מן הכלים שומני עזים: נשו. לשקו: הרי הוא בפרהכם. מיתתו מכפר עליכם: ארבע אמות מאי שבידתייהו. גבי מרולת שפיכות למים: עשרה דברים. בככת קמא משיב לה בפרק מלוכה (דף פב:):

מיתה

שתים מוציא אחת מבעיא. לע"ג דבכתה לוכחי קמני לה ז' לף ז' מ"ת היכא לליכא שיעול לחריגת קלמר ליה ועוד להיכא להוי זה בכלל זה לגמרי לה הוה ליה למיתני' והא לגמ לגף פרק הכי בריש פ"ק לעיכוכין (דף ג:) ובריש פרק קמא דסוכה (דף ג:) דקלמר ר' יהודה מכשיר על מרבעים וממשים מתה שמת ממשים מכשיר מרבעים מיבעיא ים לומר לכל היכא לגף הוי ליוקי לגף הוי הדין יותר לגף פרק הכי כדמחני בריש מפנין (שבת דף קכ:) מרבע ומתם קופות מרבעה ומתה כדלמרי מינחי לגף המקשה שהקשה התם מתם מפנין מרבע מיבעיא הוה לגקע דעתיה דלוקי הוה ומשני ליה לגמ לוקי הוי ונפרק גמות כותים (מה דף ו:) דקתני מטהר מרבעים וממשים יום פרק ליה משום דלוקי הוי לגף לומר קושי מרבעים ומ

עין משפט נר מצוה

יא א מיי׳ פ״ו מהלכות מת המקדיש הלכה יד ופ״ט מהלכות רוצח הלכה ז:

יב ב מיי׳ פ״ב מהל׳ תמידין הלכה י:

יג ג מיי׳ פ״ח מהל׳ כלי המקדש הלכה ז:

יד ד מיי׳ פ״א מהלכות כלי המקדש הל׳ ה:

רבינו חננאל

הממונה בפקיע. הממונה להכות בזה הפקיע: ש״מ שפיכות דמים הוא דזל שרבו הרצחנים [ושהרת כלים] כדקיימא קיימא: ת״ר ושמח ולבש שומע אני כדרך שפושט ביוה״כ בשע׳ שדרשה לצאת בגדי קודש ולובש בגדי חול ת״ל ופשט ולבש מקיש בגדים שלובש לבגדים שפושט מה בגדים שפושט בגדי קודש אף בגדים שלובש בגדי קדש א״כ מה ת״ל אחרין אחרים פחותין מהם ר׳ אליעזר אומר אחרים הוציא לימד על הכהנים בעלי מומין שהן כשרים להוציא את הדשן. אמר מר אחרים פחותין מהן (מאי משמע) דתנא דבי ר׳ ישמעאל בגדים שבישל בהן קדרה לרבו אל יזמוג בהן פת לרבו ופשוטה היא. אמר ריש לקיש כמחלוקת בהוצאת הדשן. שת״ק סבר עבודה היא ובעלי מומין פסולין בהן ר׳ אליעזר סבר אינה עבודה וכהנים בעלי מומין כשרים בה כך מחלוקת בהרמת הדשן ר׳ יוחנן אמר מחלוקת בהוצאה אבל בהרמה הכל עבודה היא והאי דאמרת אין לך עבודה שכשרה בשני כלים גלי רחמנא בבתונת ומכנסים והוא הדין למצנפת ואבנט ומאי שנא הני מדו בד מדרבי מכנסי בר לכדתניא מנין שלא יהא דבר קודם למכנסים שנאמר ומכנסי בר יכבש על בשרו וריש לקיש מדו כמדרתו מראפקיה רחמנא בלשון מדו שלא יהא דבר קודם למכנסים מעל בשרו נפקא נימא כתנאי על בשרו מה תלמוד לומר יכבש להביא מצנפת ואבנט להרמה דברי רבי יהודה רבי דוסא אומר לרבות בגדי כהן גדול ביום הכפורים שכשירין להן הדיוט אמר רבי שתי תשובות בדבר חדא דאבנטו של כהן גדול לא זה הוא אבנט של כהן הדיוט ועוד בגדים שנשתמשת בהן קדושה תשתמש בהן קדושה קלה אלא מה תלמוד לומר יכבש

לרבות

מתרומת

יכבש לרבות מצנפת ואבנט. פירוש דהכי קאמר קרא ליתנה למצנפת ואבנט כיון דכתיב למצנפת ואבנט מה להם לכהן גדול ביום הכפורים שאינן משמשין בהן כל השנה אלא לכהן גדול ביום הכפורים בלבד אף בגדים אחרים שאינן משמשין בהן כל השנה אלא לכהן גדול ביום הכפורים בלבד ומנין לרבות בגדי כהן הדיוט ביום הכפורים שהן משמשין בהן כל השנה ת״ל יכבש. ומנין לרבות בגדי כהן גדול שנשתמשו בהן שלשת ימים קודם יום הכפורים שהן משמשין בהן כל השנה ת״ל יכבש. ומנין לרבות בגדי כהן הדיוט שנשתמשו בהן שבעת ימים קודם יום הכפורים שהן משמשין בהן כל השנה ת״ל יכבש. ומנין לרבות בגדי כהן גדול שנשתמשו בהן שבע

לרבות שחקים. שכשיורין לכל עצמה וכלב שלא יהו מקוטעין והכי קאמר[ב] מזבחים (דף יח.). ותמהו רבי יוסף נטעמיה[ג] לא שייך הכא למימר דהא כולה מלתא אגב גררא נקטה: **מאי לאו.** רבי יהודה ורבי יוסף הוה אליבי דרבי"ש דדריש לעיל מנלפין ומחגגין עבודה היא ועבי מנגפת ומחגגו[ד] ור' יוסף סבר לאו עבודה היא ולא בעי מנגפת ומחגגו: **צריכא קרא לרבויי** לה מקרא. לכיון דגלי קרא כתותא בד קדש ומכנסי קדש תשמישין לעבודה היא ובעיא כולהו וכי מחת קרא לרבויי לצבדי יהו"כ מחת: **מתרומת מעשר ילפינן לה.** דהא והכי כתיב לעון והכמותם ממנו (במדבר יח) וכתיב גמומר מחמ מעשרה[ה] מלמן המעלה: **או מתרומת** מדין. דכתיב (שם יח) והכמות מכם לה' וגו' מחמ נפש ממנם המעות: **תא שמע.** דתמכמת קומן ילפינן לה מן[ו] יפמות מחומד מלא הקומן ומה לא להוסיף יוסף. דהא ליכא למימר דווקא קאמר דהא לא ילפינן לה אלא לענין גרמן גמלים רומחות ידיו לקמן[ז]: **ארבע עבודות כו'.** מע"פ שכולן מחהר עליהן זר לא מיד מיתה מלא בארבע המלו כדמפרש ומחל: **ואתה ובניך אתך** וגו'. סיפיה דקרא והזר הקרב יומת: **עבודת מתנה.** שאתה טחן על המזבח ולא עבודת סילוק שאתה מקלה וקר[ח] מעל המזבח כגון תרומת הדשן: **עבודה תמה.** עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר ולא שיש לאחריה עבודה כגון שחיטה וקבלה והולכה שיש לאחריה[ט] וזריקה לבל זריקה עבודה לאחריה שהרי הקטרה נקומץ מנחה שהרי ופדרים וכן ניסוך היין בכל הנחה וכן הסיס בהג.: **לכל דבר המזבח.** לרבות עבודת סילוק אם עבודה תמה היא כגון תרומת הדשן: **שבע הזאות שבפנים.** שמוה על הפרוכת מפר העלם דבר ופר תעים ועל יום"כ ושמעולע שמוה מלוג שמן שהיה לכהני לכהניא (ויקרא ד) והוה מן השמן שמלגעו וגו' לשלמא לעתיד לחמיע לאו דבר המוחד הוא להכי רבי נפקא ליה[ו]: **ולוי נפקא ליה.** מיהו מדבר לכל דבר להם המוחד גופיה יהיה הוא ועגמר מיניה תרומת הדשן ומריטית לכלל דריש מיה הפסיחים[ז]:

מתרומת מעשר ילפינן לה כו'. פיסחים מ"ל מתרומת הדשן כמיב והריס והכתיב והכמותם ממנו תרומת מעשר ממעשר ומה לחם לחם מיוחד לכהן ומה תלמוד לומר והניחם שם שלא ישתמש בהן יום הכפורים אחר[ח] מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר עבודה היא ומר סבר לאו עבודה היא לא דכולי עלמא עבודה היא והכא בהא קא מיפלגי מר סבר צריכא קרא לרבויי ומר סבר לא צריכא קרא לרבויי בעי ר' אבין תרומת הדשן בכמה מתרומת מעשר ילפינן לה או מתרומת מדין ילפינן לה תא שמע דתני ר' חייא נאמר כאן[ט] והרים ונאמר להלן[י] והרים מה להלן בקומצו אף כאן בקומצו אמר רב ארבע[יא] עבודות זר חייב עליהן מיתה זריקה והקטרה וניסוך המים וניסוך היין ולוי אמר אף תרומת הדשן[יב] וכן תני לוי במתניתיה אף תרומת הדשן מאי טעמא דרב דכתיב[יג] ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרוכת ועבדתם עבודת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת[יד] עבודת מתנה ולא עבודת סילוק ועבדתם[טו] עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה ולוי רבי רחמנא לכל דבר המזבח ורב ההוא לאתויי[טז] שבע הזאות שבפנים ושבמצורע ולוי נפקא ליה מדבר וכל[יז] דבר ורב דבר וכל[יח] דבר לא דריש ואימא לכל דבר המזבח כלל עבודת מתנה פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט עבודת מתנה אין עבודת סילוק לא אמר קרא ולמבית

מתרומת מעשר ילפינן לה כו'. פיסחים מ"ל מתרומת הדשן כמיב והריס והכתיב והכמותם ממנו תרומת מעשר ממעשר ומה לחם לחם מיוחד לכהן ומה תלמוד לומר והניחם שם שלא ישתמש בהן יום הכפורים אחר[ח] מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר עבודה היא ומר סבר לאו עבודה היא לא דכולי עלמא עבודה היא והכא בהא קא מיפלגי מר סבר צריכא קרא לרבויי ומר סבר לא צריכא קרא לרבויי בעי ר' אבין תרומת הדשן בכמה מתרומת מעשר ילפינן לה או מתרומת מדין ילפינן לה תא שמע דתני ר' חייא נאמר כאן[ט] והרים ונאמר להלן[י] והרים מה להלן בקומצו אף כאן בקומצו אמר רב ארבע[יא] עבודות זר חייב עליהן מיתה זריקה והקטרה וניסוך המים וניסוך היין ולוי אמר אף תרומת הדשן[יב] וכן תני לוי במתניתיה אף תרומת הדשן מאי טעמא דרב דכתיב[יג] ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרוכת ועבדתם עבודת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת[יד] עבודת מתנה ולא עבודת סילוק ועבדתם[טו] עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה ולוי רבי רחמנא לכל דבר המזבח ורב ההוא לאתויי[טז] שבע הזאות שבפנים ושבמצורע ולוי נפקא ליה מדבר וכל[יז] דבר ורב דבר וכל[יח] דבר לא דריש ואימא לכל דבר המזבח כלל עבודת מתנה פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט עבודת מתנה אין עבודת סילוק לא אמר קרא ולמבית

דמתרומת הדשן כמיב והריס ומתרומת מעשר נמי כמיב והכמותם ומתרומת מדין נמי כמיב והכמות מכם לאחר שכמיב[יט] לעון הכמה אלא לרבות שחקים כמיב[כ] לעון הכמה אלא לרבות שחקים דגנך וגו' עד מתן לו וכתיב לכתיב (במדבר מו) כתרומת גורן כן תניא תומה תרימו לכתיב בתלה כתיב ומ"ש לומר כיון דתרומה גדולה ותלה מן הסם שיהו מפורש ילמד סמוס מן המפורש להניח מתרומת מעשר לו מתרומת מדין ומן הקטוס תרומה גדולה ותלה גופייהו ממלי לא גמרינן דתלי גזלה שוה ליהם להם שיהו דים לומר כיון דכתיב נהו[כא] ילמדת דגנך ומפילו דגן ממך[כב] וכן בתלה נמי כתיב[כג] ילמדת עריסותיכם ומה שפירש"י מתרומת מדין ממך ממכם מלות מע"ג דהוה נמי להם ממך ממכם מלות גלמה לו מממם מלות לפילך תרומת מעשר לכתיב נמי ממך ממכם מלות ומרימו[כד] ולי היה נלמה יותר ללמד ממדין ממך מן כדלהלן[כה] ביומא[כו] ממך ממכם מלות לכתיב ממך מחת מן ממכם כל שמתה לוקח ממקום ממך יהא כזה ומיתה לי מי מספקא ליה מי גמרינן מתרומת מעשר מן ממדין פשיטא דזיתר מברת הוא ללמוד מעשר דומיה מלמד מדין דומיה מלמד ממדין[כז] דמתמך מי מוסיפין ממנו נקומלו גמרינן דממיל ליה עפי מפולהו דמתמך ומידי כמיב והריס וי"ל משום לגמרי כי ממם שיתרוס תרומת הדשן נקומלו פן יכוה כמו שפרש"י לכהי לה הוה מני למיפרך ומה לחים לרמת עבודת סילוק ולמעטי עבודה שלמה תמה דים לומר לעבודת סילוק לבר המזבח היה עבודה שלמן ממה מינה במזבח מבל קשה לי מם כן לימיל למילוך מעבודה[כח] דהא עבודת מזבח נמי היה ומה לחים למעט תמה ולרבות עבודת סילוק מלה ים לומר תרומת הדשן עדיפה שקודמת לכל: **לאתויי שבע הזאות שבפנים ושבמצורע.** לכל: **אין בכל"ל אלא מה שבפרט.** מימה לי ה"ל לכל דבר המזבח למה לי דקמלמר דבר לכל דבר ולפילו מם ממה לומר לכלל מרבה לחות ומפילו ומה לחים לרבות עבודת סילוק ולמעטי עבודה שלמה תמה דים לומר לעבודת סילוק לבר המזבח היה עבודה שלמן ממה מינה במזבח מבל קשה לי מם כן לימיל למילוך מעבודה[כח] דהא עבודת מזבח נמי היה ומה לחים למעט תמה ולרבות עבודת סילוק מלה ים לומר תרומת הדשן עדיפה שקודמת לכל: **לאתויי שבע הזאות שבפנים ושבמצורע.** מימה הוה ל"ל דריך המים והיין מהיכי הוה כללה ורבה

כא א מיי׳ פ״ו מהלכות מעשה מקדש הלכה ס:
כב ב ג מיי׳ פ״ל מהלכות תמידין ומוספין הלכה ה:
כג ג שם הלכה ג:

ה) [נקמן דף מה.].
ג) [נקמן מה.]. ג) [נקמן נג:]. ד) תמיד פ״ב מ״ג. ה) לקמן מה. מט:, ו) זבחים סד:, ז) סוף פ״ב, ט) ויקרא כד ז, ע) ויקרא יד טז-יז, י) כז: ד״ה וכו׳.

(ה) גמ׳ בין דבר פסול: ארבע פיסות היו שם וכו׳: למה מפיסין: (ג) רש״י ד״ה מי שכי כר׳ מפיס לפרוכת הוא דעבודה תמה:

א) וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית לַפָּרֹכֶת וַעֲבַדְתֶּם עֲבֹדַת מַתָּנָה אֶתֵּן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת: [במדבר יח, ז]

ב) וְנָתְנוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל הָאֵשׁ:
[ויקרא א, ז]

ג) אֲשֶׁר יַחֲדָו בַּמַּחֲתֶה סוֹד בֵּית אֱלֹהִים נְחַלֵּךְ בְּרָגֶשׁ:
[תהלים נה, טו]

שמעתמו דס שקיבל ומזלק ומזלק ושולין יש מלריו עבודת זריקה ולא דמי נמי לזר שקיבל לתם ספרים ללא נגעלים המלוכלה על פיזול כפיזול מחשבה[ב] ומן על המערכה לנתוח זכה ולא דמי נמי לפיזול פיסין שעיין מסרין הקטרים וכפוזלות על מלוכא נמי כפיזול[ב] וכזה מן המזבח בפנימה ד׳ פעמים וגו׳ ומיתר המזבח אבל על כפי יסן הסכן על מנוך לתן וגו׳ אלכך פיעבדין לפמעשיע דעבודות מתות מיכו ולכפי לא מעכבו לפו מועטמתם עבודת מתנה פרט עבודת מתנה לתן עבודה שקר אחרים עבודה לא תלוי ממות מיכו. פ״ל יומא. ומוד ״ל אלוה לא לתוכן הספוק דפסיעת דעבודות מתנות כן אלא בא להטמיעו דאמ״נ אלא פיזול כלי אלו לא לתוכן אמ״ם מתנות כן עבודות מתנה כן: לאותויי ד׳ הזאות. וכ״ב לא תניא לפו דלכל זריקה כן: עבודת מתנה אין עבודת פיזול לא. ומימה פ״ל לכל דמה לי מדאר לכל דבר לרבות עבודת פיזול ה׳ אחות מדהוה ליה למכתב לרבות לחמת אחות דהוה סוה מבי מבי אחות אבל אינך לא מכתב לחמת אחות דהוה סוה מבי אחות דהוה סוה

שלא זכו לפיים. היו מפשיטין בגדי קדש שהפיסו בהן: דאי סלקא דשתך באותן שזכו. והפשטה זו בגדי חול ולהלמן בגדי קדש וקמני לא היו מניחין עליהן אלא מכנסי חול מלמד שמכנסי חול מונחין בגדי קדש על מכנסי חול ומ"ל פושטין מכנסי חול ונוטלין למכנסי[ם] קדש והמיל כו': מלבישין אותן מכנסי קדש. כדי שלא יעמדו ערומים כשהפשיטום: לשכת הגזית. שהיו מפיקין: במילקי. מין גזוזטרא שעל שערי העזרה: קטנה פיים במזרחה. קטנה שקף המפיסין ממזרחה היתה: וזקן. של כ"ל המורה להן הלכה הפיסין יוצא ממערבה: בכוליאר. עגול שקורין טונא"ש: שממנו מתחיל. מין מטבח הפיים כמו—שפילמי גרמא הפרק: בדקתני רב שמואל בר יהודה. לקמן בפרק ג' (דף לה:) שהיו ממומיין של כהנים עומות לצפיהם מלהם כמין בגדי כהונה להרמות מפארת עוזאן ונוי מלחמתן וכמה הן מהדרות מלות דקתני כהן שעשאה לו אמו כתונת לוכשה ועובד כה עבודת יחיד: אין ישיבה בעזרה. שנאמר (דברים יח) לעמוד לשרת העומדים שם לפי ה': אלא למלכי בית דוד. שאניהו כהן[ו] ישיבה שנאמר (שמואל ב ז) ויבא המלך דוד וישב לפני ה' ויאמר מי אנכי ומי ביתי וגו': והא בעזרן בית[ו] אלהים נהלך ברגש. שנאמר פיים לריך להיות בפני אלהים: מתני' מי שוחט. את התמיד: הראש והרגל. של יומן בכהן אחד[ם] ושני כהנים אחרים שהיו שם: השוק. הוא הזנב והרגל של שמאל בכהן אליהו: החזה. הוא (ג) המוסן שהוא את הקלקלת ותומכין אותו מכאן ומכאן אלא לאחר נלעות: והגרה. הוא הגולמ וכו (ג) ממוכר הקנה והכבד והלב והמזה והגרה בכהן רביעי: (ג) ושני הדפנות. בשמיני: והקרבים. בשמי: והמולת. עשרון למנחת נסכו של תמיד (ל): והחביתים. שלי (ה) עשרונו של כ"ג שקרב עם התמידין בכל יום שנאמר (ויקרא ו) מתלימה נעשה ומתלימה נערב ומפיין ליה על מחבת בשמן מעשה לכן קרוי מפיין: והיין. שלש לוגין של ניסוך לכבש התמיד (ו): ג' כהנים זוכין בו. בפיים זה [התמיד] שלש עשרה עבודות בהשיר מניות כלן: בדרך היולנו. בחיי היה קרב התמיד ובגמרא מפרש לה: גמ' שמנו ולכשיזכה מי שזכה לשחיטה אחת מפיימין. כגון מי שזוב ואין שום פיים לשחר ב"ג עבודות שלא יהא מי שזכה לשחיטה אחת מפיימין או דילמא לכל עבודה ועבודה הן מפיימין תא שמע[ו] ארבע פיימות היו שם ואי סלקא דעתך לכל עבודה הן מפיימין טובא הוו אמר רב נחמן בר יצחק הכי קאמר ארבע פעמים נבנסין להפיס ולכל אחד ואחד היו בה טובא פיימות היה לעמוד שלש מלעות בעזרה היה מפיימין בעזרה היה מתורגם על היכל ה': תא

מאי לאו באותן שזכו לפיים. מימה הוא מאי מיימי רב נחמן מהכא יכין דכל שעת מי לה ומהכא טפי ים לימה לרב שעת מכאן דקאמר הכי נמי מסתברא ורב נחמן מילטריך לבטויי בדוחק וי"ל משום לטעול מינה מיכי מוכיח בעבודה דקאמי לאמי המעלה מביאים לכבש הוא מעלה על גב המזבח והדר קאמי מסרון לחזיש והיינו נמי דקאמר רב שעת בסמוך מנא לימיה לה ולא מיימי מהא דלכא דקאמר מיהו גופיה ה"ל מסתברא שלא מהא ליכא למשמע מינה דלייקא כאן וכאן:

נוטל מצנפת של אחד מהם.

מכאן קשה לפירוש ריב"ם[ב] לפיים שעל כהן הזיוט קרוב מגנעת לפי שהיא לחבה ושל כ"ג מצנפת שהיא קטנה לפי שהיא נוחה להניח תפילין ופיין[ג] ור"ל לשון מוכה לחוד ולשון מכמיה לחוד לשלשן מוכה קלי לשל כ"ג מצנפת של לוכחת וכי היכי לשמיע לשמיע מרגלית בפ' קמא לזיטין (דף ו.) הכל המצנפת והכל העטרה מתן שמצנפת שלשם כ"ג יפנה לעטרה שלשם כל אדם שמלקה מצנפת של כ"ג שמלקה עטרה שלשם כל אדם:

אין ישיבה בעזרה. מימה לשמי בפ"ב דזבחים (דף פו.) ומה יוצא שמוכל אם עבד מילל וכו' והיכי שמיל והא אין יפיסה בעזרה ור"ל שמוכל בקדשים קלים הנאכלין בכל העיר כי אמר מוכל בקדשים קלים שנאכלין בכל העיר ואפילו בחול ושמע מינה [ב]שני פתחים היו לה אחד פתוח בקדש ואחד פתוח בחול[ד] דאי סלקא דעתך בולה בקדש זקן יושב במערבה [ג]והאמר מר אין ישיבה בעזרה[ה] אלא למלכי בית דוד בלבד ואי סלקא דעתך כולה בחול פיים במזרחה והא בעינן [ב]בבית אלהים נהלך ברגש וליכא אלא שמע מינה חציה בקדש וחציה בחול ואי סלקא דעתך פתח אחד יש לה ופתוח לקודש זקן יושב במערבה ותנן [ו]הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש תוכן קודש ואי סלקא דעתך פתוח לחול פיים במזרחה והתנן [ו]בנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול אלא לאו ש"מ שני פתחים היו לה אחד פתוח בקדש ואחד פתוח לחול: **מתני'** [ט]הפיים השני מי שוחט מי זורק[ד] מי מדשן מזבח הפנימי ומי מדשן המנורה ומי מעלה אברים לכבש הראש והרגל ושתי הידים העוקץ והרגל והחזה והגרה ושתי הדפנות והקרבים והסלת והחביתין והיין שלשה עשר כהנים זכו בו אמר בן עזאי לפני ר' עקיבא משום ר' יהושע דרך הלוכו היה קרב: **גמ'** איבעיא להו בשהן מפיימין לעבודה אחת מפיימין או דילמא לכל עבודה ועבודה הן מפיימין תא שמע[ו] ארבע פיימות היו שם ואי סלקא דעתך לכל עבודה הן מפיימין טובא הוו אמר רב נחמן בר יצחק הכי קאמר ארבע פעמים נבנסין להפיס ולכל אחד ואחד היו בה טובא פיימות

תא

מאי לאו באותן שזכו לפיים רב הונא בר יהודה אמר רב ששת לא באותן שלא זכו לפיים הכי נמי מסתברא דאי ס"ד באותן שזכו לפיים לא היו מניחין עליהן אלא מכנסים בלבד והתניא [ה]מניין שלא יהא דבר קודם למכנסים תלמוד לומר [א]ומכנסי בד יהיו[ו] על בשרו ואיזהד הא ל"ק הכי קתני עד שיעודן עליהן בגדי חול מלבישין אותן מכנסי קדש והיו מפשיטין אותן בגדי חול ולא היו מניחין אלא מכנסים בלבד אמר רב ששת מנא אמינא לה דתניא [ז]לשכת הגזית במין במילקי גדולה היתה פיים במזרחה וזקן יושב במערבה והכהנים מוקפין ועומדין כמין בכוליאר[ח] והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהן ויודעין שממנו מביאין ואי סלקא דעתך בבגדי חול מצנפת בבגדי חול מי איכא אין [ט]כדתני רב יהודה ואיתימא רב שמואל בר יהודה כהן שעשתה לו אמו כתונת עובד בה עבודת יחיד אמר אביי שמע מינה [י]לשכת הגזית חציה בקדש וחציה בחול ושמע מינה [כ]שני פתחים היו לה אחד פתוח בקדש ואחד פתוח בחול[ל] דאי סלקא דעתך בולה בקדש זקן יושב במערבה [מ]והאמר מר אין ישיבה בעזרה[נ] אלא למלכי בית דוד בלבד ואי סלקא דעתך כולה בחול פיים במזרחה והא בעינן [ס]בבית אלהים נהלך ברגש וליכא אלא שמע מינה חציה בקדש וחציה בחול ואי סלקא דעתך פתח אחד יש לה ופתוח לקודש זקן יושב במערבה ותנן [ע]הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש תוכן קודש ואי סלקא דעתך פתוח לחול פיים במזרחה והתנן [פ]בנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול אלא לאו ש"מ שני פתחים היו לה אחד פתוח בקדש ואחד פתוח לחול: **מתני'** [צ]הפיים השני מי שוחט מי זורק[ק] מי מדשן מזבח הפנימי ומי מדשן המנורה ומי מעלה אברים לכבש הראש והרגל ושתי הידים העוקץ והרגל והחזה והגרה ושתי הדפנות והקרבים והסלת והחביתין והיין שלשה עשר כהנים זכו בו אמר בן עזאי לפני ר' עקיבא משום ר' יהושע דרך הלוכו היה קרב: **גמ'** איבעיא להו בשהן מפיימין לעבודה אחת מפיימין או דילמא לכל עבודה ועבודה הן מפיימין תא שמע[ר] ארבע פיימות היו שם ואי סלקא דעתך לכל עבודה הן מפיימין טובא הוו אמר רב נחמן בר יצחק הכי קאמר ארבע פעמים נבנסין להפיס ולכל אחד ואחד היו בה טובא פיימות

תא

המעלה מביאים לכבש הוא מעלה על גב המזבח והדר קאמי מסרון לחזיש והיינו נמי דקאמר רב שעת בסמוך מנא לימיה לה ולא מיימי מהא דלכא דקאמר מיהו גופיה ה"ל מסתברא שלא מהא ליכא למשמע מינה דלייקא כאן וכאן:

והא בעינן בית אלהים נהלך ברגש. מימה כיון דבעינן פיים בקדש אמאי היו מפיימין בעזרה דקאמי בפ' בתרא דזבחים (דף קא.) דעזרה ארבע אמות על ארבע אמות ולא היה בה אלא שני פתחים ולא היה מקום לשני פתחים אלא בקדש ואי אפשר לומר שהיו בקדש ובחול שהרי אין מחלקין בקדש ובחול ועוד דאמר בפ' בתרא דזבחים (דף קא.) שני פתחים היו לה אחד פתוח בקדש ואחד פתוח בחול

כה א ב"מי פ"ד מהל' ממרים הלכה ו:

תא שמע רבי יהודה אומר לא היה פיים למחתה כו'. מימה מאי מייתי מר' יהודה ליתי מתני קמא ליפכא ו"ל דהכי מייתי לתפילו מ"ק לא פליג עליה אלא מקטרת משום דלא שכיחא ומעתרא אבל בעלמא מודה מ' נמי ל"ל דלר' יהודה הזוכה בממתה לא היה זוכה כלל מכח פיים ממתה שזכה זה בקטורת חכה זה שאנו ליימיו בממתה אלא כהן שזכה בקטורת תליא מילתא מ' בפיים חכה זה שאנו ליימיו עבד הכל שקיל קטורת ושקיל ממתה כדמשכחת ביומ"כ דכ"ג לחודיה עביד לכולה מילתא אע"ג דהתם טריחא מילתא טובא דצבי למיתי מתפיו כדמייתי לקמן גפ' הוליזו לו (דף מז.) כ"ש הכא דלא טריחא מילתא למיתי ממלי עביד לה לכולי מילתא לחודיה מיהו משום דטריחא מילתא קאמר לורחא דמילתא הוה שהיה אומר למחר זכה שמי ממתה ורגיל היה לומר למחר לאחרו שמומד אלו ליימיו משום חיפה אלא שקידו המכרים עליו ומיהו מ"ם ירצה לעשות הרשות בידו לעשות הוא בעצמו הכל או לומר למי שעומד בשמאלו או לאחר שהיו עומד אלו כלל זכה שמי וכן משמע הלשון כהן שזכה בממתה אומר כו' ולא קאמר העומד אלו ומשך עמו דקאמר בפרקין י"ב אחיו הכהנים נשכין עמו וכן משמע מוספתא [פ"ק] דקתני מעשה אלו לפני ר' יהודה והכא דייקי לאב"ש דמייתי בשמעון לא היה פיים לאכנים אלא מחתן לכבש מעלה אחת למזבח דומיא דלחם"י מייל ר' יהודה אלא הוה שוש לד זכיית פיים בממתה והשתא מייתי שפיר מר' יהודה דע"כ לא פליגי רבנן עליה אלא אלו ס"ל דמעשה הכהן הזוכה בקטורת תליא מילתא ומיהו מודו לחן מורחן ומפיסין אלא דהשתועד ליימיו זוכה מכח פיים וע"כ לא פליג דאב"ש עליה לקמן[ב] דס"ל שמוזר ומפיס לזורך ממתה אלא כדי להצליח ד' פיימות כי שוש טעם יש שחן לפעמים מד' פיימות ומדקתני[ג] פרוך לקמן (דף כו.) כמה יחמיץ ג"כ בנרי להו פיים וא"כ בפיים הצבי כולי עלמא מודו כיון דמעשה אחת מפיסין אלא לכל עבודה מפיסין: **מניין** לראש ופדר שקודמים בו. מימה לי ג"כ אמאי לא תניא בתרא אבית אבטינס ופדר ראשון ראשון ופדר ראשון ראשון ופדר ראשון ראשון

ה) [טוען כו:], ג) ממיד לג:, ג) [נעיל כה:], ד) לקמן עמוד ב, ה) שמואל א' ז ט, ו) לא ע"ש.

(ה) רש"י ד"ה מתני לקמוכא כך היו מבריחין קול בעזרה כלומר מי שלא זכה לקטורת מימיו ובגמ' מפרש מאי שנא מזבח וכך היו מכריזין קול כעזרה: גמ' מפני שמעשרת. לפיכך לא היו מניחין אותו לטעום: והא כתיב וכליל על מזבחך. פשוט קרא גופיה: הא לא שכיחא. ומפרש לקמן דלמי כתיב שאר מלאת שכיחא לשאר לא כן נמצאו הכל שוין: דמור. שמורה מולמות משמלא: אי'בא דהל'בתא. לשורות כדמ וכהלכה שזכה בו שחרית. פיש פיש מעשרה שזכה: כי תניא ההיא בקטרת. לפי שלא שנה אלא בקטרת. ומשמרות מתחדשות. ומשמר שעבד שחרית אינו עובד בין הערבים: ולמאי דמליק אדעתין. שהיו מפייסין בין הערבים נפישי להו פייסות: כולהו מצפרא (ג). ושם מפייסין מי יזכה לשל שחרית ומי לשל בין הערבים: הוא מעלה (ג) לגבי המובח. פירוש פיש שזכה בו להוליכו לכבש מוזר ומעלהו למזבח זמן למזבח וכשהיו מוליכין אותו מניחין אותו מחציו של כבש למטה (ד) כדי שלא יפטר להוליכו כל הכבש והולך ועולה בכבש וכשמגיע למקום שהמיברים שם טוענין והכי תנן במסכת שקלים (דף כב) חינני תמיד ניתנין ממלי כבש ולמטה בחמרת לאו אורח ארעא. למימתי לשמן למעלה ליה מילתא: לא ר"א בן יעקב אית ליה דר' יהודה. לעמר לא היה פיים למחצה תמה פיים מן הכבש ולמחצה ללא

רש"י ד"ה הא לא שכיחא ומסתברא כו'. עיי מגמות ב. מד"ה ולא עכיש מטלוי אלא. ול"ל כרש"י ולא כלבני מוקפות ישנים כאן.

א) יִזְרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְתוֹרָתְךָ לְיִשְׂרָאֵל יָשִׂימוּ קְטוֹרָה בְּאַפֶּךָ וְכָלִיל עַל מִזְבְּחֶךָ: [דברים לג, י]

ב) בָּרֵךְ יְיָ חֵילוֹ וּפֹעַל יָדָיו תִּרְצֶה מָחַץ קָמָיו וּמְשַׂנְאָיו מִן יָקוּמוּן: [דברים לג, יא]

ג) וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים לָדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁיהֶם מָאתַיִם וְכָל אַחֵיהֶם עַל פִּיהֶם: [דברי הימים א יב, לג]

ד) לִי נְלָעָד וְלִי מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם מָעוֹז רֹאשִׁי יְהוּדָה מְחֹקְקִי:

[תהלים ס, ט]

ה) בָּרֵךְ עָם הַתְּרוּעָה מֶלֶךְ וְאֵפָפָם לְאוֹם מְחֻתָּת חָזוֹן: [משלי יד, כח]

עזה נמי הכתיב בה כליל. פרים דכתיב בפרשת(ה) ופקו עלה מלא מחד ויעלהו שלה כליל כו': עזה נמי הכתיב בה כליל. פי' ל"ש ישפוו עליה בהמות ומקני דהא שכיחי ב) כל אחד ואחד להמחד שלה ולמחד לא קטורת אין יכולין להמחד מלא מחוה על ויעל ופרוטרות פירש שלה שכיחא ואין הכל לחוץ להמחד ולמחד לא פירש שלה אחד זה שכיחא ואין זה משם מחוה כל כך כי נחה לא אמרה מין אחד זה בכל כמו בקטורת: דכתיב יהודה מחוקקי. ככי נמי הוה מני לאחד מחוקק ממקן ממקן רבלי לא נמי הוי מני למימר בשביל ולאחר שמעתא מנחילן (קף ו) ואחד נמי מני] קלמי: אלא כהן כו'. לש"ג כשהיה ג) מרגיש בשני כהנים כהנין שמקדקן ומחכרים לא היה אלא בהן אחד כשהיו מחכרים בשני כהנים הרגיש בהן אחד ולא היה יודע מי מהן הוא זה שכבר הקטיר ולא היה יודע שכבר הקטיר ולא היה יודע שכבר הקטיר ולא היה יודע

ההוא דלא כר' אליעזר בן יעקב ודלא כרבי יהודה. ק"ל הגי' בכל הספרים אפל רש"י מוסקה וגרים בלע"ז וביומא הספרים ובלע"ז כתוב יהודה ונ"ל בלשון הגמ' ומתניתין ז"ן פי' בכל מקו' הי"ו לכל הפעמות ובלע"ז משמע לה בלע"ז משמע לה כהכתיב הזוכן כל הפיסקות דהיינו י"ג הזוכן בתמיד ומד בתרומת הדשן ומד המעלה מיצרים מכבש למזבח ומרי דקטורת ולמחתה הכי ז"ן ומיהו בלע"ז כלאב"ע ובלע"ז כר' יהודה בלרלאב"ע בלי"ר להו מד למעלה מיצרים מכבש למזבח ולר' יהודה בלי"ר להו מד למחתה ומה שהקשה רש"י למאי קאמר בלע"ז כר' יהודה נהי בלע"ז הוה פיים למחתה כהן מיתה הוה ול"ל מיתה ז"ן ול"ל דפשיטא ליה להש"ס ד"ז דקאמר הייט מותה שזוכין בה פיים קאמר להא מכאי מוקמי הוו הממשיט והממתה והולכת עשים למערכה ומי מוסיף לכשירין מד[ב] בלע"ז אפל מתיב להו והא קא מתיב שזוכה בלע"ז כי קא מתיב בלע"ז הנך זוכין בלע"ז פיים וכמחתה לרבי יהודה בלע"ז הוה פיים כלל כדפרישית לעיל[ג] וגילתה שנפסלים היה כפר"מ ואין להקשות מהא דאמר לעיל[ד] מי מצכחת תנא לחיא ליה ממש ממש להש"ס בלע"ז הוה מצכחת תנא לחיא ליה ה' פיסין והא תנא להכא לחיא ליה י"ז חיא ליה ה' פיסין ד"ל לעיל מכאי לא ידע להא בי"ת להכא: **פר** קרב בכ"ד הראש והרגל כו'. קשה לי להכא לא מתיב בלא כלך הילוכו ולא כלך ניתוחו ולא כלך עיולו ולא כלך הפשטו ולחיי יודע מיהא קדם תפס ו' וי"ל מסוס למיפעיא ליה למימי הרגלם בריסק וקמני הכא הרגל בשנים נקט נמי הרגל של שמאל בשנים וקמני העוקר בהדיא ומקדימה מסוס לבריסק נמי גמ' טעה ממהו בהדי שדלי לעוקר ורגל שמאל וכיון דמתא להכך ללא קני לה בחד כהן תנא נמי הגרה מנא בהדיא התם ומקדימה מסוס לבריסק נמי וכיון דמיתי הגרה מנא בהדיא התם ומקדימה מסוס לי שלי דקתני גמי עלה והלל תנא הכך לגים לכל חד ומד אלא חד כהן וקתני להו בפילגל לשיעי ג' יחוס[ה] וכ' לפנים:

בשלשה שתי ידים בשנים ושתי דפנות בשנים הקרבים והסולת והיין בשלשה שלשה [ו]בר"א בקרבנות ציבור אבל בקרבן יחיד אם רצה להקריב מקריב הפשיטן וניתוחן של אלו ואלו שוין: **גמ'** תנא [ז]הפשיטן וניתוחן שוין בזר אמר חזקיה מניין להפשט וניתוח ששוה בזר שנאמר [ח]ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח נתינת אש בעיא כהונה הפשט וניתוח לא בעיא כהונה דאי

כרמך ליה ליה דר"ש בן יעקב דסס כן נגרי להו פיסות כדמסיק לעיל והוגרן ו' כהן מן הכתב למזבח. ומי שמעתת מגזעות מחרות ומי לפסבר להעמידה[א] ומי (ו) שמעינן ליה דרבי יהודה לא היה פיים למתחה לא שמעינן ליה לחכמי כהן מחתה לא היה כהן לחתחה הכי הוא סיומא שמעינן ליה לחכמי כהן מחתה לא היה כהן להעלות מיצרים מכבש למזבח אפל בן עזאי סהעלות מכבש למזבח היה הכתב למזבח והכי כתן ר"ז דלא כר"ש בן יעקב דלא כרבי יהודה ולמחתה לא היה פיים למחתה ועל שמעינן ליה לחכמי כהן מחתה לא היה כהן לחתחה הכי הוא סיומא שמעינן ליה לחכמי כהן מחתה לא היה כהן להעלות מיצרים מכבש למזבח אפל בן עזאי סהעלות מכבש למזבח היה הכתב למזבח והכי כתן ר"ז דלא כר"ש בן יעקב דלא כרבי יהודה ולמחתה לא היה פיים למחתה ועל

גמ' האי מבערא ליה לגופיה. דניכוי כהן מיעוטא ממנו לן להפסט וימות: דהוה מפבר ליה לבריה. הם למזקיק והמי מקבר ליה מילתא דמיפת מחמת עצמו ומתו שמיטה מד כמיכ: ובי מאן באת. ליפמל דממני' הוא וכי מתן בתת לומר פסולה שמקפת להפיל מקלת להכשיכה: מבפ"ש שנאמר כו'. וממון לומו כלל היפני בת לפסול: תלמוד לומר ושחט והקריבו הכהנים. ומלכמיכ כהן מקבלה ובמימה לא כתיב מכלל דומפת מפעלים קמי ומפך ידי ומתו לימד על השמיטה שכשיכה מד עכ"ל מפנה[2] ומימה הוה מפבר לימי מבדי. למלו כתן דמקבלה ולילך מנות כהונה ויהן נתינת תם מתר קבלה מיניה למה לי למכתב הם כהונה: למעוטי הפשט וניתוח. דלא כתיב מה כהן ומילף מכלל דדוקא כתיב קבל ולי לא ומתו הוה מתינת הפי דלא כתיב כהן ומפשט שהפשט אלא למעוטי הפשט ניתוח. דלא מעטרן הוא דלגלי ליה דעני כהונה מקבלה ולילך: דלא מעבבא בפרה. דתין כפרה תלת הפי: [7]אלא מהכא ועבדו בני אהרן הכהנים. (ד) הכי למלו מקבלה [8] מתן כרין כהונה תלת למעוטו הפשט וימות: אימא למעוטי סידור שני גזירי עצים. דמין הערים דלת כתיב בהו הכהנים תכל בפעת בהדיא כתיב[3] ועבד עליה הכהן: לא פלקא דעתך. דלת מיבעי סידור גזירין כהונה מדמיתנין למעוטו הולכת עצים מכלל דכתיבון בעי כהן: הולכת עצים לא בעי כהונה. דהפי כהן דכתיב בהולכת מברים על כרכך למעוטי הולכה מחרת בעי למי לגופיה לא מיתנין דהא מתמיהין מקבלה ולילך מנות כהונה ועבדו למה לי. דכתיב בהו[9] למעוטי הפשט וניתוח. וכהונה זומנת לגופיה כתלמיכן[4] דלא מיתת כהן דלא מיעכבא כפרה לי מיבעי כהונה ומגלגי הם בדעת כהונה (ה) לא מיתנין למיפדל למיכתב כהונה בהעבכת מתתן ומ"ג דלא מיעכבא כפרה ועל כרכך למעוטי כתבי: שמעון ששה. הכבר בתמצה והקריבם בתמך: וניחא ליה. הדר מתני לית הכי על העצים תבר על הפת קבל יתיב הוא להכתיב ונתנו תם וערכו עצים וערכו נתתים למה לי תו על העצים תבר על הפת וגו' למילדם מיה להמי ר' כהמים הולרכו לדבר שנאמר בו תם ועצים ומזבח ודבר שהזקקתי לכם למערכה למדר עצים ותם למזבח בתמיו: הוי

והקריבן בני אהרן הכהנים את דמו וזרקו את הדם על המזבח סביב אשר פתח אהל מועד: ב) ואת כל אימורי החטאת יקטיר המזבחה ואת הכבד ואת הכליות ואת החלב אשר עליהם ואת יתרת הכבד מן הכליות יסירנה: ג) ומשלמי הזבח יקריב אשה ליי את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב: ד) ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכליות יסירנה: ה) והקטירו אתו בני אהרן המזבחה על העלה אשר על העצים אשר על האש אשה ריח ניחוח ליי: ו) וכי יקריב מן הבקר קרבנו לזבח שלמים ליי זכר או נקבה תמים יקריבנו לפני יי: ז) אם כשב קרבנו והקריב את קרבנו לפני יי: ח) וסמך את ידו על ראש קרבנו ושחט אתו לפתח אהל מועד והזו בני אהרן את דמו על המזבח סביב: ט) והקריב מזבח השלמים אשה ליי חלבו האליה תמימה לעמת עצה יסירנה והחלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב: י) ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכליות יסירנה: יא) והקטירם הכהן המזבחה לחם אשה ליי: יב) וכי עזים קרבנו והקריב את קרבנו לפני יי: יג) וסמך את ידו על ראשו ושחט אתו לפני אהל מועד והזו בני אהרן את דמו על המזבח סביב: יד) והקריב ממנו קרבנו אשה ליי את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב: טו) ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכליות יסירנה: טז) והקטירם הכהן המזבחה לחם אשה לריח ניחוח כל חלב לייי: יז) חקת עולם לדרתיכם בכל מושבתיכם כל חלב ודם לא תאכלו:

האי מיבעי ליה לגופיה אמר רב שימי בר אשי אשכחתיה לאביי דהוה מסבר ליה לבריה [א] ושחט שחיטה בזר כשירה וכי מאין באת מכלל שנאמר [ב] ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם (ג) שומע אני אפילו שחיטה ת"ל [א] ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם [ג] מקבלה ואילך מצות כהונה [ד] וסמך ידו [א] ושחט [ו] ליזמך על השחיטה שבשירה זר מבדי מקבלה ואילך מצות כהונה [ז] ונתנו בני אהרן (ז) למה לי למעוטי הפשט וניתוח ואבתי איצטריך סלקא דעתך אמינא כיון דלאו עבודה כפרה היא לא תיבעי כהונה קמ"ל דבעי כהונה אלא מהכא [ח] וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר מבדי מקבלה ואילך מצות כהונה וערכו למה לי למעוטי הפשט וניתוח ואימא למעוטי סידור שני גזירי עצים מסתברא דיבחא דכותיה ממעט אדרבה סדור דכותיה ממעט לא ס"ד [ט] דאמר מר [י] והקריב הכהן את הכל [יא] המזבחה זו הולכת אברים לכבש הולכת אברים לכבש הוא דבעיא כהונה [יב] הולכת עצים לא בעיא כהונה הא סידור שני גזירי עצים בעיא כהונה ונתנו לגופיה וערכו שנים בני אהרן שנים הכהנים שנים [יג] למדנו לטלה שטעון ששה אמר רב המנונא קשיא ליה לר"א האי בבן הבקר כתיב ובן הבקר עשרים וארבעה בעי וניחא ליה [יד] על העצים אשר על האש אשר על המזבח איהו דבר שנאמר בו עצים אש ומזבח

[א] נמי (ולימת ס"א לגופיה) מ"ס: [ב] שם למלי מתמ. ג"כ אלא התקמיר:

הגהות מהר"ב רבינוביץ

[א] רש"י ד"ה מלא מסכת ומי מלי למימר אלא למעוטי הפשט וניתוח שאין צריך בהוצה כ"ל ודבני הס"ש שם אינם מוכנים:

הגהות וציונים

ג) יוסף ידי ושחט' (ד"ק): [ד] [ד"ק]: [ה] [ד"ק]: [ו] כת"י בדאמרן: [ז] [ד"ק] מיהמר (ר"ש): [ח] שיין לע"ב (גליון): [ט] שם לא מיירי באימורין אבל ה"ה בבשר כמ"ש התוס' שם וכ"ש הגר דלאו אכילה מזבח הוא ועי' ש"י (גליון): [י] צ"ל דהאי הולכה דהאי הפשט (גליון): [יא] כ"ה מהדו"א:

תוספות ישנים

והאי מיבעי ליה לגופיה. מימה למ"מ

רבינו חננאל

אליתר כר' יהודה לא דהא בהדיא תני לא היה (סודם) [פיס] למחתה אלא כהן שזכה בקטורת אומר לזה שפתו זכה עמי במחתה. תלא כר' אליעזר בן יעקב דהא בהדיא אוקימנא ליה בפיס למחתה בפ"ע. כי הפיס שפלק מן האברים שפל הכבש [למזבח] והוא הפיס הרביעי במחתה חשיב ליה. חה חשיב למחתה בכלל הפיס השני ומפורש בתוספתא כך כמו שפירשנו כי אלו ר"ג ור"ע ור"י [שמנה] המנין בפיס השני הן. אבל קרב ב"א הבשר בחמשה כר. הפשינן ניתוחן של אלו ושל אלו שוה. אוקימנא בין קרבנות יחיד בין קרבנות צבור הפשינן וניתוחן שוה שכשרין בזר. מ"ל שנאמר ושחט את בן הבקר לפני ה' הקריבו בני אהרן מקבלה ואילך [הקריבו] ממעטין הולכת עצים מכאן. [ואכתי איצטריך כר. מסתברא דניחה דכתוה ממעט. פי' זבח שכמותו ממעט הפשט וניתוח. ולא סדור ב' גזירין. ודתינן ועבכו לשון סידור הוא ואדהכי סידור דכתוה ממעט ס"ל. ואסיקנא וחקטיר הכהן למעוטי הפשט וניתוח דלא בעי כהונה. וחקריב הכהן את הכל למעוטי הולכת עצים ולא בעי כהונה. הא סידור גזירין בעיא כהונה. וחללו לגופייהו ושרו שנים בני אהרן שנים הכהנים שנים. ליתיל על (השלה) [השלח] (הוא הבשר והקרבים שטעון ששה להוליכו לבבש. ומן הכבש למוכה. ראציא דהוהוא קרא דדרשינן בבן הבקר כתיב. לא אשכחן בן הבקר שעולה ועטון על העצים על האש אשר על המזבח אלא על הבשר של תמיד כי התמיד מקדים לכל. אלא הבבש של תמיד הוא עולה בראשונה. ועטון בעצים שעל האש שאותה האש על המזבח ועליו כל הקרבנות וכיון שלא מצינו זה

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

תוספות ישנים

והאי מיבעי ליה לגופיה. מימה דמ"מ

תורה אור חשלם א) וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְיָ, וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (ויקרא א, ה) ב) וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית לַפָּרֹכֶת וַעֲבַדְתֶּם עֲבֹדַת מַתָּנָה אֶתֵּן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת: (במדבר יח, ז) ג) וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו: (ויקרא א, ד) ד) וְהִזָּה בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (ויקרא א, ה) ה) וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנְּתָחִים אֶת רֹאשׁ וְאֶת הַפָּדֶר עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ: (ויקרא א, ח) ו) וְהַקְרֵב בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת דָּמָיו וְזָרְקוּ אֶת דָּמָיו עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (ויקרא א, יא) ז) וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ לַיי: (ויקרא א, יז) ח) וְקָרְבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (ויקרא ג, ב) ט) וְהִקְרִיב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אִשֶּׁה לַיי אֶת חֶלְבּוֹ הָאֲלְיָה תְּמִימָה לְעֻמַּת עָצֶה יְסִירֶנָּה וְאֶת הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב: (ויקרא ג, ג) י) וְאֶת שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן אֲשֶׁר עַל הַכְּסָלִים וְאֶת הַיֹּתֶרֶת עַל הַכָּבֵד עַל הַכְּלָיֹת יְסִירֶנָּה: (ויקרא ג, ד) יא) וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם אִשֶּׁה לַיי: יב) וְכִי עֵז קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי יְיָ, וְסָמַךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְהִזּוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: (ויקרא ג, ז) יד) וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ קָרְבָּנוֹ אִשֶּׁה לַיי אֶת הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב: (ויקרא ג, ח) טו) וְאֶת שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן אֲשֶׁר עַל הַכְּסָלִים וְאֶת הַיֹּתֶרֶת עַל הַכָּבֵד עַל הַכְּלָיֹת יְסִירֶנָּה: (ויקרא ג, י) טז) וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם אִשֵּׁה לְרֵיחַ נִיחוֹחַ כָּל חֵלֶב לַיי: (ויקרא ג, טז)

קרקע: כיון דלאו עבודה דמשכבא כפרה היא לא תיבעי כהונה כר. מתתני הם הפפעת ומתות הוי מעבר כפרה ות"ת מתפי מעבת ומתות דמקמה ת"ל לעיל מהפפעת ומתות גמ' [ה] ת"ל דזקא נקע מעבת כפרה לא מעבת ומתות נוף תזכה מ' מתי מאמר יכפרו לעיל מ' מתי ות"ת ותפ"ש דמקבלה ולילך מנת כהונה שפיר מתי כהונה מתחית תפ לפמעטין תפ ותפ"ג דלא מתי כהונה ומתות דלא מנת כהונה לגופיה לפ מתי מעבת כפרה ומיהו מ"מ מקבלה מנת כהונה דקבלה מעבת כפרה ומיהו לפ מעבת תקע"ל קרא לפלופי מכ מתי כהונה ומיהו מתפ"ש דמפעטין ומתות לפ מתי מעבת כפרה ומיהו מ"מ מקבלה ולילך מנת

למימרא

דעבודת יום בעי פיים וכו' עד והרי תרומת הדשן.

מימה לי מאי קפריך ממאי לא מצי ממילא עבודת יום היא כדמעיין לעיל ו"ל דהכא אתי למימר דבעיון תרוייהו עבודת יום ומימה מאי לכלאוהו מצמע ליה לרבא דפריך אלא מעתה ה"ק אלא מעתה דקתמיהנא מאי מיבעי ליה פיים ומצמע נמי אלא מעתה דקרית לה עבודת יום אלמא דבעיון תרוייהו לענין פיים הרי מאברים ופדרים דבעי זר מיהא עליהם מ"מ עבודת לילה היא והדר פריך מתרומת הדשן מי ס"ל כרב[1] דלא מיהא זר מיהא זר מעבודת סילוק אלמא מעבודת לילה מיהא זר עלה בעי פיים וכן פרש"י למימרא דעבודת יום ומיהו מימה מאי בעי פיים ולא נהירא מה שפי' דבעי פיים מ"ל דמבר כרב דהא מירוחלמי[2] דאמר רבי יוחנן זר שנתמנה על הלילה קמא לעיל[3] דקאמר עבודת לילה היא:

אין זר חייב מיתה אלא בעבודה פיים. וא"ת הרי דיקון מזבח הפנימי והמעורה[4] ס"ל דכמשני דמימיה מחילת עבודה היא ס"ל ניחא דיקון מזבח הפנימי מחילת עבודה דהקטרה היא ודיקון מעורה מחילת הלקוח היא וא"ת לרבנן דר"ש בן יעקב דאמרי[5] המעלה מאברים לכבש אין מעלה אותם למזבח מ"מ אין זר חייב עליהן מימה כיון דיש מאברים עבודה וא"מ למה מפיסיון וי"ת דהא דאמר זר חייב עליה לאו מחילת עבודה היא אלא מחילת עבודה היא דכתיב[6] והזר הקרב יומת ול"ג כיון דאמר מר חייב להכי אמר זר חייב עליה ולא אמר כהן חייב עליה משום דכהן לאו בר מיתה הוא אלא מחילת עבודה היא ומה נמי דל

והרי איברים ופדרים. לא גמרינן לכולה הך גילתא לאפרושי ותרומת הדשן הכא להא (ה) מינן להו לגבי פלוגתייהו דרב ושמ' בעבודה שלא במקום העבודה ומגב שיעבא דריסטא דגרסינן לעיל לעיל קמא דרבי זירא הלד וגרסינן בגיטין בהדיא [ב] ופשטו מהתם דמחוסר כפרה עבודה שלא במקום העבודה ופסולה כאן אלא מי לימא רבי: הואיל ועבודה תמה. דשלים ליה סיפור למימרא דעבודה תמה בעי פיים רבי על משוס מעשה שהיה לא גמרינן אף אנן נמי תנינא. דסיפור גזירן עבודה תמה היא כרבי יוחנן ולא כרבי יוחנן ולא [ו] ללא מנו לה בעבודה שלא חייב הואיל ועבודה תמה היא מתקיף לה רבא אלא מעתה תבעי פיים ולא בעיא פיים והתניא [ז] מי שזכה בתרומת הדשן זכה בסידור שני גזירי עצים ה"ק יפיסו לה בפני עצמה [ח] כדאמרינן למימרא דעבודה תמה וזר חייב עליה מיתה בעיא פיים אין זר חייב עליה מיתה לא בעיא פיים והרי שחיטה שאני שחיטה דתחילת עבודה דיממא היא [ט] למימרא דעבודה תמה בעי פיים ועבודה שיש אחריה עבודה לא בעי פיים והרי אברים ופדרים סוף עבודה דיממא היא הרי תרומת הדשן משום מעשה שהיה אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי אף אנן נמי תנינא אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה ואילו זמן סידור גזירי עצים לא קתני הך דלית לה תקנתא קתני הך דאית לה תקנתא לא קתני:

הדרן עלך בראשונה

אמר [י] להם הממונה. צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה אם הגיע [יא] הרואה אומר ברקאי מתיא [יב] בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון והוא אומר הן ולמה הוצרכו לכך שפעם אחת עלה מאור הלבנה ודימו שהאיר מזרח ושחטו את התמיד והוציאוהו לבית השריפה הורידו כ"ג לבית הטבילה זה הכלל היה במקדש [יג] כל המסיך את רגליו טעון טבילה וכל המבטל מים טעון קידוש ידים ורגלים גמ'

והרי [יא] אברים ופדרים סוף עבודה דיממא היא והרי תרומת הדשן תחילת עבודה דיממא היא דא"ר יוחנן [יב] קדש ידיו לתרומת הדשן למחר אינו צריך לקדש שכבר קדש מתחלת עבודה אלא קשיא אלא אי אתמר הכי אתמר [יג] א"ר אבי א"ר יוחנן זר שסידר שני גזירי עצים חייב הואיל ועבודה תמה היא מתקיף לה רבא אלא מעתה תבעי פיים ולא בעיא פיים והתניא [יד] מי שזכה בתרומת הדשן זכה בסידור שני גזירי עצים ה"ק יפיסו לה בפני עצמה [טו] כדאמרינן למימרא דעבודה תמה וזר חייב עליה מיתה בעיא פיים אין זר חייב עליה מיתה לא בעיא פיים והרי שחיטה שאני שחיטה דתחילת עבודה דיממא היא [טז] למימרא דעבודה תמה בעי פיים ועבודה שיש אחריה עבודה לא בעי פיים והרי אברים ופדרים סוף עבודה דיממא היא הרי תרומת הדשן משום מעשה שהיה אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי אף אנן נמי תנינא אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה ואילו זמן סידור גזירי עצים לא קתני הך דלית לה תקנתא קתני הך דאית לה תקנתא לא קתני:

הדרן עלך בראשונה

אמר [יז] להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה אם הגיע [יח] הרואה אומר ברקאי מתיא [יט] בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון והוא אומר הן ולמה הוצרכו לכך שפעם אחת עלה מאור הלבנה ודימו שהאיר מזרח ושחטו את התמיד והוציאוהו לבית השריפה הורידו כ"ג לבית הטבילה זה הכלל היה במקדש [כ] כל המסיך את רגליו טעון טבילה וכל המבטל מים טעון קידוש ידים ורגלים גמ'

הדרן אברים ופדרים. לא גמרינן לכולה הך גילתא לאפרושי ותרומת הדשן הכא להא (ה) מינן להו לגבי פלוגתייהו דרב ושמ' בעבודה שלא במקום העבודה ומגב שיעבא דריסטא דגרסינן לעיל לעיל קמא דרבי זירא הלד וגרסינן בגיטין בהדיא [ב] ופשטו מהתם דמחוסר כפרה עבודה שלא במקום העבודה ופסולה כאן אלא מי לימא רבי: הואיל ועבודה תמה. דשלים ליה סיפור למימרא דעבודה תמה בעי פיים ולא בעיא פיים והתניא [ז] מי שזכה בתרומת הדשן זכה בסידור שני גזירי עצים ה"ק יפיסו לה בפני עצמה [ח] כדאמרינן למימרא דעבודה תמה וזר חייב עליה מיתה בעיא פיים אין זר חייב עליה מיתה לא בעיא פיים והרי שחיטה שאני שחיטה דתחילת עבודה דיממא היא [ט] למימרא דעבודה תמה בעי פיים ועבודה שיש אחריה עבודה לא בעי פיים והרי אברים ופדרים סוף עבודה דיממא היא הרי תרומת הדשן משום מעשה שהיה אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי אף אנן נמי תנינא אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה ואילו זמן סידור גזירי עצים לא קתני הך דלית לה תקנתא קתני הך דאית לה תקנתא לא קתני:

הדרן עלך בראשונה

אמר [י] להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה אם הגיע [יא] הרואה אומר ברקאי מתיא [יב] בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון והוא אומר הן ולמה הוצרכו לכך שפעם אחת עלה מאור הלבנה ודימו שהאיר מזרח ושחטו את התמיד והוציאוהו לבית השריפה הורידו כ"ג לבית הטבילה זה הכלל היה במקדש [יג] כל המסיך את רגליו טעון טבילה וכל המבטל מים טעון קידוש ידים ורגלים גמ'

אמר להם הממונה צאו וראו בו'. [יד] שנאמר וישכם אברהם בבקר. בפ"ק דפסחים (דף ז. ושם) פריך וניכדוק מנפרת מי לא מניח כל היום כמר למילה אלא שהזריזין מקדימין שנאמר וישכם אברהם וגו' ומימה היכי גמר מהכא דמין זריזין מקדימין מהתורה דלמא מה אברהם לא עמד בלילה משום דס"ד לא ילפי יחידי בלילה כדאמר בפרק גיד הנשה (חולין דף פג.) וי"ל דמצ"ד לא היה אברהם נמנע מלהשכים בלילה כיון דשלוחי מצוה אינן ניזוקין [טו] מיהו קשה להיות גופה דלא ילפי יחידי בלילה מוהכתיב אברהם בבקר ליף התם ועוד קשיא כיון דשלוחי מצוה אינן ניזוקין למה נמנע מלהשכים בלילה ממוך דס"ד אל ילפי יחידי וי"ל דתרי ויתכם כמיבי תד בעקידה ותד כשהפליגו על סדום [טז] והכא מיהו קרא דעקידה הלכך פריך שפיר מינה דשפיר דמי זריזין מקדימין למצות מהורתה ת"ל אברהם נמי לקדוש בהורתה שהרי לא היה יכול כלום תדא דשלוחי מצוה אינן ניזוקין ועוד דתרי נעריו עמו הוו ופפרק גיד הנשה (שם) מיהו קרא דקדוש דשבת שלא ילמדו ממפלתה של סדום כדשמתון בשמתו של נוח [יז] ולא הוה נמי שליח מצוה כי לא היה מפץ הקב"ה שיצא בשבת כדי שיבואו [יח] אברים ופדרים. מן הכיור גמ' והרי איברים ופדרים וכו'. הואיל ועבודה תמה. דשלים ליה סיפור למימרא דעבודה תמה בעי פיים ולא בעיא פיים והתניא מי שזכה בתרומת הדשן זכה בסידור שני גזירי עצים ה"ק יפיסו לה בפני עצמה כדאמרינן למימרא דעבודה תמה וזר חייב עליה מיתה בעיא פיים אין זר חייב עליה מיתה לא בעיא פיים והרי שחיטה שאני שחיטה דתחילת עבודה דיממא היא למימרא דעבודה תמה בעי פיים ועבודה שיש אחריה עבודה לא בעי פיים והרי אברים ופדרים סוף עבודה דיממא היא הרי תרומת הדשן משום מעשה שהיה אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי אף אנן נמי תנינא אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה ואילו זמן סידור גזירי עצים לא קתני הך דלית לה תקנתא קתני הך דאית לה תקנתא לא קתני:

אמר להם הממונה. הוא הסגן [כ]:

צאו וראו. על המומה לו על הנגע: זמן השחיטה. שמיטת התמיד כלומר אם הגיע המזרח שהשמיטה פסולה בלילה כדכתיב (ויקרא יט) ביום זבחכם [כא]: הרואה. זה שעלה בגע: ברקאי. לשון נוהר כמו לשמן היום [כב] לה ברק (יחזקאל כד) המילו ברקים (מכלים פ"ז): עד שהוא בחברון. עד שהגלה הנוהר על מחרון: והוא אמר [כג] להן הן. מפרש בגמרא: למה [כד] הוצרכו לכך. לעלות בגג ולראות: עלה מאור הלבנה. שמש תומר [כה] הלבנה שמוך לשמיש: ודימו. ומיקמי [כו]: והוציאוהו לבית השריפה. כשהיטו שהשמש בלילה הורידו בי"ג כה. מפרש לה בגמ' [כז]: מיפך רגליו. נקמים הגדולים. ולשון מיסך כמו מילן המיסך על המלך (מיל דף מ:) לפי שהגיד לנקמים גדולים כוכע על ברכיו ומכסה (ג) גופו מת רגליו וכן בשמואל כמיב (שמואל ג מ) ושם מערה ויבא שאול להסך את רגליו: קידוש ידים ורגלים. מן הכיור שבו עשה משה את הכלי ומשי סוף עבודה דיממא היא. והרי תרומת הדשן וגו' ס"ל לגמ עבודה תמה היא מקני עבודה תמה אמר לגמ עבודה שאין מחייב עבודה לעולם כדפריטים ומשני משום מעשה שהיה כך ס"ל לפרש גירסת הספרים מיהו רש"י ז"ל גריס ליה ולפי מה שפירשתי לא יקשה מה שהקשה רש"י [כח]:

אף אנן נמי תנינא וכו'. ומילו שני גזירין לא קתני מלמה עבודה לילה מינהו ומע"ג לכמיב נגקר נגקר [כט] ס"ל כיון לכמיב נגקר נגקר תרי זימני ניתמ תן נקר לנקרו על לילה [ל]: **יפיסו** לה בפני עצמה. כיון לעבודה תמה היא דעבודת לילה היא ועבודת תמיד שהן עבודת יום לא קיימא לה הא לגמ פריך מזריקה לעבודה תמה היא ומיו מפיקין לה בפני עצמה ס"ל נהי לתמ תמריס עבודה לפי שהקטרת ממורין שתמריס לא מעכבי ויתמין לימא כגון שנטמאו ממורין או שתמצו מ"מ כיון דכי מיתנהו מעכבי לא מצינא זריקה [עבודה] תמה כ"כ להפיק לה בפני עצמה ולהכי פריך והרי מנומת הדשן דלמע"ג דהוגמת הדשן שהיא תמריס ויתמין לימא לה בפני עצמה כדפריטים מריקה ס"ל ס"ל שתמי זריקה שיש תמריס עבודה ס' ויום מה שתמי כן מצינו שתי גזירין שתי עול עבודה כל הלילה וס"מ קמוכת כיון דיש תמריס עבודה ס' ויום ממתי מפיקים עליה בפני עצמה ס"ל שתמי מפיקים [לה] מצינו למיפך יפיקו לה בפני עצמה למוצה מיכל עבודה יום שתמי מפיקין לה בפני עצמה ומ"ת ס"ל מיכל ניסוך היין והמיס שהן עבודות תמות ומ"מ מפיקין להן בפני עצמן ס"ל כיון דיש תמריהן כמה עבודות ס' ויום מן מפיקין להו בפני עצמה תכל מידוד שני גזירין מן תמריהן עבודה עוד כל לומה הלילה ולהכי הוה לן למימר למקמיכה מולי תתי להפיק עליה בפני עצמה ופריך והרי תמריס ופדרים כו' ומשני סוף עבודה דיממא היא ומ"מ עול עבודה תמריה ס' ויום ולהכי מפיקין לה בפני עצמה לפי שהמריס היו מפיקין נמי תמריהן תמיד תל בין הערבים והכי תניס מן תמריהן עבודה כל לומו היום ופריך [לו] והרי שחיטה דמפיק לה בפני עצמה לעיקר [לז] הפיים הוה [מי] שומט ושלך תמי הכהנים ממשכין עמו [מא] תגב גרלת דליה:

הדרן עלך בראשונה

אמר להם הממונה צאו וראו בו'. [יד] שנאמר וישכם אברהם בבקר. בפ"ק דפסחים (דף ז. ושם) פריך וניכדוק מנפרת מי לא מניח כל היום כמר למילה אלא שהזריזין מקדימין שנאמר וישכם אברהם וגו' ומימה היכי גמר מהכא דמין זריזין מקדימין מהתורה דלמא מה אברהם לא עמד בלילה משום דס"ד לא ילפי יחידי בלילה כדאמר בפרק גיד הנשה (חולין דף פג.) וי"ל דמצ"ד לא היה אברהם נמנע מלהשכים בלילה כיון דשלוחי מצוה אינן ניזוקין [טו] מיהו קשה להיות גופה דלא ילפי יחידי בלילה מוהכתיב אברהם בבקר ליף התם ועוד קשיא כיון דשלוחי מצוה אינן ניזוקין למה נמנע מלהשכים בלילה ממוך דס"ד אל ילפי יחידי וי"ל דתרי ויתכם כמיבי תד בעקידה ותד כשהפליגו על סדום [טז] והכא מיהו קרא דעקידה הלכך פריך שפיר מינה דשפיר דמי זריזין מקדימין למצות מהורתה ת"ל אברהם נמי לקדוש בהורתה שהרי לא היה יכול כלום תדא דשלוחי מצוה אינן ניזוקין ועוד דתרי נעריו עמו הוו ופפרק גיד הנשה (שם) מיהו קרא דקדוש דשבת שלא ילמדו ממפלתה של סדום כדשמתון בשמתו של נוח [יז] ולא הוה נמי שליח מצוה כי לא היה מפץ הקב"ה שיצא בשבת כדי שיבואו [יח] אברים ופדרים. מן הכיור

מסורת הש"ס — עם הוספות

ה) [לעיל מז: ע"ש וש"נ], ו) [לעיל כז:], ז) [לעיל כה: כט:], ח) לעיל דף כה:, ט) סנהדרין יט. ורש"י ברכות יא: ד"ה אמר, י) מגילה כ:, כ) כט שע"א, ל) עי' לעיל כו:, מ) לעיל דף יא, נ) בראשית יט כו, ס) עי' רש"י שם פסוק יז, ע) לשה"כ מלכים א' ח כה, פ) טו: ד"ה המממנה ותוי"ש גם בתוס', צ) פ"ה מ"א, ק) לקמן עמוד ב.

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה והכי מיפיס כו' כדאמן לקמן ממנה אוקימנין לה גבי פלוגתייהו דלע"ל: (ו) רש"י ד"ה מיקן דגלי כו' כורע על בריכו ומכפה את גופו ואת רגליו:

תוספות ישנים

פרק ג אמר להם הממונה. פירש בקונטרס גם כאן ממונה הוא הסגן ואילו גבאי דפיפיסחי (לעיל) אלא משם אסור שהיה ממונה על ק' מתיא בן שפואל אינר האיר. פירש"י בממונה פרק שני שבלחם (דף ק:) שהוא היה ממונה על הפיקוח והיה אומר כן בגמ' המקדש וכן בגמרא) דקאמר ממתי בן בתחלת על הפיקוח וה"ל כיון לאילי אפר ממתי בן בתחלת אומר הכי אומאם אי דקאי אלא אומר כרבי יוחנן דאמר מפני מה אמרו על הפיקוח וכן אומר בגמרא ומפרש

ג א מיי׳ פ״ג מהלכות מלה הלכה ח:
ד ב מיי׳ פ״ג מהלכות ממרים הלכה ה:
ה ג מיי׳ פ״ב מהלכות חמץ ומצה הלכה יג:

רבינו חננאל

פ״ג אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן חשחוטה כו׳. תניא ר׳ ישמעאל אומר ברק ברקאי. כלומר האיר ר׳ עקיבא אומר עלה האור כר׳ וכיון שהודה בענין הבוקר הזכיר עוד תפלת הצהרים: אמר רב ספרא צלותיה דאברהם כר׳ פי׳ תפלת האבות כולן לא הזכיר אברהם אלא משני שהוא העיקר ואמר מכי משחרי כתלי. ויש מי שאומר תחלת שנה שבעיבית משחרי כתלי כלומר כיון שיגטו צללי ערב והוא משעה שביעית משיכנס השמש במערב ולמעלן מתחילין הכתלים להשחיר ממני שהלך השמש מן המזרח ובא הצל והיא תפלת הצהרים כדכתיב ערב ובקר וצהרים אשיחה וגו׳ וזו השיחה היא תפלת הצהרים כדת המסורה לו מאביו. ואמר לפנות ערב משעה שיכנס השמש במערב. ובאותה השעה מתחילין הכתלים שבמזרח להשחיר. אמר רב יוסף אנן מאברהם נגמור אברהם קיים כלומר אברהם קיים המצות ועדיין לא נתנה התורה ואין לנו ללמוד ממנהג הבריאים אלא כנגן

הגהות וציונים

ב) [ע״ע גירסת התוס׳ מנחות ק ע״א ד״ה מתתיא] (גליון): ג) [ע״ע בערוך ערך שחר א׳ פי׳ תפלת האבות כולם ולא הזכיר אברהם אלא משני שהוא עיקר וכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב. וזו השיחה היא תפלת הצהרים כדת המסורה לו מאביו. ואמר לפנות ערב משעה שיכנס השמש במערב. ובאותה השעה מתחילין הכתלים שבמזרח להשחיר. אמר רב יוסף אנן מאברהם נגמור אברהם קיים כלומר אברהם קיים המצות ועדיין לא נתנה התורה ואין לנו ללמוד ממנהג הבריאים אלא כנגן] (גליון): ד) [ע״ע ערוך ערך שחר א׳ פי׳ תפלת האבות כולם ולא הזכיר אברהם אלא משני שהוא עיקר וכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב משעה שיכנס השמש במערב וכאותה השעה מתחילין הכתלים שבמזרח להשחיר וזו השיחה תפלת הצהרים כדת המסורה לו מאביו וכו׳ ע״ש ובזה תבין פרש״י ד״ה צלותיה דאברהם תפלת הערב שלו רע״ק תוס׳ ברכות כו ע״ב ד״ה יצחק] (גליון): ה) [שובא״ ליתא בראשונים ובכת״י: ו) [ע״ל רבא] (גליון): ז) [ע״ע עירובי תחומין (שו״ת הרשב״א ח״א סי׳ צד, תולדות אדם להגר״ז מוהרלינא, ושם בשם ר׳ יהונתן אייבשיץ, ועוד), וע״ע עירובי תבשילין ועירובי תחומין (ריבינו בחיי בראשית כו, ז)]

ז) ראשונים וכת״י אחת דברי תורה ואחת דברי סופרים: ז) [בע״י איתא אמר רפרם זיהרא דשישא כשפשא] (גליון): ח) [בע״י אי זיהרא וכן בפרוך ערך זה ח״ל שם זיהרא דשישא כר׳ פי׳ חמות השמש אחר שסר ושבר השמש מאותו המקום וסימנך דנא דזהא כלומר אחר שמריך החומץ ממנו ריחו חזק יותר מן החומץ עצמו] (גליון): ט) [בכת״י נוסף ברקאי: י) [ובפרוך פירש היאך נלמד מאברהם שקיים התורה עד שלא ניתנה ואין לנו ללמוד אלא ממנהג הבריאים מפני שנהגו בהלמ״מ] (ועי׳ תוס׳ מו״ק כ. ד״ה מה חג בשם ירושלמי דאין למדין מקודם מתן תורה) (גליון): כ) [כת״י שהפסחים נשחטין]: ל) [ע״ל לפי (באהל״מ, וכ״ה בתוספות ר״ד ובכת״י): מ) [כת״י בהילוך]: נ) [ע״ל חלונה (רש״ש, וכ״ה בדפו״י): ס) [ברש״י שבע״י נוסף שקורין תופי״ר, וכ״כ״ז בכת״י: ע) [״בכת״ ליתא ברש״י שבע״י ובכת״י, וגורסים שמש הנוקב דרך נקבים קטנים הנותן עינו בגגג וכו׳ (והנוסח שלפנינו השתרבב מהדבור הקודם)]: פ) [דהגם דבשאר בתלים בליטת בתלים יפהרו ל׳השחיר מ״מ גם וכו׳ כצ״ל (גליון)]:

תורה אור השלם

א) וְכִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ: (ויקרא יב, ג) ב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחְבֹּשׁ אֶת חֲמֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי נְעָרָיו אִתּוֹ וְאֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיְבַקַּע עֲצֵי עֹלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים: (בראשית כב, ג) ג) לָךְ וְאָסַפְתָּ אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם יְיָ אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְאֹלֶהּ פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם וְאֶת הֶעָשׂוּי לָכֶם בְּמִצְרָיִם: (שמות ג, טז) ד) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אֶסְפָה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ: (במדבר יא, טז) ה) וַיַּרְא בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי כִּי הִנֵּה הָעָנָן כָּבֵד עַל הָאֹהֶל וְכָל עַם קוֹלוֹת וְאֵת לַפִּידִם וְקוֹל הַשֹּׁפָר הֹלֵךְ וְחָזֵק מְאֹד וַיָּחֶרַד כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה: (שמות יט, טז) ו) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֲדֹנָי יֱ מָה תִּתֶּן לִי וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי וּבֶן מֶשֶׁק בֵּיתִי הוּא דַּמֶּשֶׂק אֱלִיעֶזֶר: (בראשית טו, ב) ז) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל אֱלֹהִים לוּ יִשְׁמָעֵאל יִחְיֶה לְפָנֶיךָ: (בראשית יז, יח) ח) וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עַבְדּוֹ זִקֵן בֵּיתוֹ הַמֹּשֵׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ שִׂם נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי: (בראשית כד, ב) ט) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֲדֹנָי יֱ מָה תִּתֶּן לִי וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי וּבֶן מֶשֶׁק בֵּיתִי הוּא דַּמֶּשֶׂק אֱלִיעֶזֶר: י) עֲקֵב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקֹּתַי וְתוֹרֹתָי: (בראשית כו, ה)

ו) פסחים ז. מגילה כ. ז) [ר״ח לב:], ג) פסחים נח., ד) [ב״ב לב:], ה) קידושין לף פב., ו) פסחים מב., ז) פסחים צה. ע״ש., ח) פסחים נח., ט) שמות ג טו, י) שם יז ה.

הגהות הב״ח

(ל) גמ׳ שנאמר ויבכם שנבכים שנקר ויסכם. כ״ה ע״ז ויסכם שנבכים שנקר אל המקום אשר עמד שם פני ה׳. (כרתים יט): (מ) שם מכי משחרי כותלי ומאי קושיא ולימא: (נ) רש״י ד״ה מכי משמע כר׳ טוסים גללי ערב. כ״ב ירמיה ו׳:

לקוטי רש״י

נגה. לשון שנאמר ויבכם שנבכים שנקר ויסכם. כ״ה ע״ז ויסכם שנבכים שנקר אל המקום אשר עמד שם פני ה׳. (כרתים יט): (מ) שם מכי משחרי כותלי ומאי קושיא ולימא: (נ) רש״י ד״ה מכי משמע כר׳ טוסים גללי ערב. כ״ב ירמיה ו׳:

תוספות ישנים

צלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי כר׳. וע״ש בפ׳ אמרינן

גמ׳ עלה ברקאי. תניא יומר מבקר[ט]: לשבור פועלים. הכי יעלו חיים למלאכתו ולמי על הפועלים קמי מלא בעמ״ב שמוש מקטיר יומר למעוטי פועלים למטר: צלותיה דאברהם. תפלת הערב שלו: מכי משחרי כותלי. סומות הפתוח למזרח שהלבינו מהן המזרח ונעלמת עליהן הצללה שבע שעות שהחמה נחמעט ברקיע בריחם כל היום[ס] ומיום שהחמה עמוד מלא ממחיה מקמיהן מוכן הכתלים לפי שהן שחין שהחמה נראית עליהן כשהוא נוטה ומילא מלא מלא ברקיע

הרהורי עבירה. תמוה נמיס קמיס להכמיס מת כמכו יומר מגופו על מעשה: ריחא דבישרא. המרים כשר לגי קשה לו ריח מלד שממתוה לו: שילהי דקרימא. לגול שהוא סוף הקץ קשה מקייטא קשה מומו ממוס הקץ על ממת לפי שכשר נתממס כל המיר וגוף הבשרות ממוס הקץ שעבר עליו ממיל ממממס הוא עשה ממוס קל ומזקו: ומימניך תנורא שגירא. מנורא שהוסק מיוס פעמים ושלש שם הוא[ד] ונוח להסיקו בעלים מועטים: אישתא דסיתוא. קדמת של יומת המוך (ו) ממממות לת המולה פידוע שהוא קשה מלד יומר מקדמת המבערתו מימות הקץ: ומימניך תנורא קרירא. נריך עלים מרוסס להסיקו לף זה שהחיר נוף והגוף נוף והמולי מבעירו פידוע שהוא מולי קשה: מיגמר בעתיקתא קשה מחדתא. מי שלמד והסיק לעמו ושכח קשה למזור ולגמוד מה שעשה יומר ממנה[ה] שלא למד: ומימניך טינא בר טינא. טיטו שנוללים לומו מטיטו מומר כיהל יפן קשה לגבלו יומר מטיטו של עפר מדש: מאי מעמא דרבי. למלד מימור של ממה מפלא: אילה זו. לגה דווקא נקט שהרי מן קרנים נקריבה[ו]: למה נמשלה אשתר באילה. נמסר' מגילה (דף מו:) לחיירני לחלחר לחיר לגי שהגיעה לבית הגלגלים נחלקה היימנה שהיה לחיר לגי לחי למה עזאזל: הניחא לחי"ד. פלוגתא במסכת מגילה (דף ו.) היכא לחלר מחמתה לת היים והיכא למ"ד לחיה מטמתה לת היים לגלחו ספר תי: מוקים לה רבי בנימין בר יפת. כלומר לריש להלי שהר כר' בנימין בר יפת: למה נמשלה תפלתן של צדיקים כאילת לומר לך מה לקלה לעמיה הוא לריש ליה כמו רומי בקלבי שחמך (ישעיה כו) למגלת על המפלה שהיא כחילת[ז] שכ"ז שמגלת קרניה מפלולות ככל שנה ושנה נוסף בה פיגול אחד: אשת אילימא בר.

הרהורי עבירה קשו מעבירה וסימניך ריחא דבישרא שילהי דקיימא קשיא מקייטא וסימניך תנורא שגירא אישתא דסיתוא קשיא מדקיימא וסימניך תנורא קרירא מיגמר בעתיקתא קשיא מחדתא וסימניך טינא בר טינא א"ר אבהו מ"ט דרבי דכתיב [א] למנצח על אילת השחר מה אילה זו קרניה מפציעות לכאן ולכאן אף שחר זה[ב] מפציע לכאן ולכאן א"ר זירא למה נמשלה אסתר לאילה לומר לך [ג] מה אילה[ד] רחמה צר וחביבה על בעלה כל שעה ושעה כשעה ראשונה אף אסתר היתה חביבה על אחשורוש כל שעה ושעה כשעה ראשונה א"ר אסי למה נמשלה אסתר לשחר לומר לך מה שחר סוף כל הלילה אף אסתר סוף כל הנסים והא איכא חנוכה [ה] ניתנה ליכתב קא אמרינן הניחא למאן דאמר אסתר ניתנה ליכתב אלא למאן דאמר [ו] אסתר לא ניתנה ליכתב מאי איכא למימר מוקים לה כר' בנימין בר יפת אמר ר' אלעזר דאמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר למה נמשלו תפלתן של צדיקים כאילת לומר לך מה אילה זו כל זמן שמגדלת קרניה מפציעות אף צדיקים כל זמן שמרבין בתפלה תפלתן נשמעת: שחטו את התמיד[ז]: אימת אילימא בשאר ימות השנה לא סגיא דלאו כהן גדול אלא ביום הכפורים מאור הלבנה מי איכא הכי קאמר וביום הכפורים כי אמר ברק ברקאי הוריד כ"ג לבית הטבילה [ח] תני אבוה דרבי אבין לא זו בלבד אמרו אלא אף מליקת העוף וקמיצת מנחה בלילה תשרף בשלמא עולת העוף מאי דהוה הוה אלא קומץ נהדרה

אלא אפילו שלת העוף שנשלקה ומנחה שנקמצה תצא לבית השריפה[ט]. מסמע למשוס לעשו גלילה ומימה מיפוק ליה משום דקרבו קודש לתמיד של שחר ומיתיץ (נקמן דף לח.) ממין שלת שלא יהא לבר קודש לתמיד של שחר לכמיב השלה טולה לתמוהה וכן בפ"ק לעירובין (דף ג) לתמר שלמיס שנשחטו קודש פחימת לתות ההיכל פסולין שנאמר ושחטו פחם אהל מועד ולמה לי קרא מיפוק ליה דקודש תמיד שחטן לכיון לגא נעשחו תמיד לתע"ג לגא כתיב היה ושחטו פחם אהל מועד מעלמיס גמרי לגא לשחוט ליה לגא ממן שהוא פחות[י] כיתן בתמיד (דף ג:) לא היה השוחט שוחט עד שהיה שומע קול שער הגדול שנפתח ושומע קול קורא בגבורתן של עולם. ואומר לו שחוט שחוט. א"ר יוסי מי שאינו יודע לכתן הרוחות יראה ממקום שהחמה זורחת באחד בתקופת חמה. עד מקום שהיא זורחת. באחר בתקופת טבת אלו פני מזרח עד כמה יגעו הבואים הראשונים לעשות שער המזרחי שהחא החמה מצמצמת בו בתקופת טבת ובתקופת תמוז. ד' שמוחת נקראו לו שער סדר ששם היו השוערים פורשין הדא הוא דכתיב סדרו מלחמה קראו למו. שער היסוד ששם היו מייסדים ההלכות. שער חרסית שהוא מכוון כנגד זריחת השמש כדכתיב (איוב ט) האומר לחרס ולא יזרח. שער האיתן שמשמש כניסה ויציאה שער התוך שהוא ממעצע בין שני שערים. שער חדש ששם חידשו הסופרים ההלכות. שער העליון שהוא למעלה מעזרה. אי נמי משום דאכתו איצטגנינות גדולה היתה בלבם וידעין לכוון השעות. אי נמי זקנים ישובין בישיבה היו כלומר שכינה עמהם כר. אמר רב קיים אברהם כל התורה כולה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו' ותרתי שתים דברי תורה ודברי סופרים. **מתיא בן שמואל אמר האיר פני כל המזרח עד שבחברון** והוא אומר הין מאן אמר הין איבעית אימא הך דקאי אאיגרא א' איהו האיר פני כל המזרח. ואמרו ליה הגך דקיימי בארעא עד שבחברון כלומר אתה ראה עד חברון ואמר להן הין. **ואיבעית אימא** הך דקאי **אארעא**. א' הך דקאי באיגרא האיר פני כל המזרח עד שבחברון. וא' ליה הך דקאי בארעא הין כלומר בחימה כלומר הכט והאה בטוב שלא חטעה: **ירושלמי** ועד אחר שאינו שניא היא הכא שאת יכול לפעור עליה. כלומר כיון שאתה יכול לעבר עליו הרבי עכשיו אינו משקו. אמר עד אחד גולד בן לפלוני בשבת דניאל וכיוצא בו מפני שנותנו כהלכה למשה מסיני אחרי שכתובה התורה א"ל רבה והא תנא גמר מאברהם דתניא ובימים השמיני וגו' בלומר שאברהם היה מקיים המצות כהלכתן. **ואקשינן אי הכי כי תשלח** המבחה והא תשלח הצרעים מכי משחרי כתלי הא ק"ל כי התפלות בנקנו כנגד התמידין. חשלת השחר כנגד תמיד של שחר ותפלת המנחה כנגד תמיד של בין הערבים. ולמה היה תמיד של בין הערבים ונשחט בזמן שהול ערב פסח להיות בע"ש בשש שעות ומחצה לא ישחטנה אלא בתר שעה שביעית מכי משחרי כתלי **ופרכינן** והלמא כתהלי בהמ"ק בשש ומחצה הוה משחרי משום דהוי מבותי טובא כדגרסינן בחלמוד דא"י בעירובין פ"ק כיצד משרבין. א"ר יוסי מי שאינו יודע לכתן הרוחות יראה ממקום שהחמה זורחת באחד בתקופת חמה. עד מקום שהיא זורחת. באחר בתקופת טבת אלו פני מזרח עד כמה יגעו הבואים הראשונים לעשות שער המזרחי שהחא החמה מצמצמת בו בתקופת טבת ובתקופת תמוז. ד' שמוחת נקראו לו שער סדר ששם היו השוערים פורשין הדא הוא דכתיב סדרו מלחמה קראו למו. שער היסוד ששם היו מייסדים ההלכות. שער חרסית שהוא מכוון כנגד זריחת השמש כדכתיב (איוב ט) האומר לחרס ולא יזרח. שער האיתן שמשמש כניסה ויציאה שער התוך שהוא ממעצע בין שני שערים. שער חדש ששם חידשו הסופרים ההלכות. שער העליון שהוא למעלה מעזרה. אי נמי משום דאכתו איצטגנינות גדולה היתה בלבם וידעין לכוון השעות. אי נמי זקנים ישובין בישיבה היו כלומר שכינה עמהם כר. אמר רב קיים אברהם כל התורה כולה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו' ותרתי שתים דברי תורה ודברי סופרים. **מתיא בן שמואל אמר האיר פני כל המזרח עד שבחברון** והוא אומר הין מאן אמר הין איבעית אימא הך דקאי אאיגרא א' איהו האיר פני כל המזרח. ואמרו ליה הגך דקיימי בארעא עד שבחברון כלומר אתה ראה עד חברון ואמר להן הין. **ואיבעית אימא** הך דקאי **אארעא**. א' הך דקאי באיגרא האיר פני כל המזרח עד שבחברון. וא' ליה הך דקאי בארעא הין כלומר בחימה כלומר הכט והאה בטוב שלא חטעה: **ירושלמי** ועד אחר שאינו שניא היא הכא שאת יכול לפעור עליה. כלומר כיון שאתה יכול לעבר עליו הרבי עכשיו אינו משקו. אמר עד אחד גולד בן לפלוני בשבת

מלין אחוי על פיו. חשכנה מנאני שבת מטלטלין על פיו. ולמה עד שבחברון נדי להזכיר זכות אבות שהן יושנים בחברון. ולמה הוצרכו לכך. משום אחת עלה מאה הלבנה כר': **ירושלמי** ומי מחלף מאה הלבנה מחמר ועולה כמקל. וחימה של חמה פושה על פני כל המזרח. ש"מ מדקתני כי היה אור הלבנה משעע כל הקומץ שהיה מעלה כר' שמעון שהיה אומר אין הלבנה מאפת אלא כשעת הקטרת הקומץ בלבד. ואפילו במקום שאילו היתה החמה בעולם בזה המקום זו היתה צל הוא ואין בו חמה עכשיו ביום המעונן אפילו במקום הצל כח חמה וחמות גם באותו המקום היא. ואמר לולוש ביום המעונן בכל מקום אפילו במקום הצל. **זההמא דשימשא.** פי' חמות השמש שכבר עבר השמש מאותו מקום. [ע"כ שייך לדף הקודם] וסימי דנא דחלא כלומר אחרי שתריך החומץ ממנו ריחו חזק יותר מריח חומץ עצמו. **שבירתי דשימשא.** פי' שמש הנכוס מן החוד וכיוצא בו כר'. **שלחי דקיטא.** פי' אחרית הקיץ כלומר הטולם כולו חם ואפילו תוכיף עכשיו חמות שתוף. **אישתא דסיתוא.** פי' חמות של תתי אילולי שהיא חזקה [לא היתה] מתבערת על הקרות שיש בעולם. כמין התנור הצונן אילולי שחבעירוהו בעצים הרבה ואש חזקה אינו מתחמם: **מבא ליה** שתימור החזמה מפצע לכאן ולכאן שנאמר למנצח על אילת השחר נאמר נמשל השחר כאילה מה אילה קרניה מפציעין לכאן ולכאן כך השחר מפצע לכאן ולכאן: **ירושלמי** א"ר חנינא מאילת השחר עד שיאיר המזרח אדם מהלך ד' מילין. ומשיאיר המזרח עד הגץ החמה אדם מהלך ד' מילין שנאמר השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה וא' לדידי חד לי ההוא אתרא והוי ד' מילין וכמו השחר עד שיאיר מהלך ד' מילין. **שחטו את התמיד והוציאו לבית השרפה.** פי' טעו ראו תימור של לבנה הימנו שהאיר המזרח ושחטו את התמיד והיה לילה וכתיב את הכבש אחר תעשה בבקר לפיכך נפסל. **והוציאוה לבית השרפה.** ואוקימנא למתני' ותולתי יוה"כ כי לא תמצא הלבנה עולה למזרח קרוב ליום אלא [בטוקן] החזרח אלא ביוה"כ הלבנה שוקעת שתי שעות קדם השחר:

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) [מיומא נ: ד"ה מן:], ב) [ב' מוס' מגילה ו. ד"ה מתמיד], ג) [מגילה ו.], ד) מגומה ק, ה) ע"י תוס' זבחים יג, ו) ע"י תוס' זבחים סא. ד"ה קודם, ז) ע"פ לשה"כ מלאכי א ז, ח) לקמן לב. ועי"ש בתי', ט) מגילה יח, י) שם יז, כ) תמיד ל, ל) וכן איתא במנחות כ ע"ב.

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה מעמת כו' של יומם המוכף המחממת לת המולה:

תורה אור השלם

א) לַמְנַצֵּחַ עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר מִזְמוֹר לְדָוִד: [תהלים כב, א]

ליקומי רש"י

שילהי דקיימא. סוף יומת המכח מלי לא מלגל ומלי ומלי מקיי מקשלם מם ביחר כמו שמיעט מתקת יומת שלחי קיטא קלי_מקיימא [בראשית ח, כב]. **לא ניתנה ליכתוב.** לגא גלומה על פה ולקרותה [מגילה ו.]. **לא זו בלבד אמרו.** תמיד שנאמר בגלה יוקן לבית המיקוד. **אלא אף** מליקת זכר. לגלו קרקן משום הוא לגלן בגלן מיטוי לם בעבו בגלה יגלו לבית המדרש [מנחות כ.].

תוספות ישנים

ריחא דבישרא. כשר שמן שקשה להמיים ט ושיט שובלי יומר מלשלו: **אלא למ"ד לא ניתנה ליכתב כו'.** מילה מלי עלמה מוהו דמיעמה ליכתב מלרגמן ולריכה ליכתב כלה[ט] [ומגן שמ"ל] קלשה על פה לגי לגא מלמה מלרגמן לריכה ליכתב ובשיון שמי מפיהם מוטין בגיהן שמלשון בלשיטה מגילה (דף יט:) **תצא לבית השריפה[ט].** ותקשה דריש"י שמה לי מעמת משום פסול לילה משום לית שנעשית לפני שחיטת תמיד דלשיטה עולה לשחוט לפני שחיטת תמיד ולפי זה שקשה שלריך לשחוט לפני תמיד ולפי זה שקשה שלריך לשחוט לפני תמיד ולפי זה שקשה שלריך לשחוט לפני

פסח אין לשמן אין שלא לשמן פטור ומפרש טעמא דגמ' (שם מה.) דשמן למימיה מזכה לן מימיה מזכאים ומאי מיפטרינן להאי טעמא מיפוק ליה לפטור משום דזכאים פטולין הן כיון דשמן זמן פסח להוי כמר תמיד של בין הערבים כי היכי דפטר לפסח שמתו לשמן על הממן משום דזכה פטול הוא אבל למאי דפריכית לכשנאמר הזכה קודש תתמיד של שחר או תמר ממיד של בין הערבים שאקרו מכמיס לזרוק הדם משום גזירה וממילא מיפטל זיבחא הוא ניחא אבל לשמן המוקפת משמע לפיכי אם זרק הדם מיעבד ושמה כל מעותו אפילו הכי פטולין דקתני שהקריבן ולא קתני שנשחטן ומי מדלגן ממאי פטולין וגרמה דפטולין דקתמר היינו הכשר מלמטן אבל נעלים נתכפרו כדמשכחת כי הא גוונא בפ"ב דחגיגה (דף כ:) נתנו על גבי הכבש שלא כנגד היסוד וכו' עד פטול ומתר שמעמל פטול הכשר אבל נעלים נתכפרו והיה נרמה לקדק מלא מיפטל מאי שהיה טמא (פסחים דף נח.) פסח שנתערב בכשר אם תמורת שהיה יקלטו ונתערב מתיס קמתר מדפריך עלה בגמ' והא אין מביאין קדשים לבית הפסול שלמא לא מיפטל קדשים מחוסר זמן כי מטו בי שמשי תקדוש ותפסול אמר רבינא שקדם ושלקו מר זוטרא ואיתימא רב אשי אמר אפילו תימא בשלא קדם ושלקו ביום שסדרו שלא במצותו נעשה כמו שסדרו הקוף: זה הכלל היה במקדש: בשלמא רגלים משום ניצוצות אלא ידים מאי טעמא אמר רבי אבא[ד] זאת אומרת מצוה

נהדרה ונהדר ונקמצה ביממא הוא תני לה והוא אמר לה כלי שרת מקדשין אפילו שלא בזמנו[ה] זה הכלל כל הקרב ביום קדוש ביום וכל הקרב בלילה[ו] קדוש בלילה[ז] וכל הקרב בין ביום ובין בלילה קדוש בין ביום ובין בלילה קדוש בין ביום ביום אין בלילה לא דילמא אינו קדוש ליקרב אבל קדוש ליפסל מתיב רבי זירא[ח] סידר את הלחם ואת הבזיכין אחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת פסולה כיצד יעשה יניחנו לשבת הבאה[ט] שאפילו עמדה על השלחן ימים רבים אין בכך כלום ואמאי תקדוש ותיפסל אמר רבא מאן דקא מותיב שפיר קא מותיב ואבוה דר' אבין נמי מתניתא קאמר וקמבר[י] לילה אין מחוסר זמן יום מחוסר זמן כי מטו בי שמשי תקדוש ותפסול אמר רבינא[יא] שקדם ושלקו מר זוטרא ואיתימא רב אשי אמר אפילו תימא בשלא קדם ושלקו ביון שסדרו שלא במצותו נעשה כמו שסדרו הקוף: זה הכלל היה במקדש: בשלמא רגלים משום ניצוצות אלא ידים מאי טעמא אמר רבי אבא[יב] זאת אומרת מצוה

הוא תני לה. להא דמתמיה[ב] והוא אמר לה כלי שרת מקדשין אפילו שלא בזמנן. והקומץ טעון מתן כלי וכיון שקידש הקומץ כלי לפס קומץ מיפ מחר להיות טבל כמנחה שלא נקמצה ושל כלי מאמר שזה קודי קומץ מיך הוו שיריה: כל הקרב ביום. לגון המנחות (ג) והלטיה והדם והקטורת: קדוש. ככלי שרת ביום ליקדש קדושת הגוף: כל הקרב בלילה. לגון מנחת נסכים לאמר מר (מנחות מד:) ומנחה ונסכיה לפיכי בלילה: קדוש. ככלי שרת קדושת גופו לפס נתנו בהן בלילה: קתני מיהת כל הקרב ביום קדוש ביום אבל בלילה לא. מיפ קדוש: ליקרב.[ד] להיות כשר ליקרב אבל קדוש[ה] להיות מוכשר נאותה קדושה ליפסל במגעל יום ומתוכר כפיכי אם נגע בו ומיפסל אם יצא ובלינה אם לן חו גם היפ נפסלת בלינה דקי"ל בזבחים (דף פה.) עמוד השמר עושה ליה ונפסלת בקמיצת לילה שמין מחזיק עוד למחר: פסולה. שלא נסדרם בשבת לעמוד אם שבעת ימים כשפסקה והרי היא מחוסרת זמן[ו] וכי"ל דל"ג פסולה להא מפקנא דשמעתין לא תציץ פירוך יום לשמן פירוך שלו שלא כפירקו קוף וכמותה בקופסא דמי ולמה יפסל שלמה בהקטרת הבזיכין והלא לא קידש השלחן לשמן שלמה כלל אע"ג שקדם ושלקו מר זוטרא ואיתימא רב אשי אמר אפילו תימא בשלא קדם ושלקו ביון שסדרו שלא במצותו נעשה כמו שסדרו הקוף: זה הכלל היה במקדש: בשלמא רגלים משום ניצוצות אלא ידים מאי טעמא אמר רבי אבא[יב] זאת אומרת מצוה

נהדרה[ה] ונקמציה ביממא וכו' כלי שרת מקדשין שלא בזמנן.

קשה מניין למקדשי שלא בזמנו והא לא קתני אלא נקמצה וכיון לשמו מוסיפין על הנרייתא שקדם הקומץ מ"כ טופיף ממי ומימא דמיירי שהקטיר הקומץ בלילה ולהכי תנא לישנא דנרייתא אבל משום קדום קומץ לחודיה לא הוי אתרמין תנא לישנא דנרייתא וי"ל מי מיירי כשנקמצה וקידש קומץ ומו לא קאמר שפיר ולא זו בלבד דכתיב ביה בהדיה[ו] ביום שחכה יאכל שלא בפילו מליקה ולא מיבעיא מליקה דתימא קלא נזפה שכן מיני למים שלא בפילו נקמצה וקדש הקומץ בלילה לפע"ג דלא כתיב ביה ביום בהדיה תנא לישנא דנרייתא אבל מי הוה אתרמין להקטיר קומצה בפיכא מיבעיא ליה דעפי פסיעה לן להקטרת קומץ ביום ממליקה דכתיב[ז] ואת המורה לעולה למנחה וגו' וכתיב בתריה ביום עולה להקריב[ח] ועיקר לשון הקריבה היינו הקטרה ומיהו אתם למך רש"י לפרש ן דבקדוש קומץ מיירי לשיא למימר דלא נתקדש הקומץ שלא המנחה נתקדשה בכלי ונקמצה בלילה ופריך ושהדר הקומץ לכוכמה ושהדר ונקמצה מיממא ומשני כיון דהמקדשה בכלי ו"ל אי לא נקמצה לא תנא לישנא דנרייתא הקיפיר את הבזיכין בשבת פסולה. פירוש הקטירתו פסולה ולא הוכר כלל שלמה ע"י הקטרת הבזיכין אלא בדפרי"ח ג"כ פסולה שלא נתקדש בכלי שרת ולא נקמצה בליל

מצוה לשפשף בידו. ניתנות אל מי רגליו שלא ילכלך בהן מוך[1] ונראה ככורות שפכה שמין מי רגליו מקלקלין אלא שומנין וכורות שפכה אינו מועיל וימתין על מנת שיסיים שלו: במקומה. פי' הנמצאת לאחר זה לקרות ק"ש: ידיו בבית הבשא. ומיהא מפקפק ומיהא הכא לפניס מהממילה וה"ה לכלים ידיו דרך סוד שממילה: ורב חסדא אמר אסור. משום כל עלמותי תממרנה וגו' (תהלים לה:)[2] טעמא משום כל עלמותי אבל משום זוהמא לית ליה ופקיל ליה כפפא מתרוייהו: במקומה נפיש זוהמא. שממה היא שלא ילפה לאחר ולא נתפזר ריחה: הלכה בפשדה. לגומר הלכה זו תמרי פהלכות פעולה אדם. שיצא ממון הפעולה להשמין מים טהל ידו אמת מומה שמפשף פה ילוחות: והפליג. פהה: נוטל שתי ידיו. לכיון שהפליג פעה אמת מו שמים המים דעמו מפעודתו ולא מהר לשמול ידיו והן עפקניות[3]: לא יטול מבחוץ. שלא יאמרו עליו לא נטל נטל: ומחזיר הטפיח על האורחין. ה"ג לה בתוספתא [פ"ו] דברכות טפים פן שילקלן ממנו מים של הידים מחזרו על האורחים ושמש מחזרו עליהן ואומר[4] יש בכם הרוץ ליטול ואין זאת אלא להודיע שנטל זה שהכשים[5] אח ידיו: לא אמרן. שלא יטול אחון אלא שיהו ידיו נקיין עד שיגמור שלא לשמול אלא לאכול נוטל מבחוץ ובכשם דמידע ידע דאנינא דעתיה אמר רב נחמן בר יצחק ואנא אפילו לשתות נמי מידע ידעי דאנינא דעתאי: **מתני'** "אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אפילו טהור עד שיטבול [7] חמש טבילות ועשרה קדושין טובל כ"ג ומקדש בו ביום [8] וכולן בקדש על בית הפרוה חוץ מזו בלבר פרסו סדין של בוץ בינו לבין העם (קידש ידיו ורגליו[9]): **גמ'** [10] שאלו את בן זומא טבילה זו למה אמר להם ומה המשנה מקודש לקודש וממקום שאינו שנוש כרת למקום שנוש כרת טעון טבילה המשנה מחול לקודש וממקום שאין ענוש כרת למקום שענוש כרת אינו דין שטעון טבילה רבי יהודה אומר [11] סרך טבילה היא זו כדי שיזכור טומאה ישנה שבידו ויפרוש בשאי קא מיפלגי באחולי

מצוה לשפשף. מימה מאי נריך לשפשף והא מקמת קיימא לן [12] כרבנן דר"ש דאמר לאמר נאמה ואמרו ליה רבנן והלא ניתוחים ניתנין על רגליו וכו' אלמא לכאמה אין מי רגלים מקלקלין ומיהו ניתוחים ניתנין על רגליו וי"ל דאפ"ג כי אמר אמר לא מיבעי ליה אי נמי ניתוחים ניתנין מיבעי ליה דלא ידעי אי מקלקלין אי לא ומיהו מי רגלים מקלקלין אפילו לאחר שנמלח ונשתנה ריחן ומיהו אין לנו לחוש לכך אלא לאחר שנמלח ונשתנה ריחן דאי לא אמר הכי אמאי לא מיבעי ליה לרבנן

עין משפט
נר מצוה

מסורת הש"ס
עם תוספות

ל: אמר להם הממונה פרק שלישי יומא

רבי יהודה אומר לא מצורע בלבד אמרו אלא כל אדם. לפרש"י לפירוש בעל כפ"ק (דף מז:) רב מדם גר מהכא ממר הא מני ר' יהודה היא דתניא משום דמשכחן דפליג אממתי ומימי בריית' דשמעין ליה לרבי יהודה למימר מזצה ממוצע וקמ"ל דמדות לית ליה מזצה ממוצע מהא דהכא הוה מני למימר דמיפלגי אממתי דריש"י ז"ל מהא דהכא לא מני למימר למימר שמי הכא דפליג בהדיא בממנה אבל היכא דלא כתיבא ממנה דפליג דילמא לא פליג לסמי מימי מהדיא למזצה ממוצע ועי"ל דמהכא לא הוה שמעינן דפליג דלימא למימר כולה ר"י היא ומשום דקתני בריש' שהשכמה קדוש לשכח מלועזין ופירש למה נקראת כך לפי שכח שכח מלועזים מוכלים ומעיקרא ניתקנה בשביל זה קמ"ל ר"י דלשמר שמתקנה הרגילו למטל מה כל מדם טהור הכולה ליכם לעזרה:

אי דלא טבי' הערב שמש בעי. מימה לי מסי קפריך הש מימי שפכו מיו מקור ליכם מלא ממנה שכינה ומשכח מלועזים לא היתה מקודם מדלכנסו לה מחוסרי כפורים ר"ל דהכי פריך כיון דלא מצי להכנים ידיו לבחוות היום על שיעריב שמעו ר"ל דשיל הכי היתה למטל שם בשלמא לי בשמיני מיירי וכבר טבל מבע"י טבל החם כדי שלא יסיח דעת שיזכור לו להכנים ידיו מיד לי נמי י"ל נהי דמלוריימה מותר ליכם הכי היתה כל ימי שפרו מ"מ מדרבנן גזרו שלא יכנס לבפרת בחרב לבגעים [מ"ב] קחמר לשמר מגלחת ימי [גמרו"] הרי הוא כשרך ובפ"ק דכלים [מ"ם] מנן עזרת נשים מקודשת היתה שמו טבל יום וכנס לשם ומשכח מלועזים היתה עומדת בעזרת נשים ושיל מחת מלרבע למכסת שבמרבע מקטשמיה: **היסח** הדעת שלישי ושביעי בעי. ממ"ל מרן ונפלה וכל הך דלא מלרכין להו הזמת שלישי ושביעי ס"ל כגון דלא שמעו דעתיהו: **נימא** רבנן דפליגי עליה דר"י בבן זומא מ"ל. פרש"י ומימה להני רבנן דלמו היינו רבנן דפליגי עליה בחדות ותימה לי מ"כ מאי מסקנא ליה לחכי דפשיטא לית ליה לחכי דמשכח מדות ולא מדות ומשכח מדות מו דילמא מדת תגת היא ושמני מלועזים בשומאה: מוקף

דמשכח מדות לשם כן קשה לרבנן מדרבנן לכשמה דוכחי פריך הכי לר"י מדר"י קשיא לרבנן מדרבנן ל"ק ומשני וכו' ולא מכחמינן לשנויי משום דוכחה מרי רבנן ניחא אלא ל"ל לשפילו מי ס"ל כן זומא לא פליגי מרבנן דר"י דמשכח מדות לשיל שמר כל מדם והא דנקט מלועזים משום לעיקר הלשכה מקשה בשביל כך שים בהן מורך לעטל ולכשים ידיהם לשלמר ס"ע נקט מלועזים דר"י דפליג ושמר לא מלועזים שמר כל מדם דוקא ס"ע דוקא ממת לבשה"ל פליגי דת"ק קשר לשמר כל מדם הכשים לעזרה היה שמקום שמר ור"י קשר לשל מלועזים שלבד מוקמין שם שלשה אלא לא שיל מדם הכשים לעזרה ס"ע מיכא למימר כולה ר"י היא ומשום דקשמר מעיקרא שהשכמה ונקראת לשכח מלועזים לפי שמיתקנה מחילה למילת מלועזים הולרך לחזור ולפרש לא מלועזים אלא שף שמר כל מדם:

כבן זומא מבירא דהן. הוא הדין דכר"י נמי שמיכא להו דעד כמן לא פליגי בן זומא ור"י אלא לי לשמיעת מי דרבנן שבל מרוייהו מודו דשהור הכשים לעזרה בשי מלילה אלא נקט בן זומא משום דשיקר השמלה שמשו ממנו ומשיב לשני מלילה: מוקף

הכפורים דילפינן משמל יומא (דף לב) שהוא מהנה מבגדי זהב לשבגדי לבן ומבגדי לבן לשבגדי זהב ואלרך לכל מילוף מלילה ומי קלוטין מן המקבל אם לא שבל ולא קדש שבשהרית. בין בוזה הכפורים בין בכל השנה. עבודתו ספו"ה. כדילפינן מוקף מוקף מממוסר שבגדים (בחרים יט:).

[מכאן שי"ן לדף לא.] **עין עשם.** מדלוזות שבשבל מחזיקן מים הבשפכים שהן לעין עשם שהוא מקום שבוא שבל"י שחוחו מעיין מבלי מים לעיל מלילה בס"ג פיוס"ל דמחוקן בחומת שבוא על גבי שבר מים כדלמרינן בשבל יומא (דף לג.) עין עשם מעיין מבלי מים לעיל מלילה בס"ג פיוס"ל דמחוקן בחומת שבוא על גבי שבר מים כדלמרינן בשבל יומא (דף לג.) קולמות מחזיק מים לפ"י ומחזיק ושמעין מעשיות [שבת קמה:]. **במים במי מקוה.** המחוקנין מעשה ולף על גב דלפו מים מלבא בתוך מים [עירובין ד:]. מעשה מים מעוברין יכולין [שם יד:]. מעשה שקולחו מעשה מים המיוחדים לשפוקי שחוק ומיהו מים מים לא לעיל מלבשיל סב מים מים (שקלים טו) מכלל דשאר טעמין לאו מים מים בשו (ומיהו) [ומיהו] מעשה מים מעשה המיוחדין מעקוה לף על פי שהן בעשה מכלל מחלוקת מעלמן מלבא בתוך מעשה למעוטי שחוחן דחזיל לשעה ומיהו ומיהו. כל בשרו. מלבא בתוך שרו מעשה שכל גופו עולה הזן שיעור בלאם שלו כולו מכוסה הזן [רשב"ם פסחים קט.]. מעשה על כשרו מלמד [עירובין ד:]. **אמה על אמה זבר.** לעיל שיעור שכלי מלא מים שיעורו בלאמים לשיעור מרבעים שלמה [רשב"ם שם:].

רבינו חננאל

ואם לא טבל ועבד ואומ' דמאי אנשאני ולא אידבר עבדתי בשורה. ולבן זומא מי שלא טבל מחיל עבודתו. ואקשינן עליה והתניא כ"ש שלא טבל כר' עבודתו בשורה אבל קידוש ב) שנאמר ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו. אם עבד בלא קידוש עבודתו פסולה. ופרקינן אלא למיקם בעשה שנאמר ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו ויצא ועשה את עולתו וגו'. לבן זומא קאי בעשה. כדאמרן כל המשנה צריך טבילה לר' יהודה לא קאי בעשה. ואקשינן וכי ר' יהודה מצריך ליבנס בעזרה בטבילה משום סוך התניא מצורע טובל ועומד בשער ניקנור כדי להזות עליו. ר' יהודה אומר אינו טובל שכבר טבל מבערב ופרק ההוא כדקתני טע' שכבר טבל מבערב כלומר אילו לא טבל בערב היה מצריכו טבילה בשעתו. ואקשינן וכי ר' יהודה לא אצטריך טבילה למצורע. ותניא לשכח המצורעין ששם מצורעין טובלין וד' יהודה אומ' לא מצורעין בלבד אמרו אלא כל אדם מכלל שגם המצורעין טובלין ופרקינן הא דתני כי ר' יהודה מצריך למצורע טבילה בולא טביל צריך טבילה בראשה דתניא דחייש שמא נגע בטומאה ולא ידע גם זו נדחה דחיסת הדעת הזאה שלישי ושביעי בעי. ואמרינן אלא לעולם דלא אסח דעתיה והאי דקתני אינו טובל בשמבל בערב צל דעת בראת מקדש. והאי דקתני צריך טבילה בשלא טבל על דעת בראת מקדש והאי דקתני דקי"ל כי השובל לדבר אע"פ שנשהר אינו טהור למחר ממנו כדתנן במס' חגיגה פ"ב השובל לתרומה והחזיק לתרומה אסור לקדש. השובל לקדש והחזיק לקדש אסור לחשאת. איבעיא אימא לא תימא בהא מהני קהני ר' יהודה אומר לא מצורעים אמרו אלא כל אדם ולהאי המצורעין. שהמצורעים גזירה אינו צריך טבילה שכבר טבל. איבעיא אימא ר' יהודה בהא מהניא לדברי דרבן קאמר להו לדידי מצורע לא בעי טבילה דהא טבל אלא לדידהו אודו לי דלא מצורעין בלבד אמרו אלא כל אדם כדי שיזכור טומאה ישנה שבידו ויפרוש ורבנן לא מצורע שני דדיש בטומאה. **ואסיקנא** דרבנן דפליגי על ר' יהודה לאו משום דסבירא להו כבן זומא דמצריכי טבילה לכל מאן דעייל מחול לקודש אלא מצורע בלבד משום דדיש בטומאה והאי דאצטרוכה טבילה אע"ג

תוספות ישנים

ומי מחי' והתניא בחן גדול כו'. מפקפק ליה לרב מרי"ם מנא ליה דמשמוקמת כבן זומא דלימא ר"י היא וי"ל דהוא פשיטא ליה דמשמוקמת כשולי שלמא: אי אמה דשתיה הזאת שלישי ושביעי בעי. היינו משומא המת מועיל היסח הדעת לענין הזאה אבל משומאת שבר ומצר טומאות לא משכחינן שיהא בריך הזאה כשמל כך: **הא דשבי'** על דעת ביאת המקדש בו'. פלא לבן זומא דליף לה מקל ומומר לרבנן [ב] אפי' דשמל מפשמול על דעת ביאת מקדש בריך טבילה אפי' בשלא שמל כמו שבריך לשחוב ולשמל כמו שבריך כבן גדול ושוב לשמר לקמן ליתא לרבנן מלועז עומד ושומל [ו] ואפילו שמל מבערב ושוב הדין שמר כל מדם כבן זומא דאפילו שמל מבערב לשמר בריך לשוב ולשמל ולי"ת שמר לא קשמר מיכא מיירינן שמל מבערב לבן זומא דבריך טבילה ולר"י נמי לא משכח לה מדם שמל מבערב ולא בן זומא דאפילו שמל מבערב לא בריך טבילה ולשמר לא בריך שמל ושוב לשמר כבן גדול ושוב לשמר לקמן ליתא לרבנן עומד ושומל [ו] ואפילו שמל מבערב ושוב הדין שמר כל מדם כבן זומא דאפילו

חוצץ או אינו חוצץ. לר' יהודה לחמר מפני קרן טמילה בעלמא היא וקסבר לי לחם פסלה מה מליחה כשאר טמילות או לשמא יש לחלק בין חמין להזמירו על הטומאה ישנה ולא לטהר מה[ד] היא נאה לו פסלה מה מליחה: שמה ביאה. לעניין טמילה זו וכרי לטהר אם נא להכניס מחד מתיבתי לעזרה: מהו שיעשה סכין ארוכה. לפטור עלמו מן הטמילה ויעמוד חוץ לעזרה ויוסיע ידו לפנים ויסחוט מי מיפטר מהכי מן הטמילה או דילמא בעי טמילה. ולעניין הכשירה דקתני לו קל מיבעיא ליה לספ עליה דר' יהודה תבעי לבן זומא עד כאן לא מחייב בן זומא אלא לגואי אבל לבראי לא או דילמא אתי לאימשוכי תיבעי לרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה ע"כ לא קאמרי רבנן התם דלא קא עביד עבודה אבל הכא דקא עביד עבודה לא או דילמא לא שנא תיקו: חמש טבילות ועשרה קידושין טובל: ת"ד [ה] חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כ"ג ומקדש בו ביום וכולן בקודש בבית[ה] הפרוה חוץ מראשונה שהיתה בחול ע"ג שער המים ובצד לשכתו היתה אמר אביי שמע מינה עין עיטם גבוה מקרקע עזרה עשרים ושלש אמות תחתונות ר' כל הפתחים שהיו שם גובהן עשרים אמה ורחבן עשר אמות חוץ משל אולם [ו] ותניא [ז] ורחץ [ח] בשרו במים במי מקוה כל בשרו [ט]מים שבל גופו עולה בהן [י]וכמה הן אמה על אמה ברום ג' אמות [כ] ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה והא

חוצץ או אינו חוצץ[ב]. פרש"י לר"י קל מיבעיא ליה וקסבר לי לחם חוצץ או אינו חוצץ. לר' יהודה לחמר מפני קרן טמילה בעלמא היא וקסבר לי לחם פסלה מה מליחה כשאר טמילות או לשמא יש לחלק בין חמין להזמירו על הטומאה ישנה ולא לטהר מה[ד] היא נאה לו פסלה מה מליחה: שמה ביאה. לעניין טמילה זו וכרי לטהר אם נא להכניס מחד מתיבתי לעזרה: מהו שיעשה סכין ארוכה. לפטור עלמו מן הטמילה ויעמוד חוץ לעזרה ויוסיע ידו לפנים וסחוט מי מיפטר מהכי מן הטמילה או דילמא בעי טמילה. ולעניין הכשירה דקתני לו קל מיבעיא ליה לספ עליה דר' יהודה תבעי לבן זומא עד כאן לא מחייב בן זומא אלא לגואי אבל לבראי לא או דילמא אתי לאימשוכי תיבעי לרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה ע"כ לא קאמרי רבנן התם דלא קא עביד עבודה אבל הכא דקא עביד עבודה לא או דילמא לא שנא תיקו: חמש טבילות ועשרה קידושין טובל: ת"ד [ה] חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כ"ג ומקדש בו ביום וכולן בקודש בבית[ה] הפרוה חוץ מראשונה שהיתה בחול ע"ג שער המים ובצד לשכתו היתה אמר אביי שמע מינה עין עיטם גבוה מקרקע עזרה עשרים ושלש אמות תחתונות ר' כל הפתחים שהיו שם גובהן עשרים אמה ורחבן עשר אמות חוץ משל אולם [ו] ותניא [ז] ורחץ [ח] בשרו במים במי מקוה כל בשרו [ט]מים שבל גופו עולה בהן [י]וכמה הן אמה על אמה ברום ג' אמות [כ] ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה והא

חוצץ או אינו חוצץ. פרש"י לר"י קל מיבעיא ליה וקסבר לי לחם כן הוה ליה למימר מהאי טעמא לר"י פסלה מה פסלה מן[ד] היא נאה לו פסלה מה פסלה להזמירו על הטומאה ישנה ולא לטהר מה[ד] היא נאה לו פסלה מה פסלה: שמה ביאה. לעניין טמילה זו וכרי לטהר אם נא להכניס מחד מתיבתי לעזרה: מהו שיעשה סכין ארוכה. לפטור עלמו מן הטמילה ויעמוד חוץ לעזרה ויוסיע ידו לפנים וסחוט מי מיפטר מהכי מן הטמילה או דילמא בעי טמילה. ולעניין הכשירה דקתני לו קל מיבעיא ליה לספ עליה דר' יהודה תבעי לבן זומא עד כאן לא מחייב בן זומא אלא לגואי אבל לבראי לא או דילמא אתי לאימשוכי תיבעי לרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה ע"כ לא קאמרי רבנן התם דלא קא עביד עבודה אבל הכא דקא עביד עבודה לא או דילמא לא שנא תיקו: חמש טבילות ועשרה קידושין טובל: ת"ד [ה] חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כ"ג ומקדש בו ביום וכולן בקודש בבית[ה] הפרוה חוץ מראשונה שהיתה בחול ע"ג שער המים ובצד לשכתו היתה אמר אביי שמע מינה עין עיטם גבוה מקרקע עזרה עשרים ושלש אמות תחתונות ר' כל הפתחים שהיו שם גובהן עשרים אמה ורחבן עשר אמות חוץ משל אולם [ו] ותניא [ז] ורחץ [ח] בשרו במים במי מקוה כל בשרו [ט]מים שבל גופו עולה בהן [י]וכמה הן אמה על אמה ברום ג' אמות [כ] ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה והא

אמה של אמה ברום שלש אמות. מן נומר לגובהו של מזבח מרחבו על רגליו מינו מלא שלש אמות ת"ק ר' גמי היינו דתניא (שם) מרבע אמות במ"ק דבבא בתרא (דף ג:) למה לי כולי האי מלא ר"ל דעד כמיפיו הוא שלש אמות ופף על פי שאין נוחלו ורגלו מחזיק אמה כיון דלפיקמיה מעלש אמות מוקמא מרבע אמות ועוד דלי אפשר לקרקע שחלקו בעלקו ורהיטיו[ב] ופעמים שיש גבשושית פחות מג' טפחים שמוך לכותל וחיישינן נמי שעומד על אלבעות רגליו ורומה מעבר לכותל וגבי כותל בפרק המוכר פירות (שם דף ק: ושם) למרבע מרבע אמות במ"ק ובין לפי האילן שלמעלה ולמטה ועוד כיון שיש בגיות והן לפני מקום בשלש אמות היינו משום דלכשעומק המים שלש אמות בשלש אמות כשנכנס בהן לפו מים על רגלו ועולין למעלה גם יכול לכוף רגלו קלת עד שיתכנסו כל גופו במים ומה שיש מהגוש של מגילת אסתר פרשנדתא אריסתא על גליפא תלתא ממין לליפון אריסתא על גליפא תלתא ממין וכו' יש לומר כולם קטועי רגלים היו שנהרגו ותל"ר נתלו וכן משמע בפרק המניח (שמח דף נב ושם) דלמה לימר גופו של אחד ג' אמות ללמד היינו עם הלחם דקתמר התם המוציא מצר למעלה מעברה מיים שכן מצא בני קסח לחמר מר אחון ט' וכפורת טפח וגמיר לכל טוחא למילי במטות מילתא מלעיל ומרי מילתי מלמעה והשתא מי אמרת בשלמא לעד הכתף הוא שלש אמות להיינו ר"ת טפחים זו מוכח שפיר כי נכתף יפלו ממנו מהארון למטה מן הכתף ו' טפחים וד' שלישים נמנה לחלכאי היה גופה של ארון ושלש אמות מהקרקע ר"ת טפחים ושלש אמות לגבי מי שהוא קטן ואינו יכול לכוף רגלו עד שיתכנסו כל המים עליו ואפילו הכי לא מיבעיא ליה דאפילו הכי לא מיבעיא ליה דאפילו הכי לא מיבעיא ליה דא

עין משפט
נר מצוה

יט א מיי׳ פ״ל מהלכות עבודת יום הכפורים הלכה ח׳:
כ ב מיי׳ שם פ״ב הלכה ג׳:
כא ג מיי׳ שם פ״ל הלכה ו׳:
כב ד מיי׳ שם פ״ג הלכה ז׳:

רבינו חננאל

שער המים: פרסו סדין של בוץ כר׳. כדי שיהא זכור שעבודת היום בבגדי בוץ. סוגיא דשמועה זו ה׳ טבילות וי׳ קדושין הן לרבנן כשהוא לבוש בגדי קדש בין בגדי זהב בין בגדי לבן עודם בגדי הקדש עליו מקדש ידיו ורגליו ופושט וטובל ושולה ולובש ומקדש ידיו ורגליו מאיר תרי קדושי אלבישה עביד להו. כיצד פושט ומקדש על כל טבילה ב׳ קדושין מיהו לרבנן בטבילה הראשונה כשפושט בגדי חול ולובש בגדי קדש אינו מקדש אלא קודש אחד בלבישה בלבד. נשאר להן קודש אחד תשלום העשרה כשמשלים העבודה כולה וצריך לפשוט בגדי קדש מקדש ידיו ורגליו ואח״כ פושט בגדי קדש ולובש בגדי חול:

הגהות מהר״ב רנשבורג

אן רש״י ד״ה מד לפסיטה וכו׳ לפי מקום דס״ל קידוש לחודן ככל טבילה וכו׳. ל״ל שפסני כפ מעילה[כ]: בן ד״ה וסמניל וכו׳ ובבי טבילה לחודה וכו׳ אלא מד קידוש אי״מ מעמת דר״מ וכו׳ פ״ל:

תורה אור חשלם

א) וּבָא אַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת בִּגְדֵי הַבָּד אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם: וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ וְלָבַשׁ אֶת בְּגָדָיו וְיָצָא וְעָשָׂה אֶת עֹלָתוֹ וְאֶת עֹלַת הָעָם וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד הָעָם: [ויקרא טז, כג-כד]

ליקוטי רש״י

דשישא. על שים [כתובות עו:]. הביאו לו את התמיד. לכהן גדול ביום הכפורים. קרצו. תמהו, מאן דס לכבר שמיטה גרוג סמים ולא סלן [לעיל מו.]. מפרקינן הכא גרוג סמים שלא היה יכול [לגמור ולמרק] אם השמועה כולו לפי שכל עבודת יום״כ לוקה כרתה אלא על מצות ועשיתם דף סג:) מעלה עליו הכתוב אלא כאילו עשאו ולקבל הדם שכל עבודת יום הכפורים שהם כשירה [לעיל שם]. בין איברים לנסכים. למעלה נסכים [לקמן לד.]. איסמנים. שלא מעוגג ומפוזק [ברכות שו:].

והא איכא אמה תקרה ואמה מעזיבה שערים דבית המקדש כיון דשישא נינהו במשהו עבדי להו והא איכא האיך משהו כיון דלא הואי אמתא לא חשיב לה: פרסו סדין של בוץ וכו׳: מאי שנא של בוץ [ב] כדאמר רב כהנא [א]כדי שיכיר שעבודת היום בבגדי בוץ הבא נמי שיכיר שעבודת היום בבגדי בוץ: **מתני׳** [ב]פשט יחד וטבל עלה ונסתפג הביאו לו בגדי זהב ולבש וקידש ידיו ורגליו [ג]הביאו לו את התמיד קרצו [ג]ומירק אחר שחיטה על ידו קבל את הדם חזרקו נכנם להקטיר קטורת של שחר ולהיטיב את הנרות ולהקריב את הראש ואת האברים (ג) והחביתין ואת היין קטורת של שחר היתה קריבה בין הדם לאברים של בין הערבים בין איברים לנסכים [ד]אם היה כ״ג זקן או איסטנים מחמין לו חמין ומטילין לתוך הצונן כדי שתפוג צינתן: **גמ׳** אמרוה רבנן קמיה דרב פפא הא דלא כר״מ דאי ר״מ ביון דאמר תרי קידושי אלבישה עביד להו הבא נמי ליעביד תרי קידושי אלבישה אמר להו רב פפא בין לרבנן בין לר״מ חד אפשיטה דבגדי קודש וחד אלבישה והכא בהא קא מיפלגי [א] ופשט ורחץ (ורחץ[ה]) ולבש ר״מ סבר מקדש פשיטה ללבישה מה לבישה לובש ואח״כ מקדש אף פשיטה פושט ואח״כ מקדש ורבנן סברי מקדש פשיטה ללבישה מה לבישה כשהוא לבוש מקדש אף פשיטה כשהוא לבוש מקדש אמרו ליה רבנן לרב פפא ומי מצית אמרת הכי והתניא פרסו סדין של בוץ בינו לבין העם פשט ויחד וטבל עלה ונסתפג הביאו לו בגדי זהב ולבש וקידש ידיו ורגליו רבי מאיר אומר פשט וקידש ידיו ורגליו ויחד וטבל עלה ונסתפג הביאו לו בגדי זהב ולבש וקידש ידיו ורגליו אמר להו [ו] אי תניא בשלמא לרבי מאיר היינו דמשכחת לה עשרה

כדאמר רב כהנא כדי שיכיר שעבודת היום של כ״ג שעבודת היום בבגדי בוץ. לקמן גמי הטיעו לו בגדי לבן מימה מאי שנא לתמרה למילתיה לפסיפת ולא פריש ל״ל לתריפת לה משום לחומרו דפסיפת לגרוע מיכרת שלא יעשה ולעשה כל ז׳ בגדים כדרך שהוא עושה כל ימות השנה כשהוא פושט בגדי חול שהוא לובש כל ז׳ בגדים ולבך פרסו בגדי בוץ כדי שיכיר שהיום אין לו ללובש בגדי בוץ עם בגדי זהב ולא בפני עצמם אבל בפיפת שהוא פושט בגדי זהב ויש לו ללובש בגדים אחרים קל״ח דלא הוה צריך היכירא דולמי לא אמי למיטעי ועוד קל״ח כיון דכבר פירסו פעם אחת סדין של בוץ כדי שיכיר וכו׳ קמי נהגי להכי לעכוי לילטרוך רב כהנא לפרש דתרי היכירא הוו עמדי: **ופשט** ורחץ ורחץ ולבש. וס״ג אמרי׳ בפ׳ מיכאו נמך (ג״מ ד׳ פא.) אח כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית בנשך ובמרבית לא תתן לו בנשך ובמרבית בנשך תשיך לו למען יברכך ה׳ אלהיך בכל מעשך בכל אשר תגע ידך בארץ אשר אתה בא שמה לרשתה: [דברים כג, כ-כא]

הגהות הב״ח

(ב) גמ׳ אח הרמח ואח המיכים ואת החביתין: (ג) רש״י ד״ה וקידש כו׳ קידוש לפסיפת וקידוש לגמרה (ג) ד״ה קטורת של שחר היתה כו׳ כ״ל ומיהא היא נמחק: (ד) ד״ה ואמניל כו׳ ובבי טבילה לחמורה: (ה) ד״ה אמר לה ואו כו׳ לעולה אמיי לממרי דאביא לפלוגי:

תוספות ישנים

כדאמר רב כהנא כדי שיכיר שעבודת היום בבגדי בוץ. לקמן גפיקרון קאמר לה רב כהנא גמי (גבי) [גבי] [ב] מילתא [גבי פיפת] והא לא אמרה כאן אלא דרך עשרה אמיד [ב] לעבוד בגדי זהב ויקר לקמן מיירי בגבי בוץ ואתי שפיר עפי למימר לקמן מ״מ כולן היו מעוגן אמד: [ב] פושט ואח״כ מקדש. לא אמרינן מקדש ליה נרמי מעיר שיעבה הקידוש קודם הטבילה שיהא טפל קודש לעיקר ולענין זה אמרינן שיעבה קידוש עדיף נעזרה אבל נרמי מעיר נרך סוף לעבוד בעזרה אלא שיכבה עצמו בטוס אבל ואח״כ [ב] קידוש אלא בגבי כפנים כדאמר[ב] קדש בכלי מוך אבל מוך אינו מקדש ופבר עבודתו פסולה: **מה לבישה קודם ואח״כ מקדש.** כדאמר רב אחא בר יעקב [ב] אבל מודים מקדוש שני שלובש ואח״כ מקדש כו׳: **אי תניא תניא.** מימה כיון דלבי מאיר פליג אמיפת מ״ש לא פליג אהדיא דמשמע ל״ל דמסתמא ג״ש לא סוס ע״מ יעשה שני קידושין פשיטה ולבישה אלמא שהיה לעגל קודש אבל אינו קודש אלא קידוש אחד [ב]: היה עגלי מוכן:

הגהות וציונים

ב) אין למחוק דהיא גי׳ רש״י ותוס׳ וכ״ה לקמן לב ע״א (שיח יצחק ורש״ש. ומה שהוקף למחיקה הוא ע״פ מהרש״א, אולם נראה שטה״ד שם ד״ל ורחץ זרחץ, והגיה דפוס וינציאה שגורסו רק פעם אחת): ג) ברבינו יהונתן ובכת״י נתקנה: ג) בדטנודה ״וגמר בהן״: ד) ציל ועל (דפוס״ס):

ה) נקמן לה., ב) [על מו. מוקן כמ., ג) [אמת קטן: ו״ע], ד) לב:, ה) לד., ו) [נקמן לד:], ז) עיבדין מה., ח) לשון הגמ׳ פסחים קט:, ט) [וע״ע מוס׳ פסחים דף קט: ד״ה אמה].

י) זבחים כ ע״ב.

ב] בדטנודה להסיר ציצית במקצת (חיבת ״מיד״ ליתא גם בר״ש דפוס״ס וכת״י): ג] כת״י וריחה״ח: ד] (באה״מ, וכ״ה בדפוס״ס): ה] ציל דלדבוי (באה״מ, וכ״ה בדפוס״ס): ו] כת״י ויריחה״ח: ז] ציל דתורייתא (דפוס״ס): ח] לפרושה **כדאמרי לבו**: ט] יש להוסיף **והראש** (ר״ש״ם): י] כן הגיה השיח יצחק. ברש״י דפוס״ס **של**: כ״ל: מ] ציל כהך (גליון): נ] ציל משום דבחך עבודה דיניה לעשות וכו׳ (גליון): ס] לקמן לב ע״ב: ע] ציל דאין (גליון): פ] עיין ברמב״א שהדברים מבוארים שם. רפר״ ש״י (גליון):

עשרה קידושין. למעט טבילות: תשעה הוו. דתקרבו ליה טבילה דמשונה מד קידוש: אמרי ליך רבנן. קידוש עשירי המסך כנון: קידושא בתרא. כשגמר עבודת כל היום ופוטטו בגדי קודש ולובש בגדי חול: עביד ליה התם. כשבא לפטורו בגדי קודש דלידין קמיה לן קידוש מד לפסיקה ומד למשחה ולר' ממיר לן מקדש מידי אחרי שהרי מינו בן לעטם בגדי קודש: ובא אהרן אל אהל מועד. נאמר אחר שנאמר הקטרה ומתן דמים פר ושעיר: למה הוא בא. על המזבח הרי נאמר עבודתו לפי שהיה בא אלא להוציא את הכף ואת המחתה (שכל[ה]) הפרשה כולה נאמרה על הסדר חוץ מפסוק זה מאי מעמא אמר רב חסדא גמירי [ד] חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום ואי כסדרן לא משכחת להו אלא שלש טבילות וששה קידושין תניא אמר ר' יהודה מנין לחמש טבילות ועשרה קידושין שטובל כהן גדול ומקדש בו ביום ת"ל [ה] ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד [ו] ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם וגו' ומ"ש והמקטיר את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחר כך יבא אל המחנה ומ"ש והשורף את הפר ואת השעיר יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחר כך יבא אל המחנה מה ת"ל כל אחד ואחד לומר לך שאין מקדשין בגדי כהונה גדולה אלא בשמונה ומה ת"ל ואת בגדי הקדש אשר ילבש לפי שנאמר [ז] כתונת בד קודש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו ובאבנט בד יחגור ובמצנפת בד יצנוף בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם את המשנה מעבודה לעבודה טעון טבילה ואומר בגדי קדש הם הוקשו כל הבגדים כולן זה לזה [ח] וחמש עבודות הן תמיד של שחר בבגדי זהב עבודת היום בבגדי לבן אילו ואיל העם בבגדי זהב כף ומחתה בבגדי לבן תמיד של בין הערבים בבגדי זהב ומנין שכל טבילה וטבילה צריכה שני קידושין ת"ל [ט] ופשט [י] ורחץ ורחץ ולבש ר"א ברבי שמעון אומר ק"ו ומה במקום שאין טעון טבילה טעון קידוש מקום שטעון טבילה אינו דין שטעון קידוש אי מה להלן קידוש אחד אף כאן קידוש אחד ת"ל [יא] ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש [יב] מה ת"ל אשר לבש כלום אדם פושט אלא מה שלבש אלא להקיש פשיטה ללבישה מה לבישה טעון קידוש אף פשיטה טעון קידוש [יג] א"ר יהודה מנין לחמש טבילות ועשרה קידושין שטובל כהן גדול ומקדש בו ביום תלמוד לומר ובא אהרן אל אהל מועד ורחץ את בשרו במים במקום קדוש הא למדת שכל המשנה מעבודה לעבודה טעון טבילה אשכחן מבגדי לבן לבגדי זהב מבגדי זהב לבגדי לבן מנין תנא

גמירי חמש טבילות וכו'. מימה לי מי הלכתא קרא למה לי לקמן ת"ל מי לאו קרא הוה ממינה ממש טבילות יטבול מפילו מה ממר זה כולם מימד להכי מצטריך קרא דכתיבה מצמה מעבודה לעבודה עמיד ליה ומי לאו הלכתא הוה ממינה מי לאו מצמה מעבודה לעבודה מלמ ג' פעמים דהוו להו ג' טבילות ומו לג: **ואי** בסדרן לא משכחת להו ה' טבילות. ופ"ת ומנלן דהמי קרא מלמ על הסדר נממר נמי ומקטיר לה ה' עבודות בבואם אל אהל מועד [ו] יחזור מים ולא ימוור או בנשחם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה'. הנה טובל בתמיד של שחר. בא לעשות עבודת היום בבגדי לבן צריך טבילה אחרת כדכתיב כתונת בד קודש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו וגו' עד בגדי קודש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם הנה ב' טבילות. ולובש בבגדי לבן ועובד כל עבודת היום. וכתיב ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקודש והניחם שם ורחץ את בשרו במים במקום קדוש. הנה ג' טבילות. ולבש את בגדיו ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם וגו' שלמה עבדות יה"כ בין עבודת פנים בין עבודה חוץ אלא ובא אהרן אל אהל מועד שלא על הסדר הוא כתוב. וכך סידור הענין תמיד של שחר בבגדי זהב. עבודת היום בבגדי לבן. אילו ואיל העם בבגדי זהב על מובח החיצון. ואח"כ ובא אהרן אל אהל מועד להוציא את הכף ואת המחתה בבגדי לבן. תמיד של בין הערבים והקטרת והגדות בבגדי זהב. הנה ה' עבודות. וכל המשנה מעבודה לעבודה צריך טבילה הנה ה' טבילות. ומ"ל שחל כל טבילה ב' קדושין שנאמר ופשט ורחץ ורחץ ולבש דרוש הרחיצה עם הפשיטה ועם הלבישה כלומר מן רחיצה לפשיטה ומן רחיצה ללבישה. **סי'** מקום שאין טעון טבילה אין טעון קידוש ת"ל מה להמס שמינו עומד ממנו ביום"כ שהוא רומס תחתיו:

מה **לבישה** טעון קידוש אף פשיטה. ומס ממנו והס למשה גופה ק"ו מתת ומעת היא נפרק ליהו מקומן (זמנים דף כ:) למ"ד מתר מלמד מזלינן לי דבר הפת נק"ו מוזר ולמד[ו] מהיקש נקדשים וי"ל דהמי מילי בקדשים [ט] כנון קרבנות גופייהו: **מנא**

כתונת בד קודש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו. ת"ל בד בד מיעוט. למימי ליה הני קרא לר"י ולרים לה לקילוסין. ופשט ורחץ ולבש הכתוב נמי ומקטיר לה ה' עבודות בבואם אל אהל מועד

תנא דבי ר' ישמעאל קיו מה בגדי זהב כפר. מימה ומנא לי דרבי ישמעאל גופיה הכא גמר בגדי לבן מבגדי זהב ולקמן בפרשיות פרה (דף יז:): נפקא ליה מדברי. כתוב בד קדש ובגד במנחות ובגד ולבש: אי"ד וכו'. לפרושי ממימה דלעיל קל מהדר: היינו דקתני. ממילתא דרבי ושומר בגדי קדש הם והכי דריש ליה מנה הכתוב טעם הטבילה בכמוך בשרו ולבשם (ויקרא טז, כד) בגדי קדש לגמרי מכל מלאכה בגדי הם מטבילה בגדי זהב שכן בפרשת פרה כתיב: הכי גרסינן מה לומר ענין לטבילה דנפקא ליה מבגדי זהב מבגדי לבן מבגדי לבן לבגדי זהב מנין תנא דבי רבי ישמעאל ק"ו מה בגדי לבן שאין בפרשת מרובה מעונין טבילה בגדי זהב שבפרשת מרובה אינו דין שטעונין טבילה איכא למפרך מה לבגדי לבן שכן נכנם בהן לפני ולפנים היינו דקתני ואומר [ג] בגדי קודש הם ורחץ את בשרו במים [ד] ולבשם וחמש עבודות הן תמיד של שחר בבגדי זהב עבודת היום בבגדי לבן אילו ואיל העם בבגדי זהב כף ומחתה בבגדי לבן תמיד של בין הערבים בבגדי זהב ומנין שכל טבילה ושבילה צריכה ב' קידושין תלמוד לומר [ה] ופשט [ו] ורחץ ורחץ ולבש האי בטבילה כתיב אם אינו ענין לטבילה דנפקא ליה מבגדי קדש הם תנהו ענין לקידוש וליכתביה רחמנא בלשון קידוש הא קמ"ל דטבילה בקידוש מה קידוש במקום קדוש אף טבילה במקום קדוש ורבי יהודה מנא ליה נפקא ליה מדברי אלעזר בר' שמעון אמר רב חסדא הא דרבי מפקא מדר' מאיר ומפקא מדרבנן מפקא מדרבנן דאילו רבנן אמרי כשהוא לבוש מקדש ואידו אמר כשהוא פושט מקדש ומפקא מדר' מאיר דאילו ר"מ אמר הך קידוש בתרא כשהוא לבוש מקדש ואידו אמר כשהוא פושט מקדש [ו] אמר רב אחא בר יעקב הכל מודין בקידוש שני שלובש ואחר כך מקדש מ"ט דאמר קרא [ז] או בגשתם אל המזבח [ח]מי שאינו מחוסר אלא גישה יצא זה שמחוסר לביאה וגישה א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי לא רב חסדא אית ליה דרב אחא ולא רב אחא אית ליה דרב חסדא דאם כן לרבי הוו ליה חמיסר קידושין: הביאו לו את התמיד קרצו וכו': מאי קרצו אמר עולא לישנא דקטלא הוא אמר רב נחמן בר יצחק מאי קרא [ט] עגלה יפהפיה מצרים קרץ מצפון בא בא מאי משמע כדמתרגם רב יוסף מלכא יאי הוה מצרים עממין קטולין מציפונא ייתון עלה קרצו בכמה אמר עולא ברוב שנים וכן אמר ר' יוחנן [י]ברוב שנים ואף ריש לקיש סבר ברוב שנים [יא]דאמר ריש לקיש וכי מאחר ששנינו [יב]רובו של אחד כמוהו למה שנינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה לפי ששנינו הביאו לו את התמיד קרצו ומידק אחר שחיטה על ידו וקיבל את הדם וזרקו יכול לא מירק יהא פסול אם כן הויא ליה עבודה באחר (ותנן) [יג]כל עבודות יום הכפורים אינן כשרות אלא בו הכי קאמר יכול יהא פסול מדרבנן לכך

תנא דבי רבי ישמעאל קל וחומר מה בגדי זהב שאין כהן נכנם בהן לפני ולפנים טעון טבילה בגדי לבן שנכנם בהן לפני ולפנים אינו דין שטעון טבילה איכא למפרך מה לבגדי זהב שכן כפרתן מרובה אלא נפקא ליה מדברי אמר רבי מנין לחמש טבילות ועשרה קידושין שטובל כהן גדול ומקדש בו ביום ת"ל [א] כתונת בד קודש ילבש הא למדת שכל המשנה מעבודה לעבודה שטעון טבילה אשכחן מבגדי זהב לבגדי לבן מבגדי לבן לבגדי זהב מנין תנא דבי רבי ישמעאל ק"ו מה בגדי לבן שאין כפרתן מרובה טעונין טבילה בגדי זהב שכפרתן מרובה אינו דין שטעונין טבילה איכא למפרך מה לבגדי לבן שכן נכנם בהן לפני ולפנים היינו דקתני ואומר [ב] בגדי קודש הם ורחץ את בשרו במים [ג] ולבשם וחמש עבודות הן תמיד של שחר בבגדי זהב עבודת היום בבגדי לבן אילו ואיל העם בבגדי זהב כף ומחתה בבגדי לבן תמיד של בין הערבים בבגדי זהב ומנין שכל טבילה ושבילה צריכה ב' קידושין תלמוד לומר [ד] ופשט [ה] ורחץ ורחץ ולבש האי בטבילה כתיב אם אינו ענין לטבילה דנפקא ליה מבגדי קדש הם תנהו ענין לקידוש וליכתביה רחמנא בלשון קידוש הא קמ"ל דטבילה בקידוש מה קידוש במקום קדוש אף טבילה במקום קדוש ורבי יהודה מנא ליה נפקא ליה מדברי אלעזר בר' שמעון אמר רב חסדא הא דרבי מפקא מדר' מאיר ומפקא מדרבנן מפקא מדרבנן דאילו רבנן אמרי כשהוא לבוש מקדש ואידו אמר כשהוא פושט מקדש ומפקא מדר' מאיר דאילו ר"מ אמר הך קידוש בתרא כשהוא לבוש מקדש ואידו אמר כשהוא פושט [ו] אמר רב אחא בר יעקב הכל מודין בקידוש שני שלובש ואחר כך מקדש מ"ט דאמר קרא [ז] או בגשתם אל המזבח [ח]מי שאינו מחוסר אלא גישה יצא זה שמחוסר לביאה וגישה א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי לא רב חסדא אית ליה דרב אחא ולא רב אחא אית ליה דרב חסדא דאם כן לרבי הוו ליה חמיסר קידושין: הביאו לו את התמיד קרצו וכו': מאי קרצו אמר עולא לישנא דקטלא הוא אמר רב נחמן בר יצחק מאי קרא [ט] עגלה יפהפיה מצרים קרץ מצפון בא בא מאי

נפקא ליה מדברי אלעזר ברבי שמעון. ומפ' תמהר מפ' ק' מימיך לעיל למימר דר"י נפקא ליה מדכתי טבילה בגגדי לק' ניתי נמי מדר' אלעזר ברבי שמעון להיקישא דמקיש פשיטה ללמיפ (מפס) שהפ של לק כמפ דבגדי לובשן טעון טבילה וי"ל מ' ממילא משמע היקישא כי הפ' גופיה כפ' מפ' לבגדי זהב ד"ק מנין לבגדי זהב שכן כפ' מפ' לבגדי לק ומ"ש מגדי לק שכן נכנס בהן לפני ולפנים ומ"ש מגדי זהב שכן

מסורת הש"ס
עם תוספות

ב) לעיל דף יד:, ג) [מכות נח.], ד) לקמן פה., ה) [לקמן נה:]. ו) לקמן נה: כ. מכות מד: מגילה ו: מנחות מד. ע"ש], ז) ע"י חולין כט., ח) [דף יד:], ט) לקמן מג., י) בא פרשה ט, יא) לעיל בז., יב) לעיל כ., יג) זבחים פט., יד) פ"ב ה) לד., טו) צא:, טז) עג:, יז) מכות מד., יח) ע"ש תוס' לעיל לט., יט) ע"ז תוס' ד"ה שם.

תנחות הב"ח

(ב) גמ' לכאו' ונפר עליה ססכן כו' מכלל למ"ד שמעבד שני גזירין ק"ל: (ג) רש"י ד"ה מערכה גדולה כו' כל החקטורת: (ד) ד"ה לאברים כו' כל"ל ומיהו ומכיהן נמסק: (ה) ד"ה קטורת וק"ל דלאו כפיורים: (ו) ד"ה ונער עליה כו' ועכך עליה העולה ופ"ר ותמיד דתניא כו' כל"ל ומיהו ומכיהן נמסק: (ז) ד"ה ומיהו כו' ומיהו קטורת כו' כל קטורת ודק"ל דלאו כפיורים: (ח) ד"ה ונער עליה כו' ועכך עליה העולה ופ"ר ותמיד כו' כל"ל ומיהו ומכיהן נמסק:

גליון הש"ס

תד"ה אבני זכו' אי בעי למעבדינהו ביממא. עיין לעיל דף כו ע"א מוס' ד"ה מכלל לומר: שם ד"ה מכלל זכו' וכ"ל דאי מהכא. עיין לקמן דף מ"ט ע"א ובע"ש: שם ד"ה אין מעבירין וכו' וכ"ל ד"א שיבא דריש לקיש. עיין מנ"ל בר' קמו ס"ק י"ח:

תנחות
מהר"ב רבשבורג

אן) רש"י ד"ה ואשוך. לקדרים מערבה של קטורת. ל"נ מי' ס"א על הגמ' ס"ה סם מעלן ומיל כוותא רס"א ומס ס"מ כוותא רס"א ומס:

תורה אור השלם

א) וְאַשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלָיו חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים

[ויקרא ו, ה]

ב) צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ:

[ויקרא ו, ב]

ג) וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה:

[שמות ל, ז]

תוספות ישנים

קדמת לישני גזרי עצים. ל"ע למתני לה קמי מילי מלים בפני המקדש מקטרת ממש(ס) [ס"א לשון הקטרה] בפני המקדש ממש ס"ל דלא בעי הקטרה בפני המקדש ממש כלל ומיהו מלים אלו כלשון הגמ' נמי לקמן(ס) התעלה שלה לשמשים ומעבירין ממנה בפרק המכלת (דף מג:) למלמד שהיו מקטירין בפני המקדש ממש כלל ומיהו מלים אלו כלשון הגמ' נמי לקמן(ס) ממנו ועתה שמעבד בעצים אם ליתנהו כו' ומי מלים(ס) [ס"א ומי מלים] דלא בעי הקטרה בפני המקדש ממש כלל ומיהו מלים אלו כלשון הגמ' נמי לקמן(ס) התעלה שלה לשמשים ומעבירין ממנה בפרק המכלת (דף מג:) למלמד שהיו מקטירין

עבורי דרעא אבוטפתא. פרש"י להניח תפילין בראשו. קודם שיניע למטה תפילין של יד לסמוך דקף מעביר על מנת תפילין של יד דפגע בריפתא מהוט קודם שיניע בראשו ומקשה לפי דמסיק מרים מדרים לקיים פיפוק ליה מדאמר בפרק הקומץ רבה (מנחות דף ט.) כשהוא מניח מניח על יד ואח"כ על ראשו ומשמע דקודם לכתיב וקדשתם לאות על ידך והדר והיו לעוטפות בין עיניך ומפרש רבינו מס בשם רב האי גאון ז"ל דאיכא בשעה שמולין תפילין ומניחין מחיק שלא יעביר מוחן של יד ויפגע בחיק מחילה ואח"כ על ראשו ומשמע דקודם שיניח תפילה של יד יפגע בשל ראש שלא יעביר על המצות משום דשל יד יש להניח תחילה כדפי' לפיכך נריך להניח בחיק של ראש תחילה ואח"כ של יד למעלה ורבי מליסו ז"ל מפרש לעניין משמש מיירי דחיק מהם למשמש בתפילין כל שעה [1] ק"ו מניח והשתא קאמר דכשאל יד ממשמש מחילה משום דפגע בהן בריפתא ואח"כ ממשמש כשאל לראש: **ואימא** חד שדייה **לדישון** מזבח הפנימי דנקדמיה להם התמיד. וא"ת ניקדי מרוייהו בבקר מהם התמיד לניקדום לדישון מזבח הפנימי להכא מלמא והכא מרי ור"ל דהא לאו מקרבא היא דניקדי מרוייהו מהיכא דלא כתב מלא מד ומדישון פנימי לכתיב היה מרי לא ניקדי מידי ניקדי בחדעא וגיורא בשמי[2] מי אמי ר"ל דא"כ לא לכתוב בני גזירין מלא מד בבקר ובשדייה מהם התמיד דניקדים לדישון מזבח הפנימי ותע"ש דהכא מרי והכא מרי מכפר עדיף אמר ליה רב פפא לאביי מתוך שהוא מרבה בקטורת מרבה בשחיטה ומרבה בשחיטה מרבה בקטורת ומתניתין דקתני מי שהקטיר של חבירו ראשון ראשון ולא קתני מי שהקטיר של חבירו מרובה מרובה ראשון ראשון ש"מ דמרבה בקטורת קודם לשחיטה ומרבה בשחיטה קודם לקטורת ומתניתין דקתני מי שהקטיר של חבירו ראשון ראשון לא קתני מי שהקטיר של חבירו מרובה מרובה ראשון ראשון ש"מ דמרבה בשחיטה קודם לקטורת ומרבה בקטורת קודם לשחיטה ש"מ: **ואימא** חד שדייה לדישון מזבח הפנימי דנקדמיה לדם התמיד דהכא תלתא והכא תרי וחד שדייה לדם התמיד דנקדום להטבת חמש נרות דלקדמי לדם התמיד דהכא תלתא והכא תרי וחד שדייה לדם התמיד דנקדמיה להטבת שתי נרות אע"ג דהכא תרי והכא תרי מכפר עדיף אמר ליה רב פפא לאביי ואימא חד שדייה לדישון מזבח הפנימי דנקדמיה לדם התמיד דהכא תלתא והכא תרי וחד שדייה לדם התמיד דנקדום להטבת חמש נרות אפילו תרי מכפר עדיף אמר ליה רב פפא לאביי ואימא חד שדייה לדישון מזבח הפנימי דנקדמיה לדם התמיד דהכא תלתא והכא תרי וחד שדייה לדם התמיד דנקדום להטבת חמש נרות דאף על גב דהכא תרי והכא תרי מכפר עדיף אם כן אפסוקי במאי מפסקת להו הניחא לריש לקיש דאמר למה מטיבין וחוזרין ומטיבין[3] כדי להרגיש כל העזרה כולה שפיר אלא לרבי יוחנן דאמר בבקר בבקר חלקהו לשני בקרים מאי איכא למימר אמר ליה רבינא לרב אשי האי בבקר בבקר דעצים מי מיתר הא מיבעי ליה לנופיה דקאמר רחמנא נקדמו למערכה שניה של קטורת אמר ליה ולאו מי אוקימנא עליה ולא על חברתה מכלל דאיתה לחברתה מאי שנא דעביד הטבת חמש נרות בריאשא נעביד הטבת שתי נרות בריאשא כיון דאתחיל בהו עביד רוב[4] ונעביד שית אמר קרא[5] בהיטיבו את הנרות יקטירנה ואין נרות פחותות משתים והטבת שתי נרות קודמת לקטורת דאמר קרא בהיטיבו את הנרות והדר יקטירנה וקטורת לאברים דתניא יוקדם דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בקר אחד אחד יכול יהא דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל שלא יהא דבר קודם לתמיד של בין הערבים[6] תלמוד לומר בבקר בבקר לדבר שנאמר בו בקר אחד אחד. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של בין הערבים ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של מוסף ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של מנחה ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של נסכים ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שבת ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של יום טוב ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של ראש השנה ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של יום הכפורים ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שבת שחל להיות ביום טוב ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של יום טוב שחל להיות בשבת ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של ראש השנה שחל להיות בשבת ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של יום הכפורים שחל להיות בשבת ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שבת שחל להיות ביום טוב ושל ראש השנה שחל להיות בשבת ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שבת שחל להיות ביום טוב ושל יום הכפורים שחל להיות בשבת ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שבת שחל להיות ביום טוב ושל ראש השנה שחל להיות בשבת ושל יום הכפורים שחל להיות בשבת ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שבת שחל להיות ביום טוב ושל ראש השנה שחל להיות בשבת ושל יום הכפורים שחל להיות בשבת ושל מוסף שחל להיות בשבת ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שבת שחל להיות ביום טוב ושל ראש השנה שחל להיות בשבת ושל יום הכפורים שחל להיות בשבת ושל מוסף שחל להיות בשבת ושל נסכים שחל להיות בשבת ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שבת שחל להיות ביום טוב ושל ראש השנה שחל להיות בשבת ושל יום הכפורים שחל להיות בשבת ושל מוסף שחל להיות בשבת ושל נסכים שחל להיות בשבת ושל שבת שחל להיות ביום טוב ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שבת שחל להיות ביום טוב ושל ראש השנה שחל להיות בשבת ושל יום הכפורים שחל להיות בשבת ושל מוסף שחל להיות בשבת ושל נסכים שחל להיות בשבת ושל שבת שחל להיות ביום טוב ושל יום טוב שחל להיות בשבת ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שבת שחל להיות ביום טוב ושל ראש השנה שחל להיות בשבת ושל יום הכפורים שחל להיות בשבת ושל מוסף שחל להיות בשבת ושל נסכים שחל להיות בשבת ושל שבת שחל להיות ביום טוב ושל יום טוב שחל להיות בשבת ושל ראש השנה שחל להיות בשבת ת"ל בבקר בבקר. ומנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שבת שחל להיות ביום טוב ושל ראש השנה שחל להיות בשבת ושל יום הכפורים שחל להיות בשבת ושל מוסף שחל להיות בשבת ושל נסכים שחל להיות בשבת ושל שבת שחל להיות ביום טוב ושל יום טוב שחל להיות בשבת ושל ראש השנה שחל להיות בשבת ושל יום הכפורים

ת"ל ועדך עליה השלה וגו'. העולה משמע[ד] מהא דלמעולה דמי לגורלי' בעלמא אמת שיקטירו עליה עולת ושלמים נכתוב וענך עליה[ה]: עולה ומנחה. להקריב ממנה לה' עולה ומנחה זמן ונכסיה דבר יום ביומו (ויקרא כג) עולה ומנחה לימדך שמהא מנחת העולה תמיד להסות למוספין ומהי למדריס ומדמע ונריכי דמוספין [קטפ] לסס זמן ומדריס ומדמע שכיחי בכל יום והא בפרק התכלת (מנחות דף מע.) מיירי לקרב להעולה לממירין קודמין למוספין דקתמר היכי דמי הא למען תמיד המתידין אין מעכבין המוספין מילתא דלית ליה ולקדם ומניע העולה כו' ועוד קשה מפי דתנ"ם[ו] מוספין קודמין לבזיכין לאו מי אמרת בבקר להקדים הכא נמי[ז] ביום ביום לאחר מ"ת דמאן דאמר בזיכין קודמין למוספין גמר[ח] חוקה[ט] חוקה מחביתין אי מהתם גמר ליגמרה כולה מילתא מהתם להכי אהני ביום ביום לאחר: קטורת של שחר היתה קריבה בין הם לאיברים וכו': מני אי רבנן בין הם לנרות מיבעי ליה אי אבא שאול בין נרות לאיברים מיבעי ליה לעולם רבנן היא ובמידרא לא קא מיירי: ושל בין הערבים היתה קריבה בין איברים לנסכים וכו': מנא הני מילי אמר ר' יוחנן דאמר קרא[י] כמנחת הבקר וכנסכו תעשה מה מנחת הבקר קטורת קודמת לנסכים אף כאן קטורת קודמת לנסכים אי מה להלן קטורת קודמת לאיברים אף כאן קטורת קודמת לאיברים מי כתיב כאיברי הבקר כמנחת הבקר כתיב[יא] תנו רבנן[יב] ונסכו רביעית ההין ילמד של שחרית משל ערבית רבי

העולה שלה ראשונה. תימה למה לי קרא תיפוק ליה ממלבד עולת הבקר לעולת התמיד דנפקא לן מיניה בפרק כל התמיד (זמחים דף פט.). כל התמיד מחבירו קדם את חבירו וכו תימה דהסוה למוספין והמי למדריס ומדמע ונריכי דמוספין [קטפ] ת"ל[א] וערך עליה העולה ואמר רבא[ב] *העולה היא[ג] עולה ראשונה ומנחה לחביתין[ד] עולה ומנחה וחביתין לנסכים שום מנחה ונסכים למוספין[ה] זבח ונסכים ומוספין לבזיכין והתניא בזיכין קודמין למוספין תנאי היא אמר אביי מסתברא כמאן דאמר[ו] *מוספין קודמין לבזיכין לאו מי אמרת בבקר להקדים הכא נמי[ז] ביום ביום לאחר מ"ת דמאן דאמר בזיכין קודמין למוספין גמר[ח] חוקה[ט] חוקה מחביתין אי מהתם גמר ליגמרה כולה מילתא מהתם להכי אהני ביום ביום לאחר: קטורת של שחר היתה קריבה בין הם לאיברים וכו': מני אי רבנן בין הם לנרות מיבעי ליה אי אבא שאול בין נרות לאיברים מיבעי ליה לעולם רבנן היא ובמידרא לא קא מיירי: ושל בין הערבים היתה קריבה בין איברים לנסכים וכו': מנא הני מילי אמר ר' יוחנן דאמר קרא[י] כמנחת הבקר וכנסכו תעשה מה מנחת הבקר קטורת קודמת לנסכים אף כאן קטורת קודמת לנסכים אי מה להלן קטורת קודמת לאיברים אף כאן קטורת קודמת לאיברים מי כתיב כאיברי הבקר כמנחת הבקר כתיב[יא] תנו רבנן[יב] ונסכו רביעית ההין ילמד של שחרית משל ערבית רבי

נסכים למוספין זבח ונסכים. תימה לי אמאי לא קתני טעמא דבר שנאמר ד בבקר לבד שנאמר ד ביום ומלאו מכי מלטרך קרא לזבח ונסכים לדבשא מחביתי בפרק התודה (מנחות דף פט.) אין הנסכים מתקדשין אלא בשחיטת הזבח שנאמר זבח ונסכים וכ"ל למילטרך למילף מהאי קרא כדי ליתא אומנו אפי' למאן דאמר בזיכין קודמין למוספין מ"ג דהכא כתיב ביום והכא כתיב תרי ביום אלמא לא למילטרך למיכתב זבח ונסכים מיבעי ליה לאחר שחיטה ומנלי דנסכים מקדשין בשחיטת הזבח ומנלי דנסכים קודמין לבזיכין דלמא לעולם דבר שנאמר ד בבקר לבד שנאמר ד ביום ומלאו מכי כתיב תרי ביום אלמא לא למילטרך למיכתב זבח ונסכים אי מה עולה מיוחדת שכל היום כולו מזבח אף נסכים שכל היום כולו מזבח יצאו בזיכין שאין כל היום כולו מזבח ומהו דתימא הואיל ומתחלת בבוקר ומסתיימת בבוקר ומתחלת בבוקר ומסתיימת בבוקר אימא נסכים נמי לא ליקדמו בזיכין קמ"ל: **העולה** ראשונה. ר"מ אומר עולת התמיד שכמותה לעולה ראשונה. ת"ש עולת התמיד שבכל יום קודמת לכל הקרבנות שבתורה ואפילו לתמידין שבין הערבים ואפילו למוספין שבשבת ואפילו לשתי הלחם ולפר ושעיר של יום הכפורים ולפר ושעיר של עבודה זרה ולפר ושעיר של ראש חדש ולפר ושעיר של שבת ולפר ושעיר של שבועות ולפר ושעיר של ראש השנה ולפר ושעיר של יום הכפורים ולשבעה כבשים ואיל של שבעת ימי הרגל ולשבעה כבשים ואיל של יום טוב הראשון של חג ולשבעה כבשים ואיל של יום טוב האחרון של חג ולשבעה כבשים ואיל של יום טוב של עצרת ולשבעה כבשים ואיל של יום טוב של ראש השנה ולשבעה כבשים ואיל של יום הכפורים ולשבעה כבשים ואיל של חג הסוכות ולשבעה כבשים ואיל של שמיני עצרת ולשבעה כבשים ואיל של שבת ולשבעה כבשים ואיל של שבת שחל יום טוב הראשון של חג להיות בתוכה ולשבעה כבשים ואיל של שבת שחל יום טוב האחרון של חג להיות בתוכה ולשבעה כבשים ואיל של שבת שחל יום טוב של עצרת להיות בתוכה ולשבעה כבשים ואיל של שבת שחל יום טוב של ראש השנה להיות בתוכה ולשבעה כבשים ואיל של שבת שחל יום הכפורים להיות בתוכה ולשבעה כבשים ואיל של שבת שחל חג הסוכות להיות בתוכה ולשבעה כבשים ואיל של שבת שחל שמיני עצרת

לד: אמר להם הממונה פרק שלישי יומא

רבי אומר של ערבית משל שחרית. ר"ל לחכמי מישיו ליטור שלא יהיו להם נקמים אלא לחמד מהן למען למחר דגמר אל ערמים מאל שמרים מ"ר שמרים עיקר ויקריטם שמרים ולמען למחר גמר שמרים מערמים יקריטם ערמים: **הני** מילי באיסורא דאורייתא אבל הבא צירוף דרבנן. ס"ג רש"י ולא גרסי[1] אין שטח ממקדם ומפרש כיון דמפי מי הוה מתמין ליכא מיקורא למוריימת מי לא מיכוין לא גזרו מיה רבנן אפילו במדינה ומקשה לר"י דמ"ל מ

למאי מתייהו מהא רבי שמעון נפקיק ריפיה ולא ימות ומשני לא נגלה לעביד כתרעא דמבריה שלמיו נהנה כלום ומכל מקום למקו למכור לכתחילה כמו שמפרש בגמרא מלא שלך מיב מטמא ומשמע הא בתרעא דיליה מיב מטמא ומ"ג דלמן מכתרין לייפות קרקע מיב כיון דהוי פסיק ריפיה ונהנה הוא ולא דמי למוהה את הגמלים שהמחמם בהן והוכערו מלייהן דהוי מלאכה שלמיה נריכה לגופה ופטור לרבי שמעון שלך נהנה כלל בהצערה זו שכלא מוספת הצערה יש כל כך גמלים שיוכל להמחמם בהן ומ"כ נצורו לא נתכוון להצעיר אבל נהנית להצעיר

גמ' מאי פרוזה אמגושא. מכלף למר נגנזה ומנו פרוזה: תנא מניינא אתא לאשמועינן. דקמני מלעיס מנה וכי מן מנו יודעין שמונה עשר ומניס עשר הני מלעיס: הא קמ"ל. נהכי הלר כיליהו למשמועינן להמ דמלעיס מנה לך הכל הוא ליזיב שיעורא ליטול מן ההקדש ואליל מלעיס מנה לא ליעביד לך הכל: הא אי בציר מהני. דמחית משמונה עשר ומטי למני לערבית מלעיס עשר ליית לן בה: בד בד בד. מרגעה

גמ' פרוזה אמגושא [ב] פרוזה יוסף אמגושא: פרסו סדין של בוץ: מאי שנא של בוץ [ג] אמר רב כהנא בדי שיביר שעבודת היום בבגדי בוץ: בשחר היה לובש פלוסין של שמונה עשר וכו': ותנא מניינא אתא לאשמועינן הא קמ"ל דבציר מהני לא נעביד הא אי בציר מהני ומטי אהני ליה לן בה דכולי עלמא מיהת דשחר עדיפי מנא לן אמר רב הונא בריה דרב עילאי אמר קרא [ד] בד בד בד מובחר בבר

ויומי כתיב גלמיש נגדי שמרית למימר דהוי [ה] בד מ המומחר נבד: ריפיה ומפילו הכי פריך שפיר מדמשני תמי לא נריכא מלא לר' מימיי יהודה למימר דבר שלך מתכוין לקור מכלל דלא שלמי ליה כין מתכוין לשלך מתכוין דמי שמיקרא מכלל דלרבי יהודה דבר שלך מתכוין לקור מדלמורייתא מע"ג דלא הוי פסיק ריפיה ונערון [ו] פי' נע"ג ההיא דהנוה לא נריכא דעביד בתרעא דמבריה כיון שלך נהנה כלל כיפוי קרקע תבירו תרי מילי לכתחילה מע"ג דהוה פסיק ריפיה והא דלמר מודה רבי שמעון בפסיק ריפיה ה"מ בדבר שהוא מצוה ואין נהנה כגון בתרעא דיליה וקוץ בהרת גבו שהוא נהנה וממוך קי המיר ברזא [ז] הכלוכה נפסמן למקור ממנו בשבת מע"ג דלא עביד שלמיה והוי פסיק ריפיה הואיל ואינו נהנה בשהוא שלמיה דלא חיל למיעבד ומותר ולמ רלמיה היה מהסיל דלעביד בתרעא דמבריה לשמרי לכתחילה להתם לענין מיב מטמא קלמר דלך מיב מטמא ומיהו מיכא למימר דלמקור לכתחילה ועוד הכיל הערוך רלמיה לדבריו מדלמר פ' ר' אלעזר דמילה (שם זה שם) ומפי אלעזר דרבי שמעון הלי שבר מלי עביד ליה בהומה מפי הבן לקון בהרת גבו הוא מתכוין ופרך ומי מיכא למר ליעביד כדרים לקים ומשני דליכא למר לי מיכא למר היה מומר לכתחילה אלמא שרי רבי שמעון בפסיק ריפיה לכתחילה כדבר שאינו נהנה ומ"ו לריה להא דמוקי ליה מפי בהומה מפי הבן כו' היינו מקמי דשמע מרבא דמודה רבי שמעון בפסיק ריפיה כדקא מסיק התם לענמר דשמע מרבא קברה ולהכי פריך ומפי מלינהו דר"ש כיון דפליג אף בפסיק ריפיה ופ"ק לא שנא פסיק ריפיה מעשה שלמיו מתכוין הלי שבר מלי עביד ליה אבל למלי דמסיק ללמפי נמי מודה [ח] בפסיק ריפיה ל"ש מפי ל"ש מחר ועוד מה לריה היה שהתם דילמא מדלמורייתא שרי אבל מדלמנן מיכא למימר לקמור מיהו מיכא למימר להכי מיימי לריה כיון דבשבת [לקמור] לא שנינן מלמכת מחשבת מומר מן התורה אין שבת לקמור גבי שבת מפי מדלמנן [ט] ודלמ מי שבת לקמור מדלמורייתא משום לא שנינן מלמכת מחשבת אז היה לקור לגזור גבי שבת מדלמנן להשוותו לשבת לקמור מדלמורייתא שרי משום מלמכת מחשבת מיהו למלי דמשני לקמן דלמ"ד ל"ש נפסיק ריפיה ובקלילת שהת לקמור מדלמורייתא מע"ג דלא מיכוין וא"כ בשבת לקמור לכתחילה ל"ש מפי ו"ש לחר ומדלהכא משם לקמן לפי הערוך מלא קלמר מלא נלמי מפי בשר מעמד ליה מבל נרפא דבשבת ליה מותה ל"ש נפסיק ריפיה לא שני ליה כין מפי ליה מפי כיון [י] דשבת ליה בשבת דמדלמנן [לקמור] פסיק ריפיה מע"ג דמדלמורייתא שרי משום מלמכת מחשבת מכלל דבשבת לקמור מיכוין לקור מדלמורייתא ועוד מיימי לריה כמו שפי' שם רש"י דלמו מלמכה היא דאין דרך הפשבת כך עוד ים לפרש דשקיל ליה בחתיכות קטנות כל כך שלך כשם מחתא מהן לעשות קמיע [כ] הלכך לא מציב עוד ואין זה הפשבת עוד הכיל לריה מדלמר פ' נולד הגזול (פוסה דף נ.) מין ממעטין אותו פי"ט משום ר' אלעזר ב"ר"ש אמר ממעט ואפילו הא קא מתקן מנא ומשני הכא בשאי עסקינן אליבא דר"ש דאמר מוקצה מחמת חסרון כיס הוא ולפי זה נריכי אף להכי דכל המדיר ללאו פסיק ריפיה הוא שמלפו מיפיס לקות אי נמי על גבי המיכרים לכתחילה מע"פ שלמיו נהנה כלל ואלו מתכוין כלל לענין הפשבת וכן קשה ממתני' דלא הוי מתכוין לשלך ומפרש לה בגמרא דלמ"ד ר"ש לאמר מלאכה שלמיה נריכה לגופה פטור עליה ודוקא משום לערל דגופה הא לאו הכי לא מע"ג דלא מיכוין לעשות חטורה כי אם להוליא הקוץ ולפי זה נריכי אף להכי דכל המדיר ללאו פסיק ריפיה הוא שמלפו מיפיס לקות אי נמי על גבי המיכרים לכתחילה

מיתיבי: גרסינן בישיבה והכל גרסינן מני רבי שמעון: מיתיבי ולבשו בגדים אחרים. ולא גרסינן וקרטו על מנת לעשן להשוות קרנה לה גמי גזירות כיוצא בהן ולא אפשר שאכלו בהן ולא מהמי קרנה מומיא ונצחתם על המנה המילואים וגו' לאיכא לאוקומי מיהו"ל לכיוצא לעיל מיניה והיה בשובו על ערבי המנה הפנימית (ס) ולא יעלה עליהם עמר הא ודאי מיהו המיפורים כיוצא לאי בשמה יומות השנה הא איכא מעיל דכוליה תכלת ומוגן ומפוד" דלאי מיה" תכלת וכיוצא בהריה ונצחתם על המנה המילואים יפשטו את בגדיהם וגו' ולבשו בגדים אחרים ואין מקדשין בהן את העם אלא בבגדי זהב שנאמר ויעש בגדי קודש לאהרן וגו' ואין מקדשין בהן את העם אלא בבגדי זהב שנאמר ויעש בגדי קודש לאהרן וגו'.

גבי' מאן שמעת ליה דאמר בין האולם ולמזבח. קרוי צפון לעמיעת קדשי קדשים ממלי[ד] פתח ההיכל ולפון בין האולם למזבח (ג) דתנן בממני' ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח ומנן נפרק לקמן (דף מח:) שמקטיר ואדר שמטו דקמני בא לו אלא פרו שניה וסמך שתי ידיו כו' שמטו וקיבל ממזרק כו'[ז]: וכנגד כל המזבח כולו. שלשים ושמיש אמה שכנגד המזבח[ה] נצפון קרוי צפון לעמיעת קדשי קדשים אלא שלא כנגד המזבח ללד מערב ולא מזרח מע"פ שהוא צפון העזרה היו צפון לעמיעה דכתיב (ויקרא ו) ושחט אותו על יך המזבח צפונה: אף בין האולם למזבח. כל מלן לפוני ללד מערב מע"פ שאינו יך ממש אלא מלן לפוני שהן ממזרח ולמזבח (ז) לא לפון העזרה שמחת עשרה אמות אל מקום דריסת רגלי הכהנים[ב] עד כותל מזרחי של עזרה: אבל מן החליפות ולפנים. רוחב המולם עולה על רוחב הסיכל ט"ו אמה לפון ונכנדו[ט] ומשך אומו עולה אינו אלא עשר[ך] אמות ממזרח ללד מערב ואומו עולה קרוי בית המליפות שהיו בהן עשרים ואחד תלוות תלון לכל אחד ואחד שהם גומזים קבישים של קודש[כ] ומכין קרוי מילוף[ל] גללים תנו רבנן[מ] כיצד סומך הזבח עומד בצפון ופניו למערב והסומך עומד במזרח ופניו למערב ומניח שתי ידיו בין שתי קרנות של זבח[נ] ובלבד שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הזבח ומתודה על חטאת עון חטאת ועל אשם עון אשם ועל עולה עון לקט שכחה ופאה[ס] ומעשר עני דברי רבי יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר[ע] אין עולה באה אלא על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה בשאר מאמי אי מיפלגי אמר ר' ירמיה בלאו הני כפרה ממרת שעונתן תמור מאל הני לית ליה לפשר לומר בהן המזבח ולכותל. מימה מאי קס"ד דהמקשה דקאמר ליטמ דלא כרבי כיון דלר"ש בר"ש נמי קשה נוקמיה בין המזבח ולכותל[ל]. מימה מאי קס"ד דהמקשה דקאמר בין האולם למזבח דקאי אמקום מקום מנסן וטבעות ושולחנות[ן] לא מוקמי ליה התם שמין לפשר מקום פנוי כולי האי ועוד שמא ירצין גללים ומאל המזבח גמאי הוא מאל לר' לוקמיה רחוק מפשר מאל הפתח ומכל מקום מהדר ליה לטפי הוא עדיפא לאוקמיה מאל המזבח מלקרט כל כך להיכל מאל מפוש מולשא לכהן גדול:

נוקמיה בין המזבח ולכותל. מימה מאי קס"ד דהמקשה דקאמר ליטמ דלא כרבי כיון דלר"ש בר"ש נמי קשה נוקמיה בין המזבח כולו ויש לומר דס"ד דבשלמא לר"ש בר"ש כיון דעל יכך המזבח הוי מקום מנסן וטבעות ושולחנות[ן] לא מוקמי ליה התם שמין לפשר מקום פנוי כולי האי ועוד שמא ירצין גללים ומאל המזבח גמאי הוא מאל לר' לוקמיה רחוק מפשר מאל הפתח ומכל מקום מהדר ליה לטפי הוא עדיפא לאוקמיה מאל המזבח מלקרט כל כך להיכל מאל מפוש מולשא לכהן גדול:

ומעשר עני. לא ידענא למאי הלכתא דלא גרס ליה רש"י ללקח על גג דלמופסקא למעות ליתא דלמא גריעתא מחרימי הוא ומי מפוש לית לן וידוי כלכתיב וגם נתמיו לוי לגר וגו' מ"מ כיון דלקח מעשר שני כמו תרומה דלמן ממודה עליה בפני עלמה[ס] כלמנן בממכת מיכורים (פ' ג' מעשר ג) ומימי לה בפרק (הזהב דף נב[ע]) ובממכת מעשר שני (פ"ה מעשר י) תנן וגם נתמיו לרשת לת התרומה וכו' להכי מפודה נמי עון מעשר שני על העולה ועוד דוידוי דהתם היינו כמעשה כדין והכא מפודה עני מעשר שני.

על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה. לא ידענא למאי לא קא מפיש כל לגוי דלא לקח עליהו כגון לגו שכללות ולגו שמין פ מעשה ורמיה לי מלכתיב (ויקרא ו) ונלה ונלה לו משמע שיש לו מקנה ולגי במקום מאר והיינו עשה שמיד לתקן לעשות סוכה ותפילין וכיוצא בהן ומפ עבר יום או יומים עולה מכפרת עליו וכן לא מעשה התקן לעשה וכן על מיכי מיתות ועל מיכי כריתות ומייכי לעון ממורין היתה מכפרת אלא שיש שנינו אינה לר' יוסי ב"ר יהודה דהא ליתי ליה מקום כשר לשחיטה אלא כנגד המזבח בלבד ומתני' קתני שחיטת הפר בין האולם ולמזבח לר' נמי ליתה דהא אפילו מכנגד המזבח ולחוץ ונמצא לר' כשר בשחיטה ע"ז אמה ואינו מכותל מזרחי עד כותל ההיכל נוקמיה בכל העזרה ואמר אלא מתני' דאב"ש לוקמי בין המזבח ולכותל העזרה ולדברי הכל צפון הוא אלא למה קרבו לשחטו קרוב להיכל. לפי שכ"ג חלישית יש בו אינו יכול לבוא בדם הפר מרחוק כך לרבי אע"פ שכל העזרה כולה כשר הוא משום חולשה דכ"ג קרבו.

מקום בית החילפות הן ט"ו אמה שהאולם עודף מפה ומפה על ההיכל וכותליו ואחיו וכותליו המפיסבה וכותליה: **ראשו לדרום ופניו למערב** אוקימנא בעוקם ראשו של פר ולמה לא היה מעמידו ט) (אחריו למערב) שפתח ההיכל במערב גזירה שמא ישליך גלולים: **ת"ר כיצד סומך הזבח** עומד בצפון ופניו למערב בעוקם המסורך עומד במזרח וכו'. ומחזרה על השאה עון חטאת ועל אשם עון אשם ועל עולה עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני דברי ר' יוסי הגלילי ר' עקיבא אומר אין עולה באה אלא על עשה ועל ל"ת שניתק לעשה. ואמריגן ר' יוסי הגלילי נמי הכי קאמר דכולהו ל"ת שניתק לעשה מקום פנוי הוא דאמר כר'. דקתני בסיפיה דמתניתין (יומא דף מג:) שמעו וקיבל ממזרק לת דמו נתמיו לוי זה מעשר עני לפשר לגבי ליטום ולפלגתה זה מעשר עני כך פי' בקונטרס ולת לגבי דכתיב נמי לת דידי וכתיב נמי לת דידי (מעשה פ"ה) ולא גרס מעשר עני[ד] לפי שם ש וידוי וגם מעשר

עין משפט נר מצוה

מה א מי׳ ס״ב מהלי עבודת יום״כ הלי ו ופ״ע מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו:

רבינו חננאל

גינהו כגון דכתיב ופרט כרמך לא תלקט לא תעשה. ניתוק לעשה לעני ולגר תעזוב אותם האיזנא. ואמרינן בלאו דבבלה פליגי רבותיב ביה לגר אשר בשעריך תתננה ואבלה ר׳ יוסי הגלילי סבר לא רמז לתני אלא ההוא לאו מעליא הוא ור״ש סבר האי נמי לאו שניתק לעשה הוא דכל תנא ברתא לטפויי קאתי. אביי אמר בתעזוב פליגי ר׳ עקיבא סבר מעיקרא משמע ואינו לא תעשה שניתק לעשה אלא כגון לא תחזירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו וגו׳ אבל הכי לא. ור׳ יוסי הגלילי סבר תעזוב השותא משמע כלומר לא תלקט ואם לקטת תעזבהו השותא: ת״ר כיצד מתודה. אומר עריתי פשעתי חטאתי כו׳. תניא׳׳א תשאתו עריתי פשעתי כו׳ ואסיקנא אמר רבה בר שמואל אמר רב הלכתא כתכמים. ואע״פ ור׳ מאיר מסייע ליה קרא והוה מדבון דנחת קמיה דרבא ועבד כר׳ מאיר ואמר כדכתיב בספר אוריתיה דמשה הלכתא כתכמים ולא אפרוקן כולהו הוא ופשוטין הן:

ליקוטי רש״י

פשעים אלו המרדים. פושעים הייתו ואיש כלשמר (ויקרא כד יב:) [מגילה יז:]. תשש בכחה. מלרו יומי לנטה ומרגו מעלך ולעי יתע מלשון תומם סיו שמרי לנטה מלרן ישכחלו חיל ותומר למי שהיו מצטנן יחתום ומלרו מעלך [מלכים ב ח, כט].

תוספות ישנים

בלאו דבבלה קמיפלגי. לקמן זה לשון גמור כלומר לתמיהה ב) לפי שכתוב פ גבי תמר במפרש מתננה וגו׳ ות״ת אתה לא הוי לאו מעליא ומשום דלשמא לא לשמא מיבעיא גבי מקום שנהגו כולם להתיר (קף מ.) ולא דמי לתמר שכתוב שם לא תלקט אחריך ומשום הכי אמרינן בלאו דבבלה פליגי רבותיב ביה לגר אשר בשעריך תתננה ואבלה ר׳ יוסי הגלילי סבר לא רמז לתני אלא ההוא לאו מעליא הוא ור״ש סבר האי נמי לאו שניתק לעשה הוא דכל תנא ברתא לטפויי קאתי. אביי אמר בתעזוב פליגי ר׳ עקיבא סבר מעיקרא משמע ואינו לא תעשה שניתק לעשה אלא כגון לא תחזירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו וגו׳ אבל הכי לא. ור׳ יוסי הגלילי סבר תעזוב השותא משמע כלומר לא תלקט ואם לקטת תעזבהו השותא: ת״ר כיצד מתודה. אומר עריתי פשעתי חטאתי כו׳. תניא׳׳א תשאתו עריתי פשעתי כו׳ ואסיקנא אמר רבה בר שמואל אמר רב הלכתא כתכמים. ואע״פ ור׳ מאיר מסייע ליה קרא והוה מדבון דנחת קמיה דרבא ועבד כר׳ מאיר ואמר כדכתיב בספר אוריתיה דמשה הלכתא כתכמים ולא אפרוקן כולהו הוא ופשוטין הן:

תוספות ישנים

בלאו דבבלה קמיפלגי. לקמן זה לשון גמור כלומר לתמיהה ב) לפי שכתוב פ גבי תמר במפרש מתננה וגו׳ ות״ת אתה לא הוי לאו מעליא ומשום דלשמא לא לשמא מיבעיא גבי מקום שנהגו כולם להתיר (קף מ.) ולא דמי לתמר שכתוב שם לא תלקט אחריך ומשום הכי אמרינן בלאו דבבלה פליגי רבותיב ביה לגר אשר בשעריך תתננה ואבלה ר׳ יוסי הגלילי סבר לא רמז לתני אלא ההוא לאו מעליא הוא ור״ש סבר האי נמי לאו שניתק לעשה הוא דכל תנא ברתא לטפויי קאתי. אביי אמר בתעזוב פליגי ר׳ עקיבא סבר מעיקרא משמע ואינו לא תעשה שניתק לעשה אלא כגון לא תחזירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו וגו׳ אבל הכי לא. ור׳ יוסי הגלילי סבר תעזוב השותא משמע כלומר לא תלקט ואם לקטת תעזבהו השותא: ת״ר כיצד מתודה. אומר עריתי פשעתי חטאתי כו׳. תניא׳׳א תשאתו עריתי פשעתי כו׳ ואסיקנא אמר רבה בר שמואל אמר רב הלכתא כתכמים. ואע״פ ור׳ מאיר מסייע ליה קרא והוה מדבון דנחת קמיה דרבא ועבד כר׳ מאיר ואמר כדכתיב בספר אוריתיה דמשה הלכתא כתכמים ולא אפרוקן כולהו הוא ופשוטין הן:

מסורת הש״ס עם הוספות

ב) [מוספתא פ״ב ה״ה], ג) [כריתות דף כח:], ג) [שבועות דף יב:], ד) [ברכות ט. ופ״ק], ה) [מגילה כ:], ו) מכות יג.], ז) שה״ש רבה פ״ד בפסוק כחוט השני שפתותיך, ח) זבחים סב.], ט) [עם מנ״ל], י) [ועי״ש תוס׳ ד״ה ולילקו משום כפרן], כ) עי׳ מכות יג., ל) ס: ד״ה הנח, מ) תהלים קיח כה. נ) בראשית ג יז ע״ש.

הגהות הב״ח

(ב) נמ׳ דקמפיש ליה קרא (דמשמע) מז״מ ור״ב מכ״ש משמע ל״ג ליה: (ג) רש״י ד״ה ור׳ יוסי הגלילי סבר דעבה דמתריה מעיקרא משמע ל״ג ס׳ כל״ל ומיהא ״קומ״ מיהא ס׳ והיינו דמתנן דמים היל לכתר:

גליון הש״ס

גמ׳ בלאו דבבלה. עיין תוס׳ דף פ ע״ב תוס׳ ד״ה נמא ובמהר״ן ומהוסר זמן:

הגהות מהר״ב רענשבורג

א) גמ׳ מהו דתימא מפתבר טעמיה דר״מ דקמפיש ליה קרא דמשה. מלת ״דמתמי״ נמחק וכ״כ מכ״ש ד״ה דקמפיש וכו׳ מומח ללא גרים למחה כ״כ בגל מחוק למעיל ומגל ש״ר:

הגהות וציונים

ב) [ל״ל דהשיגו רשעגן (גליון)]: ג) ל״ל ושיגו (גליון)]: ד) [ועל קרא דהתרתה דמיתי ר״מ לא השיבו ציין תי״ט פ״ד מ״ב ר״ה לעונתן] (גליון)]: ה) רש״י שבע״י ״כחטאה של שוגג״, ועי׳ רש״ש: ו) הס״ד, ואח״כ יש להוסיף תיבות דבור המתחיל בכפרת דברים. (באה״מ) או שב״ל ובריס. ועי״ש (ע״ש כח״ש): ז) נראה דכאן ל״ל הפסק הנקודות (דק״ס ע״פ נוסח הגרסה בשעיר המשתלח בגמ׳): ח) ל״ל מנחתו: ט) ל״ל כפוגיא (גליון)]: ע) ל״ל שלהם (גליון)]:

תורה אור השלם

א) וְקָמַךְ אַהֲרֹן אֶת שְׁתֵּי יָדָיו עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר הַחַי וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל פִּשְׁעֵיהֶם לְכָל חַטֹּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר וְשִׁלַּח בְּיַד אִישׁ עִתִּי הַמִּדְבָּרָה: [ויקרא טז, כא]

ב) נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים וְעַל בְּנֵי בָנִים עַל שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים: [שמות לד, ז] ג) כִּי דְבַר יְיָ בָּזָה וְאֶת מִצְוָתוֹ הֵפֵר הִכָּרֵת תִּכָּרֵת הַנֶּפֶשׁ הַהִוא עֲוֹנָהּ בָּהּ: [במדבר טו, לא] ד) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל יְהוֹשֻׁפָט הֲלָכוֹ עִמָּךְ מוֹאָב לַמִּלְחָמָה וַיֹּאמֶר אַעֲלֶה כָמוֹנִי כָמוֹךָ כְּעַמִּי כְעַמֶּךָ כְּסוּסַי כְּסוּסֶיךָ: [מלכים ב ג, ז] ה) וַיִּפְשַׁע אֲדוֹם מֵתַחַת יַד יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה אָז תִּפְשַׁע לִבְנָה בָּעֵת הַהִיא: [מלכים ב ח, כב] ו) כִּי אַף אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא בִּשְׁגָגָה מִכֹּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְעָשָׂה מֵאַחַת מֵהֵנָּה: [ויקרא ד, ב] ז) וְחָטָאנוּ עִם אֲבוֹתֵינוּ הֶעֱוִינוּ הִרְשָׁעְנוּ: [תהלים קו, ו] ח) וְהֵשִׁיבוּ אֶל לֵבָב בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבּוּ שָׁם וְשָׁבוּ וְתַחֲנֻנוּ אֵלֶיךָ בְּאַרְצָם שֹׁבֵיהֶם לֵאמֹר חָטָאנוּ הֶעֱוִינוּ רָשָׁעְנוּ: [מלכים א ח, מז] ט) וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ: [ויקרא טז, ו] י) וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וְשָׁחַט אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ: [ויקרא טז, יא]

לאו דבבלה איכא ביניהו. ס״ק הוי מני למימר טריפה דכתיב (שמות כב) וכשר בשדה טריפה לית מחלכו לכלב תשליכון אותו וליכא למימר לכולי עלמא לית ליה לאו שבכלוות דלימעריך לעבר קדשים שיצאו חוץ למחיצה[ד] והוניא ליה לאו דכתיב לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה (דברים יד) ומיהו על כרחך מין זה מיתק לעשה דלא נמיעה לגר מי מיתק לעשה דלא תעשה על לא תעשה של לילה ועל כרחך עשה מעיקרא משמע לן מחלכו כל נבילה אלא לגר מתננה ולא לגר מכרנה לנכרי ולא תאכלנו: רבי עקיבא סבר לאו מעליא הוא. ולוקין עליו ולאו דלקט שכחה ופאה נמי עשה דכתיב מעיקרא משמע הואיל וכתיב לגלו כתיב מין לוקין עליו ולאו דלקט שכחה ופאה נמי אפילו כמאן דכתיבי דכתיב מעיקרא משמע לקי עליה: אביי אמר דב״ע לאו דבבלה[ה]. דע״כ עשה דכתיב מעיקרא משמע ולאו מעלייא הוי ומלקין עליה: והכא בתעזוב. שכחוב אחר לאו של לקט שכחה ופאה קא מיפלגי: רבי יוסי סבר השתא משמע. אחר שלקט ועבר על לא תעשה נתנו הכתוב לעשה ולהוי לעוזבו שם לעני וגר ולפיכך אין לוקין עליו: ור״ע סבר. מעיקרא קודם לקיטה קאי עשה ולקי עליה לאו ניתק לעשה ואין עוזה נמה עליו: וכן בשעיר המשתלח הוא אומר. עוזות ממילה ותמ״כ פשעים ואחר כך חטאים: המרדים. העומה להכעים: מלך מואב פשע בי. מדל כ׳: אז תפשע לבנה. מדלו יומי לנמה על מלך יהודה: חזור ומתודה כה. מחמיה אם על זדונות יחמלו לו אין לריך לנקט אוב על השגגות: עשה להן זדונות בשגגות. והכי קאמר נומע עון ופעבר כתומת[ו] שוגג: דקא מסייע ליה קרא. דיודי יום״כ גופיה: ההוא דנחית. שלים ליטר שחמלר מחפלתו של יום הכפורים קלר עטדומיו של כהן גדול על אם ושלמה פרים שפחיט[ט] (תוספ׳ יד): וכפר. מה שחמור בפלו וכפר בעדו ועבד בימו (ויקרא טז)[י] דברי ודוי: נאמר להלן. בשעיר המשתלח[כ] יעמד חי לפני ה׳ לכפר עליו (שם): ואם נפשך לומר. להסיב תשובה על גזילה שוב זו לומר שחין וכפר נלא נחמן למיס על כרחך מימה ובה מיפוק לן דלא מפעב למימר הכי שהרי הוא חומר והקריב חהן חת פר החטחת וכפר בעדו ובעד ביתו ועדיין לא נשחט הפר חלח נשחט חיל ונחמן חי ועבד בימו ונכפר לו ועדיין לא נשחט השעיר ועדיין לא נשחט חלמא כפרה זו מרצים היא: מאי אם נפשך לומר. מה היה להסיב לו לחלטרך ליה טעמח חמרינן: ובי תימא ניקף. הלי וכפר מכפרה לכתיבא בשעיר הפנימי לכתיב וכפר על הקדש ומטומחת בני ישרחל והחיה נחמן (ג) היא דנחמר מתן לחמיס כחומה ועוד שחין בו ירחו: ומנין

[1] בלאו הבא מן הדין קא מיפלגי. לכתיב עשה מחריו לגר חתר נשערין תתננה ואכלה (דברים יד) ומיהו על כרחך מין זה מיתק לעשה להא נמיעה לגר מי מיתק לעשה דלא תעשה על לא תעשה של לילה ועל כרחך עשה מעיקרא משמע לן מחלכו כל נבילה אלא לגר מתננה ולא לגר מכרנה לנכרי ולא תאכלנו: רבי עקיבא סבר לאו מעליא הוא. ולוקין עליו ולאו דלקט שכחה ופאה נמי עשה דכתיב מעיקרא משמע הואיל וכתיב לגלו כתיב מין לוקין עליו ולאו דלקט שכחה ופאה נמי אפילו כמאן דכתיבי דכתיב מעיקרא משמע ואינו לא תעשה שניתק לעשה אלא כגון לא תחזירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו וגו׳ אבל הכי לא. ור׳ יוסי הגלילי סבר תעזוב השותא משמע כלומר לא תלקט ואם לקטת תעזבהו השותא: ת״ר כיצד מתודה. אומר עריתי פשעתי חטאתי כו׳. תניא׳׳א תשאתו עריתי פשעתי כו׳ ואסיקנא אמר רבה בר שמואל אמר רב הלכתא כתכמים. ואע״פ ור׳ מאיר מסייע ליה קרא והוה מדבון דנחת קמיה דרבא ועבד כר׳ מאיר ואמר כדכתיב בספר אוריתיה דמשה הלכתא כתכמים ולא אפרוקן כולהו הוא ופשוטין הן:

[2] בלאו דבבלה קא מיפלגי ר״ע סבר לאו מעליא הוא ורבי יוסי הגלילי סבר לאו לאו מעליא הוא אביי אמר דב״ע לאו דבבלה לאו מעליא הוי והכא בתעזוב קא מיפלגי דרבי עקיבא סבר תעזוב מיקרא משמע ורבי יוסי הגלילי סבר השתא משמע ת״ר[ב] כיצד מתודה עויתי פשעתי וחטאתי וכן בשעיר המשתלח הוא אומר[ג] והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם וכן במשה הוא אומר[ד] נושא עון ופשע וחטאה דברי ר׳ מאיר וחכ״א[ה] עונות אלו הזדונות וכן הוא אומר[ו] הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה[ז] פשעים אלו המרדים וכן הוא אומר[ח] מלך מואב פשע בי ואומר[ט] אז תפשע לבנה בעת ההיא לכל חטאתם אלו השגגות וכן הוא אומר[י] נפש כי תחטא בשגגה ומאחר שהתודה על הזדונות ועל המרדים חוזר ומתודה על השגגות *אלא כך היה מתודה חטאתי ועויתי ופשעתי לפניך אני וביתי וכו׳ וכן בדוד הוא אומר[כ] חטאנו עם אבותינו העוינו הרשענו וכן בשלמה הוא אומר[ל] חטאנו (והרשענו ומרדנו[מ]) וכן בדניאל הוא אומר[נ] חטאנו (והעוינו[ס]) והרשענו ומרדנו[ע] אלא מהו שאמר משה נושא עון ופשע וחטאה אמר משה לפני הקב״ה רבש״ע בשעה שישראל חוטאין לפניך ועושין תשובה עשה להם זדונות כשגגות אמר רבה בר שמואל אמר רב הלכה כדברי חכמים פשיטא[פ] יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתבר טעמיה דר׳ מאיר דקמסייע ליה קרא (פ)[צ] דמשה קמ״ל ההוא דנחית קמיה דרבה ועבד כר״מ א״ל שבקת רבנן ועבדת כר״מ א״ל כר״מ סבירא לי כדכתיב בספר אוריתיא דמשה: ת״ר[ק] וכפר בכפרת דברים הכתוב מדבר אתה אומר בכפרת דברים או אינו אלא כפרת דמים הרי אני דן נאמרה כאן כפרה ונאמרה להלן[ר] כפרה מה כפרה האמורה בשעיר דברים אף כפרה האמורה בפר דברים ואם נפשך לומר הרי הוא אומר[ש] והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו ועדיין לא נשחט הפר מאי ואם נפשך לומר וכי תימא נילף משעיר הנעשה בפנים שכפרתו בדמים הרי הוא אומר וכפר ועדיין לא נשחט הפר כפרה זו מרצים היא: מאי אם נפשך לומר. מה היה להסיב לו לחלטרך ליה טעמא נילף. הלי וכפר מכפרה לכתיבא בשעיר הפנימי לכתיב וכפר על הקדש ומטומאת בני ישראל והחיה נחמן (ג) היא דנאמר מתן לחמיס כחומה ועוד שאין בו ירחו: ומנין

[3] בלאו דבבלה קא מיפלגי. לכתיב עשה מחריו לגר חתר נשערין תתננה ואכלה (דברים יד) ומיהו על כרחך מין זה מיתק לעשה להא נמיעה לגר מי מיתק לעשה דלא תעשה על לא תעשה של לילה ועל כרחך עשה מעיקרא משמע לן מחלכו כל נבילה אלא לגר מתננה ולא לגר מכרנה לנכרי ולא תאכלנו: רבי עקיבא סבר לאו מעליא הוא. ולוקין עליו ולאו דלקט שכחה ופאה נמי עשה דכתיב מעיקרא משמע הואיל וכתיב לגלו כתיב מין לוקין עליו ולאו דלקט שכחה ופאה נמי אפילו כמאן דכתיבי דכתיב מעיקרא משמע ואינו לא תעשה שניתק לעשה אלא כגון לא תחזירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו וגו׳ אבל הכי לא. ור׳ יוסי הגלילי סבר תעזוב השותא משמע כלומר לא תלקט ואם לקטת תעזבהו השותא: ת״ר כיצד מתודה. אומר עריתי פשעתי חטאתי כו׳. תניא׳׳א תשאתו עריתי פשעתי כו׳ ואסיקנא אמר רבה בר שמואל אמר רב הלכתא כתכמים. ואע״פ ור׳ מאיר מסייע ליה קרא והוה מדבון דנחת קמיה דרבא ועבד כר׳ מאיר ואמר כדכתיב בספר אוריתיה דמשה הלכתא כתכמים ולא אפרוקן כולהו הוא ופשוטין הן:

ומנין שבאנא. יכול וידוי זה: נאמר כפרה בחודב. כמעשה עגל (שמות לב) מולי מלכפיה כעד מעמלכם: מה להלן באנא. אף כאן באנא. מעשה זהה וגו': ומנין שבשם. תנא ס"ד: בשגלאה ערופה. כפר לעמך ישראל פדית ס' (דברים כא) בשלמא חורב משגלאה לא יליף. דומר אף כאן באנא. אף כאן בשם. אלא עגלה ערופה. דכתיב בה ונערפו שם בנחל. ומה להלן בשם אף כאן בשם אמר אביי בשלמא חורב משגלאה לא יליף מאי דהוה הוה אלא עגלה ערופה תיליף מחורב וכי תימא ה"נ והתנן עגלה ערופה נמכרת סומה (קף מו.) הכהנים אומרים כו': הכי גרסינן כשהם אומרים כן: מאי דהוה הוה. כבר עבר ומי מפקר למזוד: אלא עגלה ערופה נילף מחורב. ומינני מנת: והתנן. מהדי מעגלה

עין משפט
נר מצוה

נד א מיי׳ פ״ג מהל׳ ק״ש הלכה יב:
נה ב מיי׳ פ״ז מהלכות ס״ת הל׳ יד סוס״ע ד״ה סי׳ רפג סעיף ג:

אמר אביי לשאר עמא דבירושלים. מימה למימי גופיה ממר נפרק קמא דברכות (דף ח:) לקילתא שמע כוותיקין דל״ל יומן ווותיקין גומרין אומה עם הן הממה היינו קומס הן למוקי ממניתן להמס למומתא קומס הן לקרומה קומס הן כוותיקין ועוד קשה על מה אמו קומכין שמו קורן אומה ממר הן הרבה למ״ג דל״ל יהושע עד ג׳ שעות ומתר רב יהודה ממר שמואל המס הלכה כר׳ יהושע נרמה להלכה כמיתי למתר לק״ש קוותיקין להוא נתרלה ומומר ר״י זוותיקין נמי מודו לזומס עד ג׳ שעות מע״פ שהיו ממהרין לקרומה עם הן הממה וכן משמע בפ׳ מי שמתו (שם דף מה:) דקתמר מפילו מימת ר׳ יהושע דילמת זוותיקין דו׳ משמע דהדיל שהס מוכרים כרבי יהושע ומתי נמי לה נקט לק״ש כוותיקין אלא לומר דמתי כוותיקין כדי להלכה כמתרים לק״ש נריך למתרו מעט עד שמוך להנץ החמה כדי לסמוך גאולה לתפלה ומן הדין זמן ק״ש ממחיל כמתרים ומשך עד ג׳ שעות אלא שוותיקין מקדימין למעות ומשכימין לקרומה קודם הנץ כדי שתהא תפלה סיום אחר הנץ כלשמ״ד (מהלים עג) ״ילחון עם שמש שהוא אחר זריחת השמש ומן הדין היה להקדימה כמתרים שלא הוא זמן קימה וכן לתפילין דקתמר התם לתפלה[ד] כמתרים פירום לתפילין שלא הוא זמן קימה ותו לא חיישינן שמא יפיח הנו אלא שמתמהרין ק״ש מעט עד סמוך להנץ כדי לסמוך גאולה לתפלה ומלא מתפלל מיום וכן משמע בירושלמי[ז] דקתמר מלן לתתר כדי שיהא רואה את חבירו בתוך ד׳ אמות וכיצד כו׳ עד אבל אחרו אומה עד הנץ החמה כדי שיסמוך וכו׳ ונפרק תפלת השחר (דף כט:) משמע דקאי ״ילחון עם שמש אחפלה גבי מתפלל עם המדומי אחה לכתיב ״ילחון עם שמש וגו׳ ואל אחמה דעם הנץ החמה מפרשינן קודם ועם שמש מפרשינן אחר וכיון דעם משמע בסמוך לו או מלפניו או מלאחריו והשתא למאי דפרישית ניחא דקתמר הכא לשחר עמא דבירושלים שלמה היה להקדים עם הנץ החמה ולפי שלין הכל נקיאין לעמות כוותיקין נקנע אומו זמן מיד אחר זריחה לשחר עמא דבירושלים שלין יודעין לכיון כוותיקין ו״ת והא תניא קודם הנץ ק״ש ג׳ פעמים ויום אחר קודם הנץ החמה ואחת לאחר הנץ החמה ויומא נה אחת מעות יום ופסיק רבי יהושע בן לוי כוותיה אלמא קודם הנץ ליתא הוא ואחת ומנה דיום הוי אחר הנץ החמה כאחניתין דהכא ו״ל אפילו אי פליג רבי יהושע בן לוי אחני קיימי לן כאחי דהוא אחרא ושוב ו״ל דלא פסיק רבי יהושע בן לוי אר׳ שמעון אלא דהכ

בסירוגין. סס לא שכב ממריו[ב] רמזי מיטה עד סוף המקרא ואת כי שמים ואמריו רמזי מיטה עד סוף המקרא יתן ה' אומך ואמריו רמזי מיטה עד סוף המקרא וגמו ואמריו רמזי מיטה[א] (סס שכב ואת כי שמים): להביא דלתות. לשער המזרח של העזרה ושל נשותא הוה: סערה. והטילוה לים. להקל לספינה: וכרכה. מצאה: לגמלה. פורט"ו מקום שספפיות ומשמט סס ליבשה: רהיטנו. לשון הלא סמוס רץ וועל רץ ופומה: אלא ברית ים. כלילו כלמו ברית זו עס זו. ויש אומרים ברייח ים: נשתנו. כשהעלינו: קלניתא. מוזקקת וכן עס מין אומה והוא נאומה קלו[ג]: מתני' בן לוי. כלומר מן הלוים: (ג) פרק. הכרעת קול נעימה: על מעשה הבתב. קושר ל' קולומסין בל' מלטוסין וכומב עס מן מרגע לומיות כלמל[ד]: גמ' לדדות. מן המגור: שהללו. שמלו בסירוגין: ניקנור נעשו נסים לדלתותיו: ת"ר מה נסים נעשו לדלתותיו אמרו כשהלך ניקנור להביא דלתות מאלכסנדריא של מצרים בחזירתו עמד עליו נחשול שבים לטבעו נטלו אחת מהן והטילוה לים ועדיין לא נח הים מזעפו בקשו להטיל את חברתה עמד הוא וכרכה אמר להם הטילוני עמה מיד נח הים מזעפו והיה מצטער על חברתה כיון שהגיע לנמלה של עכו היתה מבצבצת ויוצאה מתחת דופני הספינה ויש אומרים בריה שבים בלעתה והקיאתה ליבשה ועליה אמר שלמה[ה] קורות בתינו ארזים רהיטנו ברוחים אל תיקרי ברוחים אלא ברית ים[ו] לפיכך כל השערים שהיו במקדש נשתנו להיות של זהב חוץ משערי ניקנור מפני שנעשו בו נסים ויש אומרים[ז] מפני שנחושתן מוצהבת היתה ר' אליעזר בן יעקב אומר[ח] נחשת קלוניתא היתה והיתה מאירה כשל זהב: **מתני'** ואלו לגנאי של בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת הוגרס בן לוי היה יודע פרק בשיר ולא רצה ללמד בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב על הראשונים נאמר[ט] זכר צדיק לברכה ועל אלו נאמר[י] ושם רשעים ירקב: **גמ'** ת"ר[יא] בית גרמו היו בקיאין במעשה לחם הפנים ולא רצו ללמד שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים והיו יודעין לאפות כמותן ולא היו יודעין לדדות כמותן שהללו מסיקין מבחוץ ואופין מבחוץ והללו מסיקין מבפנים ואופין מבפנים הללו פיתן מתעפשת והללו אין פיתן מתעפשת כששמעו חכמים בדבר אמרו כל מה שברא הקב"ה לכבודו בראו שנאמר[יב] כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וחזרו[יג] בית גרמו למקומן שלחו להם חכמים ולא באו כפלו להם שכרן ובאו בכל יום היו נוטלין שנים עשר מנה והיום עשרים וארבעה[יד] ר' יהודה אומר בכל יום עשרים וארבעה והיום ארבעים ושמונה אמרו להם חכמים מה ראיתם שלא ללמד על מעשה הקטורת: ת"ר[טו] בית אבטינס היו בקיאין במעשה הקטורת ולא רצו ללמד שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים והיו יודעין לפטם כמותם ולא היו יודעין להעלות עשן כמותן של הללו מתמר ועולה כמקל של הללו מפציע לכאן ולכאן וכששמעו חכמים בדבר אמרו (פ) כל מה שברא הקב"ה לכבודו בראו שנאמר[טז] כל פעל ה' למענהו[יז] וחזרו[יח] בית אבטינס למקומן שלחו להם חכמים ולא באו כפלו להם שכרן ובאו בכל יום היו נוטלין שנים עשר מנה והיום עשרים וארבעה ר' יהודה אומר בכל יום עשרים וארבעה והיום ארבעים ושמונה אמרו להם חכמים מה ראיתם שלא ללמד על מעשה הקטורת אמרו יודעין היו שבית אבא שבית זה עתיד ליחרב אמרו שמא ילמוד אדם שאינו מהוגן וילך ויעבוד עבודת כוכבים בכך ועל דבר זה מזכירין אותן לשבח מעולם לא יצאת כלה מבושמת מבתיהן וכשנושאין אשה ממקום אחר מתנין עמה שלא תחבסם שלא יאמרו ממעשה הקטורת מתבסמין לקיים מה שנא' והייתם נקיים מה' ומישראל תניא אמר ר' ישמעאל פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי אחד מבני בניהם אמרתי לו אבותיך בקשו להרבות בבודן ורצו למעט בבוד המקום עבשיו בבוד מקום במקומו ומיעט בבודם אמר ר' עקיבא (פעם אחת[יט]) סח לי ר' ישמעאל בן לוגא פעם אחת יצאתי אני ואחד מבני בניהם לשדה ללקט עשבים וראיתי (ששחק ובכה[כ]) אמרתי לו מפני מה בכית אמר לי כבוד אבותי נזכרתי ומפני מה שחקת אמר לי שעתיד הקב"ה להחזירה לנו ומפני מה נזכרת אמר לי מעלה עשן כנגדי הראהו לי אמר לי שבועה היא בידינו שאין מראין אותו לכל אדם אמר ר' יוחנן בן נורי פעם אחת מצאתי זקן א' ומגילת סממנין בידו אמרתי לו מאין אתה אמר לי מבית אבטינס אני ומה בידך אמר לי מגילת סממנין הראהו לי אמר לי כל זמן שבית אבא היו קיימין[כא] לא היו מוסרין אותו לכל אדם ועכשיו הרי הוא לך והזהר בה וכשבאתי וסחתי דברי לפני ר"ע אמר לי מעתה אסור לספר בגנותן של אלו מכאן אמר בן עזאי בשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך

לשרות מצומה: [ע"כ שייך לדף לז.] **הילני עשתה נברשת של זהב.** פי' נברשת נר כתרגומי' (פסוקים א) אחפש את ירושלים בנרות כמה דכלשין בנברשתא כגון מנרת זהב כדכתיב (דניאל ה) לקבל נברשתא: **ירושלמי תרין אמוראין חד** אמר מנרתא וחד אמר קונבראתא תרגם עקילס לקבל נברשתא לקבל למפרס: **תנא בשעה שהחמה זורחת** כמין נצוצות יוצאות ממנה וירדעין העם שבירושלים הזותיקין שזו עתה גמירת ק"ש אבל אנשי משמר היו משכימין וקורין קודם זו השת. כדתנן בתמיד אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה אם הגיע הזריאה אומר ברקאי כו' ואוחזה השת שחטו התמיד ניתיחוהו והעלוהו לכבש ובאו ללשכת הגזית לקרות את שמע ואנשי המעמד מאחרין לפיכך תני הקורא את שמע עם אנשי משמר ואנשי מעמד לא יצא שאנשי משמר משכימין ואנשי מעמד מאחרין: **אף היא עשתה טבלא** כו'. דחייקינן מינה שכותב מגילה לחינוק כלומר כותבין לו פרשה מן התורה להחלמד בה ולא אמרינן אסור עד שיכתוב כל התורה כולה ראוקימנא באלף בית ובסירוגין וכבר פירשנה בבמקץ: [ע"כ שייך לדף לז:] **ואלו לגנאי בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים** ולא היו יודעים לדדות פי' רדן בשולי המחתה [בתמיד פ"ג] וכמו שאומרים [שבת קיז] יצא ודייית הפת שהיא זכמה ואינה מלאכה וכן בן אבטינס דברים פשוטין הן. **כל פעל ה' למענהו.** פי' פעל ה' ונתן חכמה לזה יותר מזה למענהו כדי שלא יהיה המלאכה אלא במי שהוא חפץ ביקרו: **מעלה עשן.** הסס שנותן בקטורת מפלה עשנה כמקל שאינה מפצפצת לכאן ולכאן. **וכיון שהגיד ר' יוחנן בן נורי מה שא"ל אותו זקן שהיה מבית אבטינס.** א"ר עקיבא כיון שכוונתם לש"ש היתה אסורה לספר בגנותן. **וכן אמר בן עזאי** בשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך

הגהות וציונים ב) [בע"י בירייתים חדא תיבה חזה הוא בפי' ראשון של רש"ר (גליון):] 3) בכמה ראשונים וכתי"ח יחזור, ועי' רש"ש: ג) [עיין הגדה זו בע"י ותמצא שם כמה שנויים] (גליון):] 7) [פי' פעל ה' ונתן חכמה לזה יותר מזה למענהו כדי שלא תהא המלאכה אלא במי שהוא חפץ ביקרו בשם ר"ח בערוך פעל] (גליון): ה) [בע"י ליתא] (גליון): ו) [ע"ל **שבבה ושחק** וכ"א בע"י] (גליון): ז) ראשונים וכתי"ח **צנינות**, וכ"ה בתוספתא ובירושלמי ובמדרשים (דק"ס): ח) [ע"ל ואחריו (באה"מ וכ"ה בכת"י): ט) ברש"י שבע"י (פ"ש) ובכת"י נוסף היו: י) כת"י לדבקי: כ) רש"י שבע"י וכת"י זקוף: ל) וכן הביאו ראשונים מהספרי, ולפנינו ליתא. ובראשונים אחרים מובאת דרשה זו מהירושלמי, והוא בסהמדרן ספ"י: מ) ע"ל **תמרו** (גליון):

מסורת הש"ס עם תוספות

ב) [תוספתא פ"ג ה"ד], ג) [מדות פ"ג מ"ג], ד) [סס], ז) מקלים פ"ה [תוספתא פ"ג ה"ה], ה) [תוספתא פ"ג ה"ו], ו) יחזקאל א ז, ז) לקמן עמוד ב, ח) כתובות קו., ט) מנחות דף צד:, י) שמואל א' כא ז ועי' לעיל כא ע"ב.

הגהות הב"ח

(ג) גמ' כל מה שנעשה בקרקע לנטעו צריכו שנאמר כל פעל ה' למענהו כ"ג וקסס למס לסס עשס זס ס"ל מסוס מעלה עשן דסוס ליס מסס ריקנים ואס מיקר אסס מכל מסממנים מיס כדאיתא פ' ס' דף כ"ג: (ב) רש"י ד"ס פרק בשיר שכרעה קול: (ג) ד"ה שהללו כו' כמין מיטה פרולה או כמין ספינה רוקדת) היו יולים לתוכס: (ד) ד"ה כשמך יקראוך כלומר לא ילמוד וכו' על ברחם בשמך יקראוך לגנאי ולישב בתוקוך:

ליקוטי רש"י

זכר צדיק לברכה. המכיר לזיק מצדיו. ושם רשעים ירקב. לקנון עולה בשמס שלח מס מפן לחזקיה שמו והוא מסמכה מלילו (משלי י, ז). כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו. כל הלדיקים הנקרלים בשמי וכל הפעול לכבודי לימיו אף עשיתיו מכונתיו ככל שלריך לו והכנתי ככל (ישעיה מג, ז). למענהו. הכל עשס בשביל קיומו כמו עמו לה' בתודה (תהלים קמו) ד"ל להעיד עליו ללומר פעלו מעיד עליו על גמוותיו שביום בהגדם מיליס (משלי טז, ד).

תוספות ישנים

שבד נהשול בו'. לא מפני שעשה עבירה בשכלו למלריס בלשמיעין בשפרל[ג] לגור סס לי מסס מחר מכל מסה מחר למחוס ולביטוס ולמלוס: **והללו פתין מתעפשת.** ופ"ע שהיס בלמס סס ביום שלקפו[ד] מ"מ סס שמפפר מיד מסס לא היס מקרב רוסס נמקן: **שנאמר כל פעל ה' למענהו.** ככל לא מיימי קרל לבבודי בראתיו שאין בכל מקום אלא בבית המקדש ואין זה אלא יחיד ואין יחיד מגלה

לפעין מקום לכתוב כל פעל וגו': ה"ג בספרים ישנים ובכמה ספרים ומה ראית והזכרת מעלה העשן[ה] בנגדי. פי' מותו עצב שמעלה עשן כנגדו ומיט מפעל לכתן ולכתן אלא ממחר ועולה כמקל לאחיי היה שוס מסס מכיר אלא הס אלא בשביל שהיה מ

דלא מסקי בשמייהו. כפרק במה דברים (קף קד:) גבי שמ משום דאמר ר"מ במלך (סנהדרין קף קנ:) מנשמוס מין לו מלך שנה"ב ומשמען שם אדם מנשמוס כדכתיב (חגיי ב) כה אמר ה' צבאות וכן בפ"ק דשבת (קף יג:) גרסי' הלל ושמאי דשמנת כשם היה וי"מ דמרי שמנת הוו כדכתיב משעיה (שם) לך טוח על הסוכן הזה על שמנת מסר על הסיח וכתיב בתריה מה לך פה וגו' משמע שהיה רשע וכתיב בתריה (ו) ויהי כשמוע המלך מזקיהו ויקרע וגו' עד ותא שמנת הסופר ותא (ה) הזקנים מתכסים בשקים מלמא מחר הוא וכיון דלמחר היה לדיק משקיון בשמיה מיהו גלמה דשכל למחר דעל כרחך הוא שמנת מחרת שנתכסה בשק כשמירף דשקפה בשמעה דשמנת רשע הוא כדמשמע בפרק זה טרך (סנהדרין כו) אבל מין מוקלס ומחומר בתורה (ו) ואף ע"ג דהכא קרי ליה סופר (ז) והכא על הסיח על כרחך הכל למחר כדפרישית:

חדרן עלך אמר להם הממונה

ומשלך יתנו לך אין אדם נוגע במוכן לחבירו (ח) ואין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא נימא: הוגרס בן לוי וכו': תניא כשהוא נותן קולו בנעימה מכנים גודלו לתוך פיו ומניח אצבעו בין הניסין עד שיהו אחיו הכהנים נזקרים בבת ראש לאחוריהם (ט) ת"ר בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב אמרו עליו שהיה נוטל ד' קולמוסין בין אצבעותיו ואם היתה תיבה של ד' אותיות היה כותבה בבת אחת אמרו לו מה ראית שלא ללמד (י) כולן מצאו תשובה לדבריהם בן קמצר לא מצא תשובה לדבריו על הראשונים נאמר (יא) וכר צדיק לברכה ועל בן קמצר וחבריו נאמר (יב) ושם רשעים ירקב מאי ושם רשעים ירקב אמר ר' אלעזר רקביות תעלה בשמותן (יג) דלא מסקינן בשמייהו מתיב רבינא מעשה בדואג בן יוסף שהניחו [אביו (יד)] בן קטן לאמו בבל יום היתה אמו מודדתו בטפחים ונותנת משקלו (טו) של זהב לבית המקדש וכשגבר אויב מבחוץ ועליה קונן ירמיה (יו) אם תאכלנה נשים פרים עוללי טפוחים משיבה רוח הקדש ואומרת אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא חזי מאי סלק ביה אמר ר' אלעזר צדיק מעצמו ורשע מחבירו צדיק מעצמו דכתיב זכר צדיק לברכה ורשע מחבירו דכתיב ושם רשעים ירקב אמר ליה רבינא (יח) לההוא מרבנן דהוה מסדר אגרתא קמיה מנא הא מילתא דאמור רבנן זכר צדיק לברכה א"ל דהא כתיב זכר צדיק לברכה (יט) מדאוריתא מנא לן דכתיב (כ) וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה וכתיב (כא) ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום מנא הא מילתא דאמור רבנן שם רשעים ירקב א"ל דהא כתיב ושם רשעים ירקב מדאוריתא מנא לן דכתיב (כב) ויאהל עד סדום וכתיב (כג) ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד אמר ר' אלעזר צדיק (כד) דר בין שני רשעים ולא למד ממעשיהם רשע דר בין שני צדיקים ולא למד ממעשיהם צדיק דר בין שני רשעים ולא למד ממעשיהם עובדיה רשע דר בין שני צדיקים ולא למד ממעשיהם זה עשו (אמר[ו]) ר' אלעזר מברכתן של צדיקים אתה למד קללה לרשעים ומקללתן של רשעים אתה למד ברכה לצדיקים מברכתן של צדיקים אתה למד קללה לרשעים דכתיב (כה) כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו' וכתיב בתריה (כו) ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה ומקללתן של רשעים אתה למד ברכה לצדיקים דכתיב (כז) ואנשי סדום רעים וחטאים לה' וה' אמר אל אחרי הפרד לוט מעמו (אמר[ו]) ר' אלעזר אפי' בשביל צדיק אחד עולם נברא שנאמר (כח) וירא אלהים את האור כי טוב (אמר[ו]) ואין טוב אלא צדיק שנאמר (כט) אמרו צדיק כי טוב (אמר[ו]) ר' אלעזר כל המשכח דבר מתלמודו גורם גלות לבניו שנאמר (ל) ותשכח תורת אלהיך אשכח בניך גם אני ר' אבהו אמר מורידין אותו מגדולתו שנאמר (לא) כי אתה הדעת מאסת ואמאסך מכהן לי אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן (לב) אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו שנאמר (לג) וזרח השמש ובא השמש עד שלא בבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי (אמר[ו]) ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ראה הקדוש ברוך הוא שצדיקים מועטין עמד ושתלן בכל דור ודור שנא' (לד) כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל (אמר[ו]) ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אפי' בשביל (לה) צדיק אחד העולם מתקיים שנאמר (לו) וצדיק יסוד עולם ר' חייא (לז) דידיה אמר מהכא (לח) רגלי חסידיו ישמור חסידיו תובא (לט) משמע (מ) אמר רב נחמן בר יצחק חסידיו כתיב (אמר[ו]) ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא שנאמר רגלי חסידיו ישמור דבי ר' שילא אמרי כיון שבאה לידו בעבירה פעם ראשונה ושניה ואינו חוטא שוב אינו חוטא שנאמר רגלי חסידיו (מא) ישמור אמר (מב) ריש לקיש (מג) מאי דכתיב (מד) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא למצא פותחין לו בא לטהר מסייעין אותו תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שהיה מוכר נפט ואפרסמון ומשלך יתנו לך. כלומר נס משלכם (ג) הוא ממנה מלא מזונות (ד) קלופים לך מן המסיס: ואין מלכות נוגעת בחברתה. מהכניע זמן המלכות ליפול ומעמיד מחרתה לא יאחר זמן (ה) כמלא נימא שלא מי שזמנה ליפול נופלת בלילה שנאמר (חגיי ב) היה בלילה (ג) ליתקטל בלילה ומזמנה ליום נופלת שנאמר (ישעיה כ) ומחמצמנם מסך היום (ט): לבין הניסין. בין מליקת נימא (ו) הספה נגד ממולת המוטס: נזקרים בבת ראש. נרמזין מהכרעת הקול: רקביות. דלוליי"ת מלוחה (ד) כלל נרחל שלין ממשמען ט: דלא מסקי בשמייהו. לא יקרא שלא נעט שם שלא רשע: מודדתו בטפחים. ליתא כמה טוסף ט מיוס ליום ומוסנת המשקל חומד המוטפת: כהן ונביא. זכריה בן יהוידע הכהן (ו). שלמא מסקינן בשמייהו דהא דוסג המלומד רשע היה וזה קרמו למיטן בשמו: חוד מאי דפליק ביה. לשה מה עלמה היה שנשמטו: צדיק מעצמו. ע"י מעשיו מזכר לעוטה: רשע (ו) אף ע"י חבירו. מזכר לרעה: שם רשעים. ולא כתיב שם רשע: המכסה אני מאברהם. ומין שהזכיר שמו בזכר לשמיר ליה ומכרכס היו יהיה וגו': עיבודיה. היה לר מין שמחת ומיוכל(ו): מברכתן של צדיקים כו'. בשקוס שהקב"ה מנהג את הלדיקים עם מקלל את הרשעים: וירא את האור. לשה מלעמו להתקיים הסור של שלם בשביל הלדיק שהוא טוב: וישת עליהם תבל. פיהן כל הלזוות להיות שמות וקיום(ו) ויקוד לקיים מנל: רגלי חסידיו. בשביל מקיים כמו ויבקע ה' לוחך לרגלי (בשמות ל): שוב אינו חוטא שנא' רגלי חסידיו ישמור. קופי מקיים ישמור: פעם ראשונה ושנייה כו'. לגלי מקיים מהכהיגיג(ו) בשמך שמ לגלים כמו זה שלא רגלים (בשמות כג) פעמים ישמור לוחו מן המטוי: כיון שבא אדם לטמא. (ה) להיות רשע: פותחין לו. פתח הטומטם ליכנס (ו) כו מקפיקין מילו ומין מוניין ממנו מן המסיס לעכטו: אם לצים הוא יליץ. סם לגלים הוא שמוסיף ליכנס (ו

מסורת הש"ס
עם תוספות

עין משפט
נר מצוה

רבינו חננאל

הגהות וציונים

תוספות ישנים

גליון הש"ס

הנחות הב"ח

חשק שלמה על ר"ח

תורה אור השלם

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

עין משפט נר מצוה

ה א מי׳ ס״ג מסלכות עסה״ת ה״ב סל׳ ו: ו ב סח פ״ג הל׳ ג:

רבינו חננאל

וכל אותן מ׳ שנה היה מזמין לו ביה״כ וקן נבוט ויהוא עמו. ואותה שנה שמת נזדמן לו וקן לבוש שחורים ועטוף לבנים שחורים נבוט עמו ולא יצא עמו. וכיון שראה כך אמר בשנה זו מת חלה אחר הרגל (ח׳) [ד׳] ימים ומת ותמנעו אחיו הכהנים מלברך בשם. אלמים שנה [קודם] חנוכת חבית היו דלותות ההיכל נפתחות מאליהן עד שגער בהן ריב״ז ואמר כבר נתנבא עליה זכריה בן עידו ואמר פתח לבנון ולחיך (אשד בארץ) נקרא לבנון מפני שמלבין עונותיהם של ישראל נקרא יער שהיה מלבלב ומוציא פירות כיער: ת״ר ״ מעמים מזמיר כ״ג השם בו ביום. ג׳ בדיבור ראשון וג׳ בשני [שנים] וג׳ בשניה המשולה וא׳ בגדולות ובבר אמר אנא השם בקול גמרך ואח״כ הרים קולו תשמע קולו בדיחתו א״ר יוחנן מירושלים עה״ר ״ פרשאות. תנא ציד ההיכל הזה נשמע בחי׳ חוחמי שבת בר. א״ר יצחי עליית גוזל מתוך קלפי מעכבת. הנחה על ב׳ השעירים אינה מעכבת ור׳ יוחנן אמר אפי׳ עלייה אינה מעכבת. ומה נזינה דכתיב תתן אהרן אינה מעכבת עליה ולא כתוב בה הנעלה אכהן לא כ״ש שאינה מעכבת ואם הקדים מעשה לחבירו כגון שחיטת הפר אם הקריבה להגרלה אינה מעכבת: אליבא דר׳ יהודה דאמר דברים הנעשין בבגדי לבן בחוץ לא מעכבי כ״ע לא פליגי אליבא דר׳ נחמיה כר. חלוקת ר׳ יהודה ור׳ נחמיה מפורשת באחרית פרק הנזיאו לו את הכף. וכולי עלמא ידוד הפר השעיר והגרלות עליית תוחתן על השעירים חזקיה הקטורת תתיבת על הכף וחציית הגחלים בבגדי לבן בחוץ הן. אליבא דאמרי אליבא דר׳ נחמיה דאמר מעכבא כ״ע לא פליגי. כלומר ר׳ יוחנן מדר׳ מעכבא כי פליגי אליבא דר׳ יהודה. ר׳ יוחנן כ״ע יהודה דר׳ יוחנן אמר לך בהא אפילו ר׳ יהודה מודה דעליית גזלי אע״פ שהיא בחוץ מעכבא מדכתיב ב׳ פעמים אשד עלה אשר עלה הכתוב שנה עליו לעכב: מיתיבי לר׳ יוחנן מצוה להגריל ס) כשר

חשק שלמה על ר״ח

ס) ג״ל ומס לה הגריל כמה.

ליקוטי רש״י

[נדפס בסוף המסכתא]

הגהות וציונים

ס] בהוספתא שם חסמן. וכ״ה בר״ח כאן: ב] [צ״ל ר״ב וכ״א בקרדשין דף נג.] (גליון): ג] [השמע להה ע׳ תוס׳ סוטה לה. ד״ה הרי] (גליון): ד] [צ״ל עזרי דבריש זכריה בתיב זכריה בן ברכיה בן עידו הנביא וכ״א בע״ר] (גליון): ה] בע״י הביא הקרא בשער בים וגו׳ חזוא וישא דקרא של ופרח לבנון אומלל (גליון): ו] [אגא] (גליון) כ״ה בקצת כת״י ובריטב״א כאן וכ״ה בגמ׳ לעיל ב ע״ב, ובכת״י אחרים ובבר אמר לשם, ותיגו לה׳ תשבח, וכן משמע מדאיתי׳ הגמ׳ להאי בדיתא הכא ולא לעיל לה ע״ב, ודבר מסדרי עבודה כתבו על לה׳ תשבח שהיה מרים את קולו ולא כתבו זאת בשמות דידהו ראשון (דקיס, ע״י״ש): ז] [שם איתא אלישיבר בן דגלאי] (גליון): ח] [במשנה שכמשניות איתא בדרי׳ במשנה שבגמרא אי׳ בערי׳] (גליון): ט] [צ״ל מכוור וכ״א במשנה דביתוסן ביהדשלמי במדבר (לב) ארץ יעזר מחרגמי׳ ארעא דמכוור] וכן גרס הערוך בערך הר אולם בערך מכבר גרסתו מכבר (גליון) ובר״ש בתי׳ כאן כביתוסן וביהדשלמי: י] ברש״י שבע״י ובכת״י נוסף בה: כ] הנוסח וחשן בבבא קמא מו ע״ב, וכ״ה ברש״י קידושין נג ע״א: ל] בכת״י נוסף הרבה: מ] רש״י אינה מעכבת שאפילו לא הניחו עליו (בכת״י נוסף כשר) שהרי: לגמרי: ס] [צ״ל שם (גליון) ובגמרי נוסף אם שינה סדרה להקדים או לאחר כי עקר לה שם (גליון):

מסורת השי״ם עם הוספות

ס) [בהלכות דף (ה.)]. ב) מתחת קט: [מוסף/ סוטה פרק י״ג ה״ח]. ג) [וע״ע מוסף מתחת קט: ד״ה מדמן]. ד) [ר״ח ס״ה ס״ג:]. ה) [בעל לה כת:]. ו) [מוסף מ״ב ה״ב]. ז) [בעל כ:]. ח) [ס״ו מוסף מתחת קט: ד״ה נתמנו]. ט) מתחל ל:. י) לקמן ם. [מתחת יט: ועיין]. יא) [מנחות ס״ב ה״ב]. יב) [מנחות ס״ב ה״ג]. יג) לקמן מא:. יד) לקמן ס״ב. טו) פרק ז מה״ב]. טז) [יחזקאל מד יז]. יז) שה״ש ד א, ו] לקמן ס:. יח) לקמן מב ע״א.

תורה אור השלם

א) אֵלְהֵי פְּלָגֵי מַיִם רָשָׁע מַכָּף מְעָוֵל וְחֹמֵץ: [תהלים עג, ד]

ב) לְמַרְוֵא הַיַּיִן בָּדֵשׁוּ מְחַמְּצֵי חֹמֶץ שָׁתָיו: [משלי כג, ל]

ג) אַלְמָנָה: [שמות כב, כג]

ד) פֶּתַח לְבִלְעָם רֹבֵץ וְלִלְחָךְ וְהֹאכֵל אֵשׁ בְּאֲחֶיךָ: [בראשית יא, א]

ה) וְשֶׁלֶשׁ מֵאוֹת מָגֵנִּים זָהָב שָׁחוּט שֵׁשׁ מֵאוֹת זָהָב עָלָה עַל מָגֵן הָאֶחָד וַיִּתֵּם הַמֶּלֶךְ בֵּית יַעַר הַלְּבָנוֹן: [מלכים א י, יז]

ו) יְהִי פִּסַּת בָּר בָּאָרֶץ בְּרֹאשׁ הָרִים יִרְעַשׁ פִּלְבְּנוֹן פִּרְיוֹ וְיָצִיצוּ מֵעִיר כֶּעֱשֶׂב הָאָרֶץ: [תהלים עב, טז]

ז) גַּעֲרַ בֵּיָם וַיַּבְּשֵׁהוּ וְכָל הַנְּהָרוֹת הֶחֱרִיב אֻמְלַל בָּשָׁן וְכַרְמֶל וּפְרַח לְבָנוֹן אֻמְלָל: [נחום א, ד]

ח) פֹּרֵחַ תִּפְרַח וְתָגֵל אַף גִּילַת רַנֵּן כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן נִתַּן לָהּ הֲדַר הַכַּרְמֶל וְהַשָּׁרוֹן הֵמָּה יִרְאוּ כְּבוֹד יְיָ הֲדַר אֱלֹהֵינוּ: [ישעיה לה, ב]

ט) הַקָּרֵב אֲהָרֹן אֶת הַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַיְיָ וְעָשָׂהוּ חַטָּאת: [ויקרא טז, ט]

י) הַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַעֲזָאזֵל יָעֳמַד חַי לִפְנֵי יְיָ לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה: [ויקרא טז, י]

תוספות ישנים

נכנס עמי ויצא עמי. מירושלמי[ב] פרק המפיג[ג] ומכל מקום לא יכנס מחכו מעמד ושמיע למיגו מיגו שמעת מסתם ומפרסם פרט הקודם מכלל שמע היה: עשרי

שעמים מזכיר כ״ג את השם בר. ס״ל הסם המסורש דאי אם כל ד׳ מזמיות סיס מזכיר כמה פעמים סיס מתפלגו וכן מפרש נמי מירושלמי: ציור דתורת הזבח דשמע עד חי תחזטי שבת. ופליגא אהך מתני׳ דתקנו במתני׳ דקתני דמיניהו סי שומעין קול שופר הגדול שמפקו בתרי לשל בפ״ק (דף כ: ושם): כלה שבירושלים אינה צריכה להתבשם. מכל מלה שבירושלים ליכא למיכתבש מהמשמות יותר מעלה כשים. ומכל מס מצינו דאמרו לעיל (דף נא.) שסיו ממנין לאומותיהן מכאן עלה עמהם מן המזבח ומן הנסכים שהיו מביאים עמהם ומכאן אתה למד שהיו מביאים עמהם מן הנסכים ומן העל

מפורת הש"ס עם הוספות

ס) לקמן סג: [כריתות כא. ממולה ו:], ב) [ביצה לו: ממולה ו:], ג) לט סוע"ב, ד) ע' לקמן סד: תוד"ה האמר פי' לזה (הגיר שמחה מדעתר), ה) אחרי פרק ב ה"ה, ו) ה"ו, ז) ס"א, ח) לט:

ד"ה הנחה.

חגהות חב"ח

(ס) גמ' היינו הטעם פליגנא עלייהו בתרתי ד] ואזדו לטעמייהו דתניא יעמוד מי שפיו יפה כו' ואזדו לטעמייהו כך היא ובכולהו הוא קאי כו' ואפילו לרבי יהודה דסדר עבודתיהן כך היא כפרשתא וכו' ומאי כך מעבב הדמים ונותן על מזבח הפנימי הכ"ל ומשמע שכפיים הוא דקאמרינן דקדי: (ו) ד"ה וכי דמקדיש לו' עבודי מעבב ביון דמעי שם קרע:

חגהות הגר"א

[א] גמ' (לא דאקדים פר ע"ל שבפנים קתני) מ"מ (ופי' גמ"):

ליקוטי רש"י

מת אחד מהן. מעשיי יוה"כ. מביא חבירו. מן הקוף. שלא בהגרלה. ויקרע זה בחוכר שם של שם הוא לשון מעלי מיים נמשך גמ"ג למד מן גילו ולמה זה מחל וגלגה ולשון ליטור שלג מעלי מיים [כריתות כח.].

תוספות ישנים

מביא חבירו עמו שלא בהגרלה דברי ר"ש. וא"ת ל"ל למלי קאמר למיל מני מלוה להמיל נוקמה כר"ש ל"ל למלמי לה יש למילמי לר"ש ועוד למ"ל לנוקמה מליל ל"ש שלון זו מקרא דמיעמ לר"ש לה יש לו רבנן הגרלה קאמר מ' המה מלמר. ויל"ל: מקבני מתנות דשעיר בפנים חוקה כתיב ביה. דמ"ג חוקה לה משמע מלה שנגני לבן הפנים מפנים לר' יהודה מכל מקום נשמר מנהות של פנים למיל מקום מלון ולשון להפסיקן בעבודת מון.

ומדסדרן לא מעכבא הגרלה נמי לא. ומ"ג למאריך לקמן פרק המילה ו' (קף ס.) למה הקדים מעשה לכהני לר' יהודה מה שקשה עליו מדבריהם העומדין בגבורי לבן כגון מתנות שבפנים ומפני שמעכבין לר' יהודה] מם מילה מעכב לם לה כילה לם מעכב הרי אינה קודם שאחרונה מעכבת] דמתנות דסדר הם בפנים ומניע הם הגרלה היא? גם היא קודם לפני מעכב הגרלה ודלא מדמקדיש לה מעכבא הגרלה נמי לה מעכבא: דאקדים מתנות דסדר דמיבה מקבני מתנות שעיר בהיכל. ו"ת ל"ל למלי לה מני מי שפיו יפה כו' מעכב את הסדר כגון שהקדים מתנות דסדר בפנים מקמי הגרלה שלא יהא מי שפיו יפה כו' ל"ל למלי הדר היה מתלי דלמר לעיל דוקא דהקדימה מתנות דסדר [שהיכל] לא שעיר שבפנים שמקדיש מתנות שבפנים מקדיש מתנות דסדר שבפנים מקמי הגרלה שלא יהא מי שפיו יפה כו' מעכב את הסדר מאי מומה שהא מתלי דלמר לעיל דוקא דהקדימה מתנות דסדר [שהיכל] לא שעיר שבפנים שמקדיש מתנות דסדר שבפנים מקמי הגרלה שלא יהא מי שפיו יפה כו' מעכב את הסדר כגון שהקדים מתנות דסדר בפנים מקמי הגרלה ואם תאמר מ

ז א מיי׳ פ״ד מהלכות עבודת יום הכפורים הל׳ ז:
ח ב מיי׳ שם פ״ב הל׳ ו:

שחיטת הפר אלא אם שחט מה ששחה בשוגג וגרליל ולעולם בעי הגרלה על ב׳ השעירים: ואזדו לטעמייהו דתניא יעמד חי עד מתי יהא זקוק להיות חי עד שעת מתן דמו של חבירו דברי ר׳ יהודה דיק מדקתני של חבירו חבר בהגרלה תתברר שזה לה׳ וזה לעזאזל. ר׳ שמעון אומר עד שעת וידוי דברים. כלומר עד שיתודה עליו שאפילו לא התודה עליו ולא היה לו חבר בגורל כשר. במאי פליגי כדתניא בכפרת דברים הכתוב מדבר כר׳ משמיה היא: שאלו את ר׳ עקיבא עלה הגורל הכתוב בו לה׳ בשמאל תתברר העומר בשמאל כנגדו הוא תשאת לה׳ ושל יחיד לעזאזל כר׳ ותריצנה הכי מהו שיחזור ג) של שמאל לימין הגורל של שמאל לימין שנמצא הגורל שהוא לה׳ בימין וניחוהו על [השעיר] שהחזירו לימין. ואמר להו אל תתנו מקום למינים לדרדוק. כלומר כיון שתפשו כן יאמרו כי עזאזל רשות אחרת היא מיהו אחת גדולה לפיכך הוצרך לכפרו בימין שהיא משובחת וכן אינן יודעין כי גזרת הקב״ה הן ואין להן להרהר על זה. ת״ש ועשהו תשאת הגורל עשוה תשאת ואין השם עשוה תשאת. פי׳ אין קריאתך על השעיר שם תשאת בלא גורל קובעתו תשאת אלא הגורל קובעתו שנאמר והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה׳ ועשהו תשאת כלומר עליית הגורל לה׳ הוא עשהו תשאת חד ברייתא היא שנייה סתמא בתורת כהנים שנקרא ספרא מפני שהוא ראקרא לבדו וקי״ל כר׳ יוחנן דאמר בפרק אלו הנחנקים בתחלתו סתם משנה ר״מ סתם תוספתא ר׳ נחמיה

ג) כ״ל ול״ל מנו שימות המשיח שמונה נמשלו למין וכו׳.

[נרפס בסוף המסכת]

ג) ראשונים וכתי״י בכפרה שבגטפו: ב) דפו״י לפני והצעונור למינין, וכן להלן: ג) [עי׳ ערוך ערך רד ו פי׳ ע״ז] (גלוין): ד) צ״ל לא מעכב (ר״ש): ה) דפו״י לפני והצעונור מקום למינין. ו) לפנינו, החולקים: ז) צ״ל בכן (בארוח המים, וכן יש בכת״י): ח) בכת״י נוסף שעיר: ט) בכת״י נוסף אבל עלייה מיהא בעינן: י) מאי. קאמר דצריך עלייה: יא) נימא למצוה. ול״א לעכב: מכ״ל דהנחה. דקאמר עלה אינו צריך אפילו מצוה נמי ליכא והא כתיב ונתן אהרן וגו׳ אלא לאו. על ברחך מיכוכא הוא דקא ממעט ליה וקאמר דעלייה לעכב צריך: כיון שעלה. ופתם עלייתו הנחה הואי בחדה כדכתיב ונתן אהרן שוב אינו צריך להיות וכו׳: יב) צ״ל בחבירו (בארוח המים): יג) צ״ל ולא (באה״מ): יד) צ״ל עלייה (באה״מ): טו) צ״ל שהן מתפרשין בו (גזוי יוסף): טז) צ״ל כר׳ (גלוין):

ה) [נקמן דף סה. עם. תוספתא פרק ג ה״ו], 3) [תוספתא פ״ב ה״ט], ג) קדושין יח. מולין כה. [מירושלמי כח.], ד) לקמן עא., ה) לקמן סב., ו) [וע״ע תוס׳ נזיר נד: ד״ה כי], ז) ע״ז ב״ק סג.; ח) במתני׳, ט) אחרי פ״ב ה״ה, י) לקמן מא ע״א.

(ג) רש״י ד״ה כיון שעלה כו׳ ואינו נעזאזל היכי מהדר ליה והא שוב אינו צריך: (ב) ד״ה קדים הסם כו׳ וז׳ במשנת הכ״ל וחכ״מ מכ״ל מקום שקידש הגורל כיון ממילא שהגורל קונהו כו׳:

א) רש״י ד״ה כיון שעלה וכו׳ ואיזו לעזאזל כלו הס״ל ומ״ב ממכל סדער טוב וט״ז ס״ק:

א) וְהַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַעֲזָאזֵל יָעֳמַד חַי לִפְנֵי יְיָ לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה:
[ויקרא טז, י]

ב) וְכִלָּה מְכַפֵּר אֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהַקָּרֵב אֶת הַשָּׂעִיר הֶחָי:
[ויקרא טז, כ]

ג) וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת הַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַייָ וְעָשָׂהוּ חַטָּאת:
[ויקרא טז, ט]

לכפר בכפרת דמים הכתוב מדבר. והיינו נמי׳ דלעיל (דף ו׳:) דילפת ידוי בפר מעשיר המשתלח מה להלן כפרת דכתיב תם אף כאן כפרת דכתיב תם דלא כר׳ יהודה ור׳ יהודה תום ליף ליה מדתמיך לעיל הכי תום מתמר ומקריב וכפר ומדקרי ליה נשטו כלומר: אף כאן בכפרת דמים. ופ״ת אמתי לא ליף מפר דלעיל שהוא כפרת דמים כדתניא לעיל מוהקריב וכפר יכ לומר דעיקר כפרה דם ואתה אין לך למילף מפר כפרת דמים מכפרת דכתיב: אלא לאו לעכב ושי״מ הגורל מעכבא. וקשה למ״ד לפלוגי בר׳ ומנחם (לעיל דף ו׳) למ״ד לא מעכב [מעכבא] לר׳ יהודה יש להקשות מפרק [פיפרק] שפיר דלמקמן: ואין השם עושה חטאת. ומ״מ [נ״ל] לקרות [שם] שעומד לה׳ ממש כדלמסיקין לעיל כ) דכתיב מתוכם כהנים ד) אלא שהגורל הוא עושה החטאת: ומה במקום שלא קידש הגורל כו׳. ופ״ת לא יקדש הסם כדלמר מקומות מק״ו ומה מקומות שקידש הגורל לא קידש הסם כדמסקינן ניה מעשהו ממש מקום שלא קידש הגורל קידש הסם ומה מקומות שלא קידש הגורל לא קידש הסם כ״ש במקום שלא קידש הגורל כו׳. ומ״ש לא יקדש הסם כדלמר מקומות שקידש הגורל לא קידש הסם כדמסקינן ניה מעשהו ממש מקום

סתם סיפרא. מוקמ כהמיס רבי יהודה היא דהי קמסר בתהלרן (דף פו.) והא במוקמ כהמיס היא דהמ[ד] קרא נספר ויקרא כתיב: אין הקינין מתפרשות. מיהו לעולה ומיהו למטמא מלמא מי נלקיחת מעלים כו'. סתם כתקנתן ממר זה מי לוקח לעולה ומת זה למטמא שוב אין הכהן יכול לשנותן מעשיהן ומה שינה פסול ומה כתקנתן לא פירש לף על פי שקרא לסם סם [למחר מיכן] אין סם מל עליהם ויכול הכהן לשנותן: ולקחה ועשה. מיולדת כתיב ולקחה שמי תורים או שני בני יונה למחר לעולה ומחר למטמא וכן במוקרע וגבי זב (ו) ומצה הכהן ממד מטמא ומחר עולה מלמה מו עמיים מכל מילי ס"ב דכתיב ולקחה ועשה או בעשייה מיתיבי [ג] ועשהו חטאת הגורל עשה חטאת ואין השם עושה חטאת שיכול והלא דין הוא ומה בממקום שלא קידש הגורל קידש השם מקום שקידש הגורל אינו דין שיקדש השם ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת והא הבא דלאו שעת לקיחה ולאו שעת עשייה היא וקתני דקבע אמר רבא הכי קאמר מה במקום שלא קידש הגורל ואפילו בשעת לקיחה ואפילו בשעת עשייה קידש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה מקום שקידש הגורל שלא בשעת לקיחה ושלא בשעת עשייה אינו דין שקידש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת ת"ש ממבמא מקדש עני והפריש מעות לקנן והעשיר ואח"כ אמר אלו לחטאתו ואלו לעולתו מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו ואין מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו והא הבא דלאו שעת לקיחה ולאו שעת עשייה היא וקתני דקבע אמר רב ששת ותסברא והאמר ר' אלעזר אמר ר' הושעיא ממבמא מקדש עשיר והביא קרבן עני [ב]לא יצא וכיון דלא יצא היכי קבע אלא מאי אית לך למימר • שכבר אמר מעניותו ה"נ שכבר אמר משע' הפרשה ולר' חגא א"ר יאשיה[ד] דאמר יצא מאי

סתם סיפרא מני רבי יהודה וקא תני הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת אלמא הגרלה מעכבא תיובתא דמאן דאמר הגרלה לא מעכבא תיובתא • אמר רב חסדא [א]אין הקינין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשייה כהן אמר רב שימי בר אשי מ"ט דרב חסדא דכתיב [א] ולקחה [ב] ועשה או בלקיחה או בעשייה מיתיבי [ג] ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת שיכול והלא דין הוא ומה בממקום שלא קידש הגורל קידש השם מקום שקידש הגורל אינו דין שיקדש השם ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת והא הבא דלאו שעת לקיחה ולאו שעת עשייה היא וקתני דקבע אמר רבא הכי קאמר מה במקום שלא קידש הגורל ואפילו בשעת לקיחה ואפילו בשעת עשייה קידש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה מקום שקידש הגורל שלא בשעת לקיחה ושלא בשעת עשייה אינו דין שקידש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת ת"ש ממבמא מקדש עני והפריש מעות לקנן והעשיר ואח"כ אמר אלו לחטאתו ואלו לעולתו מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו ואין מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו והא הבא דלאו שעת לקיחה ולאו שעת עשייה היא וקתני דקבע אמר רב ששת ותסברא והאמר ר' אלעזר אמר ר' הושעיא ממבמא מקדש עשיר והביא קרבן עני [ב]לא יצא וכיון דלא יצא היכי קבע אלא מאי אית לך למימר • שכבר אמר מעניותו ה"נ שכבר אמר משע' הפרשה ולר' חגא א"ר יאשיה[ד] דאמר יצא מאי

ועקר ליה מהמי קפרא ומוקמינן מוקה למטר מילי ומטר עלה עליהם הסם ומן למטי למטומן: ותסברא. הך מפלגתא היא: והאמר ר"א ובר'. וכיון למן קרבן עני למו ו' מפילו מיעבד היכי קבע ליה סם עולה עליהו מסהעשיר הרי חיטו מחויב עולה: אלא מאי איה לך למימר. על כרחך מיבעיא למטמא ולמימר למהי ומח"כ דקמני שיפם הוא מלמה הכי מיבעיא ליה למימר ומחר מלו למטמא ומלו עולה ומח"כ העשיר לבשעת שקבעו הוא קרבן מזי ליה וכיון דעל כרחך מבשעת שהיא לרב מקדש גמי הכי מלה שכבר אמר משעת הפרשה ומני הכי מחמת מקדש עני שהפריש מעות לקיחת הטופות: ולרבי חגא. למטר ומחר בשעת הפרשה מלו למטמא ומלו לעולה ומח"כ העשיר מוסיף ומביא[ה] להפרשה במעות בשעת לקיחת הטופות: ולרבי חגא. למטר מחמת מקדש עשיר והביא קרבן עני יצא ומשום הה לא מקבעו[ו] וממרלמה היה וכיון[ז] דמזי ליה הסי קרבן מדיעבד מלי למימר דקבע מלי

ר' [ב]. דפרכין מדכתיב מוקה אבל בכהן בשעשיה כדכתיב קראי: ואומיבנן עליה מן השעיר שאינה עת ההגרלה לא שעת לקיחה

תורה אור השלם

א) וְאִם לֹא תַמְצִא יָדָהּ דֵּי שֶׂה וְלָקְחָה שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֵרָה:
[ויקרא יב, ח]

ב) וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן מִטֻּמְאָתָהּ: [ויקרא טו, ל]

רבינו חננאל

סתם סיפרא ר' יהודה סתם מיפרי ר' שמעון וקא מפרש דהגרלה מעכבא דקתני הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת והוא ר' יהודה ועלתה בתיובתא למאן דמוקים לרבי יהודה דסבר הגרלה לא מעכבא והוא רבי יוחנן: ירושלמי הכתיבה שצל הגרלות חקוקים הן: אמר רב חסדא אין הקינין מתפרשות אלא בלקיחת בעלים או בעשיית כהן אמר רב שימי בר אשי מ"ט דרב חסדא דכתיב [א] ולקחה [ב] ועשה או בלקיחה או בעשייה מיתיבי [ג] ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת והלא דין הוא ומה בממקום שלא קידש השם מקום שקידש הגורל אינו דין שיקדש השם ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת והא הבא דלאו שעת לקיחה ולאו שעת עשייה היא וקתני דקבע אמר רבא הכי קאמר מה במקום שלא קידש הגורל ואפילו בשעת לקיחה ואפילו בשעת עשייה קידש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה מקום שקידש הגורל שלא בשעת לקיחה ושלא בשעת עשייה אינו דין שקידש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת ת"ש ממבמא מקדש עני והפריש מעות לקנן והעשיר ואח"כ אמר אלו לחטאתו ואלו לעולתו מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו ואין מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו והא הבא דלאו שעת לקיחה ולאו שעת עשייה היא וקתני דקבע אמר רב ששת ותסברא והאמר ר' אלעזר אמר ר' הושעיא ממבמא מקדש עשיר והביא קרבן עני [ב]לא יצא וכיון דלא יצא היכי קבע אלא מאי אית לך למימר • שכבר אמר מעניותו ה"נ שכבר אמר משע' הפרשה ולר' חגא א"ר יאשיה[ד] דאמר יצא מאי

סתם סיפרא מני רבי יהודה וקא תני הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת אלמא הגרלה מעכבא תיובתא דמאן דאמר הגרלה לא מעכבא תיובתא • אמר רב חסדא [א]אין הקינין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשייה כהן אמר רב שימי בר אשי מ"ט דרב חסדא דכתיב [א] ולקחה [ב] ועשה או בלקיחה או בעשייה מיתיבי [ג] ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת שיכול והלא דין הוא ומה בממקום שלא קידש הגורל קידש השם מקום שקידש הגורל אינו דין שיקדש השם ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת והא הבא דלאו שעת לקיחה ולאו שעת עשייה היא וקתני דקבע אמר רבא הכי קאמר מה במקום שלא קידש הגורל ואפילו בשעת לקיחה ואפילו בשעת עשייה קידש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה מקום שקידש הגורל שלא בשעת לקיחה ושלא בשעת עשייה אינו דין שקידש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת ת"ש ממבמא מקדש עני והפריש מעות לקנן והעשיר ואח"כ אמר אלו לחטאתו ואלו לעולתו מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו ואין מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו והא הבא דלאו שעת לקיחה ולאו שעת עשייה היא וקתני דקבע אמר רב ששת ותסברא והאמר ר' אלעזר אמר ר' הושעיא ממבמא מקדש עשיר והביא קרבן עני [ב]לא יצא וכיון דלא יצא היכי קבע אלא מאי אית לך למימר • שכבר אמר מעניותו ה"נ שכבר אמר משע' הפרשה ולר' חגא א"ר יאשיה[ד] דאמר יצא מאי

ולרבי חגא אמר רבי יאשיה דאמר יצא מאי איבא [ה]למימר. ומוי עלמא מית להו לרב מקדש למין הקינין מתפרשות וכו': והמי

ם) [מיומין לו:] וש"כ], ג) כריתות כט. עיומין נ. מיל סו: ג) [כריתות כט.].

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה ולקחה כו' כמלוע וגבי זב וכתיב גבי כהן ועשה הכהן את האחד מעלת ואת האחד עולה: (ו) ד"ה והא הכא מדקתני מקום שקידש הגורל: (ז) ד"ה ומצה כמלוע וגבי זב (ח) ועשה הכהן אחד מעלת ואחד עולה מלמה מו עמיים מכל מילי ס"ב דכתיב ולקחה ועשה או בעשייה מיתיבי מקום שקידש הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת והלא דין הוא ומה בממקום שלא קידש הגורל קידש השם מקום שקידש הגורל אינו דין שיקדש השם ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת והא הבא דלאו שעת לקיחה ולאו שעת עשייה היא וקתני דקבע אמר רבא הכי קאמר מה במקום שלא קידש הגורל ואפילו בשעת לקיחה ואפילו בשעת עשייה קידש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה מקום שקידש הגורל שלא בשעת לקיחה ושלא בשעת עשייה אינו דין שקידש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת ת"ש ממבמא מקדש עני והפריש מעות לקנן והעשיר ואח"כ אמר אלו לחטאתו ואלו לעולתו מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו ואין מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו והא הבא דלאו שעת לקיחה ולאו שעת עשייה היא וקתני דקבע אמר רב ששת ותסברא והאמר ר' אלעזר אמר ר' הושעיא ממבמא מקדש עשיר והביא קרבן עני [ב]לא יצא וכיון דלא יצא היכי קבע אלא מאי אית לך למימר • שכבר אמר מעניותו ה"נ שכבר אמר משע' הפרשה ולר' חגא א"ר יאשיה[ד] דאמר יצא מאי

גליון הש"ס

גמרא שכבר אמר מעניותו. עיין מוקן דף לב ע"ב ולש"ם:

הגהות וציונים

ג) דפר' ויקרא, ופר' רשב"א: ב) רש"ש מגיה חוששא. ובלקמן. ולקמן בכמה כת"י יאשיה: ג) כת"י דהאי: ד) בכת"י נוסף שעת שחיטה ויליף דה מקינין ש"ם קינין הכי קדשי ואע"ג דלאו שעת לקיחה ועשייה היא: ה) צ"ל ושמעית (בארוח המים, וכ"ה בכת"י): ו) צ"ל חילק (בארוח המים, וכ"ה בכת"י): ז) בכת"י נוסף כו': ח) כת"י לא תשבשה: ט) צ"ל דכיון (רש"ש, וכ"ה בכת"י): י) צ"ל אי (נגדי יוסף): כ) יש להוסיף אהגרל"ה (שיה יצחק): ל) נדצ"ל שש (נגדי יוסף, ע"ש):

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

תוספות ישנים

סתם ספרא מני ר' יהודה בר אלמא הגר"ה מעכבא בר. ומיהה נ"מ למ"ד מיין בפ"ק דמולין (דף מ.) וכל היכא דכתב תוקה לא בעינן ק"ו והכ גבי יה"כ דכתיב גורל ומוקה ולקחה ק"ו למ"ד מי' דוקא מי' לא מיבע ליה למכתב קרא דמקרא לא מיבעי ליה מוקה בדמים ומיהו מוקה בדמים [נמי] מימוקמא לא מצינו [למוקה] אבל קשה הא על כרחיה לא מיבעי ליה למ"ד מיין בפ"ק דמולין דמוקה בדמים מצינו [למוקה]

ורהאי שולה אולא לנדבה. לפו לנדבת כטר קמחל לקין המזבח מאי איבא למימר. והת הכא לפו כמעת[ד] לקימה ולפו שעת עשייה הוא וקנע ליה: **לא תימא** ואחר כך אמר אלא ואח"ב לקח ואמר. זו למעמת וזו למעלה תנאי דממכרי מיבה מחת על ידי שכמה ומיתלף להו בין ואחר כך לקח לאחר כך אמר: ופרכינן לקח. מה כן מוסיף ומפיג מוסגו שהמה מדמי מעמתו מאי ניהו הרי מינו מעות שכבר לקח הטוף: דפריק ליה. ומוליאו למולין ומוסיף מבמו ויקונה מן המעות שהמה: **והא אין פדיון לשף.** דהכי תנן במסכת מנחות (דף ק:) הכל השופות והלטוה והכלי שרת אין להם פדיון אלא נאמר הלה שהמה: בגון [שלקח] **פרידה אחת.** גוהל אמר לקח מן הלטרין דמעות והכי קאמר תנא מי עולה זבן הכי מעות דקיימי מעמת מיבה ומוסיף עליהן ומפיג סופתו ומהי עולה דזבן הלבה: **אי חמאת זבן.** הוקבעו מעות לטר הטני לעולה על ידי לקימה זו ומין מוסיף עליהן ומפיג מהן מוכתו הלה מפיג מן המעות עולת שהמה ומהי עולה דזבן הלבה: **שאני**[ה] מצורע. דכתיב (ויקרא יד) זאת מסיה תורת המצורע ולא אמרת: **רישא** נמי. עני שהפיג קרבן עשיר: **התם** הא **רבי רחמנא** (ה). מורה אמת לכל המורעין כולן יולאין בקרבן עשיר: **והתניא.** בימוחא: **ונילף מינה.** לטמע[ו] מקדש: **ואם** דל הוא. מיעוט הוא מלורע הוא דעשיר שהפיג קרבן עני לא יהא לא עולה ולא לחמאת: **מהתי'** כנגד בית שילוחו. כנגד שער שהולילוהו[ו] ט: **ולנשחט.** מפרש בגמלא: **גמ'** אקשירה קאי. דקוסר לו לעון כנגד לומו: **או אהעמדה** קאי (ג). והכי קאמר ואת שעיר החטאת הטומד לשחיטה מעמיד כנגד מקום בית שחיטתו: **שפיר.** דמו לא מעבי מהדדי שהם קשור בראשו והם בעומתו ולא בחמרים שלמו קשור עליהן לעון ושל[ז] חמרים מיבו קשור: **אלא אי אמרת.** ולנשחט מהעמדה הוא דקאי ומשום [ח] דקשיות שעיר החטאת למוליה קאמר שלא יחעכבו זה בזה ולא בחמרים בשלמו (ג) שעיר הפיגי להאי קשיר בית לא קשיר בית והאי לא מיבעי לה קשיר בית אחמרי לאי לא מיבעי לה שעיר פיגי וחמרים הפיגי לה שעיר פיגי וחמרים לון לעון קשור עליהם: **שתי לשונות שמעתי.** על שתי לשונות של זהומים שמעתי מילוק מיניהם[ט] אחת של פרה חלוטה שכתוב בה (במדבר יט) ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת שלקבתן בשרה מיתיבי נתהבהב הלשון אחת צריכה שיעור. ושיעורה מפרש לקמן: **ואחת אין צריכה שיעור.** שכאילה נכל שהוא: **דבעי חלוקה.** כדמפיג לקמן (דף מג.) מה היה עושה המשלח את השעיר מולק לעון זהוכים שניו קשר בשלש ואחד קשר בין קרניו: **בעי בובד.** שתהא כבידה ותפול לתוך עומק האור כדכתיב (שם) על מוך שרפת הפרה: **תנאי** היא. לקמן בשמעתין: **ביצד הוא עושה.** במסכת פרה (פ"ג משנה ו') תנן לה: בורכן. לשון ארז וחזוב: **שירי** מכלל דאיכא תו[י]: **בזנב הלשון.** מרוקם במרקם ועשית קללה לרלשם שממד כמין זנב: **שקלטתן שלהבת.** ולא נפלו לתוך שריפת הפרה שלהבת זקוף למעלה וקרין מה שם בובד ויפלו לתוך שריפת הפרה וסמוכה לגמלתה וקרין מה שם בובד: **שיהיו** כולן **באגודה אחת.** דלעיל מיהו נלקמין עצה אחת דכתיב ולקח[כ] עץ ארז וחזוב ושני תולעת: **ואחת של מצורע.** דכתיב מיה גמי ושני תולעת וחזוב: **ואין לי לפרש.** ומימי יודע לפרש מיהו גדולה ומיהו קטנה ומיהו בינונית: **של**

מאי איבא למימר לא תימא ואח"ב אמר אלא אימא ואחר כך לקח ואמר לקח מוסיף ומביא חובתו מאי ניהו דפריק ליה והא [א]אין פדיון לעוף אמר רב פפא בגון שלקח פרידה אחת אי עולה זבן מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו והאי עולה אולא לנדבה אי חטאת זבן אין מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו והאי חטאת אולא למיתה גופא א"ר אלעזר א"ד השתיא כמטמא מקדש עשיר והביא קרבן עני לא יצא ורבי חנא א"ר הושעיא יצא מיתיבי [ב]מצורע עני שהביא קרבן עשיר יצא עשיר שהביא קרבן עני לא יצא שאני התם דכתיב [ג]זאת אי הכי רישא נמי הא רבי רחמנא [ד]תורת והתניא תורת לדבות מצורע עני שהביא קרבן עני יכול אפילו עשיר שהביא קרבן עני ת"ל זאת ונילף מינה מיעט רחמנא [ה] ואם דל הוא: **מהתי' [ו]קשר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח והעמידו כנגד בית שילוחו ולנשחט כנגד בית שחיטתו בא לו אצל פרו שניה וסומך שתי ידיו עליו ומתודה[ח] וכך היה אומר אנא השם (חטאתי עויתי ופשעתי[ט]) לפניך אני וביתי [י] ובני אהרן עם קדושך אנא השם כפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים שעויתי ושפשעתי ושחטאתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושך ככתוב בתורת משה עבדך [כ]כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד: **גמ'** איבעיא להו ולנשחט אקשירה קאי או אהעמדה קאי ת"ש דתני רב יוסף קשר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח והעמידו כנגד בית שילוחו ולנשחט כנגד בית שחיטתו שלא יתערב זה בזה ולא יתערב באחרים אי אמרת בשלמא אקשירה קאי שפיר אלא אי אמרת אהעמדה קאי דבחבריה לא מיתרב ביה קטיר ביה והאי לא קטיר ביה באחריני מיתת מיתרב ביה אלא לאו שמע מינה אקשירה קאי שמע מינה א"ר יצחק שתי לשונות שמעתי אחת של פרה ואחת של שעיר המשתלח אחת צריכה שיעור ואחת אינה צריכה שיעור ולא ידענא הי מיניהו אמר רב יוסף ניחזי אנן של שעיר המשתלח דבעי חלוקה בעי שיעור ושל פרה דלא בעי חלוקה לא בעי שיעור מתקיף לה רמי בר חמא דפרה נמי בעי כובד א"ל רבא כובד תנאי היא ודפרה לא בעי חלוקה איתיביה אביי כיצד הוא עושה [ג]כורכן בשירי לשון אימא בזנב לשון א"ר חנין אמר רב עץ ארז [ד] ושני תולעת שקלטתן בשרה מיתיבי נתהבהב הלשון מביא לשון אחר ומקדש אמר אביי [ה]כאן בקולחת כאן בנכפפת רבא אומר [ו]כובד תנאי היא התניא למה כורכן כדי שיהיו כולן באגודה אחת דברי רבי [ז] רבי אלעזר בר' שמעון אומר כדי שיהא בהן כובד ויפלו לתוך שריפת הפרה כי אתא רב דימי א"ר יוחנן שלש לשונות שמעתי אחת של פרה ואחת של שעיר המשתלח ואחת של מצורע אחת משקל עשרה זוז ואחת משקל שני סלעים ואחת משקל שקל ואין לי לפרש כי אתא רבין פירשה משמיה דרבי יונתן של**

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ח מהל' פסולי המוקדשין הלכה י:

ב ב מיי' פ"ל מהלכות מעשים אסורים הלי ה:

ג ג מיי' פ"ג מהלכות פרה הלכה ג:

רבינו חננאל

והנה תניא כך דתניא תורת לדבות מצורע עני שהביא קרבן עשיר יכול אף עשיר שהביא קרבן עני יצא ת"ל זאת ללמוד זאת לעשיר שלא יחמות העשיר מג' בהמות ואקשינן תילף ר' חנא מיתה כי כל עשיר שהביא קרבן עני לא יצא ופריק ר' חנא שני מצורע דמיעט רחמנא ואם דל הוא. כלומר המצורע אם הוא דל יביא בדלות ואם הוא עשיר [ו] (לאו זה לבזק). אבל שאר אפילו עשיר שהביא קרבן עני יצא דתניא [בתוי"ט בס' מצורע] ואם דל הוא שומע אני דל ממש שהיה עשיר בן ק' ממה ונעשה עכשיו בן ג' ממה ת"ל ואין ירד משגת או ואין ירד משגת יש לו ואינו מרי ליקח ת"ל ואם דל [הוא] שהוא כתוי' שאר זיבין שאפילו אינו דל והביא קרבן עני יצא: **קשר של זהורית כו'.** איבעיא להו האי דקתני במתניתין

חשק שלמה על ר"ח

ד) פיש מוקי ותולי ל"ל ומס סח עמיי לה ע"ש מס סמיע מלמת שכל שלפי מיימן פרי עפיר ויכ':

הגהות מהר"ב רנשבורג

אן רשי"י ד"ה אלא לי לפרש ולפי מאמרת ויכ' לקמיכת שעיר המשתלח ע"ל קשירת:

ליקומי רש"י

[נרפס במוף המסכת]

הגהות וציונים

ד) בירסת ירושלמי ונתנודדה (גליון): **ה)** [צ"ל שויתי **ששעתי חטאתי** וכ"א במשנה שבמשניות ובמשנה דלעיל לה: ובמשנה דלקמן סו. וכ"א בירושלמי] וכ"ה בס"י (גליון): **ו)** ["כיצד הוא עושה" ליתא במשנה דפרה] (גליון): **ז)** יש להוסיף **ואזוב** (ר"ש): **ח)** **אמר** (כת"י): **ט)** [עיין תוספות לקמן מב. ד"ה כי אתא דגרס' רבי יונתן] (גליון). עי' מהרש"א שם דאפשר דתוס' הוה גרסי כן אבל בכל הספרים גרסינן דברי רבי. ועי' דף הלמך ומשמורת כהונה שהגיהו אליבא דתוס' באופן אחר: **י)** בת"י דלאו שעת: **כ)** בת"י שאני התם. במצורע: **ל)** צ"ל למסמא (גגר יוסף, וכ"ה בכת"י): **מ)** צ"ל שיהיו הכהן יצחק, וכ"ה בבקשורה (שיה ב): **נ)** כת"י ושל: **ס)** הס"ד: **ע)** ני' כ"י (גליון): **פ)** יש להוסיף הכהן (באה"מ, וכ"ה בכת"י): **צ)** צ"ל דאמרינן (ריש"ש): **ק)** דמה יעשה ממנו (תוס' שבועות יב ע"ב ד"ה ואין): **ר)** צ"ל ואמר ואחר כך השעיר ולא (גגר יוסף, וכ"ה בתוס' הרא"ש. ועי' שיה יצחק): **ש)** צ"ל דס"ד (שיה יצחק):

מסורת חש"ם עם הוספות

ג) [בעמיס פרק יד מי"ב], **ב)** עי' ת"י לקמן מג ע"ב ד"ה בא לו, **ג)** פרה פ"ג מי"ג, **ד)** [ועי' תוס' מנחות דף כב: ד"ה ופנסה], **ה)** לקמן סד ע"א

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה המם סח כי' כמסמע תורת תורת תוכיח חמח: **(ב)** ד"ה לו מהמדמה קלי. לנשחט דקאמר ותם שעיר סמעות: **(ג)** ד"ה מלה מי מסמע כי לא מעכב בשעיר הסמימי: **(ד)** ד"ה מקולמת תם שמלבת גגמפפת שלה נמוכה:

גליון הש"ם

[מכמ"י תוס' ד"ה והאי עולה וכבי' ויל"ל שאני התם זכר. ע' מיל לף מ: ע"ש בתוס' ד"ה וכי ומיל לף ל: ד"ה ואם] נמוך לכ"ת]:

תורת אור חשלם

א) זאת תּוֹרַת אֲשֶׁר בּוֹ נָגַע צָרָעַת אֲשֶׁר לֹא תִשָּׂג יָדוֹ בְּטָהֳרָתוֹ: [ויקרא יד, נ]

זאת תּוֹרַת אֲשֶׁר בּוֹ נָגַע צָרָעַת אֲשֶׁר לֹא תִשָּׂג יָדוֹ בְּטָהֳרָתוֹ:

ב) וְאִם דַּל הוּא וְאֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת וְלָקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אָשָׁם לְתְנוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשָּׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד בָּלוּל בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה וְלֹג שָׁמֶן: [ויקרא יד, כא]

ג) כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ: [ויקרא טז, ל]

תוספות ישנים

אימא ואחר כך לקח ואמר. וה"ק נמי נקח ואמר אחר כך [ד] ולא נקח ואמר אחר כך נקח ואמר אלא נקח ואמר אחר כך [ה] דקשיות שעיר המשתלח לחודיה דהא דמקדש גמ"ל יגא מס הכיא קרבן עני והכ"ת מהו מני למיקח ממעמ מקדש שעיר והכריס מעות לקיגן ואמ"ל נקח ואמר כי לכי מגא דמכי דקיבו נקח ואמר אחר כך כשהוא מפריסה לקיגן נעשיר אלא מוכח מעמ עני שמוכח רגיל לכפרים

של פרה משקל עשר זוז. לכעין מלוקה שלש מלעיט ודיים נכון: של מצורע. ללת הם ולא הם בגי מקל שני מלעיט ודיים נכון: הבי גרסינן פליגי בה ר"ש בן חלפתא ורבנן בפרה חד אמר משקל עשרה[ה] וחד אמר משקל שקל וסימניך[ו] אחד המרבה ואחד הממעיט אמר ליה ר' ירמיה מדייתי לרבינא[ז] לא בפרה פליגי אלא בשעיר המשתלח פליגי והוא יומא נח נפשיה דרביא בר קיסי ואנחו בה סימנא רביא [בר] קיסי מכפר כשעיר המשתלח אמר ר' יצחק שתי שחיטות שמעתי אחת של פרה ואחת של פרו אחת כשרה בזר ואחת פסולה בזר ולא ידענא הי מינייהו[ח] איתמר שחיטת פרה ופרו רב ושמואל חד אמר פרה פסולה פרו כשרה וחד אמר[ט] פרו פסולה פרה כשרה תסתיים דרב הוא דאמר פרה פסולה[י] דאמר ר' זירא[יא] שחיטת פרה בזר פסולה ואמר רב עלה[יב] אלעזר[יג] וחוקה שנינו בה[יד] ורב מאי שנא פרה דכתיב אלעזר וחוקה פרו נמי הא כתיב[טו] אהרן[טז] וחוקה[יז] שחיטה לאו עבודה היא אי הכי פרה נמי שאני פרה[יח] דקדשי ברק הבית היא ולאו כל דהו הוא אמר רב ששא בריה דרב אידי מידי דהוה אמראות נגעים דלאו עבודה היא ובעיא כהונה ולשמואל[יט] דאמר פרו פסולה מאי שנא פרו דכתיב אהרן וחוקה פרה נמי הא כתיב אלעזר וחוקה שאני התם דכתיב[כ] ושחט אותה לפניו[כא] שיהא זר שוחט ואלעזר רואה ורב שלא יסיח דעתו ממנה ושמואל שלא יסיח דעתו מנא ליה נפקא ליה[כב] מושרף את הפרה לעיניו ורב חד בשחיטה וחד בשריפה וצריכא דאי כתב רחמנא בשחיטה משום דרתחילת עבודה היא אבל שריפה אימא לא צריכא ואי כתב רחמנא בשריפה משום דהשתא הוא דמתכשרא פרה אבל שחיטה אימא לא צריכא למעוטי מאי אילימא למעוטי[כג] אסיפת אפרה ומילוי מים לקידוש[כד] למשמרת

כי אתא רבין פירשה משמיה דר' יונתן של פרה משקל י' מלעים[כה]. ממוס כוסר מע"ג דר' יוחנן לא מיים לסמר רבא מנאי היא דלר' יוחנן לית ליה כוסר שמא רבין ס"ל כשיטת דתמי ואימן. שלא מטעה לומר שמחד היה אומר משקל שני מלעים משקל שני מלעים ודיים נכון: ללת הם ולא הם בגי מקל שני מלעים ודיים נכון: הבי גרסינן פליגי בה ר"ש בן חלפתא ורבנן בפרה חד אמר משקל עשרה ואחד אומר משקל שקל ואחד המרבה ואחד הממעיט אמר ליה ר' ירמיה מדייתי לרבינא לא בפרה פליגי אלא בשעיר המשתלח פליגי והוא יומא נח נפשיה דרביא בר קיסי ואנחו בה סימנא רביא [בר] קיסי מכפר כשעיר המשתלח אמר ר' יצחק שתי שחיטות שמעתי אחת של פרה ואחת של פרו אחת כשרה בזר ואחת פסולה בזר ולא ידענא הי מינייהו איתמר שחיטת פרה ופרו רב ושמואל חד אמר פרה פסולה פרו כשרה וחד אמר פרו פסולה פרה כשרה תסתיים דרב הוא דאמר פרה פסולה דאמר ר' זירא שחיטת פרה בזר פסולה ואמר רב עלה אלעזר וחוקה שנינו בה ורב מאי שנא פרה דכתיב אלעזר וחוקה פרו נמי הא כתיב אהרן וחוקה שחיטה לאו עבודה היא אי הכי פרה נמי שאני פרה דקדשי ברק הבית היא ולאו כל דהו הוא אמר רב ששא בריה דרב אידי מידי דהוה אמראות נגעים דלאו עבודה היא ובעיא כהונה ולשמואל דאמר פרו פסולה מאי שנא פרו דכתיב אהרן וחוקה פרה נמי הא כתיב אלעזר וחוקה שאני התם דכתיב ושחט אותה לפניו שיהא זר שוחט ואלעזר רואה ורב שלא יסיח דעתו ממנה ושמואל שלא יסיח דעתו מנא ליה נפקא ליה מושרף את הפרה לעיניו ורב חד בשחיטה וחד בשריפה וצריכא דאי כתב רחמנא בשחיטה משום דרתחילת עבודה היא אבל שריפה אימא לא צריכא ואי כתב רחמנא בשריפה משום דהשתא הוא דמתכשרא פרה אבל שחיטה אימא לא צריכא למעוטי מאי אילימא למעוטי אסיפת אפרה ומילוי מים לקידוש למשמרת

נמיתה מים על המפר ומערבין יחד:

למעוטי מאי אילימא למעוטי אסיפת אפרה כו'. מימה לי מאי קאמר למעוטי מאי וכי מוקה הוא שיש לי למעט ולימא לר"ש היכא דעשה מרובה מלאכה שלא עשה ולי לא קשיא לי מידי דאי לא עשה מלאכה לא מיפסלא ולא מידי אלא מעשה מרובה מלאכה שלא עשה ולי קשיא לי מידי דאי לא עשה מלאכה

למשמרת למי נדה כתיב. מימה לי ס"ל מאי מיעטרין קרא בשמעה וכתיבי[ם] מימי מדם מתרמי ותלת ולימא למימר למין הכי נמי ללת לימיל חוו להו שני[ם] כתובין הכתוב כאחד ואין מלמדין ואם דקאמר למעוטי הכלכה מעוט לג' כתובים הכתוב כאחד ואין מלמדין מדם דמשמע דקאמר אלא למעוטי הכלכה עץ ארז [דומיא] דלמעוטי מכיפת אפרה דמעיקרא דסתום מכם יתור קאמר ולא מכם ג'[2] כתובים הכתוב כאחד כדפרישית ושוב לי מכם ג' כתובים קא ממעט הכלכת עץ ארז ס"ל מאי מיעטרך למימר טעם לדבר ללמו גופה דפרה ניתנו ו"ל דשמיעה לא אתיא מסילתו דמה לכולהו אתון מתון טהרון גמולין מתמר בשמיעה דלמו עבודה היא שנוהגת בחולין ולסי נאמר ללא מיפסל היכא דמעט כמו בחולין ומרישה נמי לא אתיא מכולהו למה לכולהו דין הוא שיפסול בהן היכא דמעט למזו מיד להזאה דמיד בעבד בשמיעה מקבל הלם כלי להזות וכן בחטיפת אפרה ומילוי מיימיה [וקידוש] ליתין לגלמר להזאה מעט"כ בשריפה ומחטיפת אפרה ומילוי מיימיה וקידוש מיעטרך למיכתב קהו למשמרת דמכולהו לא אתו למה לכולהו שפסולים בהזאה ואין להקשות אמאי מיעטרך למיכתב בכל שלשתן בחטיפת אפרה ומילוי מים ו[לכתוב] בחד מיניהו ומיתו מיהך מיניה ל"ל למיתב מהם אלא היה נכתב היהי מיתי ממעטו ולא היהי כלממעטין ההמת הכלכת עץ ארז כשירין בהזאה כיון דהני כשירין בהזאה:

והכלכת עץ ארז פסול בהזאה:

אף אני אביא שחיטה זבו עד והשלכת עץ ארז. מימה לי אמאי לא קאמר מה חזאת מיימיה מיוחדת דעבדת גופה דפרה ניחו לף כל לגופה דפרה ונרמי בחיפת אפרה ומילוי מיימיה וקידוש ונמעטו הכלכת עץ ארז וחזוב דלאו גופה דפרה ניחו ל"ל למיתב טפי מחטיפת אפרה ומילוי מיימיה וקידוש כיון דהנהו כשירים לפני בהזאה והכי מצי כולי האי דקבעי להו כהן ולעיל נמי היכא דלא בעי לגלמר קרא מאי מיעטיה דקרא איבא ביניידהו ראפיק ממילא ועכשיו דורש והולך את כולה: **לאלעזר.** שהוא קטן: **בשלמא למאן דאמר לדורות בבהן הדיוט שפיר.** לכיון דלא קבע לה קרא בהדיא קטן אי כהן גדול כל כהנים כשרין: **שלא יאמרו שתים שחטו.** וקי"ל שכל מלאכות הנעשות עמה פוסלות אותה לדמתן (פרה פ"ל משנה ד') כל השוקל בפרה מתמלה ועל פוף פוסלין אותה במלאכה ולקמן (דף מג.) נמי אמריגן ושמע אותה שלא יאמרו עמה: **משום שנאמר אותה.** והוציא אותה: **דדריש טעמא דקרא.** בפרה מציעא (דף קמו.) לאמנה עשירה ממשכנין אותה עניה אין ממשכנין אותה ומפני שמחה נרין להחזיר לה ואמה מעשיה שם רע בשכינותיה לשמיה.

א) למשמרת למי נדה כתיב אלא למעוטי השלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת דלאו גופה דפרה נינהו איתמר שחיטת פרה בזר ר' אמי אמר כשרה ור' יצחק נפחא אמר פסולה עולא אמר כשרה ואמרי לה פסולה מתיב ר' יהושע בר אבא למיועיה לרב [ב]אין לי אלא הזאת מימיה שאין בשרין באשה בבאיש ואין בשרין אלא ביום מניין לרבות שחיטתה וקבלת דמה והזאת דמה ושריפתה והשלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת ת"ל ג) תורה יכול שאני מרבה אף אסיפת אפרה ומילוי מים וקידוש ת"ל זאת ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב ומיעט אמרת הרי אנו למדין כולן מהזאת מימיה מה הזאת מימיה אינן [ד]כשרין באשה בבאיש ואין כשרין אלא ביום אף אני אביא שחיטתה וקבלת דמה והזאת דמה ושריפתה והשלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת הואיל ואין כשרין באשה בבאיש אין כשרין אלא ביום ומוציא אני [ה]אסיפת אפרה [ו]ומילוי מים וקידוש הואיל וכשרין באשה בבאיש כשרין נמי ביום ובלילה והאי מאי תיובתא אילימא מדפסולין באשה פסולין נמי בזר הזאת מימיה תוכיח [ז]שפסולין באשה וכשרין בזר אמר אביי היינו תיובתיה אשה מאי טעמא אלעזר ולא אשה זר נמי אלעזר ולא זר אמר עולא כל הפרשה כולה משמע מוציא מיד משמע ומשמע ממילא [ח]ונתתם אותה אל אלעזר הכהן אותה לאלעזר ולא לדורות בבהן הדיוט [ט]איכא דאמרי לדורות בבהן גדול ואיכא דאמרי [י]לדורות בבהן הדיוט [כ]בשלמא למ"ד לדורות בבהן הדיוט שפיר אלא למאן דאמר לדורות בכהן גדול מנא ליה גמר חוקה חוקה מיום הכפורים [ל]והוציא אותה שלא יוציא אחרת עמה כדתנן [מ]לא היתה פרה רוצה לצאת אין מוציאין עמה שחורה שלא יאמרו שחורה שחטו ואין מוציאין עמה אדומה שלא יאמרו שתים שחטו [נ]אומר לא מן השם הוא זה אלא משום שנאמר [ס]אותה [ע]לבדה ות"ק הא כתיב אותה מאן ת"ק ר"ש היא [פ]דדריש מעמיה דקרא מאי ביניידהו אביי ראפיק ממילא למי נדה כתיב. מימה לי ס"ל מאי מיעטרין קרא בשמעה וכתיבי[ם] מימי מדם מתרמי ותלת ולימא למימר למין הכי נמי ללת לימיל חוו להו שני[ם] כתובין הכתוב כאחד ואין מלמדין מדם דמשמע דקאמר אלא למעוטי הכלכת עץ ארז [דומיא] דלמעוטי מכיפת אפרה דמעיקרא דסתום מכם יתור קאמר ולא מכם ג'[2] כתובים הכתוב כאחד כדפרישית ושוב לי מכם ג' כתובים קא ממעט הכלכת עץ ארז ס"ל מאי מיעטרך למימר טעם לדבר ללמו גופה דפרה ניתנו ו"ל דשמיעה לא אתיא מסילתו דמה לכולהו אתון מתון טהרון גמולין מתמר בשמיעה דלמו עבודה היא שנוהגת בחולין ולסי נאמר ללא מיפסל היכא דמעט כמו בחולין ומרישה נמי לא אתיא מכולהו למה לכולהו דין הוא שיפסול בהן היכא דמעט למזו מיד להזאה דמיד בעבד בשמיעה מקבל הלם כלי להזות וכן בחטיפת אפרה ומילוי מיימיה וקידוש ליתין לגלמר להזאה מעט"כ בשריפה ומחטיפת אפרה ומילוי מיימיה וקידוש מיעטרך למיכתב קהו למשמרת דמכולהו לא אתו למה לכולהו שפסולים בהזאה ואין להקשות אמאי מיעטרך למיכתב בכל שלשתן בחטיפת אפרה ומילוי מיימיה וקידוש [לכתוב] בחד מיניהו ומיתו מיהך מיניה ל"ל למיתב מהם אלא היה נכתב היהי מיתי ממעטו ולא היהי כלממעטין ההמת הכלכת עץ ארז כשירין בהזאה כיון דהני כשירין בהזאה:

ב) [ואת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על]. [במדבר יט, ב]

ג) ויתנתם אותה אל אלעזר הכהן והוציא אותה אל מחוץ למחנה ושחט אותה לפניו. [במדבר יט, ג]

אף אני אביא שחיטה זבו עד והשלכת עץ ארז. מימה לי ממאי לא קאמר מה חזאת מיימיה מיוחדת דעבדת גופה דפרה ניחו לף כל לגופה דפרה ונרמי בחיפת אפרה ומילוי מיימיה וקידוש ונמעטו הכלכת עץ ארז וחזוב דלאו גופה דפרה ניחו ל"ל למיתב טפי מחטיפת אפרה ומילוי מיימיה וקידוש כיון דהנהו כשירים לפני בהזאה והכי מצי כולי האי דקבעי להו כהן ולעיל נמי היכא דלא בעי לגלמר קרא מאי מיעטיה דקרא איבא ביניידהו ראפיק ממילא ועכשיו דורש והולך את כולה: **לאלעזר.** שהוא קטן: **בשלמא למאן דאמר לדורות בבהן הדיוט שפיר.** לכיון דלא קבע לה קרא בהדיא קטן אי כהן גדול כל כהנים כשרין: **שלא יאמרו שתים שחטו.** וקי"ל שכל מלאכות הנעשות עמה פוסלות אותה לדמתן (פרה פ"ל משנה ד') כל השוקל בפרה מתמלה ועל פוף פוסלין אותה במלאכה ולקמן (דף מג.) נמי אמריגן ושמע אותה שלא יאמרו עמה: **משום שנאמר אותה.** והוציא אותה: **דדריש טעמא דקרא.** בפרה מציעא (דף קמו.) לאמנה עשירה ממשכנין אותה עניה אין ממשכנין אותה ומפני שמחה נרין להחזיר לה ואמה מעשיה שם רע בשכינותיה לשמיה.

ג) ראשונים וכתי מימיה מיוחדין שאין כשרין: 2) [במשנה איתא רבי יוסי אומר לא משום זה אלא משום שנאי והוציא אותה לבדה. אמנם מפרש"י והכא ד"ה משום וכו' מוכח דהיה לפניהם נוסחא אחרת (גליון): 3] יש להוסיף אותה (דפו"י): 4] כת"י בה: 5] ע"ל ואלעזר (ער' הנהות והערות על מהרש"א אות ה): 6] ברוטב"א ובכת"י נוסף זה מוציא מכל אחר או יהיו כל מקראותיה: 7] ריטב"א וכת"י ולפי מדרש בדרן: 8] ריטב"א וכת"י סי הוא: 9] ע"ל ובהגי (רש"ש): 10] ע"ל שלשה (בארוח החיים): 11] ע"ל ג' (באורח החיים): 12] ע"ל שורף (נגדי יחסף): 13] נרצ"ל פירשתי, ע"א ד"ה שאני: 14] הגנדי יוסף מגיה **ואיכא מאן:**

ג' לשונות של והוו"ת שמעתי. והוא שכתוב בתורה ושני תולעת של פרה אחת ושל שעיר המשתלח אחת ושל מצורע אחת. של פרה שנאמר ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה. של שעיר הוא דתנן קשר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח. של מצורע שנאמר ולקח למטהר שתי צפרים חיות ועץ ארז ושני תולעת ואזוב אחת משקלה עשרה זו אחת משקלה ב' סלעים. ואחד משקלה שקל ואין לי לפרש. מצאתי בתלמי א"י כי עשרה זוזין הן ב' סלעים ומחצה וכן כתוב [שם] ר' שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן ג' לשונות הן של שעיר בסלע של פרה מצורע בשקל של פרה בב' סלעים. ר' חנויא דבית חיותן ר' אבא בר זבדא בש"ר שמעון בן חלפתא של פרה בב' סלעין ומחצה ואינו דמפקין לה לישנא בעשרה זוזין חלוקה ר' שמעון בן חלפתא ור' בחלמי א"י ג) היא ותנן בסוף בריתות המפרש ב' סלעים כר' עזר לקח בהן ב' אילים להולין אחד יפה ב' סלעים ואחד יפה עשרה זין היפה ב' סלעים יקרב לאשמו ותשני למעילתו כר' ופרישה בגמ' והאי עשרה זין אינון ב' סלעים והוא מושיהן והן ב' סלעים ואני סלע דהוא חומשא מלבר. איתמר שחיטת פרה אדומה ושחיטת פר ב"ג ביהה"כ. בה פליגי רב ושמואל חד אמר פרה פסולה ופרו כשר. וחד אמר פרו פסול ופרה כשרה ואסיק, רב אמר שחיטת פר ושחיטה לאו עבודה היא אבל שחיטת פרה בזר פסולה מ"ט אלעזר וחוקה כתיב בה אלעזר והכתיב ונתתם אותה אל אלעזר הכהן והוציא אותה אל מחוץ למחנה ושחט אותה לפניו ואע"ג דשחיטה בכל מקום כשרה בזר ואפילו בפר יהו"ח דשחיטה לאו עבודה היא שני הכא דכתב ושחט אותה מיהו דהוה אמראות נגעים דלאו עבודה היא וביאה כהן להוראת לטמא או לטהר הכא נמי בשחיטת פרה אדומה אע"ג דלאו עבודה היא בביאה כהן [דכתיב] חוקת שנאמר זאת חוקת התורה וגו'. **ושמואל א' שחיטת פרו פסולה בזר.** מ"ט אהרן וחוקה כתי' ביה אבל שחיטת פרה אדומה כשר בזר שנא' ושחט אותה לפניו דיק לפניו ומשמע לפניו שיהא זר שוחט ואלעזר רואה רחב לפניו מבעי ל' שלא יסיח דעתו ממנו ללמד כי היסח הדעת פוסל בה ושמואל אמר שלא יסיח דעתו ממנה מלעיניו מפיק ליה שנא' ושרף את הפרה לעיניו ורב ההיזי בשחיטה בשרפה על הסח הדעת וצריכי כר. ושמואל אמר בחזרה סגיא לפניו להכשיר שחיטתה בזר הוא דאתא. **ולרב** הוי רבוי אחר רבוי למעוטי מאי **אחיין.** **ואפיקנ'** למעוטי השלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת דלאו גופה דפרה ניתנו אבל אסיפת אפר למילוי המי וקידוש שהוא ניתנו אפר במים היסח הדעת פוסל כהן מ"ט לשמירת מי נדה כתיב כלומר צריכין שימור שלא יסיח דעתו. **מתיב** רב יהושע **לסיועו לרב** אין לי אלא הזאת מימיה שאין בשרין אלא ביום מנ"ל לרבות שחיטתה וקבלת דמה והזאת דמה ושריפתה והשלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת שאין בשרין אלא ביום ת"ל תורה יכול שאני מרבה אף אסיפת אפרה ומילוי מים וקידוש שלא יהיו בשרים אלא ביום ת"ל זאת. ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב התורה ומיעט זאת. אמרת הרי אנו למידין כולן מהזאת מימיה מה הזאת מימיה שאין בשרין אלא ביום מניין לרבות שחיטתה וקבלת דמה והזאת דמה ושריפתה והשלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת שאין בשרין אלא ביום ת"ל תורה יכול שאני מרבה אף אסיפת אפרה ומילוי מים וקידוש שלא יהיו בשרים אלא ביום ת"ל זאת. ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב התורה ומיעט זאת. אמרת הרי אנו למידין כולן מהזאת מימיה מה הזאת מימיי מיוחדין שאין בשרין באשה כבאיש ותנן [פרה פ"ב מ"ב] הכל כשרין להזות חוץ משומטום ואנדרדגינוס ואשה. תינוק שאין בו דעת האשה מטבעותו כר' ואין כשרין אלא ביום שנא' והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי אף אני

למשמרת למי נדה כתיב. מימה לי ס"ל מאי מיעטרין קרא בשמעה וכתיבי[ם] מימי מדם מתרמי ותלת ולימא למימר למין הכי נמי ללת לימיל חוו להו שני[ם] כתובין הכתוב כאחד ואין מלמדין מדם דמשמע דקאמר אלא למעוטי הכלכת עץ ארז [דומיא] דלמעוטי מכיפת אפרה דמעיקרא דסתום מכם יתור קאמר ולא מכם ג'[2] כתובים הכתוב כאחד כדפרישית ושוב לי מכם ג' כתובים קא ממעט הכלכת עץ ארז ס"ל מאי מיעטרך למימר טעם לדבר ללמו גופה דפרה ניתנו ו"ל דשמיעה לא אתיא מסילתו דמה לכולהו אתון מתון טהרון גמולין מתמר בשמיעה דלמו עבודה היא שנוהגת בחולין ולסי נאמר ללא מיפסל היכא דמעט כמו בחולין ומרישה נמי לא אתיא מכולהו למה לכולהו דין הוא שיפסול בהן היכא דמעט למזו מיד להזאה דמיד בעבד בשמיעה מקבל הלם כלי להזות וכן בחטיפת אפרה ומילוי מיימיה וקידוש ליתין לגלמר להזאה מעט"כ בשריפה ומחטיפת אפרה ומילוי מיימיה וקידוש מיעטרך למיכתב קהו למשמרת דמכולהו לא אתו למה לכולהו שפסולים בהזאה ואין להקשות אמאי מיעטרך למיכתב בכל שלשתן בחטיפת אפרה ומילוי מיימיה וקידוש [לכתוב] בחד מיניהו ומיתו מיהך מיניה ל"ל למיתב מהם אלא היה נכתב היהי מיתי ממעטו ולא היהי כלממעטין ההמת הכלכת עץ ארז כשירין בהזאה כיון דהני כשירין בהזאה והכי מצי כולי האי דקבעי להו כהן ולעיל נמי היכא דלא בעי לגלמר קרא מאי מיעטיה דקרא איבא ביניידהו ראפיק ממילא ועכשיו דורש והולך את כולה: **לאלעזר.** שהוא קטן: **בשלמא למאן דאמר לדורות בבהן הדיוט שפיר.** לכיון דלא קבע לה קרא בהדיא קטן אי כהן גדול כל כהנים כשרין: **שלא יאמרו שתים שחטו.** וקי"ל שכל מלאכות הנעשות עמה פוסלות אותה לדמתן (פרה פ"ל משנה ד') כל השוקל בפרה מתמלה ועל פוף פוסלין אותה במלאכה ולקמן (דף מג.) נמי אמריגן ושמע אותה שלא יאמרו עמה: **משום שנאמר אותה.** והוציא אותה: **דדריש טעמא דקרא.** בפרה מציעא (דף קמו.) לאמנה עשירה ממשכנין אותה עניה אין ממשכנין אותה ומפני שמחה נרין להחזיר לה ואמה מעשיה שם רע בשכינותיה לשמיה.

מסורת הש"ס עם הוספות

ד) פי' מ"א (ע"ל ב ד"ה מפרשין). 3) פרה פ"ג מ"א, ג) [קידושין שם: ובע"ז], ד) תוקח פי' קכו. ה) פ"ד ה"א, ו) ר"פ חקת פי' קכג, ז) מובא לעיל ב. ד"ה מפרשין הא' ע"ש.

הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה מעין כו' מצמה כנגדים לא מיעטרין נרצ"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה מצמע מוקש מל מצמע ומ' וש מקרא שמתקיימין ממילא מצמעו שמצמע מי'. ס"ל וי"ש בה משמעות שהמשמש הראשון כ"כ הש"י:

תורה אור השלם

א) וְאִם־אִישׁ טָהוֹר וְנִכְחַד אֶת־אֵפֶר הַפָּרָה וְהִצַּיתָ מחוץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמֵי נִדָּה חַטָּאת הִוא:

[במדבר יט, ט]

ב) זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְּחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל: [במדבר יט, ב]

ג) וְנָתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו:

[במדבר יט, ג]

תוספות ישנים

ורב חד בשחיטה וחד בשריפה וצריכי. מימה נרא למ"ל לפשיט כהן שלישו לקמן מסתפה ומילך לוקמא לקמן בכשמיה שיסיח כהן שוהף ולעזר רמפה ס"ל לפשיט מלא מחו ליה למיכתב שמעתא ומשמעו ליה: **למעוטי הכלכת.** ת"ש נמי מלא מחו ליה לקמן בפרק שני (דף מג.) גבי מי חטאת ומי נדה ומי אפר ומי מים חיים שנאמר אותה אותה אותה ומי מים חיים לא מעטיה קרא אלא לגלמר מי חטאת ומי נדה ומי אפר ומי מים חיים מנ"ל דל

דאפיק חמור בהדה. לכתנת קמא שרי ליכא למיחש לרבי שמעון דאמר מקום להם למיתה כמיתה: ולקח אלעזר הכהן. בקבלת דמה[ד]: לשמואל. דסיים לפניו לומר שהוא מילענין למיכתב בקבלת דמה מלעזר למהדורה מלעזר דלמי כתב ולקח מדמה (והוה מצינו[ב] הוא משמע למשמט קמי: לרב. נמי למר שמיטה[ד] מלעזר היא לא הוה ליה למיכתב בקבלה מלעזר וכי כתיב הוי משיט מאי מיעוט למלעזר[ה] ולא מאי ואין מיעוט אחר מיעוט אחר מיעוט[ו] ולקח הכהן עין ארז לשמואל. למאי קבלה והוא מלעזר הוא כתיב הוא מלעזר[ז] ולא מאי ואין מיעוט אחר מיעוט כו': ולקח הכהן עץ ארז לשמואל לאלעזר לרב הוי מיעוט אחר מיעוט[ח] ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות דאפילו כהן הדיוט[ט] ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת לשמואל דאפי' בכהן הדיוט לרב אצטריך סלקא דעתך אמינא כיון דלאו גופה דפרה נינהו לא ליבעי כהן קא משמע לן[י] וכבם בגדיו הכהן[יא] בביהונו[יב] ושמא הכהן עד הערב כהן בביהונו לדורות הניחא למאן דאמר לדורות בכהן הדיוט שפיר אלא למאן דאמר לדורות בכהן גדול השתא כהן גדול בעינן בביהונו מבעיא אין[יג] מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא[יד] ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח[טו] איש להכשיר את הזר טהור להכשיר את האשה והניח מי שיש בו דעת להניח יצאו חרש שוטה וקטן שאין בהן דעת להניח תנן התם[טז]: הכל כשרין לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן ר' יהודה מכשיר בקטן ופוסל באשה ובאנדרוגינוס מאי טעמא דרבנן דכתיב[יז] ולקחו למשמה מעפר שריפת החטאת הנך דפסלי לך באסיפה פסלי לך בקידוש והנך דאכשרי לך באסיפה אכשרי לך בקידוש ורבי יהודה אם כן לימא קרא ולקח מאי ולקחו דאפי' קטן דפסלי לך התם הבא כשר אשה מנא ליה ונתן ולא ונתנה ורבנן אי כתב רחמנא ולקח ונתן ה"א עד דשקיל חד ויהיב חד כתב[יח] רחמנא[יט] ולקחו ואי כתב רחמנא ולקחו ונתנו הוה אמינא עד דשקלי תרי ויהבי תרי כתב רחמנא ולקחו ונתן דאפילו שקלי תרי ויהיב חד[כ] ולקח אזוב וטבל במים איש טהור לרבנן איש ולא אשה טהור להכשיר את הקטן ולר' יהודה איש ולא קטן טהור להכשיר את האשה מיתיבי[כא] הכל כשרין לחזות חוץ מטומטום ואנדרוגינוס ואשה וקטן (שישה[כב]) בו דעת אשה מסייעתו ומזה ולא

לרב הוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. על כרחך ל"ל קרא כהן הדיוט שיהא כשר בקבלה והוא מכל שהוא ושמיטה דווקא מלעזר ליעבי מחרינן ליעל מותה מלעזר והא לתמר ר' דינא תמר רב ליעל[כג] שמיטת פרה מר פסולה דמשמע הא נכהן כשירה ומפי' נכהן הדיוט ים נומר לגדולות קמשמר ומפרש ליה כשהוא לאהובה לשמוח לכהן הדיוט: הכל כשרין לקדש. פירש רש"י[כד] המיס על הספר ומשמשת פרה בכתמי דוכתי[כה] משמע שהיו נותנין הספר על המיס והי לכתיב ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי ממשמע מיס על הספר[כו] ים לפרש[כז] ונתן עליו נשבילו יהן מים חיים אל כלי ולכתיב משמע שהמיס טונעים בכלי והספר

ניתן עליהם מלמעלה:

מאי ולקחו לטמא דאפילו קטן דפסלי לך התם הבא כשר. והא דמכשיר טפי בקטן מבקטנה[כח] שומה ים נומר משום לחמי לכלל דעת[כט]: **ונתן** ולא נתנה. מע"ג דכל המורה כולה נכתוב זכר נאמרה ולמילו הכי לא ממעטינן מהא שיש בו דעת להניח יצאו חרש שוטה וקטן[ל] מלא היכא דכתיב מים והדר כתיב ונתן לטמא טמא נומר לטמי הכא מדכתיב מים חיים אל כלי[לא] והדר כתיב ונתן לטמא טמא ונתן לטמי לרבות ונתנה [וע"ע תוס' יבמות עב: ד"ה ונתן]:

עד דשקיל חד ויהיב חד. פי' הקונ גופיה דשקיל ליה מערב ליה במיס (ז): **הכל** כשירין לחזות חוץ מטומטום ואנדרוגינוס בו. מימה לי למה מרי מטמיות להכל כשרין לקדש ולהזות מימן נמסכת פרה (פ"ה מ"ד ופכ"ד מ"ו) מ"ש דשקיעים לא קתני טומטום דהוי מפסל ומאנדרוגינוס מדקתני גבי הזאה ר"ל דמ"ק דרבי יהודה נמי פסיל ליה לטומטום לקדש מפני שהוא ספק ערל כדאמר גבי הערל (יבמות עב:) טומטום שקידם קידושו קידושו ספק ערל וערל שקידם קידושו קידושו פסול מאנדרוגינוס שקידם קידושו קידושו כשר מפני שהוא ספק ערל ומאנדרוגינוס ומ"ק דרבי יהודה דמתניתין היינו מ"ק דרבי יהודה לגריסת לפרק הערל (גם זה שם) דמכשיר ליה כר' עקיבא דאמר ערל ואפי' כהן הדיוט יכ נומר לדזורות קאמר ומכשיר ליה כשהוא לאהובה לשמוח לכהן הדיוט ומאנדרוגינוס ומה לא ילפינן מיניה דמשמע ממשמע ומשמע ממשמע ממשמע ממ

רבותא טפי להכשיר ומפ כן מתניתין גבי פסול הוה ליה למיתני מפי מעשה טבילה ורמיה לי ללמ קשיא להמ לפסלינן היכא דלמפסק ממנה בידו היינו משום דהוי כחילו דמפסק עצמה מותו והמ ולמי הוי פסולו טפי לפסול למפסק מטהרה לקנו ממעטינן מיניה למפסק עצמה מטבילה כתיב: **ולא** פליג ר' יהודה. מימה הוא דתנן [ב] מכשיר קטן ומטמ המקבה לפ שמיע ליה הכ"מ: **ליום** על מבול יום שבשר בפרה. מימה למה לי קרא מהיכא מיתי לפסולו מ משום דמטמת קריים לממ[ג] הא הזאה לפו עדיה היכ יהו לכתב טובא ומפ ומי משום דכתב טובא מיהו בפרשה ומפק מיהו מטור ונוכל ממש מיהו הא מצינן למיכתב כולהו בפ"ק דמכילתין וי"ל ר"ש בן יהוצדק שחיטה פרה בזר פסולה ואני אומר בשירה לא מצינו שחיטה שפסולה בזר: בא לו אצל פרו שניה: מ"ש בירידו ראשון דלא אמר ובני אהרן עם קדושך ומ"ש בירידו שני דאמר ובני אהרן עם קדושך [ג] תנא דבי ר' ישמעאל כך היא מדת הדין נותנת מוטב יבא זכאי ויכפר על החייב ואל יבא חייב ויכפר על הזכאי: **מתני'** שחטו וקבל במזרק את דמו ונותנו למי שהוא ממרח בו על הרובד הרביעי שבהיכל כדי שלא יקרוש [ד] נאל מהתה ועלה לראש המזבח ופנה גחלים אילך ואילך וחותה מן המעולכות הפנימיות [ה] וירד והניחה על הרובד הרביעי שבעזרה [ו] בכל יום היה חותה בשל בסף ומערה בתוך של זהב והיום חותה בשל זהב ובה היה מכנים בכל יום חותה בשל ארבעת קבין ומערה [ז] לתוך שלשת קבין והיום חותה בשלשת קבין ובה היה מכנים ר' יוסי אומר בכל יום חותה בשל סאה ומערה בתוך שלשת קבין והיום חותה בשלשת קבין ובה היה מכנים בכל יום היתה כבדה והיום קלה בכל יום היתה ידה קצרה והיום ארוכה בכל יום היתה זהבה ירוק והיום אדום דברי רבי מנחם בכל יום מקריב פרם בשחרית ופרם בין הערבים [ח] והיום מוסיף מלא חפניו בכל יום היתה דקה והיום דקה מן הדקה [ט] בכל יום כהנים עולין במזרחו של כבש ויורדין במערבו [י] והיום כ"ג עולה באמצע ויורד באמצע [יא] ר' יהודה אומר לעולם כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע בכל יום כ"ג מקדש ידיו ורגליו מן הכיור [יב] והיום מן הקיתון של זהב ר' יהודה אומר לעולם כ"ג מקדש ידיו ורגליו מן הקיתון של זהב בכל יום בכל יום היו אומרים מערכות והיום חמש דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר [יג] בכל יום שלש והיום ארבע רבי יהודה אומר בכל יום ארבע והיום שלש: **גמ'** [יד] והכתיב [טו] וכל אדם לא יהיה באהל מועד אמר רב יהודה תני של היכל תנו רבנן וכל אדם לא יהיה באהל מועד [טז] יכול

ולא פליג רבי יהודה אמר אביי כיון דאמר מר [יז] משמע מציא מיד משמע ומשמע ממילא פליג [יח] והזה הטהור על הטמא טהור [יט] מכלל שהוא טמא לימד על מבול יום [כ] שבשר בפרה אמר ר' אסי כי הוו בה ר' יוחנן וריש לקיש בפרה [כא] לא מסקי מינה אלא בשאי דמסיק תעלא מבי ברבא אלא אמרי משמע מוציא מיד משמע ומשמע ממילא [כב] תני תנא קמיה דר' יוחנן כל השחיטות בשירות בזר חוץ משל פרה אמר ליה ר' יוחנן [כג] פוק תני לברא לא מצינו שחיטה בזר פסולה ור' יוחנן לא מיבעיא לתנא דלא ציית אלא אפי' לרביה לא ציית דאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק שחיטת פרה בזר פסולה ואני אומר בשירה לא מצינו שחיטה שפסולה בזר: בא לו אצל פרו שניה: מ"ש בירידו ראשון דלא אמר ובני אהרן עם קדושך ומ"ש בירידו שני דאמר ובני אהרן עם קדושך [כד] תנא דבי ר' ישמעאל כך היא מדת הדין נותנת מוטב יבא זכאי ויכפר על החייב: **מתני'** [כה] שחטו וקבל במזרק את דמו ונותנו למי שהוא ממרח בו על הרובד הרביעי שבהיכל כדי שלא יקרוש [כו] נאל מהתה ועלה לראש המזבח ופנה גחלים אילך ואילך וחותה מן המעולכות הפנימיות [כז] וירד והניחה על הרובד הרביעי שבעזרה [כח] בכל יום היה חותה בשל בסף ומערה בתוך של זהב והיום חותה בשל זהב ובה היה מכנים בכל יום חותה בשל ארבעת קבין ומערה [כט] לתוך שלשת קבין והיום חותה בשלשת קבין ובה היה מכנים ר' יוסי אומר בכל יום חותה בשל סאה ומערה בתוך שלשת קבין והיום חותה בשלשת קבין ובה היה מכנים בכל יום היתה כבדה והיום קלה בכל יום היתה ידה קצרה והיום ארוכה בכל יום היתה זהבה ירוק והיום אדום דברי רבי מנחם בכל יום מקריב פרם בשחרית ופרם בין הערבים [ל] והיום מוסיף מלא חפניו בכל יום היתה דקה והיום דקה מן הדקה [לא] בכל יום כהנים עולין במזרחו של כבש ויורדין במערבו [לב] והיום כ"ג עולה באמצע ויורד באמצע [לג] ר' יהודה אומר לעולם כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע בכל יום כ"ג מקדש ידיו ורגליו מן הכיור [לד] והיום מן הקיתון של זהב ר' יהודה אומר לעולם כ"ג מקדש ידיו ורגליו מן הקיתון של זהב בכל יום בכל יום היו אומרים מערכות והיום חמש דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר [לה] בכל יום שלש והיום ארבע רבי יהודה אומר בכל יום ארבע והיום שלש: **גמ'** [לו] והכתיב [לז] וכל אדם לא יהיה באהל מועד אמר רב יהודה תני [לח] של היכל תנו רבנן וכל אדם לא יהיה באהל מועד [לט] יכול

בין דאמר כר. למה לי כרכך לה מצית למימר מהמי [מ] דמשמע ממילא הוא ועל כרכך פליגי: והזה הטהור. מהי טהור ימירת הוא דמשמע טהור מכלל טומאה: כי הוו. להמ מטהור קמי: מבלל שהוא טמא. מיהא מכלל טומאה: כי הוו. כי מדקדקי: [א] מפקי מיניה. כלומר לה היו מעלין מחוכה לבר מידוע להיות יכולין לחתו בחיותה להשות מקלוחיה כולם מוציאים זה מיד זה שלא יהו מתקיימים זה אחר זה: במה דמסיק תעלא מבי ברבא. כמה שמעלה הסועל ברגליו כשהוא על שלה גיל: מדת הדין נותנת. כלומר כך יפה לומר שמחר שהמזבח על עלמו ויהא זכאי רצוי לכפר על חמרים: **מתני'** לפי שהיה ממרם בו. מיגמ[ב] ט: שלא ירקוש. כשיסתה על שמעשה עטדת הקטורת כמו שקדורות בפרשה: על הרובד הרביעי. כל הלפה עשויה שורות שורות מבלחות מבני שיש וכל שורה ושורה קרויה רובד וקל בלקח לעמיה לעל שורה רביעית שמפתח ההיכל ולפנים קאמר (ג): מחתה[ד]. גחלים [ה] והמיתה עד שיפסק קטורת ויתן לתוך הכף ומ"כ יניח כף וממתה לפניה: בבל יום. כשמותה גחלים ממערבה שיש של קטורת לכנים על המזבח הפנימי לקטורת שחרית וערבית: חותה בשל בסף. מפרש טעמא בגמ'[ו]: והיום חותה וכו'. טעמא דיומ"כ נכולנו מפוש מלמח לכנן גדול[ז]: והיום ארוכה. כדי שיתן ידו[ח] למקח מזועו ומהמ זרועו מסייעתו: פרם. מני מנה: מוסיף מלא חפניו. שמכנים לפני ולפנים לבד מפרם שחרית ושל ערבית היתן על מזבח הפנימי: והיום דקה מן הדקה. זו שהיה מכנים לפני ולפנים היה מחזיר ערב יוה"כ למכתשת ומוקמה הדק[ט]: בכל יום בהנים. העולים למזבח עולים בשפת מזבח של בבש שהמזבח הוא ליתן העולה בשלשת קבין והיום חותה בשלשת קבין ובה היה מכנים [י] שעלה בבש ויורד באמצע שהמזבח בנוי בגובה ואין לו מדרגות אלא בכבש ויורדין במערבו שלא יהו עולין ויורדין בפנים זה לפני זה: **גמ'** [יא] והזה הטהור על הטמא טהור [יב] מכלל שהוא טמא לימד על מבול יום [יג] שבשר בפרה אמר ר' אסי כי הוו בה ר' יוחנן וריש לקיש בפרה [יד] לא מסקי מינה אלא בשאי דמסיק תעלא מבי ברבא אלא אמרי משמע מוציא מיד משמע ומשמע ממילא [טו] תני תנא קמיה דר' יוחנן כל השחיטות בשירות בזר חוץ משל פרה אמר ליה ר' יוחנן [טז] פוק תני לברא לא מצינו שחיטה בזר פסולה ור' יוחנן לא מיבעיא לתנא דלא ציית אלא אפי' לרביה לא ציית דאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק שחיטת פרה בזר פסולה ואני אומר בשירה לא מצינו שחיטה שפסולה בזר: בא לו אצל פרו שניה: מ"ש בירידו ראשון דלא אמר ובני אהרן עם קדושך ומ"ש בירידו שני דאמר ובני אהרן עם קדושך [יז] תנא דבי ר' ישמעאל כך היא מדת הדין נותנת מוטב יבא זכאי ויכפר על החייב: **מתני'** [יח] שחטו וקבל במזרק את דמו ונותנו למי שהוא ממרח בו על הרובד הרביעי שבהיכל כדי שלא יקרוש [יט] נאל מהתה ועלה לראש המזבח ופנה גחלים אילך ואילך וחותה מן המעולכות הפנימיות [כ] וירד והניחה על הרובד הרביעי שבעזרה [כא] בכל יום היה חותה בשל בסף ומערה בתוך של זהב והיום חותה בשל זהב ובה היה מכנים בכל יום חותה בשל ארבעת קבין ומערה [כב] לתוך שלשת קבין והיום חותה בשלשת קבין ובה היה מכנים ר' יוסי אומר בכל יום חותה בשל סאה ומערה בתוך שלשת קבין והיום חותה בשלשת קבין ובה היה מכנים בכל יום היתה כבדה והיום קלה בכל יום היתה ידה קצרה והיום ארוכה בכל יום היתה זהבה ירוק והיום אדום דברי רבי מנחם בכל יום מקריב פרם בשחרית ופרם בין הערבים [כג] והיום מוסיף מלא חפניו בכל יום היתה דקה והיום דקה מן הדקה [כד] בכל יום כהנים עולין במזרחו של כבש ויורדין במערבו [כה] והיום כ"ג עולה באמצע ויורד באמצע [כו] ר' יהודה אומר לעולם כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע בכל יום כ"ג מקדש ידיו ורגליו מן הכיור [כז] והיום מן הקיתון של זהב ר' יהודה אומר לעולם כ"ג מקדש ידיו ורגליו מן הקיתון של זהב בכל יום בכל יום היו אומרים מערכות והיום חמש דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר [כח] בכל יום שלש והיום ארבע רבי יהודה אומר בכל יום ארבע והיום שלש: **גמ'** [כט] והכתיב [ל] וכל אדם לא יהיה באהל מועד [לא] רב יהודה תני של היכל תנו רבנן וכל אדם לא יהיה באהל מועד [לב] יכול

להיות יכולין לומר בשיטה להשות שיהא מקלוחיה כולם מוציאים זה מיד זה שלא יהו מתקיימים זה אחר זה: במה דמסיק תעלא מבי ברבא. כמה שמעלה הסועל ברגליו כשהוא על שלה גיל: מדת הדין נותנת. כלומר כך יפה לומר שמחר שהמזבח על עלמו ויהא זכאי רצוי לכפר על חמרים: **מתני'** לפי שהיה ממרם בו. מיגמ[ב] ט: שלא ירקוש. כשיסתה על שמעשה עטדת הקטורת כמו שקדורות בפרשה: על הרובד הרביעי. כל הלפה עשויה שורות שורות מבלחות מבני שיש וכל שורה ושורה קרויה רובד וקל בלקח לעמיה לעל שורה רביעית שמפתח ההיכל ולפנים קאמר (ג): מחתה[ד]. גחלים [ה] והמיתה עד שיפסק קטורת ויתן לתוך הכף ומ"כ יניח כף וממתה לפניה: בבל יום. כשמותה גחלים ממערבה שיש של קטורת לכנים על המזבח הפנימי לקטורת שחרית וערבית: חותה בשל בסף. מפרש טעמא בגמ'[ו]: והיום חותה וכו'. טעמא דיומ"כ נכולנו מפוש מלמח לכנן גדול[ז]: והיום ארוכה. כדי שיתן ידו[ח] למקח מזועו ומהמ זרועו מסייעתו: פרם. מני מנה: מוסיף מלא חפניו. שמכנים לפני ולפנים לבד מפרם שחרית ושל ערבית היתן על מזבח הפנימי: והיום דקה מן הדקה. זו שהיה מכנים לפני ולפנים היה מחזיר ערב יוה"כ למכתשת ומוקמה הדק[ט]: בכל יום בהנים. העולים למזבח עולים בשפת מזבח של בבש שהמזבח הוא ליתן העולה בשלשת קבין והיום חותה בשלשת קבין ובה היה מכנים ר' יוסי אומר בכל יום חותה בשל סאה ומערה בתוך שלשת קבין והיום חותה בשלשת קבין ובה היה מכנים בכל יום היתה כבדה והיום קלה בכל יום היתה ידה קצרה והיום ארוכה בכל יום היתה זהבה ירוק והיום אדום דברי רבי מנחם בכל יום מקריב פרם בשחרית ופרם בין הערבים [י] והיום מוסיף מלא חפניו בכל יום היתה דקה והיום דקה מן הדקה [יא] בכל יום כהנים עולין במזרחו של כבש ויורדין במערבו [יב] והיום כ"ג עולה באמצע ויורד באמצע [יג] ר' יהודה אומר לעולם כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע בכל יום כ"ג מקדש ידיו ורגליו מן הכיור [יד] והיום מן הקיתון של זהב ר' יהודה אומר לעולם כ"ג מקדש ידיו ורגליו מן הקיתון של זהב בכל יום בכל יום היו אומרים מערכות והיום חמש דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר [טו] בכל יום שלש והיום ארבע רבי יהודה אומר בכל יום ארבע והיום שלש: **גמ'** [טז] והכתיב [יז] וכל אדם לא יהיה באהל מועד [יח] רב יהודה תני של היכל תנו רבנן וכל אדם לא יהיה באהל מועד [יט] יכול

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ל מהל' פרה הלכה יג:
כו ב מיי' פ"ל מהל' עבודת יום"כ הלכה ט:
ל ג מיי' שם פ"א הלכה ה:
לא ד מיי' שם פ"ב הלכה ט:
לב ה ו מיי' שם פ"ג הלכה ה:
לג ז מיי' שם פ"ד הלכה ט:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה וגמ. ממנן וכ"כ פרש"י (ח"ס התוספי' ומשמ המקבה כי' ומ' בפ"ל פי"ב דפרה מתני' י):

גליון חש"ם

גמרא פוק תני לברא. עמח לף קו ע"ב מיהודן דף מ ע"ב מלה דף יג ע"ב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' תני תנא קמיה דר' יוחנן כל' השחיטות בשרות בזר. מיי' פ"ג מהל' פסה"מ הלכה ג: ב) רש"י ד"ה כיון דאמר וכו' דמשמע ממילא הוא. ג"כ ד"א לשתוק פיני' ומ"מ נ"ל מדטר הקומט סוף פ"ש:

תורה אור השלם

א) וְהָיָה הַשִּׁלִּישִׁי וְהִתְחַטָּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִתְחַטָּא בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר בָּעָרֶב: (במדבר יט, יט)

ב) וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ עַד צֵאתוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וּבְעַד כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל: (ויקרא טז, יז)

רבינו חננאל

דבר דכתיב ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת תתן עליו מים חיים אל כלי איתקוש נתינת מים חיים אל כלי לעפר שרפה מה עפר שרפה הכל כשרין באסיפה חוץ מחשרי"ק אף קדרשין כן. ור"י אמר לך א"כ היה לך לכתוב ולקח לטמא דשמעינן הוא שאסף את האפר הוא שיטול ויתן המים החיים אל כלי לקדש מ"ש כתיב ולקחו ללמד דאפילו קטן דפסול באסיפה כשר בקידוש ולקח אזוב ושבל במים איש טהור לדבון דמכשירי אשה בקידוש פסלי הכא בהזאה את האשה טהור להכשיר הקטן דפסלי בקידוש לר' יהודה איש ולא קטן טהור להכשיר את האשה מה שהכשיר בקידוש והוא הקטן פסלו בהזאה ומה שפסל בקידוש הכשיר בהזאה. ואקשינן איני והתנן בפרה בפרק האחרון בסופו הכל כשרין להזות חוץ מטומטום ואנדרוגינוס ואשה וקטן כו' ולא פליג ר' יהודה ומכשיר באשה וטומטום. ופרקינן כיון דאמר מר כל הפרשה כולה משמע מיד משמע דבר ברור הוא מה שפסלו בפסוק אחד הכשירו בפסוק אחר. וחזה חזהו על חטמא טהור מכלל שהוא טמא טומא לתרומה בלבד. לימד על מבול יום שכשר בפרה מי' הטהורי מכל טומאה והוא שהזורה עליו ושבל ולא נשאר עליו אלא העפרה כדתנינא בטפרי ולקח אזוב ושבל במים איש טהור ובא ויקביא אומר טהור למה נאמר עד שלא יאמר יש לי בדין ומה אם האוסף האפר בניגן טהור המזה לא כ"ש. הא מה ת"ל טהור שהוא טהור מכל טומאה ואיזה זה זה טבול יום. מכדי כתיב ולקח אזוב ושבל במים איש טהור והזה הטהור על הטמא וגו' והזה הטהור על הטמא הוי מיעוט אחר מיעוט טהור ולא טבול יום טהור ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות אפי' טבול יום הוא: ר' יוחנן אומר שחיטת פרה בזר כשרה ואע"ג דתני תנא קמיה פסולה לא צאית ליה ואפי' לרביה דאמר שחיטת פרה בזר פסולה ס) אלא אמר אי לא צאית לא מצינו שחיטה פסולה בזר. בא לו אצל פרו שניה כו'. תנא דבי ר' ישמעאל כך מדת הדין נוהגת יבא זכאי ויכפר על החייב כו': מי על הדוכד הרביעי של היכל מבחוץ. ת"ר וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש עד צאתו. רדרישניה דפרש אפילו בשעת הקטורת. ומיבעיא לן כפרה בהקטורה מג"ל ואמרינן מזכתיב הכא כפרה שנאמר לכפר בקודש ובתיב בירב וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל איהו היא כפרה ששנה לו ולביתו ולאחיו הכהנים ולכל ישראל הוי אומר זו הקטורת שאם תאמר כפרת דמים חלוקה כפרתם הוא וביתו ואחיו הכהנים מחכפרים בפרו וכל קהל ישראל בשעיר.

חשק שלמה על ר"ח ס) מלה ל"ל מי פסולה לה לימת מלא חמר לה מצית לו:

מסורת חש"ם עם הוספות

ב) [יומות טב. זמטיב ע"ב:], ג) [מנחות דף ק"ו:], ד) [מנחות דף ק"ו:], ה) לקמן מג. זמטיב מד. [ממיל כה:], ו) [עי' תוספות לקמן מד: ד"ה ומיהו], ז) לקמן מד:, ח) כריתות ו:, ט) לעיל סו:, י) מדות פ"ג מ"ג, יא) מה., יב) [פרק י"ל], יג) חולין יא., יד) מד ע"א.

הגהות הב"ח

(ב) מתני' בגמ' פרשעת קטן ומעכה בתוך של שלשת קבין ומיום מומה בשל שלשת קבין כ"ל וכן בגמ'ון: (ג) שם ומידע בגמעכו (ומיום כ"ג עולה בגמע ומיוכ בגמע) מפ"מ וכ"ג פ"ל ומיום עולין בגמע ומידרים בגמע וכן בגמ'ס: (ד) רש"י ד"ה על הכיוכ כו' ולפנים קאמר הפ"ל ומפ"ל מפ"ל והוחתה את הגחלים:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכתא]

הגהות וציונים

ס) בראשונים ובבית"י נוסף כל הפרשה כולה: ע) [עי' תוס' בבחיים סד ע"א ד"ה מן וכר דכתבו דלא גרס הכא "מן המאוכלות הפנימיות" עתי"ש (גליון). וכן במשניות דפרה ובכמה ראשונים וכתי"ו, וגם "ומנה גחלים אילך ואילך" ל"ג והנוסח שם "ותלה לראש המזבח וחתתה וירד", עי' בגמרא בתחילת הפרק הבא: פ) [גיר' ירושל' ורמב"ם והיום עולים באמצע וירידים באמצע וכ"ה בירושלמי לקמן מה ע"א בפיסקא והיום וכו' (גליון): צ) "באהל מועד" ליתא בקצת כת"י, ועי' שיח יצחק שמגיה כן ומביא מהרי"ב: ק) כת"י מגיס (כמו במגילה יב ע"ב ד"ה מרפנא), וכ"ה ברי"ף מלחיל ובברטנורה: ר) כת"י [חתה: ש) הוא דבור חדש (גבי יוסף): ת) [ע"ל ידה (רש"ש, וכן יש בכת"י): א) כת"י במזרחו: ב) [ע"ל בבבן (בארות המים, וכ"ה בכת"י): ג) עי' רש"ש שהקשה דכל תני שנקט רש"י מתן דמים למעה כמש"כ לעיל דף טו ע"ב, והגי"ר שמחה מדעסר כתב דצ"ל למתן דמים דחטאת והקפורת תמידין: ד) [ל"ה כשיר מבול יום כ"ה שם ביבמות בחוס' וחוי"ש פרק ג דפרה מ"ו ד"ה במעורבי] (גליון): ה) שיך למשנה מא ע"ב: ו) [ע"ל השנה, עי' שיח יצחק:

תוספות ישנים

לימד על מבול יום שכשר בפרה. נפרק בני העיר (דף יו:) מפרש אמאי לא ממעיט מסוכר כפוסים דוקא:ב) בא לו אצל פרו שניה כו'

עד אני ובימי ובני אהרן כו'. וא"ת למה ל"ל כאן מי ובימי ומימי כיון שכמרו בירור קמא וכ"ש כיון שכא בכבל הכתוב יש לגלול עלמו עכמים ומל לקמן (דף ס:). ג"י שעיר המתעלא אימא מ"ל שמכפר על שכבעים ואפ"ש מיט מוכיר בירור עליו אלא ישראל ומכא כיון שכא בכבל הכתוב כבר על פר זה פוטיזין מוכיר עלמו שפא שניה עליו כיון שכא נשמט הפר ולא עמידה כפרתו מדיון אבל בשעיר שמתעלה אין להחכיר כהנים כיון שכשמט כבר הפר שמוזכר עליו ואם מכפר זה עוד עליהם מ"ש מכל שעירי מעלות שבכל שנה?:

יכול אף בכל העזרה. לפ"ז יהא מדם שומד כמכהן מקטיר קטרת לפני ולפניס: אין לי אלא בשעת הקפרת קטורת. לקמיה מפרש מאי מתמעט: הוי אומר זו הקפרת קטרת. דלולו ממן דמיס מן שום מכולם שהפר מכפר עליו ועל מהנים והמעיד על ישראל[ב]:

בשילה ובית עולמים מניין. וכי מהי גוונא ממרינן לקמן בפרק (לקמן דף מו:) מניל (מלכי"ם) ממדבר נרבות נוב וגבעון שילה ובית עולמים ובפרק שני דסוטה (דף מח. ושם) גבי עפר קומה ומן העפר יכול אפי' בעזרה ת"ל באהל מועד אין לי אלא באהל מועד שבמדבר שילה ובית עולמים מנין ת"ל[א] בקודש אין לי אלא בשעת הקטרה בשעת מתן דמים מנין ת"ל[א] בבואו לכפר אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מנין ת"ל[א] עד צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל כפרתו קודמת[ו] לכפרת ביתו כפרת ביתו קודמת לכפרת אהרן הכהנים וכפרת אהרן הכהנים קודמת לכפרת כל קהל ישראל אמר מר אין לי אלא בשעת הקטרה מאי משמע אמר רבא וכן א"ר יצחק בר אבדימי וכן א"ר אלעזר אמר קרא[ז] וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל איזהו כפרה ששוה לו[ח] ולביתו ולאהרן הכהנים ולכל קהל ישראל הוי אומר זה הקטרת הקטורת וקטורת[ט] מכפרת אין דהא תני ר' חנניא[י] למדנו לקטורת שמכפרת שנאמר[יא] ויתן את הקטורת ויכפר על העם ותנא דבי ר' ישמעאל על מה קטורת מכפרת על לשון הרע יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי תנן התם[יב] פורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה א"ר אלעזר[יג] לא שנו אלא בשעת הקטרה דהיכל אבל בשעת הקטרה דלפני לפנים מהיכל פרשי מבין האולם ולמזבח לא פרשי מתיב רב אדא בר אהבה ואמרי לה כדי ר' יוסי אומר כשם שפורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה[יג] כך פורשין בשעת מתן פר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודת כוכבים[יד] הא מה מעלה יש בין ההיכל לבין האולם ולמזבח אלא שבהיכל פורשין בין בשעת הקטרה ובין שלא בשעת הקטרה ומבין האולם ולמזבח אין פורשין אלא בשעת הקטרה בשעת הקטרה מיהא פרשי מאי לאו בשעת הקטרה דלפני לפנים לא בשעת הקטרה דהיכל אי הכי הא מה מעלה ותו לא הא איכא הא מעלה דאילו מהיכל פרשי בין בשעת הקטרה בין בשעת הקטרה דלפני לפנים ואילו מבין האולם ולמזבח לא פרשי אלא בשעת הקטרה דהיכל הא קתני אלא פורשין בין בשעת הקטרה ובין שלא בשעת הקטרה ומבין האולם ולמזבח אין פורשין אלא

יכול אפי' בעזרה ת"ל באהל מועד אין לי אלא באהל מועד שבמדבר שילה ובית עולמים מנין ת"ל[א] בקודש אין לי אלא בשעת הקטרה בשעת מתן דמים מנין ת"ל[א] בבואו לכפר אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מנין ת"ל[א] עד צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל כפרתו קודמת[ו] לכפרת ביתו כפרת ביתו קודמת לכפרת אהרן הכהנים וכפרת אהרן הכהנים קודמת לכפרת כל קהל ישראל אמר מר אין לי אלא בשעת הקטרה מאי משמע אמר רבא וכן א"ר יצחק בר אבדימי וכן א"ר אלעזר אמר קרא[ז] וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל איזהו כפרה ששוה לו[ח] ולביתו ולאהרן הכהנים ולכל קהל ישראל הוי אומר זה הקטרת הקטורת וקטורת[ט] מכפרת אין דהא תני ר' חנניא[י] למדנו לקטורת שמכפרת שנאמר[יא] ויתן את הקטורת ויכפר על העם ותנא דבי ר' ישמעאל על מה קטורת מכפרת על לשון הרע יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי תנן התם[יב] פורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה א"ר אלעזר[יג] לא שנו אלא בשעת הקטרה דהיכל אבל בשעת הקטרה דלפני לפנים מהיכל פרשי מבין האולם ולמזבח לא פרשי מתיב רב אדא בר אהבה ואמרי לה כדי ר' יוסי אומר כשם שפורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה[יג] כך פורשין בשעת מתן פר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודת כוכבים[יד] הא מה מעלה יש בין ההיכל לבין האולם ולמזבח אלא שבהיכל פורשין בין בשעת הקטרה ובין שלא בשעת הקטרה ומבין האולם ולמזבח אין פורשין אלא בשעת הקטרה בשעת הקטרה מיהא פרשי מאי לאו בשעת הקטרה דלפני לפנים לא בשעת הקטרה דהיכל אי הכי הא מה מעלה ותו לא הא איכא הא מעלה דאילו מהיכל פרשי בין בשעת הקטרה בין בשעת הקטרה דלפני לפנים ואילו מבין האולם ולמזבח לא פרשי אלא בשעת הקטרה דהיכל הא קתני אלא פורשין בין בשעת הקטרה ובין שלא בשעת הקטרה ומבין האולם ולמזבח אין פורשין אלא

הא קתני. מיתיבי ר"ש אומר מה"ט שלא בשעת הקטרה דהיכל אומר שלא בשעת הקטרה היה לפני לפנים: בין בשעת הקפרת. [להיכל] ושלא בשעת הקטרה דקתני מנא הא שלא בשעת הקטרה דידיה שלא בשעת הקטרה לפני לפנים:

קדושה

כשהיו ישראל במדבר וסמוכין למדבר ומעלה עשן משום דכתיב נשמור קרא דכתיב והקריב אותו משם ולא מיבעי ליה דמיעוט הוא דלא ליתי מועד אלא מועד שילה ומיעוט שילה ומיעוט ומדבר למדבר ממרינן

לה א מיי׳ פ״ב מהל׳ עבודת יום הכ״פ ה״ה:
לו ב מיי׳ פ״ב מהלכות תמידין ומוספין ה״ה:
לז ג מיי׳ פ״ב מהלכות עבודת יום הכ״פ ה״ו:

רבינו חננאל

לא הקטורה דהיכל. הא איכא הא מעלה כר׳ אמור רב אדא בר אהבה ש״מ מעלות דאורייתא וחכי גמירי ליה פי׳ בגון עשר קדושות ששנינו במשנתנו וקדושות כל אחת יש לה מעלה מן האחרת ומעלת ההיכל ולולי מעלה בין (היכל) [אולם] ולמזבח. ואסיקנא אולם ובין האולם ולמזבח והא קדושה הוא׳ היכל האולם ב׳ קדושות הן. מפני מה לא היתה מחתה של זהב בכל יום שהחזרה חסה על ממונם של ישראל: תני חדא נתפזרו לו קב גחלים מכבדן לאמה. ותני אידך קביים בשלמא הא דתני [קב] דכבן היא דתניא כל היום חותה בשל זהב ומערה לתוך מחותה של ג׳ קבין ומחפה קב אלא הא דתניא קביים לר׳ יוסי ליתא דהא ר׳ יוסי תותה בשל שאה שהיא ג׳ קבין ומערה בשל ג׳ קבין קחני ונשארו ג׳ קבין לרבנן נמי ליתא דהא קב ונשאר לחן. ושנינן לר׳ שמעאל בן ר.נחמן בן ברוקה היא חתני בשל קביים היה מכניס נשארו מן הארבעה קבין [קביים] ובא רב אשי ואוקמה לר׳ יוסי ואמר הכי קתני ר׳ יוסי תותה בשאה מדברית ומערה לתוך ג׳ קבין ירושלמית ותרסין בעזרתן פרק ביצד משתתפין בחחומין ה״ר שאה ירושלמית עופרת על של מדברית שתות. בכל יום חותה חמחתה כבדה שהיתה גלולה עבה (והיום רך) ולמה היתה היום יפה אומרת כדי שתזיה ידה חחת וחדעו וחמצא מסיעתו. ניאשתיק ביסורי כראמר ב) רבינא בשמש בי הקב מפר לו מפישחקר. בכל יום היה זהבה ידוק חיום אדום. אמר רב חסדא ד׳ זהבים הן. זהב. זהב טוב. וזהב שחוט. וזהב אופיר. וזהב מופז. זהב סגור. זהב פרדים.

חשק שלמה על ר״ח

ב) [כלומר מפומו נפלו דבוי ל״ע כדאמר בריש [פרקין ו] נמנעו מ׳ לע״ל הקריב מעבדנו מוציאין וכ״ה בערוך ערך נסתכן].

לי״קוטי רש״י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות ויצוינים

ג) ״ב אדא (גליון): ד) צ״ל : בכל יום היתה ידה קצרה והיום ארוכה, והוא פיסקא מהמשנה (עי׳ שיח יצחק, רש״ש, וב״ה בכת״י): ג) [בתוספתא (פ״ב) איתא הגירי׳ ושתיק] (גליון): ז) צ״ל לא

(בארות המים, וב״ה בדפו״י): ה) כת״י אחרת: ו) דאי (כת״י): ז) ״שאמרו בשל ר׳ קבין היה החותה״ ליתא בכת״י: ח) כת״י ונעשו: ט) צ״ל הקטרה דמשמע הקטרה (באה״מ): י) יש להוסיף משיח (באה״מ): כ) שיח יצחק, ר״ש, וב״ה בכת״י): ל) [בתוספתא (פ״ב) איתא הגירי׳ ושתיק] (גליון): מ) ר״ל אחרונות (שיח יצחק): נ) עיין בריטב״א בריש סוגיין ד״ה לא שאנו וכדברינו יש להגיה גם כאן. ועי׳ בש״י (גליון): ס) ב״בושו (גליון):

דאילו מהיכל פרשי בין בקדושה דיחידה. הכי פירושא לחיכך ג) מאי הוה ליה למתני הכי ליתנו דמן בשעת הקטרה וכו׳ מאי הכי מיבעי ליה למתני שהיכל פורשין בין בקדושה לדיחידה בין בקדושה לכפנים ולפנים דמשמע בין דקטרת בין דממן דמיס ובין החולם ולמזבח אין פרישה אלא בקדושה דהיכל דקטרת ודממן דמיס ומאי נקטה הקטרת[ט] דמשמע הקטרת ומו לו בשלמא לדידי דאמרי דפורשין בין החולם ולמזבח לף בשעת הקטרה ומשי שם פרישה אחת היא ומשום הכי נקט הקטרה משום דעיקר קרא

מיירי בה וה״ה בממן דמיס:

אתיא בכפרה כפרה מיוחה״כ. תימה לי בשלמא שעירי עטרת כולכים כתיב בהו כפרה כפרצה שלא שלא פר כהן משיח לא כתב בה כפרה מע״ג לחיתקש לפר העלם דבר מצוה למאן דאמר כפרק לחיהו מקומן (זמיה דף כ) דבר הלמד מ״מ אין מוב ומלמד שהיקש וסא פר העלם גופיה בגזירה שוה לכפרה כפרה גמר ים יומר למאן דאמר מצמיס פרק בית שמאי (דף מ:) לפר זה פר העלם ומע״ג דקרא בדיחיה לחיכי שלא לשמה ומיהו מאי למימר כי היכי דלמרינן לחתני לפר זה פר העלם למאי דלשלין ליה בהיקשא מפר כהן משיח למיסוי כמאן דכתב בגופיה הכי נמי מאי למימר לחתני לפר זה פר העלם למאן דכתב בגופיה ומאן למאן דלמרינן למיסוי כמאן דכתב בגופיה הכי נמי מאי למימר לחתני לפר זה פר העלם למאן דכתב בגופיה ומאן למאן דלמרינן למיסוי כמאן דכתב בגופיה הכי נמי מאי למימר לחתני לפר זה פר יום הכפורים יש לומר לבדיחיה לף קשיי להא דתנן כיון דתדים ועשה לפר זה פר יום הכפורים כמאי עשה לפר זה פר כהן משיח הכי מיתקשו פר יום״כ ופר כהן משיח להדדי וגמר מפר יום״כ לפרשה לחף על גב דשעירי עטרת כולכים דלשלין להו חתם מלמכא חתמת כפר העלם ולרשלין מיים שעירי עטרת כולכים לא משא להו חתם כאילו הוקשו לפר כהן משיח אלא לפר העלם לכתב הכי קשי לחתם חתם להדדי ומאן ממעטו יחיה בעלמא הוא ומאן ממעטו שיהא מוקש לפר כהן משיח מאי פר כהן משיח ופר יום הכפורים בהילוך לחעת דקרא ממעט שהוקשו זה לזה ועשה לפר זה להיעו פר כהן[ס] כמאי עשה לפר יום הכפורים וכן פירש שם ר״ע[ע]:

בכל יום לא היה זה ניאשתיק. פרש״י עטרת להשמיע קול כלכלתיב ושמע קולו בעלו של הקודש[פ] ומירושלמי גרסינן עטרת שלא יהוה ונרמה לר״ע לעין עטרת של עור היה עשוי כמיב יהי של ממחה לומר מה שלא יהוה משום לכל לבי ממחה מס מקלמו מס כולו[צ] ולפיכך היה לריך היום עטרת יותר מבשאר ימים לפי שהיו הגחלים שהיקס בממחה זמן מרובה עד שהיתה ממה בלבה ושוב מוליא לחמה שהיא ממה מהעשרות הולמת לף וממחה[ק] ופריך מירושלמי לכתיב ושמעי קולו של ידי מקטרין היה נקטע לחתו עטרת לפיכ ד שיהא שמע קול ומשמע כגוף הממחה: **זהב** מוב. מפרש מירושלמי בשהיו לחתו לחיו נחסר כלום וזה מוסף על שם מקומו: **והיום** מקיתון של זהב. לחמר בפרק שני דזבחים (דף כב) דבכל כלי שרת מקדש לכתיב יחמלו לרבות שאר כלי שרת. ר״ש[ר]: רבי

ס) [שיחזקן כ. ומשיב מ:]. ע) [מלכ ב. ומ״ב], פ) [מלכ ב. ומ״ב], צ) [מחד דף נב. ומ״ב], ק) [מוספתא פ״ב ה״ח], ר) עירובין פג., ש) פ״ש בחוד״ה לא, ת) עי׳ ת״י לקמן נב. ד״ה חבביון, א) פסחים עד., ב) לעיל לב., ג) יבמות דף ז:, ד) כלים פרק א מ״ט, ה) לעיל יט:, ו) אחרי פ״ג ה״ה.

הגהות הב״ח

(ס) רש״י ד״ה שם פרישה שמא חיא. כולה פרישה שמא חיא. כולה מדע מעלה היא דמהיכל פרשי בין בקדש לבין בקדש ובין בקדש לדלפנים ולפנים דמקום הקטרה לפני ולפנים לף פרשי לף לעיכון לשמועינן ממקום הקטרה לפני ולפנים לף פרשי לף דמיס: **מעלות דאורייתא.** מעלות שמנו מכמיס במסכת כלים פ״ק (משנה ח) דקאמר התם הר הבית מקודש מירושלים והחיל מהר הבית ועזרת נשים מן החיל ועזרת ישראל מעזרת נשים ועזרת כהנים מהיכל ומזבח ובין האולם ולפנים ומבין לפנים ומזבח לף בשהיו בהילוך ומשמע מכאן דבשעת הקטרה לפני ולפנים לף פרשי לף דמיס: **אלא בשעת הקטרה והא איכא הא מעלה דאילו מהיכל פרשי בין בקדושה דיחידה בין בקדושה דלפני ולפנים ואילו מבין האולם ולמזבח לא פרשי אלא בקדושה דהיכל אמר רבא שם פרישה אחת היא אמר מר כך פורשין בשעת מתן פר כהן משיח ופר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים מנא לן א״ר פרת אתיא בפרה כפרה מיוה״כ אמר רב אחא [ס] בר אהבה שמע מינה מעלות דאורייתא והכי גמירי להו רא״י ס״ד דרבנן מאי שנא בין האולם ולמזבח דילמא מיקרו ועיילי מכולה עזרה נמי נפרשו דילמא מיקרו ועיילי בין האולם ולמזבח כיון דלא מפסיק מידי לא מינברא מילתא עזרה כיון דאיכא מזבח החיצון דמפסיק מינברא מילתא אמר רבא ש״מ [ע] קדושת אולם והיכל חדא מילתא היא דאי ס״ד שתי קדושות ניתנו אולם [פ] גופיה גזירה וניקום ונגזור גזירה לגזירה לא אולם ובין האולם ולמזבח חדא קדושה היא היכל ואולם שתי קדושות: בכל יום היה חותה בשל כסף וכו׳: מ״ט [ק] התורה חסה על ממונן של ישראל: והיום חותה בשל זהב ובה היה מכניס: מ״ט [ר] משום חולשא דכ״ג: בכל יום בשל ארבעת קבין וכו׳: תנא [ש] נתפזרו לו [ת] קב גחלים מכברן לאמה תני חדא קב ותניא אידך קביים בשלמא הך דתני קב רבנן אלא הך דתני קביים מני לא רבנן ולא רבי יוסי אמר רב חסדא רבי ישמעאל בנו של ר׳ יוחנן בן ברוקה היא דתניא ר׳ ישמעאל בנו של ר׳ יוחנן בן ברוקה אומר בשל קביים היה מכניס רב אשי אמר אפילו תימא רבי יוסי והכי קאמר בכל יום היה חותה בשל שאה מדברית ומערה לתוך שלשת קבין ירושלמיות: בכל יום היתה כבידה והיום קלה: תנא בכל יום היתה גלדה עבה והיום רך [ף] בכל יום היתה קצרה והיום ארוכה מ״ט [ב] כדי שתהא זרועו של כ״ג מסייעתו תנא [ם] בכל יום לא היה לה ניאשתיק [ן] והיום היה לה ניאשתיק דברי בן הסגן: בכל יום היה זהבה ירוק: א״ר חסדא שבעה זהבים הן זהב וזהב טוב [ס] [א] וזהב אופיר [ב] וזהב מופז [ג] וזהב שחוט [ד] וזהב סגור [ה] וזהב פרוים זהב וזהב טוב דכתיב [ו] וזהב הארץ ההוא טוב זהב אופיר דאתי מאופיר זהב מופז שדומה ירושלמית נתפזרו לו [ז] קמיץ ירושלמית: היה גלדה עבה. דופנה עבה לכך היתה כבדה: רך. ניאשתיק. מעטה מרשמה שמקשקש ומשמיע קול עור כיס עשוי שמו וגו׳ (שמות כה): וזהב הארץ ההוא טוב. מכלל למיכל זהב ממעלה שהיקס

תוספות ישנים

אתיא כפרה כפרה. תימה למאי לף מיבעי ליה בקטרת מנת לף לפרסיק בשעת הקטרה להיכל דהא בקטרת מבעי ליה דמשמע בין בקטרת ללפני ולפנים לבל בקטרת לבדה שהוא כמו ממן דמיס לף פרישה לבדה ומיהו לף ל״ל דבמקום מעלה שהיקס בכל

שדומה לפז. מלמיד כמרגלים: שנמוזה כחוט. מפני שהוא רך: כל החנויות נסגרות. שלין מכר לוהב לחר מפני זה: תניא נמי הכי. לעל שם שדומה לפז הפרים נקרא זהב פרוש בלבני הימים (ג ג): והלא בבר נאמר. בשל כל ימות השנה ושמקת ממנה הדק: אלא דרך ימין. שהוא לומכה שהרי הכהן פרוס לך שלה ממרחו של כהן שמשמך ליפנות[ד] לימין: משום בבודו (ב). להלחם מציעתו שהוא כך פיס ומקף לנוך ושלא לנוך: שמופיעין לבו ביום. ליטול ממנה גחלים לקטורת של לפני ולפנים שלל קטורת של מזבח הפנימי הרי הוא כקטורת של כל השנה: שלל קיום האש. שאם אין שם של מערכה גדולה ממבשר מוסיפין עליו מזה: שלא נתעבלו. שלא ימנו על מערכה או ניחנו ולא הספיקו להמעבל: להצתת האלימא. להלים בהן חור מערכה גדולה: אלימא. מקשים לקיש: ורבי יוסי הצתת אלימא מנא ליה. שהמת בלשון של מזבח הפנימי ולא ילים על הלבים ושלא כהן לוהלקן על המזבח: ובבלי שרת. בלטוש בגדי כהונה: וכי תעלה על דשתך. מלמד שאמה לוהל מן הלא על המזבח מוקד ט שיהא בלשון של מזבח כלים הוקרבו לוהלקת זה להטעינה כהן וכי מעלה על לב שזר קרב לגבי מזבח והלא נאמר (במדבר יח) לך לל כלי הקדש ולל המזבח לא יקרבו: אלא לימד על הצתת האלימא שלא תהא אלא על ראש המזבה. ולימד קרל לקיש שהא מהת כרבי יוסי וכהוא לכתיב בהמי קרל לגופיה לימעוך לה[ה] שנאמית לא נריכה כהן ולא יעלנה זר ויזרקנה למזבח: ורבי יהודה. אמר לך: אי מהתם. מהאי על המזבח כרי אמר ג' דשמעין מיהא שהאמה נרמא למזבח לא שמעין דשפולה מז היה[ו] מימעל קמי זר אמרא ועביד במפומא: מנא ליה. לרבי מערכה: נפקא ליה מואש. ומ"ו לרים: שדומה לפז ° זהב שחוט שנטוה כחוט ° זהב סגור בשעה שנפתח כל החנויות נסגרות ° זהב פרוים שדומה לדם הפרים: בכל יום מקריב פרם שחרית וכו' בכל יום היתה דקה והיום דקה מן הדקה: תנו רבנן [א] דקה מה ת"ל והלא כבר נאמר [ב] ושחקת ממנה הדק אלא להביא דקה מן הדקה: בכל יום כהנים עולין במזרחו של בבש: דאמר מר [ג] כל פינות[ז] שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח: [ד] והיום (עולין[ח]) באמצע (ויורדין[ט]) באמצע: מאי מעמא [י]משום בבודו דכהן גדול: בבל יום כהן [גדול] מקדש ידיו ורגליו מן הביור וכו': מאי מעמא [ב]משום בבודו של כהן גדול: בבל יום היו שם ארבע מערכות: תנו רבנן [ג]בבל יום היו שתים מערכות והיום שלש אחת מערכה גדולה ואחת מערכה שניה של קטורת ואחת שמוסיפין בו ביום דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר [ד]בבל יום שלש והיום ארבע אחת של מערכה גדולה ואחת מערכה שניה של קטורת ואחת של קיום האש ואחת שמוסיפין בו ביום רבי (מאיר[ה]) אומר בבל יום ארבע והיום חמש אחת של מערכה גדולה ואחת של מערכה שניה של קטורת [ו]ואחת של קיום האש ואחת לאיברים ופדרים שלא נתעבלו מבערב ואחת שמוסיפין בו ביום דבולי עלמא מיהת תרתי אית להו מנלן [ז]אמר קרא [ח]היא [ט]העולה על מוקדה על המזבח בל הלילה זו מערכה גדולה [י]ואש המזבח תוקד בו זו מערכה שניה של קטורת ורבי יוסי קיום האש מנא ליה נפקא ליה [יא]מוהאש על המזבה תוקד בו ור' יהודה ההוא להצתת אלימא הוא דאתא דתניא היה רבי יהודה אומר [יב]מניין להצתת אלימא שלא תהא אלא בראשו של מזבח תלמוד לומר [יג]והאש על המזבח תוקד בו אמר רבי יוסי מניין שעושה מערכה לקיום האש תלמוד לומר והאש על המזבח תוקד בו ורבי יוסי הצתת אלימא מנא ליה נפקא ליה מהיכא דנפקא ליה לרבי שמעון דתניא [יד]ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח [טו]לימד על הצתת אלימא שלא תהא אלא בבהן כשר ובבלי שרת דברי ר' יהודה אמר לו רבי שמעון וכי תעלה על דעתך [טז]שזר קרב לגבי מזבח אלא לימד על הצתת אלימא שלא תהא אלא בראשו של מזבח ורבי יהודה אי מהתם הוה אמינא קאי אוראנא ועביד בבמפוחא קמ"ל ורבי מאיר איברים ופדרים שלא נתעבלו מבערב מנא ליה נפקא ליה [יז]מואש ורבנן [יח]ואין לא דרשי ורבנן איברים ופדרים שלא נתעבלו מבערב מאי עביד להו [יט]מהדר להו למערכה גדולה דתניא מניין לאיברים ופדרים שלא נתעבלו מבערב שמודרן

רבי יוסי אומר בבל יום ג' והיום ד'. מימה בפרק שני דתמיד (דף כט.) תנן מילנו מעם עלי מלמה וכו' ומוקי להכיא מתניתין כר' יוסי בפרק קדשי קדשים בשלמא זבחים מתוקמא כרבי יוסי והא קמני מיפף והלימו שתי מערכות ילדו ומאו לוקמה הגזית ולרבי יוסי הא קלמר בבל יום היו שם שלש ודוחק הוא לומר שבר ליה כוותיה בחולין (דף מה.) ומהיכי מתקלי לה מדלא מקשה הש"ס ולא קל מתיב ליה מדתני דתמיין להדדי ומתיימן מחזק ימיל ומחזק קרל מפיק לה והקשה רבי לולמן בשמחה הנשמה שלא היה מקום מערכה גלוי לאמה כדאמר בפרק קדשי קדשים (דף מב:) ולומרינן נמי התם גחינן שמשה משה מרכן ולחזק לאמה ג"כ כל הני מערכות היכל הוו קיימי ולריך לומר בלאמה של הילון רגלי הכהנים[כ] והיו מסנגין הממערכה גדולה עד הני מערכות: ורבי תעלה על דעתך שזר קרב אצל המזבח. הקשה רש"י לדיליה נמי מקשי למוקי קרל להצתת אלימא הכהן לאה לי וכי תעלה על דעתך לומר לשזר קרב כו' ומיכן לתלמוך משום הדרשין לעיל בפוף פרק קמא (דף כה:) ונחנו בני אהרן הכהנים לאש על המזבח מלינו שהכהן יורדם מן הבמים מלוה להמיל מן הדשיון ובפ"ק דקדי מלינו שהכהן מדליק את הנר ומפשר דקדי מלינו שהכהן מדליק את הנר ומפשר בכל יום היו שם ד' מערכות והיום ה' דברי ר' מאיר בר'. ותנו רבנן בכל יום היו שם ד' מערכות והיום ה' מערכה גדולה ומערכה של קטרת ומערכה של קיום האש ומערכה לאברים ופדרים שלא נתעבלו מבערב ומערכה שמוסיפין בו ביום. כ"ע ר' יהודה ור' יוסי ור' מאיר כלהו שרץ בבי' מערכות שנא' העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה זו מערכה גדולה ואש המזבח תוקד בו זו מערכה שניה של קטרת ור' יוסי ור"ש ראית היה מערכה שלישית לקיום האש ל) מוקץ להאי קרא להצתת האלימא והיא ולהבה עצי המערכה שלא תהיה אלא בראשו של מזבח שנאמר והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה. מי קאי אארנא ועביד בממורה. כגון שעשאו אדם בקורקע העזרה ומצמה במפוח אורך של נחושת וביניצא בו מחרכה שע"ג המזבח ומשלהבה. ור' מאיר דאית ליה מערכה ובעינא לאברים ופדרים שלא נתעבלו מבערב דרישׁ ר' דואש מדהוה ליה למכתב אש וכתיב ד' תדבון ר' לא דרשי אלא אברים

חשק שלמה על ר"ח

ל) נ"מ מחקר כאן ול"ל שפיר ליה מקרא למכתב אש ממזבח הנר ור' יהודה מפקק להאי קרא וכו'.

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

ד) ל"ל ומ"ו: ה) [נקמן נמ: מוסס מכ: מוסס מו:]. ו) עיין לעיל מחמימין דף מג: מה שכתבתי על הגליון. ז) [תוספתא פ"ב ה"י]. ח) [לעיל לב.]. ט) [לעיל כד:]. י) [ובמיס סה. מנחות כ.]. יא) [ובמיס סה. מכ: סה. מוסס כמ. מהימדין כב. נמ: מנחות לב. סנהדרין כב. נמ: סו:]. יב) [ובמיס סב., יג) לשונו ממגילה סתרים מובא לקמן מו: בתוד"ה כי ע"ש]. יג) כא.]. יד) פ"ג ה"ה, טו) כד., טז) ע"ז רש"י שם ד"ה ושלינא]. יז) ב"ר שם, יח) פסחים עד., יט) ע"ז תמיד פ"ו מ"ג, כ) כט., א) ע"ש יד. תוד"ה ד"ש.

הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה משום בבודו של כהן גדול להלמות מהימנומו:

גליון הש"ס

גמ' זהב שחוט. מ"ש ר' מו: שם זהב סגור. מ"ש ר' כג: שם זהב פרוים. תה"ש ג ו:

תורה אור השלם

א) וְלָקַח כְּלִי מְלֹא הַמַּחְתָּה גַּחֲלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי יְיָ וּמְלֹא חָפְנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה וְהֵבִיא מִבֵּית לַפָּרֹכֶת: [ויקרא טז, יב]

ב) וְשָׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה הָדֵק וְנָתַתָּה מִמֶּנָּה לִפְנֵי הָעֵדֻת בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר אִוָּעֵד לְךָ שָׁמָּה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם: [שמות ל, לו]

ג) וְצִוִּ אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָהּ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ: [ויקרא ו, ב]

ד) וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים: [ויקרא ו, ה]

ה) וְנָתְנוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל הָאֵשׁ: [ויקרא א, ז]

תוספות ישנים

נתפוררו לו קב נחלים שכבדין לאמה. הקשה רבינו נסים נפרן[ב] היכי מכמרן לאמה ומפסיק קרש והלא קרשי מלי שרת ומנן (פרשת פ"ו מ"ח) העמיד ב"ש על קמרת ושטה ומלים שעב מטל יום מתקמרן שמשכל את כולן ור"ל שאין כלי שרת מתקדשין אלא במיחת כהן שנוגע בכולן כאחת ולא בזה אחר זה ומשני

סודרן על גבי כבש או על גבי סובב. מכל מקום נעזרה ומיתרן ר"י דגמי שמיעת קדשים קלים כמיע לפני ה' ממזרח שאם תאכל מנהו לעניין סופה: שיבולי שועל. פוקעין שפקעו מעל המקדה מנהו לעניין סופה: שיבולי שועל. פוקעין שפקעו מעל המקדה ומלעלה הרי הוא כמזבח ואין לינה מועלת בגרעמו של מזבח[ג] וכן כבש. ריב"ן. ועוד שמצר למיקום יש להורידו מן המזבח מכל מקום כשמולען על הסובב והכבש לא מיקרי ירידה:

נאמרה אש בקטורת. ר"ל לכמיב גבי קרא אחת ומהכן אין ממתנו ומנו כהן אש ומימו עליהן קטורת:

תמיד שאמרתי לך לא תהא אלא על מזבח החיצון. להמלי קרא במזבח העולה כמיב: אש מחתה ומנורה. אם היה"כ ללפני ולפנים ואם למנורה להמלקת נרות בכל יומא מניין שאמה מעלת מעל המזבח המיון: הכי גרסינן נאמר כאן אש בקטורת. לכמיב יקטירנה ואין הקטרה אלא אש: מה להלן בממוך לו. במזבח החיצון המיון שהמנור לפנימי שעליו הקטורת נקטל לף מאמה ומנורה נוטל מן הממוך לו והוא מזבח הפנימי שהמנור לממוך ולפני ולפנים: אש תמיד. אם שאמרתי לך כן תמיד והוא על מנורה שנאמר נר להעלות נר תמיד: נאמר אש בקטורת. של כל יום: ולקח מלא המחתה מעל המזבח. (ויקרא מ) ומהיכן מלפני ה' מלד מערב: הכי גרסינן איהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון. ליהוי מזבח שיש לנלנ כו מה ממנו לפני ה' שהחקק הכתוב לומר מלפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון או כלך לדרך זו נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש במחתה ומנורה מה להלן בממוך לו אף מחתה ומנורה בממוך לו ת"ל אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה אלא אש בראשו של מזבח החיצון למדנו אש למנורה אש למחתה מניין ודין הוא נאמרה אש במחתה ונאמרה אש במנורה מה להלן על גבי מזבח החיצון אף כאן על מזבח החיצון או כלך לדרך זו נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש במחתה מה להלן בממוך לו אף כאן בממוך לו תלמוד לומר [ה] ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' איהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון ואיצטריך למיכתב מעל המזבח ואיצטריך למיכתב מלפני ה' דאי כתב רחמנא מעל המזבח הוה אמינא מאי מזבח מזבח פנימי כתב רחמנא מלפני ה' ואי כתב רחמנא מלפני ה' הוה אמינא דוקא מלפני ה' אבל

שמודרן על גבי מזבח ואם אין מחזיקן שמודרן על הכבש או ע"ג סובב עד שיעשה מערכה גדולה ומודרן ת"ל [א] אשר תאכל האש את העולה על המזבח ור' מאיר עיכולי עולה אתה מחזיר [א] ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת דתני [ב] ר' חנניא בר מניומי בדבי ר' אליעזר בן יעקב אשר תאכל האש את העולה על המזבח עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת דכולי עלמא מידחת מוסיפין בו ביום אית להו מנא להו נפקא להו [ג] מוהאש ואפילו למאן דלא דריש [ד] ואו"ו ואו"ו ה"א דריש אש תמיד למאי אתא מבעי ליה לכדתניא [ואו] [ג] אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה [ב] לימד על מערכה שניה של קטורת [ה] שלא תהא אלא על המזבח החיצון אש מחתה ומנורה מניין ודין הוא נאמרה [ד] אש בקטורת ונאמרה [ה] אש במחתה ומנורה מה להלן על מזבח החיצון אף כאן על המזבח החיצון או כלך לדרך זו נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש במחתה ומנורה מה להלן בממוך לו אף מחתה ומנורה בממוך לו ת"ל אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה [ג] אש תמיד שאמרתי לך לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון למדנו אש למנורה אש למחתה מניין ודין הוא נאמרה אש במחתה ונאמרה אש במנורה מה להלן על גבי מזבח החיצון אף כאן על מזבח החיצון או כלך לדרך זו נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש במחתה מה להלן בממוך לו אף כאן בממוך לו תלמוד לומר [ה] ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' איהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון ואיצטריך למיכתב מעל המזבח ואיצטריך למיכתב מלפני ה' דאי כתב רחמנא מעל המזבח הוה אמינא מאי מזבח מזבח פנימי כתב רחמנא מלפני ה' ואי כתב רחמנא מלפני ה' הוה אמינא דוקא מלפני ה' אבל

אשר תאכל את העולה. מס מינו ענין למילמה להם כמיב העולה על מוקדה מנהו לענין סופה: שיבולי שועלה. פוקעין שפקעו מעל המזבח וקרי ביה מאכל לאש העולה[ד] על המזבח: אש תמיד תוקד למאי אתא. כיון דלכתם כל מוקדות לענינא: שלא תהא אלא על מזבח החיצון. להמלי קרא במזבח העולה כמיב: אש מחתה ומנורה. אם היה"כ ללפני ולפנים ואם למנורה להמלקת נרות בכל יומא מניין שאמה מעלת מעל המזבח המיון: הכי גרסינן נאמר כאן אש בקטורת. לכמיב יקטירנה ואין הקטרה אלא אש: מה להלן בממוך לו. במזבח החיצון המיון שהמנור לפנימי שעליו הקטורת נקטל לף מאמה ומנורה נוטל מן הממוך לו והוא מזבח הפנימי שהמנור לממוך ולפני ולפנים: אש תמיד. אם שאמרתי לך כן תמיד והוא על מנורה שנאמר נר להעלות נר תמיד: נאמר אש בקטורת. של כל יום: ולקח מלא המחתה מעל המזבח. (ויקרא מ) ומהיכן מלפני ה' מלד מערב: הכי גרסינן איהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון. ליהוי מזבח שיש לנלנ כו מה ממנו לפני ה' שהחקק הכתוב לומר מלפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון או כלך לדרך זו נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש במחתה ומנורה מה להלן בממוך לו אף מחתה ומנורה בממוך לו ת"ל אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה [ג] אש תמיד שאמרתי לך לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון למדנו אש למנורה אש למחתה מניין ודין הוא נאמרה אש במחתה ונאמרה אש במנורה מה להלן על גבי מזבח החיצון אף כאן על מזבח החיצון או כלך לדרך זו נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש במחתה מה להלן בממוך לו אף כאן בממוך לו תלמוד לומר [ה] ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' איהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון ואיצטריך למיכתב מעל המזבח ואיצטריך למיכתב מלפני ה' דאי כתב רחמנא מעל המזבח הוה אמינא מאי מזבח מזבח פנימי כתב רחמנא מלפני ה' ואי כתב רחמנא מלפני ה' הוה אמינא דוקא מלפני ה' אבל

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ג מהל' תמידין ומוספין הלכה ב:
מה ב סמ"ג עשין כ: ד ופ"ע הל' ו: מו ג סמ"ג עשין יג:

גליון השי"ם

גמרא שלא תהא האש על המזבח החיצון. עיין לעיל דף נג ע"ל תוס' ד"ה מכלל:

הגהות וציונים

ב] כת"י אשר תאכל האש החזר על המזבח: ג] צ"ל למאי (בארוכות המים): ג] צ"ל בעזרה (בנזי יחסף): ד] יש להוסיף וגחלים (בארוכות המים): ה] לר' יהודה לעיל טז ע"א ור"ע (הג"ר שמחה מדעסר):

רבינו חננאל

ומדרין שלא נתכלו מבפריב סתרן בציר המזבח עד שיסוד המערכה גדולה ואח"כ מחזירן עליה שנאמר אשר תאכל האש את העולה על המזבח כלו' מחזירם ע"ג המערכה שבמזבח. ור' מאיר הא' קרא אשר תאכל האש מסיק לה לדרשא אחרינא כדתני רב חנניא בר מניומי בדבי אליעזר בן יעקב אשר תאכל האש את העולה על המזבח מיכולי עולה אתה מחזיר אי אתה מחזיר מיכולי קטורת ואי אתה מחזיר מיכולי קטורת שפקעה ממזבח הקטרת אפילו קרטין שבהן אין מחזירין אותה ע"ג המזבח. דכ"ע מיהת שוין שמוסיפין ביתה"כ מערכה יתירה על כל הימים. מנא להו ופרשינן מהאש היה לו לכתוב אש ולמה כתב והאש אלא לומר שמוסיפין ביה"כ מערכת אש אחרת. הנה דרשנו הני קראי ואש המזבח תוקד בו. והאש על המזבח תוקד. האי קרא אחרינא אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה למאי אתא לבדתניא ואש המזבח תוקד בו לימד על מערכה שניה של קטורת שהיה מזבח החיצון. אש מחתה. שנאמר ולקח מלא המחתה גחלי אש. ומנורה דכתיב בה להעלות נר תמיד היא הדלקת נרות באש. מנא לן שהיא ממזבח החיצון ולמד בהן מן הדין בזה הדרך נאמר הן אש בקטרת תאמר הן אש במחתה ומנורה כו' ודחזינן כלך לדרך זו כו' כלומר כך למוד מהמזבח הקטורת האש שאתה נותן ומקטיר עליה איך מכניסה אלא מן הסמוך לה דהוא מזבח החיצון כמו שאמרנו במסכת זבחים בפ' קדשי קדשים (נח) ר' יוסי היא דתניא ר' יוסי אומר כל הנישל מבחוץ ליתן בפנים אינו נותן אלא בסמוך שלפנים. וכן אמרו למעלה בענין סידור המערכה כדיש לקיש דאמר אין מעצירין על המצות. וכי פייל בהיכל במזבח הקטורת פנע בדישא. כדכתיב שלהן בפתן משרין מן הכותל כר. וכבר פירשנוהו שם בפרק אמר להם הממונה כן אש מחתה ומנורה לא תהיה אש אלא ממזבח החמ הסמוך להם לכך בא זה אש תמיד תוקד על המזבח ללמד כי האש אשר כתבתי לך תמיד תהיה אש של מנורה כדכתיב להעלות (אש תמיד ובמנורה כתיב להעלות) ו) נר חמיד אש מחתה מניין ולא אשכחנא בה טעם אלא מגופה שנאמר ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ת"ש מניין מדכתיב לפני ה' שמעינן מינה דבעינן אש ממזבח שאין כולו לפני ה' ואמרינן איזהו מזבח שאין כולו לפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון אבל מזבח הפנימי כולו לפני ה' הוא שנאמר ויצא אל המזבח אשר לפני ה' זה מזבח החמה לפי שמזבח החיצון יש בו ל"ב ופתחו ההיכל אינו רחב אלא ר' אמה ומה שהוא כנגד הפתח הוא לפני ה' והשאר לא וכבר אמרנו מזבח ממרצע באמצע עזרה הזה דבר בתרי הוא ועניין הזה פשוטה בחלת פרק היה מביא מבחוץ (דף יד ע"ב) ואצטריך למיכתב מלפני ה' למעט מזבח הפנימי שהוא כולו לפני ה' ואצטריך למיכתב

מסורת השי"ם עם הוספות

ג) מנחות כו: [שמות פג:]. ד) [יומא עב: מנחות נא: פו:]. ג) זבחים דף פז. ע"ש. ז) זבחים דף לב. ה) ד"ה ורבותא דתרבה פ"ד סה"א. ו) ד"ה ורבותא דתרבה פרשתא ג סה"ד ופ"ו ה"ו. ז) זבחים דף מ:. ח) שם מט ע"ב.

הגהות הגר"א

[א] גמרא (למתמיד). (שם תמיד מוקד על) ממזבח לא מכנה) מ"מ וכ"כ ואש המזבח תוקד בו (וכ"ה בגמרא כתבים וכמ"ש לעיל עמוד ב' ובדף נג ב'):

תורה אור השלם

א) וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: [ויקרא ו, ג]

ב) וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים:

[ויקרא ו, ה]

ג) אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה:

[ויקרא ו, ו]

[בני ירח (ובא"א) צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ: [ויקרא ו, ב]

ד) [ישע"י] וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִרֶנָּה:

[שמות ל, ז]

[לחזק] וְיִתְּנוּ בָהֶן אֵשׁ וְשָׂמוּ עֲלֵיהֶן קְטֹרֶת לִפְנֵי יְיָ מֹעֵד וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ הוּא הַקָּדוֹשׁ רַב לָכֶם בְּנֵי לֵוִי: [במדבר מז, ז]

ה) וְלָקַח מְלֹא הַמַּחְתָּה גַּחֲלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי יְיָ וּמָלְאוּ חָפְנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה וְהֵבִיא מֵבַיְתָה לַפָּרֹכֶת:

[ויקרא מז, יב]

[ובזוהר] וְאַתָּה תְצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד: [שמות מז, כ] (ער"ר והבינו אלקים)

ליקוטי רש"י

שמודרן על גבי מזבח. כדי שלא יפקלו בגיהה ואמר מערכה גדולה יפלדם ויקטירם. אשר תאכל האש העולה על המזבח. ללומר דבר שמסמיל שהם לאכול מבשרם העולה על המזבח אם תוסו (על העולה) [אמר] מאני מניח על המזבח ממעלה על המזבח (חמיד כט.). עיבולי. [שפוקמין] [מנחות כו:]. אשר תאכל האש. קלי יתיל בהיכל במזבח הפנימי ולקח שהם מלא לגחלים מאכל שהם הוא שלא לגחלים ממנו (מנחות כו:). בלך. לכם לן שלא שקילל לעשן [שבת קמה:]. ולקח מלא וכו' ואין כולו לפני ה'. דהייט נקרן מערבית לכתיב ולקח מלא מחמתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ותמרינן (יומא דף מט) מיהו מזבח שמקטרו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה מזבח שמקטרו לפני ה' דכל הנוטל (מחילון) מצמון לינתן (פנימי) בפנים אין נוטל אלא בפנים שלין לפנים פמוך [ממנו] אלא שהוא בנגד הפתח שלין קרוב לפתח יותר מפומו אלא בנגד הפתח [חמיד כט.].

אבל מהאי גיסא דהאי גיסא והאי גיסא אימא לא צריכא. נהי למיקם אכל לפלגי' דהאי גיסא והאי גיסא כאחד מי מלי לעבד

אבל מהאי גיסא[ב]. לפתח לא ותפ"ג דלד מערבי הוא: הכי גרסינן אומר היה ר"מ איברי עולה שניותרו כו'. ולא גרסינן עולה (ב) מול דלד גרסי' ליה מאי תימא דקא פריך ליה הא מתח לקמיעין שמא ומה מאמר הכי פריך ליה כגון יום תגן ותפילו בשמא להא[ד] הלד פריך ליה תו תפילו[ה] בשמא מילתיה: **מאי קמ"ל**. דקמיר עושה להן מעלכה בחול תמינא בגל יום הוי שם ל' מערכות ואלא מיניהו לאיברים **לפסולין**. הך למה עלו לא ירדו: **שמשלה** בהן האור. למהיות שמעת נעשו לממו של מזבח[ו]: **תניא היום חמש**. והלי יום"כ בשבת ותקמי למיבני תמיד של ערב יום"כ עושה להן מערכה ביום"כ: **בבל יום**. היו מרגע מערכות מגן ותפילו שמא בשמע: **ופ"ינא דרב הונא**. מדבר קפנא ומלרכא לאמר בכל יום לממיתין דווקא הוא ותפי' בשבת דרב הונא סבר בכל יום לגבי מזבח: **תחילתו** דוחה. ממיד של שבת נשמע בשבת וקרב בשבת: **סופו אינו דוחה**. ממיד של ערב שבת אין מביאין נקטורין מלמחר אלא מעלן מבעוד יום: **חבי גרסינן** גופא אמר רב הונא סופו אינו דוחה כו' מלי אינו דומה: **אינו דוחה את השומאה**. הקטר מלבים ואימורין אלא זריקת דמו בלבד. ליטעמ' מחבירא מחילתו הקטר מלבים סופו מיבים שיעורתו והרחמן נלחה בעיני: **טומאה**

אבל מהאי גיסא ומהאי גיסא אימא לא צריכא א"ר אלעזר משום בר קפרא אומר היה רבי מאיר איברי עולה שניותרו עושה להן מערכה בפני עצמה וסודרן[ט] ואפילו בשבת מאי קמ"ל תניא בבל יום היו שם ארבע מערכות א"ר אבין לא נצרכה אלא לפסולין ודוקא שמשלה בהן האור אבל לא משלה בהן האור לא איכא דאמרי אחד כשירין ואחד פסולין אי משלה בהן האור אין ואי לא לא ואפילו בשבת תניא והיום חמש אמר רב אחא בר יעקב איצטריך סלקא דעתך אמינא הני מילי היכא דחל יום הכפורים להיות אחר השבת[י] דחלבי שבת קרבין ביוה"כ אבל באמצע שבת לא קמ"ל אמר רבא[כ] מאן האי דלא חייש לקמחיה הא בבל יום תגן קשיא ופליגא דרב הונא דאמר תחילתו דוחה סופו אינו דוחה גופא אמר רב הונא[א] תמיד תחילתו דוחה סופו אינו דוחה מאי אינו דוחה רב חסדא אמר דוחה את השבת ואינו דוחה את השבת המוטאה (ורבא[ס]) אמר[ב] דוחה את המוטאה ואינו דוחה את השבת[ר] אמר ליה אביי (לרבא[ג]) לדידך קשיא ולרב חסדא קשיא מאי שנא קשיא לדידי לא קשיא סופו כתחילתו

[ו] ואפי' בטומאה שבת נמי במועדו ואפי' בשבת ולרב חסדא קשיא מאי שנא שבת דכתי' במועדו אפי' בשבת טומאה נמי במועדו ואפי' בטומאה אמר ליה לא לדידי קשיא ולא לרב חסדא קשיא לדידי לא קשיא סופו כתחילתו טומאה

קרבנותיו[ז] קתמר ומיתורא דבשבתו דרשינן מלבי שבת קריבין מי"ט מו ביוה"כ למר כדלתית ליה מלא גרסה ליבי"ת ולר"י דבת לתמר ולא שלת מול בשבת מלא גלא מעלה בהן מאור והוהו למיעבי מיבים ופדלים הוא לתמת במעלה בהן מאור ול"כ הא דקתמר הכא לגיטנא קתמ דווקא מעלה בהן מאור ודווקא מבלי קבורן לא לא מני למימר מבלי קבורן לא מפלו אלא מאור מ"ק מבלי קבורן לא מלינא למימר למיבד למיבד בהן מאור ומיהו מבלי קבורן לא מני מי הוה כתב קרא ללא מעברו למיעבי מיבים ופדלים דכתיב עולת שבת בשבתו הוה דרשינן ליה הכי אם נאמר או בגלל שבת או יקחה לפירוש הרב פורת דוחלי מי לא הוה מצברו למיעבי מיבים ופדלים דכתיב עולת שבת בשבתו לא הוה דרשינן מלא שבת בשבת הוה דרשינן ליה הכי אם נאמר או בגלל יו"ט או יקחה לתמות שהיה שבת בשבתו הוה דרשינן ליה הכי אם נאמר או בגלל שבת או בגלל יו"ט דלא מיבעי ליה לתמר למיעבי מיבים ופדלים הוא דלתמת מיכא לאוקמי בין בשבת בין ביו"ט. **תחילתו** דוחה ואפילו אינו דוחה רב חסדא **אמר** דוחה את השבת כו'. פרש"י תחילתו תמיד שמיטה וזריקה דוחה את הטומאה סופו שהיו הקטרתו אינו דוחה הטומאה שבל שבת דוחה והיכי דמפ"ק דבשבת מיירי למיעבי מיבים ופדלים דמול שיעורו מי מצינו בשבת שהיו מביאין קרבן ציבור ואין מקטירין אותו עד למחר ומיהו לא מלינו אלא בשבת שחל להיות ערב יום"כ ומיירי בשבת שחל להיות ערב יום"כ

מח א ב גמ' פ"ב מהלכות תמידין הל' ו:

שצת היינו מפילו קופו הקטרתו ולרב מקדש מחילתו דומה טומאה היינו דווקא שמיטה וזריקה ולילה למימר ללרבה נמי תמיד לשצת מחילתו דומה שצת שמיטה וזריקה קופו הקטרתו מינו דומה להאמר נפרק מלו לבריס (פסחים דף סח:) כל ולמה כתיב מציאה מלוה בשמעה שהרי הקטר מלבים ומימורים כשריס כל הלילה ואין ממתין להס על שמתעו ועוד ממי קאמר רבה שצת מחילתו ללו בר מידחי שצת הוא קופו נמי לא דמי ומי קופו אין דמי דקאמר מפילו תמיד לשצת ממי קאמר לללו בר מידחי שצת הוא הא בר מידחי שצת הוא קופו נמי לא דחי לרב חסדא לא קשיא קופו כתחילתו (תחילתו) לית ליה שבת דהותרה היא בציבור קופו נמי דחי טומאה דדחויה היא בציבור תחילתו דעיקר כפרה דחי קופו דלאו עיקר כפרה לא דחי איתמר המכבה אש מחתה ומנורה אביי אמר חייב רבא אמר פטור דכביה בראשו של מזבח דכולי עלמא לא פליגי דחייב כי פליגי דאחתיה אארעא וכבייה אביי אמר חייב אש המזבח הוא רבא אמר פטור כיון דנתקה נתקה אלא הא דאמר [ה]רב נחמן אמר רבה בר אבוה המוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה חייב כמאן כאביי אפילו תימא כרבא התם לא אינתיק למצותה הכא אינתיקה למצותה איכא דאמרי דאחתיה אארעא ובכייה דכולי עלמא לא פליגי דפטור כי פליגי דכביה בראשו של מזבח אביי אמר חייב אש המזבח הוא [ו]רבא אמר פטור כיון דנתקה נתקה אלא הא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [ז]המוריד גחלת מעל גבי המזבח וכבה חייב כמאן לא כאביי ולא כרבא התם לא אינתיק למצותה [ח]הכא אינתיק למצותה:

הדרן עלך טרף בקלפי

טומאה דתחילתו בר מידחא טומאה הוא סופו נמי דחי שבת דתחילתו לאו בר מידחא שבת הוא סופו נמי לא דחי לרב חסדא לא קשיא סופו כתחילתו (תחילתו) לית ליה שבת דהותרה היא בציבור סופו נמי דחי טומאה דדחויה [ט]היא בציבור תחילתו דעיקר כפרה דחי סופו דלאו עיקר כפרה לא דחי איתמר המכבה אש מחתה ומנורה אביי אמר חייב רבא אמר פטור דכביה בראשו של מזבח דכולי עלמא לא פליגי דחייב כי פליגי דאחתיה אארעא וכבייה אביי אמר חייב אש המזבח הוא רבא אמר פטור כיון דנתקה נתקה אלא הא דאמר [י]רב נחמן אמר רבה בר אבוה המוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה חייב כמאן כאביי אפילו תימא כרבא התם לא אינתיק למצותה הכא אינתיקה למצותה איכא דאמרי דאחתיה אארעא ובכייה דכולי עלמא לא פליגי דפטור כי פליגי דכביה בראשו של מזבח אביי אמר חייב אש המזבח הוא [יא]רבא אמר פטור כיון דנתקה נתקה אלא הא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [יב]המוריד גחלת מעל גבי המזבח וכבה חייב כמאן לא כאביי ולא כרבא התם לא אינתיק למצותה [יג]הכא אינתיק למצותה:

הדרן עלך טרף בקלפי

דכתיב במועדו בתמיד ל"ק אנא אקישנא סופו לתחלתו מה תחלתו אש"ם שהוא תמיד של חול דוחה טומאה דכתיב ביה במועדו ואפילו בטומאה כך סופו דוחה טומאה ואינו דוחה שבת כתחלתו מה תחלתו תמיד של ש"ש אם נאנסו ולא הקריבוהו אינו קרב בשבת עם תמיד של שבת כך סופו אינו דוחה שבת. לרב חסדא נמי האי דכתיב במועדו ל"ק סופו כתחלתו ליה שבת דהותרה בצבור שנאמר וביום השבת שני כבשים סופו נמי דוחה שבת טומאה דדחויה היא בצבור כדאיתקנא בפרק ראשון לרב ששת דדחויה היא תחלתו דעיקר כפרה היא דחי סופו דלאו עיקר כפרה לא דחי: מאחר שנתברר כי לא בא זה הפסוק אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה אלא לאש מחתה ומנורה. אחמר אחמר המכבה אש הנלקח מעל המזבח למחתה או להדליק המנורה אביי אמר חייב אע"ג דאחתה לארעא וכבייא אש המזבח קרינן ביה. וכתיב לא תכבה רבא אמר כיון דאחתה נעתקה מאש המזבח ופטור. ואקשינן אלא הא דאמר רב נחמן המוריד גחלת מעל המזבח וכיבה חייב. כמאן כאביי כלומר הלכתא כרב נחמן וקי"ל אביי ורבא הלכתא כרבא וקשיא הלכתא אהלכתא. ופרקינן התם לגבי רב נחמן אפילו רבא מודה שחייב כיון דשלא לשום מצוה התירוה אש המזבח קרינא ביה וחייב. כי קאמינא דפטור היכא דנתקה למצוה למחתה או למנורה (דכיון דנתקה למצוה) דכיון דנתקה למצותה לאו אש מזבח היא. ובמנורה ובמחתה לא אשכחן לה קרא לא תכבה. איכא דאמרי היכא דאחית גחלת לארעא וכביה דברי הכל פטור כי פליגי במכבה גחלת למזבח אביי אמר חייב אש מזבח היא. רבא אמר פטור כיון דנתקה למחתה או להדלקת המנורה יצאה מחורת אש מזבח ומנורה:

הדרן עלך טרף בקלפי

(ה) רש"י ד"ה טומאה סופו כתחילתו [1] מה תחילתו: (2) ד"ה מיתמיך למטומה לשום אותו למחתה [2]:

המוריד גחלת מעל המזבח וכיבה חייב. מקשה ס"ל פלמן מסף למען כפי המוצה מקדש (דף סו.) גחלת שפקשה מעל המזבח לא יחזיר וכיון דלא יחזיר נשלמה מלוחה ולמך מיבי [מצוה] מכבה ויש לומר שאף מילוק אין פקעה מעל המזבח לכוורילה:

הדרן עלך טרף בקלפי

ה] בכת"י נוסף הוא: כ] צ"ל דלא חשיבי (בארוה המים): ג] צ"ל פליגא (בארוה המים, וכ"ה בדפו"י): ד] צ"ל דרבא (גליון): ה] צ"ל לא מצרפת (בארוה המים, ובדפו"י מקוצר): ו] "בתחילתו" הוא הנוסח שהיה לפני הב"ח שהגיה ע"י הוספת סופו: ז] וברש"י כת"י לשון מחתה:

דדחויה היא בציבור. לף על פי שהקרבן ליטר דומה לסופו מקומו טומכם ולף הימר גמור [סוף] וכל מה שמלינו להדוחי מהדרינן שיעשה נמהרה [לעיל ו:].

[מכאן שייך לדף מז.].

נפל את המחתה. גחלים והניחם על שיפפון קטורת ויחן לתוך סלף ולמ"כ יכיים כף ומחתה לעניים [לעיל מג:]. **בית אבטינס.** היו עושין את סקטרת כושמין סוחו ומערבין סממניה [לעיל יח:]. **יציבא.** מוכרי [עיירובין ס.]. **ותזרני.** מסך ס' לשון מזרם. **[ותאזרני].** לשון הגירת כת סממנים, זריחני. מן הכרוך ולמ"כ ויקחני [נדה לא:]. **שמעת מינה חופן וכו'.** למיטעיל לן נמי מפיקת פעים שם קרוב למוול ולפפוק לו לף [לקמן מט.]. **מבורך.** [גדול,

---

ניעגא מאריגא שיש קטח בין לחמי מלעגומיו לפם ידו] [מנחות יא.]. בקומצו. והרים ממנו מקומלו (ויקרא ו) [מנחות שם]. לף יהא כשר אלא מה שמחוך מקומץ [ויקרא ב, ב]. **בראשי אצבעותיו.** מעט [עד] אלא יגיע עד פם ידו. כדקתני אינשי. מכנים לידי מלעגומיו והוסך מקטח ונכנס מחוך ידו [מנחות שם]. **חופה ש"ש אצבעותיו ובו'.** חבו קומץ מחטעט ל' העברים [ויקרא שם].

הוציאו לו פרק חמישי יומא מז.

הוציאו לו. מלמכת הכלים: וכך היתה מדתה. מפרש טעמ': **גמ'** מחתה דקטורת. למפון ממוכה: לעיל. ממחה והדל נעיל קטורת במפיט: הבאה אחת אבר רחמנא. טעמ'ם ובקטורת ולא שמי הכתוב לכיאן (ויקרא מ) ולקח [א] (ו) ככהן מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח ומלא מפיט וגו' והפיל מפיט לפרוכת: כראשכהן בשישאים. כף אחת מלאה קטורת: [ב] מרובה. וכבידה ליקח לריכה ימין: **אפי' בזמן ששניהם שוין.** להן שמפיט גדולים ומופן שלמה קטן לפילו הכי כיון דכתיב כהמיס גדולים גמליס מרופים מפיט נוטל כף כשמאל: קימחית. שם אמו: עלה לגג. גבר על כולן: **איכא דאמרי.** המי זרל בערכן קממר ופפה הוא לחולה ופמס נפיס מעוברות מולות ומולנות (ו) זריל וערכן שהן מיני מאכל מיטין כדאמרינן בפסכת (ברכות [ג] (דף ו.)) מילקא מיטי דמיתבי בפפיפתא לחרי מרי עוברת לחלת חלת זריל לחרבע חרבע ערכן לחמש חמש ופכל קממר כל הנפיס מעוברות חקנו להס זריל וערכן להכרות חומן והטוברים וחומן של חמי גבר על כולן: (ז) **איכא דאמרי בשכבת זרע.** קממר שחק לילית הוולד מכל הטיפה שלא מן הפילוך [ד] שכה זרל [ה] לחן חבילי זרלים [ו] מודל"ל לשמר פירוד טיפה שקלטה חמי הזרל (ח) גדל ועלה לגג: ותודני. לחן זורה לח גורן הפעורים (רוח ג) מבדר לח הטיפה: **וירדתני.** הזדלתי [ז] מן הפילוך [ח] שכה: **פעם אחת.** יוה"כ היה: **ציבורא.** לוק: **לא** ראו קורות ביתי כך. לחימי בחלמוד ירושלמי [ט] כל כהדיה בח מלך פיומה ממכעלות זהב לטהה מהה כהן גדול הלטש לשועה לשועה בקומצו שלא יעשה מדה לקומץ. והליס ממנו בקומצו ולא יעשה לבי למידת קומצו וימדוד בו קומץ מן הממנה: **אבל הכא לא כתיב בחפניו.** ומס עשה מדה מחזקת מפיטתו מלא מפיט וכפיפ קיימן מיה: **ליקח מלא.** דכתיב קלא מחביוו וקמץ משם מלא קומצו (ויקרא ג) מה להלן בקומצו יקמוץ ולא במדה אף כאן בחפניו: **מאי לאו.** וכך היתה מדתה דקתני הכי קאמר מס בח לעשות מדה לפילו הכי עשה הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו: **לא!** הכי קאמר וכך היה חוזר ואומר מדה עשה רצה בר. לומר לח הם ולא הם אמרו אלא לעולם לא תהיה קמוצה אלא ביד של כהן. **איביעא להו** מהו לעשות מדה לחתיה. ת"ש מדתן וכך היתה מדתה ש"מ מדה עשה רצה לעשות לה שאם רצה לעשות לה מדה עשה והיתן לא הכי קתני וכך היתה מדתה בפנים כדרך שמדידתה בחוץ ואקשינן וכי החוזן בחוץ אחד עוד והוען מוכח ומוסכח מלמד שבידו לומר לא רלה לעשות לה מדה עשה ומלמד שבידו לומר רלה לעשות לה מדה עשה ומלמד שבידו לומר רלה לעשות לה מדה עשה ומלמד שבידו לומר

הדר פשטה בין הבינים ספק. לא ידענא מאי קאמר הלד פשטה הא מעיקרא נמי כי הוה מינצי ליה ספק הוה ומאחר ים לומר דמעיקרא מספקא והוה סלקא דעתן למיפשט המי[1] בכלל קומץ הוא או בכלל שיריים והדר פשטה דספק הוא ומיהו גמ[2] ומלאכתו קטנה מירושין של מטה: **והאיבא** מליקה. למימרא דה נמי חד היא עבודה קשה (מהכל שומרין[1]): **והא איבא** חפינה. שמפיס למימרא דה נמי לקמן בפירקין (דף מט:) חד עבודה קשה: הכי גרסינן ליממ זו היא עבודה מעבודות קשות שבמקדש: בין הבינים. הכנסת בין המנחות שהן קומץ הן או שיריים הן: דאמר מר. במנחות בפ"ק (דף ט:): שהחרו. שהמתינו מהן: **אין** מקטירין כו'. למימרא (מנחות דף ט:) מן המנחה פרט למחסרה היא או שחסר קומצה: כל שממנו לאישים. מאחר שנחת לחם כל מה שמפטו הרי השיריים בכלל מקטירו דכתיב (ויקרא ג) לא מקטירו ממנו חסר לה' לא מקטירו דבר שיהיו ממנו לחם: דמקטיר ליה לשום עצים. דממנה ומאחר מי שיריים נינהו הרי הן כחמר עלים: ברבי אליעזר. דפליג בחמ' וכחיש (דף עז.) בהיכי מטעת שהן שיריים מאחר שהוקטרו לימודים ונמצרכו לחיבי מטעת בחיבי עולה שהן כולן ר' אליעזר לומר יהן הכל למעלה ורוחה אחי אח נאכל מטעת למעלה כאילו הן עלים וליף מעמת מהמי קרא ולא המזבח לא יעלו וגו' בחיבי להמי קרא לא[3] מקטירו ממנו כתיב: דקמצי שמיני. כהנים שמיני שנאכל מלנעותיהן פלט ודומק זה לחוך זה ומין שם בין הכיניים: לר' אליעזר נמי לבתחילה דקמצי שמיני. אלא החיר רבי אליעזר לעשות שיריים לנשם עלים אלא מפני מערוכת חיבי עולה אלא יעלו לים הקטרים: דקמצי שמיני. דמקטיר ליה זו דמ"מ ספק הוא לטומאה ולא נעשות בו למפרע ומספק יש לו לעשות בו למפרע[4] ואלו לא מירי דקמי שמיני גופא שם הוא מן הקומץ אי נמי: חסן בראשי **אצבעותיו** מהו. ופ"ת מאי קמיבעיא ליה אי לעיכוי אלא מלא מלא מקטורת היינו הך ול"ל למימרא ליה אי מלא מלא מקטורת ומשני דמשמע ליה דמיבעיא ליה לעיכוי[5] ומשני דמשמע ליה דמיבעיא ליה לעיכוי אלא מלא מלא מקטורת ומשני דמשמע ליה דמיבעיא ליה לעיכוי[6] ומשני דמשמע ליה דמיבעיא ליה לעיכוי אלא מלא מלא מקטורת ומשני דמשמע ליה דמיבעיא ליה לעיכוי[7] ומשני דמשמע ליה דמיבעיא ליה לעיכוי אלא מלא מלא מקטורת ומשני דמשמע ליה דמיבעיא ליה

דבקיה לקומין ברופניה דמנא. קי"ל כמסקנת מגמות (לקמן מג.) שהקומץ טעון מתן כלי וקומץ[ד] מתוך כלי זה ומקדשו לתוך כלי חבר ואם לא נתנו בשוליו ונתנו בדופניו ובקנו מהו: תשובות. לשון דבר לקח בגזירה מעצו כמו על למטעם מטעמים (בראשית כ"ז ט'): נשפך הדם על הרצפה.[ה] ולא נתקבל בכלי: מן הכלי כו'. משנה היא לעצמה בפרק תמר (לקמן נג.) ותניא זו בכלל זו ומפיהן למסכת זבחים: מנא הני מילי. דבעינן שיכיל מעותר בהמה לכלי: מדם הנפש. דם קילוח שהנפש יולאה בו: גורעין. לוה ממיעה זו ומוסיפין על מיעה זו ודורשין: חישב בחפינת קטורת. על מנת להקטירה למחר: מי יליף מלא מלא ממנחה. מה התם מהמיל ממשנה בקמיצתה דמפקה לן בממנחות (לקמן סג.) מותר התורה לעולה ולמנחה וגו' הוקשו לשלמים מה שלמים מפגלין ומחפגלין לקמן מנחה וכו': והכא[ו] נמי מהניא מחשבה. בחפינתה מו לן. והכא ליכא למקשויי הייט הך דלקמקט לעיל דאמרינן בעיי הוו להו ממד מעמא[ז] לימיחי הכא מחפיני דהתם מקומקו אבל הך מילתא מחריתי היא ולי נמי לא דרכי גזירה שוה לעניין מקומקו דילמא דרכי לה לעניין מחנפנה: פוסל את כולם. שו היא מחמת עשרה מעלות שנאמרו במומר בקדש (מגיגה לקמן כ:) שהכלי מלרף כל מה שבתוכו להיות כלפי לגע בטולו: קפיד מדפסיל טבול יום. מלמד שקידש הכלי קדושת הגוף פסלה נמי ליה וכיון דפסלה ליה פסלה נמי מחנפה ליה כמחשב להקטירה למחר. וקשיא לי דבקיה למחניתין דמעילה (לקמן י.) למן דס דהיל הקומץ והקטורת ומנחת כהנים מועלין בהן מקוקדשו קדשו כלי הוכחרו ליפסל בטבול יום ובמוסר כפורים וכליה וכבר הקטיר קומץ ולמיחי נקט ס"ד מטבול יום: משנה

רב פפא [ט] *דבקיה לקומין ברופניה דמנא מאי תוך כלי בעינן והא איכא או דילמא הנחה בהוטו בתקנו[ט] בעינן והא ליכא תיקו בעיי מר בר רב אשי [י]אפכיה למנא ודבקיה לקומץ בארעיתיה דמנא מהו הנחה בתוכו בעינן והא איכא או דילמא הנחה[יא] כתקנו בעינן והא ליכא תיקו בעיי רב פפא מלא חפניו שאמרו מחוקות או גדושות א"ל רבי אבא לרב אשי ת"ש [יב]מלא חפניו שאמרו לא מחוקות ולא גדושות אלא טפופות תנן התם [יג]נשפך הדם על הרצפה ואספו פסול [יד]מן הכלי על הרצפה ואספו כשר מה"מ דת"ר [טו]ולקח מדם הפר [טז]מדם הנפש ולא מדם העור ולא מדם התמצית מדם הפר דם מהפר יקבלנו דאי סלקא דעתך מדם הפר מדם ואפילו מקצת דם והאמר [יז]רב יהודה [יח]המקבל צריך שיקבל את כל דמו של פר שנאמר [יט]ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד מזבח אלא ש"מ מאי מדם הפר דם מהפר יקבלנו וקסבר גורעין ומוסיפין בעיי רב פפא [כ]נתפזר הקטורת[כא] ממלוא חפניו מהו ידו כצואר בהמה דמי ופסולה או דילמא בכלי שרת דמי ולא פסולה תיקו בעיי רב פפא חישב בחפינת קטורת מהו[כב] מי אמרינן יליף [כג]מלא [כד]מלא מבנחה מה התם מהניא בה מחשבה הכא נמי מהניא בה מחשבה או לא א"ל רב שימי בר אשי לרב פפא ת"ש [כה]הוסיף רבי עקיבא (הקומץ[כו]) והקטורת והלבונה והנחלים שאם נגע טבול יום במקצתן מדפסל טבול יום פסלה נמי לינה ומדלינה [כז]פסלה נמי מחשבה בעיי רב פפא חישב

בעיי רב פפא דבקיה לקומץ בדופניה דמנא. כתב הכי גרס נעיי מר בר רב אשי מפכיה למנא ודבקיה לקומץ בארעיתיה דמנא מהו הנחה בתוכו בעינן והא איכא או דילמא הנחה בהוטו בתקנו בעינן והא ליכא תיקו בעיי מר בר רב אשי מפכיה למנא ודבקיה לקומץ בארעיתיה דמנא מהו הנחה בתוכו בעינן והא איכא או דילמא הנחה בהוטו בתקנו בעינן והא ליכא תיקו בעיי רב פפא מלא חפניו שאמרו מחוקות או גדושות א"ל רבי אבא לרב אשי ת"ש מלא חפניו שאמרו לא מחוקות ולא גדושות אלא טפופות תנן התם נשפך הדם על הרצפה ואספו פסול מן הכלי על הרצפה ואספו כשר מה"מ דת"ר ולקח מדם הפר מדם הנפש ולא מדם העור ולא מדם התמצית מדם הפר דם מהפר יקבלנו דאי סלקא דעתך מדם הפר מדם ואפילו מקצת דם והאמר רב יהודה המקבל צריך שיקבל את כל דמו של פר שנאמר ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד מזבח אלא ש"מ מאי מדם הפר דם מהפר יקבלנו וקסבר גורעין ומוסיפין ודורשין בעיי רב פפא נתפזר הקטורת ממלוא חפניו מהו ידו כצואר בהמה דמי ופסולה או דילמא בכלי שרת דמי ולא פסולה תיקו בעיי רב פפא חישב בחפינת קטורת מהו מי אמרינן יליף מלא מבנחה מה התם מהניא בה מחשבה הכא נמי מהניא בה מחשבה או לא א"ל רב שימי בר אשי לרב פפא ת"ש הוסיף רבי עקיבא (הקומץ) והקטורת והלבונה והנחלים שאם נגע טבול יום במקצתן מדפסל טבול יום פסלה נמי לינה ומדלינה פסלה נמי מחשבה

גורעין ומוסיפין ודורשין.

מריפה דמפסקא לקרני כדפריך בפ' ים טוהלין (ב"ב דף קיח:) דתמס [נמי] נסיב ו"ו דומלמו ומ"ד דלמאי ועוסה מיהם בפני עלמה. בפ"ב דזבחים (דף כה.) גרס רב יהודה אמר שמואל הטומט צריך שיגבים מכין למעלה שנאמר ולקח מדם הפר ולא מדם הפר ודבר אחר ותימה מדמעטיק דס הסכין כל שכן שעל הלפה ו"ל דילמא דס הסכין גדע מפי שנתקבל בפסולו לגורעין ומוסיפין ודורשין ה"מ דמדם הפר ודבר אחר למומת העוזה אימא למען למאי דאמר בפסולה נפ"ק דמנחות (דף מ.) מי נמי מי לגו טעמא לגורעין ומוסיפין ודורשין ה"מ דמדם הפר ודבר אחר למה לי למעוטי שעל הלפה אבל הסכין שפיר דמי הא לגו מיבעיא לן הכא מחשבה הכא נמי מהניא בה מחשבה או לא ת"ש הוסיף רבי עקיבא (הקומץ) והקטורת והלבונה והנחלים שאם נגע טבול יום במקצתן מדפסל טבול יום פסלה נמי לינה ומדלינה פסלה מחשבה בעיי רב פפא חישב

תורה אור השלם

א) וְלָקַח הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ מִדַּם הַפָּר וְהֵבִיא אֹתוֹ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד:
[ויקרא ד, ה]

ב) וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַדָּם עַל קַרְנוֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְיָ אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת כָּל דַּם הַפָּר יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: [ויקרא ד, ז]

ג) וְלָקַח מְלֹא הַמַּחְתָּה גַּחֲלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלְּפְנֵי יְיָ וּמְלֹא חָפְנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה וְהֵבִיא מִבֵּית לַפָּרֹכֶת:
[ויקרא טז, יב]

ד) וְהֵבִיאָה אֶל בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים וְקָמַץ מִשָּׁם מְלֹא קֻמְצוֹ מִסָּלְתָהּ וּמִשַּׁמְנָהּ עַל כָּל לְבֹנָתָהּ וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת אַזְכָּרָתָהּ הַמִּזְבֵּחָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ: [ויקרא ב, ב]

עין משפט נר מצוה

ז א ב מיי' פ"ג מהל' פסולי מוקדשין הל' כה: ה ג מיי' פ"ל מהלכות עבודת יום"כ הל' ו:
ם ד מיי' פ"ם מהלכות פסולי מוקדשין הלכה כה:
ו ה סם הלכה כו:
יא ו מיי' פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ח:
יב ז מיי' פ"ם מהלכות עבודת יום הכפורים הלכה טח:
יג ח סם הלכה טו:

רבינו חננאל

דבקיה לקומץ ברופניה דמנא או בארעיתו מהו תעלה בתיקו. תניא מלא חפניו לא מחוקות ולא גדושות ולא טפופות: תנן התם נשפך הדם מביח הצואר של פר על הרצפה ואספו פסול כדי שלא דת"ר ולקח מדם הפר (ומדם) [מדם] הנפש ולא מדם העור כר' ואסיקנא מדם הפר קרי ביה דם מהפר כלומר מדם שכתוב בפסוק קח הם"ם ממנו תשאר דם התוסף אותו על הפר שנמצא הפסוק דם מהפר קסבר גורעין הם"ם ומוסיפין אותו על הפר ודורשין אותו דם מהפר. וחזו שאמר רב יהודה השחיטו צריך לקבל כל דם הפר מהפר. ואם קבל דם הפר בכלי ושפך מן הכלי ואספו כשר כי הכלי קדשו כבר. וזה שמועה מפורשת בשחיטת קדשים ס"ב (ד' כהן): נתפזרה הקטורת ממלא חפניו תניא מהו תיקו: ומיבעיא לן חישב בחפינת קטורת להקטירם למחר מהו יליף מלא מקומץ מה קומץ פסל בה מחשבה דיהן בתחלת [פ"ב] מנחות הקומץ את המנחה להקטיר קומצה למחר מיגיל וחייבין עליו הכא בקטורת נמי פסלה בה

מסורת הש"ס עם הוספות

ט) [מגמות דף י"ח], ז) [ס"ל כמ"ד מגמות דף כ"ח], ג) זבחים כה., ד) שם נב., ה) [לקמן נו: זבחים כה. ע"ש], ו) מגיגה כב: פסחים יט. עירובין ס"ם ע"ש, ז) ל' הגמ' ר"ה כו:, ח) מנחות יט., ט) ע"ש בתוד"ה ר"י, י) מז., כ) לעיל מג., ל) זבחים יג., מ) עי' זבחים יג., נ) דיבורא דאתחת פרשתא ג ה"ו, ס) מה. ד"ה נתפזרו, ע) עי' זבחים סו ע"א.

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] ר"ש"י ד"ה והכא נמי מהניא מחשבה וכך לאיתויי הבא בחפניו. ל"ג עי' רש"י ס"ד ע"ב ד"ה ומ"ש:

ליקוטי רש"י

[נדרפו בסוף המסכתא]

הגהות וציונים

ב] כתבתי" ליתא במנחות ובכמה כת"י: ג] והנחה" ליתא במנחות ובראשונים ובכתב"י: ד] ל"ל נתפזרה קטורת (ר"ש"ם) ה] בקצת כת"י, והוא נוסה ר"ח ורמב"ם (עי' ר"ש ולקוטי הלכות): ו] בעיי רב פפא וחישב בחפינת קטורת מהו עבודה היא ופסלה בה מחשבה או דילמא לאו עבודה היא ולא פסלה בה מחשבה ואם תימצי לומר עבודה היא ופסלה בה מחשבה חישב בחתיית בחלים מהו מכשיר קרבן כי קרבן דמו או לא א"ל רב שימי בר אשי לרב פפא ת"ש וכו' פסלה נמי מחשבה (וליתא "בעיי רב פפא" כר עד "תיקו" בעמוד ב) בעי מיניה מרב ששת כו': ז] [צ"ל הסולת] (גליון): ח] כת"י קומצו: ט] בכת"י נוסף מצואר הבהמה: י] מהרש"א [דפוס"ר] וכת"י הכא: יא] צ"ל בכל (ר"ש"ם): יב] בש"י מגיה לאיתויי הבא בהפניו:

תוספות ישנים

דבקיה לקומץ ברופניה דמנא. כפ"ק דמגמות (דף י"ח) גבי לחמי פנים כגון: ולקח מדם הפר ומדם השעיר. ויש"ס פ' דגנן ולקח הכהן מהמעים מדם הפר וה"ג לה בת"כ) ול"ג ולקח הכהן מדם [הפר ומדם] השעיר דסיפא נפר ומעיר של יוה"כ נמנן דמים שהיה נותן על מזבח של מזהב הפנימי לפני ולפנים ולסיכל אבל קרן דוקנא מדם הכהן המשיח מדם הפר מיירי בקבלה כלאחיי הכא: ואת כל הדם ישפוך. בפ"ב דזבחים (דף כה.) קמר אם אינו עתיד לקבלו בכליים כיצד הרי הדם שבכליים ניסך ואם לא הדם שבכליים ניסך קבלה: נתפזרה קטורת ממלא חפניו. תימה למה לי למיבעי ליה הכא מחשבה בעבודה דהא בפ"ק דמנחות (דף י"ט.) גבי מחשבה בעבודה מפורש דאינה פוסלת אלא בזמן שהיא עבודה בפני עלמה ולא בשעת הפסולת ומיהו אפילו בשעת הפסולת נמי אינה פוסלת אלא בזמן שהיא עבודה בפני עלמה כגון בשעת הקטרת אימורים ומתנות ומנחת כהנים ומנחת נסכים מועלין בהן מקוקדשו קדשו כלי הוכחרו ליפסל בטבול יום ובמוסר כפורים וכליה ולא מירן ומיבעי ליה להסיא אימא למימר לתחילה

עין משפט
נר מצוה

יד א מיי׳ פ״ה מהל׳ עבודת יום״כ הל׳ כ:
טז ב מיי׳ פ״ו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יט:

רבינו חננאל

מחשבה וכן המחשב בחתיית גחלי המחתה מהו ופשטינן לה מהא דתנן בציצית פרק ר׳ הוסיף ר׳ עקיבא הסולת והקטורת והלבונה והגחלים שאם נגע שבול יום במקצתן פסל את כולן ומתפיל בהו שבול יום פסיל בהו נמי לינה ומתפילה בהו נמי לינה פסלה בהו נמי מחשבה: בעו מיניה מרב ששת הולכת הדם בשמאל כדי להזותו (מזבח) [על המזבח] מהו. ופשט מתניתין דתנו ואת הכף בשמאלו. שמע מינה אפילו הולכת הקטורת דמעבבה כפרה בדאמרן קסרו מכפרת שנאמר ויתן את הקטרת ויכפר על העם כשרה ת״ש הולכת אברים שאין בהם כפרה (אין) [שאין] כפרה אלא בדם שנא׳ כי הדם הוא בנפש יכפר.

ליקוטי רש״י

הרגל של ימין. נוטל בידו שמאל לכבוד מקום דהרגל ימין [קרוב] מתיל עם הראש לדקיימא ן בפ״ב דסנהל יומא (דף כה.) והיכן מונף הראש ממין שהוא מקום הרגל בשמאל [בחזים כד:]. מקטרת ממיד (דף לג.) טהולכת אברים הרגל של ימין היא מונף בשמאל ממכמת יומא (דף כה.) אבל אברים הרגל בשמאל ונראין עוסק בהן בשעת הקטרה [מנחות כ:]. ובית עורה לחוץ. כלפי מקום המוקף להכי שפיר שלא ירצה החוץ [בחזים שם]. [מקום המוקף היה כעבד הלים כדי שלא ירצה מגמוך שניוול הוא] [מנחות שם]. מקום שמקום טופסקו סעור היה כלפי חוץ לו מקום ומקום המוקף כלפי המונף והכי שפיר למעבד כדי שלא ירצה הסגך [תמיד לא:].

[מכאן שייך לדף מט.].

ויזרקו הכהנים מידם. [מידם] של שומטין ממש [הכשמטין] זרים ניכוי ומשמשין קרי שכחים לוקחין מזוה מיד המקבל [ולוקין מזוה [לוקין] שמקבלים המקבלים מהם כדם היו כשרים והזרים היו מעולין [לוקין] [בחזים יד:]. ואזנו. [כל זמן שלא נקבר מצוי]. שיבור. שיהו שמר יין [לשמן שפרק שני דף מז:] ילף מקרבי דכל זמי פסולין ומפלגין עבודה מן המיעוט. מעשה איצטבא. עומדין במקומן סזר אלל הכהן שמקבל וכהן טומנו לו ומוזגו עד שבא הזורק ונוטלו מידו ואין זה [מקרבן אלל] שמונה לו שהולכה רגל ולא פחות אלא כפילפוע זו שמפיק כלי עליה [שם:]. וכל המשקיין שותה. [כלומר מכוין ופופוה ממילא הוא [ברכות לח.]. לא שאלני. כלי מוציא רופפ היה ומכהל מיימי לה במסכת יומא בהזליפו לו [חולין ז:]. סכת פרדה לבגה ובר. סיפס, פרדים. שרבע פטור על שום נקבה וילדה פרד וכו׳ ולמה נקרא שמם יפים שלימתן לומר רבי מניגא מימי לו שלמלי מדם על מכת פרדה לבגה ומיה סלא מקרי ומיה סלא ומיפה, כי המכה לו מרפא לעולם) [בראשית לו, כח]. והיה. מעמד שמת סמוכה. והיה. לשון נקבה ולמכה קלי שלין מכפה מחפילתה [חולין שם].

מסורת הש״ס
עם הוספות

ב) [לעיל מז.]. ג) זבחים כד. ד) לעיל דף ה., ה) זבחים דף ה., ו) מנ., ז) זבחים יז., ח) בקרבנות הנשיאים וצ״ע חגיגה כב., ט) צ״ע מנחות יט., י) ע״ע זבחים יג., כ) ריש מנחות, ל) לעיל מז ע״א.

הגהות הב״ח

(ב) תוס׳ ד״ה (נמ״ב) מדפסיל מי׳ מדקתני קדשו בכלי: (ג) בא״ד כלומיתא פמ״ג דיומא אבל הכא לית ליה מדפסיל נה טבול יום לחוליתא פסל נה ליה ובמחשבה נמי לחוליתא דאי דרבון לך הוי מחמרי כולי האי לומתא צירוף והקשה ריב״ם פ״ל: (ד) בא״ד ספיל ר׳ יהושע] ק נמיל וכו׳ ממקלמו שנומא לח מלו: (ה) בא״ד ופלה בה ליה דאוריית׳א כלמר בפרק: (ו) בא״ד ולי אפי לה מפמעל לפיפלה בה ליה ולכין לפפלה בה ליה לחוליתא: (ז) בא״ד לחוליתא ממחני׳ דמקבת עזיות מהחם ילפינן דטעונה כלי מלכתיב קח: (ח) בא״ד ולוקמו לפפל בטבול יום ובבריית׳א קתני נתנה במכתשת נפפלה בטבול יום כלמר פ״ק דמעטות פ״ל[ב] ומפלר ממחק: (ט) בא״ד דקפה טפי מתני לה מפפל ליה אף לאחר שקדשו בכלי ולמלי דרישקין הכא למיפפלה ליה מהחיא דסוף פ״ב לה גירסא נמי דסיפל מי כל״ל[ג]:

תוספות ישנים

חישב בחתיית גחלים. מהו להפסיל הקטורת: במצוה דמי. והוי ליה כמחשב בעצמה[ד]. לעון מחר מיפב מחשיית גחלים מהו שיפסלו גחלים מחשבה זו מלהקטיר עליהן. ליה שמעין דפסלה דהו מדפסיל למיפסל נה מחשבה: מבשירי מצוה במצוה דמו. ולי היכי למחשב מפיה פסלה בקטורת מחשבת מחיה נמי פסלה טגחלים: הולכה בשמאל מהו. הולכת הדם מיבעי ליה קמלה וזריקה לכמיב נהו כהונה פסיטה לן לכל מקום שנאמר מנחם וכהונה מיהם מלה ימין[ה] אבל הולכה לה כתיב נהדיה ומלפשה רחמנה לקבלה בלעון הולכה למיל והקריבו זו קנלת הדם נפקא לן במסכת מגיגה (דף יא.) שהיה עבודה ומיהו שמעל מיכא למימר לה פסיל להם לה כתב נה כהונה נהדיה: את הכף בשמאלו. מלמד כשירה בשמאל: ותיפשוט ליה מהא. לכנופו של מזבח[ז] קמיירי: הרגל של ימין בשמאל. מי שזכה להעלות לכבש הרגל והרגל מקבל מיד המנחה את הרגל בימינו ואת רגל הימנית על גבי מקבל בשמאלו: ובית עורה לחוץ. ומקום ממך לפיס כלפי הן וכן נחה: הני מילי הולכה וכו'. הולכת מלריס לה מעכבת כפרה שאין כפרה אלא בדם[ח] והוא עלמו שלא הוקטרו מלריס כפר[ט]: אבל הולכת דם דמים מעכב כפרה הוא. פיפה לה מחשב בשמאל:

זכ

שנגע עמה במקלתו עיפה לא כולו לפ״ג לחפר מעלת אין לו עומלה לחוליתא [ומי] [ומי] מעום מיפה הקדש הם לא שייכה בה כמעשית ס״פ המכלת (מנחות דף פ:) גבי וכל הפרה שלא יהו מועלין בחפרה מיהו יכילנא לפנוי דהני דמעמת גזרו רבנן בטבול יום דקלישה טומלתו[ו] לא הוי גזרי ומדרבה יש לומר מעלת עיפה גבי חפר מעלת טמא ומפיפה קתני טבול מוך דוחק ומתו רבנן וגזור חפי אין לו חוך היינו דעבו לחוך לו חוך כיס לו חוך לחל לא עבו אין לו חוך יחחר מחוב מיפ לו חוך ולעולם צריך לכלי בגיעו ויכין לצריך לכלי פפלה (ז) היה לינה לכלתר בפרק המכלת (מנחות דף נח.) על מחנה בעמן מלמד שטעונה כלי ומי חפיה לה מלמעל לחפלה (ה) לה בלינה וכיון לפפלה בה לחוליתא פפלה בה מחשבה ולהכי לא מייחי מהחיא דמעילה (קמה[ט]) למלי למיכתן ממחניחין דמעילה בה מחשבה כפרה בעזיות (ו) דטעונה כלי מהחם יליפינן מדכתיב כף אחת ס״ח לחינה טעונה כלי ומיהו (קמה[ט]) למלי למיכתן ממחניחין דמעילה דהוי אחר בה מחשבה כפרה בעזיות (ו) דטעונה כלי מהחם יליפינן מדכתיב כף אחת ו״ל דלחינה טעונה כלי ומיהו מלי למימר דלחינה לה בעי כלי משום דלא הוי בה מחשבה כפרה בעזיות ומלי למימר דלחינ

זר ואונן שיכור ובעל מום. כולהו נפקי לן מקרא דמעלי עבודה כפ"ג דזבחים (דף יח.): וכן יושב. דכתי לעמוד לפרש[ב] (דברים יח): והא רב ששת הוא דאותבה. להא ממעי[ג] לתנוריה דרב מפקת דמפרש ואזיל מלתא שמיעא ליה והיכי טעי למיפשט דכתיב בשמלן הכהנים (ג) הדם. מידם של שומטים שסם זרים (ג) ומזלו וקנלו הדם מיד הכהן המקבל והוליכוהו אל הזורק: ומתיב רב ששת גרמין: בתר דשמעתה. לתומטום מיהליט הכא הדר תומטם מיהו לרב מפקת: מעשה איצטבא. המקבלים היו מוסיפים את הדם על הזרים ואין הזרים מקרינן אותו לגד המזבח כלל אלא מוסיפים[ד] הדם על יתד כשאר על גבי איצטבא: או דילמא ולקח והביא. דולקח ממי מלמלא מפניו קאי: מהו שיכנם אחר. כהן המשמש ממניו מהו שיכנס לפניו בפניה זו שמן הרשמן לאוך הכף ואין צריך לחזור ולחפון: א"ר חנינא. לתלמידים מן ולמה שהזהיר הרשמוים זוכה להמתכם כדורות הרשמוים שמף מני היימי שומל שמלה זו ועכשיו שמלה רבי יהושע בן לוי שהוא מן הרשמוים: שחליים. קרטו"ן: לשמוך ולשמות: אימא וחיית. הממה: שמע מינה. דרבי יהושע בן לוי לא הוה קדים מקמי ליה רבי לקמאר לי המיר רבי מניעא ולא היה לרך הזקנים לומר על המנורים רבי אלא לי המיר מניעא היה אומר כלומר לי שמל מניעא שהיו לפופות: אלא הכי קאמר. ר' מניעא לתלמידיו בא ולמה שמלמדן של מחרוים כשלחי שמי מן הרשמוים שמף מי היימי מחקמה: ומי אמר רבי חנינא הכי. מי מספקא ליה לו נכנם מחר בחפינתו או לא: בפר ולא בדמו של פר. בחת יבא מהכן של הקדש בפר (ויקרא מז) ולא בדמו של פר שהם שחט פרו ומת אין המשמש מחמיו נכנס בחומו דס לפיס אלא נריך להניח פר מחר ולשמוע ויזין לנריך להניח פר מחר נריך לחפון לאחר שמיעתו (ז): ואמר רבי חנינא קטורת שחפנה קודם שהיפה לא עשה ולא בלום. שכן סדר העבודות [א] בעיון מפן ומת נמי מי מפסר שלא שחט פרו מבעוד יום וזה הבא מחריו נריך להניח פר אחר ולו אחר שחט פרו מבעוד יום בחפינתו של רשמוים שלא יהא בלום בשעת הקטרת קטורת שחפנה קודם שהיפה לא עשה ולא בלום הבי קאמר מדקא מיבעיא ליה הא מכלל דקסבר בפר ואפילו בדמו של פר ולמאי דסבירא ליה שאילתו בשאילת הראשונים מאי הוי עלה אמר רב פפא אי חופן חוזר וחופן חבירו גבנם בחפינתו דהא מקיימא חפינה אי אין חופן וחוזר וחופן תבעי לך אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא אדרבה אי חופן וחוזר וחופן לא יבנם אחר בחפינתו אי אפשר שלא יחסר ושלא יותיר ואי אין חופן חוזר וחופן תיבעי לך דאיבעיא להו[ה] חופן חוזר וחופן או לא תא שמע כך[ו] היתה מידתה מאי לאו בשם שמדתה מבחוץ כך מדתה מבפנים לא דילמא שאם רצה לעשות מדה עושה אי נמי שלא יחסר ושלא יותיר תא שמע

ביצד

מיתיבי [א]זר [ב]ואונן [ג]שיכור [ד]ובעל מום בקבלה ובהולכה ובזריקה פסול [ה]וכן יושב [ו]וכן שמאל פסול תיובתא והא רב ששת הוא דאותבה דאמר ליה רב ששת[ח] לאמוריה דרב חסדא [ט]בעי מיניה מרב חסדא הולכה בזר מהו אמר ליה בשירה ומקרא מסייעני [א] וישחטו הפסח ויזרקו הכהנים מידם והלוים מפשיטים ומותיב רב ששת זר ואונן שיכור ובעל מום בקבלה ובהולכה ובזריקה פסול וכן יושב וכן שמאל פסול בתר דשמעה הדר אותבה והא רב חסדא קרא קאמר דעבוד מעשה איצטבא בעי רב פפא [ז]חפן חבירו ונתן לתוך חפניו מהו [ב]מלא חפניו[ג] בעינן והא איכא או דילמא [ב]ולקח והביא בעינן והא ליכא תיקו בעי רבי יהושע בן לוי [ה]חפן ומת מהו שיכנם אחר בחפינתו[ו] א"ר חנינא בא וראה שאלת הראשונים למימרא דרבי יהושע בן לוי קשיש והאמר רבי יהושע בן לוי לי התיר רבי חנינא לשחות שחליים בשבת לשחות פשיטא דתנן [ט]כל האוכלין אוכל אדם לרפואה וכל המשקין שותה (ח) אלא לשחוק ולשחות שחליים בשבת היכי דמי אי דאיכא סכנתא משרא שרי ואי דליכא סכנתא מיסר אסיר לעולם דאיכא סכנתא והכי קא מבעיא ליה מי מסיא דניחול עלייהו שבתא או לא מסיא ולא ניחול עלייהו שבתא ומאי שנא רבי חנינא משום דבקי ברפואות הוא דאמר ר' חנינא [י]מעולם לא שאלני אדם על מכת פרדה לבנה וחיה והא קא חזינן דחיי אימא וחיית והא קא חזינן דמיתסי בסומקן אינהו וחזרן ריש כרעיהו קאמרינן מכל מקום שמע מינה דרבי חנינא קשיש אלא הכי קאמר שאלתן כשאילה של ראשונים ומי אמר רבי חנינא הכי והאמר רבי חנינא[כ] בפר ולא בדמו של פר [כ]ואמר רבי חנינא קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה ולא כלום הכי קאמר מדקא מיבעיא ליה הא מכלל דקסבר בפר ואפילו בדמו של פר ולמאי דסבירא ליה שאילתו כשאילת הראשונים מאי הוי עלה אמר רב פפא אי חופן חוזר וחופן וחופן מביאו חופן חבירו גבנם בחפינתו דהא מקיימא חפינה אי אין חופן וחוזר וחופן תבעי לך אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא אדרבה אי חופן וחוזר וחופן לא יבנם אחר בחפינתו אי אפשר שלא יחסר ושלא יותיר ואי אין חופן חוזר וחופן תיבעי לך דאיבעיא להו[ה] חופן חוזר וחופן או לא תא שמע כך[ו] היתה מידתה מאי לאו בשם שמדתה מבחוץ כך מדתה מבפנים לא דילמא שאם רצה לעשות מדה עושה אי נמי שלא יחסר ושלא יותיר תא שמע

ביצד

בעיין לימטעיה לן גבי מפיפת פניס אם נריך למחוך ולמפן או לא ותימני לומר לנריך למחוך ולמפן מביאו נכנס בחפינתו דהא מיקיימא חפינה אדרבה[ו] אי חופן וחוזר וחופן. מי מין מביאו נכנס בחפינתו אלא מאי מפשטא לן מיניה מדקתני [ז]חפן חבירו ונתן לתוך חפניו מהו [ב]מלא חפניו[ג] בעינן והא ליכא תיקו בעי רבי יהושע בן לוי [ה]חפן ומת מהו שיכנם אחר בחפינתו[ו] א"ר חנינא בא וראה שאלת הראשונים למימרא דרבי יהושע בן לוי קשיש והאמר רבי יהושע בן לוי לי התיר רבי חנינא לשחות שחליים בשבת לשחות פשיטא דתנן [ט]כל האוכלין אוכל אדם לרפואה וכל המשקין שותה (ח) אלא לשחוק ולשחות שחליים בשבת היכי דמי אי דאיכא סכנתא משרא שרי ואי דליכא סכנתא מיסר אסיר לעולם דאיכא סכנתא והכי קא מבעיא ליה מי מסיא דניחול עלייהו שבתא או לא מסיא ולא ניחול עלייהו שבתא ומאי שנא רבי חנינא משום דבקי ברפואות הוא דאמר ר' חנינא [י]מעולם לא שאלני אדם על מכת פרדה לבנה וחיה והא קא חזינן דחיי אימא וחיית והא קא חזינן דמיתסי בסומקן אינהו וחזרן ריש כרעיהו קאמרינן מכל מקום שמע מינה דרבי חנינא קשיש אלא הכי קאמר שאלתן כשאילה של ראשונים ומי אמר רבי חנינא הכי והאמר רבי חנינא[כ] בפר ולא בדמו של פר [כ]ואמר רבי חנינא קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה ולא כלום הכי קאמר מדקא מיבעיא ליה הא מכלל דקסבר בפר ואפילו בדמו של פר ולמאי דסבירא ליה שאילתו כשאילת הראשונים מאי הוי עלה אמר רב פפא אי חופן וחוזר וחופן מביאו חופן חבירו גבנם בחפינתו דהא מקיימא חפינה אי אין חופן וחוזר וחופן תבעי לך אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא אדרבה אי חופן וחוזר וחופן לא יבנם אחר בחפינתו אי אפשר שלא יחסר ושלא יותיר ואי אין חופן חוזר וחופן תיבעי לך דאיבעיא להו[ה] חופן חוזר וחופן או לא תא שמע כך[ו] היתה מידתה מאי לאו בשם שמדתה מבחוץ כך מדתה מבפנים לא דילמא שאם רצה לעשות מדה עושה אי נמי שלא יחסר ושלא יותיר תא שמע

ביצד

חופן בפנים אי לא. ת"ש ביצד הוא עושה אחזו הכף בראשי אצבעותיו וי"א בשני ומערה בגודלין עד שמגלה לבן אצילי יד. ואחזר ומרכינתו ומצדה לחפניו רצוביה על גבלי המחתה כדי שתהא מעובה על הגחלים שיהא עשנו שוהה לעלות וי"א מפורה כדי שיהא עשנה מהמרת לבוא וזו היא מעבודות הקשות שבמקדש. ואסיקנא ש"מ חופן בחוץ ואחזר חופן בפנים ש"מ. שחט ומת מהו שיכנס אחר בדם זה הפר פליגי בה ר' חנינא ור"ל ור' אמי ור' יצחק נפחא

ב) כ"ל דלעיל נ) ס"א ואם שולטה מו פוסל מר שלו.

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) זבחים יח., ג) שמא קט: כתובות נט., ד) מולין ז., ה) לקמן עמוד ב, ו) [לעיל מז.], ז) זבחים כג:, ח) מז., ט) מז., י) שם ר"ה שלא.

הגהות הב"ח

(א) גב' ול' ממקום שומם אדם לרפואה אלא לשמוח: (ב) ר"ש"י ד"ה ויזקרו הכהנים מידם כו' כ"ל ומיהם שם: (ג) בא"ד שסם זרים שחוזרו וקנלו: (ד) ד"ה כפר כו' לשחר שמניעתו דאמר ר' מניעא כ"ל והד"ה: (ה) ד"ה הכי קאמר כו' ה"ל עם ד"ה ולמאי כו' שמלקח עלי בשר דס"ל ואפילו מזמו של פר: (ו) ד"ה מלכלם כו' ואלא יומיר שיהיה מפניו כל לשמוח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) ר"ש"י ד"ה ואמר ר' חנינא וכו' בעניו חפן. כ"כ כ"ל מעיין ב' למפן וכ"כ הס"י ב':

תורה אור השלם

א) וְיַשְׁחָטוּ הַפֶּסַח וְיִזְרְקוּ הַכֹּהֲנִים מִיָּדָם וְהַלְוִיִּם מַפְשִׁיטִים: [דברי הימים ב' ל"ה, י"א]

ב) וְלָקַח מִלְא הַמַּחְתָּה גַּחֲלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי יְיָ וּמִלְא חָפְנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה וְהֵבִיא מִבֵּית לַפָּרֹכֶת: [ויקרא מז, יג]

ג) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּפַר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְאַיִל לְעֹלָה: [ויקרא מז, ג]

הגהות וציונים

א) בזבחים (כב:ד"ה אבל ויבוק"ם וכן מסתבר, דלא כיעב"ץ בזבחים שהנטעה של כאן עיקר): ב) בקצת כת"י נוסף והביא, וכן משמע מלשון התוס': ג) בקצת כת"י נוסף מלא חפניו דבחן גדול בעינן וחא איכא או דילמא דידיה בעינן והא ליכא, ונראה דב"ג ד"ה: ד) כת"י וכן: ה) כת"י מתניתא: ו) כת"י יושב הדם על בפיהן כאשר: ז) כל הדבור ליתא בכת"י: ח) ב"ל שאין (גליון): ט) ב"ל מלכות (שיח יצחק, ר"ש"ש): י) בשיטה יצחק ובעיין: כ) ברש"י בת"י סדר העבודות בעניינא וחפן: ל) ב"ל ואמרן (גליון):

תוספות ישנים

ישיכור. פשיטא לן מדאמר ר' חנינא קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה כלום ואמר נמי בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר ולא בדמו של פר. כלומר אם שחוט כ"ג פרו ומת אין אחר נכנס בדם זה הפר אלא צריך להביא פר אחר ולשחוטו וליכנס בדמו ממילא שמעינן ואפילו אי חפן איהו קמיה שחיטת פרו ולא עשה כלום כ"ש אם חפן כהן אחר שלא עשה כלום. וא"ב מאי לא פשט להו משמעתא ושמעינן ה"ק מדקא מיבעיא ליה לריב"ל הא ש"מ דקסבר בפר ואפי' בדמו של פר חפינה הוא וקא מיבעיא ליה ולמאי דסבירא ליה [שאילתו] כשאילת הראשונים כלומר מן דסבר בפר ואפילו בדמו של פר מאי הוי עלה אמר רב פפא אי חופן וחוזר וחופן נכנס השני בחפיניתו של ראשון דהא לא אפשר לו שחפן ליה השני בשעת הקטרה וקא מקיימא חפינה בכהן המשמש בקטורת אי אין חופן וחוזר חופן חביבי לך. ואקשינן עליה אדרבא אי חופן בחוץ חוזר וחופן בפנים. לא חיבבי לך דוחאי אינו נכנס השני בחפינת הראשון שאי אפשר שלא יחסר ושלא יותיר ובעינן להכניס אלא חפניו של מקטיר ממש לא פחות דהא אלא חפניו בחיב ולא יתר דהא חפניו כתיב אי אין חופן בחוץ חוזר וחופן בפנים אלא מערה הקטורת מן הכף אל המחתה דיו חבבי לך דאיבעיא להו חופן בחוץ חוזר

עין משפט נר מצוה

מז א מ"ע מ"ע מהלכות פיפת מקדש הלכה ה ופ"ע הלכה ב: יח ב מ"ע פ"ע הלכה ו ופ"ע הלכה ז קמג עשין קג:

יח ג מ"ע פ"ע הלכה ו ופ"ע הלכה ז קמג עשין קג:

יט ד מ"ע פ"ע הלכה ו ופ"ע הלכה ז קמג עשין קג:

כב ה מ"ע פ"ע הלכה טו ופ"ע הלכה טו: כג ו מ"ע פ"ע הלכה טו: כא ז מ"ע פ"ע הלכה יח ופ"ע הלכה טו ופ"ע מהלכות עבודת יום"כ הלכה ג:

כב ח מ"ע פ"ע הלכה כו קמג עשין קה עוש"ע ס"ח כ"ו שכח פעיף ה:

ליקוטי רש"י

[נדפס בדף מח:]

רבינו חננאל

ומותבינן עליה הא דתני זר ואונן שכור ובעל מום בקבלה ובהולכה ובזריקה פסול וכן יושב וכן שמאל פסול תיובתא. ואקשינן וכי רב ששת הוא הוה ידע להא מתניתא דהא רב ששת דאותבה לרב חסדא במסי שחיטת קדשים באחריה פרק א' בזיתרא דפשיט הולכה בזר בשרה ומקרא מסייעני וישחטו הפסח ויזרקו מידם והלוים מפשיטים. ד"ק[ק] מדכתיב ויזרקו הכהני מידם מכלל שלא היתה הולכה בכהנים אלא בזרים[ק] ואחבה"כ הא רב ששת הוא מתני' ופרקינן בתר דאיתותב מה רב ששת הגדר הוא ואחבה לרב חסדא. ואוקימנא לרב חסדא דצביר מפשה אצטבא כלומר בולם עומד בשורה זה מושט לזה זה מושיט לזה. והולכה שלא ברגל כי האי גוונא[ט] ואין הולכה בזר כלל. חפן כהן אחר ונתן בהפני כ"ג מהו להביא ולהקטיר בהן או צריך להפון הוא חיקו. בעי ריב"ל חפן ומת מהו להיכנס אחר בחפיניתו כו'. א"ר חנינא בוא וראה שאילת הראשונים ואקשינן למימר דריב"ל קשיש מר' חנינא (הוא) תזאוריב"ל התיר לי ר' חנינא לשחוק שחלים בשבת דהוי סכנה ובעאי מיניה משום דהוה בקי בדרשות מי מאסו שחלים ונ"ל שבתא ותשחיקנהו אי לא וא"ל מאסו. הנה ר' חנינא יותר זקן מריב"ל. ופרקינן הכי קאמר ר' חנינא לתלמידיו שאילתן כשאילת הראשונים מכם כלומר שאלוהו תלמידיו זו השאילה ואמר להן כבר שאלו את הגדולים מכם והוא ריב"ל ולא אפשיטא ליה. ומי מספקא ליה הא לר'

והאיכא קבוצה. ומה שמקשה ר"י דבפ' קמא דמגילה (דף ו.) ממרין גבי מגילת מפלה ומתא ומרבתא זו היא עבודה דקשה שבמקדש ופרק כל המגילות בתוס' (עם דף נד.) ממרין אין לך שקשה לקמיה יותר ממגילת תענית דלקמן לי להכי ג' כיצד הוא עושה. תפילה אחת שבפיהם מן הסך לתוך תפילו תוכו לתוך הסך בלבד בלשכת מלבושיהם לשכת בית אבטינס שהיו עושין בה בגדי כהונה לשמן המשחה ומן הקטורת ומן הקרבנות ומן הלחם ומן הנסכים ומן הבגדים שהיו משמשין בהן בשעת עבודתן ומן הכלים שהיו משתמשין בהן בשעת עבודתן ומן הכלים שהיו משתמשין בהן בשעת עבודתן ומן הכלים שהיו משת

והוציא את כל הפר. תלמוד לומר שתיטה פר קרי ליה: שיוציא את בולו. מיכולת הוה אמינא לומר לקיבלו פר שלא יכלה לקבלו כל שכן שאינו יוצא ממנו: ואת פר החטאת. קושיות הוא וכמה (ויקרא נח) ואת פר החטאת וגו' יום הכפורים ולמאחר מאן דמו מתמני קרא להוליאם למריפה: בשור ובשר ופרש.

איתיביה רבי יצחק נפחא לרבי אמי והוציא את כל הפר. תנא שיוציא את בולו [ב] ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אמר רב פפא בעור ובשר ופרש דכולי עלמא לא פליגי בי פליגי בדם מר סבר דם איקרי פר ומר סבר דם לא איקרי פר אמר רב אשי מסתברא כמאן דאמר דם איקרי פר דכתיב [ג] באזני יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר אמו בקרניה מעייל ליה אלא בדמו וקרי ליה פר ואידך במה הוכשר אהרן לבא אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ותיפוק ליה דחטאת שמתו בעליה היא [ד] וחטאת שמתו בעליה למיתה אולא א"ל רבין בר רב אדא לרבא אמרי תלמידיך אמר רב עמרם חטאת צבור היא ולא למיתה אולא דתנן [ה] תנו אמר לו ר"מ והלא פר יום הכפורים וחביתי כהן גדול ופסח דקרבן יחיד הוא ודוחה [ו] את השבת ואת הטומאה לאו מכלל דאיכא למאן דאמר דצבור ולטעמיך דקתני [ז] אמר לו רבי יעקב והלא פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים וחגיגה דקרבן צבור ואין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה מכלל דאיכא למאן דאמר דיחיד אלא לתנא קמא קא מהדר ליה דשמעיה דקאמר קרבן צבור דוחה את השבת ואת הטומאה וקרבן יחיד אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה אמר לו רבי מאיר קרבן יחיד כללא הוא והלא פר יום הכפורים וחביתי כהן גדול ופסח דקרבן יחיד הוא ודוחין את השבת ואת הטומאה ואמר לו רבי יעקב קרבן צבור כללא הוא והלא פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים וחגיגה דקרבן צבור הוא ואין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה אלא [ח] נקוט האי כללא בידך [ט] כל שזמנו קבוע דוחה את השבת ואת הטומאה אפילו ביחיד וכל שאין זמנו קבוע אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה ואפילו בצבור איתיביה אביי [י] פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולם ימותו [יא] וכן שעירי עבודת כוכבים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולם ימותו דברי רבי יהודה רבי (אליעזר [יב]) ורבי שמעון אומרים [יג] ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה שאין חטאת צבור מתה אמר ליה מאי פר פר העלם דבר של צבור והא של יהו"כ קתני כי קתני אדשעיר [יד] והתניא פר של יהו"כ ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולם ימותו דברי רבי יהודה רבי (אליעזר [טו]) ורבי שמעון אומרים [טז] ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה שאין חטאת צבור מתה לא תימא שאין חטאת צבור מתה אלא אימא [יז] שאין חטאת השותפין מתה ומאי נפקא מינה דלא מייתו כהנים פר בהוראה ת"ש דבעי ר' אלעזר לדברי

איתיביה רבי יצחק נפחא לר' אמי [א] והוציא את כל הפר שיוציא את בולו [ב] ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אמר רב פפא בעור ובשר ופרש דכולי עלמא לא פליגי בי פליגי בדם מר סבר דם איקרי פר ומר סבר דם לא איקרי פר אמר רב אשי מסתברא כמאן דאמר דם איקרי פר דכתיב [ג] באזני יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר אמו בקרניה מעייל ליה אלא בדמו וקרי ליה פר ואידך במה הוכשר אהרן לבא אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ותיפוק ליה דחטאת שמתו בעליה היא [ד] וחטאת שמתו בעליה למיתה אולא א"ל רבין בר רב אדא לרבא אמרי תלמידיך אמר רב עמרם חטאת צבור היא ולא למיתה אולא דתנן [ה] תנו אמר לו ר"מ והלא פר יום הכפורים וחביתי כהן גדול ופסח דקרבן יחיד הוא ודוחה [ו] את השבת ואת הטומאה מכלל דאיכא למאן דאמר דיחיד אלא לתנא קמא קא מהדר ליה דשמעיה דקאמר קרבן צבור דוחה את השבת ואת הטומאה וקרבן יחיד אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה אמר לו רבי מאיר קרבן יחיד כללא הוא והלא פר יום הכפורים וחביתי כהן גדול ופסח דקרבן יחיד הוא ודוחין את השבת ואת הטומאה ואמר לו רבי יעקב קרבן צבור כללא הוא והלא פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים וחגיגה דקרבן צבור הוא ואין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה אלא [ח] נקוט האי כללא בידך [ט] כל שזמנו קבוע דוחה את השבת ואת הטומאה אפילו ביחיד וכל שאין זמנו קבוע אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה ואפילו בצבור איתיביה אביי [י] פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולם ימותו [יא] וכן שעירי עבודת כוכבים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולם ימותו דברי רבי יהודה רבי (אליעזר [יב]) ורבי שמעון אומרים [יג] ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה שאין חטאת צבור מתה אמר ליה מאי פר פר העלם דבר של צבור והא של יהו"כ קתני כי קתני אדשעיר [יד] והתניא פר של יהו"כ ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולם ימותו דברי רבי יהודה רבי (אליעזר [טו]) ורבי שמעון אומרים [טז] ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה שאין חטאת צבור מתה לא תימא שאין חטאת צבור מתה אלא אימא [יז] שאין חטאת השותפין מתה ומאי נפקא מינה דלא מייתו כהנים פר בהוראה ת"ש דבעי ר' אלעזר לדברי

מסיבה זו הוא דתניא [ו] משמיה דרבי מאיר לא שנו אלא שלא הפרישו אחרים תחתיו אבל הפרישו אחרים תחתיו הרי אלו ימותו ואם נתכפרו בהן אין צריכין אחרים אחרים אחרים

ל"ב א מיי' פ"ו מהלכות מכלאי הכרם הלכה ד:
ל"ג ב מיי' פ"ל מהלכות מחוסרי הלכה ד:
ל"ד ב מיי' פ"ל מהלכות מחוסרי הלכה ג:
ל"ה ד ה מיי' פ"ג מהלכות ממרים הלכה ה:
ל"ו ו מיי' שם פ"ל הלכה י:
ל"ז ז מיי' פ"ל מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו ופ"ג מהלכות ממרים הלכה ה:

לדברי האומר פר יום הכפורים קרבן יחיד עושה תמורה או אינו עושה תמורה כו'. מכלל דאיכא למאן דאמר דצבור לא מכלל דאיכא למאן דאמר דשותפין גופא בעי רבי אלעזר לדברי האומר פר יה"כ קרבן יחיד עושה תמורה או אינו עושה תמורה מאי קא מיבעיא ליה אי בתר מקדיש אזלינן אי בתר מתכפר אזלינן פשיטא דבתר מתכפר אזלינן דא"ר אבהו א"ר יוחנן [ב] *המקדיש מוסיף חומש ג והמתכפר עושה בה תמורה. ד והתורם משלו על של חבירו טובת הנאה שלו לעולם פשיטא ליה דבתר מתכפר אזלינן והכי קא מיבעיא ליה אחיו הכהנים בקביעותא מתכפרי או דילמא בקופיא מתכפרי ת"ש ה חומר בזבח מבתמורה וחומר בתמורה מבזבח חומר בזבח שהזבח נוהג ביחיד בבצבור [ד] ודוחה את השבת ואת הטומאה ועושה תמורה מה שאין כן בתמורה חומר בתמורה מבזבח דשהתמורה חלה על בעל מום קבוע ה ואינה יוצאה לחולין ליגזז וליעבד משא"כ בזבח האי זבח היכי דמי אילימא דיחד מי דחי שבת וטומאה אלא דצבור מי עושה תמורה אלא לאו דפר ודוחה את השבת ואת הטומאה דקביע ליה זמן ועושה תמורה דקרבן יחיד הוא אמר רב ששת לא [ו] באילו של אהרן הכי נמי מסתברא דאי סלקא דעתך דפרו תמורה דפר שבת וטומאה הוא דלא דחיא הא בחול מקריב קרבה הא [ז] תמורת חטאת היא ותמורת חטאת למיתה אולא לא לעולם פרו ומאי תמורה שם תמורה אי הכי זבח נמי שם זבח שם זבח לא קתני ממאי דתקרתני חומר בתמורה שהתמורה חלה על בעל מום קבוע ואינה יוצאה לחולין ליגזז וליעבד ואי סלקא דעתך מאי זבח שם זבח והא איכא בבור

לדברי האומר פר יום הכפורים קרבן יחיד עושה תמורה או אינו עושה תמורה כו'. מכלל דאיכא למאן דאמר דשותפין גופא בעי רבי אלעזר לדברי האומר פר יה"כ קרבן יחיד עושה תמורה או אינו עושה תמורה מאי קא מיבעיא ליה אי בתר מקדיש אזלינן אי בתר מתכפר אזלינן פשיטא דבתר מתכפר אזלינן דא"ר אבהו א"ר יוחנן [ב] *המקדיש מוסיף חומש ג והמתכפר עושה בה תמורה. ד והתורם משלו על של חבירו טובת הנאה שלו לעולם פשיטא ליה דבתר מתכפר אזלינן והכי קא מיבעיא ליה אחיו הכהנים בקביעותא מתכפרי או דילמא בקופיא מתכפרי ת"ש ה חומר בזבח מבתמורה וחומר בתמורה מבזבח חומר בזבח שהזבח נוהג ביחיד בבצבור [ד] ודוחה את השבת ואת הטומאה ועושה תמורה מה שאין כן בתמורה חומר בתמורה מבזבח דשהתמורה חלה על בעל מום קבוע ה ואינה יוצאה לחולין ליגזז וליעבד משא"כ בזבח האי זבח היכי דמי אילימא דיחד מי דחי שבת וטומאה אלא דצבור מי עושה תמורה אלא לאו דפר ודוחה את השבת ואת הטומאה דקביע ליה זמן ועושה תמורה דקרבן יחיד הוא אמר רב ששת לא [ו] באילו של אהרן הכי נמי מסתברא דאי סלקא דעתך דפרו תמורה דפר שבת וטומאה הוא דלא דחיא הא בחול מקריב קרבה הא [ז] תמורת חטאת היא ותמורת חטאת למיתה אולא לא לעולם פרו ומאי תמורה שם תמורה אי הכי זבח נמי שם זבח שם זבח לא קתני ממאי דתקרתני חומר בתמורה שהתמורה חלה על בעל מום קבוע ואינה יוצאה לחולין ליגזז וליעבד ואי סלקא דעתך מאי זבח שם זבח והא איכא בבור

שפיר דיש בעלת מום קבוע ויש זמן שעושה תמורה כגון קרבן יחיד: שם זבח לא קתני. הלכך מנא לן דאף זבח נמי יש בו קדושת תמורה: אלא לאו דפר. יום הכפורים עיכב בצבור בימיו ומטלטל היה ומטלטל עיכב בצבור ועושה תמורה ללמוד פר יום הכפורים שעשה תמורה: באילו של אהרן. דיום הכפורים: מאי תמורה שם תמורה. לעולם כפר והאי מומר מומר מזבח מבתמורה דקתני לה בתמורה דידיה קאי מנא לן דמומר מומר מזבח מבתמורה דידיה אלא מדכי קתני תמורה מומר מזבח מבתמורה שמע מינה דמומר מומר מזבח מבתמורה דידיה: ואי נמי שם זבח וכיון דשם זבח אי מנא לן מאי דחקיך לתוקומי בזבח דחי שבת וטומאה דחי שבת וטומאה מבתמורה דחי שבת וטומאה מבזבח דחי שבת וטומאה מבתמורה משא"כ בתמורה ותניא בסוף ת"כ והיה הוא. הוא הקודש עושה תמורה ולא המתורגל עושה תמורה ומקיים לה להאי זבח דקתני הכא פר כ"ג הוא ודחי שבת וטומאה משום דקביע ליה זמן ותניא כל הקבוע לו זמן מן התורה דחי שבת ודחי טומאה ועושה תמורה דקרבן יחיד הוא. ש"מ בהיקפא מתכפר. **ודחי רב** [ששת] **ואמר הכי** האי זבח לא יכלת למימר דפר כ"ג הוא אלא האי זבח אילו של כ"ג הוא שהוא עולה ותמורת עולה אע"ג דקרבה עולה. כדתנן תמורת עולה

ב) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ג) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ד) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ה) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ו) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ז) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ח) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ט) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] י) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] כ) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ל) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] מ) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] נ) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ס) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ע) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] פ) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] צ) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ק) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ר) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ש) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ת) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] א') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ב') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ג') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ד') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ה') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ו') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ז') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ח') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ט') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] י') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] כ') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ל') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] מ') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] נ') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ס') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ע') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] פ') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] צ') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ק') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ר') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ש') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ת') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי]

וחביתי כ"ג ופסח דקרבן יחיד הן דדחיין את השבת ואת הטומאה לאו מכלל דאיכא תנא דתני דאמרן קרבן צבור. ואותמהינן ולטעמיך הא דתניא א"ר יעקב והלא פר הפלס דבר של צבור ושעירי ע"ז וחגיגה דקרבן צבור הן ואין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה מכלל דאיכא תנא דתני הני דקרבן יחיד ניהו אלא ר"מ ור' יעקב תרוייהו [קמהדר] להאי תנא דתני במתניתין במסכת תמורה יש בקרבנות הצבור מה שאין בקרבני היחיד שקרבנות הצבור דחיין השבת והטומאה וקרבנות יחיד אין דוחין לא שבת ולא טומאה ואי"ל ר' מאיר כללא הוא ביחיד והרי פר יה"כ בר. ואי"ל ר' יעקב כללא הוא בצבור והרי פר הפלס דבר של צבור כר' אלא אי שמיע לך כללא הואי כללא כל שזמנו קבוע דוחה שבת ודוחה טומאה ואפילו קרבן יחיד וכל שאין זמנו קבוע לא דחי לא שבת ולא טומאה אפילו קרבן צבור. [איתיביה אביי] וכי (אין) [מי לא מציתו] מי ששונה כי פר יה"כ קרבן צבור הוא. והתני פר של יה"כ או שעיר ע"ז שאבדו כר' ר"א ור"ש אומרים יביאו עד שיסתאבו וימכרו וישלו לנדבה. שאין חטאת צבור מתה. הנה אלו התנאים אומרים כי פר יה"כ חטאת צבור הוא. ודחינן מאי פר פר הפלס דבר של צבור כר'. והתניא בוהדיא פר של יה"כ. ושעיר של יה"כ ותרצנא לא תימא שאין חטאת צבור מתה אלא הני שאין חטאת השותפין מתה. למאי נפקא מינה דלא מייתי בהזראה כדמפרש (בהזרעות) [בהזרעות] פ"ק ראשון (ברי"ן). א"ל אביי לרב יוסף שמעת ליה לר' שמעון דאמר חטאת השותפין לא אזלא למיתה. דתניא פר ושעיר של יה"כ שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולן יחזרו דברי ר' יהודה ר' אלעזר ור' שמעון אומרים יניחו עד שיסתאבו א"ל רב יוסף כהנים קאמרת שני כהנים דכהנים עם לעצמן אקח שנאמר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר. אלא מעתה ליתני פר בהוראה וכי תימא הכי נמי אי הכי נפישו להו פרים כר'. ופשוטה היא. [ע"כ שייך לעמוד א] **בעי ר' אלעזר** לדברי האומר פר של יה"כ קרבן יחיד הוא עושה תמורה או לא כלומר אם ימירו כ"ג בתפסה תמורתו אי לא.

ו) ולפולם ר' אלעזר היא דא"ר אלעזר המקדיש כשפורה הקדוש מוסיף חומש והמתכפר הוא הממיר. התורם משלו על של חבירו טובת הנאה שלו כלומר נותנו לכל כהן שירצה. הא דא"ר יוחנן פשיטא ליה לר' אלעזר מיהו הכי קמיבעיא ליה לר' אלעזר אחיו הכהנים בקביעותא מתכפרים וכיון שנקבעו בזבח נעשה זבח של שותפין ואינו יכול המקדיש להמיר שהרי גם אחרים מתכפרים בו. ותנן (לא) [ד"ק] השותפים עושים תמורה או דלמא בהיקפא מתכפרים כלומר אין לאחיר הכהנים בפר כ"ג כלום עד שעת הקפת הזיותיו וכשמתכפרים ביהכ"ב להאיזן הזיותיו באותה שעה מתכפרים ואם מימר מקרום לכן שותפתא בתמורה? חומר בזבח מבתמורה שהזבח דוחה שבת וטומאה ונוהג ביחיד בבצבור ועושה תמורה משא"כ בתמורה ותניא בסוף ת"כ והיה הוא. הוא הקודש עושה תמורה ולא המתורגל עושה תמורה ומקיים לה להאי זבח דקתני הכא פר כ"ג הוא ודחי שבת וטומאה משום דקביע ליה זמן ותניא כל הקבוע לו זמן מן התורה דחי שבת ודחי טומאה ועושה תמורה דקרבן יחיד הוא. ש"מ בהיקפא מתכפר. **ודחי רב** [ששת] **ואמר הכי** האי זבח לא יכלת למימר דפר כ"ג הוא אלא האי זבח אילו של כ"ג הוא שהוא עולה ותמורת עולה אע"ג דקרבה עולה. כדתנן תמורת עולה

לדברי האומר פר יום הכפורים קרבן יחיד עושה תמורה או אינו עושה תמורה כו'. מכלל דאיכא למאן דאמר דשותפין גופא בעי רבי אלעזר לדברי האומר פר יה"כ קרבן יחיד עושה תמורה או אינו עושה תמורה מאי קא מיבעיא ליה אי בתר מקדיש אזלינן אי בתר מתכפר אזלינן פשיטא דבתר מתכפר אזלינן דא"ר אבהו א"ר יוחנן [ב] *המקדיש מוסיף חומש ג והמתכפר עושה בה תמורה. ד והתורם משלו על של חבירו טובת הנאה שלו לעולם פשיטא ליה דבתר מתכפר אזלינן והכי קא מיבעיא ליה אחיו הכהנים בקביעותא מתכפרי או דילמא בקופיא מתכפרי ת"ש ה חומר בזבח מבתמורה וחומר בתמורה מבזבח חומר בזבח שהזבח נוהג ביחיד בבצבור [ד] ודוחה את השבת ואת הטומאה ועושה תמורה מה שאין כן בתמורה חומר בתמורה מבזבח דשהתמורה חלה על בעל מום קבוע ה ואינה יוצאה לחולין ליגזז וליעבד משא"כ בזבח האי זבח היכי דמי אילימא דיחד מי דחי שבת וטומאה אלא דצבור מי עושה תמורה אלא לאו דפר ודוחה את השבת ואת הטומאה דקביע ליה זמן ועושה תמורה דקרבן יחיד הוא אמר רב ששת לא [ו] באילו של אהרן הכי נמי מסתברא דאי סלקא דעתך דפרו תמורה דפר שבת וטומאה הוא דלא דחיא הא בחול מקריב קרבה הא [ז] תמורת חטאת היא ותמורת חטאת למיתה אולא לא לעולם פרו ומאי תמורה שם תמורה אי הכי זבח נמי שם זבח שם זבח לא קתני ממאי דתקרתני חומר בתמורה שהתמורה חלה על בעל מום קבוע ואינה יוצאה לחולין ליגזז וליעבד ואי סלקא דעתך מאי זבח שם זבח והא איכא בבור

שפיר דיש בעלת מום קבוע ויש זמן שעושה תמורה כגון קרבן יחיד: שם זבח לא קתני. הלכך מנא לן דאף זבח נמי יש בו קדושת תמורה: אלא לאו דפר. יום הכפורים עיכב בצבור בימיו ומטלטל היה ומטלטל עיכב בצבור ועושה תמורה ללמוד פר יום הכפורים שעשה תמורה: באילו של אהרן. דיום הכפורים: מאי תמורה שם תמורה. לעולם כפר והאי מומר מומר מזבח מבתמורה דקתני לה בתמורה דידיה קאי מנא לן דמומר מומר מזבח מבתמורה דידיה אלא מדכי קתני תמורה מומר מזבח מבתמורה שמע מינה דמומר מומר מזבח מבתמורה דידיה: ואי נמי שם זבח וכיון דשם זבח אי מנא לן מאי דחקיך לתוקומי בזבח דחי שבת וטומאה דחי שבת וטומאה מבתמורה דחי שבת וטומאה מבזבח דחי שבת וטומאה מבתמורה משא"כ בתמורה ותניא בסוף ת"כ והיה הוא. הוא הקודש עושה תמורה ולא המתורגל עושה תמורה ומקיים לה להאי זבח דקתני הכא פר כ"ג הוא ודחי שבת וטומאה משום דקביע ליה זמן ותניא כל הקבוע לו זמן מן התורה דחי שבת ודחי טומאה ועושה תמורה דקרבן יחיד הוא. ש"מ בהיקפא מתכפר. **ודחי רב** [ששת] **ואמר הכי** האי זבח לא יכלת למימר דפר כ"ג הוא אלא האי זבח אילו של כ"ג הוא שהוא עולה ותמורת עולה אע"ג דקרבה עולה. כדתנן תמורת עולה

ב) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ג) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ד) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ה) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ו) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ז) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ח) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ט) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] י) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] כ) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ל) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] מ) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] נ) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ס) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ע) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] פ) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] צ) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ק) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ר) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ש) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ת) [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] א') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ב') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ג') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ד') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ה') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ו') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ז') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ח') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ט') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] י') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] כ') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ל') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] מ') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] נ') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ס') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ע') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] פ') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] צ') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ק') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ר') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ש') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי] ת') [ע"פ ל"ל ומכיון שם ד"ה ל"ל ואי]

ב) מנחות כ: ג. מגילה ט:, ג) תוספתא תמורה פרק א הי"ב, ד) תמורה דף יב, ה) תמורה דף ט, ו) בכורות טו:, ז) [ופי' מוסן' זמנים ו. ד"ה מקופיא], ח) בכורות ט:, ט) [מנחות דף מז.], י) מנחות כב: ג) מנחות סב ע"א

לדברי האומר פר יה"כ כו'. לפלוגי לעיל מי קרבן צבור הוא תו לא הלכך פשיטא לתמר לעיל דלמיל פשיטא דאי עושה תמורה או אין עושה בה. ק"ע למאי דלא מיפעיא ליה מי מתכפר לא נ"מ למאי דמיפעיא ליה מי מתכפר עושה בה. ועוד קשיא לי מנא לן דמומר מומם טפי מכתמורה: ודוחה את השבת. מנחות ק"כ בתמורה למיל דמיחד שבת ומיהו לרבי מתניתן פרק מי שהיה נטמא (דף נו:) משמע דמומר קודם שחישבת הפסח יתבה וכן תמורתו פירוש שנולדה לאחישבת הפסח ומשמע הכי שהרי אין שוחט את הפסח אלא על מי שהיה טהור ומחוסר הפסח ומשמע נמי דמומר בתמורה לשם פסח דמהני לשם פסח ומיהו לרבי אליעזר דאמר בשחל בשחל לשם פסח מהני לשם פסח ואומר רבי אליעזר קריבה לשם פסח מגלה בשחל בשחל לשם שחיט שבת וכן תמורת שלו של חבירו דמשמע לן בפ"ג דמנחות לשם פסח דאילו דמי ונעשית לשם פסח אם יש לו לשם פסח יוצאין בה לשם שלו של חבירו אם יש לו לשם פסח מגלה בה לשם פסח דכל דבר שמשוכה לשם פסח אינו נ"מ מגלה מן המוקדין) אלא משיח משום יש לו לשם פסח ולא לשם פסח מגלה בשחל בשחל לשם פסח ומיהו משמע לן בפ"ג דמנחות [שם] דמומר לשם פסח אינו קריב ואומר רבי אליעזר קריבה לשם פסח מגלה בשחל בשחל לשם שחיט שבת וכן תמורת שלו של חבירו דמשמע לן בפ"ג דמנחות לשם פסח אם יש לו לשם פסח יוצאין בה לשם שלו של חבירו אם יש לו

נוקמה בפסח. נלמה משום דמעמת ולילו של מהרן לא הוה ליה למיתניה נלמון זבח מעמת דלא מעכמן לתיקני וזבח אבל פסח כתיב[ד] וזבח פסח הוא מיתה לי לוקמה בפסח לעמון וניתמ דהכי קאמר מומר בזבח ומעשר בהמה ומעשר בהמה דחיין ליה כל מי שהמומו מומר מעשר בהמה ומעשר בהמה דחיין ליה כל מי שהמומו מומר בזבח ומ

מב א ב מיי' פ"ט מהלכות יסודי התורה הלכה יג:

מג ג סמ"ג עשין פ"ד טלמוד ה:

מד ד ה מיי' פ"ד מהל' מ"א הלכה ג:

מה ו מיי' שם פ"ג הלכה יג:

א) וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ: [ויקרא טז, ו]

ב) וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וְשָׁחַט אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ: [ויקרא טז, יא]

ג) וְנִתַּתָּה אֶת הַפֹּרֶכֶת תַּחַת הַקְּרָסִים וְהֵבֵאתָ שָׁמָּה מִבֵּית לַפָּרֹכֶת וְהִבְדִּילָה הַפָּרֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים: [שמות כו, לג]

[נדפס בדף נב.]

ותיפוק ליה בפר כ"ג אשר לו אשר לו בתוב ביה הכתוב שנה אשר לו לעכב שלא יביא משל צבור ולא משל אחיו הכהנים אלא משלו ממש ואמרינן ואי לא קנו להו להכהנים בפר היכי מתכפרי ביה אלא משום דאמרינן בי גזא דכ"ג אפקריה רחמנא גבי כהנים ש"מ קניה אית להו בגזיה: היה מהלך בהיכל וכו'. סוגיא דשמעתא במשנן היינה פרוכת אחת מבדלת בין הקודש ובין קודש הקדשים. במקדש ראשון היה במקום הפרוכת כותל רחבו אמה במקדש שני נסתפק להן זו האמה מקום הכותל או כלפנים קרושתה או בהיכל לפיכך עשו ב' פרוכות ובניהם אמה והיינה נקראת אמה טרקסין והוא לשון יון פנים וחוץ. וכך מפורש בתלמוד א"י. ור' יוסי פשיטא ליה דקדושתיה כקדושת ההיכל: תי"ר בין המזבח למנורה היה מהלך כ"ג בשעה שהיה נכנס לבית קודש הקדשים ג) דברי ר' מאיר מ"ט קסבר פתוח הקרש ככותל טרקסין בדרום היה פתוח והמנורה נתונה בדרום לפיכך בין שהיה נכנס בהיכל והפתח בדרום היה מהלך כנגדו בין מזבח הזהב למנורה עד הפתח ובין המנורה למזבח הזהב שש אמות שהיה רוחב הבית כ' אמות ושהיה המנורה נתונה בדרום משוכה מן הכותל ב' אמות ומחצה והשלחן נתון בצפון משוך ב' אמות ומחצה הרי ה' אמות ומקום המזבח והמנורה והשלחן בשלש אמות והמזבח ממוצע ביניהן נמצא ביניהן השיעור שאמרנו ולפיכך לא היה מהלך בין הכותל למנורה שהיה מקום צר ב' אמות ומחצה ומטפני בגדיו מן המנורה היה מהלך בין המנורה למזבח שהמקום מרווח ולא יבא להתחבר במנורה כרי שיטנפר בליה. וד' יוסי אומר בין שלחן לכותל היה מהלך קסבר פיתחא דכותל המבדיל בין ההיכל ובין קדש הקדשים ג) בצפון קאי שנכנס מהלך כנגדו ונכנס בקדש אצל הארון. ופשוטה היא. **אבל ר' יהודה שהיה אומר בין המזבח לשלחן היה מהלך** אמ' מ"ט אי קסבר פתחא בדרום קאי

תיפוק לי דאשר לו אמר רחמנא משלו הוא מביא דתניא כו'. פימה לי מאי מינטרין לאמוי גרייתא לומר דדרשינן הכי משלו הוא מביא כל אכן מי לא דרשינן הכי [א] לא לימלך לו [ב] למקבי לך טפי ועוד דכבל הפפרים דהוה גרסינן במסוך שמני ס' גזזו ולא גרסינן ליה ולא מצינו לי דסכי פירושו תיפוק לי למלך לו מאי דאמרת דמשמע שהוא מכספי בו ומשמע אבל אחריני לא מכספי ומשני הא מלך לו דרשינן משלו הוא מביא אבל לשולם אימא לך לתיניה נמי מכספי מקיעצע כדמפיק וכו' והדר פריך ומעתמיך הא למימי מצריכת לא דרשינן ליה למלך לו לומר שהוא מכספר בו אלא לומר משלו הוא מביא ומצריכת לא דרשינן מכלל דאתי אמא למימר לי דמשלו הוא מביא לא צריכת לי מה מילת לי מה והא הא בהא תליא כיון דמוקית לי דמשלו הוא מביא ס"ל אמוי מכהנים לא מכספי בית לאי למלך לקנו ליה [ג] בגויה היכי מכספי בית ומשני אמאי בי גזא וכו':

טרקסין. פרס"ש [ומן] וי"ת טרקסין מלשון טרוקו גלי (מגילה כח.) שמגור היה לפנים היתנו הלוחות שניתנו בסיני [ד]:

ועבוד שתי פרוכת. פימה וליעבד פרוכת אחת שתיהא אחת ולי גרסה למשמע להו לרבנן פי' דקרא והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש וגו' (שמות כו) אחת של פרוכת יהא קדש וממחילת שתיהא לפנים יהא הכל קדש קדשים ולהכי כו' מעיקרא פרוכת אחת שתיהא אחת ולחזקומה בחקוט טרקסין דלמא קדושתה מקום טרקסין ולמ"ג דבמקדש לחזון מוקמוה אחת לפנים אחת לפנים ס"ש הדבר עביד כלכתיב הכל בכתב [ה] ומי גזו למיעבד פרוכת לריכין לעשות כמו שעשו במשכן דכתיב נפ' קמח דבגמ' בחגיגה (דף ג:) גמירי לו כוליה בפרוכת לו כוליה בצניף הכי נמי גמירי דלי בעי למיעבד פרוכת ליעבדו כי היכי דעבדו במשכן דממחילת שתי הפרוכת ולפנים הוה קדש קדשים אבל הכתם לעבד שתי פרוכת ויהא חדא מוקמוה בחמילת מקום אחת טרקסין והשניה בקוף אחת טרקסין בקדש הקדשים בקוף מגל העשרים של קודש הקדשים לגד המזרח דניקה למקום קוף אחת טרקסין דלי מקום אחת טרקסין בלפנים הרי מעוני פרוכת המיוחדת ולפנים הוה קדשי הקדשים הכל ולי מקום אחת טרקסין בלחזן מעוב הפרוכת השניה ולפנים הוי קדשי הקדשים אבל רבי יוסי סבירא ליה והבדילה הפרוכת היינו בין מגל למגל דמגל שמונה לה קדש ומגל שלפנים היינה קדשי הקדשים לעביד עוביה אחת לי מי לימא פשיטא ליה דקדושת אחת היינו קדשי הקדשים [ו] דפר יוה"כ דהכהנים נקופיא אחת לי. נעיל דרבי אלעזר דאמר [ז] לעיל ותיפוק לי. נעיל דרבי אלעזר דאמר [ז] לעיל דפר יוה"כ דהכהנים נקופיא אחת

למיעל להדיא. ליל מגל הכותל הלפנוי כל תוכן ההיכל וכל שעה עיניו מזונות מציח קדשי הקדשים לך הפליפה שכנגדו: ור' יוסי אמר לך חביבין ישראל שלא הצריכן הכתוב לשליח. מלמ כל אחד ואחד מתפלל על עצמו שנאמר אשר ידעת לבב בני אדם ופרט כפיו אל הבית הזה (מלכים ו מ) הלכך מציח הוא שלומן ליכנס לפומיי: משהרי מאניה. מגדיו מטמיאין מעשן המנורה שהמשיך אח הכותל: מרקסין. לשון פניס ואתן הוא לך למימי מתלמוד ירושלמי ולמיה לדבר מפרישים הרמשונים היו מכמיסין פילוסופין לכך טרקמון כדי למייפם במעשר (גיטין דף לה:) למדנו שהטרק לשון כניסת פניס הוא: דביר. היא המחיצה לפני הדביר אל הקדשי הקדשים שהוא לפנים מן המחיצה: קחשיב (ו) לדידיה. למקום המחיצה לבד מן השמיש: בותל אולם. כותל המיצון למטה רומה היסוד והמקופה ולמעלה מגומה ליפת הפתח עוני המומה שעולה עד ק' אמה לבד רוחב ליפת אחת שהיא י"ל אמה לבד רוחב (ג) ליפת עוני המומה: והתא שש. יליע שמחורי בית הכפרת: חיבי קאמר קרא. מי ממיצין ה"ק ודאי בתוך הבית מחיצה עשה שמפסקת בתוך הבית: מפנימה הבין. ולפיים מלומה ממיצה הכין מקום מלמה והזמיצו למת שם את הארון שלמת דביר גופיה למו מקדושת פניס הוא: או דילמא היק ודביר בתוך הבית מפנימה. למקום הדביר גופיה משל פניס הוא ומחמו הכין למחו שם אמה מחיצה כניסה את הארון: אין להם הכרע. לשעת היכן הן עומין: שמת

למיעל להדיא ורבי יוסי אמר לך חביבין ישראל שלא הצריכן הכתוב לשליח ור' יהודה נמי ניעול בין מנורה לכותל משחרי מאניה א"ר נתן אמה טרקסין לא הכריעו בו חכמים אי כלפנים אי כלחוץ מתקיף לה רבינא מ"ט אילימא משום דכתיב [א] והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו ועשרים רחבו ושלשים אמה קומתו וכתיב [ב] וארבעים באמה היה הבית הוא ההיכל לפני וכתיב [ג] ולפני הדביר עשרים אמה אורך ועשרים אמה רוחב ועשרים אמה קומתו ולא ידעינן אמה טרקסין אי מהני עשרים ואי מהני ארבעים ודילמא לא מהני עשרין ולא מהני ארבעין וחללא קא חשיב כותלים לא קא חשיב תרע דכל היכא דקא חשיב כותלים חשיב ליה לדידיה [ד] דתנן [ה] ההיכל מאה על מאה ברום מאה כותל אולם חמש והאולם אחת עשרה כותל ההיכל שש וארכו [ו] ארבעים אמה ואמה טרקסין וכ' אמה בית קדשי הקדשים כותל ההיכל שש והתא שש וכותל התא חמש אלא קדושתיה אי כלפנים אי כלחוץ והיינו דאמר רבי יוחנן בעי יוסף איש הוצל [ז] ודביר בתוך הבית מפנימה הבין לתתן שם את ארון ברית ה' איבעיא להו [ח] היכי קאמר קרא ודביר בתוך הבית מפנימה הבין לתתן שם או דילמא הכי קאמר ודביר בתוך הבית מפנימה ומי מספקא ליה והתניא איסי בן יהודה אומר •חמש מקראות בתורה אין להן הכרע שאת

עשרים אמה קומתו. רמ"י פי' מפי מלכים להמ לחמר לעיל ומלמים ממה קוממו היינו כל הבית עד הגג והמ לכמיב ועשרים ממה קוממו היינו עד עליית בית קדשי הקדשים ונמ"כ פרק המוכר פירות (דף נמ:) פרין ליה ומשי עשרים ממה קוממו מטפחת כרופים ולמעלה שהכרופים שעשה שלמה העומדים מקרקע משני לדי המרן גפהם עבר ממות[ט]:

כותל ההיכל שש והתא שש וכותל התא חמש. יליע המחמוה ממע בממה רחבה (מלכים ו ו) ור"ל דהכל מירי בתא המיצוני לכמיב והמיכוה שם בממה רחבה כי מגרעות נתן לבית קדש כמיב ופי' דה"פ דקרא שעוני כותל ההיכל לג היה שוה בכל מקום שלא היה כותל ההיכל עב ששה טפחים ולא היה מגרעת בו אלא בכל מקום שהיה עב ששה טפחים ומגרעת שלשה טפחים היה בו ומגרעת זו היתה מתחלת מלמעלה ויורדת ומגעת עד ראש הכותל ומשם ואילך היה עב ששה טפחים בלבד

שאת משוקדים מחר ארוד וקם. מימה הוא דלא נקטינהו כמדלן שהן כמוכים בחורה והכי הוה ליה למימר שאת לרוח ממר משוקים וקס וע"ת אמאי לא דלטיהו להו לפיטים ולחמריהם כמו בגשך ובמרגים (ויקרא סה) דלטינן ליה בפרק מיהו גשך (ב"מ קע.). לפניו ולאחריו וכמו ורמך דלטינן ליה בפ' אמר להם הממונה (לעיל דף ה:) חופשך וחולבג ר"ל גבי שאת לא קאי אחס אחס לא מיטיב לו הוא לשון קלילה ולא קאי אחס לא מיטיב לו הוא לשון גשיאות עון וכן לרוב לא קאי לשון לא קאי אחס לחסכם שהוא כשון דלכתיב[ב] לרוב לא קאי אחס אחס לא מיטיב לו הוא לשון קלילה אחס לא קאי אחס לחסכם שהוא כשון דלכתיב לרוב

שלא תתחיל מפניך. לגמר ולילך הלמה: שמא תבוה. שהקטורת שנשרפת לנגד פנימת מזיד[ד] וזרועך הממפשטו והולך להלן נכוה מזימור העולה: כי בענן. לל יבא כי לם בענן לל עמן הקטורת: מעלה עשן. לם עמד שגורם לעמן לעלות זקוף כמקל: ומניין שנותן בה ובר.

שלא תתחיל מפניך. לגמר ולילך הלמה: שמא תבוה. שהקטורת שנשרפת לנגד פנימת מזיד[ד] וזרועך הממפשטו והולך להלן נכוה מזימור העולה: כי בענן. לל יבא כי לם בענן לל עמן הקטורת: מעלה עשן. לם עמד שגורם לעמן לעלות זקוף כמקל: ומניין שנותן בה ובר.

לקמן פריך ל"ל הא נפקא ליה: הא אם לא נתן וכו'. הם למדנו מכאן שנאמר ולא יומת אמם לא נתן וכו': או שחיסר. לכאיב הקטורת שלימה ולא תעכיב: תיפוק ליה. ללי נמי לא כתב הכא ולא יומת מימיב מיתה מקטורת תעכיב לאכול בימה ריקנית אלא לעורך וכאיב ולא יבא בכל עת ולא יומת: ששגג בביאה. ריקנית[ב] אבל יבא אים מיתה בתקטיר קטורת תעכיב ואין שוגג מיתה על המזבח: השגוג: דעייל שתי הקטרות. בעיבה אחת: קרא לקרא. הם נפקא ליה מכי בענן: עיקר. שורש: והא איפכא תניא. שהשורש יפה מן הענף: לשמי בורה. לשון שמים: ממשמש בבתלים. כן לרך שהשן בשמיעו יכול לגמא כשגגו מתפשטו למעלה אחת ליד שאחתלא אלו הם למעלה מאחת ליד ואחת לשמיעה לא מיחייב דהא עייל ליה שלימה אהקטורה מיחייב דקא מקטר קטורת חסידה אמר מר ומניין שנותן בה מעלה עשן ת"ל וכסה קרא לקרא אמר רב יוסף הכי קאמר אין לי אלא עלה מעלה עשן עיקר מעלה עשן מניין ת"ל וכסה א"ל אביי והא איפכא תניא דתניא נתן בה עיקר מעלה עשן היה מתמר ועולה בשמיעו לשמי קורה כיון שהגיע לשמי קורה ממשמש ויורד בבותלים עד שנתמלא הבית עשן שנאמר והבית ימלא עשן אלא אמר אביי הכי קאמר אין לי אלא עיקר מעלה עשן מניין ת"ל וכסה רב ששת אמר אין לי אלא אהל מועד שבמדבר שילה ובית עולמים מניין ת"ל וכסה האי מוכן יעשה לאהל מועד השוכן אתם נפקא אלא הכי קאמר אין לי אלא ביום הכפורים בשאר ימות השנה מניין ת"ל וכסה רב אשי אמר חד למצוה וחד לעכב רבא אמר חד לעונש וחד לאזהרה תניא[ה] ר"א אומר[ו] ולא ימות עונש[ב] כי בענן אראה אזהרה יכול יהיו שניהם אמורין קודם מיתת בני אהרן ת"ל[ז] אחרי מות שני בני אהרן יכול יהיו שניהם אמורים אחר מיתת שני בני אהרן ת"ל[ב] כי בענן אראה על הכפורת הא כיצד אזהרה קודם מיתה ועונש אחר מיתה מאי תלמודא אמר רבא אמר קרא כי בענן אראה ועדיין לא נראה ואלא מ"ט איעונש[ט] כדתניא ר"א אומר לא מתו בני אהרן אלא על שהורו הלכה בפני משה רבן מאי דרוש[י] ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח 'אע"פ[כ] שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט: יצא ובא לו דרך כניסתו: מנא הני מילי א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן אמר קרא[א] ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון ירושלם וכי מה ענין גבעון אצל ירושלם אלא מקיש יציאתו מגבעון לירושלים לביאתו מירושלים לגבעון פניו בלפי במה כדרך ביאתו[ם] אף יציאתו מגבעון לירושלים פניו בלפי במה כדרך ביאתו[ם] וכן [ם]כהנים בעבודתן[ם] ולוים בדוכן 'וישראל במעמדן כשהן נפטרין לא היו מחזירין פניהן והולכין אלא מצדדין פניהן והולכין[ב] וכן תלמיד הנפטר מרבו לא יחזיר פניו וילך אלא מצדד פניו והולך כי הא דר' אלעזר כד הוה מיפטר מיניה דר' יוחנן כד הוה בעי ר' יוחנן לסגויי הוה גחין קאי ר' אלעזר אדוכתיה עד דהוה מיכסי ר' יוחנן מיניה וכד הוה בעי ר' אלעזר לסגויי הוה קא אזיל לאחוריה עד דמכסי מיניה דרבי יוחנן רבא כד הוה מיפטר מיניה דרב יוסף הוה אזיל לאחוריה עד דמנגפן[ד] כרעיה ומתוסן אסקופתא דבי רב יוסף דמא אמרו

שלא תתחיל מפניך שמא תבוה. שמכקטרת שנשרפת לנגד פנימת מזיד[ד] וזרועך הממפשטו והולך להלן נכוה מזימור העולה: כי בענן. לל יבא כי לם בענן לל עמן הקטורת: מעלה עשן. לם עמד שגורם לעמן לעלות זקוף כמקל: ומניין שנותן בה ובר.

לקמן פריך ל"ל הא נפקא ליה: הא אם לא נתן וכו'. הם למדנו מכאן שנאמר ולא יומת אמם לא נתן וכו': או שחיסר. לכאיב הקטורת שלימה ולא תעכיב: תיפוק ליה. ללי נמי לא כתב הכא ולא יומת מימיב מיתה מקטורת תעכיב לאכול בימה ריקנית אלא לעורך וכאיב ולא יבא בכל עת ולא יומת: ששגג בביאה. ריקנית[ב] אבל יבא אים מיתה בתקטיר קטורת תעכיב ואין שוגג מיתה על המזבח: השגוג: דעייל שתי הקטרות. בעיבה אחת: קרא לקרא. הם נפקא ליה מכי בענן: עיקר. שורש: והא איפכא תניא. שהשורש יפה מן הענף: לשמי בורה. לשון שמים: ממשמש בבתלים. כן לרך שהשן בשמיעו יכול לגמא כשגגו מתפשטו למעלה אחת ליד שאחתלא אלו הם למעלה מאחת ליד ואחת לשמיעה לא מיחייב דהא עייל ליה שלימה אהקטורה מיחייב דקא מקטר קטורת חסידה אמר מר ומניין שנותן בה מעלה עשן ת"ל וכסה קרא לקרא אמר רב יוסף הכי קאמר אין לי אלא עלה מעלה עשן עיקר מעלה עשן מניין ת"ל וכסה א"ל אביי והא איפכא תניא דתניא נתן בה עיקר מעלה עשן היה מתמר ועולה בשמיעו לשמי קורה כיון שהגיע לשמי קורה ממשמש ויורד בבותלים עד שנתמלא הבית עשן שנאמר והבית ימלא עשן אלא אמר אביי הכי קאמר אין לי אלא עיקר מעלה עשן מניין ת"ל וכסה רב ששת אמר אין לי אלא אהל מועד שבמדבר שילה ובית עולמים מניין ת"ל וכסה האי מוכן יעשה לאהל מועד השוכן אתם נפקא אלא הכי קאמר אין לי אלא ביום הכפורים בשאר ימות השנה מניין ת"ל וכסה רב אשי אמר חד למצוה וחד לעכב רבא אמר חד לעונש וחד לאזהרה תניא[ה] ר"א אומר[ו] ולא ימות עונש[ב] כי בענן אראה אזהרה יכול יהיו שניהם אמורין קודם מיתת בני אהרן ת"ל[ז] אחרי מות שני בני אהרן יכול יהיו שניהם אמורים אחר מיתת שני בני אהרן ת"ל[ב] כי בענן אראה על הכפורת הא כיצד אזהרה קודם מיתה ועונש אחר מיתה מאי תלמודא אמר רבא אמר קרא כי בענן אראה ועדיין לא נראה ואלא מ"ט איעונש[ט] כדתניא ר"א אומר לא מתו בני אהרן אלא על שהורו הלכה בפני משה רבן מאי דרוש[י] ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח 'אע"פ[כ] שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט: יצא ובא לו דרך כניסתו: מנא הני מילי א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן אמר קרא[א] ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון ירושלם וכי מה ענין גבעון אצל ירושלם אלא מקיש יציאתו מגבעון לירושלים לביאתו מירושלים לגבעון פניו בלפי במה כדרך ביאתו[ם] אף יציאתו מגבעון לירושלים פניו בלפי במה כדרך ביאתו[ם] וכן [ם]כהנים בעבודתן[ם] ולוים בדוכן 'וישראל במעמדן כשהן נפטרין לא היו מחזירין פניהן והולכין אלא מצדדין פניהן והולכין[ב] וכן תלמיד הנפטר מרבו לא יחזיר פניו וילך אלא מצדד פניו והולך כי הא דר' אלעזר כד הוה מיפטר מיניה דר' יוחנן כד הוה בעי ר' יוחנן לסגויי הוה גחין קאי ר' אלעזר אדוכתיה עד דהוה מיכסי ר' יוחנן מיניה וכד הוה בעי ר' אלעזר לסגויי הוה קא אזיל לאחוריה עד דמכסי מיניה דרבי יוחנן רבא כד הוה מיפטר מיניה דרב יוסף הוה אזיל לאחוריה עד דמנגפן[ד] כרעיה ומתוסן אסקופתא דבי רב יוסף דמא אמרו

תוספות ישנים ותיפוק ליה דקא משמיע ליה ביאה ריקנית. דמקמיע ליה לעלה מקקה כרע שמי דלמר לעיכב עיכוב[ד] [שי נמי] לכולי עלמא ולפילו לרבא דלמ על פי דלא נפקא ליה מהכי קלא נפיק ליה מקרא אחרינא מימה על מה שמעמו משמע הקטורת ויש בריימות שעיה מיכוב[ב] מאי מכל פימן ושימן או שלא עלו לגמרי מעלה עשן לו שמעו מיב מימה ל"ל ועוד למה לי קרא לשמי ל"ל אלא ודאי

ובי תימא אורחא דמילתא למיתב ליממין. ג"ל לפרש כלומר מדהנה כי היכי דמסתם יהיב כרעא קודמת בריך הוא מימינו הכא נמי מסתמא יתן שלום לימין שלו כרעא ת"ל מנדך מלך מלמא דיש לעקש על כנגד המסתלי כרעא והדר ממין ושמאל הוי לזוי לימין הקב"ה כרעא: **תנן** במאן דאמר אין גלילה בבבל. מפ"ק לדכי יהודה אומר מקומו עגום ופליג נמיפא גמי כן ולא פליג ברישא אתרון ת"ל פליג ברישא אתרון:

ופליגא דשלא. דלמר לר"ש גלה לגבל פליגי דעולא לעולא דלמר לר"ש לאתרון כדוסים

אמרו ליה לרב יוסף הבי עביד רבא אמר ליה יהא רעוא דתרום רישך אכולה כרכא אמר רבי אלכסנדרי אמר רבי יהושע בן לוי *המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו ואחר כך יתן שלום אמר ליה[ה] רב מרדכי כיון שפסע שלש פסיעות לאחוריו התם איבעיא ליה למיקם משל לתלמיד הנפטר מרבו אם חזר לאלתר דומה לכלב ששב על קיאו[ו] תניא נמי הכי המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו ואחר כך יתן שלום ואם לא עשה כן ראוי לו שלא התפלל ומשום (ו) שמעיה אמרו [ז]שנותן שלום לימין ואחר כך לשמאל שנאמר [ח]מימינו אש דת למו ואומר [ט]יפול מצדך אלף ורבבה מימינך מאי ואומר וכי תימא אורחא דמילתא היא למיתב בימין ת"ש יפול מצדך אלף ורבבה מימינך רבא[י] חזייה לאביי דיהיב שלמא לימינא[כ] ברישא א"ל מי סברת לימין דידך לשמאל דידך קא אמינא[ל] דהוי ימינו של הקב"ה אמר רב חייא בריה דרב הונא חזינא להו לאביי ורבא דפסעי להו[מ] שלש פסיעות בבריעה אחת: ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון: [נ]מאי מצלי רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא תרוייהו משמיה דרב[ס] אמרי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא שנה זו גשומה ושחונה[ע] שחונה מעליותא היא אלא אימא [פ]אם שחונה תהא גשומה [צ]רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה לא יעדי עביד שולטן מדבית יהודה ולא יהוי עמך ישראל צריכין לפרנס[ק] זה מזה ולא תכנם לפניך תפלת עוברי דרכים רבי חנינא בן דוסא הוה קא אזיל באורחא שדא מטרא עליה אמר רבש"ע כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער פסק מיטרא כי אתא לביתיה אמר רבש"ע כל העולם כולו בצער וחנינא בנחת אתא מיטרא א"ר יוסף מאי אהניא ליה צלותיה דכהן גדול לגבי ר' חנינא בן דוסא[ר] תנו רבנן [ש]מעשה בכהן גדול אחד שהאריך בתפלתו ונמנו אחיו הכהנים ליכנס אחריו התחילו הם נכנסין והוא יוצא[ת] אמרו לו מפני מה הארכת בתפלתך אמר להם קשה בעיניכם שהתפללתי עליכם ועל בית המקדש שלא יחרב אמרו לו אל תהי רגיל לעשות כן שהרי שנינו לא היה מאריך בתפלתו כדי שלא להבעית את ישראל: **מתני'** [א]משניטל ארון [ב]אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים ושתייה היתה נקראת גבוה מן הארץ שלש אצבעות ועליה היה נותן [ג]את הדם ממי שהיה ממרס בו נכנם למקום שנכנם ועמד במקום שעמד [ד]והזה ממנו [ה]אחת למעלה ושבע למטה [ו]ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף [ז]וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחת ושתים אחת ושלש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע [ח]יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל [ט]הביאו לו את השעיר שחטו וקבל במזרק את דמו נכנם למקום שנכנם ועמד במקום שעמד והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה [א] (ג) וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחת ושתים וכו' [ל]יצא והניחו על כן הזהב השני שבהיכל רבי יהודה אומר לא היה שם אלא כן אחד בלבד נטל דם הפר והניח דם השעיר והזה ממנו על הפרוכת שכנגד הארון מבחוץ אחת למעלה ושבע למטה ולא היה מתכוון וכו' וכך היה מונה וכו' נטל דם השעיר והניח דם הפר והזה ממנו על הפרוכת שכנגד הארון מבחוץ אחת למעלה ושבע למטה וכו' [מ]עירה דם הפר לתוך דם השעיר ונתן את המלא בריקן: **גמ'** משגנזו לא קתני אלא משניטל תנן במאן דאמר ארון גלה לבבל דתניא [נ]רבי אליעזר אומר ארון גלה לבבל שנאמר [ס]ותשובת השנה שלח המלך נבוכדנאצר ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה' רבי שמעון בן יוחאי אומר ארון גלה לבבל שנאמר [ע]לא יותר דבר אמר ה' אלו עשרת הדברות שבו[פ] רבי יהודה (בן לקיש[צ]) אומר ארון במקומו נגנז שנאמר [ק]ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה ופליגא דעולא דאמר עולא שאל רבי מתיא בן חרש את רבי שמעון בן יוחאי ברומי וכי מאחר שרבי אליעזר מלמדנו פעם ראשונה ושניה ארון גלה לבבל ראשונה הא דאמרן [ר]ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה' שניה מאי היא דכתיב [ש]ויצא מבת ציון כל

עין משפט נר מצוה

נז א ב מיי' פ"ב מהל' תפלה הלכה ו סמג עשין ע סוש"ע ס"ח סי' קכ ג ב [רא סמנם מיכוח פעיף ד ד"ה מה. [סר קלב] רמ"ג שם מ' כב]: נח ג ד ה מיי' פ"ג מהל' עבודת יום"כ הלכה ה: נט ו מיי' שם הלכה ג: ם ז ח ט מיי' שם פ"ע הלכה ה ופ"ה מהל' מעשה קרבנות הלכה יג: **נא** י מיי' פ"ע מהל' עבודת יום"כ הלכה ג: **נב** כ מיי' שם פ"ע הלכה ה: **נג** ל מ מיי' שם פ"ע הלכה ה:

רבינו חננאל

מצה להביא מן החדיוט. והא דאמר למעלה אנו שחיסר אחת מסמנויה וחייב מיתה ואקשינ' ותיפוק ליה דכיון דאיתה עשויה כהלבנה כאילו אינה קטורת ונמצאת בראתן בלא סממה. וכתיב ואל יבא בבל עת אל הקודש ולא ימות. ופירק רב אשי כגון דעייל ב' קטורות אחת שלמה ואחת חסירה אביאה לא מחייב דהא עייל ליה שלמה. אהקטרה הוא דמחייב דקא מקשיד חסירה: ירושלמי היה מהלך בין ב' פרוכות ודחק באצילי ידיו כדי שלא ישדפו בפרוכת. ביצד הוא עושה א"ר חנינא מניח את הכף בארץ וזורקה באויר וקולטה במחתה. שמואל אמר בהדה ב) בגחלו. ר' יוחנן אמר מפוח מתוך הכף והיא מתמרת ועולה. ואח"כ היא פושה ויורדת. ואח"כ היא פושטה ויוצאת. יצא ובא לו דרך בניסתו כר' יוסי ברם ר' מאיר אפי' בני לא יכיל למה כדי שלא יתן אחדיו לקדוש: מנ"ל שנאמר ובא שלמה לבמה אשר בגבעון ירושלים מקיש ביאת גבעון לביאת ירושלים מה ביאתו לגבעון פניו כלפי במה אף ביאתו לירושלים פניו כלפי במה וכן הכותנים בעבדומים ולחים ברוכנים וישראל במעמדם כלם כשנסטרים לא היו מחזירים פניהם והולכים אלא מצדדים וכן תלמיד הנפטר מרבו אין מחזיר את פניו אלא מצדד הולך. כי הא דר' אלעזר כי הוה מיסתר מר' יוחנן אי הוה בעי ר' יוחנן לסגויי הוה גחין ר' אלעזר קאי אדוכתיה עד דהוה ר' יוחנן מיכסי מיניה. ואי הוה בעי ר' אלעזר למגויי הוה אזיל אחוריה אחוריה עד דהוה מיכסי ר' יוחנן מיניה. רבא בד הוה מיסתר מרב יוסף הוה אזיל אחוריה אחוריה עד דהוה מגלקן ברעיה ומתוסן מדמיה אסקופתא דרב יוסף. אדעתה לרב יוסף דהוה הוא סגי מהדא[ב] אמר יהא רעוא דתירום רישא אכולא כרכא. ריש שתהיה בכל הלכה כרבא. אריב"ל המתפלל צריך לפסוע ג' פסיעות לאחוריו ואח"כ יתן שלום. תניא המתפלל צריך לפסוע ג' פסיעות לאחוריו ואח"כ יתן שלום ואם לא עשה כן ראוי לו כאילו לא התפלל ומשום שמעון אמרו נותן שלום לימינו ואח"כ לשמאלו ואיל רבה לאביי לימין הקביה שהוא שמאלך. אביי ודבא הוו מפסי להני ג' פסיעות בכריעה אחת. ואמר רב מרדכי כיון שפסע ג' פסיעות לאחוריו התם איבעיי ליה למיקם. משל לתלמיד הנפטר מרבו אם חזר לאלתר דומה לכלב שב על קיאו. ומתפלל תפלה קצרה בו'. מאי היא ר"מ ה' אלהינו שאם תהיה זו השנה שחונה תהיה גשומה ואל תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים שמבקשים שיפסקו גשמים. ירושלמי ולא יבוהו עמך ישראל שדרה זה על זה: ולא יעדי עביד שולטן מדבית יהודה. ולא יהו עמך ישראל צריכין להתפרנס זה מזה. מעשה בר' חנינא בן דוסא שהיה מהלך בדרך וירדו גשמים. אמר רבון כל העולם הכל בנחת ותכניא בצער פסק מיטרא כו'. ת"ר מעשה בכ"ג שהאריך בתפלתו כו' ואמרו לו אל תהי רגיל לעשות כן שלא להבעית את ישראל: משניטל הארון כו' תנן כמ"ד ארון גלה לבבל ותניא ורבי"א ארון גלה לבבל ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה'. וכן א"ר אליעזר ארון גלה לבבל.

חשק שלמה על ר"ח ב) מיהמלני לפניש הני מילי מילתא וני דפי מגלגל וסו הגמ.

מסורת הש"ס עם תוספות

ב) מעמיי קף כז: ג) [מוספתא פ"ג הל' יא], [שהלכין קף כו:], [נעיל נו. שבת נח.]. ד) [מי' מוע' נקעין מ: ד"ה שיהא], וכן בת"י שם: ד"ה עירה. ו) [מוספ' שקלים פ"ב ע"ג ומוספ' סוטה פ"ג ה"ב], ז) קדושין לא., ח) ע"ז מגיגה יא., ט) סנהדרין כב. [ביאור הגר"א אי"ח סי' צו]. י) נד:, כ) נה., ל) נח., מ) תוספתא שקלים וסוטה (וצ"ע רבינו אליקים), נ) קידושין דף לא., ס) בפ"ק הלכה ב, ע) בסדר עבודה "אתה כוננת עולם ברב חסד" (והוא הסדר עבודה שתקנה רבינו חם בת"י לקמן מז: וע ע"ב).

הגהות הב"ח

(ה) גמ' לפי' ל אלא המתפלל ומשום רב שמעיה אמרו: (ו) מתני' המפלו ל אם המפיל כו' אמת למעלה ושמע למטה. נ"ב ס"ג ולא היה מתבוון אלא למטה אלא במצליף: (ז) רש"י ד"ה היה מתכוון כו' ושמע למטה ממעטה בעוביה שהיי נמ על מ': (ח) ד"ה ומע כו' דם הפר כמילא בדי להניח דם השעיר בכן שהיה עליו דם הפר הס"ד: (ט) ד"ה עם כלי ממלא בית ה' וגו הארון:

הגהות הגר"א

[א] במשנה המילה וכו' ומשנה למטה. (כ"ב וכו' (כ"ל ולא היה מתכוון כו'. וכ"ה במשניות):

תוספות ישנים

מאי מצלי. מיהמלני[ב] מעמיי קף מה ועל יעקובו ארנקי זה על זה ומסו שיקר הפיטן בגלל יוס"ב[ג] נמ לחות עם קנם רע מעשר: **משנה** בכהן אחד שהאריך בתפלתו. מיהמלני[ד] אמר שמעון הצדיק היה:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

תורה אור השלם

א) וַיֹּאמֶר יְיָ מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן וְאָתָה מֵרִבְבֹת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ:
[דברים לג, ב]

ב) יִפֹּל מִצִּדֶּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ: [תהלים צא, ז]

ג) וְלִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה שָׁלַח הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר וַיְבִאֵהוּ בָבֶלָה עִם כְּלֵי חֶמְדַּת בֵּית יְיָ וַיַּמְלֵךְ אֶת צִדְקִיָּהוּ אָחִיו עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלָיִם: [ודברי הימים ב ל"ו, י] ד) הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְנִשָּׂא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתֶךָ וַאֲשֶׁר אָצְרוּ אֲבֹתֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה בָּבֶלָה לֹא יִוָּתֵר דָּבָר אָמַר יְיָ: [ישעיה לט, ו] ה) וַיַּאַרְכוּ הַבַּדִּים וַיֵּרָאוּ רָאשֵׁי הַבַּדִּים מִן הַקֹּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: [מלכים א' ח, ח] ו) וַיַּצֵּא מִבַּת צִיּוֹן כָּל הֲדָרָהּ הָיוּ שָׂרֶיהָ כְּאַיָּלִים לֹא מָצְאוּ מִרְעֶה וַיֵּלְכוּ בְלֹא כֹחַ לִפְנֵי רוֹדֵף: [איכה א, ו]

הגהות וציונים

ס) ל"ה" נראה ס"ם (יצב"ץ, וכן ליתא בארז"ו ח"א סי' ק ובראשונים המובאים באות הבא):
ע) מ"אמר ליה רב מרדכי" עד כאן ליתא בהדהב ראשונים ובח"י, ובר"ח וכן בריב"ף ורא"ש ספ"ח דברכות איתיה בסוף הסוגיא. וכהגהת הב"ח על הריב"ף שם בשם הרשב"א סי' תל"ו דרב מרדכי זה אינו אמורא אלא באון אחר, וכ"ה בשלטי הגבורים על המרדכי שם: פ) בראב"ש ספ"ה דברכות הגי' רבה ובמעיו"ש שם כתב רבן נראה לו יותר: צ) ראשונים וכח"י לימיניה (וכצ"ל בארז"ו ח"א סי' ק): ק) [קא אמינא" ליתא בראשונים ובח"י: ר) ראשונים וכח"י לחני (י"ג במקום "להלן", וי"ב בנוסף): ש) בראשונים ובכח"י ובתענית נוסף יהודה, וכמו בכתובות ז ע"ב: ת) בכח"י יש כאן פיסקא ולא היה מאריך בתפלתו: כ) בכמה ראשונים וכח"י נוסף אמר להם מפני מה אתם נכנסין: ל) בתוספותא הוא איפכא לרי"א מ"ולא יותר דברי" ולרשב"ג מ"ולתשובת השנה", ותראה שכ"ג ר"ח בגמ": מ) ורש"א מ"ז [בתוספ' איתא רבי יהודה בן לקיש ומשניה מיושב קושיות התוס' ד"ה תנן וכן נזכר תנא זה לקמן פה. דתניא אין מצלין בר' וכשבת מג ע"ב כתבאי אין בר' רבי יהודה בן לקיש בר' חגיגה ט ע"ב מיהו בירושלמי רשקלים רישא פ"ו איתא ר' יהודה בר אי"נאי] (גליון): ן) [גיר' רש"י ורישא דקרא ויאריכו הבדים וכן הוא בע"ז] (גליון): ס) "ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה'" ליתא בראשונים ובכח"י, ועי' ר"ח בתחילת עמוד הכא: ע) ברש"י שבע"י נוסף כל: פ) ברש"י שבע"י (דפו"י) ליפסוע וראוי לו שלא התפלל בדיעבד כלומר וכו', והרי"א: צ) נראה להוסיף **הוא** ואמר לר"ש **דארון** גלה (באורות המים):

כל חדרה. הגטו כמדרי מדרים: ג"ב שנה. ס' ממרטת יהוקים גנות לדקיטו עד פקידת כורש שעלו לגנות שהרי לסוף ע' לגלות[2] יהויקים שימה הפקידה כמו שמעת במגילה (דף יב) ו"ת שנה שים מיטת יהויקים עד מרטת יהוקים לאמר מר[3] גלו כשבע גלו בשמונה גלו בשמונה עשרה גלו כשבע עשרה ופירושו גלה יכניה בשבע לימים יהויקים שהוא שמונה לנטיבדנצר גלו לדקיטו וגלותו מרטת יהוקים בשמונה עשר לימים יהויקים שהוא שבע עשרה לנטיבדנצר לאמר מר שנה לשמונה כימם מינה שניה עלה ומיכם יהויקים: עד בהמה. בהמה בגימטריא ממשין ומרין: הגביר לרבים. בספר דניאל כתיב והכי מפרש ליה ר' יוחנן מותו מרים המתוק בגפרית ומלח שנמלח ט על מצר עזתו מת מרים הגמיטו בתיב על ישראל שפע ה: לרבים. בשביל: מתליגין בעצים. לתתן (מגלה פ"א משנה ה) כל עץ שיש בו תולעת פסול למזבח: בעלי מומין. שמין למומין לעבודה מחרת: נראין ואין נראין. כדמפרש ואזיל בגיי"מ שהיו דוחקין ונלעטין בפרוכת ונרמין בשני דלי מצה שמלטין מחמת מלוקה: ויוצאין בפרוכה. הפרוכה כנגד פתח שבמזרח מצה מרקמין היה והפתח במזרח מצה מרקמין היה מקדש למשון: הכרובים. מדמקין זה מצה ומחזין ומחקנין זה מת זה כזכר המוכן מת מנקבה: מעורים. למון לישב כמו (עזקאל פ"א משנה ה) לילן שנפשה ומעורה בקליפה ומסר פיה (דף ג) שם היו מעורות בגידין מחלוקות: ולא יבאו לראות. הלוים שבמזרח לחף על פי שהיו נוטלין בלי הקודש בכתף לא היו רשאין ליכנס בשעת סילוק מסעות שהיו מפרקין את המזבח והמזבח להסיעו ממקומו על שהיו מלכין ומיו מכסין לחזו בגרמיקיהן כמו שכתוב בפרשה[8] וכשו לחזו מחכה עור מחש ולקחו בגד מלכת וכשו וגו'. כשלא לשון כיסוי: בבית אביה. בלילוסיס לחף שכשלו במדבר עדיין לא היו גמין בשכינה: נתגרשה קאמרת. הלי מעשה בבית שני הוה למאי שנתגרשו ומזרו: לחיובתה ראשונה. למחילת מיבמן שמין גמין זה מה: במאי עסקינן. הלי מגללין להן בפרוכת ומרמין להן בכרובים: בי הוו כרובים. דקס"ד בכרובים עשה שלמה מלל המרון מזה ומזה קלמר: דבבי. שכנגד הפתחים פתח מזה והיכל ושים קדשי הקדשים: שלש עשרה פרוכות היו במקדש שני. שעשה לשמשה שערי העזרה שמים מדמיר שמקום מחה מרקמין ושמים כנגדן למון מין עליית ההיכל לעליית בית קדשי הקדשים וכי היכי דשמקדש שני היו פרוכות כנגד הפתחים הכי נמי שמקדש לשון: כרובים דצורתא.

מגיללין לכוחל במיני שממנים מן מקומן נקידות הען שלפניה מכוחלי המצנים: מסב קלע. לוחות לשמות וקלעות כלים

כרובים דצורתא.

על מזחם שמלמיד שממחזירים לורות מיות ושופות שם יפה עושים שם לשו והשמחי ר"ל דלמלי לף יפה עושים שממון שממחכלים לורות הלעו מין מכוחין לבם לשמיה שבשמיה מיהו מין כמן מיקור לנף מעשה לך פסל וגו' (שמות כ) לשה מקקיון בשרק כל הלעלמיה (ע"ז דף מג:) שלמי לכן גמליגל לשלמיה עשו לו ושפילו מעלה ליכל בציורים

כל הדרה מאי כל הדרה חדרה אתה מה אתה אומר אמר לו שאני אומר ארון במקומו נגנז שנאמר[א] ויאריכו הבדים[ב] וגו' אמר ליה רבה[ג] לעולא מאי משמע[ד] דכתיב[ה] וידעו שם עד היום הזה וכל היכא דכתיב עד היום הזה לעולם הוא והכתיב[ו] ואת היבוסי יושב ירושלם לא הורישו בני בנימין וישב היבוסי את בני בנימין בירושלם עד היום הזה[ז] הכי נמי דלא גלו והתניא[ח] ר' יהודה אומר חמשים ושתים שנה לא עבר איש ביהודה שנאמר[ט] על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר קינה כי נצתו מבלי איש עובר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו בהמה בגימטריא חמשין ושתים הוו ותניא ר' יוסי אומר שבע שנים נתקיימה[י] גפרית ומלח בארץ ישראל ואמר רבי יוחנן מאי טעמא דרבי יוסי אתיא ברית ברית כתיב הכא[יא] והגביר ברית לרבים שבוע אחד וכתיב התם[יב] ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם אמר ליה הכא כתיב שם התם לא כתיב שם וכל היכא דכתיב שם לעולם הוא מיתיבי[יג] ומהם מן בני שמעון הלכו להר שעיר אנשים חמש מאות ופלטיה ונעריה ורפיה ועוזיאל בני ישעי בראשם ויכו את שארית הפליטה לעמלק וישבו שם עד היום הזה[יד] וכבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל כל הארצות[טו] שנאמר[טז] ואסיר גבולות עמים ועתודותיהם שושתי תיובתא אמר רב נחמן תנא והכמים אומרים ארון בלשכת דיר העצים היה גנוז אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא[יז] מעשה בבהן אחד שהיה מתעסק וראה רצפה משונה מחברותיה ובא והודיע את חבירו ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו ביחוד ששם ארון גנוז מאי הוה עביד אמר רבי חלבו מתעסק בקרדומו היה תנא דבי רבי ישמעאל שני כהנים בעלי מומין היו מתליעין בעצים ונשמטה קרדומו של אחד מהם ונפלה שם ויצתה אש ואכלתו רב יהודה רמי כתיב[יח] ויראו ראשי הבדים וכתיב[יט] ולא יראו החוצה הא כיצד נראין ואין נראין תניא נמי הכי[כ] ויראו ראשי הבדים יכול לא יהו זזין ממקומן ת"ל ויאריכו הבדים יכול יהו מקרעין בפרוכת ויוצאין[כא] ת"ל ולא יראו החוצה הא כיצד דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת ונראין כשני דדי אשה שנא'[כב] צרור המור דודי לי בין שדי ילין אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין[כג] להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה מתיב רב חסדא[כד] ולא יבואו לראות כבלע את הקדש ואמר רב יהודה אמר רב[כה] בשעת הכנסת כלים לגרחק שלהם אמר רב נחמן משל לכלה כל זמן שהיא בבית אביה צנועה מבעלה כיון שבאתה לבית חמיה אינה צנועה מבעלה מתיב רב חנא בר רב קטינא מעשה בבהן אחד שהיה מתעסק וכו' אמר ליה נתגרשה קא אמרת נתגרשה חזרו לחיובתה הראשונה במאי עסקינן אי בימא[כו] במקדש ראשון מי הואי פרוכת אלא במקדש שני מי הוו כרובים לעולם במקדש ראשון ומאי פרוכת דבבי דאמר רבי זירא אמר רב[כז] שלשה עשר פרוכות היו במקדש שבעה כנגד שבעה שערים שתים אחת לפתחו של היכל ואחת לפתחו של אולם שתים ברביר ושתים כנגדן בעלית רב אחא בר יעקב אמר לעולם במקדש שני וכרובים דצורתא הוו קיימי דכתיב[כח] ואת כל קירות הבית מסב מסב קלע (ו) כרובים ותמרות ופטורי ציצים וצפה זהב מישר על המחוקה וכתיב[כט] כמעשר איש ולויות מאי כמעשר איש ולויות אמר רבה בר רב שילא

באיש

ראשונה הא דאמרן שנאמר ולא יותר דבר אמר ה' אלו עשרת הדברות שבתורתו [שניה מאי דכתיב] ויצא מבת ציון כל הדרה ופליגא דעולא דאמר דדבי מתיא שאל לרשב"י ואי"ל אחרן במקומו נגנו שנאמר ויאריכו הבדים וירא ראשי הבדים מן הקדש אל פני ההביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה. איני והכתיב ואת היבוסי יושב ירושלם לא הורישו ובני בנימין וכו' ופלחה בתיובתא דמקשה וכל היכא דכתיב עד היום הזה לעולם הוא. ותניא ר' יהודה אומר ג"ב שנה לא עבר איש ביהודה שנאמר על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר קינה כי נצתו מבלי איש עובר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו בהמה בגימטריא חמשין ושתים הוו ותניא ר' יוסי אומר שבע שנים נתקיימה גפרית ומלח בא"י שנא' על אשר עזבו את ברית ה' וגו' וכתיב והגביר ברית לרבים שבוע [אחד] מה ברית זו שבוע אף ברית זו שבוע. אמר רב נחמן תנא ארון בלשכת דיר העצים הוא גנוז דתנן בשקלים מעשה בבהן אחד שהיה מתעסק בהבן אחד שהיה משונה מחבריותיה בר' תנא ב' כהנים מתליעין בעצים היו ונפל קרדום אחד מהן ויצאה ואכלתו. תניא כיצד היו הבדים נראים באין היו דוחקין ובולטים ויוצאים בפרוכת ונראית כב' דדי אשה שנאמר בין שדי ילין וכשהיו ישראל עולין לרגל היו מגללין הפרוכת ומראין להן הכרובים מעורים זה בזה שנאמר כמעבר איש ולויות ואין מראין להן הכרובים והכתיב ולא יבואו לראות כבלע את הקדש ומתו ואמרינן בשעת הכנסת כלי הקדש לגרחקו כך ואמרינן

ליקוטי רש"י

ואת היבוסי יושב ירושלם. מתוך היה מיושלים שממו יוטני ומנני מלכיהן היו ולא הוסיפו מפני השמועה עד שבא דוד וכבשן שהיה מקנה בו ובניו ובנבו (שופטים א, כא). החרישים ושתים שנה. מקבלו מימי לדקיה מתרטת יהוקים עד שנפקדו מימי כורש ומו עלו מהם לייקר לא היה שמונה עשרה שנים לסוף שמנה שנים שהיו למיניהן כלומיכין בגמרא (דף ט:) [שבת קמה:]. על ההרים. על מוקיו הסכים. ושלו נאות מדבר. זה ירושים שנמלמלכות נשות ל' שה וכן נשות מלכים (מהלים פג) וכן נשמיך נשות קודש (שם נג). נצתו. לשון היה וכן נשמה. נדדי הלכו. כופן לילך, מעשים ושמים שנה לא עבר היה מיהודה

מגלות לדקיהו עד פקודת כורש מלך פרס מעשים ושמים שנה היו ומן לכבר ועד בהמה מעטיה שבעים ל"ב והמתין מכון נמסר מגילה (ירמיה ט, ס). והגביר ברית לרבים שבוע אחד. והגמרא מיתוש כרית לשני ישמלם. שבוע אחד. ישבחם מהגבירה ברית ושנים עד ז' שנים ומתון שבוע יפר את בריתו [דניאל ט, כז]. ויכו את שארית הפלימה. מהכרימה דוד כי דוד הכרית כל זכר במדוש [דברי הימים א ד, מג]. ותעזובתיהם. מעמדם ומלכם [ישעיה י, יג]. תיובתא. ויקרא אמה לו, קיפיה דקרא היא אמה עד היום הזה ומיניה ילף לף מהכלכלה לא מרכה כתלמדיה כל מקום שנאמר עד היום הזה לעולם ולעולמי עולמים הוא [מושה מו: יצי גהוש"ם כאן תגי הגרי"ב שם]. מתליגין. מעלין מומין בעצים [ע"ז נ:]. ויראו ראשי הבדים. בפרוכת שנאמר בפתח אהל מועד תשכנו [שמות כו, לו] ושם היו מלכי הבדים מן הקדש אל פני ההביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה. ואת היבוסי יושב ירושלם. בתוכחה [יהושע טו, סג] ובשופטים [א, כא] ובשמואל [ב ה, ו] נאמר ישבי הארץ היבוסי יושב הארץ ובדברי הימים [א יא, ד] נאמר ויבוסי הוא יבוס ולא הורישו ובני בנימין וכו' ופלחה בתיובתא דמקשה וכל היכא דכתיב עד היום הזה לעולם הוא. ותניא ר' יהודה אומר ג"ב שנה לא עבר איש ביהודה שנאמר על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר קינה כי נצתו מבלי איש עובר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו בהמה בגימטריא חמשין ושתים הוו ותניא ר' יוסי אומר שבע שנים נתקיימה גפרית ומלח בארץ ישראל ואמר רבי יוחנן מאי טעמא דרבי יוסי אתיא ברית ברית כתיב הכא והגביר ברית לרבים שבוע אחד וכתיב התם ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם אמר ליה הכא כתיב שם התם לא כתיב שם וכל היכא דכתיב שם לעולם הוא מיתיבי ומהם מן בני שמעון הלכו להר שעיר אנשים חמש מאות ופלטיה ונעריה ורפיה ועוזיאל בני ישעי בראשם ויכו את שארית הפליטה לעמלק וישבו שם עד היום הזה וכבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל כל הארצות שנאמר ואסיר גבולות עמים ועתודותיהם שושתי תיובתא אמר רב נחמן תנא והכמים אומרים ארון בלשכת דיר העצים היה גנוז אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא מעשה בבהן אחד שהיה מתעסק וראה רצפה משונה מחבריותיה ובא והודיע את חבירו ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו ביחוד ששם ארון גנוז מאי הוה עביד אמר רבי חלבו מתעסק בקרדומו היה תנא דבי רבי ישמעאל שני כהנים בעלי מומין היו מתליעין בעצים ונשמטה קרדומו של אחד מהם ונפלה שם ויצתה אש ואכלתו רב יהודה רמי כתיב ויראו ראשי הבדים וכתיב ולא יראו החוצה הא כיצד נראין ואין נראין תניא נמי הכי ויראו ראשי הבדים יכול לא יהו זזין ממקומן ת"ל ויאריכו הבדים יכול יהו מקרעין בפרוכת ויוצאין ת"ל ולא יראו החוצה הא כיצד דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת ונראין כשני דדי אשה שנא' צרור המור דודי לי בין שדי ילין אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה מתיב רב חסדא ולא יבואו לראות כבלע את הקדש ואמר רב יהודה אמר רב בשעת הכנסת כלים לגרחק שלהם אמר רב נחמן משל לכלה כל זמן שהיא בבית אביה צנועה מבעלה כיון שבאתה לבית חמיה אינה צנועה מבעלה מתיב רב חנא בר רב קטינא מעשה בבהן אחד שהיה מתעסק וכו' אמר ליה נתגרשה קא אמרת נתגרשה חזרו לחיובתה הראשונה במאי עסקינן אי בימא במקדש ראשון מי הואי פרוכת אלא במקדש שני מי הוו כרובים לעולם במקדש ראשון ומאי פרוכת דבבי דאמר רבי זירא אמר רב שלשה עשר פרוכות היו במקדש שבעה כנגד שבעה שערים שתים אחת לפתחו של היכל ואחת לפתחו של אולם שתים ברביר ושתים כנגדן בעלית רב אחא בר יעקב אמר לעולם במקדש שני וכרובים דצורתא הוו קיימי דכתיב ואת כל קירות הבית מסב מסב קלע (ו) כרובים ותמרות ופטורי ציצים וצפה זהב מישר על המחוקה וכתיב כמעשר איש ולויות מאי כמעשר איש ולויות אמר רבה בר רב שילא

באיש

ו) עיי' ע"ז נ"ב תניא אר"ח סי' פח, 2) [מנחת קנאים:], 3) [מקלים פ"ו מ"ב], 7) [מוספתא פ"ב הלי יב ע"פ מגמות נמ. ע"ש], 8) [ועיל דף נב:], 1) [במוהת דף קו.], 2) מגילה דף יא:, 5) במבדר ד' ח-ט, 6) תשובת מהר"ם הישנים [ד' קרימונה] סי' כד (מהרש"א), ושם נדפסה רק עד "כמו זה התירוץ האחרון", ובד' בערלין עמ' קלד-ו נדפסה במלואה, 7) עי' נ"ב תניא חלק או"ח סי' סז שוב לזה (ר"ש"ש).

הגהות הב"ח

(ו) גמ' דכתיב ואת כל קירות הבית מסב מסב קלע פתוחות מקלעות כרובים ותמרות, ופטורי ציצים וכתיב ופצה זהב מישר:

גליון הש"ס

גמ' ושתותיהם שושתי תיובתא. עיין סוטה דף מו ע"ב מע"ש ד"ה ויקרע שמה ופ"ר):

תוספות ישנים

מתעסק. ופוסק מקלומו סיס: דוחקין ובולטין בפרוכת כו'. מתקדם דמצון מיירי ופרוכת דכאן שהיה פתח בית קדשי הקדשים מכוון כמלמעיתו ושם היה פרוכת כלפנים מלון: ומראין להם שהיו מעורין. וע"ת למאי לף מציע לזה בפ"ק (דף כא.) מסלי מקי [מכות] כיון שהיו מלפין מומו ומזה לשלי לגלים למאי דס"ל ג) שכן הכרובים מעשה שלמה מזה ומזה מלאכים[ד] כמו שעשו לעיל גמ' למה הפנים ע"ל שפוסה שהיו מעורין זה מזה לף זה גם כאן מעשה שלמה כמו שי לומלמ דלמקן לרבי מאלי ומקום מרון שלא היה מן המלה לף היו מכילין שלא היו מגבילין נשם כל כך וגם לף היו [מודלין] וגוף הכרובים שהיו כנפיהן ס' אמות ממעל וה' אמות מלאכים גם שם לף היו מלילין כל ק':

תורה אור השלם

א) וַיַּאְרִכוּ הַבַּדִּים וַיֵּרָאוּ רָאשֵׁי הַבַּדִּים מִן הַקֹּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
[מלכים א' ח, ח]

ב) וְאֶת הַיְבוּסִי יֹשֵׁב יְרוּשָׁלִַם לֹא הוֹרִישׁוּ בְּנֵי בִנְיָמִן וַיֵּשֶׁב הַיְבוּסִי אֶת בְּנֵי בִנְיָמִן בִּירוּשָׁלִַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: [שופטים א, כא]

ג) עַל הָהָרִים אֶשָּׂא בְכִי וְנֶהִי וְעַל נְאוֹת מִדְבָּר קִינָה כִּי נִצְּתוּ מִבְּלִי אִישׁ עֹבֵר וְלֹא שָׁמְעוּ קוֹל מִקְנֶה מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם וְעַד בְּהֵמָה נָדְדוּ הָלָכוּ: [ירמיה ט, ט] ז) נָפְרָת וְחֶלְמָה שָׂרְפָה כָּל אַרְצָהּ לֹא תֻחְזַק וְלֹא תֻסָּתֵם וְלֹא יַעֲלֶה בָּהּ כָּל עֲשֶׂב כִּמְחֻתָּפַת סְדֹם וַעֲמֹרָה אַרְמָה וְצְבוֹיִם אֲשֶׁר הָפַךְ יְיָ בְּאַפּוֹ וּבַחֲמָתוֹ: [דברים כט, כב] ח) וְהִגְבִּיר בְּרִית לָרַבִּים שָׁבוּעַ אֶחָד וְחֲצִי הַשָּׁבוּעַ יַשְׁבִּית זֶבַח וּמִנְחָה וְעַל כְּנַף שִׁקּוּצִים מְשֹׁמֵם וְעַד כָּלָה וְנֶחֱרָצָה תִּתַּךְ עַל שֹׁמֵם: [דניאל ט, כז] ט) וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת בְּרִית יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאוֹ אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: [דברים כט, כד] י) וְהֵם מִן בְּנֵי שִׁמְעוֹן הָלְכוּ לְהַר שְׂעִיר אֲנָשִׁים חֲמֵשׁ מֵאוֹת וּפְלָטְיָה וּנְעַרְיָה וְרָפָיָה וְעֻזִּיאֵל בְּנֵי יִשְׁעִי בְּרֹאשָׁם: וַיַּכּוּ אֶת שְׁאֵרִית הַפְּלֵטָה לָעֲמָלֵק וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: [דברי הימים א' ד, מב-מג] יא) כִּי אָמַר בְּכֹחַ יָדִי עָשִׂיתִי וּבְחָכְמָתִי כִּי נָבוֹנְתִי וָאָסִיר גְּבוּלוֹת עַמִּים וַעֲתֻדוֹתֵיהֶם שׁוֹסָתִי וְאוֹרִיד כַּבִּיר יֹשְׁבִים: [ישעיה י, יג] יב) צְרוֹר הַמֹּר דּוֹדִי לִי בֵּין שָׁדַי יָלִין: [שיר השירים א, יג] יג) וְלֹא יָבֹאוּ לִרְאוֹת כִּבְלַע אֶת הַקֹּדֶשׁ וָמֵתוּ: [במדבר ד, כ] יד) וְאֶת כָּל קִרְוֹת הַבַּיִת סָבִיב קֶלַע פִּתּוּחֵי מְקֻלָּעוֹת כְּרוּבִים וְתִמֹרוֹת וּפְטוּרֵי צִצִּים מִלְּפָנִים וְלַחִיצֹן: [מלכים א' ו, כט] טו) וְקֶלַע כְּרוּבִים וְתִמֹרוֹת בֵּין הַכְּרוּב לַכְּרוּב וְכְרוּב שְׁתַּיִם פָּנִים לְתִמֹר אָדָם פָּנֶה אֵלָיו: [מלכים א' ז, לו] טז) וּפְתָחֵי צִצִּים וְצָפָה זָהָב מְיֻשָּׁר עַל הַמְּחֻקָּה: [מלכים א' ו, לה] יז) כְּרוּבִים אֲרִיוֹת וְתִמֹרוֹת בְּמַעֲרַךְ אִישׁ וְלָיוֹת סָבִיב: [מלכים א' ז, לו]

כאיש המעורה בלויה שלו. ובשעה שנכנסו נכרים להיכל מצאו כרובים מעורים זה בזה אמרו הללו הן שברכתן ברכה וקללתן קללה הזילום דכתיב כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה. **ואסיקנא** במקדש ראשון שהיה הארון והכרובים ומאי פרוכת. פרוכת של פתח פתוח בכותל הנקרא טרקסין היו בו פרוכת כר' ידיא דא"י פרוכות הם במקדש ד' בד' שערים. ואי' בפתוח החיכל ואי' בפתוח האולם וב' בדביר אלא שאמרנו שהיו בפתוח שבנכנסין בו לקודש הקדשים וב' כנגדו בעליה: **רב אחא אמר** במקדש שני ומאי כרובים. כרובים מצויירים בקיר הכתיב וקלע קלעיהן מקלעות כרובים ותימורות ופטורי ציצים וגו': **משנימל הארון.** ירדשלמי תני עד שלא ניטל הארון היה גבוה ויוצא לאורך של ארון ומשניטל היה מגשש ובכנס מגשש ויוצא. **אבן** היתה שם ושתיה היתה נקראת שתי כחכמים שאומרים מציון ברא העולם שנאמר אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ וגו' מציון מכלל יופי אלהים הופיע וכתיב לכן כה אמר ה' הנני יסד בציון אבן וגו'. **תניא אידך ר' אליעזר אומר** אלה תולדות השמים והארץ מן השמים ומן הארץ נבראו תולדות הארץ. **וחכ"א** אלו ואלו מציון נבראו שנאמר מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר וגו' מציון מכלל יופי של עולם כל אלו הדברים פשוטין הן: **נטל את הדם ממי** שהוא מפרס כנגן בחשׁ כדאמרינן שבחושין את השתית. **כמצליף** כמגבדא. פירוש כגון המכה שפרים יד ואינו מכה צר שיורד: **ב) ירושלמי** כמטבורד. פי' יד צר טבורה. **ת"ר** כשמזה אינו מזה על גבה של כפרת אלא כנגד שפתה של כפרת הוא עוביה והוא ג) מצחה הכל אחד הוא שיש נוסחאות מתחלפות לפיכך הוצרכו להודיע שהכל טעם אחד הם. כשהוא מזה למעלה מצדד יד1 למטה כשמזה למטה מצדד יד למעלה מניל שמזה למעלה ומזה למטה. ופרשינן מדכתיב והזה (עליו) באצבעו על פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים כל מקום שנאמר על הוא למעלה וכ"מ שנא' לפני אחד הוא למטה והכל במקום אחד הן אלא הצדדה [הידך] היך היא כיצד כשמזה למעלה מצדיד יד1 למטה. פי' נותנו כף היד למטה ואצבעותיו כלפי מעלה ומזה והזהה שהוא מזה עולה למעלה מן הכפרת כנגד הכפרת מחוץ הכפרת וחוזר ונופל למטה בקרקע [וכשהוא מזה למטה] מצדיד יד1 למעלה כלומר כף היד למעלה ואצבעותיו למטה ומזה כנגד עוביה של כפרת שהיא מצחה והיא שפתה כדגרסינן אהן ט' וכפרת שפה הרי עשרה. והזאה שמזה יורדת ונופלת בקרקע מחוץ של ארון בנגדו.

חשק שלמה על **ר"ח** ב) פי' מוק' ומזה ל"ת ד"ה ממלוף ומעיון ערך מלף. ג) פי' ירושלמי כאן מלכה ד' יכול מל מגפה ת"ל מל ולפני ולהלן למטה מזה עולה כן מצד מגפה ת"ל.

הגהות וציונים ס) [ציל חָנָה] (גליון): **ב)** בע"י ליתא וכצ"ל (גליון): **ג)** [ובילקוט איוב רמז תתקנ"ה איתי' ר' יהודה **אומר** מציון כו'] (גליון): **ד)** בע"י ובכת"י נוסף **דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו:** **ה)** "הגדול" ליתא בראשונים ובכת"י, דבמקום פלוגתא עם חבריה לא קרי ליה הגדול (ת"ק"): **ו)** במדרבי ע"ז ס"ט תחם מוגה **משרוי:** **ז)** דפו"י **ניכסא.** חשובות מהר"ם **עכסא:** **ח)** ע"פ לשה"כ יחזקאל מא, יט, והוא בבית שלישי. ובבית ראשון ע' מלכים-א ו ומקורים יז כמ ולה: **ט)** בחשובות מהר"ם כמותם: **י)** [ציל בכל] (גליון): **כ)** ציל **תעשו** (ר"ש"ץ): **ל)** חשובות מהר"ם ואחי: **מ)** בחשובות מהר"ם נוסף **להם**, וכ"ה בתר"כ: **נ)** בחשובות מהר"ם נוסף **לא**, וכ"ה בתר"כ: **ס)** ציל **לעבדם** (ר"ש"ץ, וכ"ה בחשובות מהר"ם): **ע)** ר"ש"א מ"ו (גליון): **פ)** דפו"י **אמצעיתו**. וציל **אמצעיתו**, וכן התניא מהרש"א (ר"ש"ץ): **צ)** ציל פרשתי (דפו"י **פי'**):

כאיש המעורה בלויה שלו. הנדנק ומנק בנמשו אין זרומין: הוציאוהו לשוק. קיפוח מן הכותל: מציון נברא. ליון נברתא ממילה וקמיצה נדבקו רגבים עד סוף העולם מכל מ': **בצקת עפר** למוצק. מוקק ממד היה לו ומשם נדבקו רגבים קמיצו: **מן הצדדין** נברא. מרבע מוקפות היו לו וממנה נבראת העולם תנן כמאן דאמר מציון נברא העולם דתניא רבי אליעזר אומר עולם מאמצעיתו נברא שנאמר [ב] בצקת עפר למוצק והגבים זדובקו רבי יהושע אומר עולם מן הצדדין נברא שנאמר [ג] כי לשלג יאמר הוי [ד] ארץ וגשם מטר וגשם מטרות עזו רבי יצחק (נפחא [ה]) אמר אבן ירה הקב"ה בים ממנו נשתת העולם שנאמר [ו] על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה וחכמים אומרים [ז] מציון נברא שנאמר [ח] מזמור לאסף אל אלהים ה' [ט] ואומר [י] מציון מכלל יופי ממנו מוכלל יפיו של עולם תניא ר' אליעזר הגדול [כ] אומר [ל] אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים תולדות שמים משמים נבראו תולדות הארץ מארץ נבראו וחכמים אומרים אלו ואלו מציון נבראו שנאמר מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו ואומר מציון מכלל יופי אלהים הופיע ממנו מוכלל יפיו של עולם: נטל את הדם ממי שממרס בו וכו': מאי [מ] כמצליף מחוי רב יהודה

כמגנדנא

כאיש המעורה בלויה שלו. הנדנק ומנק בנמשו אין זרומין: הוציאוהו לשוק. קיפוח מן הכותל: מציון נברא. ליון נברתא ממילה וקמיצה נדבקו רגבים עד סוף העולם מכל מ': **בצקת עפר** למוצק. מוקק ממד היה לו ומשם נדבקו רגבים קמיצו: **מן הצדדין** נברא. מרבע מוקפות היו לו וממנה נבראת העולם תנן כמאן דאמר מציון נברא העולם דתניא רבי אליעזר אומר עולם מאמצעיתו נברא שנאמר [ג] בצקת עפר למוצק והגבים זדובקו רבי יהושע אומר עולם מן הצדדין נברא שנאמר [ד] כי לשלג יאמר הוי [ה] ארץ וגשם מטר וגשם מטרות עזו רבי יצחק (נפחא [ו]) אמר אבן ירה הקב"ה בים ממנו נשתת העולם שנאמר [ז] על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה וחכמים אומרים [ח] מציון נברא שנאמר [ט] מזמור לאסף אל אלהים ה' [י] ואומר [כ] מציון מכלל יופי ממנו מוכלל יפיו של עולם תניא ר' אליעזר הגדול [ל] אומר [מ] אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים תולדות שמים משמים נבראו תולדות הארץ מארץ נבראו וחכמים אומרים אלו ואלו מציון נברא שנאמר מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו ואומר מציון מכלל יופי אלהים הופיע ממנו מוכלל יפיו של עולם: נטל את הדם ממי שממרס בו וכו': מאי [נ] כמצליף מחוי רב יהודה

כמגנדנא

מכל מקום כי עביד להו לעופות מיבי: **אלא** ואי' מציון נברא. פירוש שממעיתן [ס] של עולם והנדלין מציון ונברלו: אלא

ב) [תוספ' פ"ב ה"ו יב], ג) [ע"ל עו. ((ילקוט נ:)] זמרים (נה), ד) [תס נ:], ה) יתרו בחדש פרשה ו (יפ"ת), ו) [לקמן פ, ז) יבמות דף צ:, ח) ע"ר ל"ש אסתר רמז תתרמו, ט) ר"ה כד:, י) ע"ז סוכה נא סע"ב, כ) ע"ש לשה"ג ניטין יט., ל) ר"ה כד:, מ) סוף פרשתא א, נ) בראשית כו כט.

גליון הש"ס

תום' ד"ה כרובים כו' ונראה לי דאפילו ישראל פותר. ק"ל דלפי דקאמר מחלה לעיל מלמד לעיין לף ע"ש מחמים ליתסר דלמים לעכו"ם אמנם ע' מוס' ר"ה כה ע"ב ד"ה אלמי ר"ג ומ"ש עמו לו למילמו ממקום אלזה אלמי ומכל דל"ש כן ליתסר:

תורת אור השלם

א) חֲמָאָה וּדְבַשׁ יֹאכֵל לָדַעַת מָאֵס בָּרָע וּבָחוֹר בַּטּוֹב: [ישעיה ז, טו]

ב) בְּצֹקֶת עָפָר לְמוּצָק וְרִבֵּבֵי [וְרִבְבֵי] תֵבֵל: [איוב לח, לח]

ג) כִּי לַשֶּׁלֶג אֹמַר הֱוֵא אָרְצָה וְגֶשֶׁם מְטַר גִּשְׁמוֹת מְטַר עֻזּוֹ: [איוב לז, ו]

ד) עַל מֶה אֲדָנֶיהָ הָטְבָּעוּ אוֹ מִי יָרָה אֶבֶן פִּנָּתָהּ: [איוב לח, ו]

ה) מִמְזָמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים יְיָ דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ: [תהלים נ, א]

ו) מִצִּיּוֹן מִכְלַל יְפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ:

[תהלים נ, ב]

ז) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְיָ אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם:

[בראשית ב, ד]

תוספות ישנים

שברכתן ברכה וקללתן קללה. לכאורה [ב] תוכיח מדוע ומפני מה נגזל כל כך: **וחכמים אומרים אלו ואלו** מציון נבראו. פתמנע עולם ומק פעם שמחשוב קלי שמחמל כנגד מין וס"ל יוסף לף היה גומם בהן בייחת קמייחת אלו ואלו: **ולא היה מתכוין להחזות לא לפעלה כו'.** לעיל פע"ק (דף מו.) פירש ב) משמעה לכל ו' ימים זוכה כו' (מיט אלא מפי קדיש):

ליקוטי רש"י [שייך לעמוד א] דוחקין ובו'פין ויוצאין. לפי שסיפ המרון כנגד הסמיכה כלומר מנגלה (דף י:) מרון שמשם מקו כשמוצא נדפר היא לו עבר תמוש ריחו ממנו לשחל לכל זד והדפיר היא עבריה על עבריה ומקום מרון לפו ממקנו שנפמה. **בפרובה.** פרוכת היתה פרוכה בפתח היכל ופתח היכל היה פתוח ג' שערים לפנים ופרוכת היתה תלויה בכל שער ושער ושלשתן היו פתוחים ומקריבין בפתח האולם ומקטירין על מזבח הקטורת שהיה עומד בין ההיכל לאולם ומקטירין בפתח האולם ומשתחוים כנגד פתח ההיכל ומשתחוים כנגד פתח האולם ומקטירין על מזבח הקטורת שהיה עומד בין ההיכל לא

ב) מנחות דף מ:.
ג) [פסחים דף ב. וש"נ].
ג) שקלים פרק שני הלכה ו, ד) לקמן דף ס:.
ה) זבחים מט., ו) ע"ז זבחים צא:, ז) אחרי ספ"ג, ח) רה"ר.

א) וְשָׁחַט אֶת שְׂעִיר הַחַטָּאוֹת אֲשֶׁר לָעָם וְהֵבִיא אֶת דָּמוֹ אֶל מִבַּיִת לַפָּרֹכֶת וְעָשָׂה אֶת דָּמוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדַם הַפָּר וְהִזָּה אֹתוֹ עַל הַכַּפֹּרֶת וְלִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת: [ויקרא טז, טו]

ב) וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וְהִזָּה בְאֶצְבָּעוֹ עַל פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת קֵדְמָה וְלִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת יַזֶּה שֶׁבַע פְּעָמִים מִן הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ: [ויקרא טז, יד]

ט) [תוס' פ"ב ושם ג' אורחת] (גליון): כ) [בילקוט איתא דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר אחת כר' ור"ש] (גליון): ל) [ליתא במשנה אמנם בירושלמי משקלים איתא וכן בתוספתא פ"ב] (גליון): מ) ע"ל למטה (גבול יוסף, וכן יש בכת"י): נ) בדפוסים הנדפסים נוסף בטעות "גב": ס) כת"י על: ע) מנין הס"ד ואח"כ שלא ישעה הוא התחלת הדבור בפ"ש (גליון) ואח"כ ע"ל אומר ר"ש וכו' (הכל בשיח יצחק): פ) ע"ל הזאה ראשונה בכלל אלו (שיח יצחק. ובדפוסים חדשים לא הובנה הגה זו ועל פיה הוסיפו לע"ל "בכלל אלו" אחרי תבות "הזאה ראשונה"): צ) ע"ל חובות (גליון): ק) ע"ל על (גליון):

מר כי אתריה ומר כי אתריה. וגם מלמן המקדש פעמים שמקדש מעשן מופש למזבח ופעמים לפסל: ליומד על הזאה ראשונה שצריכה מנין. מפרש מ"ש[ב] מדמזה שפע פעמים ולא כמיב שפע מיפן פעמים ממעט ליה מן[ג] שלא יעשה שם מנין[ד] שלא יעשה בחוצות ומומר ר"ש[ה] דסבר לחמי למעמי שלא לא יעשה חלה לחמוה של מעלה בעומה עם כל שפע של מטה יפה שיעשה בכלל ולכלל הזאה לעשות בכלל אלו למחצון שפע של מטה וימחיל לומר שהזאה לחמוה שלמעלה שיעשה שיש ולמו מלמדים שהמקדש מעשן שיש מחת שלמעלה ת"ש מי שיעשה מיכלל לעשות בכלל אלו[ו] שלא לעשות לכלל[ז]: לא היו שופרות לקיני חובה. שופר לחת לחוכו מעות מי שעליו קן חוטא של זב חבה ויולדת או מעמת מקלט כשם שהיו שופרות לקן נדבה כדחמיל לקמן בשמעתין והכהנים לוקחין בעמות קינין ומקריבין אותן: מפני תערובת חובה בנדבה. שמא יתמלף שופר בשופר ויקריב מעמת שופר שופר בשופר נדבה ומיפסל שהשופה שלו חובה ומקריב עולת נדבה ומעלה עולה ומעשה מעמת שון: ליח

אלא אי אמרת למעלה דפר לאקושי כר'. ומש מתמר ומנלן דאתמת למעלה דפר לח נגע מילתא מהיקש דשעיר כדלקמן והש שעיר גופיה גמר מהיקשא דאתקש על לנפני ודבר הלמד מהיקש אינו מוכר ומלמד מהיקש[ט] וי"ל גילוי מילתא הוא דעל דהכא כדאתמי לי נמי כיון דאתקש לעל דשעיר לאו דווקא מקשינן נמי גבי פר על לנפני:

מפני תערובת חובה בנדבה. אבל מעורבת חובה בנדבה ליכא למיתם שיקח מקלא ממעות רחל ומקלא ממעות לאה ויקריב בשביל לאה דאפשר דלכל אחת צורכת בשביל [מתני' עוף הכפורת] ולמעלה והאפר מתניו למעלה והא קתני הכאה מלוקח מהשבון [לא קלי מעשון מקום אחות אלא קלי מלאכנאן] לעניו ניחוד יהו (קמיי) דממפרש התם (יומא דף נה.) כשהוא מתם למעלה מלדר יהו למעלה ומה ומכוון מה למעלה מלדר יהו למעלה [זבחים לח.]. זה בנה אב. (הקשה) [הקשה גריון הוא] אל ומלמד לכל פני שעתודה ד"ק דהקדש בן כי היכי דסמיך פני למיב קדמה [מנחות כו:].

כמנגדנא. כמליח פיח דין המכה בהלומה זו לממה מזו, שהיו מכה במקום אחד, ולעון מלניף לה נדע לי [לעיל מו.]. כלומר המכה מלקות מהמשים בהלומה [על טהרות] זו לממה מזו בעמוך ולא שניהן אחת [ממני' עוף הכפורת] ולמעלה והאפר ממניו למעלה והא קתני הכאה מלוקח מהשבון [לא קלי מעשון מקום אחות אלא קלי מלאכנאן] לעניו ניחוד יהו (קמיי) דממפרש התם (יומא דף נה.) כשהוא מתם למעלה מלדר יהו למעלה ומה ומכוון מה למעלה מלדר יהו למעלה [זבחים לח.]. זה בנה אב. (הקשה) [הקשה גריון הוא] אל ומלמד לכל פני שעתודה ד"ק דהקדש בן כי היכי דסמיך פני למיב קדמה [מנחות כו:].

ואמרינן לא יאמר למטה בשעיר כו'. כלומר לא היה צריך לכתוב בשעיר לפני הכפורת ומשמע כי מזה מדם השעיר למטה דגמר מטה דשעיר ממטה דפר שכבר כתיבה בשעיר ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר. למה נאמר לפני הכפורת בשעיר להקיש על הכפורת שכתוב בשעיר ללפני הכפורת שכתוב בו. מה לפני שכתוב בו למטה הוא ולא למעלה אף על גמי שכתוב בו למטה הוא ולא למעלה פ"י זה שכתבתי לך בשעיר הזה אותו על הכפורת. אינו על הכפורת ממש אלא כמו ולפני הכפורת כשם שלפני למטה כך על הכפורת שכתב למטה הוא כמו שפירשנו כבר. למה נקרא זה למעלה חוה למעלה בהצדדה הכי היו הגבהה אצבעות הזורדת אצבעותיו בלבד דלאו דם נוגע בכפרת כלל ולא למעלה ממש הוא. ואמרינן אדרבה לא יאמר ולקח מדם הפר הזה באצבעו על פני הכפרת קדמה שהוא למעלה בפר שאינו צריך אותו דגמר ממעלה דשעיר שהרי הכתוב הקישם שנאי ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר. נמצא למד למעלה דפר ממעלה דשעיר למה נאמר למעלה בפר לאקושי (על לנגי) [לפני לעל] מה על על ממש אף פני פני ממש. ובציון דנגע בכפרת. נוסח אחר מה פני פני ממש אף על פי שלא ממש. ופירושה כדרך הראשונה. ודחיון האי מאי אי אמרת למטה משעיר לאקושי ולמדנו שאין זה למעלה ממש לא בזה ולא בזה שהקישן הכתוב זה [לזה] ולמה בא למעלה דפר

כמנגדנא תנא *כשהוא מזה אינו מזה על הכפורת אלא כנגד עוביה של כפורת כשהוא מזה למעלה מצדד ידו למטה וכשהוא מזה למטה מצדד ידו למעלה מנא הני מילי אמר רב אחא בר יעקב אמר רבי זירא אמר קרא א) והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת לא יאמר למטה בשעיר דלא צריך דגמר ממטה דפר למה נאמר לאקושי על לנפני מה לפני דלאו על אף על דלאו על אדרבה לא יאמר למעלה בפר דלא צריך דגמר ממעלה דשעיר למה נאמר לאקושי לפני לעל מה על על ממש אף לפני על ממש האי מאי אי אמרת בשלמא למטה דשעיר לאקושי למעלה דפר מיבעי ליה לכדתנא דבי רבי אליעזר בן יעקב ב) דתנא דבי רבי אליעזר בן יעקב ג) על פני הכפורת קדמה זה בנה אב כל מקום שנאמר פני אינו אלא קדים אלא אי אמרת למעלה דפר לאקושי לפני לעל מה על על ממש אף לפני על ממש האי מאי אי אמרת בשלמא למטה דשעיר לאקושי למעלה דפר מיבעי ליה לכדתנא דבי רבי אליעזר בן יעקב ד) דתנא דבי רבי אליעזר בן יעקב ה) על פני הכפורת קדמה זה בנה אב כל מקום שנאמר פני אינו אלא קדים אלא אי אמרת למעלה דפר לאקושי למטה דשעיר למאי אתא תנו רבנן והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת למדנו כמה למעלה בשעיר אחת למטה בשעיר איני יודע כמה הריני דן נאמרו דמים למטה בפר ונאמרו דמים למטה בשעיר מה למטה בפר שבע אף למטה בשעיר שבע או כלך לדרך זו נאמרו דמים למעלה בשעיר ונאמרו דמים למטה בשעיר מה למעלה בשעיר אחת אף למטה בשעיר אחת נראה למי דומה דין מטה ממטה ואין דין מטה מלמעלה אדרבה דין גופו מגופו ואין דין גופו מעלמא תלמוד לומר ו) ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר שאין תלמוד לומר כאשר עשה ומה תלמוד לומר כאשר עשה שיהיו כל עשיותיו שוות כשם שלמטה בפר שבע כך למטה בשעיר שבע למדנו כמה למטה בפר ובשעיר שבע למעלה בפר איני יודע כמה והריני דן נאמרו דמים למעלה בשעיר ונאמרו דמים למעלה בפר מה למעלה בשעיר אחת אף למעלה בפר אחת או כלך לדרך זו נאמרו דמים למטה בפר ונאמרו דמים למעלה בפר מה למטה בפר שבע אף למעלה בפר שבע נראה למי דומה דין מעלה ממעלה ואין דין מעלה ממטה אדרבה דין גופו מגופו ואין דין גופו מעלמא תלמוד לומר ועשה את דמו כאשר עשה שאין תלמוד לומר כאשר עשה ומה ת"ל כאשר עשה שיהיו כל עשיותיו שוות כשם שלמטה בפר שבע כך למטה בשעיר שבע וכשם שלמעלה בשעיר אחת כך למעלה בפר אחת: אחת אחת ואחת אחת ושתים: ז ת"ר ח) אחת אחת ואחת אחת ושתים אחת ושלש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע דברי רבי מאיר ט) ר' יהודה אומר אחת אחת ואחת שתים ואחת שלש ואחת ארבע ואחת חמש ואחת שש ואחת שבע ואחת ולא פליגי י) מר כי אתריה ומר כי אתריה דכולי עלמא מיהת הזאה ראשונה צריכה מנין עם כל אחת ואחת מאי מעמא רבי אלעזר אמר יא) שלא יטעה בהזאות רבי יוחנן אמר אמר קרא יב) ולפני הכפורת יזה שאין תלמוד לומר יזה ומה ת"ל יזה ליזר על הזאה ראשונה שצריכה מנין עם כל אחת ואחת מאי ביניהו איכא ביניהו דלא מנה ולא טעה: יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל: תנן יג) התם רבי יהודה אומר יד) לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות מאי מפני התערובות אמר רב יוסף מפני תערובת חובה בנדבה. אמר ליה אביי ונעביד תרי ונכתוב עלייהו חי דחובה וחי דנדבה רבי יהודה אחת למטה בשעיר איני יודע כמה הריני דן נאמרו דמים למטה בפר שבע אף למטה בשעיר ונאמרו דמים למטה בשעיר מה למטה בפר שבע או כלך לדרך זו נאמרו דמים למעלה בשעיר ונאמרו דמים למטה בשעיר מה למעלה בשעיר אחת אף למטה בשעיר אחת נראה למי דומה דין מטה ממטה ואין דין מטה מלמעלה אדרבה דין גופו מגופו ואין דין גופו מעלמא תלמוד לומר ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר. למה נאמר לפני הכפורת בשעיר להקיש על הכפורת שכתוב בשעיר ללפני הכפורת שכתוב בו. מה לפני שכתוב בו למטה הוא ולא למעלה אף על גמי שכתוב בו למטה הוא ולא למעלה פ"י זה שכתבתי לך בשעיר הזה אותו על הכפורת. אינו על הכפורת ממש אלא כמו ולפני הכפורת כשם שלפני למטה כך על הכפורת שכתוב למטה הוא כמו שפירשנו כבר. למה נקרא זה למעלה חוה למעלה בהצדדה הכי היו הגבהה אצבעות הזורדת אצבעותיו בלבד דלאו דם נוגע בכפרת כלל ולא למעלה ממש הוא. ואמרינן אדרבה לא יאמר ולקח מדם הפר הזה באצבעו על פני הכפרת קדמה שהוא למעלה בפר שאינו צריך אותו דגמר ממעלה דשעיר שהרי הכתוב הקישם שנאי ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר. נמצא למד למעלה דפר ממעלה דשעיר למה נאמר למעלה בפר לאקושי (על לנגי) [לפני לעל] מה על על ממש אף פני פני ממש. ובציון דנגע בכפרת. נוסח אחר מה פני פני ממש אף על פי שלא ממש. ופירושה כדרך הראשונה. ודחיון האי מאי אי אמרת למטה משעיר לאקושי ולמדנו שאין זה למעלה ממש לא בזה ולא בזה שהקישן הכתוב זה [לזה] ולמה בא למעלה דפר

ללמד שכל מקום שנאמר פני קדמה הוא ואינו אלא פני המזרח ממש. אלא אי אמרת למעלה דפר להקישא ולמלמד כי כל מקום שכתוב בו על למעלה ממש הוא וכ"ש שנתוב בו למטי למטה ממש הוא ותדאיה מתוך שנאמר שמנה מטמא מתוך ז' ולא מתוך מ' וס"ל מטמא פרוטלמי[ב] דגרס התם מ"ר יוחנן כרי שלא יטמא מ"ר אינהו כרי שיגעור חוזתו מתוך שמנה מטמא מטמא מתוך ז' שיוצא מהם שבעה ימים ולא מתוך מ' שיוצא מהם שלשים יום ולא מתוך ס' שיוצא מהם ששים יום. ומ"ר: לא היו שופרות לקיני חובה. כתוב לקמן בשמעתין אמתי לא היו שופרות מהרי יון שהן של מזבח שנאמר ויקרבו אותן לפני ה' והכל יכול לשלחם היכן שהן רוצה ומ"ר של

קינין הן תורין. המתמנה מביא מציו ונותן בשופר שכמוצ עליו קינין והמתמנה ביי יוצא נותן משום לתוך שופר שכמוצ ט גחלי עולה: **והתנן** השוחט חטאתו מבדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים. מימה לי והאמר התם בפרק כל הגט (גיטין דף כא.) בגמ' לפי שאנו אלא בהגיע לגבורות אבל הגיע לגבורות לפי ואם כן נימא למשוח דילמא מיכא זב וחבה ומצורע ומטמא מקדש ומטמיא קול ומיעוי שפחים שהגיעו לגבורות למיקיין והו שמא ימות אחר מסס ויל למיקי שקרא לשוחט כולי האי אלא לפי שכיחא הוא לי נמי יש לומר דהא דקאמר התם אבל הגיע לגבורות לפי ה"מ במציא גט משום תומר דשמא מיא אבל בשולח ממאתו אין מילוח בין הגיע ללפי הגיע ומלא לאחתני דהמציא גט קאמר לה התם ולפי אחמניתין דהשולח ממאתו: **אלא בחטאת** שחתו בעליה וכו'. מימה מאי טעמא הלר מיה ליתני לעולם טעמא דילמא יחות אחד מהן והא דתנן מקריבין אותן בחזקת שהוא קיים הא אמר התם שמא מת לפי שאין מיקיין שמא יחות מיקיין להא דתנן בפרק קמא דכריתות (דף י:) מיני מצמע כן דקאמר אחתנן לחמנן עליה גדלות אד מביאסר בעבירות לבעבירות מייתי כאבנה או שעירה בשלש ובדלות בדבעתים בדלי לדות נמי מייתי אד מ"ו דדלות אלמא לבעתים רובא דיר קאמר אלמיר אד מ"ו בשלש והא לנקט הכא ד' זוב לאו דוקא קאמר אלא אורחיה לגמרא הוא למיתר הכי וכי אלי גוונא אית בערכין בפרק המקדיש אדהו (דף כא.). גי אחוה גבוה לאחמרינהו לניכסיה אחת לקמיה אבל אקול אלבא ואוב אחל אלא בהמה ואין ואיכא אחרים ואי אחל עלייהו ואבי אהבה אחר ליה זיל אקול ד' זוב ואבי (ע"ז דף מג:) אחוה גבוה לאיעבר ליה אבימא אחתנה לאיכול אחרים ואיכא אחרים ואי אחל עלייהו ואבי אהבה אחר ליה זיל אקול ד' זוב ואבי אהבה: **הלוקח** יין מבין הבותים. אחתנן גרסינן ולא גרסינן אחתן אלימה אבוה בשום אקום ואחתכת אחתי ה"ז (אבות ד) יש אחוה אחת שלא נעבו אה אלא לבבי רבי אחיר אחתי ואחע"ג לבבי אחיר קאי אחולין (דף ו.) הכא קאי

ומיהו אי אחיר גזר על יין שאבוך קאי אחולין (דף ו.) אחולין (דף סו:) אורחין אבל בהמה ואבל בהמה גזרה אחיי וכי יסוי וכי אחתון אף על גב דכאיכא לה בהמה ואבל בהמה אלבהים אינם עובדים כמו שהיו עובדין לאחתן[ג] אבוה כי יסוי לון

בשבת עד שילוק אפר דגבי דמקי קמקי ומקר מעבר ממון לו זה שעשימי מעבר עשוי עליו פי׳ מדם אחת שאני עתיד להפריש ממקר יפה מעבר ומקר מעבר להיות ט׳ יפה ממון לו לומם מדם שעשימי מחלה מעבר יפה תרומת מעבר על ט׳ ומפרים למעבר אחת מדם של תרומת מעבר ושותה הכל ואפילו אותם המעבה שהן מעבר למען דאמר מעבר למען תומר לזרים ולרבי מאיר דאמר אפקר לזרים[ב] אם הוא לו שותהו אבל מדלא אפקר לא יועיל לו שהרי אינו יכול להפריש אותה מדם בשבת ואפילו הפרשה[ג] אינו יכול לשחוט אותם המעבה כדקתני מי אחת מודה שמת יפקר ומחיל[ד]. מעבר שני של המעות דמה שיש בידו לתקן יתקן ושותה מן המעורבת וכשיחיו לו כליס יפרישם מן התרומה ומעבר דשמעין מינה דברי רבי מאיר רבי

עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומחיל ושותה מיד דברי רבי מאיר רבי

מאיר. מעבר שני של המעות דמה שיש בידו לתקן יתקן ושותה מן המעורבת וכשיחיו לו כלים יפרישם מן התרומה ומעבר דשמעין מינה דברי רבי מאיר רבי שמחיל ושותה מיד דברי רבי

רבי יהודה ור' יוסי ור' שמעון אומרין. מימה מנא ליה לעעמייהו דלישבוק. נראה לו כלומר לא מייתינן למימר יבקע לתפסר דמקר ליה למימר: אין אדם מתנה על שני דברים. להיות שני פירושין אחד למזרח ואחד למערב ומתנה[ג] שם יבחר שני מכמיס אחד למזרח ואחד למערב ולומר[ד] גמי שהלה אחר מהן למחר לפי שקניית עירוב בין המשמות היא וכאזה טורח לומר לחזור ולומר שהלה אחר מהן למחר לפי שקניית עירוב היא להו להי מעמא ר"ל שהיו בקיאין ממזריין אותו ויהי מקשים לו כל מה שהיו יכולין רק שיחזור בו ומי הלי גזונא היא ההיא דפ' המעריב (שבת דף עז:) דקאמר רבי אלעזר לרבנן גבי מיברי בעלת מום שמעטרה במברי תמימה ומתנן[ה] למעלה כר' לעילא מלכתא מום הוא דלא ילפי הא על ידי מעטופא ילפי דלא לילפו דלרבותיה מום הוא דלקא תמרמי אחרו לי מיהם דכבר בעלת מום כעניים דמי ר"ג ולשיטו גופיה לא קמיבעי ליה הלי מעמא מדמקרין קרא וכי הלי גזונא היכא דפ"ק דגיטין (דף ו.) הולן מנה לפלוני רב אחר מיב מחמריומו ואם בא לחזור [מיגו][ו] מחר ואמולא אחר מתך שמיב מחמריומו אם בא לחזור (מיגו) מחר ומפרש דמהולן מכי אחר קא מיפלגי לטמולא הולך [לעולם][ז] כמי והא דקאמר מתון שמיב מחמריומו אם בא לחזור (מיגו) מחר לשיטו לרב קאמר מע"ג לשיטו גופיה לי הוה קמיבעי ליה כרב (לעולם) דכמי אחר לא הוה אחר (מיגו) מחר מהלי טעמא וכי הלי גזונא היכא דפ"ק דגיטין (דף מז:) בפלוגתא דר' שמעון וחכמים דתניא כל שהוא מוכל ואכל כל שהוא וכן בפרק בתרא דמכות (דף י.) בפלוגתא דרבי שמעון וחכמים דתניא כל שהוא מוכל מכל כל שהוא ומה שמקשים לרבי יהודה דלית ליה גרירה ומפרש ליה בפ' המוכל (ב"ק דף ג.) גבי דין יום או יומים קנין פירות לגבי נקנין הגוף דמי היכך מצא יהי ורגלו לגבי מצאו לגבי מחצה למחצה דמיי ביכורים מגלח חד בר חד עד יהוסף בן נון וכן לרבי יוסי דמספקא ליה אחד מי נקנין הגוף דמי ואח"ל לגבי נקנין הגוף היכך מצא יהי ורגלו דכי הלי גזונא פריך לרבי יוחנן בפ"ק דמציעא (ניעור דף מא.) מפורש בפרק השולח ואין להאריך כאן אלא: **מאי** שנא לכאן [ולא] לכאן [דלא] דאין ברירה. על כרחך רבי יוחנן לא מפליג בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים דלי מפליג מאי פריך ליממ לכאן ולכאן תולה בדעת עצמו הוא ומזרב ומערב תולה בדעת אחרים הוא מכל מקום רב דקאמר בפרק בכל מערבין (עירובין דף ט:) ליתא למתניתין דהתם דלית ליה לרבי יהודה ברירה ופריך מדרבה ליתא לתניא מקמי מתניתין ומקמי מתניתין ליתא למתניתין ומתני' דנזיקין[ח] דלוקחת ודלאו דלמי מדמי מקמי מתני' ומקשים לסם מדרבה ליתא דלוקחת ודלאו מקמי מתניתין ומקמי מתניתין דעירובין ומתני' דנזיקין (דף עב.) מה היא מחזקת חיטים ושריית דמרובה (ב"ק דף סט.) דשמרית בעל המית אומר כל שלקטו עניים היום יהא הפקר דבתר הכי אין ליה לרבי יהודה ברירה ודם[ו] לומר דרב דלמי מפלג בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים דהוי ברירה ומרובה תולה בדעת אחרים היא ומסתברא מילתא דרבי יוחנן דלא מפליג בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים דלמא

השתא ברי. ולא ממשים ממון ומין שכיחה מיניכם שורה[ב] ומומחה: ובי דבר הלמד בהיקש. כגון פר שלמד מחטאת פנים אחת למעלה מן השעיר בהיקש והשעיר שבא למטה בהיקש מן הפר מוחזין ומלמדין מחטאת שבפנים על מחטאת הפרוכת בהיקש דוכן יעשה למהל מועד וקיימת לן במסכת זבחים (דף מט:) למין למדין בקדשים היקש מן בהיקש: היימנו ודבר אחר. היקש הרמתן לאו היקש הוא [ג]שהרי בין פסח בין עשיר כתיב מעלה ומטה ולא הוכרכו ללמוד זה מזה אלא לפי שהיו מתניו אלכן כל מד ומד מעלמו למד מקלת ודבר אחר מפייעו ממקלת ומין זה למד בהיקש. והיכי דמי היקש שמיעו מוזר ומלמד (ה) שהו כגון פס לא נאמר למעה בשעיר כלל ולמדו מהמומת זו מזו בהיקש הייט היקש שמיעו מוזר ומלמד בהיקש: הניחא למאן דאמר וכו'. פלוגתא דזמנים נפרק מיזהו מקומן (דף ט.): מקומות הוא דגמרי מהדדי. מין זה היקש הלמד מן ההיקש שהרי בהיקש הרמתן[ד] זו מזו ועשה פס דמו כמאכר עשה לפס הפר ובהיקש הפני לא בהוקש שוב דבר לאחת מן המקומות ללמוד ממנה מה שלמדה בהיקש מפניהם אלא המקומות הוקבו זה לזה וכן יעשה למהל מועד כמאכר כפר על הקודש והקודש לא נאמר כלום ממלה בהיקש אלא הפר הוקש למעיר והשעיר לפר ממתנות הקודש: ואי בעית אימא חוץ מפנים בחד זימנא גמר. מי נמי מצינת לן לפניס בהיקש למד יכול למוד וללמוד על ההיכל נאמר אחת מה שכתוב בו בפירוש כגון אחת למעלה בשעיר ושבע למטה לפר ועוסמס אף מה שלמד בהיקש והיכי דמי היקש שמיעו למד מן היקש כגון שם לא הוכרח היכל ללמוד מן לפניי ולפניס אלא מה שלמד בהיקש מזבח אל המפורש בו למד בכל מאת: אני ראיתיה ברומי. במסכת מעילה (דף י:) גבי בן מלמין[ה] ועשה עם נר' מלעזר מרני יוסי בריפתא אח עם מלך רומי שנכנס אד גופה שמעו בן מלמין והכניסוהו למוכר ליטול כל מה שילמה ולא היה אפך אלא ליטול מעס אחרות[ו] שכאמו גזרות[ו] שגזרו על ישראל ומעשה וקעבד[ו] • ועס רשה לני בית המקדש בחוץ: בפרדן. מלמעלה למטה כמלגלף[ו]: דמים בדמים. של פר ושל שעיר קודש שנתן בפנים בלוס[ו]: באתרא דחשוכא. בשבל שהיא מלוה[ו]: הא קא יהיב למעלה השעיר. שמתן אחת למעלה בשם פר ושבע השעיר: ובלה מבפר. בלה הכפרות כמו שהן תמורות בעניין: בפחתות אחרונות. אחר שנתן אחת למעלה מן הפר: כוסות

המנות שבהן מעיס מקריבו ולא מרובה בגדיס ומיכן דבעיס לתשן הוה ובפרוכת דבעי[ו] מיכי ור"י מיכן דבעיס שני הוה והשיה דמגילה מיכי בהולמת שבהן מעיס בעלמו דקיימה לן[ו] הולמת שבהן מעיס בעלמו בהולמת בית דין לבעי דמיימי פר שם טעה ועשה בהולמת עלמו ולוקה משיס דכתיב מבל מרובה בגדיס הרי הוא בשמיר מבל מלובה בגדיס ומס שבהן המעיס אבל מרובה בגדיס הרי הוא בשמיר ומיימי בשבה אי שעילה אבל פר הפלה דבר אל בעי לפילי בהן הדיוט מני לאקבוחה בלאיחה בת"כ[ו] וכן מוכח דבעיס שני מיכי דלא בעיס לתשן ממנו[ו] אל פר בהן מעיס בהן בעיס שני מיכי ולבבי לא בעיס לתשן ממנו דכתיב [ויקרא ג:]:

בלה דם הפר ואח"כ בלה דם השעיר. לא ידענא מאי מלעטרך למימרי הא קרא מיפוק ליה מדכתיב מתנות דם הפר בריבעא וכתיב מוקה ומנחה ר"ל ללבי מיימי הא קרא דאי מדכתיב מוקה ר"ת ממוקה לא ילפינן אלא בהיקש דבעיס בל הקדיס בל עבודת שעיר דבעי מקוס שבבי מקומי אבל מן הפלה בל בי הא גוונא שלמו מקדיס אלא מתנות דשעיר מקומי בעיס שבע ממנות דפר לא מעבב ללבי מיימי מדכתיב ובלה הכולה בלה דם הפר לגמרי ואח"כ בלה דם השעיר והוי כמו שיבה הכתוב עליו בעבב[ו]: אלא

היכמנו ודבר אחר לא הוי היקש. להאי שינויא קשה הא דקאמרינן לעיל[ב] בבריימתא[ד] לא יאמר למטה בשעיר וכו' דל"ל לא הוה ליה אלא מהיקשא דפר למימר דבעי היקש ולא בעי מהיקשא דשעיר ומלמדין מיניה ולא מסתברא

אלא אמר רבא נותן שבע למטה לשם פר וחזר ונותן אחת למעלה כו'. לעולין אין מכפלין זה את זה[ב] ולא דמי להא דתנן בפ' התערובות (זבחים דף עט:) הניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה דמכפלת להו לרבנן דרבי מליאור יפכפכו לתמה דים לומר דשמיי הכא נהי דמשמע לתמר שנתן למעלה דפר הוה ליה מיתנין למטה שנתערבו מיתנין למטה מ"מ מין במינו למעיקרא הן שוין ממטומיהן לפיכך רבנן דר"מ מודו הכא דיתן למעלה וכומה לתי דם הפר למעלה כלילו הוא מים: **נותן** וחזר ונותן וחזר ונותן. פי' רש"י וכן בהילכ מצמע לתיירי נמי שנתערבו כוסות בכוסות קודש שנתן לפני ולפנים וקשה להא דמייתי לקמן בפירקין[ג] שפיר משמע דקודש מתן לתו של פר לא עשה ולא כלום אלא מלא יתן לומר דלא מיירי בלפני ולפנים מלא בהילכ:

[ג]עירה דם הפר לתוך דם שעיר. מימה לתמריט בפרק הקומץ רבה (מנחות דף כב.) הסבר יהוע שתמו של פר מרומה מדם שעיר מלא מכלן לעולין שתן מכלין זה מת זה ויהן לעירה דם פר לתוך דם שעיר ר"ל מיהא הוה ליה למימר דשמיי ר"ל דלם פר מרומה הוה לן למימר לתמן דמן גמל גמל דתמר בפרק בתרא דמכלת (דף עב.) המערה י"ן מפנית לעד מפילו כל היום כולו לתמן דמן גמל גמל מלא הכא מקום לתן עולין מכלין זה מת זה ו"ל דמקל דוקא המערה מפי מפים דנפים עמודיה מבל מפי מפים דנפים עמודיה לא ומפילו למתן דתמר מפילו מפים דנפים עמודיה מ"מ היכא דמערה מדבר דנפים עמודיה עפי מפי מפים מוקה מלא מתריע לתמן דמן גמל גמל והכא היה מערה מן המזבח דנפים עמודיה[ד]:

תניא דלא כשנויין. הכי גמי מוה מלי לתיתוי בריימתא דמייתי מזבח פרק בית בית שמתי (דף מב:) ובפרק הקומץ זוטא (מנחות דף מז:) מרבעים ומבע של יו"ד ועוד מייתי התם בריימתא דמנין מרבעים ומסנה של יוה"כ דעל כרחך קמיבל להו להכי בריימתא מין מערבין לקרנות דמעמן אתר לא מכפלת להו והכי מוקי להו התם מלא מפל ליה לתתוי הך בריימתא שר' יוחנן בעלמא ור' יוחנן מין מערבין ותימה דבפרק קומי מוחכת ר' יהודה בפ' הקומץ רבה (מנחות דף כב.) מולקת מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות וכו' דמין במינו לא בעיל והא כיון דבפרק ליה כרבי יוחנן אם כן מין מערבין לקרנות ום לומר נהי דרבי יוחנן לא דרים אתת לר' יהודה דדרים אתת קסבר מערבין אבל מיתה אתתי קסבר רבי יוחנן מין מערבין נהי דלא דרים אתת מכל מקום כיון דכתיב מדם הפר ומדם השעיר ניתן על קרנות מזבח הפנימי ר' יוחנן אומר מערבין דמי ר' יהודה אומר אין מערבין דמי ומפרש בגמרא (דף מה:) דמאן דאמר מערבין דמי דכתיב מדם הפר ומדם השעיר ומאן דאמר אין מערבין דמי דכתיב מדם הפר ומדם השעיר ניתן על קרנות מזבח הפנימי ר' יוחנן אומר מערבין דמי דכתיב מדם הפר ומדם השעיר ניתן על קרנות מזבח הפנימי ר' יהודה אומ

רבי יונתן אומר מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו אמר לו רבי יאשיה להא כבר נאמר א) אחת אמר לו רבי יונתן והלא כבר נאמר ב) מדם הפר ומדם השעיר אם כן למה נאמר אחת לומר לך אחת ולא שתים מדם הפר אחת ולא שתים מדם השעיר תניא אידך ולקח מדם הפר ומדם השעיר שיהיו מעורבין זה בזה אתה אומר שיהיו מעורבין זה בזה או אינו אלא מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו תלמוד לומר אחת וסתמא כרבי יאשיה: נתן את המלא בריקן וכו': בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הניח מזרק בתוך מזרק וקבל בו את הדם מהו מין במינו חוצץ או אינו חוצץ אמר ליה תניתוה נתן את המלא בריקן מאי לאו הושיב מזרק מלא לתוך מזרק ריקן לא עירה מזרק מלא לתוך מזרק ריקן הא תנא ליה רישא עירה דם הפר לתוך דם השעיר כדי לערבן יפה יפה תא שמע ג) היה עומד על גבי כלי או על גבי רגל חבירו פסול ד שאני רגל דלא מצי מבטיל ליה איכא דאמרי הכי בעי מיניה דרך שירות בכך או אין דרך שירות בכך תא שמע דתנא דבי רבי ישמעאל ה) את כל כלי השרת אשר ישרתו בם בקודש שני כלים ושירות אחת בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא ו) הניח סיב בתוך המזרק וקבל בו את הדם מהו מין בשאינו מינו חוצץ או אינו חוצץ כיון דמחלחל לא חייץ או דילמא לא שנא אמר ליה תנינא ז) זולף והולך עד שמגיע לספוג שאני מיא דקלישי איכא דאמרי הכי פשט ליה ח) בדם בשר ט) בקומץ פסול:

מתני'

וקבל בו את הדם. כל קבלות של כל ימות השנה קמבעיא ליה: מין במינו. מזרק במזרק: חוצץ. ומבעיא ליה מין קבלה זו נכנסו שהרי אינו מוחו במזרק שהרי ט) מאי לאו הושיב מזרק המלא בתוך הריקן. שעיניה ממנו והא הכא נמי ולקח כמיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר שיהיו מעורבין זה בזה היה: לא שירה מזרק מלא. נלמד שמעיה דם הפר לדם י) השעיר מזה ומעבירה מזרק מלא למזן מזרק ריקן: עומד על גבי כלים וכו'. למעוטי רבי שמעון דאומר כלי מקדש מקדשן את הפסולין ולפיכך מקדשת מה כלי שרת לפי שהן מקדשים מה כלי שרת לפי שהן עשויין לכך מוכן הוא ואין כלי שרת לפי שאין עשויין לכך אף כל שהוא לפי שאין עשויין לכך ולפיכך אין מקדשין את הפסולין: כלי השרת. שמי כלים ממעטת ושירות אחת: סיב. הגדל סביב לדלק וככלך עליו סביב כמין גולגלת בגמרא והוא לשון ריקון: זולף והולך עד שמגיע לספוג. שוקת היא מן הגולה על שפת המעיין והמים נכנסין לה דרך חור שבתחתיה ומשקין את הספוג ומקדשין כה מהמת הספוג נמוך מים מים והיא הכלי מים שנספוג פסולין למים של כלי מעיין שיהו המים נוגעין בכלי כלים הוא שעשה כשבא ליטול את המים ולימנם בגלוסיא ובספופרת זולף וגומר את כל המים אחר

מתני' זה מזבח הזהב. למילו מזבח המיזען נמו לפני ה' הוה: התחיל מחבא ויורד. משום דסמיכת ליה להאי מנא הקפה גרגל כלומר מגמרא וכל מתנה ומתנה היתה נקרן שלפניו וסמוך לו וכיון ליתן מלמעלה למטה כי היכי דלא נחוסי מתניה שהמזבח גבוה ממחיצ[ו] ואי אפשר לנדד לאחד מאצבעותיו למטה ולחת בהמתנה נקרן מלמטה למעלה ועל כרחו לאחד מאצבעותיו למעלה וכשהוא עוקר מלמעלה למטה נקרן ונותן מתנה מלמעלה למטה ומשוכה אם מושך מלמטה למעלה הדם זב למוך בית יד כתוש שלו לתוך בית יד ומשוך מלמעלה למטה נקרן ונותן מלמעלה למטה ונכנס לפנים ויזה מלמעלה למטה ונכנס לפנים ויזה מלמעלה למטה ונכנס לפנים ויזה

מסורת הש"ס
עם תוספות

ו) זמים נה: לעיל עו., ב) [מוקפתם פ"ג ה"ב], ג) [לעיל נה:], ד) [שם], ה) זמים נג., ו) שם מו. מפילה יט., ז) מדות פ"ג מ"א, ח) ה"ה, ט) ה"ו, י) פ"ג מ"א ומ"ב.

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

תגהות וציונים

א) פסקי ר"י וכמה כת"י סמקדש ראשון, ועי' ר"ח: ב) ראשונים וכת"י חוץ מן שהיתה לפנינו בא"דפון: ג) "על גגי" ליתא בראשונים ובכת"י. ויש גורסים החם יהיה ברישא: ד) "בבריתא" ליתא בכת"י: ה) ציל דברים כח, עי' רש"י בראשית מג, טז (באורות המים): ו) ציל ושימניך (ובדפרי" וסימ"): ז) אפשר שצ"ל פירש גבי אין מעבירין (שיטה יצחק ועוד). וי"ב "ולא גרסינן בההוא דפגע ביה ברישא ואין מעבירין על המצוות" הסי"ד: ח) "גרסינן" ט"ס ולי"ת בדפרי" (שיטה יצחק, ע"ש): ט) ציל הי"ם (שיטה יצחק): י) חיבבת "הגלילי" במחק. הרד"ר לאנדא (גליון): כ) ציל היו יכולים. הרד"ר לאנדא (גליון):

תוספות ישנים

פר בבר לפינך יד פרצ"ל. הקפה ס"ל יוסף מ"ל לינקין יד מרגל ולימא לעולם נמ ילף ועומע מקום לפת ליה ר' יוסי הגלילי כרבי יוסי דאמר מתמ מצינן מקף כדמיכ"ע וצ"ל ומ"ש על כרחיך מקף דרך ימין למן דיק נסחות קלן לפנע מיקף כו' ועוד הקשה דמתני' מבנה לעיל מתיתה מביאה מ"ש דלעיל מיירי בקף ומ"ש דלעיל מיירי בפת ומ

עד כאן לא פליגי אלא מדרבנן אבל מדאורייתא אין מועלין. דלמ' מלמ' מעילה ליתן ומכרין לגבוה: הוא לפני כפרה כלאחר כפרה. הקשה רבינו מה דמסקת מעילה פרק ולד מטמאת (דף יב:) תמר זמירי[ד] המקדיש דס לגבהמת קדשים מועלין ט וליכא למימר דהכא מעילה מדרבנן להמתן בפרק ולד מטמאת (שם יח.) דס מתעילה אין מועלין ט ילפ לגמל קדרן מועלין ט ומעילה דיועל לגמל קדרן הוא דרבנן מכלל דמעיקרא תפילו מדרבנן ליכא מעילה ומירן דהא לתמרין הכא בפרה כלמאמר כפרה היינו למאי דמסיק עד כאן לא פליגי אלא מדרבנן אבל מדאורייתא אין מועלין בהן מנא הני מילי דאמר עולא אמר קרא[א] לכם שלכם יהא דבי רבי שמעון[ב] תנא[ג] לכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה ור' יוחנן אמר א"ק[ד] הוא לפני כפרה בלאחר כפרה מה לאחר כפרה אין בו מעילה אף לפני כפרה אין בו מעילה ואימא לאחר כפרה כלפני כפרה מה לפני כפרה יש בו מעילה אף לאחר כפרה יש בו מעילה[ה] אין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו ולא והרי תרומת הדשן משום אלא מדרבנן. ממ' דלמ' מועלין מדרבנן קמ"ל לשנס קרן אבל מלמ' מדאורייתא להוסיף חומש ל"ג[ו]: מנא הני מילי. דלמ' מעילה בדמים: לכם. ומני נתמיו לכם (ויקרא ו): הוא. כי הדס הוא נעשה יפכר (שם) הוא (ו) כהויתו לפני כפרה כלמ' כפרה למ' כפרה אין מועלין בה מעילה אף ט מעילה לכיון דנעשית מצותו מו ל"ק קרין ביה קדשי ה': והרי תרומת הדשן. לכתיב ט (שם ו) ושמו אלל המזבח לטעון גניח[ז] אלמא לאחר כהגשה וכיון דבהגשה לאחר משום קדושתו מעילה נמי אית ביה: ובגדי

ב) [מעילה יח, ובמיט מו. מוען קח.]. ג) [מוכח לף מח:]. ד) [ד"ה ב"ב, ה) [לף יב.]. ו) [ד"ה ב"ב, ז) [לף יב.]. ח) קידושין דף נז., ט) דיבורא דחובה פ"ב ה"א.

תוספות ישנים

עד כאן לא פליגי אלא מדרבנן אבל מדאורייתא בר. מכלן משמע דלא גרס' משמעיה פרק ולד מטמאת (דף יח.) מלי טעמא דתמלן דלמ' אין מועלין דלמ' קדש כו' דמשמע הא מלן דלמ' קדש כו' ואפילו עלמא מלי לית לה מעילה אלא מדרבנן ומוה דר"ת דלמ' הכא דמעילה מדרבנן קאמר הכא דמלן מועלין דלמ' קדש כו' ומלי טעמא דתמלן דלמ' מועלין לף לגמל כו' דלמ' ר"ת לית ליה מעילה אד לכתוב מלי מועלין ולא מלי מלי מעילה ולא מלי מלי מלי

משום דדוי תרומת הדשן ובגדי כהונה כו'. ומשמיעה פרק ולד תמצא (דף יט.): קמ"ל משום דלוו תרומת הדשן ואיצטריך שעיר המשתלח וכו' ופריך היכא דליכא למאן דלמר מין נהנין למאן דלמר נהנין מלי מיכל למימר:

אלא למאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר. הוה מלי לשנויי למאן דלמר מלמדין סבר לה כרבנן דרבי יוסף דאמר שלשה כתובין הבאים כאחד אין מלמדין. הניחא לרבנן דאמרי שלשה כתובין הבאים כאחד אבל שנים כתובין הבאין כאחד לא אין מלמדין. והניחם שם מלמד שמעונין גניזה אלא לרבי דוסא דאמר בגדי כהונה ראוין הן לכהן הדיוט מאי איכא למימר משום דדוי תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין הניחא למ"ד אין מלמדין אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר תרי מיעוטי כתיבי ושמו והערופה והני תלתי קראי בדם ל' חד למעוטי ממותר וחד למעוטי ממעילה וחד למעוטי כמותאה אבל מפיגול לא צריך למעוטי דתנן כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח חייבין עליו משום פיגול ודם עצמו מתיר הוא: **מתני'** כל מעשה יוה"כ האמור על הסדר אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה כלום הקדים דם השעיר לדם הפר יחזור ויזה מדם השעיר לאחר דם הפר ואם עד שלא גמר את המתנות שבפנים נשפך הדם יביא דם אחר ויחזור בתחילה מבפנים וכן בהיכל וכן במזבח הזהב שכולן כפרה בפני עצמן רבי אלעזר ור"ש אומרים ממקום שפסק משם הוא מתחיל: **גמ'** ת"ר כל מעשה יוה"כ האמור על הסדר אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה אימתי בדברים הנעשין בבגדי לבן מבפנים אבל דברים הנעשין בבגדי לבן מבחוץ אם הקדים מעשה לחבירו מה שעשה עשוי רבי נחמיה אומר ב"א בדברים הנעשים בבגדי לבן בין מבפנים בין מבחוץ אבל בדברים הנעשים בבגדי זהב מבחוץ מה שעשה עשוי אמר ר' יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו והיתה זאת לכם לחוקת עולם אחת בשנה רבי

מיעוטא הוא מכל מקום הואיל ומיעוטא הוא לא מלי למיכל מכח עגלה ערופה להכי הוה ליה כפרה לעצמה ומ

תנא רבי נחמיה בדברי האומר שירים מעכבי. ממעט לוקח משום למעכבי הא מי לא מעכבי לא מיקרי לוקח ומימה דממעט מפרק בית שמש (דף נמ.) לרבי נחמיה בשירים המלוים לחיי והתם מייתי בריימתא דמיס הנספדים לחמה מין מייתין עליהן מזון ומין ממצה פוסלת בהן ומין טעון כיסוי ופריך ליפלוג ולימני בדידה מפילו בדמיס בשירים בשלמא [ב] מתוח שמחוסר למין טעון כיסוי ומין ממצה פוסלת בהן ומין מייתין עליהן מזון ומשני הא מני רבי נחמיה היא דאמר שירי הדס שהקריבן מזון מיד ולא מיתני ליה מלתא פמוטי מהדי מיהו אלמא לרבי נחמיה אפילו שמחוסר מחוסר מין טעון כיסוי ומין ממצה פוסלת בהן ג"כ הוא הדין נמי דלא מעכבי ומפי' הכי הקריבן מזון מיד אם כן הוא הדין שירים אע"ג דלא מעכבי ליתיב עליהו מזון ועוד מין יתכן זה לרבי נחמיה אפילו שמחוסר מחוסר מעכבי ועוד דמשמע ברייתא דפרק בית שמאי (שם נמ.) ולעיל בפ"ק (דף מו.) דלא מצינו דמיס שמלין למחה ומלין למעלה ממד מקום שיהו מעכבין ולפי זה הכי מצינו לרבי נחמיה ועוד הקשה מתוספות דנזיר (נז"ש) מאמר דפרק בית שמאי (שם נמ.) דמשמע דשירים מעכבי אפילו בשאר ימות השנה ולא מצינו לרבי נחמיה שירים מעכבי אלא ביום ראשון של חג ומיהו לא קשיא דהתם מיירי בשאר ימות השנה דלא הוי אלא יום אחד ולא חשיב ליה לרבי נחמיה שירים מעכבי אבל ביום ראשון של חג שהוא שבעה ימים חשיב ליה לרבי נחמיה שירים מעכבי ומיהו קשה לרבי יוחנן דאמר בפרק השוחט (זבחים דף פא. ע"ש) שירי הדס שאם איחר או שינה שפיכתן על היסוד לא מעכבי ואקשינן ומי א"ר יוחנן בדר' נחמיה דסבר שירי הדס מעכבי והתנן בשוחטת קדשים פרק השוחט המעלה בתוך חייב ר' נחמיה אומר שירי הדם שהקריבן בחוץ חייב וא"ר יוחנן בגמרא ר' נחמיה כדברי האומר שירים מעכבי תני לה להא מתניתין ועלתה בקושיא לר' יוחנן מדבריו על דבריו דמוקי ליה לר' נחמיה הכא דסבר שירים לא מעכבי והתם קאמר בהדיא דר' נחמיה סבר כמ"ד שירים מעכבי ומותבינן התם למ"ד כר' עקיבא סבר קרבן נסכים במדבר מיתיבי שירי הדם שהקריבו בחוץ חייב דברי ר' נחמיה א"ל ר' עקיבא והלא שירי הדם שירי מצוה הן א"ל הקטר חלבים יכיחו שהן שירי מצוה וקריבו הדם. והמקריבו בחוץ חייב. א"ל לא אם אמרת בהקטר חלבים שהן תחלת עבודה תאמר בשירי הדם שהן סוף עבודה כלומר כבר נזדכך מן הדם הזה בעצמו ואלו נשארו. ואם איתא נסכים נמי תהלת עבודה ניתו חיובא. **ואשיקצא התם** כי קתני ר' נחמיה חייב בשירים הפנימים והא בשירים החיצונים ולדברי ר' עקיבא קאמר. ור' יהודה **שירים אי מעכבי מעכבי** ואי לא מעכבי לא מצינו מתוך קרא ונפקא. וכלה מכפר את הקודש. אם כיפר כלה ואם לא כיפר לא קאמר אם כילה כיפר שאם חיסר אחת מכל המתנות לא עשה כלום. וד' אמר משמעות דתרשץ איכא בינייהו זה אומר כך פירושו חה אומר כך פירושו אבל לדברי הכל שירים לא מעכבי וזר' אמר שירים מעכבי איכא בינייהו דר' עקיבא סבר שירים לא מעכבי וד' יהודה סבר מעכבי דהא בהדיא קתני שאם חיסר אחת מכל המתנות לא עשה כלום. ודיקתן מינה דשירים מעכבי: א"ר חנינא קטורת שחפנה קודם שחיטת חסר לא עשה כלום [כמאן] דלא כר' יהודה דהא שחיטת חפר עבודת חוץ היא ולא מקרי ר"ח ואמר ר' חנינא ואמר קטורת שחפנה קודם שחיטת חפר לא עשה כלום תנן ואם עד שלא גמר בבבלי לבן בפנים. אבל עבודת חוץ ליתו בה חוקה ופרקינן אפי' תימא ר' יהודה דהא שחיטת חפר עבודת חוץ היא ולא מקרי ר"ח ואמר ר' חנינא ואקשינן על ר' חנינא ואמר קטורת שחפנה קודם שחיטת חפר לא עשה כלום תנן ואם עד שלא גמר

חשק שלמה על ר"ח ב) נתן רפיו הוא מפולל שפנה קלא ותלמה לגיל כ"ש קבר אלא מוקם מישנתנו הא לתנא קמא ומשני הכי לתנא קמא מוקם מישנתנו היא לתנא קמא ומשני הכי לתנא קמא ומשני הכי לתנא קמא ומשני הכי

בקטורת לא קמיירי. ומיהו ולמי לריך להקטיר קטורת תמרת מחר שמיטת פר זה: הקדים דם השעיר. קס סלקא דעתך ממנות שבפנים קמחר להוה ליה שעיר שמחטו קודם מתן דמו של פר: תרגמא עולא. דמחתות שבהיכל קמחר חבל שמיטת השעיר ממקומה היתה למחר מתן דם הפר בפנים: זה לפני ולפנים. כפר דמיט סלט על מומחה שחירבה לפני ולפנים[ס] סם נכנס לחם שם בטומחה ואין בה ידיעה בסוף חבל הוה (ג) ידיעה בתחילה ולפיכן מקריבי בפ"ק דשבועות (דף ז:) שבשעיר זה תולה עליה להגין מן היסורין עד שיודע לו ויבא בשעה ויולה: זה היכל. על טומחה שחילרה בהיכל: ואת המובח בחשמעו. על טומחה שחירבה לחדש במזבח ושהה[ד] כדי הקחמורת שהוא שיעור שהייה למי שנגמא בעזרה[ה]: הושוו בולו. פהלי יכפר מתרא כהנים גדי ואיברים וכטומחת מקדש וקדשיו מי חפשר להשוחן שהרי הפר מכפר על הכהנים והשעיר הנעשה בפנים על ישראל ומאיזה כפרה הושוו מלמד שכולן מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות דברי רבי יהודה: ר"ש אומר כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל בטומאות מקדש וקדשיו. וחין עמו ולדו: כך דם הפר. גלא ולדו מכפר על הכהנים בטומאת מקדש וקדשיו: וכשם שידוי של שעיר המשתלח מכפר על ישראל בשאר עבירות כך וידוי של פר מכפר על הכהנים. ובמ' שבועות (דף יג:) פרישין ולר"ש הא ולמי הושוו ומשמין הושוו לכמי כפרה מיהו מיהו כל מד מכפר בדיליה: וכלה מכפר את הקודש זה לפני ולפנים. גלו לזמות על בין הכפיס: זה היכל. לזמות על הפרוכת: מבאן אמרו וכו'. לאו ללמן מקלא מחנות קמי גלא לגמר מחנות שבפנים ונשפך הדם (ג) ללמד מכאן לפין לריך לחזור ולעשות חת וחת בגמר שהרי כפרה בפני עלמה היא: המזבח אחת אמרתי לך. להמכפר הכפרה זה ולא לעשות כפרה אחת מאחי בחטאת אחת ולא שני חטאים. לעשות הזמה אחי פעמים: לי חילק רבי יעקב בלוגין. לי נחן רבי יעקב חילוק גוא אחן בין על מנוגע גלא להזה למחן בשני ימים ור"ש אומר אפי' בשני ימים ור"ש אומר אפי' בשני ימים ור"ש אומר אפי'

סא: הוציאו לו פרק חמישי יומא

אשם מצורע ששחטו שלא לשמו. ממה ריב"ל מתי קל ממתי לכיון לא נאמר לשמו ולא עלה לגבעלים כלל לשם מוכה מתי שייך הכא למאן דאמר לחמנא כמו לעיל מטמא לחמ לחמר לחמנא והא כל מה שנתן ממנו כמאן דליתיה דמי על כן נראלה לו כגילתא ר"ש משם מלוע שמשפך ממנו דמו קודם ממנו מהוות נתנו למלוקת ר"מ וכי מלעזר ור"ש הכא דמי לפר שנשפך דמו קודם גמר מתנותיו ונקמ"ל כי היכי דפליגי בתמנות המזבח ללא כשיב לומו הכא גמי פליגי בתמן סד משם מע"ג לכשיב לומו משם שמשם מחל ומו לא מפילו הכי מניא לחמר וטעמא הוי כמו שמשם בתמון ופריך והא לומו כשיב ומן לר"מ ומן לרבי מלעזר ור"ש לא היה ליה לתמוי מתניס[ד] והא למימי מניא דוחים לומו מדקתמי משם שמשמו שלא לשמו דכתיב כולי עלמא מודו שלא מהני שלא נתן מדמו לבני בהונות הרי זה עולה לבני מזבח ומעון נסכים וצריך אשם אחר להכשירו ורב חסדא אמר לך מאי צריך צריך ואין לו תקנה ותני תנא [ה] צריך ואין לו תקנה אין [ו] והתניא נזיר ממורט ב"ש אומרים צריך העברת תער [ז] וב"ה אומרים אין צריך העברת תער וא"ר אבינא כשאומרים בית שמאי צריך צריך ואין לו תקנה ופליגא דר' פדת דאמר רבי פדת בית שמאי הא דאמרן רבי אלעזר (דתניא[ח]) [ט] אין לו בוהן יד ובוהן רגל אין לו מהרה עולמית רבי אלעזר אומר נותן על מקומו ויוצא רבי שמעון אומר אם נתן על של שמאל יצא [י] תנו רבנן [יא] ולקח מדם האשם יכול בכלי ת"ל ונתן מה נתינה בעצמו של כהן [יב] אף לקיחה בעצמו ת"ל [יג] כי כחטאת האשם הוא מה חטאת טעונה כלי [יד] אף אשם מעון כלי [טו] נמצאת אתה אומר אשם מצורע שני כהנים מקבלים את דמו אחד ביד ואחד בכלי יזה שקבל בכלי בא לו אצל מזבח וזה שקיבל ביד בא לו אצל מצורע [טז] תנן התם [יז] וכולן מטמאים בגדים ונשרפין אבית הדשן דברי ר"א ור' שמעון [יח] וחכמים אומרים אין מטמאין בגדים ואין נשרפין אבית הדשן אלא האחרון הואיל וגמר בו בפרה בעא מיניה רבא מרב נחמן כמה שעירים משלח א"ל וכי עדדו משלח אמר לו וכי

אשם מצורע ששחטו שלא לשמו. כגון לשם עולה או לשם שלמים ולמר סבר (זבחים דף ג) כל הזבחים שנשחטו שלא לשמן כשרין חוץ שלא עלו לגבעלים לשם מוכה: באנו. לפרש[ב] זה למוך מתלוקתן של ר"מ ורבי מלעזר שכשם שמוקלקן מה כך מוקלקן מזה: לר"מ. דתמר עצדה שלא נגמרה הרי היא כמי שחיטה קף זו הוחיל ולא נגמרה שהרי לא עלתה לשם מוכה לע"פ שנתן ממנו לבהונות הרי היא כמי שחיטה קף זו ומי לא תפשוט לחמי כלמתניתן לעיל מטו לחמ ממרמי לך כו' הלכך מין לו תקנה: והא אותו כתיב. והקריב מומו לשם שמשמו שם הלוג ולא לחמר מפי' ר"מ גמי מין לו תקנה: תניא כוותיה דרבי יוחנן. למ"ד יש לחמר: [ה]הכשירו. למלוע זה לטהרו למכול בקדשים: ותני תנא וכו'. בממיה וכי יש מנחים שומש לרך מהר שמין לו תקנה: צריך העברת תער. פיש מלמת ימי נזרו כהכמיב (במדבר ו) מער לא יעבור על רחמו עד מלמת שבע ימים מלמת יגלח כמעבר[ט] וזה מין לו שיער ולקמן עלמא מודו שלא יגלח בתקנה: על מקומו. שלא יגלח בתקנה: על של שמאל יצא. [י] תנו רבנן [יא] ולקח מדם האשם יכול בכלי ת"ל ונתן מה נתינה בעצמו של כהן [יב] אף לקיחה בעצמו ת"ל [יג] כי כחטאת האשם הוא מה חטאת טעונה כלי [יד] אף אשם מעון כלי [טו] נמצאת אתה אומר אשם מצורע שני כהנים מקבלים את דמו אחד ביד ואחד בכלי יזה שקבל בכלי בא לו אצל מזבח וזה שקיבל ביד בא לו אצל מצורע [טז] תנן התם [יז] וכולן מטמאים בגדים ונשרפין אבית הדשן דברי ר"א ור' שמעון [יח] וחכמים אומרים אין מטמאין בגדים ואין נשרפין אבית הדשן אלא האחרון הואיל וגמר בו בפרה בעא מיניה רבא מרב נחמן כמה שעירים משלח א"ל וכי עדדו משלח אמר לו וכי

נזיר ממורט בש"א צריך העברת תער. בפרק שלשה מינין (נזיר דף מו:) גרס מיכא בכל הספרים בש"א מין נזיר וב"ה נזיר ומהלכות הפוכות הוא כי היא דיוים שמין מומחות למיפליגו מכי ורמא בפ"ק דנדרים (דף ה:) ובפרק בתרא דנזיר (דף מב.) הפכי דבריהם וכן בפ"ק דבכורות (דף ג.) בפלוגתא דרב הונא (ורמה[יט]) ולב תקדא בדבר שעשה מומה עגלה ומיפה בפליגי בעוריפה מים ומינה מים ובפ"ק למעורה (דף יח:) מיכא ולהכה רבות בתלמוד[כ] והם כמו מיכא למכי: **מה** נתינה בעצמו של כהן. בפרק מיהו מקומן (זבחים דף מז:) פירש רש"י לכמיב למעלה גבי שמן ולוקח מדם האשם ונתן על תנוך אזן הימנית וגו' ולקח מן השמן ונתן על תנוך אזן הימנית וגו' ולקח מן השמן אשר על הדם וגו' ולקח הכהן מן השמן וגו' ונתן על תנוך אזן הימנית

ובי עדרו שורף. רבא קא מהדר ליה לרב נחמן ולטעמיך וכ

הא מה אני מקיים שנים ליום כנגד היום. תימה לי לתכמי צרפת ז"ל למילו לי לא כתיב אלא כתיב מתמיד היה דכתיב כבשים בני שנה תמימים ליום עולה תמיד היה דכתיב ליום מקרבן ליום כנגד היום וי"ל לי כתיב שנים היה דכתיב ליום מקרבן ליום עולה תמיד מת הכתוב מחד מעשה שבקר לומר כבש של בקר יש לשמוע כנגד היום ומו לא מלינו כתיב עולת תמיד היה ממיד ליום כנגד היום להכי מיתמרין למיכתב שנים ליום לתרוייהו כנגד היום: **על** מבעת שניה. נראה לי דמן הדין היה לו לשמוע על מבעת דשמוטה אלא לא לנו להקריבו כולי האי למיתא גלי דפסק גזירה שמא יעיל גלגול: **מוספין** דאי שנים למצוה. הכי גרס רש"י אבל בספרים כתיב שנים לעיכובא והקשה רש"י עיכובא מנלה לי משום דכתיב ליום ליום דכתיב ומיום השמת שני כבשים כל יום עולת תמיד מקרבן יום ויום בשבת שבת ומעיג דכתיב עליה על עולת השבת ועולת חדש עליהן ולא כתיב ליום ליום ש"מ עיכובא

זמי אית ליה לרב חסדא הואיל. למייב על קרבן שמיעה ולחוי לנפש מה שהופרש בפניהם ושמטו בתוך זמניה מיב משום הוחיל ולחוי לנפש קרבן תמר: לחוי לחוי לנפשו בפניהם: שלא לשמו. תנא לנפש שלמים מייב דלחוי הוא לנפש שלמים בפניהם: הבי גרסי

שלמים ששחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל פטור. מימה דלע"ל יומנן פרק השוחט והמעלה (זבחים דף קו:) המעלה שמן הזה בחוץ מייב ואמאי הא אינו לחוי לא פחת מהל מועד כיון דנהנה המזבח לחפי' נפנס המזבח שמרי' בפ' קדשי קדשים (שם סג.)

א שחטן בחוץ קודם שנפתחו דלתות ההיכל פטור מ"ט מחוסר פתיחה במחוסר מעשה דמי [ב] ומי אית ליה לרב חסדא הואיל והאמר רב חסדא פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה לשמו פטור שלא לשמו חייב טעמא דשלא לשמו הא שחטא לשמו הוא ופטור ואמאי לימא הואיל וראוי שלא לשמו בפנים הכי השתא התם בעי עקירה האי לא בעי עקירה רבה בר שימי מתני לה בברכה וקשיא ליה דרבה אדרבה ומשני כרשנינן כי אתא רב דימי אמר ר' ירמיה אמר ר' יוחנן פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו פטור אמר רב דימי אמריתה לשמעתא קמיה דר' ירמיה בשלמא לשמו דהא לא חזי ליה אלא שלא לשמו אמאי הא חזי שלא לשמו בפנים ואמר לי עקירת חוץ לאו שמה עקירה כי אתא רבין אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן [ב]פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו חייב ואפי' לשמו והתנן [ג]מחוסר זמן בין בגופו בין בבעלים ואיהו מחוסר זמן בבעלים [ד]הוב והובה והיולדת והמצורע [ה]שהקריבו חמאתם ואשמם בחוץ פטורין [ו]עולותיהן ושלמיהן בחוץ חייבין ואמר [ז]רב חלקיה בר טובי לא שנו אלא לשמו אבל שלא לשמו חייב לשמו מיהא פטור אמאי ניתא הואיל וראוין שלא לשמו בפנים הכי השתא התם בעי עקירה הכא פסח בשאר ימות השנה שלמים ניתנו רב אשי מתני חייב כראמרינן רב ירמיה מדפתי מתני פטור קסבר פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה ועקירת חוץ לאו שמה עקירה ופליגא דרב חלקיה בר טובי אמר מר משהגריל עליהן חייב על של שם ופטור על של עזאזל תנו רבנן [ח]איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' [ט]

אי שלמטן מחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל לפי מה שפרש"י בפרק קדשי קדשים (שם דף סא.) גבי קודם שיעמידו לויים את המכשך ולמחר שיפרקו דתוקף שלמים שנאמרו בפנים קודם [י] לתמות המזבח אבל שאר קדשים לא אם כן כיון דפסולו מקודש שיש לו היתר בשאר קדשים אם עלו לא ירדו מידי הוה אפסח ומטמא שנאמרו שלא לשמן בתוך שמייב עליהם דכתיב בפרק דזבחים (דף קטו.) משום דמתקבל בפנים שיש לו היתר בשאר זבחים ושם לומר דהתם שבהמה לחוייב לשחטה בפנים בהיות שעתה לשמה אבל הכא אינם לחוייב לשחטה בפנים קודם פתיחת דלתות:

מתני' דשלא לשמו הא מתמא פטור. מימה לר"ת מידוק מדיעבד לשמו הא מתמא מייב ודוחק הוא לומר דלשמו דיעבד היינו מתמא משום דלמסקנא דלע"ל פ"ק דזבחים (דף ג:) דלמתם זבחים לשמן הן עומדין דהכי מילי מתמן אבל פסח בשאר ימות השנה שלמטן לשמו הן עומדין דהכי מילי מתמן אבל פסח בשאר ימות השנה פטור שלא לשמו ואפילו הכי מתמא משום דלמסקנא דלע"ל פ"ק דזבחים (דף ג:) דלמתם זבחים לשמן

וכל שאין ראוין לפתח אהל מועד אין חייבין עליו. מה שפירש רש"י ז"ל שהם מפרישים משום דסמכה קדשי קדשים על קדשי מומין הן דסמכתם ממומים לגבי כבשי עצרת וכתב שמי שאפשר לו להעמידה כן בתמונה מצאתי פרק מקומות ולא פי' מה היה קשה לו ופרק פרם מקומות פי' דמקן בפרק פרם מקומות (זבחים דף קיב.) פרם מקומות שחסרה חוץ מגידיה וכן שעיר המשתלח שהוא ראוי לבוא אל פתח אהל מועד ת"ל [ב] להי' מי שמיוחדין להי' [ג] יצאו אלו שאין מיוחדין לשם ולה' להוציא הוא ורמינהו [ד] ירצה לקרבן אשה להי' אלו אישים • מנין שלא יקדישנו מחוסר זמן ת"ל קרבן להי' לרבות [ה] שעיר המשתלח אמר רבא התם מענינא דקרא והכא מענינא דקרא התם דאל פתח לרבות להי' להוציא הכא דאשה להוציא להי' לרבות מעצמא דרבי רחמנא הא לא רבי הוה אמינא שעיר המשתלח קדוש במחוסר זמן והא [ו] אין הגורל קובע אלא בראוי לשם אמר רב יוסף הא מני חנן המצרי היא דתניא [ז] חנן המצרי אומר אפילו דם בכום מביא חבירו ומזוג לו אימר דשמעת ליה לחנן המצרי דלית ליה רחויין דלית ליה הגרלה מי שמעת ליה דילמא מיתי ומגריל אלא אמר רב יוסף הא מני רבי שמעון היא דתניא [ח] מת אחד מהן מביא חבירו שלא בהגרלה דברי רבי שמעון רבינא אמר כגון שהומם וחיללו על אחר ומצא תימרא דפסיל ביה מומא דתניא [ט] [י] ואשה לא תתנו מהם אלו החלבים אין לי אלא כולן מקצתן מנין ת"ל מהם [י] • מכאן זו זריקת דמים [יא] להי' לרבות שעיר המשתלח ואיצטרך למיכתב בעל מום ואיצטרך למיכתב מחוסר זמן דאי כתב רחמנא מחוסר זמן משום דלא מטי זמניה אבל בעל מום דמטי זמניה אימא לא ואי כתב רחמנא בעל מום משום דמאים אבל מחוסר זמן דלא מאים אימא לא צריכא

רבא

אי [יב] קרבן שומע אני וכו'. ריבתא דצריכתא ממורת כהנים [יב] סכי מיתת יכול השתתו מולין בפנים יהא מייב ודין הוא וכו' מ"ל קרבן על הקרבן הוא מייב ומיט מייב על המולין מי [יג] קרבן שומע אני וכו' כלומר לו מינו תומר קרבן להוציא את המולין בפנים מגה להכיא קדשי קדשים שנשחטו בחוץ כדתנן בפרק אלו מומין (זבחים דף קיב.) פרם מעמא שנשחטה חוץ מגידיה וכן שעיר המשתלח שנשחט

רבא אמר. מתוך זמן למינהרך קרא לשעיר המשתלח כגון שהיה לו למי שמוכנין לגיבוי מולה בתוך ביתו עד שיגמור לחלל עליו יום הכפורים ושמע מת ממנו של שעיר שנעשה מתוך זמן משום מומו ומת בזו למחר שהגריל עליו: מי אמרי. להוליכו לנוך משום מומו ולא נהירא ליה להא בעיא היא בפ' כל הקרבנות (מנחות דף פו.) מי לקי משום בעל מום על יין הפסול לנסכים ועלתה בתיקו מיהו ים נומר ממכן מים יוכיח דמייב בחוץ[ב] אף על גב דלא מצאכן שילקה ועלייהם משום בעל מום ולי הוקשה היכי קאמר למחמי מציייהו ומת בזו: אין נדחין. אם מירעה להם שעה פסול עדיין יכולין להתקן כשחזוזב לו למחר ולא ממרי הוחיל ומלחה יהמה לחת בשחוטין כגון מת המשתלח יעפך הלם: הא על ידי תערובת ירצו. כרבי מליעזר: איברים. של עולה מחמיה שנמצרעו בהן[ג] ליכרי בעלה מוס לחמת: אם קרב הראש של אחד מהן. קולם שהגריגו בלבר: יקריבו כל הראשין כולן. ומולין המיסור בחומו שקרב כאר ומליק ולקולה להוחיל ומעברו לין כלן ספק ליסור לחריימה למיל לחומרת ללא החיריה מורה עליהן ללא כשהן בעלמן שנאמר בהם כי משמחם בהם מום בם כי ליימנהו: מכם בהם. מדמלי למיכתב בם וכתב בהם: בעידנא דאיתחזאי קמייתא לא איתחזאי בתרייתא. אבל אלי לא ליחמר קמח עד לחימחר בחרב שלם על פי שהגריל עליו חיבו לחוי ליטמט עד לחמר ממן סם הפר וכחוך כך מת חמיו וחלחו שחט והגרילו עליהן וכשהגיע זמן שחיטת השעיר כאר זה שחמרון עומד: אלא רבי יוסי דפסח. לסה הכא לא שחמחי שחמרו קמח עד לחמחי בחרב שלם שהרי לין זמן שחיטת פסח אלא לאחר חצות וקולה לן אבל לאחר חצות והופרש שני ונמלא לשמון והרי שניהן עומדים כשהגיע זמן שחיטה וחפילו הכי קאמר רבי יוסי חנה בשלשון: יתקייס נפקא ליה מבם בהם ואידך בם בהם לא דריש ולרב נהי נמי דבעלי חיים אינן נדחין אי בעי האי נקריב אי בעי האי נקריב אמר רבא רב סבר לה כרבי יוסי דאמר[ד] מצוה בראשון הי רבי יוסי אי נימא רבי יוסי דקופות דתנן[ה] שלש קופות של שלש סאין שבהן תורמין את הלשכה וכתוב עליהן אלף בית גימל ותניא אמר רבי יוסי למה כתוב עליהן אלף בית גימל לידע איזה מהן נתרמה ראשון להביא היכמנה ראשון שמצוה בראשון דילמא שאני התם דבעידנא דאתחזי קמייתא לא אתחזי בתרייתא אלא רבי יוסי דפסח (דתנן[ו]) המפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו ואחר כך נמצא הראשון והרי שניהן עומדין איזה מהן שירצה יקרב דברי חכמים רבי יוסי אומר מצוה בראשון ואם

*רבא אמר כגון שהיה לו חולה בתוך ביתו ושחט אמו ביום הכפורים וכי האי גוונא מי אסיר [א] לא תשחטו אמר רחמנא והא לאו שחיטה היא הא אמרי במערבא [ב] דחייתו לצוק זו היא שחיטתו: אם של שם מת זה שעלה עליו וכו': אמר רב יוסי [ג] שני שבוזג ראשון יקרב שני שבוזג שני ירעה רבי יוחנן אמר [ד] שני שבוזג ראשון ירעה שני שבוזג שני יקרב במאי קא מפלגי [ה] רב סבר [ו] בעלי חיים אינן נדחין ורבי יוחנן סבר בעלי חיים נידחין מאי טעמא דרב דילוף ממחוסר זמן מחוסר זמן לאו אע"ג דהשתא לא חזי כי הדר מיחזי שפיר דמי הכא נמי לא שנא [ז] מי דמי התם לא איתחזי כלל הכא נראה ונדחה אלא היינו טעמא דרב דילוף מבעל מום עובר בעל מום עובר לאו אע"ג דלא חזי השתא כי הדר מיחזי שפיר דמי הכא נמי לא שנא והתם מנא לן דכתיב [ח] כי משחתם בהם מום בם מום בם הוא דלא ירצו הא עבר מומן ירצו ור' יוחנן מיעט רחמנא בהם הם הוא דכי עבר מומן ירצו הא כל דחויין הואיל ונדחו נדחו ורב ההוא בהם בעיניהו הוא דלא מירצו [ט] הא ע"י תערובות מירצו כדתנן [י] איברים תמימים [יא] באיברים בעלי מומין ר"א אומר אם קרב הראש של אחד מהן יקריבו כל הראשין כולן כריעו של אחד מהן יקריבו כל הכריעים כולן וחכ"א [יב] אפילו קרבו כולן חוץ מאחד מהן יצא לבית השריפה ואידך

שמיטתן כשרה מליקתן כשירה מיבעי ליה לימיד דמליק מבהמה מנא שמיטתן כשירה וכן הא דתקני התם [ב] המומחי [יג] מיה ושוף ולא יפא מהם דם וכו' וקתמרינן בגמרא מי מלקא דעתך מקדשים מיה מקדשים מי מיכא מבל לא פריך מי מקדשים שמיטה בעוף מי מיכא מלא מעום בהמה ומיה נקט המומט: הרתם לא איתחזאי כלל הכא נראה ונדחה הוא. ומפילו לרבי יוחנן דמפרש ליה בפרק קמח דקידושין (דף ו:) ובפ"ק דזבחים (דף יב.) דימור מעיקרו הוי דימור ומפילו בבעלי חיים נמי בהמה של שני שומפין הקדשים מיבה ומזר ולקמה והקדיש מיבה קדושה ומינה קריבה ולא דמי למחוסר זמן דהתם מעשה שהקדישה היתה דמויה ולף על גב דגבי מחוסר זמן נמי מתרינן [ג] גילה לקדושה יום שהרלתה מלמא לף ע"ג דבשילתא לקדשים לא מזא להקריבה לפ"ה כי מז לממר מקריב ליה ולא ממר דימור מעיקרו הוא וכן כל קרבן שהקדישו ביום ועבר עליה לילה ממת שלא הקריבו הו לא לקריבה להוה ליה נרמה ונדמה ומין למרן לילה לאו מחוסר זמן [ד] ולא מציב נדמה להא הכא מציב נדמה מע"ג דהדר חזי ביומיה וי"ל כיון שאינו מחוסר מעשה בגופו לא מציב נדמה ועוד לילה לא מזא להקרבת שום קרבנות אבל הכא שנרין להציל שיום מתרים ולהגריל עליהם להוי כמחוסר מעשה ועוד להוא זמן הקרבה ולפ"ה לא מלי לאקריבויה הלכך מציב דימור: הא על ידי תערובות מרצו בהתנן בר. ומפרש ליה בכרי מליעזר ל"ש לפילו כרבנן מע"ג דפליגי עליה רבנן התם בבריית ארו דמתני' ארו מדאוריימא כדמשמע ליהנה דמתניתין לא מסרו לא אבר הנשחר אבל מוחם שקרבו ועלו למערכה לא ירדו ומדרבנן הוא דלקרי לכתחילה כדמשמע ליהנה דמתניתין לפני קרבו כולם חוץ מאחד מהם יצא ידי חובתו ואפילו הכי קתני ואידך נפקא ליה מבם בהם. והשתא אינה דרשה של עבר מומם יהיו ואידך הא כל דמוחין הוא שמי דרשות לפני רב אחא בהו והא דמשמע התם דדרשת לי' יוחנן[ו] מה"מ לדהשה אין נאה גמרת לדקדק בזה: ואם

[א] ב מיי' פ"ה מהל' עבודת יום הכיפורים הל' י: [ב] ג מיי' שם הל' יד: [ג] ד מיי' פרק"ו מהל' מעשה הקרבנות הל' ד ופ"ח מהל' פסולי המוקדשין הלכה ה: [ד] ה מיי' שם הל' כא:

רבינו חננאל

מבן ח' ימים לא איצטריך קרא והא פשיטא היא ולא קודש כי איצטריך קרא כגון שחזיה לו חולה מסוכן ושחט לו שעידה ביום"כ ויש לו בן ראוי לקרבן לאותה השעירה והיה מזומן עם שעיר אחר והגריל עליהן מקודם שתשחט אמו ותלה עליו הגורל לעזאזל, והוא אסור לשחטו ביום אחד עם אמו כמתוסר זמן ור"א בבר נקוש ורשתלח קמיל ולא ואקשינן עליה וכי האי גוונא אסיר אחרו ואת בבו לא השתחט אסר רחמנא ושעיר המשתלח אינו

גליון הש"ס

גמ' מי דמי התם לא איתחזי. כתוס' מהורה לף ס ע"ב ד"ה שמע מגילמה כגון ואידך סתם: תוס' ד"ה דחייתיו וכר'. עין מהומות פרית חמאת ושורי הנסקל ועגלה ערופה כל"ל:

תורה אור השלם

א) וְאִשָּׁה אוֹ שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד: [ויקרא כב, כח]

ב) וְאִמֵּיר כֶּן נָבָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל אֵלֶּה כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם לֹא יֵרָצוּ לָכֶם: [ויקרא כב, כה]

לקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

[ה] "המיעים" ליתא בראשונים ובכתיי: [ו] [צ"ל דהגיא] (גליון): [ז] בכתיי נוסף אחד מאיבריי: [ח] [צ"ל בדמיה חיה וכו'] (גליון): [ט] [צ"ל אליעזר] (גליון): הגהה זו אינה שייכת כאן אלא בסמוך (רש"ש). ועיין אות הבא: [י] ג' רש"א דר"א (גליון): [יא] צ"ל לא שמה (גליון): [יב] צ"ל כי הבא דחייתו לצוק זו היא שחיטתו אלא זו היא עריפתו (שיח יצחק, ע"ש): [יג] דפרי' למשרי, שיח יצחק להשיור (בלומר שיובר חיפול המום): [יד] עיין ש"י (גליון): [טו] צ"ל דהא מיהו (גליון): [טז] צ"ל

ואם היה השני מובחר ממנו יביאנו. וממתיקין נמי מימ"ה כי מי נומן ממנה לן שייך הא מילתא אלא מגמרא[1] מי מעמיס מעוזה אלא משעיר המשתלח ומשעיר הפנימי הנשרף חוץ למחנה ממנה אפילו אם היה שני מובחר ממנו מאזה מלמה:

יעמד חי ולא שחבירו מת. לעיל מי קאמר לטעמא דרבי יוחנן משום דכתיב סמוך לא הוה מלי למימר לטעמא משום דכתיב יעמד מי ולא שכבר עמד ומ"ש[2] דלמא מכל מקום[3] טעמא דידיה מהאי קרא ומשמר קרבנות מזה לדיב דלידין ממזה עובר דהם אפילו בשאר קרבנות פליג עליה דרב דקמיפלג ליה מעלי מיים נדמין ואפילו לימור מעיקרו הוי לימור כהאיכא של שני שחפין[4] ודיק לומר דמניח כוותיה דרבי יוחנן ולא מטעמיה דטעמא דר' יוחנן משום דכתיב כלעיל דקמיפלג ליה מעלי מיים נדמין והכי מנן מתנין דר' יוחנן ולא מטעמיה דטעמא דר' יוחנן משום הבי ימות המשתלח אלא לרב דאמר בעלי חיים אינן נדחין אמאי ימות המשתלח אמר לך רב אליבא דרבי יהודה לא קא אמינא כי אמינא אליבא דרבנן בשלמא לרב בזא פליגי רבי יהודה ורבנן אלא לר' יוחנן במאי פליגי אמר רבא הא אמרינן[5] דייקא מתניתין כוותיה דרב חנן שאין חטאת צבור מתה הא דיחיד כי האי גוונא מתה בשלמא לרבי יוחנן כדרבי אבא אמר רב דאמר[6] רבי אבא אמר רב הכל

ואם היה השני מובחר ממנו יביאנו אמר רבא דיקא מתניתין כוותיה דרב ובריייתא כוותיה דר' יוחנן מתניתין כוותיה דרב דקתני אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו ואידך כדקאי קאי בריייתא כוותיה דר' יוחנן דקתני שני אינו יודע אם שני שבזוג ראשון אם שני שבזוג שני כשהוא אומר א) יעמד חי ולא שחבירו מת מאי משמע יעמד חי ולא ששכבר עמד תנן ועוד אמר רבי יהודה נשפך הדם ימות המשתלח מת המשתלח ישפך הדם בשלמא לרבי יוחנן דאמר בעלי חיים נדחין משום הבי ימות המשתלח אלא לרב דאמר בעלי חיים אינן נדחין אמאי ימות המשתלח אמר לך רב אליבא דרבי יהודה לא קא אמינא כי אמינא אליבא דרבנן בשלמא לרב בזא פליגי רבי יהודה ורבנן אלא לר' יוחנן במאי פליגי אמר רבא הא אמרינן[5] דייקא מתניתין כוותיה דרב חנן שאין חטאת צבור מתה הא דיחיד כי האי גוונא מתה בשלמא לרבי יוחנן כדרבי אבא אמר רב דאמר[6] רבי אבא אמר רב הכל

בריית'א כוותיה דרבי יוחנן. מימה לי הא מיכא נמי מתמיתין דייקא כרבי יוחנן ועדיפא מיניה לפליגי לימור מעיקרו הוי לימור נפרק מי שהיה טמא (פסחים דף נ:) תנן המפרים נקבו לפסולו מרעה על שמשמש (דף כג.) שמע מינה תלת שמע מינה פעלי מיים נדמין ושמע מינה לימור מעיקרו הוי לימור וכו' ופ"ה לומר דלא לימור מי להשתא הוי לימור גמורה לעולם נקבו לא מזי לקרוע שהופרשה לשמו להיות פסח ואפ"ג נמי מיתרעא מה שנשתנה גבי מומין ומכמים מומרים אין מטמא שכפרו בעליה מתה אלא שנשתנה לגבי מומין שכפרו בעליה אבל לא שנשתנה[7] קודם כפרה ולמאי הפרשה רועה ומאי ר' חנא עליה הכל מודים שאם נתכפר בשמיה לפדה להיות שמה שהופרש[8] לתרוץ לפדה מתה אבל אם נתכפרו בעליה בחולה שנשתנה לגבי מומין שכפרו בעליה אבל לא שנשתנה לגבי מומין שכפרו בעליה אבל לא שנשתנה לגבי מומין שכפרו בעליה אבל לא

הכל מודים שאם נתכפר בשאינה אבודה אבודה מתה. והא דתניא לחמר נכון מין מעטת מתה אלא שנמנע לחמר שכיפרו נעלים מימה כיון דכפרה להו לחטיהו ממנעת קודש כפרה מעטה מתה ממלי נקט דווקא שנמנעת לחמר שכיפרו שנמנעה והקריב לחמרת מחמיה ומנמנעת הרחמנה תמות ונמנעה פרק ולד מעטת (לף ס:) פריך כי הא גוונא מנן המפרים מעטתו ומכנה והקריב לחמרת מחמיה ומנמנעת הרחמנה תמות טעמא דהקריב הא לא הקריב לא קשה דתנוייהו פי' לר' מאיר ולרבי יוסי דאמר מצוה בראשון מעיקרא כמפריש לאיבוד דמי תנן רבי יהודה אומר תמות בשלמא לרבי יוחנן דאמר שני שבוזג ראשון ירעה לרבי יהודה ימות מתכפר בשני שבוזג שני אלא לרב דאמר שני שבוזג שני ירעה לרבי יהודה ימות לרבי יהודה במאי מכפר מי סברת רבי יהודה אשני שבוזג שני קאי רבי יהודה אשני שבוזג ראשון קאי ואיכא דקא מותיב הכי ועוד אמר ר' יהודה נשפך הדם ימות המשתלח מת המשתלח ישפך הדם בשלמא לרב רישא פליגי בחטאת צבור וסיפא פליגי בבעלי חיים אלא לרבי יוחנן מאי ועוד קשיא: ועוד אמר רבי יהודה נשפך הדם ימות המשתלח: בשלמא דאמר לחטאת אבאי מיכפר. אלא לרב דאמר לחטאת אבאי מיכפר מי סברת רבי יהודה אשני שבוזג שני קאי רבי יהודה אשני שבוזג ראשון קאי ואיכא דקא מותיב הכי ועוד אמר ר' יהודה נשפך הדם ימות המשתלח מת המשתלח ישפך הדם בשלמא לרב רישא פליגי בחטאת צבור וסיפא פליגי בבעלי חיים אלא לרבי יוחנן מאי ועוד קשיא: ועוד אמר רבי יהודה נשפך הדם ימות המשתלח: בשלמא דאמר לחטאת אבאי מיכפר. אלא לרב דאמר לחטאת אבאי מיכפר מי סברת רבי יהודה אשני שבוזג ראשון קאי רבי יהודה אשני שבוזג שני

ומשום גזרה יומתו. תימה דכפ' שמ למקבת קניס [מ"ג] מנן אמת לוז ומסיס לוז שלם לוז ומרבע לוז ה' לוז ו' לוז ז' לוז פירוס ז' נסיס לוז ים קן אמת סמוסה שלם פוסק מיוז מעמת ומיוז טולה ולוז שמ קנין ולוז שלם קנין וכו' ופרט גוזל אמד מאומה מדסה ומגר שנה שנה מיסן ממקום לכתוב רחמנן הוס לכס וגו'[ד]: התינה ששיר. למי מתרומת הלשכה: מצוה היא. ולא שיכוב: אין גורל. על שנה זו קובע לשם שנה אחרת: ומשום גזירה יומתו. נתמיה ליו מס יליעה: משום חטאת שמתו בעליה. שמא יומת הכהן כשנה זו: אלא גזירה משום חטאת שעברה שנתה. שמא עד יום הכפורים הבא מעטול וקיימת שנה על השעיר הזה משולח וקיימת לן בכל שעירי חטאת שפסולין לאחר שנה כשהוא חי[ה] שנה אחרת כהנים[ו] גבי חטאת יחיד תורה אחת יהיה לכס וגו' כל המורה כולה כע"ז מה חטאת ע"ז אם שנתה אף כאן אם שנתה כשהוא אומר יהיה לרצון שעירי רגלים כשהוא אומר לכס לרצון שעירי ע"ז לשוקה לרצות שעיר נשיא: ופרכינן גזירה היא גופה חטאת שעברה שנתה. מאי גזירה דקאמרת הא ודאי חטאת שעברה שנתה הוא: שעברה שנתה היא לא קשיא. משכחת לה לא שעברה שנתה כרבי לאחר אין לשנה שלימה מיום שכפורים ליום הכפורים מפני שאחו מונין לגבוה ושנת החמה עולה אחת ימים[ז] ולריך שתהא ליתן לכל שנה את שיטורה שנתה החמה ימיה עליה: דתניא שנה תמימה. החמורה בשני עני חומה להיות מלוקה לעוקה: רבי אומר מונה שס"ה יחים. אין שעיבור ל"ד את השנה אין שלה שעיבור שמין לך לומות שלא ליחות החמה: והחכמים אומרים. הכל כמו שיתחיל מונין י"ג חדש חיוס ליום שם פחוסה היה:

ומסס הנשאר בדמים ואין כאר בשנים שלא זוג אחד חטאת ועולה כשאר שני משנים לרשמוה אחת שבא נקבע

ואם נתעברה נתעברה למוכר התינח שעיר פר מאי איכא למימר גזירה פר אטו שעיר ומשום גזירה ימות ועוד חטאת שעברה שנתה לרעיה אזלא דאמר ריש לקיש חטאת שעברה שנתה רואין אותה כאילו היא עומדת בבית הקברות ורועה אלא אמר רבא גזירה משום תקלה (דתנן) אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין בזמן הזה ואם הקדיש והעריך והחרים בהמה תיעקר פירות כסות וכלים ירקבו מעות וכלי מתכות יוליך הנאה לים המלח ואי זה הוא עיקור נועל דלת לפניה והיא מתה מאליה תקלה דמאי אי תקלה דהקרבה אפילו כל רעיות נמי אי תקלה דגיזה ועבודה אפילו כל רעיות נמי לעולם תקלה דהקרבה והנך דלאו בני הקרבה נינהו לא טריד בהו הך דבת הקרבה היא טריד בה ותקלה עצמה תנאי היא דתניא חדא פסח שלא קרב בראשון יקרב בשני בשני יקרב לשנה הבאה ותניא אידך לא יקרב מאי לאו בתקלה פליגי לא דכ"ע [לא] חיישינן לתקלה והכא בפלוגתא דרבי ורבנן קא מיפלגי ולא קשיא הא רבי הא רבנן והתניא וכן המעות אלא לאו שמע מינה בתקלה פליגי שמע מינה: **מתני'** בא לו אצל שעיר המשתלח וסומך שתי ידיו עליו ומתודה וכך היה אומר אנא השם (א) חטאו עוו פשעו לפניך עמך בית ישראל אנא (ב) השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאו ושעוו ושפשעו לפניך עמך בית ישראל ככתוב בתורת משה עבדך לאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו [א] והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד מסרו למי שהיה מוליכו הכל כשרין להוליכו אלא שעשו הכהנים גדולים קבע ולא היו מניחין את ישראל להוליכו אמר רבי יוסי מעשה והוליכו ערסלא (ג) וישראל היה וכבש עשו לו מפני הבבליים שהיו מתלשים בשערו ואומרים לו טול וצא טול וצא: **גמ'** ואילו בני אהרן עם קדושך לא קאמר מאן תנא אמר ר' ירמיה דלא כרבי יהודה דאי כרבי יהודה הא אמר יש להם כפרה בשעיר המשתלח אביי אמר אפילו תימא רבי יהודה אטו כהנים לאו בכלל עמך ישראל נינהו: מסרו למי שמוליכו: ת"ר איש להכשיר את הזר עתי שיהא

רש"י

ואם נתעברה נתעברה למוכר. ולא תאלע עד שיגיע גאותו יום ובאותו חדש שמכרה לו. ולרבי משכחת לה כגון שהקדישו ביום שמיני ללידתו בערב יום הכפורים בשנה פשוטה וכי מטי יום הכפורים הבא אכתי לא מלו ליה שס"ה ימים אלא שס"ד (ד): פר מאי איכא למימר. שהוא בן שלש: רואין אותה. בכל מקום שהיא כאילו עומדת בבית הקברות שאין הכהן יכול ליקרב אליה אבל לא מטמאות המתות היא אלא שאינה קריבה הלכך רועה עד שיפול בה מום ותימכר: משום תקלה. לקמן מפרש מאי תקלה: דתנן. דחיישינן לתקלה: אין מקדישין. שום דבר שסתם הקדש לבדק הבית ואין להן תקנה: ואין מחרימין. קסבר סתם חרמין לבדק הבית ופלוגתא היא במסכת ערכין (דף כח:): כל רעיות. כל הני דאמור רבנן ירעו עד שיסתאבו ניחוש שמא יקריבם: והנך דלאו בני הקרבה נינהו. שאר רועות אינן עומדות ליקרב הני עצמן אלא דמיהן: לא טריד בהו. אינו מהרהר בהקרבתן ומסיח דעתיה מהקרבה דידהו: הך דבת הקרבה היא. ליוה"כ הבא טריד בהו לבו על הקרבתו ודילמא מקריב לה מקמי יוה"כ: תנאי היא. איכא דחייש ואיכא דלא חייש: יקרב בשני. בפסח שני ימכר לטמא ושהיה בדרך רחוקה: הא רבי. דאמר מפסח לפסח אפשר לו שלא עברה שנתו ואע"פ שהופרש לאחר שמונה ללידתו דאלו מחוסר זמן לא קדיש: וכן המעות. שהפרישו לפסח אל יקרבו לשנה הבאה ואיכא למאן דאמר יקרבו: מתני' בא לו אצל שעיר. השתא הדר תנא למילתיה לאורויי בסדר העבודה וקאמר דלאחר שגמר כהן גדול מתן דמים של פר ושעיר כדסליק פירקין דהוציאו לו בא לו הכהן אצל שעיר המשתלח במקום שהעמידו שם כנגד בית שילוחו כדאמרן בפ' טרף בקלפי (לעיל ד' מא:): אלא שעשו כהנים קבע. שהרגילו לעשות את הכהנים קבע להיות מוליכים אותו ולא היו בית דין של כהנים מניחין את ישראל להוליכו: ערסלא. שם האיש: וכבש. כמין מעלה עשו לו שהוא גבוה ויוצא דרך אותו הכבש חוץ לעזרה וחוץ לעיר כדי שלא יוכלו הבבליים ליגע במשולח לפי שהיו רגילין לתלשו בשערו ואומרים לו טול מהר וצא ואל תשהה עוונותינו אצלנו עוד:

תוספות

אין מקדישין. משום דחיישינן לתקלה והכי נמי אמרינן בבכורות בפרק מעשר בהמה (דף נג.) דלאחר חורבן בטלו מעשר בהמה משום תקלה ותימה דבפ' במה בהמה (שבת דף נד:) ר' אלעזר בן עזריה הוה מעשר מעדריה תריסר אלפי עגלי בכל שתא ושתא ואיך יתכן זה להיות והא רבי יוחנן בן זכאי הי לאחר חורבן קצת מלתנו משחרב בית המקדש התקין רבי יוחנן בן זכאי והוא היה נשיא ואחריו רבן גמליאל ולכל הפחות היה שנתים נשיא עד שנתמנה רבי אלעזר בן עזריה כדמשמע בפרק תפלת השחר (ברכות דף כח:) דקאמר אשתקד לעזריה וכו' ואם כן היה רבי אלעזר בן עזריה לכל היותר בשעת חורבן בן ט"ז שהרי בן י"ח היה כשנתמנה נשיא וזה היה שלש שנים אחר חורבן לכל הפחות כדפרישית וקטן הוה בימי הבית רק שנתים לפני החורבן וקטן לאו בר אפרושי מעשר הוא ובשביל אותם שנתים שהגדיל לפני החורבן שאז היה מפריש לא הוה ליה למימר כל שתא ושתא ויש לומר אפוטרופוס שלו היה מפריש אי נמי לא בטלו מעשר בהמה לאלתר בתר חורבן אי נמי י"מ הוה מעשר למלך ולא נהירא דלא הוה ליה למימר בהאי לישנא:

ואין מחרימין. פירש רש"י כמאן דאמר סתם חרמים לבדק הבית ור"י מפרש דאתיא אפי' כמאן דאמר לכהנים ואע"ג דשרו ולא שייך בהן תקלה הני מילי בתר דמטו ליד כהן אבל קודם לכן לא כדאמר בפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות דף לב.) חרמים כל זמן שהם ביד בעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהם ומועלין בהם ואם תאמר אי הכי מאי איריא בזמן הזה אפילו בזמן הבית נמי ויש לומר בזמן הבית דשכיחי קדשים היו בקיאין והיו זהירין במילי קדושה אבל השתא דלא שכיחי לא זהירי אי נמי בזמן הבית שכיחי כהנים ולא היו צריכין הבעלים להשהותו בידם ונותנין אותו לאלתר לכהן:

פירות כסות וכלים ירקבו. תימה דבערכין פרק המקדיש (דף כט.) אמרינן ההוא גברא דאחרמינהו לנכסיה בפומבדיתא אתא לקמיה דרב יהודה אמר ליה זיל שקול ד' זוזי ושדי בנהרא ואמאי לא קאמר ליה כדתניא הכא פירות כסות וכלים ירקבו וכו' ויש לומר התם מיירי במקרקעי ואותם אין להם תקנה אלא בחילול דאי אמרינן ימכנה בורה ולא תיעבד ולא תזרע שדות בורות איכא טובא וליכא היכירא ואתי בה לידי תקלה וא"ת והא על כרחך מטלטלי נמי הוו מדפריך התם והא עובדא דפומבדיתא קרקע נמי הוה מכלל דמטלטלי נמי הוה מיהו לא עשו תקנה בחילול אלא מקרקעי אבל מטלטלי עבד להו כדמפרש הכא וכ"ש דניחא טפי דמקשה תלמודא בפשיטות במקרקעי נמי הוו ומנא ליה דילמא רק במטלטלי אלא על כרחך מקרקעי נמי הוו מדעבד תקנה בחילול:

ותקלה עצמה תנאי היא. הכא לא מייתי תנאי דפליגי בספ"ק דפסחים (דף כ:) בתקלה והתם לא מייתי הני תנאי דהכא משום דמייתי דמי לדמי: אמר רבי ירמיה דלא כרבי יהודה. מכאן אני מתרץ מאי דפליגי ר' יהודה ור' שמעון בפ"ק דשבועות (דף יג:) דרבי יהודה סבר כהנים מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות ולר"ש לית להו כפרה כלל בשעיר המשתלח וקאמר התם מ"ט דר' שמעון והוקשה לי אמאי לא קאמר טעמא דר"ש מדכתיב בפר שני וידויין ודם פר כדאמר בתר הכי בשלמא לר' שמעון היינו דבעינן שני וידויין ודם פר ונימא דהיינו טעמא דבעינן שני וידויין ולא כדמסיק התם לרבי יהודה כדתנא דבי רבי ישמעאל אחד לו ואחד לביתו מוטב שיבא זכאי ויכפר על החייב וכו' ומכאן יש לי לתרץ דעל כרחך ר' שמעון נמי אית ליה דתנא דבי רבי ישמעאל דהא רבי ירמיה מוקי למתניתין כר' שמעון ואפילו הכי תנן וידוי ראשון דפר אני וביתי בפרק אמר להם הממונה (לעיל דף לה:) ובוידוי שני בפרק טרף בקלפי (לעיל דף מא:) תנן ובני אהרן וכו' ומפרש טעמא בגמרא (דף מג:) משום דרבי ישמעאל:

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [פסחים לו. תמורה כב], ב) בכורות נג. ע"ז יג. [שקלים פ"ח ה"ח], ג) [פסחים כ:], ד) [לעיל סא. שבועות יג: מנחות לג.], ה) [כריתות יז.], ו) לעיל נה., ז) ר"ה כט., ח) ברכות כח., ט) [עי' תוס' שבת נד: ד"ה הוה], י) [עי' תוס' ע"ז יג. ד"ה ואם ותוס' ערכין כט. ד"ה שקול ותוס' בכורות נג. ד"ה ואין], כ) עי' תוס' ערכין יח: ד"ה שנתו (רש"ש).

הגהות הב"ח

(א) מתני' וכך היה אומר אנא השם (חטאו עוו פשעו) תא"מ ונ"ב ס"א עוו פשעו חטאו וע"ל סוף דף ל"ה ובדף מ"א ע"ב וע' עוד בדף ל"ו ע"ב: (ב) שם אנא בשם כפר נא (לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאו ושעוו ושפשעו) תא"מ ונ"ב ס"א לעונות ולפשעים ולחטאים שעוו ושפשעו ושחטאו: (ג) שם מעשה והוליכו ערסלא מציפורי וישראל היה: (ד) רש"י ד"ה ואם נתעברה כו' אלא שס"ד. נ"ב אע"ג דבתוס' ר"ה סוף דף ו' מסיק דגבי בכור השמינו שנתו מיום שראוי להרצאה היינו מן יום השמיני ואילך אע"כ כשיגיע יוה"כ אינו רק שנה מ"מ שאני בכור דאינו ראוי לאכול כלל רק להרצאה כשהוא תם ע"כ לא חשבינן ליה משעה שנולד אבל בשאר בהמה אע"פ שהוקדש אח"כ מ"מ חשבינן שנתו מיד משעה שנולד וק"ל ט):

הגהות הגר"א

[א] במשנה תטהרו והן אומרים ברוך כו' כל"ל ומן והכהנים וכו' עד פניהם ל"ג (ועמ"ש רבינו בא"ח סי' תרכ"א ס"ק ט'):

תורה אור השלם

א) כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ: [ויקרא טז, ל]

ב) וְסָמַךְ אַהֲרֹן אֶת שְׁתֵּי יָדָיו עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר הַחַי וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל פִּשְׁעֵיהֶם לְכָל חַטֹּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר וְשִׁלַּח בְּיַד אִישׁ עִתִּי הַמִּדְבָּרָה: [ויקרא טז, כא]

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

תוספות ישנים

חטאת שעברה שנתה רואין כאילו היא בבית הקברות כו'. משום דעיבור שנתה לאו דיסור גמור הוא כמו האסורים אלא בא ממילא על ידי שיהוי מרובה לפיכך נקט בה האי לישנא שלפפיא בבית הקברות ורועה אין יכולין להוציאה משם אלא תרעה ומתני' דתמורה דפרק ולד חטאת (דף כא:) מוקי התם אליביה ועקיל וסרי עונה: ואם הקדיש והעריך והחרים בהמה תעקר כו'. הקשה ה"ר יעקב מלאמר בערכין ר"פ המקדיש שדהו (דף כט.) ההוא גברא דאחרמינהו לנכסיה אתא לקמיה דרב יהודה א"ל שקול ד' זוזי ושדי בנהרא ומירץ ר"ת דהתם מיירי במקרקעי ולכך יש להם פדיון והכי מוכחא כל הסוגיא דהתם דבמקרקעי מיירי: אלא לאו שמע מינה בתקלה פליגי. שמא ישמטנו בשאר ימות השנה ואפילו למאן דאמר פסח בשאר ימות השנה לא בעי עקירה לפסחא לאו לשמו קאי הא ודאי כיון דראוי לשנה הבאה בעי עקירה והכי אמרינן בתמיד נשחט (דף סד.) שמע מינה פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה ודמי כגון שהיו בעלים טמאי מתים שנדחין לפסח שני:

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פי"ג מהל' שמיטה ויובל הל' ה:
כד ב מיי' פי"ד מהל' פסולי מוקדשין הלכה ז:
כה ג ד ה מיי' פ"ח מהל' ערכין הל' ח סמג עשין קלג:
כו ו מיי' פ"ד מהלכות עבודת יוה"כ הל' ג:
כז ז מיי' שם פ"ג הל' ז:
כח ח ט מיי' שם פ"ג הלכה ז:
כט י מיי' פ"ד מהל' שקלים הלכה ח:

רבינו חננאל

ומשכחת לה דמטי יוה"כ אחר ולא שלמו ליה שס"ה ימים. ואקשינן תוב והא כל חטאת שעיברה שנתו לרעייה אזלא. ומשני רבא לא תני ר' יהודה כולם ימותו אלא משום דחייש לתקלה. כדתניא אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין בזמן הזה ואם הקדיש או העריך או (א) החרים תיעקר נועל דלת בפניה ומתה מאליה. כסות וכלים ירקבו. מעות וכלי מתכות יוליכם לים המלח. ותקלה עצמה תנאי היא וכו'. ודברים פשוטין הן כו': בא לו אצל שעיר כו'. ואילו בני אהרן לא קתני בידויי דשעיר המשתלח. ואסיקנא אטו כהנים נפקי מכלל ישראל כיון דמתודה חטאו עמך בית ישראל כהנים בכלל עמך בית ישראל הן: מסרו למי שהי' מוליכו כו'. ת"ר והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ושלח ביד איש עתי המדברה איש להכשיר כל איש ואפי' זר עתי ואפי' בטומאה. שאם נטמא נכנס לעזרה ומשלחו עתי ואפי' בשבת. שאם חלה השעיר ואינו יכול להלך מרכיבו על כתפו. ואפי' לר' נתן דאמר החי נושא את עצמו. (ב) לא מיבעיא לן חולה שני דחולה כמאן דכפות דמי. ואינו נושא את עצמו וכמשוי הוא. ואי"ר יוחנן מודה ר' נתן בכפות המוציא אדם כפות כלומר קשור ידיו ורגליו חילל את השבת ודברי ר' נתן בשבת פ' המצניע [ד' צד. ובעירובין פ' המוצא תפילין ד' קג].

חשק שלמה על ר"ח

א) הסרים בהמה תיעקר כל"ל. ב) נראה דל"ל מ"מ מבעיא ליה קרא שלא יאמר וכו'.

הגהות וציונים

א] "גזירה" מיותר (דק"ס): ב] צ"ל דתניא] (גליון): ג] "הנאה" מיותר (רש"ש דק"ס): ד] בכת"י נוסף לא קרב בשני: ה] רש"א (גליון): ו] [גיר' ירושל' נתוודה] (גליון): ז] [עיין במשנה שבמשניות ותוי"ט שם] (גליון): ח] י"ס ל"ג "גדולים" (גליון): ט] [גירסת ירושלמי ערשלא מציפורין] (גליון): י] כת"י טריד בה ולבו על הקרבתה: כ] יש להוסיף אמרינן (בארות המים): ל] צ"ל מיהו י"ל דלא (מנחת יהודה): מ] [צ"ל ס"פ] (גליון):

תלמוד בבלי <עוז והדר> - ח יומא תלמוד בבלי עמוד מס 142הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

סו: שני שעירי פרק ששי יומא

מסורת הש"ס
עם הוספות

אמר רפרם זאת אומרת עירוב והוצאה כו'. ממרינן בפרק ממרו לו (סנהדרין דף יז.) דלרפרם בזימנא חדא פליגי עלויה ולימא מאי שנא שעיר המשתלח דלהכשירו מיום הכפורים נכון מלא דלרפרם בזימנא חדא: **פלוני** מהו לעולם הבא. פרי"ח מכאלו שהא מזומן עתי ואפילו בשבת עתי ואפי' בטומאה איש להכשיר את הזר פשיטא מהו דתימא כפרה כתיבא ביה קמ"ל עתי ואפילו בשבת למאי הלכתא אמר רב ששת "לומר שאם היה חולה מרכיבו על כתפו כמאן דלא כרבי נתן דאי רבי נתן [ג] האמר חי נושא את עצמו אפילו תימא רבי נתן חלה שאני [ד] אמר רפרם [ה] זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב [ו] והוצאה לשבת ואפי' בטומאה למאי הלכתא אמר רב ששת [ז] לומר שאם נטמאו משלחו נטבום טמא לעזרה ומשלחו [ח] שאלו את רבי אליעזר חלה מהו שירכיבהו על כתפו אמר להם יכול הוא להרכיב אני ואתם חלה משלחו מהו שישלחנו ביד אחר אמר להם אהא בשלום אני ואתם דחפו ולא מת מהו שירד אחריו וימיתנו אמר להם [ט] כן יאבדו כל אויביך ה' והחכמים אומרים חלה מרכיבו על כתפו [י] חלה משלחו ישלחנו ביד אחר [יא] דחפו ולא מת ירד אחריו וימיתנו [יב] שאלו את ר' אליעזר (יג) פלוני מהו לעולם הבא א"ל לא שאלתוני אלא על הכבשה מהו להציל הרועה מן הארי אמר להם לא שאלתוני אלא על פלוני (יד) מהו להציל רועה בכבשה מן הארי אמר להם לא שאלתוני אלא על הכבשה מהו להציל הרועה מן הארי אמר להם לא שאלתוני אלא על הרועה מצוה מה הוא לירש מהו ליבם [טו] מהו לסוד את ביתו מהו לסוד את קברו [טז] לא מפני שהפליגן בדברים אלא מפני שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם שאלה אשה חכמה את ר' אליעזר מאחר שמעשה העגל שוין מפני מה אין מיתתן שוה אמר לה אין חכמה לאשה אלא בפלך וכן הוא אומר [יז] וכל אשה חכמת לב בידיה טוו איתמר רב ולוי חד אמר זיבח וקיטר בסיף גפף ונישק במיתה [יח] שמח בלבבו בהדרוקן וחד אמר עדים והתראה בסיף בלא התראה במיתה לא עדים ולא התראה בהדרוקן אמר רב יהודה [יט] שבטו של לוי לא עבד עבודת כוכבים שנאמר [כ] ויעמוד משה בשער המחנה [כא] וגו' יתיב רבינא וקאמר להא שמעתא איתיביה בני ר' פפא בר אבא לרבינא [כב] האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו אביו אבי אמו מישראל [כג] אחיו מאמו מישראל בניו [כד] בני בתו מישראל: וכבש עשו לו כו': [כה] אמר רבה בר בר חנה לא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו ומתוך ששונאים את הבבליים היו קורין אותן על שמן תניא [כו] רבי יהודה אומר לא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו אמר לו רבי יוסי [כז] תנוח דעתך שהנחת את דעתי: טול וצא: תנא מה שהי צפירא דין וחובי דרא סגיאין: **מתני'** מיקודי ירושלים היו מלוין אותו עד סוכה הראשונה עשר סוכות מירושלים ועד צוק תשעים

אמר רפרם זאת אומרת עירוב והוצאה כו'. ממרינן בפרק ממרו לו (סנהדרין דף יז.) דלרפרם בזימנא חדא פליגי עלויה ולימא מאי שנא שעיר המשתלח דלהכשירו מיום הכפורים נכון מלא דלרפרם בזימנא חדא: **פלוני** מהו לעולם הבא. פרי"ח מכאלו שהא מזומן עתי ואפילו בשבת עתי ואפי' בטומאה איש להכשיר את הזר פשיטא מהו דתימא כפרה כתיבא ביה קמ"ל עתי ואפילו בשבת למאי הלכתא אמר רב ששת "לומר שאם היה חולה מרכיבו על כתפו כמאן דלא כרבי נתן דאי רבי נתן [ג] האמר חי נושא את עצמו אפילו תימא רבי נתן חלה שאני [ד] אמר רפרם [ה] זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב [ו] והוצאה לשבת ואפי' בטומאה למאי הלכתא אמר רב ששת [ז] לומר שאם נטמאו משלחו נטבום טמא לעזרה ומשלחו [ח] שאלו את רבי אליעזר חלה מהו שירכיבהו על כתפו אמר להם יכול הוא להרכיב אני ואתם חלה משלחו מהו שישלחנו ביד אחר אמר להם אהא בשלום אני ואתם דחפו ולא מת מהו שירד אחריו וימיתנו אמר להם [ט] כן יאבדו כל אויביך ה' והחכמים אומרים חלה מרכיבו על כתפו [י] חלה משלחו ישלחנו ביד אחר [יא] דחפו ולא מת ירד אחריו וימיתנו [יב] שאלו את ר' אליעזר (יג) פלוני מהו לעולם הבא א"ל לא שאלתוני אלא על הכבשה מהו להציל הרועה מן הארי אמר להם לא שאלתוני אלא על הרועה מצוה מה הוא לירש מהו ליבם [טו] מהו לסוד את ביתו מהו לסוד את קברו [טז] לא מפני שהפליגן בדברים אלא מפני שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם שאלה אשה חכמה את ר' אליעזר מאחר שמעשה העגל שוין מפני מה אין מיתתן שוה אמר לה אין חכמה לאשה אלא בפלך וכן הוא אומר [יז] וכל אשה חכמת לב בידיה טוו איתמר רב ולוי חד אמר זיבח וקיטר בסיף גפף ונישק במיתה [יח] שמח בלבבו בהדרוקן וחד אמר עדים והתראה בסיף בלא התראה במיתה לא עדים ולא התראה בהדרוקן אמר רב יהודה [יט] שבטו של לוי לא עבד עבודת כוכבים שנאמר [כ] ויעמוד משה בשער המחנה [כא] וגו' יתיב רבינא וקאמר להא שמעתא איתיביה בני ר' פפא בר אבא לרבינא [כב] האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו אביו אבי אמו מישראל [כג] אחיו מאמו מישראל בניו [כד] בני בתו מישראל: וכבש עשו לו כו': [כה] אמר רבה בר בר חנה לא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו ומתוך ששונאים את הבבליים היו קורין אותן על שמן תניא [כו] רבי יהודה אומר לא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו אמר לו רבי יוסי [כז] תנוח דעתך שהנחת את דעתי: טול וצא: תנא מה שהי צפירא דין וחובי דרא סגיאין: **מתני'** מיקודי ירושלים היו מלוין אותו עד סוכה הראשונה עשר סוכות מירושלים ועד צוק תשעים

אמר ר' יוסי תנוח דעתך כו'. ומ"ש בפ"ק דמס' תענית (תענית דף ק.) גבי מל להיות יום הכפורים ערב שבת שעיר המיוחל על יום הכפורים [כז] מוכלין תומו כשהוא מי מעיל בגמרא מיפקא ליה רבי יוסי אומר לא בבליים היו כו' עד אמר לו רבי יהודה שהנחת דעתי ויש לומר מר מלי למימיא ליה קמיה ומר מלי למימיא ליה קמיה רבי יהודה קיבל להיות להכת לא בבליים הן ור' יוסי קיבל שהוא להמס: רבי

שהא מזומן עתי ואפילו בשבת עתי ואפי' בטומאה כפרה כתיבא ביה קמ"ל עתי ואפילו בשבת למאי הלכתא אמר רב ששת "לומר שאם היה חולה מרכיבו על כתפו כמאן דלא כרבי נתן דאי רבי נתן [ג] האמר חי נושא את עצמו אפילו תימא רבי נתן חלה שאני [ד] אמר רפרם [ה] זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב [ו] והוצאה לשבת ואפי' בטומאה למאי הלכתא אמר רב ששת [ז] לומר שאם נטמאו משלחו נטבום טמא לעזרה ומשלחו [ח] שאלו את רבי אליעזר חלה מהו שירכיבהו על כתפו אמר להם יכול הוא להרכיב אני ואתם חלה משלחו מהו שישלחנו ביד אחר אמר להם אהא בשלום אני ואתם דחפו ולא מת מהו שירד אחריו וימיתנו אמר להם [ט] כן יאבדו כל אויביך ה' והחכמים אומרים חלה מרכיבו על כתפו [י] חלה משלחו ישלחנו ביד אחר [יא] דחפו ולא מת ירד אחריו וימיתנו [יב] שאלו את ר' אליעזר (יג) פלוני מהו לעולם הבא א"ל לא שאלתוני אלא על הכבשה מהו להציל הרועה מן הארי אמר להם לא שאלתוני אלא על הרועה מצוה מה הוא לירש מהו ליבם [טו] מהו לסוד את ביתו מהו לסוד את קברו [טז] לא מפני שהפליגן בדברים אלא מפני שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם שאלה אשה חכמה את ר' אליעזר מאחר שמעשה העגל שוין מפני מה אין מיתתן שוה אמר לה אין חכמה לאשה אלא בפלך וכן הוא אומר [יז] וכל אשה חכמת לב בידיה טוו איתמר רב ולוי חד אמר זיבח וקיטר בסיף גפף ונישק במיתה [יח] שמח בלבבו בהדרוקן וחד אמר עדים והתראה בסיף בלא התראה במיתה לא עדים ולא התראה בהדרוקן אמר רב יהודה [יט] שבטו של לוי לא עבד עבודת כוכבים שנאמר [כ] ויעמוד משה בשער המחנה [כא] וגו' יתיב רבינא וקאמר להא שמעתא איתיביה בני ר' פפא בר אבא לרבינא [כב] האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו אביו אבי אמו מישראל [כג] אחיו מאמו מישראל בניו [כד] בני בתו מישראל: וכבש עשו לו כו': [כה] אמר רבה בר בר חנה לא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו ומתוך ששונאים את הבבליים היו קורין אותן על שמן תניא [כו] רבי יהודה אומר לא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו אמר לו רבי יוסי [כז] תנוח דעתך שהנחת את דעתי: טול וצא: תנא מה שהי צפירא דין וחובי דרא סגיאין: **מתני'** מיקודי ירושלים היו מלוין אותו עד סוכה הראשונה עשר סוכות מירושלים ועד צוק תשעים

מתניתין [כח] מיקודי ירושלים היו מלוין אותו עד סוכה הראשונה עשר סוכות מירושלים ועד צוק תשעים

גמ' שהא מזומן. מוכן לכך מתמול: **שתי אפילו בשבת.** עתי בעתו ובמועדו ימלא ולא יעבור ופרי בשבת ובטומאה. ולקמן מפרש מאי לימור שבת וטומאה שיש להשוותן לרבותי: **למאי הלכתא.** מה מילול שבת יש שהוצרך להמירו לי משום מזומן דרבנן בעלמא מינהו שגזרו עליהן לחמר מתן תורה: [כט] **במאן.** לימעיך לרבותי דלא כרבי נתן דאמר מי נוטל מת עמו הוא ואין בו אלא משום שבות ופלוגתא ממסכת שבת (דף לה.): **חולה שאני.** דהשתא לא נטלא מת עמו והטעם ממכל שבת: **זאת אומרת.** מדלימעיך למתני עתי לפילו בשבת ליכא למשמע דאין לימור (ג) הוצאה ליום הכפורים דאי יום הכפורים בשבת להוצאה למה לי קרא להמיר משום בשבת הוצאה לא שייכא ביה: **אהא בשלום.** כלומר מחול לו ואין לו עליו כלום: **יכול.** להרכיב אני ואתם. ברייתא ומזק היא הסעיר להרכיב חומי ומחכמי עליו. ולקמן ממרינן מאי היא דמפן להסיר על שלמחם מה שלא שמע מפי רבו: **אהא בשלום אני ואתם.** כלומר מה לכם לצטול על זאת לא מי ולא מחם מקק לנשלומו: **דחפו.** לנוף ולא מת מהו שיחא לריך לירד אחריו וימיתנו: **פלוני מהו לשלם הבא.** על מדם שמת שלמלחם מה מעשיו בעיניך ויש פוחרים על שלמה בן דוד שלמלחו: **אלא על פלוני.** שמת על מבשלום שלמלחתי: **אלא על הרועה.** פס מוכר מהו לירש: **ממזר מהו ליבם.** להלילו מפי המי: **אמר להם מהו ליבם.** מחם שמת אחיו שלמלחם אותי: **מהו לסוד את ביתו.** בומן הזה מי מלוי מפני לער מוכען הניח[ל]: **שמח בלבבו בהדרוקן וחד אמר עדים והתראה בסיף בלא התראה במיתה לא עדים ולא התראה בהדרוקן** כלומר שלמלחתי מה מעשה שלא שמעתי מפי רבי: **אבי מישראל.** מל' לא נתחייבו מחמו שיהו בניו ממזרים: **מתני'** מיקודי ירושלים היו. מי שהיו מתחייבין מיתת בית דין: **מלוין אותו.** מלוין לכבודו: **עד סוכה הראשונה.** סוכות עשו לו בדרך ומי מלא לוכלין לגור שם לפני יום הכפורים ומי מלא

גמ' שהא מזומן. מוכן לכך מתמול: **שתי אפילו בשבת.** עתי בעתו ובמועדו ימלא ולא יעבור ופרי בשבת ובטומאה. ולקמן מפרש מאי לימור שבת וטומאה שיש להשוותן לרבותי: **למאי הלכתא.** מה מילול שבת יש שהוצרך להמירו לי משום מזומן דרבנן בעלמא מינהו שגזרו עליהן לחמר מתן תורה: [כט] **במאן.** לימעיך לרבותי דלא כרבי נתן דאמר מי נוטל מת עמו הוא ואין בו אלא משום שבות ופלוגתא ממסכת שבת (דף לה.): **חולה שאני.** דהשתא לא נטלא מת עמו והטעם ממכל שבת: **זאת אומרת.** מדלימעיך למתני עתי לפילו בשבת ליכא למשמע דאין לימור (ג) הוצאה ליום הכפורים דאי יום הכפורים בשבת להוצאה למה לי קרא להמיר משום בשבת הוצאה לא שייכא ביה: **אהא בשלום.** כלומר מחול לו ואין לו עליו כלום: **יכול.** להרכיב אני ואתם. ברייתא ומזק היא הסעיר להרכיב חומי ומחכמי עליו. ולקמן ממרינן מאי היא דמפן להסיר על שלמחם מה שלא שמע מפי רבו: **אהא בשלום אני ואתם.** כלומר מה לכם לצטול על זאת לא מי ולא מחם מקק לנשלומו: **דחפו.** לנוף ולא מת מהו שיחא לריך לירד אחריו וימיתנו: **פלוני מהו לשלם הבא.** על מדם שמת שלמלחם מה מעשיו בעיניך ויש פוחרים על שלמה בן דוד שלמלחו: **אלא על פלוני.** שמת על מבשלום שלמלחתי: **אלא על הרועה.** פס מוכר מהו לירש: **ממזר מהו ליבם.** להלילו מפי המי: **אמר להם מהו ליבם.** מחם שמת אחיו שלמלחם אותי: **מהו לסוד את ביתו.** בומן הזה מי מלוי מפני לער מוכען הניח[ל]: **שמח בלבבו בהדרוקן וחד אמר עדים והתראה בסיף בלא התראה במיתה לא עדים ולא התראה בהדרוקן** כלומר שלמלחתי מה מעשה שלא שמעתי מפי רבי: **אבי מישראל.** מל' לא נתחייבו מחמו שיהו בניו ממזרים: **מתני'** מיקודי ירושלים היו. מי שהיו מתחייבין מיתת בית דין: **מלוין אותו.** מלוין לכבודו: **עד סוכה הראשונה.** סוכות עשו לו בדרך ומי מלא לוכלין לגור שם לפני יום הכפורים ומי מלא

מתניתין [כח] מיקודי ירושלים היו מלוין אותו עד סוכה הראשונה עשר סוכות מירושלים ועד צוק תשעים

תשעים רים. היו מיכולים ועד (ו) לוקח הר גבוה וקוף כדמתני' בגבול מציעא [ב] עלמא לרשעי נוקין ונפלה: שבעה ומחצה רים [ג]כ' מיל. הכי למשעים רים ר"ל מיל והם ר"מ מקטעות מידולים לסוכה שלשונה מקע אחד ומקוכה לקוכה ר' מקטעות ומקוכה מחזיקה לקוק מקע אחד הכי לכל מקע ומקע מיל הוק מחצה מהן שים ט' מילין היינו לקחני ומלוק אותו מקוכה לסוכה שהשיל הוא מחוש שבת הוק מחזיקין שהוא רחוק ג' מילין ומלויהו מיל ועומד מלחוץ ורופס אם מעשיו. והמשכן הזה אינו שוה למשכן שיקד רבי אלעזר קליר [ד] ובשלשים קיים הוא קבל הרים אותו מקטן אינו עולה לשלשים אמה השיל אמה [ה]שבעים אמה ה

אמן במגם מקטיר ליה. כך היה כתוב בספרים כאן ובפ"פ תמיד נשמט (פסחים דף סה:) ורש"י מתקן לפי שהיה קשה לו דבכמה דוכתי במנחות קתני מעלה ומקטירה בכלי שרת ולא פריך הכי אמן בכלי שרת מקטיר ליה וגרס רש"י ומקטירו ס"ל וכי היה יכול להקטירו מיד והלא היה לבש עדיין בגדי לבן והקטרה הוא בבגדי זהב מצותן ומצי נתנו במגם להקטירו לכשיגיע זמנו וכפ' תמיד נשמט (ז"ח) מפרש הקטירו ס"ל אמן הוא גופיה מקטיר ליה והא בר קיימין לעיל מיניה מילי בהפשטה לכשיזדמן בר ומצי נתנו במגם להקטיר על ידי כהן ור"ת אומר לתין צריך להגיה הספרים והא לעיל פריך הכי גבי מנחה בכלי שרת ס"ל שאני התם כיון דמעתה בעינן קידוש כלי מגב דמקדש בכלי שרת מעלה למזבח בכלי שרת שאינו נהנה מן המזבח ומקטירו מאי קא עבדינן הכא דמעתה בעינן קידוש כלי מגב הכא ובפרק תמיד נשמט פריך שפיר במגם ס"ל וכי תופה הוא שיהיה בכלי שרת כלל והקשה ר"י שמואל מורדכי דפריך שפי לקמיה (דף מו.) דפריך[ע] הכי גבי מנחה דקמי מעלה ומקטירה בכלי שרת ומקטיר לה ומצי מימא להקטירה ומעמה אין צריך למחוק הספרים למימר כיון דפריך לה מדא דמעמ לקמיה גבי מנחה ומצי לה לומר דמעמ לקמיה (פסחים דף סה:) והדר פריך לה הכא התם כבשים והכא פרים אבל גבי מנחה ולפרים דגרסינן בסוטה מחמת היא ולפרים דגרסינן בסוטה בעיימת מעלן ומקטירן בכלי שרת ומולטו וטומו על גבי המשיס מימ (לפר"ת[ע]) דהכי פריך מקטירו בכלי שרת ס"ד פירוש וכי כמו שהיא בכלי שרת נעלה מלימה מקטירו ומצי מימא להקטירו פירוש למחר מליחה ולי נרמה דגרסי שפיר במגם ס"ד ופריך וכי מוקה הוא שיליכנו במגם למזבח נהי נמי דבשקדנין והויא מימוריהן טומנו במגם ולא על גבי לפה עלה יהו קדשי שמים מוטלים בנבלה? מ"מ בשמעלן למזבח יכול להעלותן מיד ומקטירו ליה גבי סדר יום הכפורים משמע דכך הוא סדר יום הכפורים ונענין מחר לעשות ולמחר פריך וכי מוקה הוא לעשות כן להעלותם במגם ובפרק תמיד נשמט נמי דקתני כל סדר הפסח שחיטתו וקבלת דמו והולכתו וחריקתו והפשטתו והקטרתו להכי מממה מקתני הכי גבי סדר הפסח אלמא למזבח הוא להקטירו במגם וכן בפרק ג' לקוטה[ב] דקתני סדר מנחות כיצד מלח מלח מבית מנחתו ממתן מיתו וכל סדר שמנחה קתני עד מעלה ומקטירה בכלי שרת להכי פריך מדקתני הכי גבי סדר מנחה אלמא מוקה היא אבל מנחה לוקמי לה בפרק שלישי (לקמן דף סה.) דמעלה ומקטירה בכלי שרת ומקטיר ליה ומצי מימא להקטירו לכשיגיע זמנו וכפ' תמיד נשמט (ז"ח) מפרש הקטירו ס"ל אמן הוא גופיה מקטיר ליה והא בר קיימין לעיל מיניה מילי בהפשטה לכשיזדמן בר ומצי נתנו במגם להקטיר על ידי כהן ור"ת אומר לתין צריך להגיה הספרים והא לעיל גבי מנחה בכלי שרת ס"ל שאני התם כיון דמעתה בעינן קידוש כלי מגב דמקדש בכלי שרת מעלה למזבח בכלי שרת שאינו נהנה מן המזבח ומקטירו מאי קא עבדינן הכא דמעתה בעינן קידוש כלי מגב הכא ובפרק תמיד נשמט פריך שפיר במגם ס"ל וכי תופה הוא שיהיה בכלי שרת כלל והקשה ר"י שמואל מורדכי דפריך[ע] הכי גבי מנחה דקמי מעלה ומקטירה בכלי שרת ומקטיר לה ומצי מימא להקטירה ומעמה אין צריך למחוק הספרים למימר כיון דפריך לה מדא דמעמ לקמיה גבי מנחה ומצי לה לומר דמעמ לקמיה (פסחים דף סה:) והדר פריך לה הכא התם כבשים והכא פרים אבל גבי מנחה ולפרים דגרסינן בסוטה מחמת היא ולפרים דגרסינן בסוטה בעיימת מעלן ומקטירן בכלי שרת ומולטו וטומו על גבי המשיס מימ (לפר"ת[ע]) דהכי פריך מקטירו בכלי שרת ס"ד פירוש וכי כמו שהיא בכלי שרת נעלה מלימה מקטירו

מה להלן על ידי ניתוח ולא על ידי הפשט אף כאן על ידי ניתוח ולא על ידי הפשט והתם מנא לן [ס] דתניא [א] וקרבו ופרשו והוציא מלמד שמוציאו שלם יכול ישרפנו שלם נאמר כאן [ב] ראשו וכרעיו ונאמר להלן (ג) ראש וכרעים [ד] מה להלן על ידי ניתוח אף כאן על ידי ניתוח אי מה להלן על ידי הפשט אף כאן על ידי הפשט תלמוד לומר וקרבו ופרשו מאי תלמודא אמר רב פפא כשם שפרשו בקרבו כך בשרו בעורו: מאימתי מטמאין בגדים: [ס] תנו רבנן [ס] יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו להלן אתה נותן להם מחנה אחת מחנות וכאן אתה נותן להם מחנה אחת אם כן למה נאמר מחוץ למחנה לומר לך ביון שיצא חוץ למחנה אחת ממטמאים בגדים והתם מנא לן [ס] דתניא [א] והוציא את כל הפר [ס] חוץ לשלש מחנות אתה אומר חוץ לשלש מחנות או אינו אלא חוץ למחנה אחת כשהוא אומר בפר העדה [ד] אל מחוץ למחנה שאין ת"ל שהרי כבר נאמר [ד] ושרף אותו באשר שרף את הפר הראשון ומה ת"ל אל מחוץ למחנה ליתן לו מחנה שניה וכשהוא אומר [ד] מחוץ למחנה ברשן שאין ת"ל שהרי כבר נאמר [א] אל שפך הדשן תן לו מחנה שלישית [ד] ור"ש היאי [ס] מחוץ למחנה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא ר"א אומר נאמר כאן מחוץ למחנה ונאמר להלן [ס] מחוץ למחנה מה כאן חוץ לשלש מחנות אף להלן חוץ לג' מחנות ומה להלן במזרחה של ירושלים אף כאן במזרחה של ירושלים ורבנן היכן נשרפין לצפונה

בשם ששרפו בקרבו כך בשרו בעורו. פירש"י ומיתקם שריפה להוליאה ומימה לי והא מקדשים אין למידין מיקם מהיקם [ס] והכא יין דהוליאה גופה למידין מהיקם מדמיתקם עור ובשר לפרש היכי הדר תו גמרינן מינה שריפה מהיקם ומין לתרץ מין דנשרפין מין לשלם מחמת גופיה עור ובשר שלהם קודם לענין זה שלא יחזרו ולמדו מהיקם שלא מחין שפיר ומלמדין מהיקם להם פי' לימוד מקומן (זבחים דף כ.) מיימי הא פריימת לסכא וגמר מינה דבר שלמד בג"ש מחד ומלמד בג"ש מקדשים שלא יש לומר דשריפה גופה ממקם [ס] לפרש כשם שפרשו בקרבו בשר בעורו כך שרפה בשר בעורו דומיא דקמי על [ס] בשרו ולשון וכרעיו וקרבו ופרשו שמוכיח על הכל וכשם שפרשו בקרבו בשר בעורו מיהו יכולני לומר פירש"י: **תן** לו מחנה שלישית. תימה מפר העלה מנלן שלא מחנות מי מפר כהן משיח הא מיהו גופיה גמר מהיקש מדכתיב ודבר שלמד מהיקש [ס] ולמלן למלמד היכן אמר לה מי היקש [ס] ניחא לגבי דגמרי מיניה מחנה שכמוהו ש גמרינן נמי מחנה דגמר מהיקש וכן קשה בפרק בא מבית דין (סנהדרין דף מ:) דליף מקל דקקילתו חוץ לשלם מחנות מגזירה שוה דפרים הנשרפים ואמלי והא דבר שלמד מהיקש אימו מחר ומלמד בגזירה שוה [ס] לומר דלמר מחיוהו מקומן [ס] דבמר מלמד מוליך מע"ג דלמד מוהו הוא וכן בחמעתא דקאמר להלן אמה מותן להם שלם מחנות וכלן מחנה אחת מהדלי בג"ש מחנות מטמאת בטיהרי המערובת (זבחים דף פג.) וקשה והא דבר שלמד מהיקש אימו מחר ומלמד בגזירה שוה וכן קשה לר' שמעון דגמר פרה מפר יום הכפורים חוץ לשלם ממחנות בגזירה שוה ופר יום הכפורים גופיה מהיקש מפר כהן משיח דכתיב בהו ועשה את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל ונכפר עליהן ואומות העולם משיבין עליהן. ואלו הן אכילת חזיר ולבישת שעטנז ורוק בכמה ושיער נזיר וצפורני מצורע ושעיר המשתלח והרבעת כלאים ושור הנסקל ופטר חמור ועגלה ערופה ובשר בוהלב ושמא תאמר מעשה הוחזו המה אני ה' הקקתים גזירה [היא] ואין לך רשות להזהר בהן. מאימתי מטמאין בגדים כו'. ת"ר המשלח השעיר מטמא בגדים ולא המשלח את המשלח וכו'. עד ר' שמעון אומר משעת דחייתו זורקו בבת ראש לעזאזל יכבס בגדיו. בא לו אצל הפר ואצל השעיר קורע כו'. מגס קערה כדמתרגמינן קיצרא כסף מגיסטא דכסף. נתן את האימורין והן החלבין במגס ד"א לעלותן ע"ג המזבח להקטירן. קלען במקלעות א"ר יוחנן במן קליעה תנן כלומר היו תולין במוסדות כמו קלע כדכתיב ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע. **תנא** לא היה מנחתן ניתוחי עולה לא ע"י השפט אלא עור ע"ג בשר היה מנחתן דילפי מפר העלם דבר של צבור שנא' בו בפר העלם דבר של צבור על ראשו ועל כרעיו וקרבו ופרשו ונאמר בעולה קרבו ראשו וכרעיו מה להלן ע"י ניתוח שנאמר והפשיט את העולה ונתח אותה לנתיחה. אף פר העלם דבר ע"י ניתוח. אי מה העולה ניתוחה אחרי הפשט עורה מבשרה. אף זה הפר ניתוחו אחרי הפשיטו ת"ל וקרבו ופרשו שכשם שפרשו בקרבו כך בשרו בעורו למדנו שלא היה מפשיט העור מן הבשר אלא היה מנתחם בעודנו הערו דבוק על הבשר. **תוספתא** (בפ"ג) היכן שורפין אותן אבית הדשן הגדול חוץ לירושלים ולצפונה של ירושלים חוץ לג' מחנות והיקפין של כהנים היו מעמידין ממני דחוק הצפן כדי שלא יהו קופצין לראות ונופלין לתוך המדורה וכו': מאימתי מטמאין בגדים וכו'. ת"ר להלן בפר כהן משיח אתה נותן חוץ לג' מחנות וכאן חוץ למחנה אחת. א"כ מה ת"ל אל מחוץ למחנה ללמד כיון שיצאו חוץ לחומת העזרה מטמאין בבריזוק המוציאין אותן לשורפן כדתנן בזבחים סוף פרק שבעל יום. היו טובלין אותן במוסדות יצאו הראשונים חוץ לחומת העזרה והאחרונים לא יצאו. הראשונים מטמאין בגדים ואחרונים אין מטמאין עד שיצאו כו'. **והחם** בפר כהן משיח מנ"ל דחוץ לג' מחנות. דהניא והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה חוץ לג' מחנות. ופשוטה בפר כהן משיח כתיב אל מחוץ למחנה אל שפך הדשן למדנו ששפך הדשן הוא חוץ למחנה למה כתיב והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה להוסיף לו חוץ למחנה אחר. עוד בפר העדה כתיב ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון. והוא פר כהן משיח. ומפילא ידעינן דחוץ למחנה ישרף למה כתב בו [אל מחוץ למחנה] ליתן מחנה אחר הרי ג' מחנות. וכותב והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן. ש"מ ששמן הדשן במזרח היה. הנה למדנו שפר כהן משיח היה נשרף חוץ לג' מחנות למורה ירושלים. וכן פר חטאת ור' שמעון דאמר משיצאת האור בתחן דאישתייר דבריהם שאילו לא נכתבו דין שיכתבו ואלו הן ע"ז וג"ע ושי"ד וגזל וברכת השם. ואת חקותי תשמרו. דבריהם שיצא"ד מקרוב עליהן ואומות העולם משיבין עליהן. ואלו הן אכילת חזיר ולבישת שעטנז ורוק בכמה ושיער נזיר וצפורני מצורע ושעיר המשתלח והרבעת כלאים ושור הנסקל ופטר חמור ועגלה ערופה ובשר בוהלב ושמא תאמר מעשה הוחזו המה אני ה' הקקתים גזירה [היא] ואין לך רשות להזהר בהן. מאימתי מטמאין בגדים כו'. ת"ר המשלח השעיר מטמא בגדים ולא המשלח את המשלח וכו'. עד ר' שמעון אומר משעת דחייתו זורקו בבת ראש לעזאזל יכבס בגדיו. בא לו אצל הפר ואצל השעיר קורע כו'. מגס קערה כדמתרגמינן קיצרא כסף מגיסטא דכסף. נתן את האימורין והן החלבין במגס ד"א לעלותן ע"ג המזבח להקטירן. קלען במקלעות א"ר יוחנן במן קליעה תנן כלומר היו תולין במוסדות כמו קלע כדכתיב ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע. **תנא** לא היה מנחתן ניתוחי עולה לא ע"י השפט אלא עור ע"ג בשר היה מנחתן דילפי מפר העלם דבר של צבור שנא' בו בפר העלם דבר של צבור על ראשו ועל כרעיו וקרבו ופרשו ונאמר בעולה קרבו ראשו וכרעיו מה להלן ע"י ניתוח שנאמר והפשיט את העולה ונתח אותה לנתיחה. אף פר העלם דבר ע"י ניתוח. אי מה העולה ניתוחה אחרי הפשט עורה מבשרה. אף זה הפר ניתוחו אחרי הפשיטו ת"ל וקרבו ופרשו שכשם שפרשו בקרבו כך בשרו בעורו למדנו שלא היה מפשיט העור מן הבשר אלא היה מנתחם בעודנו הערו דבוק על הבשר. **תוספתא** (בפ"ג) היכן שורפין אותן אבית הדשן הגדול חוץ לירושלים ולצפונה של ירושלים חוץ לג' מחנות והיקפין של כהנים היו מעמידין ממני דחוק הצפן כדי שלא יהו קופצין לראות ונופלין לתוך המדורה וכו': מאימתי מטמאין בגדים וכו'. ת"ר להלן בפר כהן משיח אתה נותן חוץ לג' מחנות וכאן חוץ למחנה אחת. א"כ מה ת"ל אל מחוץ למחנה ללמד כיון שיצאו חוץ לחומת העזרה מטמאין בבריזוק המוציאין אותן לשורפן כדתנן בזבחים סוף פרק שבעל יום. היו טובלין אותן במוסדות יצאו הראשונים חוץ לחומת העזרה והאחרונים לא יצאו. הראשונים מטמאין בגדים ואחרונים אין מטמאין עד שיצאו כו'. **והחם** בפר כהן משיח מנ"ל דחוץ לג' מחנות. דהניא והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה חוץ לג' מחנות. ופשוטה בפר כהן משיח כתיב אל מחוץ למחנה אל שפך הדשן למדנו ששפך הדשן הוא חוץ למחנה למה כתיב והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה להוסיף לו חוץ למחנה אחר. עוד בפר העדה כתיב ושרף אותו כאשר שרף את הפר

נפקא מי נמי ילף שריפה חוץ לג' ממנות מגזירה שוה דמחוץ למחנה כרבי שמעון וקשה ממאי מיקטיר לרבי שמעון מחוץ למחנה מיחזר ללמד על פרה שלם ממנות נגמר לה מפרים הנשרפין כדגמר מקל בר"פ הנשרפין (מנחות דף מג:) ויש לומר דשמא לרבי שמעון מקל נמי מפר יום"כ גמר כמו פרה ושור מיהא לדיון נגמר מקל [ס] מיום הכפורים למחנה אחת ולא נגמר חוץ לג' ממנות מגזירה שוה דמחוץ למחנה כרבי שמעון ומקשה ממאי מיקטיר לרבי שמעון מחוץ למחנה מיחזר ללמד על פרה שלם

סח: שני שעירי פרק ששי יומא

מב א מיי' פ"ז מהל' מעשה קרבנות הלכה ז:
מג ב ג ד ה מיי' פ"ה מהל' פרה אדומה הל' ד:
מד ו מיי' פ"ג מהל' עבודת יום הכיפורים הל' ז:
א ז ח מיי' שם הלכה ט:
ב ט י מיי' שם הלכה י:
ג כ מיי' שם הלכה ח:
ד ל מיי' פ"ח מהלכות תמידים ומוספין הל' ו:
ה מ מיי' פ"א מהלכות מעשה הקרבנות הל' ו:

[א] במשנה (ר' ישמעאל כו' עד כשלפ"ז יפלבינו) מפ"מ: [ב] גמ' (דקסבר ר' יהודה) מפ"מ: [ג] במשנה ועל' המקדש ועל' הכהנים ועל' ישראל' בפני עצמן ועל' שאר התפלה. כל"ל:

מתני' קורא עד פה. עיין נרכטן יומה ס"ע דנכרות דף ז ע"ב:

א] מתני' על הכהנים בפ"ע ועל שאר התפלה. נ"ב עי' בנ"ש לקמן דף ע' ע"ב מ"ש על המורה וכו' ועי' תוי"ט ד"ה על סמוכה כו' וזו"ק:

א) וְהוֹצִיא אֶת כָּל הַכַּף אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל מָקוֹם טָהוֹר אֶל שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן וְשָׂרַף אֹתוֹ עַל עֲצִים בָּאֵשׁ עַל שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן יִשָּׂרֵף: (ויקרא ד, יב)

ב) וְהִשְׁרַף אֹתָם כְּבֹם פְּגָרֵיו וְהָחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בְּפֶתַח הָאֹהֶל בֶּן יִבָּא אֶל הַמַּחֲנֶה:

(ויקרא טז, כח)

ג) לְכוּ נָא וְנִוָּכְחָה יֹאמַר יְיָ אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ אִם יַאְדִּימוּ כַּתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ:

(ישעיה א, יח)

ד) וְנַעֲשׂוֹר לְחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הָיָה מִקְרָא קֹדֶשׁ וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ:

(במדבר כט, ז)

ה) וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם לְמַלֵּא אֶת יָדָם לְקַדֵּשׁ אֹתָם וָזָר לֹא יֹאכַל כִּי קֹדֶשׁ הֵם:

(שמות כט, לג)

ליה אל מחוץ למחנה מופני גמיר ביה ר"ש מפר כהן משיח. כדתניא ר' אליעזר אומר נאמר כו מחוץ למחנה כו'. ודבון דמפקי אל מחוץ למחנה דחוץ להומת צורה [מטמא בגדים] הני היכא הוה שריף להו אמרינן שריף להו לצפון ירושלים חוץ לג' מחנות כדתניא כו'. אמר רבא מאן תנא דפליג על ר' יוסי הגלילי ר' אליעזר בן יעקב היא דתניא על שפך הדשן שורף שיהא שם דשן שיקדים שם דשן. ר' אליעזר בן יעקב אומר שיהא מקומו משופך ודחי אביי ודילמא במקומו משופך פליגי ולאו דלא בעי ר' אליעזר בן יעקב על שפך הדשן ממש מאן דאמר ניתך הכשר והחלב בתיחוך מים אין מטמא בגדים. והחריבה נמי כמו היתוך הוא שהרי לא נזהר בשר. ואינו מטמא בגדים. ומי שאמר משנשתנו אפר החריבה אינה אפר ומטמא בגדים. אמרו לב"ש הגיע שעיר למדבר כו'. אמר אביי ש"מ קא סבר ר' יהודה בית חזדונו מדבר הוא. קמ"ל כיון שהגיע למדבר נעשה מצותו: הדרן עלך שני שעירי

ס"ז בא לו כ"ב לקרות אם רצה בבגדי בוץ קורא בו'. דייקינן ממתני' דקריאה לאו עבודה היא. ומדקרי בבגדי בוץ ש"מ דבגדי בוץ כהונה ניתנו בהן. ואע"ג דאשיקנא לשמעתא כי ניתנו ליהנות בהן דחי' דילמא שני קריאה דצורך עבודה היא הכי נמי דחינן שלא היו יושנים בבגדי קדש הא מיכל אכלי בהו. דילמא שני אכילה דאיכא בה כפרה כעבודה היא דתניא ואכלו אותם אשר כופר בהן מלמד כיון שהכהנים אוכלין אותם בעלין מכופרין. איכא דאמרי שני הוא דלא היא הילוך בהו שהרי. ודחינן אפילו הילוך אסיד והאי דקתני שינה משום סיפא דקתני פושטים ומקפלים ומניחים אותם תחת ראשיהם ואמרינן ומינה אית שמע דניחנו ליהנות דהא נתיבין אותן תחת ראשיהן. ודחי' לא הימא תחת אלא אימא ומניחין אותם בצד ראשיהן ולא ראשיהן עליהן. ש"מ כשם שבגדי קדש מותר לישן בעזרה כך התפילין מותר לישן בגגדן אם הם נתונים לו מן הצד. ובדור לן דשיניא דשניען שיניא הוא דאי אפשר לישן על בגדי כהונה

ממנה לרבות תפילו מן למנחה ממה ת"ל מימן מן לג' ממנות כמו פרים הנשרפים אלמו קרא עמר ממון למנחה לטומאת בגדים דמנו להמדי דתרוייהו אמו מכשירים ניהו ורמה לי דלא נא כתב ממנה הוה גמרינן מפרה דלמ על גב דהמי מכשיר והמי מכשיר הוא מכל מקום כיון למידי ומידי דממיות מון מימי דכמיב גבי פרה והוציא אותה אל ממן ממנה ומתו אותה לפניו גמרינן להו מהדדי ופרה גמרינן מפרים הנשרפין מעריפתן ולא מטומאת למעריפתן דמיא למידי ומידי מכשיר הוא אבל לטומאתן לא למיא כלל:

הדרן עלך שני שעירי

לצפונה של ירושלים וחוץ לשלש מחנות א"ר יוסי אומר אבית הדשן נשרפין נשרפין אמר רבא מאן תנא דפליג עליה דר' יוסי ר' אליעזר בן יעקב הוא דתניא א) אל ב) שפך הדשן ישרף שיהא לשם דשן רבי אליעזר בן יעקב אומר שיהא מקומו משופך אמר ליה אביי ודילמא במקומו משופך הוא דפליגי ת"ר ג) והשורף השורף מטמא בגדים ד) ולא המצית את האור ה) ולא המסדר את המערכה ו) ואי זהו השורף זה המסייע בשעת שריפה יכול אף משנעשו אפר מטמאין בגדים ת"ל אותם ז) אותם מטמאין בגדים ולא משנעשו אפר מטמאין בגדים ר"א ברבי שמעון אומר הפר מטמא ניתך הבשר אינו מטמא בגדים מאי ביניהו ח) איכא ביניהו דשיהא חרוכה: **מתני'** אמרו לו לכהן גדול הגיע שעיר למדבר ומניין היו יודעין שהגיע שעיר למדבר דירכאות היו עושין ומניפין בסודרין ויודעין שהגיע שעיר למדבר אמר ר' יהודה והלא סימן גדול היה להם מירושלים ועד בית חדודו שלשה מילין הולכין מיל וחוזרין מיל ושוהין כדי מיל ויודעין שהגיע שעיר למדבר [א] (ט) ר' ישמעאל אומר והלא סימן אחר היה להם לשון של זהורית היה קשור על פתחו של היכל וכשהגיע שעיר למדבר היה הלשון מלבין שנאמר ט) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו: **גמ'** אמר אביי ש"מ בית חדודו במדבר קיימא והא קמ"ל י) דקסבר רבי יהודה כיון שהגיע שעיר למדבר נעשית מצותו:

הדרן עלך שני שעירי

בא לו כהן גדול לקרות יאם רצה לקרות בבגדי בוץ קורא ך ואם לאו קורא באצטלית לבן משלו כ חזן ל הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכהן גדול וכהן גדול עומד ומקבל (ג) וקורא מ אחרי מות ואך בעשור וגו' ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן נ ובעשור שבחומש הפקודים ס קורא על פה ומברך עליה שמונה ברכות על התורה ועל העבודה ועל ההודאה ועל מחילת העון (ג) ועל המקדש [ב] ועל בפני עצמו ג ועל ישראל בפני עצמן ועל ירושלים בפני עצמה [א] ועל הכהנים בפני עצמן ועל שאר התפלה ר הרואה כהן גדול כשהוא קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפין אינו רואה כ"ג בשהוא קורא ולא מפני שאינו רשאי אלא שהיתה דרך רחוקה ומלאכת שניהן שוה ש באחת: **גמ'** מדקתני באצטלית לבן משלו מכלל דקריאה לאו עבודה היא וקתני אם רצה לקרות בבגדי בוץ קורא שמעת מינה בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן דילמא שאני קריאה דצורך עבודה היא דאיבעיא לן בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן או לא ניתנו ליהנות בהן ת"ש ש לא היו ישנים בבגדי קודש שינה הוא דלא הא מיכל אכלי דילמא שאני אכילה דצורך עבודה היא ת כדתניא ת) ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרין שינה הוא דלא הא הלוכי מהלכי בדין הוא דהלוכי נמי לא וסיפא

רצה בעמך ישראל ותפלתם באהבה תקבל ברצון וכו' שמותן לנהן מילתא נעבד: ועל ההודאה. מודים אנחנו לך על הטוב לך להודות. על העבודה מברך בשבע העבודה שבעבד והולחה שמוכה לעבודה לכמיב זובח מוכה יכבדנני (תהלים נ) אחר עבודה מודה והיא הולחה: על מחילת העון. מחול לעוונותינו ביום הכפורים הזה וכו' עד מלך מחול וסולח לעוונותינו וכו': על המקדש. מתפלל על המקדש ומומס ברוך שאתר במקדש: ועל הכהנים. מתפלל על הכהנים ומומס ברוך שאתר בהן ועל ישראל: ועל שאר התפלה. מפרש בגמרא: **גמ'** נתנו ליהנות. ומן רשות ניהנות בהן גלא שמעת מינה דלא: שינה הוא דלא. שמע ימיפ: וסיפא

יהודה כיון שהגיע שעיר ר"ראש המדבר נעשית מצותו. ולח סיה קולה מיד הפרסה מתמה לכתורה דשניע אחתה קמ"ל דאפילו לכתחלה מותר לשלוח שעיר למדבר מלמד שהגיע למקומו וחזו כשהגיע [להלן] שעד אחת אמה בשבע. ללמד שני שיהא שם דשן ומ"ש גמר אלא מאחת ואחד ב) השלח שעיר למדבר מלמד שהגיע למקומו ואחד ב) יהושע ז כא. ג) מד. ד) יבמות דף סו: ה) ב"מ קיג: שבועות דף לא. ו) בכורות דף לד: ז) בראשית ט כב.

(ט) מתני' ר' ישמעאל אומר וכלפ"ז אומר כתוב ואומר כך כו'. נ"ב בגי"מ היא: (ב) מתני' וכהן גדול עומד ומקבל וקורא. נ"ב ע"פ עומד וקורא: (ג) שם ועל המקדש (בכמי עצמן) ועל ישראל (בכמי עצמן) ועל הכהנים (בכמי עצמן) ועל שאר התפלה כל"ל ומיבות ועל ירושלים בכמי עצמה ממקן ומיבות בכמי עצמן מוקפין ונ"ב ק"פ ועל הכהנים ועל ישראל ועל שאר התפלה:

ב] צ"ל על (גליון): ג] בערוך ערך חרך גרס אמר רבא דשויה חרובא איכא ביניהו) (גליון): ד] נ"ב ירושלי' חזרון) (גליון): ה] נ"ב וירושלי' עומד ומקבל וקורא עומד וקורא (כנ"ל) (גליון): ו] בקצת כת"י איכילה דכפרה כתיבא בה, ועי' ר"ח ושפה אמת: ז] יש להוסיף עד (בארות הנתים, וכן יש בכת"י): ח] צ"ל מעל שפך (גליון): ט] צ"ל אר' אלעזר הכפר (גליון): י] צ"ל ליות (גליון): כ] צ"ל כשמגיע (גליון): ל] צ"ל פרישות (שיח יצחק): מ] צ"ל שחזן (גליון):

[נדפס בסוף המסכת]

רבי אלישור בן יעקב היא. ללמ מני שיהא שם דשן ומ"ש גמר אלא מאחת ואחד ב) השלח שעיר למדבר מלמד שהגיע למקום שמיכא השלח: וקמ"ל דקסבר רבי

וסיפא איצטריך ליה. סיפא דנקט משום דצעי למשמעין שמעתא ליתני תמיד לחשיכה ומה לו לפיכך לן מה יפים מתמיד שפשטן: כנגד ראשיהן. מכל לחשיכה: שמע מינה. מדמותר להניחן מכלו לו מיכן[ס] למעלה יפים: תפילין מן הצד. להניחן מכלו כשהוא ישן: הניחא. סמי לגמ לכלים למען למען למען מצנעו של כהן גדול ויום הכפורים שהוא של עץ זהו מצנעו של הדיוט כל ימות השנה ואין כלאים בגגדי כהן הדיוט שפיר: לא זהו וזה. לשל הדיוט כל השנה של כלאים: קשים הם. ואין מתממין לפיכך אין כהן משום כלאים: גמרא. לכך פליגי[ר]: גמדא. קשה: שרי. אין זו משום כלאים דהשתא דומיא דלפקס[ד] דתימא טה הנאת מימוס הוא לתיתסר: למדינה אשור. שנוסג בה[ב] דרך מול: הר גריזים. מקוס מוצנע של כומיס[ס]: עת לעשות לה. (בשאר ימות השנה) [א] זה הוא אבנטו של כהן הדיוט אלא למאן דאמר אבנטו של כ"ג לא זה הוא אבנטו של כהן הדיוט מאי איכא למימר וכי תימא כלאים בלבישה והעלאה הוא דאסור בהצעה שרי והתניא [א] לא[ס] יעלה עליך אבל אתה מותר להציעו תחתיך אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת על בשרו וכ"ת דמפסיק ליה מידי ביני ביני והאמר ר"ש בן פזי אמר ר' יהושע בן לוי[ס] אמר רבי משום קהלא קדישא שבירושלים[ב] אפי' עשר מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהן אלא לאו שמע מינה [ג]כגגד ראשיהן שמע מינה רב אשי אמר [ס]לעולם תחת ראשיהן והא קא מתהני מכלאים[ס] בגדי כהונה קשין הן [ד]כי האי דאמר[ס] רב הונא בריה דר' יהושע האי נמטא גמדא דנרש שריא ת"ש בגדי כהונה היוצא בהן למדינה אסור ובמקדש[ס] בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה מותר מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן ש"מ ובמדינה לא והתניא בעשרים וחמשה [בטבת][ס] יום הר גריזים [הוא] דלא למספד יום שבקשו כותים את בית אלהינו מאלכסנדרוס מוקדון להחריבו ונתנו להם[ס] באו והודיעו את שמעון הצדיק מה עשה לבש בגדי כהונה ונתעטף בבגדי כהונה ומיקירי ישראל[ס] עמו ואבוקות של אור בידיהן וכל הלילה הללו הולכים מצד זה והללו הולכים מצד זה עד שעלה עמוד השחר כיון שעלה עמוד השחר אמר להם מי הללו אמרו לו יהודים שמרדו בך כיון שהגיע לאנטיפטרס זרחה חמה ופגעו זה בזה כיון שראה לשמעון הצדיק ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו אמרו לו מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה אמר להם דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמתי אמר להם למה באתם אמרו[ס] אפשר בית שמתפללים בו עליך ועל מלכותך שלא תחרב יתעוך עובדי כוכבים[ס] להחריבו אמר להם מי הללו אמרו לו כותים הללו שעומדים לפניך אמר להם הרי הם מסורין בידיכם מיד נקבום בעקביהם ותלאום בזנבי סוסיהם והיו מגררין אותן על הקוצים ועל הברקנים עד שהגיעו להר גריזים כיון שהגיעו להר גריזים חרשוהו וזרעוהו כרשינין כדרך שבקשו לעשות לבית אלהינו ואותו היום עשאוהו יו"ט אי בעית אימא ראויין לבגדי כהונה ואי בעית אימא [ב]עת לעשות להי הפרו תורתך: חזן הכנסת נוטל ספר תורה: ש"מ [ס]חולקין כבוד במקום הרב אמר אביי כולה משום כבודו דכ"ג היא: וכהן גדול עומד[ס] מכלל[ס] שהוא יושב והא אנן תנן[ס] אין

מידי ביני ביני והאמר ר"ש בן פזי אמר ר' יהושע בן לוי[ס] אמר רבי משום קהלא קדישא שבירושלים[ב] אפי' עשר מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהן אלא לאו שמע מינה [ג]כנגד ראשיהן שמע מינה רב אשי אמר [ס]לעולם תחת ראשיהן והא קא מתהני מכלאים[ס] בגדי כהונה קשין הן [ד]כי האי דאמר[ס] רב הונא בריה דר' יהושע האי נמטא גמדא דנרש שריא ת"ש בגדי כהונה היוצא בהן למדינה אסור ובמקדש[ס] בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה מותר מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן ש"מ ובמדינה לא והתניא בעשרים וחמשה [בטבת][ס] יום הר גריזים [הוא] דלא למספד יום שבקשו כותים את בית אלהינו מאלכסנדרוס מוקדון להחריבו ונתנו להם[ס] באו והודיעו את שמעון הצדיק מה עשה לבש בגדי כהונה ונתעטף בבגדי כהונה ומיקירי ישראל[ס] עמו ואבוקות של אור בידיהן וכל הלילה הללו הולכים מצד זה והללו הולכים מצד זה עד שעלה עמוד השחר כיון שעלה עמוד השחר אמר להם מי הללו אמרו לו יהודים שמרדו בך כיון שהגיע לאנטיפטרס זרחה חמה ופגעו זה בזה כיון שראה לשמעון הצדיק ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו אמרו לו מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה אמר להם דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמתי אמר להם למה באתם אמרו[ס] אפשר בית שמתפללים בו עליך ועל מלכותך שלא תחרב יתעוך עובדי כוכבים[ס] להחריבו אמר להם מי הללו אמרו לו כותים הללו שעומדים לפניך אמר להם הרי הם מסורין בידיכם מיד נקבום בעקביהם ותלאום בזנבי סוסיהם והיו מגררין אותן על הקוצים ועל הברקנים עד שהגיעו להר גריזים כיון שהגיעו להר גריזים חרשוהו וזרעוהו כרשינין כדרך שבקשו לעשות לבית אלהינו ואותו היום עשאוהו יו"ט אי בעית אימא ראויין לבגדי כהונה ואי בעית אימא [ב]עת לעשות להי הפרו תורתך: חזן הכנסת נוטל ספר תורה: ש"מ [ס]חולקין כבוד במקום הרב אמר אביי כולה משום כבודו דכ"ג היא: וכהן גדול עומד[ס] מכלל[ס] שהוא יושב והא אנן תנן[ס] אין

קשין הן. תימה מ"ב מאי איכא למימר. תע"ב דפלוגתא דתנאי היא בפרק קמא (דף יב.) הוא רואה ליעב ומתניתין דפ"ק דתמיד (דף כה:) סהיא דמקפלין ומניחין תחת לחשיכה מלגיה:

לכולי עלמא:

קשין הן. תימה מ"ב מאי איכא למימר נפ"ק דערכין (דף ג:) הכל מתיישן בכלאים[ס] כהנים ולוים וישראלים ופרץ פשיטא ומצני כהנים מיתיישן ליה קד"ת והוא ומיתמר עבדיהו ומצני כהנים עבדיהו כלאים מעטפה שלא בפניהן עבדה נמי ליתמר קמ"ל ומ' ומסתמא כיון דקטין הן לא מיתמרו כלאים עבדיהו ומיכן ר"ת לדמיסא[ס] דלמא דהוו לחורייתא מסתי מפילי נקטין אחל הענה למדרגן לא גזרו נקטין ולא כפרס"א שפירש קטין הן ומותרין עבדיהו והעלאה ופפ"ק כיצד (דף יז:) דתנן מכלאין בי"ט כלאים ופרץ כלאים לממי חזו ומצני נקטין מיילי נמי בהאי עבדה ומסתמא מיילי נמי בהאי עבדה ומסתמא היכי דמי כיון דהוו לחורייתא לענין לבישה והעלאה ליתמרו אפי' למוכרו לעובד כוכבים[ס] כדתניא (ב) בתוספתא דכלאים (פרק ה)) הנגד שאבד ט כלאים הרי זה לא יתמכרו לעובד כוכבים ולא יתנו מרדעת לחמור וכל שכן לגיע ממתי ים לומר היה מיילי דווקא נמצד ומיתיתן שמא יקרע נגדו ויתזור ויתפרנו על גבי נגדו כדלמר נמס' ע"ז (דף נב.) מכירי המת ומרדעת הממור אין נהם משום כלאים ומה ממור והאמר הכא אפי' מעשות זו על גבי זו וכלאים מתמיהן אסור ליתן עליהם וכן קשה להם דתנן בתוספתא כלאים (פ"ע מהנה ג) הכריס והכסותות אין נהם משום כלאים וי"ל דבמלעשה שייך כריסה להכי מיירי שמא מכרן לו ויתפרנו אבל במרדעת הממור וכריס וכסותות לא שכיחא שמיכרך ויתפרנו ולהכי לא גזרו מיהו אם כתבו טוגע נהן אסור כדתנן בהדיא גבי כריס וכסותות ובלבד שלא יהא כתבו טוגע נהן והוא הדין במרדעת ובלבד שלא מיילי כלל עניין ומה על פי שאין בגדו טוגע נהן כדתנן[ס] לא יתן אדם מרדעת של כלאים על כתיפו אפי' להוליך זבל ומה שהשיב ר"י לה"ר שמעון מיינצל"ש על פוחם קוסט פורפיריא"ש שיש נהן כלאי בגדים ומוכין של צמר מע"ם שהצדיים שעליהן הן של פשתן יש להחזיר כדלתיא בפפ"ק דמילה (דף מו. ושם) לגון ר"י: **בגדי** בהונה היוצא בהן למדינה אסור. וכן משמע בפרק הלוים מקדש (קהיגין דף מ:). לאפי' בעזרה אסור לכתחילה לעובדן שלא לעזר עבודה דקתמר בגדי כהונה אין נהן מעילה לפי שלא ניתנה מורה למלאכי השרת אלא לשמשי כהנים להזהר להסירן מיד אחר עבודה ומשמע הא לכתחילה לעובדן אסור ובפ"ק דמילה (דף יז:) דווקא עדיהו הן מזרקא ד מיטת עד בתר כי דקתמר ומורים שכבתא מה מהל עליהם ולא אמר נמי הסורים שכשל פה ומיהו למלך לחמר (שמות כח) ואף על גב דלשלמיך לדרשא אחריני לעיל בפרק קמא (דף ז:) שלא יסיח דעתו ממנו ושמא[ס] יש לומר מלכתיב תרי זימני והיה על מצח אהרן והיה על מצחו נפקא ויותר היה נראה לומר דשלא כדין עשה שהניח הלין שהוא[ס] הום מלי למלכותי לזרקא ד מיטת שכפר כבל המורים שבעל פה עד בתר כי דשייך מדלא קתמר מלא מורים שבכתב מה מהל עליהם:

כוכבים (באה"מ): ג] נדצ"ל שמא (באה"מ): ד] צ"ל מהבא (שיח יצחק): ס] צ"ל להו **בלא מצילה** (דפוס ישן):

ז א ב מיי' פ"י מהלכות כלאים הלכה יב סמג לאוין קיצ"ע טוש"ע י"ד סימן שא סעיף ו:
ז ג מיי' פ"ט מהלכות מת הטמיה הלכה ו:
ח ד טוש"ע י"ד סימן שא סעיף ג סמ"ק:
ט ה מיי' פ"ט מהלכי כלי המקדש הלכה יג:

ס) [ממל דף כ. ע"ש], ע) [סט: ע"ש] נמל ו. יב. סוטן קלח, ג) [ממל ג:] מלה יד: ד) [מלה מו.], ה) [ע"ב קיט: סוטה ט:], ו) [סוטה מז.], ז) יבמות ד:, ח) נפמחים דף מ:], ט) כלאים פ"ט מ"ד, י) ג:, כ) מתובות קו:, מ) קידושין נד ע"א.

(ל) גמ' סמפל למ"ל מצנעו של כ"ג בימה"ב וה הוא מצנעו של כהן סדיוט בשאר ימות השנה אלא למ"ל מצנעו של כ"ג בימה"ב לא זה וזה הוא כל"ל:

[א] גמרא (בשאר ימות השנה) מפ"ת:

גמרא שמעת מינה ניתנו בגדי כהונה ליהנות. עיין פ"ק מ"ע לכלים כ"ש: שם לעולם תחת ראשיהן. עי' בפר' שבת פוף הוליות ד"ה לף לגי:

א) אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ: [ויקרא יט, יט]

ב) עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ: [תהלים קיט, קכו]

ש"מ תפילין מן הצד שרו. פיסא דס"י ולא מיתיגן לכפסה ולא דק דמפ"ק דמתמיד (דף כה.) מפרש בגיסא דמתמי מיתיגן דלמא מיגנדל ונפיל עלייהו פי ומיכף מיין לשוכא עליהם ופ"ה היכי מקטן מידי מרע פפל דהא מיהו נוסיף דמתי מפפי ליה יש יתר מדלא קתני דמקטינא ליה סכי קשיא לרב פפא דלמא קתני דמקטינא ליה סכי מדלא קתני דמקטינא ליה סכי מיהו נוסיף דמתי מפפי ליה יש יתר

סט: בא לו כהן גדול פרק שביעי יומא

אין ישיבה בעזרה. לכתיב לעמוד לשרת (דברים יח) העומדים שם לפני ה' (שם) ולא מיניה פה ישיבה: אלא למלכי בית דוד שנאמר ויבא המלך דוד וישב וגו'. כשאמר לו נתן הנביא אתה לא תבנה הבית כי ימלאו ימיך וגו' (שמואל ב ז): ויבוך עזרא וגו'. מהיכן עמדו דוד ושלמה לפני הקדוש ברוך הוא. כדכתיב ה' מלכים וגו' וכך היו מקילי מלומו היו לומר במקדש פתוף כל ברכה וברכה כדאמרינן במסכת תענית (דף מו:): בגבורתיך. כל מה שהגבורים עושין בשעת מלחמה הכל הוא בגבורתו של הקב"ה שנאמר ה' איש מלחמה ה' שמו (שמות טו): אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד שנאמר ויבא המלך דוד וישב לפני ה' כראמר רב חסדא בעזרת נשים הבא ומי בעזרת נשים והיכא איתמר דרב חסדא אהא דתניא דתניא היכן קורין בו בעזרה ראב"י אומר בהר הבית שנאמר ויקרא בו (ויתן) [את] לתן העופרת על פיה: לפני הרחוב אשר לפני שער המים ואמר רב חסדא בעזרת נשים ויברך עזרא את ה' האלהים הגדול מאי גדול אמר רב יוסף אמר רב חנינא שגדלו בשם המפורש אמר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם אמר ליה אביי לרב דימי דילמא שגידלו בשם המפורש א"ל אין אומרים שם המפורש בגבולים ולא והבתיב ויעמוד עזרא הסופר על מגדל עץ אשר עשו לדבר ואמר רב גידל שגדלו בשם המפורש הוראת שעה היתה בייא בייא היינו האי דאחרביה למקדשא וקלילה להיכליה וקטלינהו לכולהו צדיקי ואגלינהו לישראל מארעהון ועדיין מרקד בינן בלום יהבתיה לן אלא לקבולי ביה אגרא לא אידו בעינן ולא אגריה בעינן נפל לדו פיתקא מרקיעא דהוה כתב בה אמת אמר רב חנינא שמע מינה חותמו של הקב"ה אמת אותיבו בתעניתא תלתא יומי ותלתא לילואתא מסרוהו ניהלידהו נפק אתא כי גוריא דנורא מבית קדשי קדשים אמר להו נביא לישראל? היינו יצרא דעבודת כוכבים שנאמר ויאמר את הרשעה בהדי דתפסוה ליה אשתמט ביניתא ורמא קלא ואזל קליה ארבע מאה פרסי אמרו היכי נעביד דילמא חם ושלום מרחמי עליה מן שמיא אמר להו נביא שדיוהו בדודא דאגרא וחפיוהו לפומיה באגרא דאגרא משאב שאיב קלא שנאמר ויאמר את הרשעה וישלך אותה אל תוך האיפה וישלך את אבן העופרת אל פיה אמרו הואיל ועת רצון הוא נבעי רחמי איצדא דעבידה בעו רחמי ואמטר בידייהו אמר להו חזו דאי קטליתו ליה לההוא (ג) כליא עלמא חבשוהו תלתא יומי ובעו ביעתא בת יומא (ד) בבל ארץ ישראל ולא אשתכח אמרי היכי נעביד נקטליה כליא עלמא ניבעי רחמי אפלגא פלגא ברקיעא לא יהבי כחלינהו לעיניה ושבקוהו ואזלי דלא מיגרי ביה לאיניש בקריבתה במערבא מתנו הכי רב גידל אמר (ה) גדול שגדלו בשם המפורש ורב מתנא אמר (ו) האל הגדול הגבור והנורא והא דרב מתנא (ז) מטייא לדרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה אתא משה אמר האל הגדול הגבור והנורא אתא ירמיה ואמר נכרים מקרקרין בהיכלו איה נורואותיו לא אמר נורא אתא דניאל אמר נכרים משתעבדים בבניו איה גבורותיו לא אמר גבור אתו אינהו ואמרו אדרבה זו היא (ו) גבורת גבורתו שכובש את (ז) יצרו שנותן ארך אפים לרשעים ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקב"ה היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות ורבנן היכי עבדי הכי ועקרי תקנתא דתקין משה אמר רבי אלעזר מתוך שיודעין בהקב"ה שאמתי הוא לפיכך לא כיבו בו: וקורא אחרי מות ואך בעשור: ורמינהי מדלגין בבניא ואין מדלגין בתורה לא קשיא באן בבדי שיפסיק התורגמן כאן בבדי שלא יפסיק התורגמן והא עלה קתני מדלגין בבניא ואין מדלגין בתורה ועד כמה מדלג בבדי שלא יפסיק התורגמן הא בתורה כלל כלל לא אמר אביי לא קשיא כאן בענין אחד כאן בשני ענינין והתניא מדלגין בתורה בענין אחד ובבניא בשני ענינין כאן וכאן בבדי שלא יפסיק התורגמן ואין מדלגין מבניא לבניא ובבניא של שנים עשר מדלגין ובלבד

אין ישיבה בעזרה. פירשתי לעיל בפרק שני (דף סח.) גבי זקן יושב ממערבה:

ועד כמה הוא מדלג בכדי שלא יפסיק התורגמן. לפי שני לעניני למתורה קאי משום דקתני מדלגין בעזרה הכי קאי מפרש ועד כמה מותר לדלג בתורה כגון שגמר הפרשה ומתחיל בפרשה אחרת וכן בשמוטה ל"ל דתניא ממש מלא מיניה ופשיטא ליה דכולי הכי לא יקבל אלא בכדי שיפסיק התורגמן וה"ל למתני בכדי שיפסיק התורגמן ולא לשנויי

מסוף הספר לתחילתו. למפרע: וכל כך למה. למה ליה למיכתב מסוף הספר לתחילתו. מיבעי ליה לכדתניא: שלא להוציא לעז על ספר תורה. כלומר אומה קונה פרשה שלימה על פה יהו סבורים שספר תורה מסר אומה פרשה: מפני כבוד ציבור. שיהו מנמנין ודוממין לכך: ונייתי אחרינא. שיהא נגלל לפרשה שלישית: משום פגמו וכו'. שלא יתמהו מסר הוא: ברכה שאינה צריכה. שיהא נראין לחזור ולברך: כתיקנה. כמו שאנו מוסרין מתן תפלה: תנו רבנן שאר התפלה. המעויין במעמה כך היא רבה תפיסה מקשה מלפניך על עמך ישראל שנכנסים להומעו: להראות חזותו לרבים. להלות טיו של ספר תורה ותפארת בעליה שנכתב בעורם בעמה שנאמר (שמות לו) זה לי ואנוהו אלהי אבי[ם] לפניו במעות טוב שנה ספר תורה בעה בקלף יפה בדיו נאה בלבלר חומן ומערב יום הכפורים בהמוש שם: אין מעבירין על המצות. ומנו דמימא סתי שמי מעבירו הוא שמניח זו וטוקך לחומת זו: ומאי מצוה. יש בלמיינן יש בהן מנוה משום מרוב עם הדעת מלך: קמ"ל. דלאו מעבר הוא מאבר אחיו עסוק הוא: מרגני' שבעת בבשים. של מוסף הן במוסף הפקודים (במדבר כט): ופר השלה. שמי למוסף[ב] עם שאר של בין הערבים בעולה תמימים: גמ' היכי קאמר. רבי עקיבא דשיורית. ולא מירבי היה מימת עמיד ליה. והוה הדין שמי לחכיח לאקשוי מעמיד אלא היה מילתא נקט: אימורי חמאת. דמנן בחילוק פירקין[ג] נתנם במגש על שיקומיהם: לא משכחת לה. לאדר עומדת היום מאקמת לה מאקמת במאמיו אלא מילתא נקט דאקמת לה מאקמת לרבי אליעזר דשיורית. ולא מירבי היה שמעת עמיד ליה. והוה הדין שמי לחכיח לאקשוי מעמיד אלא היה מילתא נקט: אימורי חמאת. דמנן בחילוק פירקין[ג] נתנם במגש על שיקומיהם: לא משכחת לה. לאדר עומדת היום מ

ואחר כך שעיר הנעשה בחוץ ואח"כ אילו ואי"ו העם ואח"כ אימורי חטאת. פרש"י כולהו בטפילה שלישית ולפי שהיה לו לומר לעיל דתמיד נקדם לכולם ומתקנתא דמ"מ לאו מתקנתא היא ולא לגמ' קאי לה מתקנתא לפי שאין הסדר מפורש בה ולפרש"י בריתא ע"כ פליגא אתמיד דתמיד קמיה ליה לאקדומי עליה ולא מקדים ליה אלא לאחריה ואי"ו ואח"כ שעיר הנעשה בחוץ [א] שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפורים ואח"כ אילו ואיל העם ואח"כ אימורי חטאת. ואח"כ תמיד של בין הערבים מאי טעמא דרבי אלעזר עביד כדכתיב עביד ברישא דתורת כהנים והדר עביד דחומש הפקודים ורבי עקיבא כדקתני טעמא [ב] מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד אלמא מוספין עם תמיד של שחר עביד להו ורבי אליעזר האי מלבד חטאת הכפורים מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה [ג] על מה שזה מכפר זה מכפר רבי יהודה אומר משמו אחד קרב עם תמיד של שחר וששה עם תמיד של בין הערבים רבי אלעזר בר' שמעון אומר משמו ששה קרבין עם תמיד של שחר ואחד עם תמיד של בין הערבים מאי טעמייהו דרבנן תרי קראי כתיבי כתיב מלבד עולת הבקר וכתיב [ד] וציוה ועשה את עולתו [ה] הלכך עביד מנייהו הכא ומנייהו הכא במאי קא מיפלגי ר' יהודה סבר עביד חד כדכתיב מלבד עולת הבקר והדר עביד עבודת היום דילמא חולשא חליש כהן גדול ור' אלעזר בר' שמעון סבר כיון דאתחיל עביד ששה דילמא פשע דלגבי עבודת היום זריז הוא דכולי עלמא מיהת חד איל הוא כמאן כר' דתניא [ו] ר' אומר איל אחד האמור כאן הוא האמור בחומש הפקודים ר' אלעזר בר' שמעון אומר שני אילים הן אחד האמור כאן ואחד האמור בחומש הפקודים מאי טעמא דרבי דכתיב אחד ורבי אלעזר בר' שמעון [ז] מאי אחד מיוחד שבעדרו ורבי נפקא ליה ממבחר נדריך [ח] ורבי אלעזר ברבי שמעון חד בחובה וחד בנדבה וצריכי: קידש ידיו ורגליו: ת"ר [ט] ובא אהרן אל אהל מועד למה הוא בא להוציא את הכף ואת המחתה שכל

ואחר כך שעיר הנעשה בחוץ ואח"כ אילו ואי"ו העם ואח"כ אימורי חטאת. כל אלו בטפילה שלישית: ואחר כך תמיד של בין הערבים. בטפילה ממשיח. ולפי שהיה לו לומר לעיל דתמיד נקדם לכולם ומתקנתא דמ"מ לאו מתקנתא היא ולא לגמ' קאי לה מתקנתא לפי שאין הסדר מפורש בה ולפרש"י בריתא ע"כ פליגא אתמיד דתמיד קמיה ליה לאקדומי עליה ולא מקדים ליה אלא לאחריה ואי"ו ואח"כ שעיר הנעשה בחוץ שנאמר [א] שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפורים ואח"כ אילו ואיל העם ואח"כ אימורי חטאת ואח"כ תמיד של בין הערבים מאי טעמא דרבי אלעזר עביד כדכתיב עביד ברישא דתורת כהנים והדר עביד דחומש הפקודים ורבי עקיבא כדקתני טעמא [ב] מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד אלמא מוספין עם תמיד של שחר עביד להו ורבי אליעזר האי מלבד חטאת הכפורים מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה [ג] על מה שזה מכפר זה מכפר רבי יהודה אומר משמו אחד קרב עם תמיד של שחר וששה עם תמיד של בין הערבים רבי אלעזר בר' שמעון אומר משמו ששה קרבין עם תמיד של שחר ואחד עם תמיד של בין הערבים מאי טעמייהו דרבנן תרי קראי כתיבי כתיב מלבד עולת הבקר וכתיב [ד] וציוה ועשה את עולתו [ה] הלכך עביד מנייהו הכא ומנייהו הכא במאי קא מיפלגי ר' יהודה סבר עביד חד כדכתיב מלבד עולת הבקר והדר עביד עבודת היום דילמא חולשא חליש כהן גדול ור' אלעזר בר' שמעון סבר כיון דאתחיל עביד ששה דילמא פשע דלגבי עבודת היום זריז הוא דכולי עלמא מיהת חד איל הוא כמאן כר' דתניא [ו] ר' אומר איל אחד האמור כאן הוא האמור בחומש הפקודים ר' אלעזר בר' שמעון אומר שני אילים הן אחד האמור כאן ואחד האמור בחומש הפקודים מאי טעמא דרבי דכתיב אחד ורבי אלעזר בר' שמעון [ז] מאי אחד מיוחד שבעדרו ורבי נפקא ליה ממבחר נדריך [ח] ורבי אלעזר ברבי שמעון חד בחובה וחד בנדבה וצריכי: קידש ידיו ורגליו: ת"ר [ט] ובא אהרן אל אהל מועד למה הוא בא להוציא את הכף ואת המחתה שכל

עביד חד כדכתיב והדר עביד ששה דחומש הפקודים. ואם תאמר תמיד מפקיע מכפרה בתוך העשה ומעכב במקן כל הקרבנות כולן בנקב מזבחיך מלבד ואי משום דכתיב לכפר עליו עיקריה מהן בערב והן פר הטולה יהא בנקב והכתיב מלן בערב ויש לומר דקרא למלבד דגמרינן מיניה להקריב המוספין בנקב עיקר טעם הוא הלכך כל כמה שהוקל לעשות בנקב הן המוספין עצמן ומשום דכתיב מוספין לנקוב יכול יהו נהיה קלת הן המוספין להקריב בערב ויכיון דמשיירין הן הכבשים לערב לתמ' שמא ומתי מד

שכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר חוץ מפסוק זה מאי טעמא אמר רב חסדא גמירי [א] חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום ואי אמרת כסדרן כתיבי לא משכחת לה אלא שלש טבילות וששה קידושין מתקיף לה רבי זירא ודילמא מפסיק ליה בשעיר הנעשה בחוץ אמר אביי אמר קרא [א] ויצא ועשה את עולתו מיציאה ראשונה עביד אילו ואיל העם רבא אמר אמר קרא [ב] ופשט (א) את בגדי הבד שאין ת"ל [ג] אשר לבש כלום אדם פושט אלא מה שלובש אלא מה תלמוד לומר אשר לבש שלבש כבר מתקיף לה רבה בר רב שילא ואימא דמפסיק ליה בשעיר הנעשה בחוץ הכתיב ויצא ועשה וכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר והא קראי כתיבי [ג] ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה והדר [ד] ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת ואילו אנן תנן [ד] הרואה את כהן גדול כשהוא קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפין ואילו אמורי חטאת בתר הכי מקטיר להו אימא חוץ מפסוק זה ואילך ומאי חזית דמשבשת קראי שביש מתניתא[א] אמר אביי אמר קרא [ה] והמשלח [ו] והשורף מה משלח דמעיקרא אף שורף דמעיקרא אדרבה מה שורף דהשתא אף משלח דהשתא והמשלח דמעיקרא משמע רבא אמר אמר קרא [ז] יעמד חי [ה] עד מתי יהא זקוק לעמוד חי עד שעת כפרה ואימתי שעת כפרה בשעת מתן דמים ותו לא אתי משלח מצאו בשוק לכהן גדול אומר לו אישי כ"ג עשינו שליחותך מצאו בביתו אומר לו מחיה חיים עשינו שליחותו אמר רבה[ב] כי מיפטרי רבנן מהדדי בפומבדיתא אמרי הכי מחיה חיים יתן לך חיים ארוכים וטובים ומתוקנין [ח] אתהלך לפני ה' בארצות החיים אמר רב יהודה זה מקום שווקים [ט] כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך וכי יש שנים של חיים ויש שנים שאינן של חיים אמר רבי אלעזר אלו שנותיו של אדם המתהפכות עליו מרעה לטובה [י] אליכם אישים אקרא אמר רבי ברכיה אלו תלמידי חכמים שדומין לנשים ועושין גבורה כאנשים ואמר רבי ברכיה הרוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונם של תלמידי חכמים יין שנאמר אליכם אישים אקרא ואמר רבי ברכיה אם רואה אדם שתורה פוסקת מזרעו ישא בת תלמיד חכם שנאמר [כ] אם יזקין בארץ שרשו ובעפר ימות גזעו מריח

שכל הפרשה נאמרה על הסדר וכו'. ואי כסדרן כתיבי וכן הסדר שמוציאן בלבישה ראשונה ואין עבודה חיצונה של בגדי זהב מפסקת בין עבודת היום להוצאת כף ומחתה[ג] לא משכחת לה וכו' כבר פרשתיה בפרק אמר להם הממונה (לעיל דף לב.): **בשעיר הנעשה בחוץ.** דכתיב (במדבר כט) מלבד חטאת הכפורים והוא אינו כתוב כאן אבל אילו ואיל העם דווקא כתבינהו קרא אחר הוצאת כף ומחתה ולא איצטריך לן לשבש סדרא דקראי: **אמר קרא ויצא ועשה וגו'.** וזו יציאה ראשונה האמורה בפרשה הילכך על כרחך מקמי הוצאת כף ומחתה עביד להו בהפסקה שביניהם לעבודת היום: **אשר לבש כבר.** אלמא זו היא פשיטה שניה שמע מינה יש הפסקת חילוף בגדים בין עבודת היום להוצאת כף ומחתה. ורבא לא אתקפתיה דרבי זירא קאי אלא לפרושי טעמא דמתניתא דמשבשא קראי: **ה"ג[ד] קראי כתיבי וכו'.** ולא גרס תרי: **אינו רואה פר ושעיר הנשרפים.** אלמא שריפתן בעוד שכהן גדול לבוש בגדי בוץ היא: **ואילו אימורי חטאת.** לדברי הכל[ה] בתר הכי עביד להו (כשטובל[ס]) בטבילה שלישית עם אילו ואיל העם: **אימא חוץ מפסוק זה ואילך.** לא נכתבה על הסדר: **שביש מתניתא[ו].** ואימא שריפת הפר והשעיר אחר טבילה שלישית: **אמר קרא והמשלח את השעיר וגו'.** ובאותו לשון עצמו נאמר והשורף אותם דמשמעי בשריפת הפר ושעיר ושניהן כתובין אחר ואת חלב החטאת ועל כרחך שילוח השעיר מקמי הקטרת אימורים הוה דכתיב ושלח את השעיר במדבר והדר ואת חלב החטאת על כרחך והמשלח דכתיב בתריה כאדם שהפסיק הענין שהיה מדבר בו וחוזר ומקיימו ואומר ואותו שילוח שאמרתי לך למעלה המשלחו מטמא בגדים ובאותו לשון עצמו נאמר והשורף: **מה והמשלח.** אף על פי שנכתב אחר אימורי חטאת דמעיקרא הוא אף והשורף אף על פי שנכתב אחריהן מעיקרא הוא: **אדרבה מה שורף דהשתא.** שהרי נוי עיקר שריפתן אחר החטאת יוציא ושרפו: **אף המשלח דהשתא.** דווקא כתב אחר אימורין ושילוח שעיר האמור למעלה מהם הכי קאמר ונשא השעיר עליו את (ב) עונותם ושלחו המדברה[ז] כשיגיע זמן שילוחו: **והמשלח מעיקרא משמע.** כאדם שחוזר לענין שהפסיק בו וכמו שפירשתי ושילוח שעיר במקומו נכתב מדלא הדר וכתב אחר אימורין ושלח השעיר והמשלחו יכבס בגדיו: **רבא אמר.** לא מלית אמרת דשילוח שעיר לא במקומו נאמר דהא לא הזקיקו לעמוד שם אלא עד שעת כפרה והיא עבודת היום דמתן דמים: **אתי משלח.** ליום המחרת: **מצאו בשוק.** מכבדו לפני הבריות ואומר לו אישי כהן גדול וכו': **מחייה חיים.** הוא הקדוש ברוך הוא עשינו שליחותו: **מפטרי מהדדי.** שהיה אחד נוטל רשות מחבירו לשוב לביתו: **אתהלך וכו'.** איידי דאיירי בחיים מתוקנים נקט לה: **זה מקום שווקים.** שאדם מוצא לקנות מזונותיו ולפי שהיה דוד מטולטל[ס] נע ונד היה מתפלל על הדבר[ע]: **שמתהפכות עליו.** מי שהיה עני בילדותו ונעשה עשיר לעת זקנותו דומה לו כאילו עכשיו נעשה חי מתוך מיתה: **אליכם אישים אקרא.** בראש פרשת ושנות חיים הוא[י] להכי נקט ליה: **שדומין לנשים.** ענותנין ותשושי כח: **אישים.** לשון אשה מדלא כתיב אנשים: **(שנסך[כ]) יין וכו'.** אישים לשון קרבן אשה:

[ל] **נכנס** להקטיר קטורת של בין הערבים ולהטיב את הנרות. תימה הוא דלא קתני תמיד של בין הערבים ושמא יש לומר משום דכבר תנא ליה ברישא במילתיה דר"ע: **ולהטיב** את הנרות. הא דלא תנא להדליק את הנרות שהיתה בין הערבים אבל הטבה בצפרא הואי נ"ל דדילמא בימי שמעון הצדיק[ו] נשנית משנה זו וכן מתניתין דתמיד (דף לג.) דתנן מי שזכה בדישון המנורה נכנס ומצא שתי נרות מזרחיות דולקות מדשן את האחר ומניח את אלו זה היה כמו כן בימי שמעון הצדיק מצאן שכבו פי' משמת שמעון הצדיק מדשנו כו' ואם כן בימי שמעון הצדיק היו דולקין אותן שתי נרות מזרחיות עד הערב והיה צריך להטיב אותם ברישא ואחר כך היה עושה הדלקה ולהכי נקט ולהטיב את הנרות ולא קתני להדליק משום דהטבה היתה קודם כדפרישית: **לא** משכחת לה אלא ג' טבילות. לעיל פ' אמר להם הממונה (דף לב. ד"ה ואי) פירשתי:

רבינו חננאל

עבודת היום. ואחר עבודת היום השעיר הנעשה בחוץ שנאמר שעיר עזים אחד לחטאת מלבד חטאת הכפורים ללמד כי אחר שעיר שבפנים קרב מיד שעיר הנעשה בחוץ ואח"כ אילו ואיל העם שנאמר ויצא ועשה את עולתו וגו' ואח"כ אימורי חטאות ואח"כ תמיד של בין הערבים. ור' אלעזר אמר לך הני מילי דקרבי מוספין עם תמיד של שחר היכא דליכא עבודת היום אבל היכא דאיכא עבודת היום היא קדמה והאי מלבד חטאת הכפורים מיבעי ליה ללמד על מה שזה מכפר בדבר שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף כך זה מכפר ומפורש בתחלת שבועות: ר' יהודה אומר משמו כו'. פשוטה היא. איל אחד האמור כאן שנאמר ומאת [עדת] בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעולה הוא האמור בפרשת פינחס בענין ובעשור לחדש השביעי: **אמר רב חסדא** גמירי ה' טבילות וי' קידושין ואי כסדרן כלומר כמו שכתובה בעבודת היום. לא תמצא אלא שלשה טבילות. וזה פירושו טבילה לתמיד של שחר שהוא קודם (א) לעולה ואח"כ כתיב כשבא ללבוש בגדי לבן (כתיב) בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם וכתיב מפורש כל סדר עבודת היום. ובסוף עבודה כתיב ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדיו אשר לבש וגו' וכתיב בתריה ורחץ את בשרו במים במקום קדוש וגו' ויצא ועשה את עולתו וגו'. שלמו העבודות באלו שלש טבילות אלא היה עושה עבודת היום ומניח הכף והמחתה ויוצא טובל ועושה אילו ואיל העם כו' ואח"כ טובל עוד ונכנס ומוציא המחתה ויוצא וטובל ומשלים לפיכך אמר רב חסדא כל הפרשה נאמרה על הסדר אלא מובא אהרן אל אוהל מועד ואילך. **כשבא** המשלח אומר לכ"ג מחיה חיים עשינו שליחותנו. בפומבדיתא כי הוו מפטרי רבנן מהדדי אמרי הכי מחיה חיים יתן לך חיים ארוכים טובים ומתוקנים שנאמר כי ארך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך. ומה הן שנות חיים השנים המשתנין לו לאדם מרעה לטובה. אתהלך לפני ה' בארצות החיים זה מקום שווקים. אליכם אישים אקרא אלו ת"ח (שיושבין) [שדומין] כנשים ועושין גבורה כאנשים והרוצה להביא יין על המזבח ישקה ת"ח שנקראו אישים ואם ראה שהתורה פוסקת מזרעו ישא בת תלמיד חכם. שנאמר אם יזקין בארץ שרשו

חשק שלמה על ר"ח א) נ"ל דל"ל שהוא קודם לעבודת היום.

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לעיל יט. ל לא. זבחים יט:], ב) לעיל לב., ג) [לעיל סח:], ד) [לעיל מ: סה.], ה) לעיל ע סוף ע"א וריש ע"ב, ו) לעיל לט ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבא אמר אמר קרא ופשט. נ"ב אחר הוצאת כף ומחתה בבגדי לבן: (ב) רש"י ד"ה אף המשלח כו' ונשא השעיר עליו את כל עונותם ושלחו:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

א] צ"ל מתני' (מהרש"א): ב] [עיין בעי"ן ותמצא שינוי נוסחאות] (גליון): ג] הס"ד (באורות המים): ד] בכת"י נוסף והא: ס] הנוסח הישן "טובא" ומהרש"א מ"ז. "כשטובל" הוא תקון בדפוסים שאחרי מהרש"א: ו] צ"ל מתני' (דפו"י): ז] כת"י במדבר: ס] צ"ל מטולטל (באורות המים, וכן יש בכת"י): ע] ברש"י שבע"י נוסף ואומר בתפלה אתהלך לפני ה' וגו': י] [הרואה יראה שהפסוקים רחוקים זה מזה כי פרשת ושנות חיים כתיב במשלי ג' פסוק ב' ופרשת אליכם אישים אקרא כתיב שם ח' פסוק ד' ובכן מצוה לכהן דעת רש"י ועי' ח"א] (גליון), עי' שיח יצחק דש"ש שרש"י גרס בגמ' לעיל פסוק כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים (ט, יא) וזה בפרשה של אליכם אישים אקרא: כ] [צ"ל לנסך] (גליון) וברש"י דפו"י שינסך, וכן נוסח הגמרא בראשונים ובכת"י: ל] ד"ה נכנס וד"ה ולהטיב שייך למתניתין (גליון): מ] צ"ל המוספין (גליון): נ] צ"ל נע ונד (גליון):

תורה אור השלם

א) וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַמַּיִם בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ וְלָבַשׁ אֶת בְּגָדָיו וְיָצָא וְעָשָׂה אֶת עֹלָתוֹ וְאֶת עֹלַת הָעָם וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד הָעָם: [ויקרא טז, כד] ב) וּבָא אַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת בִּגְדֵי הַבָּד אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם: [ויקרא טז, כג] ג) וְאֵת חֵלֶב הַחַטָּאת יַקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה: [ויקרא טז, כה] ד) וְאֵת פַּר הַחַטָּאת וְאֵת שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר הוּבָא אֶת דָּמָם לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ יוֹצִיא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת עֹרֹתָם וְאֶת בְּשָׂרָם וְאֶת פִּרְשָׁם: [ויקרא טז, כז] ה) וְהַמְשַׁלֵּחַ אֶת הַשָּׂעִיר לַעֲזָאזֵל יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם וְאַחֲרֵי כֵן יָבוֹא אֶל הַמַּחֲנֶה: [ויקרא טז, כו] ו) וְהַשֹּׂרֵף אֹתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם וְאַחֲרֵי כֵן יָבוֹא אֶל הַמַּחֲנֶה: [ויקרא טז, כח] ז) וְהַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַעֲזָאזֵל יָעֳמַד חַי לִפְנֵי יְיָ לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה: [ויקרא טז, י] ח) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְיָ בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: [תהלים קטז, ט] ט) כִּי אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ: [משלי ג, ב] י) אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא וְקוֹלִי אֶל בְּנֵי אָדָם: [משלי ח, ד] כ) אִם יַזְקִין בָּאָרֶץ שָׁרְשׁוֹ וּבֶעָפָר יָמוּת גִּזְעוֹ: מֵרֵיחַ מַיִם יַפְרִחַ וְעָשָׂה קָצִיר כְּמוֹ נָטַע: [איוב יד, ח-ט]

תוספות ישנים דילמא מפסיק להו בשעיר הנעשה בחוץ. ואפילו לרבי אליעזר דאמר שכל המוספין היו עם תמיד של בין הערבים אחר עבודת היום יפסיקם בשעיר הפנימי[מ] לבד ויעשהו קודם הוצאת כף ומחתה והוא הדין נמי אחד מן המוספין ושעיר דנקט משום דר"ע שאומר שהיה מקריבו קודם אילו ואיל העם. ה"ר יוסף: **אמר קרא ויצא ועשה את עולתו וגו'.** וזו היא יציאה ראשונה של עבודת תוך שיציאה שכתובה שם כדי לשחוט שעיר הפנימי אין זו יציאה של עבודת תוך כי הכל צורך עבודת פנים: **כלום אדם פושט אלא מה שלובש כו'.** תימה דלעיל פרק אמר להם הממונה (דף לב.) איכא דדריש נמי ה' טבילות וי' קידושין כלום אדם פושט אלא מה שלובש אלא מקיש פשיטה ללבישה כו' וי"ל דהכא דריש מדכתיב אשר לבש ולעיל דריש מהיקשא. מ"ר. ועוד תימה לר"י דהא אמרינן לעיל פרק הממונה (דף לד:) בשחר היה לבוש פילוסין כו' ובערב היה לבוש כו' א"כ לאו היינו לבש כבר י"ל [דמ"מ] בגדי בד הן הלכך לא"ג דמקרא מפקינן לעיל שמוכין מכן: **והוא תרי קראי כתיבי ואת חלב החטאת וגו' ואת פר החטאת וגו'.** תימה בלאו הכי מיקשי ליה לשריפת פר ושעיר כתובה היא אחר אילו ואיל העם והיא היתה קודם כמו שפירשנו לעיל וי"ל כי משום הך קושיא אין צריך להגיה מפסוק זה ואילך שכל זה הוא בפסוק זה דובא אל אהל מועד ויצא ועשה את עולתו דסדר הוצאת כף ומחתה ואילו ואיל העם לא נאמר כסדר מתרי טעמי חדא דאילו ואיל העם מקמי כף ומחתה ועוד דשריפת פר ושעיר היתה לפניהם אבל אימורי חטאת ושריפת פר ושעיר תרי קראי אלפי נפשייהו. ה"ר יוסף: **אף שורף דמעיקרא.** ולכן מוקמינן ליה קודם אילו ואיל העם אחר שילוחו של שעיר מיד: **זה מקום שווקים.** שהיה מתפלל על עצמו שהיה כנעבד[נ] וגם על ישראל כשיגלו שימלאו ארץ מלאה כל טוב ויוכלו לעסוק בתורה:

ואימא עמרא. מדלמ פריך ומימת קנסת שגס הוס עולה גד כגד סיס מדקדק רבינו לפרים ז"ל דמה שמנו קורן קנסת הוס פשתן ומפור לתפור בו בגדי כמר ורבינו מיס כהן ז"ל דומס דסס דלמ פריך ומימת קנסת משום דבגדים כתיב וכל בגדים סמס שכשורה כמר ופשתים[ב] וסקשה ריב"ס סתיסם למנת דבי רבי ישמעאל מלמ דגבי ציצית דוקא ממויבים[ג] כל בגדים דמרבינן להו מדכתיב הכנף מין כנף ס"כ[ד] מלי פריך בריש פ"ק דיבמות (דף ז:) והא מנת דבי רבי ישמעאל ליתי ליה דרבא ומנא ליה הא מי משום דקתמר בפרק במה מדליקין (שבת דף מ:) אף כל כמר ופשתים ומקיק הסס דלינית מיעטיך ליתי למיעטיך אף כל כמר ופשתים לחיוי כלאים ותפ"ג דכלאים פהדיא כתיב נהו כמר ופשתים ניתי לחיעטיך אף כל כדי לאפוקי כמר ופשתים למלי דלמ יליע מכתי הסס דסשתא משמע דפקא עד מסקנא מלמ ע"כ הכא הוי פי' הגבד וכלו כמד הגבד ולהכי פריך ע"כ מנת דבי רבי ישמעאל ליתי ליה דרבא דסס לחיוי פשתים[ה] מלינית כל בגדים מיתורא דהכנף הס כן מלי הלי דקתמר ופרט בתמד מסס כמר ופשתים למדגמר ופשתים אף כל כמר ופשתים מדגמר מנעלים דהוי כמר ופשתים נגמר מלינית דכתיב הכנף מין כנף ומילי לאפי בגדים כמלי דלמ יליע מכתי הסס דקתמר ופרט בתמד מסס כמר ופשתים למדג

ב"ליל. גדול ומין גדול פעמים מעמיס[ב] ואין דנין ב"לי מתכשיט ב"לי. רמוזים קשוטו של מעיל הן: ארבעה דשיתא שיתא. מלמעה שם שם להם נאמר פ ושם ומאר מר לבניה שנאמר בהן שם מוטן כפול שנאמר: לא דינא ולא דיינא. אין ספק ומערער בדבר: וקצץ פתילים. פתילים מעמע תרין וכשקונך כל אחד לעשים הוה להו ד': רב אשי אמר. היינו טעמא דזכב ו' לא תפשר לכתפ פיה לעשות לומו בתוך המכלת וכמוך המרגמן מעמע שיערב ממנו עם כל מין ומין: ניעביד ארבעה. ממינין דתרי מני מוטן של זהב הוי להו ממינ' של זהב: חדקינהו. קשקש יפה ועל המעשת והמדיש לומר שיתנם במעשת בדומה: כתב לא יסורו. מלמה לין זין מהן וכמיב (שמות כה) והבתת מלמה הולכים ומיש בתוכן: מתפרקין ואינן נשמטים. ברמשיהם היו עשים והכמים רמשן אחד בדומה במעשת ובמלמעו היו דקין הלכך לא היו נתפקין במעשת מלמ מתפרקין והולכין לכמן ולכמן אבל לין נשמטין לעתה מהן לפי שהן עשים ברמשיהן: דרך גדילתן. הטלין למעלה והממחן למטה: שמעמידין את ציפויין. ליפוי חזהב מעמידין ע"י מקמרות. לשון אחר שלא התליש ולא נפל ליפויין: שמא תאמר. מקמגזו[ג] אבל סיבן שלא יסורו: ובטל סכויין. מה שמו קומין ונופין להן: שרד. לשון סרינ: למלמלה

כלילי תכלת וילוף תכלת מפרוכת מה להלן ששה אף כאן ששה ונילף משוליו ורמוניו מה להלן שמונה אף כאן שמונה דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מהכשיט כלי אדרבה דנין גופו מגופו ואין דנין גופו מעלמא היינו דאמרינן לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש עשרה ושתים עשרה אמות ואפוד עשרים ושמונה מנא לן דכתיב[א] ועשית חשן משפט מעשה חושב במעשה אפוד תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר ארבעה דשיתא שיתא עשרין וארבעה זהב ארבעה הא עשרין ותמניא ואימא זהב נמי ששה אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא[ב] וקצץ פתילים פתיל פתילים הרי כאן ד' רב אשי אמר אמר קרא[ג] לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן היכי נעביד נעביד ארבעה דתרי תרי הוו להו חמניא נעביד תרי דתרי תרי ותרי דתרי חד ועשית[ד] שיהיו כל עשיותיו שוות[ה] אמר רחבא אמר רב יהודה[ו] המקרע בגדי כהונה לוקה שנאמר[ז] לא יקרע מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודילמא הבי קאמר רחמנא נעביד ליה שפה כי היכי דלא ניקרע[ח] מי כתיב שלא יקרע (ואמר[ט]) ר' אלעזר[י] המזיח חושן מעל האפוד והמסיר בדי ארון לוקה שנאמר[יא] לא יזח[יב] ולא יסורו מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודילמא כי[יג] קאמר רחמנא חדקינהו העבדינהו שפיר כדי שלא יזח ולא יסורו מי כתיב שלא יזחו ושלא יסורו רבי יוסי בר' חנינא רמי כתיב[יד] במבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו וכתיב (ג) והובא את בדיו במבעות הא כיצד מתפרקין ואין נשמטין תניא נמי הכי במבעות הארון יהיו הבדים יכול לא יהיו זזין ממקומן ת"ל והובא את בדיו במבעות אי והובא את בדיו יכול יהיו נכנסין ויוצאין ת"ל במבעות הארון יהיו הבדים הא כיצד מתפרקין ואין נשמטין אמר רבי חמא ברבי חנינא[טו] מאי דכתיב[טז] עצי שטים עומדים שעומדים דרך גדילתן[יז] דבר אחר עומדים שמעמידין את ציפויין דא"א עומדים שמא תאמר אבד סברן ובטל סכויין ת"ל עומדים שעומדין לעולם ולעולמים[יח] (אמר[יט]) רבי חמא[כ] בר חנינא מאי דכתיב[כא] את[כב] בגדי השרד לשרת בקודש אלמלא

נעביד

ארבעה דתרי תרי הוו להו תמניא. ומם מממר מין הכי נמי נעביד זהב ממנית מנגן מרכבה ומו לא ים לומר פחילים כמיב מיעוט פחילים שים וכשנקן כל אחד הוו להו ד' ומי אמרת ממנית ס"ל מין לדבר קוף אימא מלף ומפקא מרומה לא מפקא והא דתרי תרי הוו להו תמניא. ומם מממר מין הכי נמי נעביד זהב ממנית מנגן מרכבה ומו לא ים לומר

ליקוטי רש"י
[נדפס בסוף המסכת]

רבינו חננאל
למעלה לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט. רבי שמואל בר נחמני אמר בגדים המשודדים אותן מתוך כליהן ג) ר"ל אמר מעשה מחט. איני והתניי בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה [מחט] אלא מעשה אורג. ומשני אבוי הא דאמר ר"ל לבית יד שלהן. דתניא בגדי כהונה בית יד שלהן נארגת בפני עצמה ונדבקת עם הבגד ומגעת עד פיסת היד: אמר רחבה א"ר יהודה ג' ארונות עשה בצלאל אמצעי של עץ ט' טפחים פנימי ח' ושאר מן הארון של עץ טפח מגולה עשה הזיצון עשרה להטיר טפח ממנו לכסות השפה הנותר מבפנים מגולה. ומי שאומר גבהו י"א טפחים קסבר יש בציבי טפח. וטפח להחזירו בפנים הרי י"א ומשהו לזה. א"ר יוחנן ג' יחידין הן של מזבח זכה אהרן תשלה כלומר לקח הכהונה. של שלחן זכה דוד ונשלו כלומר וכה לתלמוד. של ארון היא התורה כל הרוצה לעסוק בה יבא ויטול. והוא הגדול שנאמר בי מלכים ימלוכו ורוזנים יחוקקו צדק. כתיב זר וקרינן ויד. זכה ויד. לא זכה זר. ועשו ארון מיכן לת"ת שבני ציד מצוין לעשות מלאכות. מבית ומחרץ הצפון. כל ת"ח שאין תוכו כברו אינו ת"ח. ולא עוד אלא שקורי תעבה שנאמר אף כי בחצב תאלה איש שוחה כמים עולה. ואין מים אלא תורה. למה זה מחיך ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין. אוי להם לת"ח שעוסקין בתורה ואין בהן יראת שמים מכרע ר' יצחי חבל על דלית ליה דרתא ותרצא לדרתא עביד. כלומר הוא רע ואין לו חלק עם ת"ח. קריאתו רצה היא לך שיורע הדין ועשה חילופו. אמר רבא לרבנן לא תיתו תרתי גיתם. התורה נקראת סם. שנאמר וזאת התורה אשר שם משה. זכה נשפיה לו סם חיים. לא זכה סם המות. עדות ה' נאמנה נאמנה להעיד בלומדיה אם קיימה אם לאו. מעשה רקם אלו מעשה מחט. לפיכך פרצוף אחד מעשה חושב אלו מעשי אורג לפיכך שני פרצופות. כי אתא רב דימי אמר משדה מלחמה משמש בח' שנאמר ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו. לפי שבא בגדולה אחריו. אימא התניא יכול יהא בן [של] משוח מלחמה עומד תחתיו כדרך חשק שלמה על ד"ת ז) תולי ל"ל מאי היא ר"ל אמר אלו מעשה מחט.

חנחות וציונים
ג) [ע"ל אמר נקרא כ"א בע"ר] (גליון): ד) ראשונים וכתי' תוספות: ה) בראשונים וכתי' נוסף ב"ר: ו) כתי' ואמה: ז) "בתרייתא" נראה למחוק (רש"ש, וכן יש בכתי"): ח) ע"ל האורון (יעב"ץ): ט) כתי' שהשלחן הוא סימן עושר שלחן מלכים (וכן בר"ש"י שבע"י ובלי תיבת "סימן"), ועי' רש"י שמות כה, כד: י) ברש"י שבע"י נוסף עד עולם: כ) נדצ"ל לה (בארוח המים): ל) עיין רש"י: מ) [ע"ל מחבואות בחוץ תרונה] (גליון):

אלמלא בגדי כהונה לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט רבי שמואל בר נחמני אמר דבי ר"ש [ה] תנא בגדים שגודדין אותן בבריתן מבליהן ומשדדין מהן כלום מאי היא ריש לקיש אמר אלו מעשה מחט מיתיבי [ו] בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג שנאמר [ז] מעשה אורג אמר אביי לא נצרכה אלא לבית יד שלהם כדתניא [ח] בית יד של בגדי כהונה נארגת בפני עצמה ונדבקת עם הבגד [ט] ומגעת עד פיסת היד אמר רחבה אמר רב יהודה שלש ארונות עשה בצלאל אמצעי של עץ תשעה פנימי של זהב שמונה חיצון (י) עשרה ומשהו והתניא אחד עשר ומשהו לא קשיא הא כמ"ד יש בעביו טפח הא כמ"ד אין בעביו טפח [כ] ומאי משהו זיר א"ר יוחנן שלשה זירים הן של מזבח ושל ארון ושל שלחן של מזבח זכה אהרן ונטלו של שלחן זכה דוד ונטלו של ארון עדיין מונה הוא כל הרוצה ליקח יבא ויקח שמא תאמר פחות הוא ת"ל [ל] בי מלכים ימלוכו רבי יוחנן רמי כתיב זר וקרינן ויד זיר זכה נעשית לו זיר לא זכה [מ] זרה הימנו ר' יוחנן רמי [נ] כתיב [ס] ועשית לך ארון עץ וכתיב [ע] ועשו ארון עצי שטים [פ] מבאן לתלמיד חכם שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו [צ] מבית ומחוץ תצפנו אמר רבא [ק] כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם (אמר) אביי ואיתימא רבה בר עולא [ר] נקרא נתעב [ש] שנאמר [ת] אף כי נתעב ונאלח איש שותה כמים עולה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מאי דכתיב [א] למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין אוי להם לשונאיהן של תלמידי חכמים שעוסקין בתורה ואין בהן יראת שמים מכריז ר' יצחי חבל על דלית ליה דרתא ותרצא לדרתא עביד. כלומר הוא רע ואין לו חלק עם ת"ח. קריאתו רצה היא לך שיורע הדין ועשה חילופו. אמר רבא לרבנן לא תיתו תרתי גיתם. התורה נקראת סם. שנאמר וזאת התורה אשר שם משה. זכה נשפיה לו סם חיים. לא זכה סם המות. עדות ה' נאמנה נאמנה להעיד בלומדיה אם קיימה אם לאו. מעשה רקם אלו מעשה מחט. לפיכך פרצוף אחד מעשה חושב אלו מעשי אורג לפיכך שני פרצופות: באלו נשאלין באורים ותומים: כי אתא רב דימי אמר בגדים שכהן גדול משמש בהן משוח מלחמה משמש בהן שנאמר [ב] ובגדי הקודש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למי שבא בגדולה אחריו מתיב רב אדא בר אהבה ואמרי לה כדי [ד] יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו כדרך שבנו של כהן גדול משמש תחתיו לא זכה נעשית לו סם מיתה והיינו דאמר רבא [ג] דאומן לה סמא דחייא דלא אומן לה סמא דמותא אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן רמי כתיב [ד] פקודי ה' ישרים משמחי לב וכתיב [ה] אמרת ה' צרופה זכה משמרתו לא זכה צורפתו ריש לקיש אמר מגופיה דקרא נפקא זכה צורפתו לחיים לא זכה צורפתו למיתה [ו] יראת ה' טהורה עומדת לעד אמר רבי חנינא [ז] זה הלומד תורה בטהרה מאי היא [ח] נושא אשה ואחר כך לומד תורה [ט] עדות ה' נאמנה אמר רבי חייא בר אבא נאמנה היא להעיד בלומדיה [י] מעשה רוקם [כ] מעשה חושב אמר רבי אלעזר שרוקמין במקום שחושבין [ל] תנא משמיה דרבי נחמיה רוקם מעשה מחט לפיכך פרצוף אחד חושב מעשה אורג לפיכך שני פרצופות: באלו נשאלין באורים ותומים: כי אתא רב דימי אמר בגדים שכהן גדול משמש בהן משוח מלחמה משמש בהן שנאמר [מ] ובגדי הקודש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למי שבא בגדולה אחריו מתיב רב אדא בר אהבה ואמרי לה כדי [נ] יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו כדרך שבנו של כהן גדול משמש תחתיו

תוספות ישנים
אלא לבית יד שלהם. שלחני שהיתה יד נמנעת לצד מזרחן ולפיכך ממנו שלחן הסגד: הוא כמאן דאמר רש בעביו טפח. תלי תנא דתלמי אחד מצד אחד ואחד מצד אחר ואחד מצד אחר: לפיכך (לקמן דף ד:) וכמעט מסמלמעלה (דף נב.) וכמעט דומני לתרץ מעמא וכפרת טפח לפי רש"י דמסיק אפי' כ"ש מי שעה"פ ת"ל עשר ומקטו קבר לתן מעוני עטח בכל זאת עם דוחק מסתמל על עץ ומצוליים מני מיירי קטן מי מקטו ומלגה של עץ היה קרוב למעמח ומחמה לא היה מכסה מלא מחוה דמחילון על זאת שפמיני לא היה מחוה מלא מחוה והנלמח מומו מעמ היה מעני מכחול מלמעלה מלמטה מגל המיוחים של עץ ושל זאת היה דק ושני מוכל כל כך מלרון ופ"ק דק מחיב היה פמיני מוכל בשל עץ כי דק זאת מפני ומקטו קבר דעוים של מיחל בשל עץ היה מעמ הרי עשרה ומעמ במקום שפמים עם מני מכחול במחלה לרון מהכ מלמעלה מפמים עם מני מכחול במחלה הרי כמן מהד עשר ומחי מקטו זי מלרון"ש קלי ומחני הוי מפמים מומו מעמ מפני לית כאן מלי מלא מעמ ומקטו קבר דעוים של מיחל בשל עץ היה מעמ הרי עשרה ומעמ במקום ש

תלמוד לומר אשר יבא אל אהל מועד מי שראוי לבא אל אהל מועד. (ה) לכפר בקודש יוכפרו הכפורים עליו מי יומר לך מחמת מכמו שמעו יכיח מחמתו יכא זה שיעשו לשאר ימי השנה יהי

עין משפט
נר מצוה

לא א מיי׳ פ״י מהלכות
ממקדש הלכה ט״ז:
לב ב מיי׳ שם פ״ב הלכה
א ג מיי׳ פ״ג מהלכות
שמחת עשור הלכה ד ה
סמג לאוין סט ועשין נב
טוש״ע ס״ת סימן תרמ״ו
סעיף ג:
ב ד מיי׳ שם פ״ג הלכה ה
סמג עשין ס״ב טוש״ע שם סימן
תרג סעיף י:
ג ה מיי׳ שם הלכה ח וסמג
שם טוש״ע שם סימן
תרל״ד סעיף ג:
ד ז ח ט מיי׳ שם פ״ג
הלכה ט סמג לאוין שם
טוש״ע שם סימן תרג״ב
סעיף ו ט ושעיף ט:
ה י מיי׳ שם הלכה ג:
ו כ מיי׳ פ״ח מהלכות
שבועות הלכה ה:

רבינו חננאל

כיצד שואלין השואל פניו כלפי הנשאל והנשאל כלפי השכינה. השואל אומר האדרבף אחרי הגדוד הזה האשיגנו. והנשאל אומר לו כה אמר ה׳ עלה והצלח. ואין שואל בקול אלא כדרך שכתוב בחנה דק שפתיה נעות וקולה לא ישמע ואין שואלין על ב׳ דברים כאחד. ואם שאל אין מחזירין לו אלא הראשון בלבד שנאמר ויאמר דוד ה׳ אלהי ישראל שמוע שמע עבדך וגו׳. ואסיקנא דוד שאל שלא כסדר. וכיון שהרגיש חזר ושאל כסדר שנאמר ויאמר דוד היסגירו בעלי קעילה אותי ואת אנשי ביד שאול ויאמר ה׳ הסגירו. ואם ה

ואליבא דר' עקיבא דאמר. ממ' שטושת (דף יט:) מדם הנשנש שלא לאכול ממנו אוסר עצמו ככל שהוא דהיכי מצי שטושי שלא לאכול וכל כל שהוא ר' עקיבא ממיל ומכשיר פוטרים הלכך הא דקתני מייל מי כרבנן קשיא ליה מוקמינן ליה במפרש ומי כרבי עקיבא ליה מוקמינן ליה אפי' במפרש ממעון פוטר ר' שמעון לטעמיה דאמר כל שהוא נמי מוסבא ממיל הוא דאמר כל שהוא למכות ולא אמרו כזית אלא לענין קרבן ומי קשיא ליה לרבי לקים לפי' שיעור אמור מדרבנן היכי מוקי לה להא דתנן מייל נאוכל מני שיעור וכרי אף עליו מוסבא משום לאו דלא תאכלו (דמים ח): וכי תימא ביון דאית ליה היתר מן התורה. מין זה מוסבא ממיני וכי מסתבא עליה מיילא שטועה ומייל עלה: שבועת העדות. שמייב הכתוב עליה קרבן שטועה שנאמר (ויקרא ה) ונעלם קול אלה: והיינו דה למשוטי מאי. דלא תנן בממני נהדיא הא תנא ליה ריש עוקצין נאמנים ולא מסיחים ולא מגושים בקרובים ולא בפסולין: למשוטי מלך. דתנן התם (סנהדרין דף יח.) לא מעיד ולא מעידין לחומו: למשוטי משחק בקוביא. בעירבין דהוי גזלן מדרבנן ופסול לעדות: מדאורייתא מיחזא חזי. דלא הוי גזלן לאורייתא אלא שגזל מידו כמו וגזל את המתים מיד המלוה (ב"מ כג) כך מפרש נב"ק (דף עט:): אם לא יגיד. מצמע מי שהגדה שלו מועלת לצמל הדין? ומאי לא מהניא הגדה דידיה הוא ולא מקבלין לה מדרבנן: וכל היכא דשטש כרת לא תני אסור. דקשיא לך לעיל לאסור עסק כרת הוא: איבעית אימא כי קתני. מממיתין (ג) מצמרת משום רמילה וסיכה דליכא כרת תנא לאסור: שאר ביאורי. דלמו תורת כהנים ספר וידבר ומלה הדברים: שבתון. וגמי עינוי כתיב וכי היכי דשמעת מהמר בשבת? שמעת מינה מלאכות שלא לא מיחייב מלאכות שלא היו במשכן ומינה מלאכה גמורה ה"ל שבתון דגבי עינוי כתיב ביה מלאכה ומינה להוקיף על עינוי מכילה וסיכה קמ"ל: אין לי אלא שישנו בעונש ישנו באזהרה. גבי מלב קלי דעונשו ומזהרתו מסוכים זה לזה כל מלב שור וכשב ועז לא תשלבו הרי מזהרה וקמיך ליה כי כל לאוכל מלב מן הבהמה (ג) הרי שונא אין לי איכא מוזהר אלא על בשיעור שהוא עונש עליו כרת דגבי שונא לא כתיב כל מלב אלא לאוכל לכתיב כי כל לאוכל מלב: בוי. שהוא שפיר ואין ט כרת ומפי שיעור שחיטו בעונש מניין שהוא בזהרה: תלמוד לומר כל חלב. לא תאכלו הכא כתיב כל מלב כלומר לפילו כל שהוא: מתא

יערך מלמה מניח הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס והוה לן לאוקמי' קרא להזכר רק מאנדרוגינוס ומשני ממי מכאן טומטום ופרכת קמ"ל (דמגילה דף ז.) מניח זכור ולא טומטום ופריך מאטריך קרא למשוטי ספיקא יש לומר להתם פריך מאי דלא לימי דהיכי ניעביד לכמוך דילמא אתא וקא עביד עבירה מקדשים לא ליסמוך דילמא גברא הוא וקא מבטל ממיכה ומ"ג דמיכה לא מעכבא מכל מקום לא מייתי קרבן לכתחילה כדי לבטל ממיכה כדאמר בפרק האשה (דף עט.) גבי ס' שנתערבו עורות פסחים ומעלו יצלו בחמת מהן כולן פטורין מלעשות פסח אני משום דלא אפשר דלא[ד] מייתי ומתני במותר פסח משום דפסח לא בעי ממיכה ומותר פסח בעי ממיכה והא דאמר בפרק האשה (דף יא:[ה]) מייתי לה בפרק התם מקדש (קדושין דף נה.) בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר וכריס עולות ונקבות זכרי שלמים ומקריבין מותן פלא ממיכה לפי שאין מכירין בעלייהן אמר התם לכבר הוקדשו ואין להם תקנה בע"מ לא נקריבם פלא ממיכה ופסח מעורע דמייתי לפסח בפ' התערובות (זבחים דף עו:) וקא מבטל ממיכה[ו] למתן לאמר ממיכת פסח מעורע לאו לחוייתא מקוי גברא שאני ותם ואמאי והא רב דאמר בפ"ק דמסכת פסחים (דף יא.) כרבי יוסי דאמר לא בעינן ממיכה ומנא ליה דרבי יוסי הוא דאמר הכי דילמא כרבי יהודה דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף עב.) דאפילו בשעת הדחק

הא דרב אידי בר אבין דאמר כל לאתויי כוי. מפורש בכריתות פרק דם שחוטה בבהמה וכחיה כו'. בתחלתו ואסיקנא קסבר האי תנא כוי בריה בפ"ש הוא: ת"ר מענין את נפשותיכם יכול ישב בחמה ובצנה כדי שיצטער ת"ל כל מלאכה לא תעשו מלאכה ועינוי אמרתי לה מה מלאכה שחייבין עליה ממקום אחר ואיזהו זה פיגול ונותר כו'. עד אם נפשך לומר בערירות משתעי קרא. הרי הוא אומר והאבדתי את הנפש ההיא איזהו דבר שיש בו איבוד נפש הרי אומר זו אכילה ושתיה. דבי ר' ישמעאל תנא [נאמר] כאן תענו את נפשותיכם ונאמר ויענך וירעיבך. מה להלן עינוי ועבון אף כאן ביוה"כ עינוי ועבון כתיב ביוה"כ תענו את נפשותיכם וכתיב [תהלים לה] ועיניתי בצום נפשי ויפה כתיב וישפיה נח] למה צמנו ולא תראי. עניגו נפשנו ולא תדע. מיכן שהצום נקרא עינוי נפש: כותב המאכילך מן למען עבותך. פי' כיון שאינו ניתן לו המן אלא יום בתים אע"פ שצוה אוכל אכילתו עינוי הוא לו. ללמדך כל מי שאין לו מה בסלו לעולם אינו שבע באילו בציצי הוא וכן כל שאינו רואה מה שאוכל אינו שבע מיכן לסומים שאוכלין ואינן שבעים:

הגהות וציונים

ב) כ"ה בתו"כ, וע"ע קרבן אהרן. ותוס' לקמן עו ע"א ד"ה ובעשור גודסים כל [וכ"ה בר"ח], תוא הפוטק בבמדבר כט, ז וכ"ה בילקוט ובירושלמי (שיח יצחק): ג) הלשון מגומגם קצת הוה"ל לא ליתיב (תוספות יה"כ) ובאחד מהכת"י הגי' לא ניקו וציתוב: ג) [פי' לעבור עליו בשתים וקי"ל כרי"ת בריתות ישנו בכלל מלקות ארבעים עיין מכות יג:] (גליון) ועיין רש"ש: ד) [עי' הגי' בע"י] (גליון) שגודס כתיב המאכילך מן במדבר וכתי' ויענך וירעיבך רבי אמי וכו', וכ"ה בקצת כת"י ובילקוט, וגי' זו מחק רש"י בד"ה ה"ג המאכילך: ה) שייך לע"ז: ו) ברש"י שבעין יעקב מצודה: ז) כאן צ"ל הפסק הנקודה (דק"ס): ח) כת"י מחר. כע"י וכדואב למחר: ט) צ"ל לאוקמי (בארות המים): י) צ"ל בפרק (בארות המים): כ) גי' רש"א (גליון): ל) לחו"ל היינו חמשה כו' ולא כולה בלשון תענו אלא קמא לחודי וכו' אלא לא חש לדקדק וכו' ואומר ר' כי אין צורך לפירושו דמתענו קמא נפקי כלהו ובכהנ"ג וכו' כצ"ל ועי' ש"י (גליון):

תוספות ישנים

קסבר בריה בפני עצמה היא. לו הוי כמו טיטל לר' יוסי גם' לחומו ואת כגו (דף ס.) לכוי בריה בפני עצמה כמאיס כו' לחטאת כריה לחטאת בפרק לחומו (דף פה:) ובמאמות פרק האשה (דף פב:): מרבה את הפיגולין וחנותרות כו'. פי' ר"י יוסף לכל מאכל שיש בו איבוד נפשות מענו את נפשותיכם ריבה לפ"ז (דף פו.) כל מאכל שיש בו איבוד נפשות כגון בשר מת וקלמר כגון בשר מת וקלמר כגון פיגול ונותר ומה שהוא בחוץ לזמנו ובמקום שאינו ראוי לאכילה מקרי מת ולא מקרי פיגול ונותר אלא כשנשחט בזמנו ובמקום שראוי לאכילה ומחשב לאכילה אבל בשר שנפסל בלינה ובטומאה אע"פ שנאכל בזמנו ובמקום שראוי לאכילה אינו מת ולא מקרי פיגול ונותר ומה שהוא בחוץ לזמנו ובמקום שראוי לאכילה מקרי פיגול ונותר ומה שנפסל בלינה ובטומאה אע"פ שנאכל בזמנו ובמקום שראוי לאכילה אינו

עינו בבוסו. לומר שכרות: כל העולם דומה עליו במישור. ממון ממרים דומה לו תימר: ישיחנה לאחרים. שמא ישימוהו עלה: (ו) דאגה. פחד שדואג על הפסד שוב לבר פן ישמאו: יורד עמו לחייו. כלל לבר שהוא יכול להקטינו ולהפקידו הוא יורד: עריות. לנשקו להם כמדבר ודגה לגון מעמיס כמו וילגו לרוב (בראשית מח): ומחתה פיה. מקנחת פיה של מטה כמו כשאני יושב בחשך ומקנח פי (איוב יז:): לא פרצי בהו. לא היו פרוצים בעריות במלכים: הגך דאסירין. מותן שהיו נאסרים בנבי נח כגון הך דלמעלן בסנהדרין (דף ס:) ערוה ש"ב של ישראל ממימין עליה בן נח מוזהר עליה והן נכו על הטופסות: הללו לא מעמו. שהן קטן לעוברות ומיקום כלאמרינן בפרקי (ג) משל אומר למה הדבר דומה לנח מבלי בגל מפני המיטוך: והוא בורע גד לבן אמר רבי אבי. זרע הגד מינו לבן מבל עגול הוא וכשי קלמר קלח והוא עגול כזרע גד ולבן כמרגלית: בגידא. גרעין של פלינדלי: שדומה לזרע פשתן.

עינו בבוסו (ו) עריות כולן דומות עליו כמישור וחד אמר כל הנותן עינו בבוסו כל העולם כולו דומה עליו כמישור (ז) דאגה בלב איש ישחנה רבי אמי ורבי אסי חד אמר ישחנה מדעתו וחד אמר ישיחנה לאחרים (ח) ונחש עפר לחמו ר' אמי ורבי אסי חד אמר אפילו אוכל כל מעדני עולם טועם בהם טעם עפר וחד אמר אפילו אוכל כל מעדני עולם אין דעתו מיושבת עליו עד שיאכל עפר תניא אמר רבי יוסי בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם מקניט את חבירו יורד עמו לחייו אבל הקב"ה אינו כן קלל את הנחש עולה לגג מזונותיו עמו יורד למטה מזונותיו עמו קלל את כנען אוכל מה שרבו אוכל ושותה מה שרבו שותה קלל את האשה הכל רציץ אחריה קלל את האדמה הכל ניזונין הימנה (ט) זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם רב ושמואל חד אמר דגים וחד אמר עריות מאן דאמר דגים דכתיב נאכל ומאן דאמר עריות דכתיב חנם ולמאן דאמר עריות הא כתיב נאכל (י) לישנא מעליא נקט דכתיב (כ) אבלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און ולמאן דאמר דגים מאי חנם דהוו מייתין להו מהפקידא (ל) דאמר מר כשהיו ישראל שואבין מים הקב"ה מזמין להם בתוך המים (מ) דגים קטנים בכדיהן בשלמא למאן דאמר דגים אבל עריות לא פריצי בהו היינו דכתב (נ) גן נעול אחותי כלה [גו'] אלא למ"ד עריות מאי מעין חתום מהנך דאסירין לא פריצי בהו בשלמא למאן דאמר עריות היינו דכתיב (ס) וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו (ע) על עסקי משפחותיו שנאסרו להם לשכב אצלם (פ) אלא למאן דאמר דגים מאי בוכה למשפחותיו הא והא הואי (צ) את הקשואים ואת האבטיחים רבי אמי ורבי אסי חד אמר טעם כל המינין טעמן במן טעם חמשת המינין הללו לא טעמו בו וחד אמר טעם כל המינין טעמו ומשמן והללו טעמן ולא ממשן (ק) והמן(ר) (ומעמו) כזרע גד לבן (וטעמו) אמר ר' אסי עגול כגידא ולבן כמרגלית (תניא נמי הכי (ש)) גד שדומה לזרע פשתן בגבעולין אחרים אומרים (ת) גד שדומה להגדה שמושכת לבו של אדם כמים תניא איזך גד שמגיד להם לישראל אי בן תשעה לראשון ואי בן שבעה לאחרון לבן שמלבין עוונותיהן של ישראל תניא ר' יוסי אומר כשם שהגביא היה מגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין כך המן מגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין כיצד שנים שבאו לפני משה זה אומר עבדי גנבת וזה אומר אתה מכרתו לי אמר להם משה (ט) לבוקר משפט למחר אם נמצא עומרו בבית רבו ראשון בידוע שזה גנבו אם נמצא עומרו בבית רבו שני בידוע שזה מכרו לו וכן איש ואשה שבאו לפני משה לדין זה אומר היא סרחה עלי והיא אומרת הוא סרח עלי אמר להם משה (ג) לבקר משפט למחר אם נמצא עומרה בבית בעלה בידוע שהיא סרחה עליו נמצא עומרה בבית אביה בידוע שהוא סרח עליה כתיב (ר) וברדת הטל על המחנה לילה [יורד המן עליו] וכתיב (ש) ויצא העם ולקטו וכתיב (ת) שטו העם ולקטו הא כיצד צדיקים יורד על פתח בתיהם בינונים יצאו ולקטו רשעים שטו ולקטו כתיב (א) לחם וכתיב (ב) עוגות וכתיב (ג) ומחנו הא כיצד צדיקים לחם בינונים עוגות רשעים טרחנו בריחים (ד) או דכו במדוכה א"ר יהודה אמר רב ואיתימא ר' חמא בר' חנינא מלמד שירד להם לישראל עם המן תכשיטי נשים דבר שנידוך במדוכה (ה) ובשלו בפרור א"ר חמא מלמד שירד להם לישראל עם המן ציקי קדירה (ו) והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר מאי בבקר בבקר א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מדבר שירד להם בבקר בבקר מלמד שירדו להם לישראל אבנים טובות ומרגליות עם המן (ז) (ח) והנשיאים הביאו את אבני השהם תנא נשיאים ממש וכן הוא אומר (ט) נשיאים ורוח וגשם אין (י) והיה טעמו כטעם לשד השמן א"ר אבהו (יא) מה שד זה תינוק טועם בה כמה טעמים אף המן כל זמן שישראל אוכלין אותו מוצאין בו כמה טעמים א"ד לשד ממש מה שד זה מתהפך לכמה גוונין אף המן מתהפך לכמה טעמים (יב) ויאמר משה בתת ה' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבקר לשבוע תנא משמיה דר' יהושע בן קרחה בשר ששאלו שלא כהוגן ניתן להם שלא כהוגן(יג) לחם

אשר נאכל במצרים חנם רב ושמואל חד אמר דגים וחד אמר עריות מאן דאמר דגים דכתיב נאכל ומאן דאמר עריות דכתיב חנם ולמאן דאמר עריות הא כתיב נאכל (י) לישנא מעליא נקט דכתיב (כ) אבלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און ולמאן דאמר דגים מאי חנם דהוו מייתין להו מהפקידא (ל) דאמר מר כשהיו ישראל שואבין מים הקב"ה מזמין להם בתוך המים (מ) דגים קטנים בכדיהן בשלמא למאן דאמר דגים אבל עריות לא פריצי בהו היינו דכתב (נ) גן נעול אחותי כלה [גו'] אלא למ"ד עריות מאי מעין חתום מהנך דאסירין לא פריצי בהו בשלמא למאן דאמר עריות היינו דכתיב (ס) וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו (ע) על עסקי משפחותיו שנאסרו להם לשכב אצלם (פ) אלא למאן דאמר דגים מאי בוכה למשפחותיו הא והא הואי (צ) את הקשואים ואת האבטיחים רבי אמי ורבי אסי חד אמר טעם כל המינין טעמו במן טעם חמשת המינין הללו לא טעמו בו וחד אמר טעם כל המינין טעמו ומשמן והללו טעמן ולא ממשן (ק) והמן(ר) (ומעמו) כזרע גד לבן (וטעמו) אמר ר' אסי עגול כגידא ולבן כמרגלית (תניא נמי הכי (ש)) גד שדומה לזרע פשתן בגבעולין אחרים אומרים (ת) גד שדומה להגדה שמושכת לבו של אדם כמים תניא איזך גד שמגיד להם לישראל אי בן תשעה לראשון ואי בן שבעה לאחרון לבן שמלבין עוונותיהן של ישראל תניא ר' יוסי אומר כשם שהגביא היה מגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין כך המן מגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין כיצד שנים שבאו לפני משה זה אומר עבדי גנבת וזה אומר אתה מכרתו לי אמר להם משה (ג) לבוקר משפט למחר אם נמצא עומרו בבית רבו ראשון בידוע שזה גנבו אם נמצא עומרו בבית רבו שני בידוע שזה מכרו לו וכן איש ואשה שבאו לפני משה לדין זה אומר היא סרחה עלי והיא אומרת הוא סרח עלי אמר להם משה (ג) לבקר משפט למחר אם נמצא עומרה בבית בעלה בידוע שהיא סרחה עליו נמצא עומרה בבית אביה בידוע שהוא סרח עליה כתיב (ר) וברדת הטל על המחנה לילה [יורד המן עליו] וכתיב (ש) ויצא העם ולקטו וכתיב (ת) שטו העם ולקטו הא כיצד צדיקים יורד על פתח בתיהם בינונים יצאו ולקטו רשעים שטו ולקטו כתיב (א) לחם וכתיב (ב) עוגות וכתיב (ג) ומחנו הא כיצד צדיקים לחם בינונים עוגות רשעים טרחנו בריחים (ד) או דכו במדוכה א"ר יהודה אמר רב ואיתימא ר' חמא בר' חנינא מלמד שירד להם לישראל עם המן תכשיטי נשים דבר שנידוך במדוכה (ה) ובשלו בפרור א"ר חמא מלמד שירד להם לישראל עם המן ציקי קדירה (ו) והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר מאי בבקר בבקר א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מדבר שירד להם בבקר בבקר מלמד שירדו להם לישראל אבנים טובות ומרגליות עם המן (ז) (ח) והנשיאים הביאו את אבני השהם תנא נשיאים ממש וכן הוא אומר (ט) נשיאים ורוח וגשם אין (י) והיה טעמו כטעם לשד השמן א"ר אבהו (יא) מה שד זה תינוק טועם בה כמה טעמים אף המן כל זמן שישראל אוכלין אותו מוצאין בו כמה טעמים א"ד לשד ממש מה שד זה מתהפך לכמה גוונין אף המן מתהפך לכמה טעמים (יב) ויאמר משה בתת ה' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבקר לשבוע תנא משמיה דר' יהושע בן קרחה בשר ששאלו שלא כהוגן ניתן להם שלא כהוגן(יג) לחם

הגהות הב"ח

(ו) גמרא עינו בבוסו כל העריות כולן דומות: (ב) שם מ"ל משם דיבו לנקר מקפנו וכן לקמן: (ג) שם אמר לפי משם דיבו לנקר מקפנו לאמר (פי משל עומרה וכר שהוא קלם עליו) מ"ש וכ"ל ק"ל אם משל עומרה בשם ביתו שהוא סרחה עליו: (ד) שם אמים טוחות ומרגליות עם המן שנאמר וכשמיים שמיו: (ה) שם כמעשה שמיו: לפי שאמן אמר ר' אבהו אל תקרא לשד אלא שד מה שד זה מתהפך לכמה גוונים אף המן מתהפך לכמה טעמים איבא למאי לשד זה דד מה דד זה תינוק טועם בו וכו' מולאף פי כמה טעמים ויאמר משה אמת מי כ"ל ומל מימא לכמה גוונין ר"ג נלאה דס"ל למלמודא מל דבמיא לפי אמרב שמתפפכת שלמ"ל שפם מתפפכין פעמים מגשם פעמים נשים פעמים רומות כר לפ"מ מלמי עליו למוליך קלי אלא אף אמרים שפם מקלים כרומים במקום זה ומי קלי שפם מתפפכין לכמה גוונין ר"ג נלאה (ו) ד"ה אם ן מעשה כי ומם במלא טועם אמת לאמון כי מיוע אמן שבעה לאחרון הוא פס"ד ומ"ש ל"ק לשיות ד"ה שמלמן וכו' למקום פס"ד ומאי ל"ק כן מ"ד היא סרחה עלי. והרורוחני כתובתה פס"ד ומ"ש מ"ש הוא קרא עלי וכר:

ליקוטי רש"י

דאגה בלב איש ישחנה. יקפנו מלעמו: ישיחנה לאחרים. [מסוטה מב:]. אשר נאכל במצרים חנם. ל"א במצרים נותנים להם דגים חנם ואלו כבר נאמר ואת לא יתן להם (שמות ה') אם אין אתה יכול לתת נותנין להם חנם ואתו אומר חנם מתנת חנם מן המצות (קפיר) (במדבר יא, ה). לישנא מעליא נקט. לשון נכמים לומר לשון נא ונקי. שמלוה ולוה נקי מהעלה שנקפר בלשון נקיות [פסוקים ג:]. כמו כי אם הלהם אשר הוא אוכל (בראשית לג:) [שהנדרים עה:]. אבלה ומחתה פיה. כופה פיה למעוט כלכתיב ומחר יתמה הלשלמ ומה ואפך על פניה. אבל"ה. לשון נקיות דבר הכמוש [משלי ל, כ]. גן נעול. על שם נעימות מוח ישראל שאין פרוצות בעריות [שיר השירים ד, יב]. בוכה למשפחותיו. משפחות משפחות נלקפים ומוכיס לפרקם מרגיתמן בגלי. וכשמיו אמרו למקפוחיו על עסקי משפחות על עריות הלקרוס להם [במדבר יא, ה]. על עסקי משפחותיו. שנאסרו להם קרובות [שבת קלן]. את הקשואים ואת האבטיחים. אמר רבי שמעון מפני מה המן משתנה לכל דבר תון מלבו מפני שהן קשים למעיות אומרים לפשה לפ מלכול שוב ומפל מפני מה שלנלן כי כלמיתה נפקרי [במדבר יא, ה]. כזרע גד לבן. עשב שמתו מלינדל"ש ורש שלו עגול ומיו לבן והמן היה לבן ומיו מתלל כזרע גד שלא לעגל הפגול כזרע גד היה והוא לבן [שמות טז, לא]. שמו. לפי שיש שלא לשון נימול לשקנל"ש נלא עמל. בשרור. קלים [במדבר יא, ח]. נשיאים ורוח וגשם אין. לשאר יהיה מהולה שוב כשהמים מתקררים בעשב והרוח מנשבת ומנשב ומנשב ומנשב

יא א מי׳ פ״ט מהלכות שמיטה ויובל הל׳ ד והל׳ ט סמ״ל מימן ג:

לחם ששאלו כהוגן. שמי מפסר להיות בגלל לחמו[ב]: ניתן להם כהוגן. כמקר שיש שהוא להכיעו: בשר שאלו שלא כהוגן. ממוך כרס מגלמה[ג] שהרי מקנה רב היה להם[ד]: (ז) שלא כהוגן. ילך לחם עם מציכה שעה שמינה רלויה למקן חומה עד שעת הסעודה: בעין יממא. כמור המטקה: וקבע להם זמן סעודה. מקבל ומענה: שירד להם דבר שטעון שחיטה. ומלמד שהשליו לבר שטעון שחיטה היה: ובחבת כאשר צויתיך. ולא מינו כמורה ליוד הזמינה היקן מכקן חמה למד שנמקרו לו הלכות שחיטה על פה: משחיחין. השליו היה עסוי לפניהן על הארץ משמיעין ליטריט״ן בלעז: לחם יפה למחוכים וזמן לזקנים ודבש למיעוקים.[ה] כתיב זמן כמעם לבד המזון ומין זה לזון זומן בלא לזון שמן לפיכך טעמו נקוד למעלה ומ״ם שלו נקוד פתח קטן ולפי שהוא קוף פסוק נהפך המ״ן לינקד בקמץ גדול: בפילוים. קולים בלעז פלמרי: ומותבינן ליה בתורא. כך מנהגם (ה) ללות שפודיסם בחמור: ותפח. מרוב שומנו הוא נחפח ועשה עב: לחם ששאלו כהוגן ניתן להם כהוגן מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בלילה והאמר אביי[ו] האי מאן דאית ליה סעודתא לא לאכלי אלא ביממא כעין יממא קא אמרינן אמר רב אחא בר יעקב[ז] בתחלה היו ישראל דומין כתרנגולים שמנקרין באשפה עד שבא משה וקבע להם זמן סעודה[ח] הבשר עודנו בין שיניהם וכתיב[ט] עד חדש ימים הא כיצד בינונים לאלתר ימים[י] וישטחו אמר ריש לקיש אל תקרי וישטחו אלא וישחטו מלמד שנתחייבו שונאיהן של ישראל שחיטה[כ] שטוח תנא משמיה דרבי יהושע בן קרחה אל תיקרי שטוח אלא שחוט מלמד שירד להם לישראל עם המן[ל] דבר שטעון שחיטה אמר רבי[מ] וכי מכאן אתה למד והלא כבר נאמר[נ] ויימטר עליהם כעפר שאר וכחול (הים[ס]) עוף כנף[ע] ותניא[פ] רבי אומר[צ] וזבחת כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה על הושט ועל הקנה על רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה אלא מה תלמוד לומר שטוח מלמד שירד להם משטיחין משטיחין כתיב[ק] לחם וכתיב[ר] שמן וכתיב[ש] דבש אמר רבי יוסי ברבי חנינא לנערים לחם לזקנים שמן לתינוקות דבש כתיב שליו וקרינן סליו אמר רבי חנינא צדיקים אוכלין אותו בשלוה רשעים אוכלין אותו בדוחק ודומה להן בסילוין א״ר חנן בר רבא ד׳ מיני סליו הן ואלו הן שיכלי וקיבלי[ת] ופסיוני ושליו מעליא דכולהו שיכלי גריעא דכולהו שליו והוי כציפורתא[א] ומותבינן ליה בתנורא ותפח והוה מלי תנורא ומסקינן ליה אתליסר ריפי ואחרונה אינה נאבלת אלא ע״י תערובת רב יהודה משתכח ליה בי דני רב חסדא משתכח ליה בי ציבי רבא מייתי ליה אריסיה כל יומא[ב] יומא חד לא אייתי אמר מאי האי סליק לאיגרא שמעיה לינוקא דקאמר[ג] שמעתי ותרגז במזני אמר שמע מניה נח נפשיה דרב חסדא[ד] ובדיל רבה אכיל תלמידא כתיב[ה] ותעל שכבת הטל וכתיב[ו] וברדת הטל[ז] אמר רבי יוסי ברבי חנינא טל למעלה ומל מלמטה ודומה כמו שמונה בקופסא[ח] דק מחוספס אמר ר״ל דבר שנימות על פיסת היד רבי יוחנן אמר דבר שנבלע במאתים וארבעים ושמונה אברים מחוספס טובא הוי אמר רב נחמן בר יצחק[ט] מחוספס כתיב תנו רבנן[י] לחם אבירים אכל איש לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו דברי ר״ע וכשנאמרו דברים לפני רבי ישמעאל אמר להם צאו ואמרו לו לעקיבא עקיבא מעית וכי מלאכי השרת אוכלין לחם והלא כבר נאמר[יא] לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי אלא מה אני מקיים אבירים לחם שנבלע במאתים וארבעים ושמונה אברים אלא מה אני מקיים אבירים באבירים. אבל המלאכים אינן אוכלין כלל: ואפילו דברים שתגרי האומות מוכרין להן ואוכלין אותן היה אומר אף דברים שתגרי אומות העולם מוכרין להן מן מפיגן אלא מה אני מקיים לאחר שסרחו אמר הקב״ה אני אמרתי יהיו במלאכי השרת עבשיו אני מטריח אותם שלש פרסאות דכתיב[כ] ויחנו על הירדן מבית השימות עד אבל השטים ואמר רבה בר בר חנה[כא] לדידי חזי לי ההוא אתרא והויא תלתא פרסי ותנא כשנפנין אין נפנין לא לפניהן ולא לצדדיהן אלא לאחוריהן[כב] ועתה נפשנו יבשה אין כל אמרו עתיד מן זה[ג] שתיפח במעיהם כלום ואינו מוציא[כג] וכשנאמרו דברים לפני ר׳ ישמעאל אמר להם אל תקרי אבירים אלא איברים דבר שנבלע במאתים וארבעים ושמונה איברים אלא מה אני מקיים ויתר תהיה לך על אזניך בדברים שבאין להם ממדינת הים דבר אחר לחם אבירים אכל איש

הַדּוּא וְכָל הַלַּיְלָה וְכָל יוֹם הַמַּחֲרָת וַיַּאַסְפוּ אֶת הַשָּׂלְו הַמַּמְעִיט אָסַף עֲשָׂרֶה חֲמֹרִים וַיַּשְׁטְחוּ לָהֶם שָׁטוֹחַ סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה: [במדבר יא, לב] ד) וַיִּכְתֹּב עֲלֵיהֶם כָּעֵדֶר אֶשֶׁר יִכְרֹוֹת עֹפֶר בְּגָבּוֹ: [תהלים עח, מ] ה) כִּי יִדְחֵק מִקְּוֹם הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִכְחֹר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנֶךָ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתֶךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ: [דברים יב, כא] ו) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם וְיָצָא הָעָם וְלָקְטוּ דְבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנַסֶּנּוּ הֲיֵלֵךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא: [שמות טז, ד] ז) שְׁמוּ הָעָם וְלָקְטוּ וְחָבְטוּ בָרֵחַיִם אוֹ דָכוּ בַּמְּדֹכָה וּבִשְּׁלוּ בַּפָּרוּר וַעֲשׂוּ אֹתוֹ עֻגוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לְשַׁד הַשָּׁמֶן: [במדבר יא, ח] ח) וַתִּקְרְאוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת שְׁמוֹ מָן וְהוּא כְּזֶרַע גַּד לָבָן וְטַעְמוֹ כְּצַפִּיחִת בִּדְבָשׁ: [שמות טז, לא] ט) שַׁמֵּנְתָּ עָבִיתָ וְכָחַשְׁתָּ וְתִרְזֵנָּ בְּמֹנִי לְקוֹל צְלָלוֹ צָלֵלְוּ שַׁחֲתֵי יְבוּא רָקֵב בְּעֲצָמַי וְתַחְתַּי אָרְגָז אֲשֶׁר אָנִיחַ לְיוֹם צָרָה לַעֲלוֹת לָעָם יְגוּדֵנוּ: [חבקוק ג, טז] י) וַתַּעַל שִׁכְבַת הַטָּל וְהִנֵּה עַל פְּנֵי הַמִּדְבָּר דַּק מְחֻסְפָּס דַּק כַּכְּפֹר עַל הָאָרֶץ: [שמות טז, יד] כ) וּבְרֶדֶת הַטַּל עַל הַמַּחֲנֶה לָיְלָה יֵרֵד הַמָּן עָלָיו: [במדבר יא, ט] ל) לֶחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ צֵדָה שָׁלַח לָהֶם לָשֹׂבַע: [תהלים עח, כה] מ) וְאֶתְנַפַּל לִפְנֵי יְיָ כָּרִאשֹׁנָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי עַל כָּל חַטֹּאתֵכֶם אֲשֶׁר חֲטָאתֶם לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ לְהַכְעִיסוֹ: [דברים ט, יח] נ) וְיָד תִּהְיֶה לְךָ מְרִיחַ לְמַחֲנֶה וְיָצָאתָ שָׁמָּה חוּץ: וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אֲזֵנֶךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְחָפַרְתָּה בָהּ וְשַׁבְתָּ וְכִסִּיתָ אֶת צֵאָתֶךָ: [דברים כג, יג-יג] ס) וַיַּחֲנוּ עַל הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיְשִׁמֹת עַד אָבֵל הַשִּׁטִּים בְּעַרְבֹת מוֹאָב: [במדבר לג, מט] ע) וַעֲתָה נַפְשֵׁנוּ יְבֵשָׁה אֵין כֹּל בִּלְתִּי אֶל הַמָּן עֵינֵינוּ: [במדבר יא, ו]

תוספות ישנים מ״סד שנצטווה משה על השחיטה על כר. תקשה ר״ח לפרסים דהכא משמע דם שחיטה לא בעי כיסוי דלעיל דמי ושלו נמרא בפוף פרק שלישי מזיל (קף נט.) פליגי התם ר׳ יוחנן וריש לקיש במדבר נמו נמרינ מי היה מלכלה למשה מפני מי כדי לפכפו בחלות וקשה בחמור מה ממי מדיר את בחו נמו בחדיר עד שיבוקרו אחי שיבוקרו דמי רבי מר ומקשה ר״ל כדי לפכפו בחלות לית קמיפלגי ר׳ וריון ולשה ליה כדי כדי לפכפו בחלות לית שיבוקרו לית מפני לשוף בו מפוכרו אלא מפני שהוא מפוכר ומפני שהוא לשוף בו מפוכרו לשוף מן הפוכרו ועוד מירן דשמה היה קטר דלא קשלי כהן מלוקה שמו מפני שהוא לשוף בו מפוכרו לשוף מן הפוכרו אח דברים שתגרי אומות העולם מוכרין להן מן מפיגן בר. ולית ליה להלי הנא דלמרינן לעיל בריש מכילתין (קף ד׳) ויכפרו הענן שמא ימים כדי למלך לחילה ומחים מחוך מעיו לשומו כמלאכי השרת מי לא היה נריך לכך עד שמעשו מנן:

הגהות והגירסאות ב) בכמה ראשונים וכת״י נוסף אמר רב חסדא: ג) נראה דל״ג ״עם המן״ (גבורת ארי ועוד, וכן ליתא בכמה ראשונים וכת״י): ד) יש להוסיף תיבת יהבי (יפה צינים. אבל בכמה כת״י גורסים כלפנינו, ובסמוך יש ל״ג ״רבי יומי״ וכ״כ [גליון]): ה) [ציל ״דחייכו דאמרי אינשי בדי״] ו) [בקרא הוא קודם ויחד ובע״י ובילקוט ליתא] (גליון): ז) יש להוסיף ירד חמן עליו (כ״כ רש״י ורש״ש שבת״י: ח) רש״י שבע״י עליו: ט) [ציל ומופלא] הסמוך לאיש דרבנן וכיון בר׳ (גליון):

הגהות הב״ח (ב) גמ׳ גריעא דכולהו שליו וסיל כיסומפא ומלחו ליה ומחסין לה בחנוכ׳ ומפא ורבי עד דמלי חנוכ׳ ומסקין ליה ומחבינן ליה סמלוכר לימי ובתרייתא דבולהו מינה נחלנה אלא פרימיה: (ג) שם מיימי ליה בריסיה כל יומא מאנמא יומא חד לא מיימי ליה אמר מלי הלי: (ג) שם שחפה שחפה בעמיסה ריהנהנם לנוס יש יולד אלמה: (ד) רש״י ד״ה כאשר כר׳ היה לסם הס״ד ומ״כ מס״ד ניתן להם אלא כהוגן: (ה) ד״ה ומחסין כר׳ מנהגם לחת שפודיסם: (ו) ד״ה כמיב כר׳ נלמה על פני המדבר המן דק:

הגהות הגר״א

[א] גמרא (ובשאמרו כר׳ עד סמדינת הים) מלינ:

גליון הש״ס

גמ׳ מחספס כתיב. כעין זה לעיל לח ע״ב ומנגילה עו ע״ב שמח כה ע״ב סוכה ט ע״ב יומח סה ע״ב סוטיח ד ע״ח:

תוספות אור חשלם

א) הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם פֶּרֶם יִכָּרֵת וְאַף יְיָ חָרָה בָּעָם וַיַּךְ יְיָ בָּעָם מַכָּה רַבָּה מְאֹד: [במדבר יא, לג]

ב) עַד חֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאַפֵּכֶם וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא יַעַן כִּי מְאַסְתֶּם אֶת יְיָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וַתִּבְכּוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לָמָּה זֶּה יָצָאנוּ מִמִּצְרָיִם: [במדבר יא, כ]

ג) וְגַם הָעָם כָּל הַיּוֹם

זה יהושע שרוד לו מן בגנד כל ישראל כתיב הבא [א] איש וכתיב התם [ב] קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו ואימא משה דכתיב [ג] והאיש משה ענו מאד דנין איש מאיש ואין דנין איש מהאיש שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שיש לו בן אחד פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה עמד ופסק מזונותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום אף ישראל מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים דבר אחר שהיו אוכלין אותו כשהוא חם דבר אחר מפני משאוי הדרך [ד] וכבר היה רבי טרפון ורבי ישמעאל [ה] וזקנים יושבין ועוסקין בפרשת המן והיה רבי אלעזר המודעי יושב ביניהן נענה רבי אלעזר המודעי ואמר מן שיורד להן לישראל היה גבוה ששים אמה אמר לו רבי טרפון מודעי עד מתי אתה מגבב [ו] דברים ומביא עלינו אמר לו רבי מקרא אני דורש [ז] חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים [ח] וכי אי זה מדה מרובה מדת פורענות הוי אומר מדה טובה [ט] ממדת פורענות במדת פורענות הוא אומר [י] וארובות השמים נפתחו במדה טובה הוא אומר [כ] ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכול ודגן שמים נתן למו [ל] כמה ארובות יש ברלת ארבע ארבע הרי כאן שמונה ונמצא מן שירד להם לישראל גבוה ששים אמה תניא [מ] איסי בן יהודה אומר מן שירד להם לישראל היה מתגבר ועולה עד שרואין אותו כל מלכי מזרח ומערב שנאמר [נ] תערוך לפני שלחן נגד צוררי [וגו' כוסי רויה [ס]] אמר אביי ש"מ כמא דדוד לעלמא דאתי מאתן ועשרין ותד לונא מחזיק שנא' כוסי רויה רויה בגימטריא הכי הוי הא לא דמיא התם בארבעין יומין הכא חדא שעתא התם לכ"ע הכא לישראל לחודיה ונפיש להו טפי [ע] ר' אלעזר המודעי פתיחה פתיחה גמר: אסור באכילה: הני חמשה ענויין בגנד מי אמר רב חסדא בגנד ה' ענויין שבתורה [פ] ובעשור [צ] ואך בעשור [ק] שבת שבתון [ר] ושבת שבתון [ש] והיתה לכם הני חמשה הוו ואנן שיתא תנן [ת] שתיה בכלל אכילה היא דאמר ריש לקיש מנין [א] לשתיה שהיא בכלל אכילה שנאמר [ב] ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך תירוש חמרא הוא וקרי ליה ואכלת ממאי ודילמא דאכלה על ידי אניגרון דאמר רבה בר שמואל [ג] אניגרון מיא דסילקא אכסיגרון מיא דכולהו שלקי אלא אמר רב יעקב מהכא [ד] ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן ביין [ה] ובשכר שכר [ו] שתיה הוא וקרייה רחמנא ואכלת ממאי ודילמא הבא נמי דאכלה על ידי אניגרון שכר כתב מידי דמשכר ודילמא דבילה קעילית [ז] דתניא [ח] אכל דבילה קעילית ושתה דבש וחלב ונבלם למקדש [ט] חייב

מתי אתה מגבב דברים ומביא עלינו. מאן לך: חמש עשרה אמה מלמעלה. אם תאמר מלמעלה למה לי פירש רבי מה מצינו חמש עשרה אמה וכו' תיבה היכי מגיא. היאך עלתה למעלה הסירס מגיא על כרחך מלמעלה דקרא מן השמים [ט] הוא והכי קאמר על ידי גשמים גברו ט"ו אמה ומן המחוז יכלו אמה למעלה הנקעות והשפלות על שמשו [ט] למעלה הסירס מרובה. רצה על מצרתה מלה טובה מרובה על הרעה ממש מאות כה שממלה טובה נאמר (שם לד) טוב מסך לאלפים וכמדת פורענות הוא אומר על עלמים [ט] לף כאן מדת הטוב של ירושלים הכן רצתה על ירושלים המגל: במדת פורענות הוא אומר וארובות השמים. לף ירד מגל מגל דרך שמי מרוטה: ובמדה טובה הוא אומר ד"ת שמים פתח. ומנל כמה מרוחק ים מגוכן ללמ מרגע הרי לך ללמות ס' מרוטה ומהרי שממי מרוחק טוילו ג'שמים גוהה ט"ו אמה ס' מרוחק טוילו מן שמים למות מהרי אהרי ממרת מלה טובה מרובה על של פורענות וכ"ש שלימה ממועטת הימנה: הא לא דמיא. תלר' אלעזר המודעי קאי: פתיחה פתיחה גמר. מה פתיחה האמורה בארובות המגל ט"ו לך ארובות לף פתיחה האמורה בלמות המן ט"ו אמה לכל ד' מרוחק: ובעשור. לומנם הפקודים ולך בעשור לשור לו כשב שנת שנמן וגו' כגולנו כתיב תענו ועניתם: אניגרון. מין מלכל שנומנין בו יין וכלמה מקומות שמו במוקפ"ז [ס] מיגרון ומכסיגרון שנומנין בו יין ושמן: מיא דסילקא. מיס שנלקו בהן תרדין: דבולהו שלקי. של שלר מיני ירקי: מידי דמשכר. ולין שכרות דרך חמלה: קעילית. שם מקום: חייב

בן יהודה אומר מן שירד להם לישראל היה מתגבר ועולה עד שרואין אותו כל מלכי מזרח ומערב שנאמר [נ] תערוך לפני שלחן נגד צוררי [וגו' כוסי רויה [ס]] אמר אביי ש"מ כמא דדוד לעלמא דאתי מאתן ועשרין ותד לונא מחזיק שנא' כוסי רויה רויה בגימטריא הכי הוי הא לא דמיא התם בארבעין יומין הכא חדא שעתא התם לכ"ע הכא לישראל לחודיה ונפיש להו טפי [ע] ר' אלעזר המודעי פתיחה פתיחה גמר: אסור באכילה: הני חמשה ענויין בגנד מי אמר רב חסדא בגנד ה' ענויין שבתורה [פ] ובעשור [צ] ואך בעשור [ק] שבת שבתון [ר] ושבת שבתון [ש] והיתה לכם הני חמשה הוו ואנן שיתא תנן [ת] שתיה בכלל אכילה היא דאמר ריש לקיש מנין [א] לשתיה שהיא בכלל אכילה שנאמר [ב] ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך תירוש חמרא הוא וקרי ליה ואכלת ממאי ודילמא דאכלה על ידי אניגרון דאמר רבה בר שמואל [ג] אניגרון מיא דסילקא אכסיגרון מיא דכולהו שלקי אלא אמר רב יעקב מהכא [ד] ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן ביין [ה] ובשכר שכר [ו] שתיה הוא וקרייה רחמנא ואכלת ממאי ודילמא הבא נמי דאכלה על ידי אניגרון שכר כתב מידי דמשכר ודילמא דבילה קעילית [ז] דתניא [ח] אכל דבילה קעילית ושתה דבש וחלב ונבנם למקדש [ט] חייב

מגוד חמשה. ואסיקנא דשתיה בכלל אכילה היא שנאמר כל נפש מכם לא תאכל דם. וחוב מדכתיב ותתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן ובין ובשכר הנו את שתיה וקא קרי ליה ואכלת בר' עד אמר רבא חמרא ורחמי קפקין. אכילה ושתיה מנ"ל דאיקרי ענוי שנא' עניתך בצום נפשי. רחיצה וסיכה מנ"ל דאיקרי ענוי שנאמר לחם תמרוזת לא אכלתי ושבור ויין לא בא אל פי ומוך לא סכתי וגו'. וכתיב מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות וגו'. ודייק רב אשי מדכתיב ומוך לא סכתי כין סיכה בין סיכת סום שהיא רחיצה בין סיכת שמן אחור זה ואחד זה לא סכתי.

משנה שלמה על ר"ח ט) סיום קלל דהאמה לכם למוקת עולם כעשור כשהיו למחיב כפי סמני סום וגיקפא רפיס הפ סמפוחדים מכל סגיבאקפאס שנמצאו בהן.

ליקומי רש"י

קח לך. קחנו מדברים אחרים ואמרתי אחרים נמי אל מקום. לך. לף שמדוק לך לף זה לפף מכלי. אשר רוח בו. כלומר שלמת שיוכל להנוך כנגד רומו אל כל אחד ואחד [במדבר יב, ג]. מגוא. קני ומי לשון הנוף [ב"מ פו:]. [פוטי דויוק]. לשון שוטה [ותהלים נב, ח]. בגימטריא. דכתיב הלמתין נבון גימטריא נבון [דכתיב הכי] שד"ך כל ס"ת ס"ג כתיבים (שם פו) לע קמי פ"ם ס"ג סהיה מנין [סוכה דף נה:] נפ"ט ס"ם וכן לפי מנין הסומיות כגון קמס גיהות שלשה יום [מיל ה, ו] מקומות יהיה יהי"ה גימטריא שלשה הוו [סוכה כה:]. דיילמא דאכלה על ידי אניגרון. שהוא מין מאכל מלאוגא המוסמפת דכתיב שפיה כמיגרון ומכסיגרון ומליהן פלפלין שמוקיות ונגילין לתת לתוכן מין מלאוגא המוסמפת דלמחי לו מרוחת יין למוך מיגרון ומכסיגרון [שבועות כג.]. מין מאכל הוא ושומיס לתוכו שמן ושני שמשה כשהם מקומות. דאמר רבה בר שמואל. לף לתת הכא לגף לפרושי לן מלי ליהו [ברכות לה:]. מיא דסילקא. מאכל של מרלין. מיא דכולהו שלקי. שלוקות של ירק [שבועות שם]. כל מיני לף שלוק [ברכות לה:]. מידי דמשכר. כלומר לכן שכרות. דיילמא דבילה קעילית. ומכל לפף לפי מין קפי לגף דמלה קעילים קמני מתכרת קעילית על שם מקומה [שבועות שם]. דתניא אכל דבילה קעילית. הגלילה בלחומו מקום ומתכרת כיין. ושתה דבש. מ"ר מלמד שהיו מס ושכח [בכורות מה:].

הני חמשה ענויין כנגד מי. מימה לי להכא קאמר קממה דהכא ס"ם דממה הויין ומממן פרק קממה דהכא ס"ם ומאן מימא מנן ר"ל דהא לקאמר הכא הני ס' ענויין כנגד מי לאו קממה דהכא ס"ם ד' יום שנאמר ויהושע את כל מ' יום שנאמר ויהושע את קול העם ברעה למדנו שלא היה עמהם ושם היה יורד לו מן כנגד כל ישראל: עד קאמר לה לגף מילתיה דרב ממדף היה הכל וכי מפי גוונא מיכא מתי אתה מגבב דברים ומביא עלינו.

מאן לך: חמש עשרה אמה מלמעלה. אם תאמר מלמעלה למה לי פירש רבי מה מצינו חמש עשרה אמה וכו' תיבה היכי מגיא. היאך עלתה למעלה הסירס מגיא על כרחך מלמעלה דקרא מן השמים [ט] הוא והכי קאמר על ידי גשמים גברו ט"ו אמה ומן המחוז יכלו אמה למעלה הנקעות והשפלות על שמשו [ט] למעלה הסירס מרובה. רצה על מצרתה מלה טובה מרובה על הרעה ממש מאות כה שממלה טובה נאמר (שם לד) טוב מסך לאלפים וכמדת פורענות הוא אומר על עלמים [ט] לף כאן מדת הטוב של ירושלים הכן רצתה על ירושלים המגל: במדת פורענות הוא אומר וארובות השמים. לף ירד מגל מגל דרך שמי מרוטה: ובמדה טובה הוא אומר ד"ת שמים פתח. ומנל כמה מרוחק ים מגוכן ללמ מרגע הרי לך ללמות ס' מרוטה ומהרי שממי מרוחק טוילו ג'שמים גוהה ט"ו אמה ס' מרוחק טוילו מן שמים למות מהרי אהרי ממרת מלה טובה מרובה על של פורענות וכ"ש שלימה ממועטת הימנה: הא לא דמיא. תלר' אלעזר המודעי קאי: פתיחה פתיחה גמר. מה פתיחה האמורה בארובות המגל ט"ו לך ארובות לף פתיחה האמורה בלמות המן ט"ו אמה לכל ד' מרוחק: ובעשור. לומנם הפקודים ולך בעשור לשור לו כשב שנת שנמן וגו' כגולנו כתיב תענו ועניתם: אניגרון. מין מלכל שנומנין בו יין וכלמה מקומות שמו במוקפ"ז [ס] מיגרון ומכסיגרון שנומנין בו יין ושמן: מיא דסילקא. מיס שנלקו בהן תרדין: דבולהו שלקי. של שלר מיני ירקי: מידי דמשכר. ולין שכרות דרך חמלה: קעילית. שם מקום:

הגהות הב"ח

(ב) גמ' ועוד מימה מיכי קגיב גלא מעיקרא כתיב נגקעו כל מעיונות: (ג) שם הוי למימר מהא מוקה מרובה ממחת פוטעות: (ד) שם ובגמ שמים נתן למו ותבא כמה מרוטת: (ה) שם ופפים לה מפי אלא ר"ת ממוחעי: (ו) שם שכר (ז) ריין שמים הוה וקי"ת: (ח) ר"ש"י ד"ה זה יהושע ומי לל סר האלהים והממין:

רבינו חננאל

תנא כשהן נפנין לא נפנין לא [לפניהם ולא] לאחוריהן אלא לצדיהן: ולמה לא היה המן יורד להן פעם אחת בשנה. ואסיקנא מפני שיהו מכוונים לבם לאביהם שבשמים בכל יום. שפי' שהיה לו כמה בנים היה דואג ואמר אם לא ירד המן למחר הרי אני ובני מתים ברעב. תמצא תמיד מכוין לבו לשמים. ד"א מפני משתי הרוך. במבול כתיב וארובות השמים נפתחו. וכתיב חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים. וגמירי דארבע ארובות שיצאו בהן ארובות הדלה. ותנא כמה ארובות יש בדלת ארבע וכתיב במן ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכול נמצא בבי' אורובתה ט"ו אמה על כל אורובה ד' אמה וחצי. ובבי' דלתות ח' אורובה על כל אורובה ד' וחצי. נמצא גובהו של מן ששים אמה. ואסיקנא ר' אלעזר בג"ש גמר החם כתיב וארובות השמים נפתחו והכא כתיב ודלתי שמים פתח. מה פתיחה דהתם ד' אמות ומחצה על כל אורובה. אף פתיחה דהכא ד' אמות ומחצה על כל אורובה. תניא איסי בר יהודה אומר מן שהיה יורד לישראל היה מתגבר ועולה עד שרואין אותו מלכי מזרח ומערב. שנאמר תערוך לפני שלחן נגד צוררי וגו' ת"ש אביי מהא דאיסי דאמר המן היה מתגבר ועולה כחשבון הערוך כדי שיראו אותו הכל. כמא דדוד לעלמא דאתי שיעורו כחשבון דויה ר"א לוג. יחה"ב אסור באכילה ובשתיה ובהיחצה ובסיכה ובנעילה הסנדל ובתשמיש המטה. אוקימנא לאכילה ושתיה חדא. הני ד' הא חמשה כנגד ענויין שבתורה. חד ב) בעשור ד' שבת שבתון אך בעשור ד' שבת שבתון. ה' שבת שבתון. בהני כולהו כתיב ענוי חמשה יב א מיי פ"ו מהלכות מעשה מקדש הל' ג:

תוספות ישנים

דנין איש מאיש. וכמ"ש [ב] מצה מהם המלטים מן דין גלא מפקן קממה: מאתן ועשרין וחד דיוקא. שאין מדה קטנה שממלא כמלוי מגודל דכתיב [ג] ולוג שמן: איה נפש להו מפי. שאין נוטה יותר מששים אמה שהרי מחנה ישראל ג' פרסאות [ד] ומתי יום יש ממ"ש שעות ואין ממחק"ם שעות שוה בכל השנה שלו ממחת ט"ו אמה לכי מרוחק ל"ב מגוד אמה כמו נפל לכל אחת מן השעות ממהלך ג' פרסאות הוי ט' מחנות שהשנה מהלך ט' פרסאות [ה] וכל יום ויום יש מהלך י' פרסאות [ו] חסי יותר מק' אמה לפי מהנה שהיו מהלכין זה. הני חמשה שיניין בנגד מי בר. נעיל ממנה פיכא [ז] שאם מהרכון וכן מנאמה ממי מהלעיל [ח] ממחך לשלמה שהם והכל פקוק לשנתן שהם והכל כמי כנגד מי ממנה מן המוהב: להם עיקר מן המוהב: ממיא

תורה אור השלם

א) לָחֶם אֲבִירִים אָכַל אִישׁ צֵידָה שָׁלַח לָהֶם לָשֹׂבַע: [תהלים עח, כה]

א) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ וְסָמַכְתָּ אֶת יָדְךָ עָלָיו: [במדבר כז, יח]

ב) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָיו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: [במדבר יב, ג]

ג) חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִלְמַעְלָה נִגְבְּרוּ הַמָּיִם וַיְכַסּוּ הָרִים אֲשֶׁר תַּחַת כָּל הַשָּׁמָיִם: [בראשית ז, כ] ד) בְּשָׁנַת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנוֹת תְּהוֹם רַבָּה וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ: [בראשית ז, יא] ה) וַיְהִי שְׁחָרִים מְשָׁעֵל וְקֶלְטִי שְׁמֵי הַשָּׁמָיִם תֵּרָפֶינָה: [תהלים עח, כג - כה] ו) תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי כּוֹסִי רְוָיָה: [תהלים כג, ה] ז) וְנַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ: [במדבר כט, ז] ח) אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה לַיְיָ: [ויקרא כג, כז] ט) שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הוּא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם: [ויקרא כג, לב] י) שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הִיא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם: [ויקרא טז, לא] כ) וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָכֶם: [ויקרא טז, כט] ל) וְאָבַלְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים: [דברים יד, כג] מ) וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׁם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ: [דברים יד, כו]

חגהות וציונים ס) "ורבי ישמעאל" ליתא בראשונים וברוב הכת"י ובמכילתא: ל) [לקושש קש (שמות ה יב) תרגום לגבבא גיגל. ערוך] (גליון): ג) [בע"י ליג לה ועי' בילקוט] (גליון): ד) "ותביאה" ליתא בילקו"ש ובקצת כת"י. ומכולה חדא בריימא היא במכילתא (ר"ש): ה) ס"א (גליון) ועי' הג"ר שמחה מרעסר: ו) בקצת כת"י נוסף ושבד, וכ"ה בשבועות. ע"ש בגליון: ז) נ"א החדרים (גליון) ועי' הג"ר שמחה מרעסר: ח) ברש"י שבע"י וכת"י שהושוו: ט) יש להוסיף שבת שבתון (שיח יצחק ועוד) וכעין גירסת הרי"ף והרא"ש: כ) ציל פירשתי:

עו: יום הכפורים פרק שמיני יומא

גמ' שכר שכר מנויר. ומסו מתמר לרבי יהודה דלמא ילוף גזירה שוה מבמיתה פרק תמרו לו (כריתות דף יג:) מנלן ליה דסמיה בכלל תלוה יש לומר מסברא דלתמרינן בפ"ג (דף כב:) מיבעיא ליממ קרא לתעיד ליממ מבכרת כלתמרי מינטי מם ומטעוס מידי ומזלי ומכלי ושמו ס"ע נרמס לי ניה דלגבי מיתת מקדש לא ילוף שכר שכר מנזיר לחייב לפי' בשר מעכרין הכא גבי מעבר שני סוס ילוף גזירה שוה דסמס טעמא דכי מיכס דלא ילוף מסוס שמוני יש נגמי היו ליכסן שכור לפיסס דלפיכו לפי מלך בשר וסס מן עושין כן כ"ש לפי מלך מלכי המלכים הקב"ה[ד] וכיון דטעמא מ"ס הוס מה לי יין מה לי שאר משכרין אבל בעלמא מוהה דגמרינן מנזיר מדע דסמ הכא מילוף דמ"ל אבל דלילה קשיליס ונכנס למקדש מיד דליכו למיגמר מיניה דכתיב כי יהוה אלהיך מתקדש בקרבך לא יראה אליך ערות דבר ושב מאחריך (דברים כג טו) ומפרש ר' יוחנן מלמד שהקב"ה מתקדש בקרבן ומתפלל עליהן שלא יראה אדם ערות דבר ושב מאחריו ומשני ר' יוחנן מקדש מעלה גמרינן מקדש מטה לא גמרינן מינה למעלה להם טוי לדפרי' והא לא שיך בעלמא[ה] ומה תמר להסמת מתקיון הכא דלילה קשיליס אין נקמת בכתב מעבר ובפרק בכל מערבין (פירוסן דף ס:) לא מצמע הכי דלרשיון אין לרמוס שלוקמין אין אבל קנקנו בכתב מלמד שלוקמין ממנו אפילו נתמא[ו] דחיטי דכייתא לא אכל ומנא לן דחשיב בעיניו דכתיב[ז] ויאמר אלי אל תירא דניאל כי־מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך ואני באתי בדבריך (כי חמודות אתה) אשכחן סיכה רחיצה מנא לן אמר רב זוטרא ברבי טוביה[ח] אמר קרא[ט] ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו ואימא כשתיה דומיא דשמן מה שמן מאבראי אף מים מאבראי והא תנא אופבא קא נסיב לה דתנן[י] מנין לסיכה שהיא כשתיה ביום הכפורים אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר[כ] ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו אלא אמר רב אשי רחיצה מגופיה דקרא שמיע ליה דכתיב וסוך לא סכתי מאי ואני באתי בדברך היינו דכתיב[ל] ושבעים איש מזקני [בית] ישראל ואזניהו בן שפן עומד בתוכם עומדים לפניהם ואיש מקטרתו בידו ועתר ענן הקטורת עולה[מ] וישלח תבנית יד ויקחני בציצת ראשי ותשא אותי רוח בין הארץ ובין השמים ותבא אותי ירושלימה במראות אלהים אל פתח שער הפנימית הפונה צפונה אשר שם

(חייב[ה]) אלא[ו] יליף שכר[ז] שכר מנזיר מה להלן יין אף כאן יין ותירוש המרא הוא והתניא[א] הנזיר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין ולאו חמרא הוא והכתיב[ב] ותירוש יגוב בתולות דבר הבא מן התירוש יגוב בתולות והכתיב[ג] ותירוש יקביך יפרוצו דבר הבא מן התירוש יקביך יפרוצו[ד] והא כתיב[ה] זנות ויין ותירוש יקח לב אלא דכולי עלמא תירוש חמרא הוא[ו] ובנדרים[ז] הלך אחר לשון בני אדם ואמאי קרי ליה יין ואמאי קרי ליה תירוש[ח] יין שמביא יללה לעולם תירוש שכל המתגרה בו נעשה רש[ט] רב כהנא רמי כתיב[י] תירש וקרינן תירוש זכה נעשה ראש לא זכה נעשה רש (והיינו דרבא דרבא[יא]) רמי כתיב[יב] ישמח וקרינן ישמח זכה משמחו לא זכה משמטו והיינו דאמר רבא[יג] חמרא וריחני פקחין רחיצה וסיכה מנא לן דאיקרי עיניו דכתיב[יד] לחם חמודות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וסוך לא סכתי מאי לחם חמודות לא אכלתי אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת[טו] אפילו נתמא[טז] דחיטי דכייתא לא אכל ומנא לן דחשיב בעיניו דכתיב[יז] ויאמר אלי אל תירא דניאל כי־מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך ואני באתי בדבריך (כי חמודות אתה) אשכחן סיכה רחיצה מנא לן אמר רב זוטרא ברבי טוביה[יח] אמר קרא[יט] ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו ואימא כשתיה דומיא דשמן מה שמן מאבראי אף מים מאבראי והא תנא אופבא קא נסיב לה דתנן[כ] מנין לסיכה שהיא כשתיה ביום הכפורים אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר[כא] ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו אלא אמר רב אשי רחיצה מגופיה דקרא שמיע ליה דכתיב[כב] וסוך לא סכתי מאי ואני באתי בדברך היינו דכתיב[כג] ושבעים איש מזקני [בית] ישראל ואזניהו בן שפן עומד בתוכם עומדים לפניהם ואיש מקטרתו בידו ועתר ענן הקטורת עולה[כד] וישלח תבנית יד ויקחני בציצת ראשי ותשא אותי רוח בין הארץ ובין השמים ותבא אותי ירושלימה במראות אלהים אל פתח שער הפנימית הפונה צפונה אשר שם

ומנלן דחשיבא עליה בעיני דכתיב אל תירא דניאל וגו' ומן

הנהות וציונים

ד) [בברייתא איתא לוקה] (גליון): 3 ני"ל ר"ג "אלא" (הג"ר שמחה מרפשטי, וליתא בקצת כת"י): ג בקצת כת"י נוסף **ותאמר להם הנפן החרלתי את תירוש המשמח אלהים אנשים** (שופטים יג, יג) **דבר הבא מן התירוש משמח אלהים ואנשים**: 7 ירוסלמי פלמא תירוש חמרא הוא: ח ליתא בדוב הכתי', וגורסים אלא **משמע להאי גיסא ומשמע לאידך גיסא** (ועיין פירוש רבינו אליקים) **משמע** יין ומשמע מתיקה), או שגרסים אלא קרי ליה הבי וקרי ליה הבי: ט] בכמה ראשונים וכת"י נוסף **אי"ר יצחק**, או אי"ר יוסי בר חנינא: ו] [ני"ל **דבא** רמי כ"א בסנהדרין שם] (גליון): ז] בראשונים ובכת"י נוסף **משמיה דרב**: ח] בראשונים ובכת"י נוסף **חמימא**, ועי' ריטב"א: ט] "ברבי טוביה" ליתא בראשונים ובכת"י, וגורסים **מר זוטרא**: י] [ני"ל וכתיב ויטלח הר] (גליון): יא] אפשר דצ"ל **חבושים** (שיח יצחק): יב] כת"י **ובצנצנים**: יג] ריטב"א (גליון): יד] ציל ולכל (באורח המים): טו] בכולל אכילה **לענין אבילות יוהכ"פ** ו**לענין נדר בדשמשע** ני"ל וכו' אפילו לא נזר אלא **מאחד** ד"ש וכו' ואפילו לא קאמר ד"ש ילוף לענין מעשר וכו' דאיתא לי' דשכר דנזיר הוה מופנה הר"ל למילף מקרא שכר שכר מנזיר ואמאי סבר דבשאר וכו' נצ"ל ועיין ש"י (גליון): טז] ציל **ואמאי** (שיח יצחק, ע"ש): יז] ציל **לפרש** (שיח יצחק): יח] ציל **ואייתר** (שיח יצחק): יט] יש להוסיף **וכו'**, כלומר איך דרשוה (שיח יצחק): כ] ציל **לדרשא אחריתא** ו**לפרבי דעתידבין** (שיח יצחק): כא] ציל **ולשון דרשא** איצטריך (שיח יצחק): כב] בדפו"י **מים** ועי' שיח יצחק גירסת התי' בגמרא וכוונתם: כג] שיח יצחק חיבי: כד] וגם י"ל **דדרשה** (שיח יצחק):

ג) מדרש תה' ל: ומ"ש ד) מנחתיו פ"ב, ג) גם זה שם: וסוכות יג, ב) ענין דף סו, ב) [מה דף לב]. ו) [מלוחין מכות כ. מה ס. יין ק מ' יום שנמכר וכו']. ז) כמו לעיל מז. ח) [ובמשנה כב. מלין עד ע"ש ויומלמ"ן], ט) ויקרא י, י-יא, כ) מי' מתוק מטוניץ ומתוק מיהונן ומסורת הש"ס ומיין ע"ש.

מאי ואני באתי בדבריך דכתיב ושבעים איש מזקני בית ישראל ואזניהו בן שפן ובו' ואחריהם אל היכל ה' וגו'

תוספות ישנים

אותיא שכר שכר מנזיר. וס"ת למען למעיין נאכל דמילה קשיליס ומלב וכנסס למקדש ולא ילוף שכר שכר מנזיר מנה לן דשמיה בכלל תלוה[יד] ל"ל דמתקשי ליה כדאמרי' בפ"ג דמכוסות (דף כב:) לתמרי מלר נפקא לן מפסוק דאמר ליה מיעט לתגיים מן ומיעוטא מיבי ואכל ושמו ס"ע נרמס לי ניה דלגבי מקדש מטוס דלעמת מקדש מעלה גמרינן מינה למעלה להם טוי לדפרי' (דף ג:) ולמאי דמוקי לה כרבי יוסי דאמר (שם) לא שיך בעלמא ליכא למידק מידי דלמא מיבעי ליה לאוקמי כרבי יוסי דאמר לא שיך בעלמא ומה תמר להסמת מתקיון הכא דלילה קשיליס אין נקמת בכתב מעבר ובפרק בכל מערבין (פירוסן דף ס:) לא מצמע הכי דלרשיון אין לרמוס שלוקמין אין אבל קנקנו בכתב מלמד שלוקמין ממנו אפילו נתמא דחיטי דכייתא לא אכל ומנא לן דחשיב בעיניו דכתיב ויאמר אלי אל תירא דניאל כי־מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך ואני באתי בדבריך (כי חמודות אתה) אשכחן סיכה רחיצה מנא לן אמר רב זוטרא ברבי טוביה אמר קרא ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו ואימא כשתיה דומיא דשמן מה שמן מאבראי אף מים מאבראי והא תנא אופבא קא נסיב לה דתנן מנין לסיכה שהיא כשתיה ביום הכפורים אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו אלא אמר רב אשי רחיצה מגופיה דקרא שמיע ליה דכתיב וסוך לא סכתי מאי ואני באתי בדבריך היינו דכתיב ושבעים איש מזקני [בית] ישראל ואזניהו בן שפן עומד בתוכם עומדים לפניהם ואיש מקטרתו בידו ועתר ענן הקטורת עולה וישלח תבנית יד ויקחני בציצת ראשי ותשא אותי רוח בין הארץ ובין השמים ותבא אותי ירושלימה במראות אלהים אל פתח שער הפנימית הפונה צפונה אשר שם

הוי דלילה קשיליס וס"ת ולמה לי לרבות התם דלילה קשיליס ומיהו ליה למימר דומיא דשכר מה שכר מנזיר לחייב לפי' בשר מעכרין הכא גבי מעבר שני סוס ילוף גזירה שוה דסמס טעמא דכי מיכס דלא ילוף מסוס שמוני יש נגמי היו ליכסן שכור לפיסס דלפיכו לפי מלך בשר וסס מן עושין כן כ"ש לפי מלך מלכי המלכים הקב"ה וכיון דטעמא מ"ס הוס מה לי יין מה לי שאר משכרין אבל בעלמא מוהה דגמרינן מנזיר מדע דסמ הכא מילוף דמ"ל אבל דלילה קשיליס ונכנס למקדש מיד דליכו למיגמר מיניה דכתיב כי יהוה אלהיך מתקדש בקרבך לא יראה אליך ערות דבר ושב מאחריך (דברים כג טו) ומפרש ר' יוחנן מלמד שהקב"ה מתקדש בקרבן ומתפלל עליהן שלא יראה אדם ערות דבר ושב מאחריו ומשני ר' יוחנן מקדש מעלה גמרינן מקדש מטה לא גמרינן מינה למעלה להם טוי לדפרי' והא לא שיך בעלמא ומה תמר להסמת מתקיון הכא דלילה קשיליס אין נקמת בכתב מעבר ובפרק בכל מערבין (פירוסן דף ס:) לא מצמע הכי דלרשיון אין לרמוס שלוקמין אין אבל קנקנו בכתב מלמד שלוקמין ממנו אפילו נתמא דחיטי דכייתא לא אכל ומנא לן דחשיב בעיניו דכתיב ויאמר אלי אל תירא דניאל כי־מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך ואני באתי בדבריך (כי חמודות אתה) אשכחן סיכה רחיצה מנא לן אמר רב זוטרא ברבי טוביה אמר קרא ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו ואימא כשתיה דומיא דשמן מה שמן מאבראי אף מים מאבראי והא תנא אופבא קא נסיב לה דתנן מנין לסיכה שהיא כשתיה ביום הכפורים אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו אלא אמר רב אשי רחיצה מגופיה דקרא שמיע ליה דכתיב וסוך לא סכתי מאי ואני באתי בדבריך היינו דכתיב ושבעים איש מזקני [בית] ישראל ואזניהו בן שפן עומד בתוכם עומדים לפניהם ואיש מקטרתו בידו ועתר ענן הקטורת עולה וישלח תבנית יד ויקחני בציצת ראשי ותשא אותי רוח בין הארץ ובין השמים ותבא אותי ירושלימה במראות אלהים אל פתח שער הפנימית הפונה צפונה אשר שם

לבוש הבדים. הוא גבריאל כמפיל דניאל[ס]: [פולסי דנורא. מקלות של מור: אי לא עבדת. כלו': לא עבדת. והיינו מלדיקים מומך לומר דומה הוא לת הדבר חולי יסוד הקב"ה ממרוזו ומכלה לסס: בדפקדוך. שמהת ממה נוטל הגמלים מכיוסים וממה ממרת על הכרוב לממס לך: בחריקה. במקומו: שימד לנגדי. גבריאל ממר כן לדניאל: ופרוותא דמשמהוז. גמל שקוריץ פוכ"ט: דמשמהוז. דבר מלכות מלמון פרסי לפי שהוא מעלה עס מרגליות כדממרינן גר"ס[ו]: אברנא. כסף גולגלמא: שוא לכם וכו'. כלומר כלום הגויס מלומות להיות המכסיים מסוריס בימס והלא המקרא מצמצן שלא יצומיסס מנדלות גויס מעניינן שוא לכס מעלי מומניות המכסיים ומתמרים למלמכמס מוכלי לסס בעצב ומיגיעה כן יתן הזן לת העולם מזונות ופרנסה לידידו שנא למי שנדל שיהא במכילו: באתי בדבריך. על שדברמי ך: מלכמיה לזומיאל דהוה נקט מיגלמא: ואני יוצא והנה שר יון בא. וכשהגיע זמן מלכות יון נכא מלא על כלמי שכבר נגזרה גזרה וכל יון יבא במקומי: עוי עוי. נעק וזעס גבריאל על זלת שלא ימשלו מלכי יון בישראל[ז]: ולאביתר הכהן וגו' כי התעניית בבל אשר התענה אבי. למדנו שנקרלמת בריסמו של דוד מפני מנסנס עיטר וכמיב כי ממנו הטס רעב וצמ ומלמ במדבר: מים קרים על נפש שיפה. מלמת מרמיזה מיקרי ציף ולת מנעילת המנדל וקרי ליה עיטר לכמיב בכל מאר המענה מכי: מרפקא. שוט הסוס: ויעש כן. בישעיה כמיב ישעיה[ח] לת היה רגיל במלכמת מוסיס ויקף לידיה בנעילת סנדל הוא והוא יגבה על ימוך דזה נמי למנעילת הסנדל הוא: שלא יבוא רגלך לידי יחוף. בגמרת בגולה: מס

שם מושב סמל הקנאה המקנה[ט] א) ויבא אותי אל חצר בית ה' הפנימית והנה פתח היכל ה' בין האולם ובין המזבח כעשרים וחמשה איש אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה והמה משתחוים[ט] קדמה לשמש ממשמע שנאמר [ט] ופניהם קדמה איני יודע שאחוריהם אל היכל ה' אלא מה ת"ל אחוריהם אל היכל ה' מלמד שהיו פורעין עצמן והיו מתרזין כלפי מטה אמר לו הקב"ה למיכאל מיכאל סרתה אומתך אמר לפניו רבונו של עולם דיו[ט] לטובים שבהם אמר לו אני שורף אותם ולטובים שבהם מד[כ] ויאמר (לאיש[כ]) לבוש הבדים ויאמר בוא אל בינות לגלגל אל תחת לכרוב ומלא חפניך גחלי אש מבינות לכרובים וזרוק על העיר ויבא לעיני מיד[ל] וישלח הכרוב את ידו מבינות לכרובים אל האש אשר בינות הכרובים וישא ויתן אל חפני לבוש הבדים ויקח ויצא אמר רב חנא בר ביזנא אמר ר' שמעון חסידא אילמלא[מ] לא נצמנגו גחלים מדו של כרוב[נ] לידו של בוריאל לא נשתיירו משונאיהן של ישראל שריד ופליט וכתיב[ס] והנה האיש לבוש הבדים אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי כאשר צויתני [ס] א"ר יוחנן באותה שעה הוציאו לגבריאל מאחורי הפרגוד ומחיוהו שיתין פולסי דנורא אמרו ליה אי לא עבדת לא עבדת אי עבדת אמאי לא עבדת כדפקדוך ועוד העבדת ליה לך[ע] אין משיבין על הקלקלה אייתוה לדוביאל שרא דפרסאי ואוקמוה בחריקה ושמש עשרים ואחד יום והינו דכתיב[פ] ושר מלכות פרס עומד לנגדי עשרים ואחד יום והנה מיכאל אחד השרים הראשונים בא לעזרני ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס יהבו ליה עשרין וחד מלכי ופרוותא דמשהיג אמר כתיבו לי לישראל באברנא כתבו ליה כתיבו לי רבנן באברנא כתבו ליה בעידנא דבעו למיחתם עמד גבריאל מאחורי הפרגוד ואמר[צ] שוא לבם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים בן יתן לידידו שנא מאי בן יתן לידידו שנא[ק] א"ר יצחק אלו משותיהן של תלמידי חכמים שמנדדות שינה[ר] בעולם הזה וזוכות לעולם הבא ולא השגיחו עליו[ש] אמר לפניו רבש"ע אם יהיו כל חכמי או"ה בכף מאזנים ודניאל איש חמודות בכף שניה לא נמצא מכריע את כולם אמר הקב"ה מי הוא זה שמלמד זכות על בני אמרו לפניו רבש"ע[ת] גבריאל אמר להם יבא שנאמר[א] ואני באתי בדבריך אמר להו ליעול[ב] אעיילוהו אתא אשכחיה לדוביאל דנקט ליה לאיגרתיה בידיה בעא למרמא[ג] מינה בלעה איכא דאמרי מיכתב הוה כתיבא מיחתם לא הוי חתמא איכא דאמרי אף מיחתם נמי הוה חתמא כדבלעיה מחיק לה מיניה היינו דבמלכותא דפרס איכא דיהיב ברגא ואיכא דלא יהיב ברגא[ד] ואני יוצא והנה שר יון בא עוי עוי וליבא דאשגח ביה[ה]: ואי בעית אימא רחיצה דאיקרי ענוי מנא לן מהכא דכתיב[ו] ולאביתר הכהן אמר המלך ענתות לך על שדך כי איש מות אתה וביום הזה לא אמיתך כי נשאת [את] ארון ה'[ז] לפני דוד אבי וכי התעניית בכל אשר התענה אבי וכתיב ביה בדוד[ח] כי אמרו העם רעב ועיף וצמא במדבר רעב מלחם וצמא ממים עיף ממאי לאו מרחיצה ודילמא מנעילת הסנדל אלא אמר ר'[ט] יצחק מהכא[י] מים קרים על נפש עיפה ודילמא משתיה מי כתיב בנפש עיפה על נפש עיפה כתיב ונעילת הסנדל מנא לן דכתיב[כ] ודוד עולה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי (והולך[ל]) יחף יחף ממאי לאו מנעילת הסנדל ודילמא מסוסיא[מ] ומרמקא אלא אמר רב נחמן בר יצחק מהכא[נ] לך ופתחת השק מעל מתנך ונעלך תחלוץ מעל רגלך וכתיב[ס] ויעש כן הלוך ערום ויחף יחף ממאי לאו מנעילת הסנדל ואימא במנעלים המטולאים דאי לא תימא הכי ערום ערום ממש אלא[ע] בבגדים בלויים הכא נמי במנעלים המטולאים אלא אמר רב נחמן בר יצחק מהכא[פ] מנעי רגלך מיחף ורגונך מצמאה מנעי עצמך מן החטא כדי שלא יבא רגלך לידי יחוף מנעי לשונך מדברים בטלים כדי שלא יבא גרונך לידי צמאה תשמיש המטה דאיקרי ענוי מנא לן דכתיב[צ] אם תענה את בנותי ואם תקח נשים

אמר הקב"ה למיכאל. מיכאל סרתה אומתך אמר לפניו רבש"ע דיי השובים שבהם. א"ל ומפני מה לא מיחו הניחו

ואין להקשות דלמא להתעטת דקרא לאו מלכה קאי אלא מלכה ממדתם לא מכל שהיה מענה נפקו מכילה ור"ל המי לאו עיניו הוא מי שמיט מוכל למס ממדתם ומוכל למס מתר ומיט שומה יין ושומה מפקה מתר אלא מלכה קאי הינו קר כלל:

רתנן מניין למיכה שהיא כשתיה דכתיב ותבא כמים בקרבו וגו'. כפרק למר ר' עקיבא בשבת (דף פו.) קמתר עלה לעי"ס שמין לחיה לדבר זכר לדבר ותבא כמיס בקרבו ותימה לכפרק גמת כותים (שם דף נב ושם) מייתי בריית דמיתא ולא יתלוו לת קדשי מי שרלל ליכנס לת סמך כשותה ולי נעיל לימת מהכא ותבא כמים בקרבו וגו' והשתת קשה דמעיקרא מייתי לחיה מדלוריית והדר מייתי לחיה מדבני קהלה שמיט אלא זכר לדבר ור"ל דה"ק אפי' לפי שהיה לנו פסוק לאסור סיכה דלורי' הוה לן למיכתר מדרבנן מקרא דומת מי נמי קרא דומה יתלוו נמי ממכמת בעלמת לעיקרי לאו להאי דרשת אלא להאי דרשת לכדלהלן כפרק קמא דזבמים (דף ג:) קדשים ממלקן קדשים ואין מולין ממלקין קדשים וכפ"ם אלו הן הנשרפין (מהדרין דף פג.) ילפינן מינ' מוכל טבל דממיתה ופר"ת דכל עיניוים דיומ"כ ליתהני אלא מדרבנן ומקרי ממכמת בעלמת לכר ממכילה ומיהו להאמר לקמן[ע] ואם היה מלוכלך בניע ועלוה לוחן כדלכו ואין מועם מי שיש לו מטהרין ברשות קן כדלכו ואין מועם ומשכמת כריומת כפ"ק (דף ו.) ממרינן הכי אשכ אמרו ליה אי לא עבדת לא עבדת אי עבדת אמאי לא עבדת כדפקדוך ועוד העבדת ליה לך[ע] אין משיבין על הקלקלה אייתוה לדוביאל שרא דפרסאי ואוקמוה בחריקה ושמש עשרים ואחד יום והינו דכתיב[פ] ושר מלכות פרס עומד לנגדי עשרים ואחד יום והנה מיכאל אחד השרים הראשונים בא לעזרני ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס יהבו ליה עשרין וחד מלכי ופרוותא דמשהיג אמר כתיבו לי לישראל באברנא כתבו ליה כתיבו לי רבנן באברנא כתבו ליה בעידנא דבעו למיחתם עמד גבריאל מאחורי הפרגוד ואמר[צ] שוא לבם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים בן יתן לידידו שנא מאי בן יתן לידידו שנא[ק] א"ר יצחק אלו משותיהן של תלמידי חכמים שמנדדות שינה[ר] בעולם הזה וזוכות לעולם הבא ולא השגיחו עליו[ש] אמר לפניו רבש"ע אם יהיו כל חכמי או"ה בכף מאזנים ודניאל איש חמודות בכף שניה לא נמצא מכריע את כולם אמר הקב"ה מי הוא זה שמלמד זכות על בני אמרו לפניו רבש"ע[ת] גבריאל אמר להם יבא שנאמר[א] ואני באתי בדבריך אמר להו ליעול[ב] אעיילוהו אתא אשכחיה לדוביאל דנקט ליה לאיגרתיה בידיה בעא למרמא[ג] מינה בלעה איכא דאמרי מיכתב הוה כתיבא מיחתם לא הוי חתמא איכא דאמרי אף מיחתם נמי הוה חתמא כדבלעיה מחיק לה מיניה היינו דבמלכותא דפרס איכא דיהיב ברגא ואיכא דלא יהיב ברגא[ד] ואני יוצא והנה שר יון בא עוי עוי וליבא דאשגח ביה[ה]: ואי בעית אימא רחיצה דאיקרי ענוי מנא לן מהכא דכתיב[ו] ולאביתר הכהן אמר המלך ענתות לך על שדך כי איש מות אתה וביום הזה לא אמיתך כי נשאת [את] ארון ה'[ז] לפני דוד אבי וכי התעניית בכל אשר התענה אבי וכתיב ביה בדוד[ח] כי אמרו העם רעב ועיף וצמא במדבר רעב מלחם וצמא ממים עיף ממאי לאו מרחיצה ודילמא מנעילת הסנדל אלא אמר ר'[ט] יצחק מהכא[י] מים קרים על נפש עיפה ודילמא משתיה מי כתיב בנפש עיפה על נפש עיפה כתיב ונעילת הסנדל מנא לן דכתיב[כ] ודוד עולה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי (והולך[ל]) יחף יחף ממאי לאו מנעילת הסנדל ודילמא מסוסיא[מ] ומרמקא אלא אמר רב נחמן בר יצחק מהכא[נ] לך ופתחת השק מעל מתנך ונעלך תחלוץ מעל רגלך וכתיב[ס] ויעש כן הלוך ערום ויחף יחף ממאי לאו מנעילת הסנדל ואימא במנעלים המטולאים דאי לא תימא הכי ערום ערום ממש אלא[ע] בבגדים בלויים הכא נמי במנעלים המטולאים אלא אמר רב נחמן בר יצחק מהכא[פ] מנעי רגלך מיחף ורגונך מצמאה מנעי עצמך מן החטא כדי שלא יבא רגלך לידי יחוף מנעי לשונך מדברים בטלים כדי שלא יבא גרונך לידי צמאה תשמיש המטה דאיקרי ענוי מנא לן דכתיב[צ] אם תענה את בנותי ואם תקח נשים

מנין לסיכה שהיא כשתיה דכתיב ותבא וגו'. תימה לי למאי מילטרך הש"ס למיגמר סיכה מוסון לא מכמי הא מהאי קרא נפקא מוסבת כמים בקרבו וכו' ומתני' היא בשבת בפרק קמא דר' עקיבא (דף פו.) ונרלה לי לתלטרך לאי לא כתיב אלא האי קרא דוסבת כמים בקרבו וכו' היינו מוסרין לפני סיכה שמיטה של מעטו כשמיט להכי אימי מקרא דלילה למשמע אלא מעטו אלא מסיכה של מעטו מדכתיב להתענות ואי לא כתיב אלא קרא דלילה לא הוה אמרי סיכה דכמה עניוים של נער שהיה מענה ומעטר נפשו ולא גמרינן מהתם דלילה מד מאחר עיוניו שעשה הוה אמרינן אבל סיכה לא קא משמע לן מקרא דוסבת כמים וגו' דמקרא דוסבת מיקטרינן לן למילף גמ מכומה דסך כשוסה דכמכומה לא שיך למיגמר מקרא דלילה:

מסורת חש"ם עם הוספות

ס) קידושין נב: סוכה נג. ב) [מגילה טו. ע"ש י:]. ג) כתובות סב. ובעירי ב"ב י טע"א, ד) [עי' שבת קיב:]. ה) י ה, יב ו-ז. ו) [ק"ק מג.], ז) ע"ב, ב) פסחים כד: ט) לקמן ע"ב, י) ע"ש ת"י ויש פירוקין. כ) [עי' מוס' שבת פו. ד"ה מעכ"פ שמין וכו' וע"ע מוס' מדה נב. ד"ה וכשמין].

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

תורה אור השלם

א) וַיָּבֵא אֹתִי אֶל חֲצַר בֵּית ה' הַפְּנִימִית וְהִנֵּה פֶּתַח הֵיכַל ה' בֵּין הָאוּלָם וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ כְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ אֲחֹרֵיהֶם אֶל הֵיכַל ה' וּפְנֵיהֶם קֵדְמָה וְהֵמָּה מִשְׁתַּחֲוִים קֵדְמָה לַשָּׁמֶשׁ: (יחזקאל ח, טז)

ב) וַיִּקְרָא אֶל הָאִישׁ לְבֻשׁ הַבַּדִּים וַיֹּאמֶר בֹּא אֶל בֵּינוֹת לַגַּלְגַּל אֶל תַּחַת לַכְּרוּב וּמַלֵּא חָפְנֶיךָ גַּחֲלֵי אֵשׁ מִבֵּינוֹת לַכְּרֻבִים וּזְרֹק עַל הָעִיר וַיָּבֹא לְעֵינָי: (יחזקאל י, ב)

ג) וְנִשָּׂא הַכְּרוּב אֶת יָדוֹ מִבֵּינוֹת לַכְּרוּבִים אֶל הָאֵשׁ אֲשֶׁר בֵּינוֹת הַכְּרֻבִים וַיִּשָּׂא וְנָתַן אֶל חָפְנֵי לְבֻשׁ הַבַּדִּים וַיִּקַּח וְיָצָא: (יחזקאל י, ז)

ד) וְהִנֵּה הָאִישׁ לְבֻשׁ הַבַּדִּים אֲשֶׁר הַקֶּסֶת בְּמָתְנָיו מֵשִׁיב דָּבָר לֵאמֹר עָשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי: (יחזקאל ט, יא)

ה) וְשַׂר מַלְכוּת פָּרַס עָמַד לְנֶגְדִּי עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם וְהִנֵּה מִיכָאֵל אַחַד הַשָּׂרִים הָרִאשֹׁנִים בָּא לְעָזְרֵנִי וַאֲנִי נוֹתַרְתִּי שָׁם אֵצֶל מַלְכֵי פָּרַס: (דניאל י, יג)

ו) שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שָׁבֶת אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא: (תהלים קכז, ב)

ז) וַיֹּאמֶר אֲלֵי אַל תִּירָא דָּנִיֵּאל כִּי מִן הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר נָתַתָּ אֶת לִבְּךָ לְהָבִין וּלְהִתְעַנּוֹת לִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ נִשְׁמְעוּ דְבָרֶיךָ וַאֲנִי בָּאתִי בִּדְבָרֶיךָ: (דניאל י, יב)

ח) וַיֹּאמֶר הֲתָבִוֹא לָמָּה בָּאתִי אֵלֶיךָ וְעַתָּה אָשׁוּב לְהִלָּחֵם עִם שַׂר פָּרָס וַאֲנִי יוֹצֵא וְהִנֵּה שַׂר יָוָן בָּא: (דניאל י, כ)

ט) וְלַאֲבִיתָר הַכֹּהֵן אָמַר הַמֶּלֶךְ עֲנָתוֹת לָךְ עַל שָׂדֶיךָ כִּי אִישׁ מָוֶת אַתָּה וּבַיּוֹם הַזֶּה לֹא אֲמִיתֶךָּ כִּי נָשָׂאתָ אֶת אֲרוֹן אֲדֹנָי ה' לִפְנֵי דָוִד אָבִי וְכִי הִתְעַנִּיתָ בְּכֹל אֲשֶׁר הִתְעַנָּה אָבִי: (מלכים א ב, כו)

י) וּרְבֹשׁ וְחַמְאָה וְצֹאן וְשִׁפּוֹת בָּקָר הָגִישׁוּ לְדָוִד וְלָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ לֶאֱכֹל כִּי אָמְרוּ הָעָם רָעֵב וְעָיֵף וְצָמֵא בַּמִּדְבָּר: (שמואל ב יז, כט)

כ) מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ שְׁקוּיָה וְשֹׁמְעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק: (משלי כה, כה)

ל) וְדָוִד עֹלֶה בְּמַעֲלֵה הַזֵּיתִים עָלֶה וּבָכֹה וְרֹאשׁ לוֹ חָפוּי וְהוּא הֹלֵךְ יָחֵף וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ חָפוּ אִישׁ רֹאשׁוֹ וַעֲלוֹ עֹלֶה וּבָכֹה: (שמואל ב טו, ל) מ) בָּעֵת הַהִיא הִבֶּר ה' בְּיַד יְשַׁעְיָהוּ בֶּן אָמוֹץ לֵאמֹר לֵךְ וּפָתַחְתָּ הַשָּׂק מֵעַל מָתְנֶיךָ וְנַעֲלְךָ תַּחֲלֹץ מֵעַל רַגְלֶךָ וַיַּעַשׂ כֵּן הָלַךְ עָרוֹם וְיָחֵף: (ישעיה כ, ב) נ) מִנְעִי רַגְלֵךְ מִיָּחֵף וּגְרוֹנֵךְ מִצְּמָאָה וְאָמַרְתְּ נוֹאַשׁ לֹא כִּי אֹהַבְתִּי זָרִים וְאַחֲרֵיהֶם אֵלֵךְ: (ירמיה ב, כה) ס) אִם תְּעַנֶּה אֶת בְּנֹתַי וְאִם תִּקַּח נָשִׁים עַל בְּנֹתַי אֵין אִישׁ עִמָּנוּ רְאֵה אֱלֹהִים עֵד בֵּינִי וּבֵינֶיךָ: (בראשית לא, נ)

הגהות הב"ח

(ט) גמרא ותימה מסוסיא ומרמקא נגלה ממר:

גליון חש"ם

תוס' ד"ה רתנן זבו' דהאמר לקמן ואם היה מלוכלך. עי' מ"ש בזבחים פ"ב ד"ה ומכאן ואילך ס"ד ב' ד"ה מפני מה לא מיחו הניחו

תוספות ישנים

הניחו שורף את הטובים שבהם. לפי שלא מיחו כלומרינן בסנהדרין (דף נב.) שנענשו על שתיה כיסס (שמות יב) ושרפתם בנותר: יהבו ליה עשרים וחד מלכי. בענג ב"ש יוס שמיני: ודילמא משתיה. לקין עיון ל"ע לה הוי מיס קרים על נפש עיפה כמו שיף לדוד דסתם נתן לפרושי דילמא משתיה דהא כתיב ואתה ומשתה מהר גוונא ומיהו: מאי לאו מנעילת הסנדל. ולימא למימר ממימא ומיתמא? דהא כתיב ומנעלך מעלך מנעלך מעל רגלך ולא קשיא דמנעלך קאי על ידיו ורגליך לידיו יחוף. כהולכי גולה וגלויס הולניס יחפיס

תגהות וציונים

ס) כל הפסוק מ"ושלשה (בבבלית ור' (בדרך הקורדס) עד באן ליתא בראשונים ובכתי"ע. ופי' מהרש"א: ב) צ"ל משתחוויתם (גליון): ג) דפו"י דיי לשהכים. כמה ראשונים וכתי"ע דיים מובים: ד) [צ"ל אל האיש] (גליון): ה) צ"ל אילמלי (רש"ש, וכ"ה בדפו"י, עי' תוס' מגילה כא טע"א): ו) [בי' ע"י מדן של מיכא"ל לידו של בוריא"ל] (גליון): ז) כל המאמר מכאן עד וליבא דאשגח ביה נשמט בכל הגרסות ונמצא דק בדפו"י וכ"י (גליון). נשמט בר' בסילאה (שנות של"ח) מן הצעננור ובר' בובנשתי [שנת ת"ר] חזרו והכניסוהו ובר' בערמא [שנת תנ"ז] נשמט שנית (דק"ס) ובר' אילנא חזרו והכניסוהו: ח) בראשונים ובכתי"ע נוסף מעניניהם, וכמו בכתובות ובכ"ב: ט) ראשונים וכתי"ע לא אשכחיה ביה: י) תיבת "רבש"ע" ליתא בראשונים ובכתי"ע: כ) [צ"ל אמר להו ליעול" (דק"ס), כפול ומיותר (דק"ס), והגרסיהו גרוסו במקום הוהיבתה "אמר להם יבא": ל) ראשונים וכתי"ע למיכרפה (ע"י פירש ובינו אלילים "ליטולה ממנו למחקה"): מ) [צ"ל ה' אלוהים] (גליון): נ) יבה בדוד" ליתא בראשונים ובכתי"ע, ופי' שיח יצחק בריש ד"ה וכתיב (בדפו"י בריש" עיני הס"ד): ס) בראשונים ובכתי"ע נוסף נחמן בר': ע) [צ"ל והוא הולך] (גליון): פ) כתי" וישעיה: צ) שייך לעיל עו ע"ב (גליון): ק) [צ"ל שייך לעיל (גליון): ר) [צ"ל מטוסיא ומרמקא (גרוי יונסן):

משום שיבתא. פרש"י רוח רעה המורה על הידים שלא נטלו שחרית וכ"ת וכ"מ מפרש דבעל נמינת פם למיתק מומר ליטול ידיו שחרית מיום הכפורים שלא גרע ממלוכלכות בגופו ובטופח לחמניין שרוחק כדלכו ואינו מופם ואין לך מלוכלך בגופו ובטופח יותר מזה שלא נטל ידיו שחרית שלא רחלו ולא ולמזמו ולמיני כדאמר בפרק שמונה שרלים (שבת דף קח:) יד לפה מקנך וכו' משום בת מלך ושיבתא דהכא עניו שמר הולל (ג) שהורה על המוכל כשבא ליתן פת למיתוק ס"ן ד' וה' שים ומונקמו שם לא נטל ידיו מאותה שעה אף על פי שכבר נטלו שחרית ומה שהעולם אין מהרין עכשיו מה לפי שאין אומה רוח רעה אלא מלכיות כמו שאין מהרין על הגילוי ועל הזוגות: מכאן

אם תענה ס מרחשיש ואם תקח מצרות ואימא אידי ואידי מצרות מי כתיב אם תקח ואם תקח כתיב ואימא אידי ואידי מצרות חד לצרות דידיה וחד לצרות דאתיין ליה מעלמא דומיא דאם תקח מי כתיב אם תקח ואם תענה אם תענה ואם תקח כתיב. והכי פירושו ואימא אידי ואידי מלרות והס"ק אם תענה אח נוחי ליקח נשים עליהן. מי כתיב אם תענה אם תקח לליטוי אם תקח אי' אם תענה ואם תקח כתיב מילתא אחריתי היא: ואימא אידי ואידי מצרות חד לצרות דידיה. שלא יעשה שלשה נשואים אם תקח אחת ואם תענה אחת ואם תקח אחת. ומה שהוא מצרות לו ולא לה נעשה כאילו הוא לה ולא לו. ואם תקח מצרות. שמעמו כשמעמו שלא יוסיף להן לרוח: ס"ג ואימא אידי ואידי מצרות מי כתיב אם תקח ואם תקח כתיב.

יום הכפורים פרק שמיני יומא עה.

(ג) מספין. כמין [ס] ספן הן כשמגיעין למפתן ההיכל[ס]: מכאן רמז לנדה. מדלמ"ק ליה לחוי לנדה עד שתמצר כגמל שוקף שמגיע[ס] לפתח מת דוד רמז שצריכה לטבילת מים עמוקים שמצא בהן עד לומרה ומ"ג דלמ"ק רמז קרא עד לומרה רמז מיהם דמיהו עמוקים עומק הרחוי וזה כרחוי[ס]: המינח יום הכפורים לא גרסינן וה"ג שבת דאיכא מנעל מאי. מי שרי לעסר ממים אי דילמת מיחזיין דילמת (ג) נפקי מכרעיה ומתי למיתוינהו: ועבדוה דרך מלבוש. מעלייהם עכרו מותו: סנדל מאי. שמיט יכול להדקו ולקשרו יפה נרגלו כמו מנעל: איקלע להגרוניא. ומצא שם: לפירקא. לדרשת דרש גדולתו: מדשתיה דריש גדולתא. שלא ישמחו: אינבעי לך למירמא סנדל. שהוא רחב: על גבי טינא. שלחלות הטיט הוי עוב קלוב לרמילה: משפחת. מקילה מים: מלא אטור. שמא ישפכו מים על בגדו: משחל שחיל. פולע מים שלא טיליעת[ס] בלע"ז: דמזדריב. ממליך ונשמע מיהו ויפשפו המים עליו: מטפחת. קורי: במין כלים נגובים. ומי שמעמי דה"ג ערב יום הכפורים ממין לו מטפחת ומקנח פה ידיו ולממר פוסקה ומעמירה על פיו ולא למה קלח מקינוח הידים לממול: איפכא אמרת לי. משמעה מהו שיהא מותן במין כלים נגובים ומערב יה"כ לא ממרח שמה מותן במין כלים נגובים ומומיגנן ממיטה לשון[ס] שמשמעמי הכי קממר מיפכא ממרת לן ערב משעה מהו שיהא מקנח פה ידיו ולממר פוסקה וכו' וערב יום הכפורים שהיה מותה במים ושמה מותה במין כלים נגובים ומומיגנן ממיטה דכמין כלים נגובים עדיין יש כדי לממות: שאלו את רבי אלעזר. גרסינן והוא רבי אלעזר בן פלח. זקן ויושב בישיבה וכו'. ממרינן במנהלרין (דף ה.) שלין מכס ממיר לת הכבור מיכד לרחות לת מומו אלא לת כן נמל רשות מן הנשיא פעם אחת והכל מיבעיא להו לפס זקן יושב[ס] משיבה שהלידן הוא מי נרך רשות' או לא. והא דנקט לה הכא משום לבעי לממר ומו קממיא להו מהו לאחת בשבת על שעם מיום"כ: דבר זה. נמילת הרחות: להתגדר. לשון גדולה: למעלה מזקנו של זה. לפי זקינו של נשיא זה שבזוכנו: כהנים משודין על מומי הכבור להמיל לת המטר ואף להטיל בו מום לפי שהכבור ממן הזה קמנעית

עה: יום הכפורים פרק שמיני יומא

הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר ורבי יוסי אומר. בפרק גמה מסה (שמה דף סו.) פרש"י משום דלמו מכשיטו הוא ומשמע דלסקר ליה משום דמשוד בשמוד ולא הוי מנעל גלא של עור מבל של עץ לא וכן משמע בגמרא התם דקתמר לדברי מאיר מלילה בקב הקיטע מלילה בשילה דמשיב מנעל ולרבי יוסי מלילה פסולה דלא משיב מנעל ור"ת הקשה דהא מסקינן הכא דלפליגי לי מיישינן דילמא משמיט ומחי לתתוי מרגע למזות מבל לכולי עלמא מנעל הוי והא דקתמר התם לדברי מאיר מוליז בו ולר' יוסי לא תור"י דהייט טעמא דרבי יוסי דבי היכי דמיט

ואלא למה לי קמי גבי קב מי נכנס ט לעזרה אם לאו כדקתני גבי סמיכות ים לומר מילתא דפשיטא היא שמין נכנסין ט לעזרה כיון דלמא צריך ליה כולי האי מי נמי כיון דגזה מן הקרקע ומינו מלוכלך מילתא דפשיטא היא דנכנסים ט ולפרש"י ים ליתיר למי שנכוותו גידי שוקו ליקו במקלות בצפת דהיינו סמוכות שלו לכולי עלמא יוצאין בהן בצפת ותפי' לפי' הרב פורי"ת ים ליתיר למיבעי דמפרש סמוכות שלו שצמי רגליו על הסמוכות ומי תפשר ו לילך בלא מקלות ותפי' הכי לא אמר להו ועוד ים ליתיר מקיפה דקתני בסף וסמוכות שלו טמאין מדרס ואין יוצאין בהן בצפת ופירש"י מי שנכוותו גידי שוקו או גידי ירכותיו וטען עצמותיו נקב בן תרתין אצ"ג דקתני חזכמים אוטרין. ביון ז) דרבא ושמואל מפרשי טעמא אמר רבא משום צניעה ושמואל אמר משום סכנת עקרב מותר: האוכל ביוה"כ בכותבת הגסה כמוה וכגרעינתה חייב ושקלי ושדו ופשוט היא

חשק שלמה על ר"ח

ז) ר"ל דע"ל ותפ"ג דקאמי וחכמים אוסרין כיון דדבר המזלזל מפניהי מעמא דר"ש הילכך אסור: שמיה מעמא וכו' מ"מ ליתא למאי דקאמי וכו'.

תוספות ישנים

כותבת גסה שאמרו בפרה וכגרעינתה. פירש"י מיני מיזמ דמאי קא משמע לי' אלא לגרעינתה קאמר והתנן בגרעינתה[ד] תנן ומי מפקת ליה מי וכגרעינתה ממש קאמר מי דילמא מי כגרעינתה כמו חלן ומפה מאמר דפרק ר"ג (יומא דף כ.) דהוי פירוש חלן מי עפה ממאר[ה] ואם כן למאי הגסה הגסה דריסת היינו גלח גרעינתה מ"מ מאי מפקת ליה מפשוט דעל כרחך וכגרעינתה קאמי דמחמירינהו מעצרינן דאי מי כגרעינתה מכדי לא שוו להדדי דאי אפשר לומר שהרי אחד כותבת גסה (ג) ואם כן למאי הפשיעו הפסוח תניא וכ"ש מי מכל פשיעות רבה ומפה לי לפרש למיבעיא ליה כותבת הגסה דקתני היא וגרעינתה דהיינו כותבת כגריסה עם הגרעין וכגרעינתה דקתני היינו פירוש ועוד גרעין אחר גלח כותבת דהוי תרי גרעינין וכותבת גסה לר גרעין משמע וכגרעינתה היינו גרעין אחד שמחוטו כותבת ומו לא ומעורב פירש בערך כותבת גסה רב נסים גאון ז"ל גרס[ו] פגמרא דמי מערבין[ז] פ"ל יוסי זאת אומרת שהוא נרין למעך את חלגה פי' שאם לא כן ליתני כמוה וכגרעינתה וכחלגה והכין בירושלמי למה לי למיתני כמוה וכגרעינתה מלחד גלח חלגה דמיכה דגרעינתה גלח יש בין גרעינתה לגופה חלב ולהכי מיקרי למיתני כותבת הגסה כמוה וכגרעינתה למומרת גלח חטטני ומשער כמוה שלימה[ח] דשפיר קיעורי[ט] גלח מכי מכיל כמוה וכגרעינתה מלחד גלח חלגה מיתיב ומייתי דתמר ר' יוסי זאת אומרת נרין למעך את חלגה פי' שאם לא כן ליתני כמוה וכגרעינתה וכחלגה והכין בירושלמי למה לי למיתני

שיעלה כזית הגון מכלל לתי לכל שמעון ק שטח כזית הגון שפיר עבד שהופיע המלה והמלה מע"פ שמסתמא הם לכלו כדי שמצו והוא לכל שיעורא דלכון והיכי אמי לתרכון ומפיק לתוריימא דכפרין כפרק מי שמתו (מכות דף כ:) גבי קטן היכי מפיק לחריס ידי מוכתן ים

לומר דלא דמי דגדול לפילו לא לכל כלל לאו הוא להוציא לחריס ידי מוכתן מלמוריימא וכן פרש"י התם:

[ד] **לא** מפני שהלכה כן כר. אין זה ממשנה אלא גמרא פריך עלה התם בפרק היכן (סוכה דף מ:) ומשני לה הכי הלכך מיתי לה הכא מהאי לישנא כלילו שנוי כן בממתיקין:

הא בביצה בעי סוכה. בפרק היכן (שם דף מ.) פריך מינה לרב יוסף ולמאי דאמרי מוכלין ערלי חוץ לסוכה ומפרש רב יוסף תרתי אלא מיבעי ליה ופירי לא בעו סוכה מיתיבי אמר רבי פירי [א]ופירי לא בעו סוכה מיתיבי אמר רבי בשהיינו לומדים תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע הביאו לפנינו תאנים וענבים ואכלנום אכילת עראי חוץ לסוכה אכילת עראי אין אכילת קבע לא אימא אכלנום כאכילת עראי חוץ לסוכה מיבעי"א אכלנום אכילת קבע ואכלנו פת אכילת עראי בהדייהו חוץ לסוכה לימא מסייע ליה [ב]לפיכך[ג] אם השלים במיני תרגימא יצא ואי סלקא דעתך פירי בעו סוכה ליתני פירות מאי מיני תרגימא פירות ואיבעית אימא באתרא דלא שכיחי פירי רב זביד אמר [ד]כותבת הגסה שאמרו חסרה מכביצה דתנן [ה]בית שמאי אומרים שאור בכזית חמץ בככותבת [ו] והוינן בה מ"ט דב"ש נבתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור ואנא אמינא ומה חמץ שאין חמוצו קשה אסור בכזית שאור שחמוצו קשה לא כל שכן מדפלגינהו רחמנא לימדה[ז] לך שיעורו של זה לא כשיעורו של זה שאור בכזית וחמץ בככותבת ואי ס"ד כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה מכדי ב"ש אשיעורא דנפיש מכזית קא מהדרי ליתני[ח] בביצה ואי נמי כי הדדי נינהו ניתני[ט] בביצה אלא לאו שמע מינה כותבת פחותה מכביצה ממאי דילמא לעולם אימא לך כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה [י]הא מתמא בביצה ואי נמי כי הדדי נינהו (ו) [יא] וחדא מינייהו נקט אלא מהכא [יב]עד כמה מזמנין [יג]עד כזית דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר עד כביצה במאי קא מיפלגי ר' מאיר סבר [יד]ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה ואכילה בכזית ור' יהודה סבר ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה ואי זה זה כביצה ואי ס"ד כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה השתא כביצה שבועי משבעא דעתא לא מיתבא אלא לאו שמע מינה כותבת הגסה שאמרו פחות מכביצה כביצה משבעא ככותבת מיתבא דעתיה תניא רבי אומר כל

הא כביצה בעי סוכה ואי סלקא דעתך כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה השתא שתי כותבות בלא גרעינן לא הוו כביצה כותבת הגסה וגרעינתה מי הוי יתירה מכביצה אמר ר' ירמיה אין שתי כותבות בלא גרעינתן לא הוו כביצה כותבת הגסה וגרעינתה הוי יתירה מכביצה אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי תרי קבי דתמרי חד קבא דקשייתא וסריח רבא אמר התם היינו טעמא משום דהוו ליה פירי [ז]ופירי לא בעו סוכה מיתיבי אמר רבי בשהיינו לומדים תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע הביאו לפנינו תאנים וענבים ואכלנום אכילת עראי חוץ לסוכה אכילת עראי אין אכילת קבע לא אימא אכלנום כאכילת עראי חוץ לסוכה מיבעי"א אכלנום אכילת קבע ואכלנו פת אכילת עראי בהדייהו חוץ לסוכה לימא מסייע ליה [ח]לפיכך[ט] אם השלים במיני תרגימא יצא ואי סלקא דעתך פירי בעו סוכה ליתני פירות מאי מיני תרגימא פירות ואיבעית אימא באתרא דלא שכיחי פירי רב זביד אמר [י]כותבת הגסה שאמרו חסרה מכביצה דתנן [יא]בית שמאי אומרים שאור בכזית חמץ בככותבת [יב] והוינן בה מ"ט דב"ש נבתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור ואנא אמינא ומה חמץ שאין חמוצו קשה אסור בכזית שאור שחמוצו קשה לא כל שכן מדפלגינהו רחמנא לימדה[יג] לך שיעורו של זה לא כשיעורו של זה שאור בכזית וחמץ בככותבת ואי ס"ד כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה מכדי ב"ש אשיעורא דנפיש מכזית קא מהדרי ליתני[יד] בביצה ואי נמי כי הדדי נינהו ניתני[טו] בביצה אלא לאו שמע מינה כותבת פחותה מכביצה ממאי דילמא לעולם אימא לך כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה [טז]הא מתמא בביצה ואי נמי כי הדדי נינהו (ו) [יז] וחדא מינייהו נקט אלא מהכא [יח]עד כמה מזמנין [יט]עד כזית דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר עד כביצה במאי קא מיפלגי ר' מאיר סבר [כ]ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה ואכילה בכזית ור' יהודה סבר ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה ואי זה זה כביצה ואי ס"ד כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה השתא כביצה שבועי משבעא דעתא לא מיתבא אלא לאו שמע מינה כותבת הגסה שאמרו פחות מכביצה כביצה משבעא ככותבת מיתבא דעתיה תניא רבי אומר כל

[ה] **לולב** [כא]כשיעורו של זה. מימה ומימה שאור בכזית וחמץ בכזית דנפיש כמאי דמשמע ליה פרק המניח (שם דף נח.) גבי זקן כזית תרומה לגבי לא מעט פחות מכביצה דמשמע משמעות לישנא דמתני' דפריך מי לישנן שמא כגרוגרת בינוני ולא כגרוגרת היא גדיר ואכומצא בינוני ולא כגרוגרת היא גדיר טובא מכביצה דמשמע מינה דהוי יתירה מכביצה ומשני [כב]פחות מכביצה ממאי דילמא לעולם אימא לך כותבת הגסה שאמרו יתירה

כל השיעורין. המורין נמוכין: ששינה הכתוב. לקמן קמפרש ליה: וראויה לדבר. למה נאמרו שלש שנים הכתוב מגמתן שיהו חמשים בשיעורן יש לומר מיום הכפורים שלפ"ז היו חמשים בשיעורן מפני שמיה בו הכתוב מגמתן: אשר לא תשנה. ולא כמיד מגר מחכל: מאי ראיה. למה לו להביא לומר מה חולמת להאי מהאי (ב) מה פורש ביום הכפורים ממנה להודיעך שהמעט מקום דשינה הכתוב הוא יותר מכלא הרשין[1] הסם בטומאה נמי מזין דשינה הכתוב ממעטו ושינו מחמשים בשיעורין: (ג) אי מהתם. מדשינה הכתוב בטומאה הוה ממינך מין שם שינוי הכתוב למורמים הוא למיכתב מכל האוכל מגר יאכל כי היכי דכתיב גבי מצה יאכל קל מגמע לן יום הכפורים דהסם ולאי שינה הכתוב ממעטו ושינו מחמשים בשיעורן ממול מעמה לת שמיו בטומאה נמי מקום מעמת דשינה הכתוב הוא למגר יאכל שינוי מעמו מחיב להו: מחוסר שחיטה. כשהת ממון המוכל שנגר בו גאו מוכל מיקר לענין טומאה לא הוא ולא ממו להא מסכתי שחיטה: ואימא בן פקועה. שנמנת בתוך ההמה שנשחטה לקיימה לן (מולין דף עד.) שחיטת ממו מטורחו: משום קרישה. למען (שם) קולעו ומוליא מת למו: דבר יבוא. עוף גדול הוא כדאמרינן בנכורות (דף מ:) שחעמה מימו שנים כרים: זוטר מוכא לא גרסינן מלא ר"ג ואימר[2] כשיעורא לגיפרמא: רבי אבהו דידיה אמר וכו'. פירש בחשמעו של מקרא פירוש מאר שלא פירש ר' לעזר רבו ולין להחיב עליו: האוכל חלב בזמן הזה וכו'. מפרש לה ואזיל: אי נימא דמחייבי קרבן אבזית קטן. וכסי קאמר האוכל אבזית קטן

מא א מיי' פ"ג מהל' שביתת עשור הל"ח סמג לאוין קפ טוש"ע או"ח סי' תריב סעיף ט:

סב ב מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הלכה י:

סג ג ד מיי' פ"ג מהל' שביתת עשור הלכה ז סמג לאוין קפו טוש"ע או"ח סי' תריב סעיף ג:

סד ה טוש"ע שם סעיף ו:

סה ז ז מיי' פ"ג מהל' תמידין ומוספין הל' ט:

ליקומי רש"י

ציר שפ"ל גבי ירק. מעקה היינו מן הירק ל"ל מל' [ממש] שהוא מעמיד מחכלן כמ"ב. **מצטרף לכזית.** [שבת קיב:]. **אביל"ה גמה ביוה"כ פטור.** דלא מצי עבד על אכל מעות שלא יוכל לאכול אח"כ. **כי יאכל פרט למזיק.** פרט לנזקין שאם אכלו אינו חייב לשלם. פרטו חכמים שאם אכלו אינו מחוייב לשלם אלא כנגד מה שהזיק [בבא קמא כב:]. **רבינו חננאל**

כי אתשיל בעוג מלך הבשן אתשיל דהוו ליה בית שמאי לחומרא מתקיף לה ר' זירא מ"ש אבילה דכל חד וחד דבכבותבת ומ"ש שתיה דכל חד וחד דברידיה א"ל אביי קים להו לרבנן בבבותבת דבהבי מיתבא דעתיה בציר מהכי לא מיתבא בשתיה ברידיה מיתבא דעתיה ברחבריה לא מיתבא דעתיה מתקיף לה רבי זירא וכל העולם כולו בכבותבת ועוג מלך הבשן בכבותבת א"ל אביי קים להו לרבנן דבהבי מיתבא דעתיה בציר מהכי לא מיתבא דעתיה מיהו כולי עלמא טובא ועוג מלך הבשן פורתא מתקיף לה רבי זירא בשר שמן בכבותבת ולולבי גפנים בכבותבת א"ל אביי קים להו לרבנן דבהבי מיתבא דעתיה בציר מהכי לא מיתבא דעתיה מיהו בשר שמן טובא לולבי גפנים פורתא מתקיף לה רבא כזית בכדי אכילת פרס וכותבת בכדי אכילת פרס א"ל אביי קים להו לרבנן דבהבי מיתבא דעתיה במטי מהכי לא מיתבא דעתיה מתקיף לה רבא (בכותבת[ד]) בכדי אכילת פרס[ה] חצי פרס בכדי אכילת פרס א"ל רב פפא [ב]הנח לטומאת גויה דלאו דאוריתא היא ומי אמר רב פפא הבי והכתיב[א] ולא תטמאו בהם ונטמתם בם ואי"ר פפא מכאן שטומאת גויה דאוריתא. מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא: כל האוכלין: א"ר פפא [ג]אכל אומצא ומילחא מצטרף ואע"ג דלאו אכילה היא כיון דאכלי אינשי מצטרפין אמר ריש לקיש [ד]ציר שעל גבי ירק מצטרף לכבותבת ביוה"כ פשיטא מהו דתימא משקה הוא קמ"ל כל אכשורי אוכלא הוא אמר ריש לקיש [ה]האוכל[ו] אכילה גמה ביוה"כ פטור מ"ט [ב]אשר לא תעונה כתיב פרט למזיק א"ר ירמיה אמר ר"ל [ז]זר שאכל תרומה אכילה גסה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש [ח]כי יאכל [ט]פרט למזיק אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן [י]זר שכוסם

אומצא ומילחא. **אכשורי אוכלא.** מעקה הכא למתק את האוכל אוכלא הוא: **אביל"ה גמה.** שאכל לילי יום הכפורים על הסנפ שהיה שבע מעשרות שהפקיק בה וכל מה שאכל מצטרפין לכזית אכילת גסה היתה ואינה להגמה: **פרט למזיק.** לזה שאינו מצטל ממנו שום ניעוי על ידי אכילה זו אלא מזיק הוא את האוכלין ואת עלמו: **זר שאכל תרומה.** בשוגג שאינו בכלות מעלימי קרן ותוספת פעור אם אכלה על הסנפ: **פרט למזיק.** את התרומה: שכוסם

כי אתשיל. עני' מדרשה הך דלעיל כמה יפמה ויפה מייב למען עוג מלך הבשן לומר למען לפס כענקים אימעיל והוו להו ית שמאי לחומרא לממייב ברייעים: **כזית בכדי אכילת פרס.** קיס לן דכיתות דף יב:]: כלל תוכן לימוכין שכזית שאם אכלו אין מחילת אכילת פרס פחות מכזית יותר מכדי אכילת פרס אין מצטרף עד שיאכל כל הכזיע כתוך כדי שהיית פעודה ויש אכילת פרי כמו כדי שאכלנו כו' את הפירות ואין אכילת פרי פחות מכזית ואין מצטרפין זה עם זה לכזית: **בכדי אכילת פרס.** פתמיה יום הכפורים שכזית אכילתו בכבותבת אף הוא כזית: (ג) לימוך אכילתו בכדי אכילת פרס ואם אכלו יותר מכדי אין מצטרף ופעור והא קיון דכזית גדול בעי שהיית: **בשר שמן.** עני' לילוף אכילתו והשתא קושיא לפשטי ליה: **במטי מהכי.** אם אכלו יותר מכך לא מיתבא דעתיה ואיכ"ל בישול הלפת גפנים בכבותבת א"ל אביי קים להו לרבנן דבהבי מיתבא דעתיה בציר מהכי לא מיתבא דעתיה מיהו בשר שמן טובא לולבי גפנים פורתא מתקיף לה רבא כזית בכדי אכילת פרס וכותבת בכדי אכילת פרס א"ל אביי קים להו לרבנן דבהבי מיתבא דעתיה במטי מהכי לא מיתבא דעתיה מתקיף לה רבא (בכותבת) בכדי אכילת פרס (ג) חצי פרס בכדי אכילת פרס א"ל רב פפא הנח לטומאת גויה דלאו דאוריתא היא ומי אמר רב פפא הבי והכתיב ולא תטמאו בהם ונטמתם בם ואי"ר פפא מכאן שטומאת גויה דאוריתא. מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא: כל האוכלין: א"ר פפא אכל אומצא ומילחא מצטרף ואע"ג דלאו אכילה היא כיון דאכלי אינשי מצטרפין אמר ריש לקיש ציר שעל גבי ירק מצטרף לכבותבת ביוה"כ פשיטא מהו דתימא משקה הוא קמ"ל כל אכשורי אוכלא הוא אמר ריש לקיש האוכל אכילה גסה ביוה"כ פטור מ"ט אשר לא תעונה כתיב פרט למזיק א"ר ירמיה אמר ר"ל זר שאכל תרומה אכילה גסה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש כי יאכל פרט למזיק אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן זר שכוסם

כי אתשיל. עני' מדרשה הך דלעיל כמה יפמה ויפה מייב למען עוג מלך הבשן לומר למען לפס כענקים אימעיל והוו להו ית שמאי לחומרא לממייב ברייעים: **כזית בכדי אכילת פרס.** קיס לן דכיתות דף יב:]: כלל תוכן לימוכין שכזית שאם אכלו אין מחילת אכילת פרס פחות מכזית יותר מכדי אכילת פרס אין מצטרף עד שיאכל כל הכזיע כתוך כדי שהיית פעודה ויש אכילת פרי כמו כדי שאכלנו כו' את הפירות ואין אכילת פרי פחות מכזית ואין מצטרפין זה עם זה לכזית: **בכדי אכילת פרס.** פתמיה יום הכפורים שכזית אכילתו בכבותבת אף הוא כזית: (ג) לימוך אכילתו בכדי אכילת פרס ואם אכלו יותר מכדי אין מצטרף ופעור והא קיון דכזית גדול בעי שהיית: **בשר שמן.** עני' לילוף אכילתו והשתא קושיא לפשטי ליה: **במטי מהכי.** אם אכלו יותר מכך לא מיתבא דעתיה ואיכ"ל בישול הלפת גפנים בכבותבת א"ל אביי קים להו לרבנן דבהבי מיתבא דעתיה במטי מהכי לא מיתבא דעתיה מתקיף לה רבא כזית בכדי אכילת פרס וכותבת בכדי אכילת פרס א"ל אביי קים להו לרבנן דבהבי מיתבא דעתיה במטי מהכי לא מיתבא דעתיה מתקיף לה רבא (בכותבת) בכדי אכילת פרס (ג) חצי פרס בכדי אכילת פרס א"ל רב פפא הנח לטומאת גויה דלאו דאוריתא היא ומי אמר רב פפא הבי והכתיב ולא תטמאו בהם ונטמתם בם ואי"ר פפא מכאן שטומאת גויה דאוריתא. מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא: כל האוכלין: א"ר פפא אכל אומצא ומילחא מצטרף ואע"ג דלאו אכילה היא כיון דאכלי אינשי מצטרפין אמר ריש לקיש ציר שעל גבי ירק מצטרף לכבותבת ביוה"כ פשיטא מהו דתימא משקה הוא קמ"ל כל אכשורי אוכלא הוא אמר ריש לקיש האוכל אכילה גסה ביוה"כ פטור מ"ט אשר לא תעונה כתיב פרט למזיק א"ר ירמיה אמר ר"ל זר שאכל תרומה אכילה גסה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש כי יאכל פרט למזיק אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן זר שכוסם

חשק שלמה על ר"ח ב) נלפה דמקר ליה מיפה ור"ל לא מיפה דמשמיה כי סם מיפה אבל מלפה קיס לה דכסמנמא מיפה דמשמיה. ג) נלפה דמקר כלן לחם מיפה ואולי ל"ל דמקר הוה פלינ מאי מיניהן דף פב ע"א ע"ש.

הגהות וציונים ב) ראשונים וכת"י מ"ש אכילה דכולי עלמא: ג) [צ"ל בזית וכ"ג הערוך בערך גויה א] (גליון): ג) צ"ל ודבה (ר"ש"ש): ד) צ"ל ובעוד (באורות הים): ה) [ע' מבואר יותר בתוס' סוטה ל. ד"ה הא וכו' ספר הישר וכו'] (גליון): ו) צ"ל קים (באורות הים): ז) [באורות הים הגיה ברש"י שישורי צירוף, וכן יש בכת"י]: ח) צ"ל א"ל ר"ל האי (שיה יצחק):

גליון הש"ס

גמ' מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. עי' תוס' דף לג ע"ב ד"ה תוס' ד"ה והקילעי: [מכמ"ש גמ' האוכל אכילה גסה. מ' ע"ז דף יב ע"ב מתום' ד"ה אלא ביוכ"ו: רשי"י ד"ה וכו']: **ולא תטמאו כי אין ישראל** מזוהרים **מיטמא.** תמוה לי הא גם כהנים אין מזהירין כן בפ' שמור דף נ"ג ומתום' שם ולא נזכרו:

תורה אור השלם

א) אֶל תְּשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָהֶם וְנִטְמֵתֶם בָּם: [ויקרא יא, מג]

ב) כִּי כָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תֵעָנֶּה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה מֵעַמֶּיהָ: [ויקרא כג, כט]

ג) וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ: [ויקרא כב, יד]

תוספות ישנים

מייבי בשיתוף כמו שפי' שם לעיל שמועל ומייבי בשאר מיחות דהוי מזון שמי פעמעות אלא מחכר שיעורן בפרק כל מעבירין כגון משכה מילפס אבל הוא דפרק כילד משמפמין מייבי בפה וזקה אלא בפרק נזקי שור גדול כל כך לממון שמי פעמעות: **אמר ר' יוחנן שישורין ושנשין הלכה למשה מסיני עונשין מיכתב בתיבוי בו'.** כך גרס רש"י אבל בספרים הוה כמוב שיעורין מיכתב בתיבוי ד"ה ומ"ש דלפ"ל מנין כל הספקות הזה לעיעורין נאמר אלך אמה כי' מוקדש ומ"ש לעיל ד"ה דבר פעמי כי' אשר לא תעונה כתיב פרט למזיק ומ"ש לעיל ד"ה דבר גזלו מתם הכי המוכל מוכל למעון וכו' אפי' בכלילה לא מיחייב דהא כתיב פרט למזיק

שכופם. כל דבר שהוא לאכלו שלא כדרך תכילתו קרי ליה כופם: שזפין. פירש"ם בלע"ז שבלע פלא כשיכה: ראשון משלם קרן וחומש. אלא היא דרך תכילתו: ושני משלם דמי עצים לראשון. שהרי קנאן הראשון ונתחייב בתשלומיהן והן אינן ראויות עוד אלא להסקה: בחלוקה. השנויה במקום אחר[ד] ולא דברי הכל היא אלא רבי יהושע היא: שטומאתו. שומאתו ושיעור שוה. כגון שני מיפי נפילה ערב ואינו משלם אלא חומש. דסבר רב חייב בשוה כסף: בלבד. משום דרבי הסכת ממעט כשהקילקול מועיל ולא מזו לגמרי כגון אלו אלא כמו פנים משלמות הוו ושלו בשלמי גיד הנשה (לעיל קג:) תמרין דאכל והקיאו ומזל ועגלו דמיים שהרי נהנה גדולו בהדיא ומצינו למימר דסתם מיירי אלא בפניו כגון שהקילקול כדאמר בפרק כהנה המקשה (סה עא.) דעבי בפניו לא מז אלא בפניו מיפי[ה] ה"ל מיפי כגון מירק דסכך מיירי בחומרא שנתמעטה בפרשת הרקשון ובפרק לא ממונו (שם) דאיירי ליה ממונו מרומה בלתמרין בפ"ק דכתובות (דף י.) כגון שקר שכן בו כמו שקר בחבירו בפרשת הרקשון ממעטינן ליה ומשלם כל שכן ושלו מוסף בכתובות ובפרק הרקשון ובפרק לא ממונו ובפרק הרקשון ובפרק הרקשון ובפרק הרקשון

שהפלפלין חייבין בשר"ה. מן להקשות כמו שמיקין בערלה מיקין נמי במעשר וכיון שמיקין במעשר ממעמ"ט מומאת מוכלין דלמען פנרק בה מיקין במעשר מטומאת מוכלין דיי"ל הא מטומאין מומאת מוכלין דיי"ל הא בהדיא תניא מיקין במעשר מכל ס"ל שמעון מייתיל"ן הקשה מהא דתמרי כפ' בכל מערבין (עירובין דף מח.) זרע גרגיר ממעשר וכו' עד זרע גרגיר למאי חזי אכן למשוים שלא היה להם פלפלין שומקין מומו ומטמילין בו את הלוי וס"ל כל אכן פלפלין דעדיפי טפי ואפי' יתיאמת מיב במעשר וכיון דמיב במעשר יטמא מומאת מוכלין ור"ל דוקא מומו פלפלין שמשקין וגוללין מומו במים כעין שעושין לגמל בו דבר הגוה חזי בטיימיו לאכילה ומיימין במעשר ומטמא מומאת מוכלין אבל לומם שלא גגבלו במים שנטמאו וזיקוקו כספרוניות מעלמא כעין שעושין למת לשון הקדירה הגהו פטורין מן המעשר ללא חזי אכילה כפי ואין מ

מתני' אין מעין אותן. אין מייחין למטע מהן מנחתן אותן. למטעם לפני שנה שהיא סמוכה לפירקן פירקן הוי כן שנם[ד] עשרה לנקבה ותרנע עשרה לזכר שדרך מיטות להיות שמי שערות בשמים עשרה ויום אחד להיותו מתוך שנת י"ג ושלש פירקה לעטנתן ומיטות כ"ג ויום אחד ומשלש שנת י"ד פרקו לעטנתן ומשנת י"ג היא שנה הסמוכה לפרקו ושנת י"ב היא שנה לפני שנה הסמוכה לפרקו: או לפני שתי שנים.[ה] שהיא לפני שני שמים סמוך לפרקו להיותו שלש שנים לפני פרקן. וגמרא פריך הסתם לפני שמים להיותו ג' שנים מערת מעבירין לפני שנה להיותו שנים מיבעיא: **גמ'** בחולה. כתוב ומשום כח: אמר רב הונא בן שמונה.

לגריס[ו] שעברה שמונה ונכנסה לתשע ומיטוקא כדמשמיס מילתיה דהוי שנת "משע מרבע שמים לפי פרקה: ובן תשע. לחולה שעברה שנת תשע ונכנסה למוך עשר להיותו ג' שנים לפני פרקה מתכנין לשעות: בן עשר. לגריסה שעברה עשר ונכנסה לאחד עשר ובן אחת עשרה למיטקת חולה ונכנסה ל"ב מעלימין מדרבנן.[ז] בן י"ב ונכנסה ל"ג מעלימין מדאורייתא[ח] שהיא פירקן ממיטקת הגריסה[ט] והחולה שומת פ: ורב נחמן אומר יבח. לח פליג רב נחמן מדרב הונא אלא מר פירש מילי למיטוקת ומר פירש מילי דמיטוק: תנן. מתכנין אותו לשעות לפני שנה להיותו שמי שנים ולפני שמים להיותו שלש בשלמא לרב נחמן ולרב הונא[י] אלא לרב נחמן מדרב הונא לא שנא אלא לר' יוחנן ניחא אלא לר' יוחנן קשיא. לדידיה לא מיתוקמא מתניתין כלל דהא תנן[יא] המלמד מדרבנן ליכא למימר ממי מדלא קתני למיטוקא דלגריסה[יב]

כי הלי גוונא אין לו ליהרג ולהלכה נימא מאי חזית דרמא דידיה קומק טפי דילמא דמא דידי קומק טפי ועוד דהיקשא דקרקע גרוסא כדיש כתיב[ד] הכא יקום מים על רעהו ולעמו נפש וגו' וכתיב דפליג בפ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף עד:) לעיולי דקרקע עולם ומצוה כתמאן דאמר פיקוח כמתוקנין לית להלכה לעטור בדבר שיש לו הנאה לעצמו ליכא מילול השם לא פליג אלא לענין פרהסיא דלא מהני קרקע עולם לאכל לענין גילוי עריות מודה דמהני קרקע עולם לי נמי אפילו לענין פרהסיא לא פליג אלא מוקים עוד טעם אחר ויש מפרשים להכי לא פריך השם והא אמאכל גילוי עריות הואי מצוה להציל מיהו לענין קרקע עולם מהימנא מעבירה שהטיל בה זוהמא כדמצני גבי יעל נפרק רציע דנזיר (דף נב:) ונפרק מצות חליצה (יבמות דף קו:) כי פריך והא קמהימנית מעבירה ומפרש[ה] כך וכיון דמיהימנית היה לה ליהרג משום גילוי עריות ומצני מיכא מיקם עלה כדרבה מ"ג דלמדין מיניה מכל דבר שבערוה ופריך ממאי הכתוב מצמצם בהכי והא קא משהימת מעבירה ומצני לא הוה לה למיהב נפשה לא מצני לא מצי לא הוה לה למיהב נפשה לא מצני לא מצי לא הוה לה למיהב נפשה לא מצני לא מצי

זורו רשעים מרחם. נעשו זרים ונתנכרו למיתה שנאמרים: אצר פירי. להפקיע שעריס ותניא (ב"ב דף 5:) אין מוליכין פירות מארץ ישראל וכל הבר שהוא מיי נפש לפי שמפקיעין את השערים: תוגבא. שטוח משמולדישו"ן ממחת טוליו[ה]: על פי בקיאין. מרי ע"פ נקי נה וע"פ עצמו נה מיזמתא לר' יעלי מתרוייהו: הבא במאי עסקינן. למאר מולה נה נרין ומשמועינן מתני' דשומעין נרופקין: וניספו ליה על פי בקי. להה נחמד נמי למר ר' יעלי דשומעין נרופא: ואע"ג דאמר רב ספרא. להה למוד נרבן מרי כמאה ומאה כתרי לעניו עדות הוא למוד מכל לעניו מומנה כתר דעות מוליו מפעני' ממתני' דכי מתרין זל כתר דעות מומנה ממומנה כגון שומה שמיו לפעל מוצ[ה] מכל מומנה למולה מף על גב דרובא מתרי לה נרין כיון דמכל מתרי נרין ספק נפשות להקל: מבלל דרישא דאמר צריך. ומפ"ה קמני מתני' ע"פ בקיאין אין ע"פ עצמו נה: במה דברים אמורים. דמתכילן מומו ע"פ בקיאין כלומר דפעינן בקיאין נתמר נה נרין ומתרי בקיאין נרין מני נתכילן מומו מכל מתר נרין מני מס בקיאין מרי לתרי נרין אלא מד מתכילן מומו ע"פ עצמו כר' יעלי לתמר שומעין למולה: מר בר רב אשי אמר. הך סיפא נה מפרש הכי למעמע להיכא לתמר נרין מני ומיכא מרי לתמרי נה נרין נה ניימין ליה הא נה לתמרי להיכא לתמר נרין מני ומפי מיכא מהא לתמרי נה נרין ניימין ליה מני מעמא נכ יודע מרת נפשו: הכי גר' תנן אם אין שם בקיאין מאכילין אותו על פי עצמו טעמא דליכא בקיאין הא איכא בקיאין לא הכי קאמר במה דברים אמורים דאמר לא צריך אבל אמר צריך אני אין שם בקיאין כלל מאכילין אותו אפי' דברים טמאים עד שיאורו עיניו מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו ור' מתיא בן חרש מתיר ועוד אמר ר' מתיא בן חרש החושש בגרונו[ד] מטילין לו סם בתוך פיו בשבת [ו]מפני שהוא ספק נפשות וכל ספק נפשות דוחה את השבת [ז]מי שנפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק אינו שם ספק חי ספק מת ספק כותי ספק ישראל מפקחין עליו את הגל[ח] מצאוהו חי מפקחין ואם מת יניחוהו: גמ' ת"ר [ט]מניין היו[י] יודעין שהאירו עיניו משיבחין בין טוב לרע אמר אביי ובטעמא ת"ר [כ]מי שאחזו בולמוס [ל]מאכילין אותו הקל הקל [מ]טבל ונבילה מאכילין אותו נבילה [נ]טבל ושביעית שביעית טבל ותרומה תניאי היא דתניא [ס]מאכילין אותו טבל ואין מאכילין אותו תרומה בן תימא אומר תרומה ולא טבל אמר רבה [ע]היכא דאפשר בחולין דכולי עלמא לא פליגי דמתקנינן ליה ומספינן ליה כי פליגי בדלא אפשר בחולין מר סבר טבל חמור ומר סבר תרומה חמורה מר סבר תרומה חמורה אבל טבל אפשר לתקוניה חזיא לכהן ומר סבר תרומה חמורה אבל טבל אפשר לתקוניה אפשר מדקתני סיפא אם אין שם בקיאין מאכילין אותו ע"פ עצמו מכלל דרישא דאמר צריך. והכי קאמר כל כמה דמנינו למהדורי מפקיעין מהדרינן ולא קאמר ממולה גופיה אלא היכא דליכא בקיאין כלל וכ"ש היכא דלוקח נקי אומר אינו צריך ומולה אומר צריך ללא קאמינן עליה להכמיס הכקי:

כתר בר רב אשי אמר כל היכא דאמר צריך אני. פלוגתא דרבותא הוא מי הלכתא כתר בר רב אשי מי לא הלכתא מנחים ומתולמים כתב הלכתא כתר בר רב אשי מי לא הלכתא כתר בר רב אשי מי לא הלכתא כתר בר רב אשי מי לא

עד א מ"י פ"ג מהלכות שבת הלכה ו טוש"ע א"ח סימן שכח סעיף ו:

אפשר בחולין פשיטא. דמתקיני ליה: לא צריכא בשבת. שאפי' הוא שבת שאסור להפיק מרומה ומעשר יפריש ולא יאכילנו עכשיו: בעציץ שאינו נקוב. דטבל שלו מדרבנן ושבת להפרשת מעשרות נשבת לרבנן דמעשרין שיחמה השבת ולא יאכילנו טבל לרבנן דלמר למשרי נמי טבל דמוריימת כי האי גוונא: ליאכל תנאי היא. הך דלרבה דלמר דשפשיט מחולין מתקיני ליה ולחיזן שבת להפרשת תרומה נשבת מקמי לאכילת טבל לעניין שאינו נקוב לרבנן: קורין לו רופא. נשבת: וקודרין לו תרנגולת. לתת על המכה שזו היא לרפואתו: וגוזזין לו כרישין. מן הממוצר להאכילו: כרישין. כלומר: ליאכל. שם דרבה ר' אלעזר בר' שמעון היא דאמר מפריש לו מרומה נשבת ואל יאכילנו טבל דרבנן כגון ירק ולא רבי אפי' תימא רבי עד כאן לא קאמר רבי התם אלא לענין מעשר ירק דרבנן אבל במעשר דגן דטבל דאורייתא הוא אפי' רבי מודה דאי שרית ליה בעציץ שאינו נקוב אתי למיכל בעציץ שהוא נקוב ת"ר מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו דבש וכל מיני מתיקה מאירין מאור עיניו של אדם ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר [א] ראו נא כי אורו עיני כי טעמתי מעט דבש הזה ומאי אע"פ שאין ראיה לדבר דהתם לאו בולמוס אחזיה אמר אביי ל"ש אלא לאחר אכילה פלת דמילה: אליה. נשב שמן ממד: למזרחה של תאנה. שהשמש מכה שם מן הנקב עד תלות היום והשמש ממתק מת הפרי: וממגד. לשון מעדנים: קפחיה. כפפו ונטל ככרו הימנו: אהדרוהו בלגי וצעי. שנשתו מי העיר והקיפוהו לגיגין של דבש וממיקה וקערות של תכשילין: דייק בשמא. בשמו של נעל הבית שם נתה שם כעור: אשלימו ליה ביסייהו. ערב שבת היה והפקידו אצלו ביקס: דבי שמשי. של ערבי שבתות: ליתי בהו ממשא. ממון שמדם בממומה מהרהר ורומה תלושות ומתכוון היה לתמוה שלא ילך ויטלנו: חזו טלפחי אשפמיה. רמו עדשים על שפתו: יהבו פומא לדביתהו. נעלך אמר שתמני לנו כיסיו וזה לך סימן שאכלתם היום עדשים: מים ראשונים האביו בשר חזיר. פורנך יטרפל היה מוכר ליטרפל דטריס המותרים ומחליפם ומוכר לנכריס בשר חזיר מתעל נא יטרפל לפורנך ורלהו שלא נטל ידיו כשהפך לאכול ונתן לפניו בשר חזיר [ב]: מים אחרונים הרגו את הנפש. זו היא שאמרו שלא זה שחילו נטל מים ממרומים דרך הנוטלים ידיס לקנח את שפתם בידיס טופחות ולא היו עדשים נרלין: ואזניו מרוחות. גדולות וכפולות לשון: משחקות בו. מרלות ט כשפיהם לשחוק:

למקטליה

אפשר בחולין פשיטא (ב) לא צריכא בשבת בשבת נמי פשיטא טלטול מדרבנן הוא הכא במאי עסקינן בעציץ שאינו נקוב דרבנן מר סבר טבל חמור ומר סבר תרומה חמורה [ג] לימא תנאי היא דתניא [ג] *מי שנשכו נחש קורין לו רופא ממקום למקום ומקרעין לו את התרנגולת וגוזזין לו את הכרישין ומאכילין אותו ואין צריך לעשר דברי רבי ר' אלעזר בר' שמעון אומר לא יאכל עד שיעשר נימא ר' אלעזר בר' שמעון היא ולא רבי אפי' תימא רבי עד כאן לא קאמר רבי התם אלא לענין מעשר ירק דרבנן אבל במעשר דגן דטבל דאורייתא הוא אפי' רבי מודה דאי שרית ליה בעציץ שאינו נקוב אתי למיכל בעציץ שהוא נקוב ת"ר מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו דבש וכל מיני מתיקה מאירין מאור עיניו של אדם ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר [א] ראו נא כי אורו עיני כי טעמתי מעט דבש הזה ומאי אע"פ שאין ראיה לדבר דהתם לאו בולמוס אחזיה אמר אביי ל"ש אלא לאחר אכילה אבל קודם אכילה מגרר גריר דכתיב [ב] ויצאו איש מצרי בשדה ויקחו אותו אל דוד ויתנו לו לחם ויאכל וישקוהו מים ויתנו לו פלח דבילה ושני צמוקים ויאכל ותשב רוחו אליו. ר' יוחנן אחזיה בולמוס ורץ למזרחה של תאנה ואכל כר' וקרא החכמה תחזיק בעליה. ר' יוסי אחזיה בולמוס וקיפה הרועה כלומר אכל כל מה שהיה לו: ירושלמי רב הונא עשרים וארבעה עשרונות שאכל לרעבן אכלן. ר' יהודה קיפח את כל העיר. ר' מאיר הוה דאיזק בשמא כר' ואיקלעו בגבורא דשמיה כירדו. ובהזוא דהוה שמיה [בלוח] וכר': מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר ככר שלו וד' מתיא בן חרש מתיר: ת"ר ה' דברים נאמרו בכלב שוטה פיו פתוח כר'. ממאי הני רב אמר נשים בשפניות משחקות בו שמואל אמר רוח חזזית שורה עליו וכשהודגין אותו אין אבל קודם אכילה מגרר גריר דכתיב [ב] ויצאו איש מצרי בשדה ויקחו אותו אל דוד ויתנו לו לחם ויאכל וישקוהו מים ויתנו לו פלח דבילה ושני צמוקים ויאכל ותשב רוחו אליו. ר' יוחנן אחזיה בולמוס ורץ למזרחה של תאנה ואכל כר' וקרא החכמה תחזיק בעליה. ר' יוסי אחזיה בולמוס וקיפה הרועה כלומר אכל כל מה שהיה לו: ירושלמי רב הונא עשרים וארבעה עשרונות שאכל לרעבן אכלן. ר' יהודה קיפח את כל העיר. ר' מאיר הוה דאיזק בשמא כר' ואיקלעו בגבורא דשמיה כירדו. ובהזוא דהוה שמיה [בלוח] וכר': מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר ככר שלו וד' מתיא בן חרש מתיר: ת"ר ה' דברים נאמרו בכלב שוטה פיו פתוח כר'. ממאי הני רב אמר נשים בשפניות משחקות בו שמואל אמר רוח חזזית שורה עליו וכשהודגין אותו אין ימים ושלשה לילות מאי שנא שמואל מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו דבש וכל מיני מתיקה שהדבש יהושע אמר אף סולת נקיה בדבש רב פפא אמר אפי' קמחי דשערי בדיבשא אמר ר' יוחנן פעם אחת אחזני בולמוס ורצתי למזרחה של תאנה וקיימתי בעצמי [ג] החכמה תחיה בעליה דתני רב יוסף הרוצה לטעום טעם תאנה יפנה למזרחה שנאמר [ד] וממגד תבואות שמש ר' יהודה ור' יוסי הוו קא אזלי באורחא אחזיה בולמוס לר' יהודה קפחיה לרועה אכליה לריפתא א"ל ר' יוסי קפחת את הרועה כי מטו למתא אחזיה בולמוס לר' יוסי אהדרוהו בלגי וצעי א"ל ר' יהודה אני קפחתי את הרועה ואתה קפחת את העיר כולה ותו ר"מ ור' יהודה ור' יוסי הוו קא אזלי באורחא ר' מאיר הוה דייק בשמא ר' יהודה ור' יוסי לא הוו דייקי בשמא כי מטו לההוא דוכתא בעו אושפיזא יהבו להו אמרו לו מה שמך אמר להו כידור אמר ש"מ אדם רשע הוא שנאמר [ה] כי דור תהפוכות המה ר' יהודה ור' יוסי אשלימו ליה כיסייהו ר"מ לא אשלים ליה כיסיה אזל [ו] אותביה בי קיבריה דאבוה אתחזי ליה בחלמיה תא שקיל כיסא דמנח אריש"א דההוא גברא למחר אמר להו הכי אתחזי לי בחלמאי אמרי ליה חלמא דבי שמשי ליה בהו ממשא אזל ר"מ ונטריה כולי יומא [ז] ואייתיה למחר אמרו לו הב לן כיסן אמר להו לא היו דברים מעולם אמר להו ר"מ אמאי לא דייקיתו בשמא אמרו ליה אמאי לא אמרת לן מר אמר להו אימר דאמרי אנא חששא אחזוקי מי אמרי משכוהו ועיילוהו לחנותא [ז] חזו טלפחי אשפמיה אזלו ויהבו סימנא לדביתהו ושקלוהו לכיסייהו ואייתו אזל איהו וקטלוה לאיתתיה היינו (דתנן [ח]) [ט] מים [א] ראשונים האכילו בשר חזיר מים אחרונים הרגו את הנפש ולבסוף הוו דייקי בשמא כי מטו לההוא ביתא דשמיה בלה לא עיילו לגביה אמרי שמע מינה רשע הוא דכתיב [י] ואמר לבלה נאופים (כמו [יא] אחרי בלותי היתה לי עדנה כלומר זקנה בנאופים [יב]): מי שנשכו כלב שוטה וכו': ת"ר חמשה דברים נאמרו בכלב שוטה פיו פתוח וזרזו ואזניו סרוחות וגבו [יב] מונה על ידכותיו ומהלך בצידי דרכים וי"א אף נובח ואין קולו נשמע ממאי הוי רב אמר נשים בשפניות משחקות בו ושמואל אמר רוח רעה שורה עליו מאי בינייהו איכא בינייהו למקטליה

[א] גמ' מים ראשונים האכילו בשר חזיר. נ"ב עיין פרק"י ועיין בדברי הנ"י ס"ד ס"ס קי"ו:

[ב] גמ' פשיטא מלטול מדרבנן. וכן הוא בסוכה דף נ"ג ע"ב ובע"ז:

[ג] גמ' אפשר בחולין מלטול מדרבנן. ע"ש בתוס' ד"ה אפשר בחולין. ע"ש בתוס' ד"ה אפשר בחולין. ע"ש בתוס' ד"ה אפשר בחולין

הכי גמי מסתברא שלשה דברים כו'. ריב"ל ל"ג הכי גמי מקטגרא לא מצינו שלשה דברים שמשה דברים מעומד דמאי מולמיה להו מה למיתי כגבר ולחלח לי לספיר מיית דבריתא קמיית לא מיתי מה מקיא דם לקרונכי ולהכי הוי לומק הא למוקמינן למעוטי מקיא דם לקרונכי מה שלא החכר מה שלא מהא למיתי שפיר מאי לאו מאי מקטגרא למקטליה בדבר הנזרק תניא כוותיה דשמואל כשהורגין אותו אין הורגין אותו אלא בדבר הנזרק דחייף ביה מסתכן דניכית ליה מיית דחייף ביה מסתכן מאי תקנתיה נישלח מאניה (ס) וניידחיט רב הונא בריה דרב יהושע חף ביה חד מיניהו בשוקא שלחינהו למאניה ורהיט אמר קיימתי בעצמי א) החכמה תחיה בעליה דניכית ליה מיית מאי תקנתיה אמר אביי ניתי משכא דאפא דיכרא וניכתוב עליה אנא פלניא בר פלניתא אמשכא דאפא דיכרא כתיבנא עלך כנתי כנתי קלידום ואמרי לה קנדי קנדי קלורום יה יה ה' צבאות אמן אמן סלה ונשלחינהו למאניה ולקברינהו בי קברי (ג) עד תריסר ירחי שתא ונפקינהו ונקלינהו בתנורא ונבדרינהו לקטמיה אפרשת דרכים והנך תריסר ירחי שתא כי שתי מיא לא לישתי אלא בגובתא דנחשא דילמא חזי בבואה דשידא וליסתכן ב) כי הא ג) דאבא בר מרתא הוא אבא בר מניומי עבדא ליה אימיה גובתא דדהבא (ג): ועוד אמר ר' מתיא: *ר' יוחנן חש ג) בצפדינא אזל גבה דההיא מטרוניתא עבדא ליה מלתא חמשא ומעלי שבתא אמר לה בשבת מאי אמרה ליה לא צריכת אי מצטריכנא מאי אמרה ליה אישתבע לי דלא מגלית אישתבע לי דלא מגלינא ד) דישראל לא מגלינא ד) נפק דרשה בפירקא והא אישתבע לה לאלהא דישראל לא מגלינא הא לעמון ישראל מגלינא והא איכא חלול השם דמגלי לה מעיקרא מאי עבדא ליה אמר רב אחא בריה דרב אמי מי שאור שמן זית ומלח רב יימר אמר שאור גופיה שמן זית ומלח רב אשי אמר משחא דגרפא דאווזא אמר אביי אנא עבדי לכולהו ולא איתסאי עד דאמר לי ההוא טייעא אייתי קשייתא דזיתא דלא מלו תילתא וקלינהו בנורא אמרא חדתא ואדביק בכבי דריה עבדי הכי ואיתסאי ממאי הוה מחמימי חמימי דחזיתי ומשיורי כסא דהרסנא ומאי סימניה כד רמי מידי בכביה ואתא דמא מבי דרי רבי יוחנן כי חש בצפדינא עבד הכי בשבתא ואיתסי ורבי יוחנן היכי עביד הכי אמר ר"נ בר יצחק שאני צפדינא הואיל ומתחיל בפה וגומר בבני מעיים אמר ליה רב חייא בר אבא לר' יוחנן כמאן כר' מתיא בן חרש דאמר החושש בפיו מטילין לו סם בשבת א"ל שאני אומר בזו ולא באחרת לימא מסייע ליה מי שאחזו ירקון מאכילין אותו בשר חמור מי שנשכו כלב שוטה מאכילין אותו מחצר כבר שלו והחושש בפיו מטילין לו סם בשבת דברי ר' מתיא בן חרש דברי ר' מתיא בן חרש דתניא משום רבי מתיא בן חרש מקיזין דם לסרונכי ה"נ מסתברא דתניא שלשה דברים א"ר ישמעאל בר' יוסי ששמע משום רבי מתיא בן חרש מקיזין דם לסרונכי בשבת ומי שנשכו כלב שוטה מאכילין אותו מחצר כבר שלו והחושש בפיו מטילין לו סם בשבת וחכ"א באילו אין בהן משום רפואה באילו למעוטי מאי מאי ד) לאו אתרתי בתרייתא ולמעוטי דרישא לא אתרתי (ו) דרישא קמייתא ולמעוטי דסיפא

אוצר החכמה

תא

למקטליה בדבר הנזרק תניא כוותיה דשמואל כשהורגין אותו אין הורגין אותו אלא בדבר הנזרק דחייף ביה מסתכן דניכית ליה מיית דחייף ביה מסתכן מאי תקנתיה נישלח מאניה (ס) וניידחיט רב הונא בריה דרב יהושע חף ביה חד מיניהו בשוקא שלחינהו למאניה ורהיט אמר קיימתי בעצמי א) החכמה תחיה בעליה דניכית ליה מיית מאי תקנתיה אמר אביי ניתי משכא דאפא דיכרא וניכתוב עליה אנא פלניא בר פלניתא אמשכא דאפא דיכרא כתיבנא עלך כנתי כנתי קלידום ואמרי לה קנדי קנדי קלורום יה יה ה' צבאות אמן אמן סלה ונשלחינהו למאניה ולקברינהו בי קברי (ג) עד תריסר ירחי שתא ונפקינהו ונקלינהו בתנורא ונבדרינהו לקטמיה אפרשת דרכים והנך תריסר ירחי שתא כי שתי מיא לא לישתי אלא בגובתא דנחשא דילמא חזי בבואה דשידא וליסתכן ב) כי הא ג) דאבא בר מרתא הוא אבא בר מניומי עבדא ליה אימיה גובתא דדהבא (ג): ועוד אמר ר' מתיא: *ר' יוחנן חש ג) בצפדינא אזל גבה דההיא מטרוניתא עבדא ליה מלתא חמשא ומעלי שבתא אמר לה בשבת מאי אמרה ליה לא צריכת אי מצטריכנא מאי אמרה ליה אישתבע לי דלא מגלית אישתבע לי דלא מגלינא ד) דישראל לא מגלינא ד) נפק דרשה בפירקא והא אישתבע לה לאלהא דישראל לא מגלינא הא לעמון ישראל מגלינא והא איכא חלול השם דמגלי לה מעיקרא מאי עבדא ליה אמר רב אחא בריה דרב אמי מי שאור שמן זית ומלח רב יימר אמר שאור גופיה שמן זית ומלח רב אשי אמר משחא דגרפא דאווזא אמר אביי אנא עבדי לכולהו ולא איתסאי עד דאמר לי ההוא טייעא אייתי קשייתא דזיתא דלא מלו תילתא וקלינהו בנורא אמרא חדתא ואדביק בכבי דריה עבדי הכי ואיתסאי ממאי הוה מחמימי חמימי דחזיתי ומשיורי כסא דהרסנא ומאי סימניה כד רמי מידי בכביה ואתא דמא מבי דרי רבי יוחנן כי חש בצפדינא עבד הכי בשבתא ואיתסי ורבי יוחנן היכי עביד הכי אמר ר"נ בר יצחק שאני צפדינא הואיל ומתחיל בפה וגומר בבני מעיים אמר ליה רב חייא בר אבא לר' יוחנן כמאן כר' מתיא בן חרש דאמר החושש בפיו מטילין לו סם בשבת א"ל שאני אומר בזו ולא באחרת לימא מסייע ליה מי שאחזו ירקון מאכילין אותו בשר חמור מי שנשכו כלב שוטה מאכילין אותו מחצר כבר שלו והחושש בפיו מטילין לו סם בשבת דברי ר' מתיא בן חרש דברי ר' מתיא בן חרש דתניא משום רבי מתיא בן חרש מקיזין דם לסרונכי ה"נ מסתברא דתניא שלשה דברים א"ר ישמעאל בר' יוסי ששמע משום רבי מתיא בן חרש מקיזין דם לסרונכי בשבת ומי שנשכו כלב שוטה מאכילין אותו מחצר כבר שלו והחושש בפיו מטילין לו סם בשבת וחכ"א באילו אין בהן משום רפואה באילו למעוטי מאי מאי ד) לאו אתרתי בתרייתא ולמעוטי דרישא לא אתרתי (ו) דרישא קמייתא ולמעוטי דסיפא

מקיזין דם לסרונכי בשבת ומי שנשכו כלב שוטה מאכילין אותו מחצר כבר שלו והחושש בפיו מטילין לו סם בשבת וחכ"א באילו אין בהן משום רפואה באילו למעוטי מאי מאי ד) לאו אתרתי בתרייתא ולמעוטי דרישא לא אתרתי (ו) דרישא קמייתא ולמעוטי דסיפא

ת

פד: יום הכפורים פרק שמיני יומא

מסורת הש"ס
עם הוספות

אלא מכבין

בגדולי ישראל. ומפרי הכי לחפשר מכבי מנוה כיכרמל שמא יתעכל הנכרי ונמ יעשה ויבא לידי סכנה: ומפסיקין בשבי הדליקה. מימה לי דהוה ליה זו ומין אעובדה פשיטא. וכי עובדה סהדיתה ר' מתיא אי נימא לאו אלא אפס. קיימי לחלוי מחנר כבד מנן פלוגתא דתמני ס"ק דתמי רב יוסף עובדה סהדיתה וכו' ומי שנשמו וכו' והמוקק נפיו וכו' וחב"א בזו[ב]. תנו מוליס ונמ בתמרת: בזו אהייא אי נימא כלים שהן לריכין לדבר הראוי להן כגון הכלי שמשמשין בו בשבת כגון קופה וכברה ומחבת ומגל ומנפה ומזרה ומרקדת ומנפת וכיולא בהן מותרין לטלטל אפילו לדבר האסור מפני שהן לריכין לדבר המותר אבל כלי שאין לריכין לדבר המותר כגון סכין לחתוך בו בשר לחתיכות קטנות לתת לפני הכלב ומזלג לנטול בו דגים מן הקערה ומקל לנער בו את הכרים ואת הבגדים ומרלה לנגן בה ומחט לתפור בה ומספרים לגזום בהן את השער ואת הלפרנים ומגרה לגרות בה את התנור ומפוח להפיח בו את האור ומנעל לנעול בו את הסנדל ומנעול לנעול בו את הדלת ומפתח לפתוח בו את המנעול ומשפוך לשפוך בו את המים ומנפה לנפות בה את הקמח ומלח לתת בו מלח על השלחן ומלחיה לתת בה מלח לפני הכלב ומלחלחת לתת בה מלח לפני התרנגולים ומלחלחת של עץ לתת בה מלח לפני הבהמה ומלחלחת של חרס לתת בה מלח לפני החזירים ומלחלחת של זכוכית לתת בה מלח לפני האדם ומלחלחת של מתכת לתת בה מלח לפני הכלב ומלחלחת של עץ לתת בה מלח לפני התרנגולים

ושמואל אמר לפקח עליו את הגל. קמ"ל דלמא רוב ישראל (ה) מכל ממלכה על ממלכה לא וכ"ש כרוב כותים: אינו כן. דלמא[ג] מפילו כרוב כותים מפקחין: למאי הילכתא. הוי כותי לגיורא דשמואל כיון דלמאי מפקחין עליו כל שכן למצוה להמיתו ולמאי הילכתא הוי כותי: להאבילו גבילות. עד שיגדל ויקבל עליו גילות: אם רוב ישראל למאי הילכתא. הוי ישראל גרוב ישראל מיפי ממלכה על ממלכה (ג) מי אמר להמילו גבילות ממלכה על ממלכה לא שנא: להאבילו גבילות. להטמיאו בטומאת מת: להחזיר לו אבידתו. הא למה לי קרא להמיתו דכתיב ישראל למאי הילכתא אמר רב פפא להאבילו גבלות אם רוב ישראל למאי הילכתא להחזיר לו אבידתו מחצה על מחצה ישראל למאי הילכתא אמר ריש לקיש לעולם כותי לגבי ישראל כחמור לגבי סוס ולגבי פרה כשפחה לגבי בת חורין ולגבי עבד כנכרי לגבי ישראל ולגבי ישראל כמלאך ה' צבאות דכתיב (מלאכי ב) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא: לא צריכא דנגחיה תורא דידיה לתורא דידיה. ולא צריכא דנגחיה תורא דידיה לתורא דידיה פלגא יהיב ליה ופלגא לא יהיב ליה אידך פלגא נימא ליה איתיי ראיה דלאו ישראל אנא ושקול: מי שנפל עליו מפולת וכו': מאי קאמר לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא ספק הוא שם ספק אינו שם דאי איתיה חי הוא דמפקחין אלא אפילו ספק חי ספק מת מפקחין ולא מיבעיא ספק חי ספק מת דישראל אלא אפילו ספק כותי ספק ישראל מפקחין: מצאוהו חי מפקחין: מצאוהו חי פשיטא לא צריכא דאפי' לחדי שעה: ואם מת יניחוהו: הא נמי פשיטא לא צריכא (ו) לר' יהודה בן לקיש דתניא אין מצילין את המת מפני הדליקה אמר רבי יהודה בן לקיש שמעתי שמצילין את המת מפני הדליקה ואפילו רבי יהודה בן לקיש לא קאמר אלא מתוך שאדם בהול על מתו אי לא שרית ליה מאי אתי ליה למעבד תנו רבנן עד היכן הוא בודק עד חושבו ויש אומרים עד לבו בדק ומצא עליונים מתים לא יאמר כבר מתו התחתונים מעשה היה ומצאו עליונים מתים ותחתונים חיים נימא הני תנאי כי הני תנאי דתניא מהיכן הולך נוצר מראשו שנאמר (איוב) ממעי אמי אתה גוזי ואומר גזי גזרך והשליכי אבא שאול אומר מטיבורו ומשלח שרשיו אילך ואילך אפילו תימא אבא שאול עד כאן לא קא אמר אבא שאול התם אלא לענין יצירה דכל מידי ממציעותיה מיתצר אבל לענין פקוח נפש אפי' אבא שאול מודי דעיקר חיותא באפיה הוא דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו אמר רב פפא מחלוקת ממטה למעלה אבל ממעלה למטה כיון דברך ליה עד חוטמו שוב אינו צריך דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו וכבר היה ר' ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך ולוי הסדר ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן עזריה מהלכין אחריהן נשאלה שאלה זו בפניהם מניין לפקוח נפש שדוחה את השבת נענה ר' ישמעאל ואמר (ויקרא) אם במחתרת ימצא הגנב ומה זה שספק על ממון בא ספק על נפשות בא (בראשית) ושפיכות דמים מטמא את הארץ וגורם לשכינה שתסתלק מישראל ניתן להצילו בנפשו ק"ו לפקוח נפש שדוחה את השבת נענה ר"ע ואמר (שמות) וכי יזיד איש על רעהו וגו' מעם מזבחי תקחנו למות מעם מזבחי ולא מעל מזבחי ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא להמית אבל ולפקח הגל אינו כן. מומר ר"י דהימיו טעמא למן הולכין נפקוח נפש אמר הרוב מפוס לכתיב (ויקרא יח) ומי מתו ולא יחיו בהם[ד] אלא יכול נמוד מפוס ענין לידי מיתת ישראל: להאבילו גבילות. לא הוה מצי למימר אלא להמיתו מפוס לפפילו ממלה על ממלה אינו מייב להמיתו דלמקפ נרוב ישראל ממרין לא שנו אלא להמיתו:

להחזיר לו אבידתו. הא למה לי קרא להמיתו דלקמר רב לעולם פירש רש"י דלמפולת מיפטרין לה לפפילו לפקח את הגל כמצמת מן הולכין אחר הרוב כל שכן להמיתו ומע"ג דסמירה ליה למפולת (ב"ק דף נב:) מן הולכין אממון אחר הרוב הני מילי היכא דאתי לידי גרסות כגון מוכר שור לחבירו ונמלט נגפן אבל הכא הא לא אתי לידי גרסות כעלים מזלין בתר רובא (ב) וכמתוטה סוף פ"ק (דף טו:) פירש דרשתא נקט לפפילו להמזיר לו מפיה למיכל עפילה גדולה כלאחרי (מהדרין דף עו:) הממזיר אפילה למומי עליו הכתוב אומר למען אפות הרוה את הממה וגו' ואפי' הכי ממזירין היכא למיכל למיכל רוב ישראל וכל שכן להמיתו לגיכל עפילה כולי האי דממרנקן עניי כומים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום [גיטין סא.]:

להחזיר לו אבידה. אבל ממה על מת חבירו לית ליה: מאי דהוה לא אמר ליה דיקרא תורא דידיה לתורא דידיה. פירוש כדי שלא יהא נראה כמתכוין להזיק: לא צריכא דנגחיה תורא דידיה. פירוש כדי שלא יהא נראה כמתכוין להזיק: פלגא יהיב ליה. מפני שהוא ספק: אידך פלגא נימא ליה. ספק הוא ואין מוציאין ממון מספק: איתיי ראיה דלאו ישראל אנא. שהרי אין ישראל נוגח את שלו: ושקול. ספק הוא ואין מוציאין ממון מספק: מי שנפל עליו מפולת וכו'. כגון שנפל עליו בית ואין יודעין אם נפל עליו בשבת אם בחול ואין יודעין אם נפל עליו בשוגג אם במזיד ואין יודעין אם נפל עליו בתחילת השבת אם בסופה: מאי קאמר. כל הני ספיקי דקתני מאי אתו למשמועינן: שמצילין את המת. לחלל עליו את השבת: לא צריכא. למיקר מצוה נמי לא צריכא דאי לא אשמעינן הא הוה אמינא מפני שהוא מוקצה ואין מחללין עליו את השבת קמ"ל: לחדי שעה. שיעור שעה אחת: ואם מת יניחוהו. ואין מחללין עליו את השבת: הא נמי פשיטא לא צריכא. דאי לא אשמעינן הא הוה אמינא מפני שהוא מוקצה ואין מחללין עליו את השבת קמ"ל: לר' יהודה בן לקיש דתניא. בתוספתא: אין מצילין את המת מפני הדליקה אמר רבי יהודה בן לקיש שמעתי שמצילין את המת מפני הדליקה ואפילו רבי יהודה בן לקיש לא קאמר אלא מתוך שאדם בהול על מתו אי לא שרית ליה מאי אתי ליה למעבד תנו רבנן עד היכן הוא בודק עד חושבו ויש אומרים עד לבו בדק ומצא עליונים מתים לא יאמר כבר מתו התחתונים מעשה היה ומצאו עליונים מתים ותחתונים חיים נימא הני תנאי כי הני תנאי דתניא מהיכן הולך נוצר מראשו שנאמר (איוב י) ממעי אמי אתה גוזי ואומר (שם) גזי גזרך והשליכי אבא שאול אומר מטיבורו ומשלח שרשיו אילך ואילך אפילו תימא אבא שאול עד כאן לא קא אמר אבא שאול התם אלא לענין יצירה דכל מידי ממציעותיה מיתצר אבל לענין פקוח נפש אפי' אבא שאול מודי דעיקר חיותא באפיה הוא דכתיב (בראשית ב) כל אשר נשמת רוח חיים באפיו אמר רב פפא מחלוקת ממטה למעלה אבל ממעלה למטה כיון דברך ליה עד חוטמו שוב אינו צריך דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו וכבר היה ר' ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך ולוי הסדר (ב"ר) ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן עזריה מהלכין אחריהן נשאלה שאלה זו בפניהם מניין לפקוח נפש שדוחה את השבת נענה ר' ישמעאל ואמר (ויקרא) אם במחתרת ימצא הגנב ומה זה שספק על ממון בא ספק על נפשות בא (בראשית) ושפיכות דמים מטמא את הארץ וגורם לשכינה שתסתלק מישראל ניתן להצילו בנפשו ק"ו לפקוח נפש שדוחה את השבת נענה ר"ע ואמר (שמות) וכי יזיד איש על רעהו וגו' מעם מזבחי תקחנו למות מעם מזבחי ולא מעל מזבחי. ° מה להן מה עמך לעמד עמדה: ולא מעל מזבחי. ° מה המחיל נעמדה מין מפקיע לגמ לידון מגמ מפלים עמדתו: מכל

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) עי' תוס' ע"ז כז: ד"ה לחיי, ו) שבת קף מג: [תוספתא שבת פי"ד ה"ז], ז) שבת קף מג: קיז:, ח) תוספ' קף מה., ט) מכלתא פ' כי תשא, י) [שבת לג. וע"ש], יא) ב"ק לח., יב) לקמן ע"ב, יג) [תוי' תוס' ב"ק קף ס: ד"ה קמ"ל], יד) ויקרא יא כב.

הגהות הב"ח

(ה) גמ' לפ נרוכה אלא לר' יהודה ק לקמ: (ג) רש"י ד"ה ומשמעל כו' לפס כוב ישראל מכל: (ג) ד"ה מס כוב כו' על ממה דאי אגא להמילו וכו' על ממה נמי לפ קמ: (ד) ד"ה ימיי מי' לפס גיורא לפ מקיל לחיובים לישראל למלומי: (ה) ד"ה גר מדן ד"ה מפילו ממע ל"ל קומס ד"ה מכי מכ גרסיק:

תוספות אור חדש

א) עֲלֵיךְ נִכְמְרוּ מֵעַי אֲנִי אֲרַחֲמֶנָּה נְאֻם יְהוָה: [ירמיהו לא, יט]

ב) גַּוִּי גְּדָלִי וְחַשְׂכִּי וְשִׁאִי עַל שְׁפָיִם קָרָה כִּי מָאַס יְיָ נִבְזָה אֶת דּוֹר עֶבְרָתוֹ: [דברים ג, כא]

ג) כִּי אֲשֶׁר נְשָׁמָה רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ: [בראשית ז, כב]

ד) אִם בְּמַחְתֶּרֶת יִמָּצֵא הַגַּנָּב וְהֻכָּה וָמֵת אֵין לוֹ דָּמִים: [שמות כב, א]

ה) וְכִי יָזִיד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהָרְגוֹ בְעָרְמָה מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ לָמוּת: [שמות כא, יד]

ליקוטי רש"י

ושמואל אמר לפקח עליו את הגל. בשנם מפקחין ליה לישראל [כתובות סו:]. אתה גוזי. מאחר שמילף יצרת לשמך מפילה דגוזי לשמך דכתיב כמו גז מכך בעד נאמנך תלמי וגלי למלך [ישעיה מה:]. גזי גזרך. תלמי שכרך כמו וגז את לאמים [במדבר ט] וגז את לפמון [מיכה ו]. נשמת רוח חיים. נשימה של רוח חיים [בראשית ז, כב]. אם במחתרת. כשהיה מומר את הבית [שמות כב, א].

הגהות וציונים

ה] בכתובות נוסף אמר רב פפא, וכ"ה כאן בכת"י. ז] [בערוך ערך סרד ד' אילא ולוי הסדר פי' גאון יש אומרים שהיי ערוכה בגדי שרד לפיכך נקרא סרד או שהיה ערוכה כלי שרד כגון מצודות] (גליון): ג] "דאמרי" ליתא בכת"י, והנוסח דאפילו: ד] הס"ד, ואח"כ מה"ד מעם מזבחי. נבי רוצח כתיב אם כהן הוא וכו' (שיח יצחק): ה] לענין שלא להחזיר דאי במחצה וכו' וה"ג הוי"ם למנקט ברוב ישראל כדי להחזיר אלא נקט החזרת אבידה שהוא חידוש יותר כדפרי' כצ"ל ע"י ש"י (גליון): ו] צ"ל כדתניא (גליון):

רבינו חננאל

[כמה]. איבא [פלוגתא] באמוראין חד אמר עד חוטמו וחד אמר עד סבורו. אמר שמואל לא הילכו בפקוח נפש אחר הרוב כו' הא דבר פרישנהו ג) דאמר את הגל כו' כבר מצאוהו ד) ובבבא קמא: מי שנפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק אינו שם ספק חי ספק מת ספק בותי ספק ישראל מפקחין עליו. מצאוהו חי מפקחין עליו מצאוהו מת יניחוהו. אוקימנא אפי' לר' יהודה בן לקיש דאמר שמעתי שמצילין את המת מפני הדליקה הכא מודה שאם מצאו (חי) [מת] יניחוהו ופשוטה היא: ת"ר עד היכן בודק עד שבודקו. וי"א עד חוטמו. בדק ומצא עליונים מתים לא יאמר שכבר מתו התחתונים. מעשה היה ובדקו ומצאו עליונים מתים ותחתונים חיים. אמר רב פפא מחלוקת כשבדק ממטה למעלה. שלא יאמר כיון שאין חיותא בטבורו כבר מת אלא צריך לבדוק עד חוטמו אבל אם בדק ממעלה למטה כיון שבדק בחוטמו ואין לו חיותא תוכ לא צריך שנאמר כל אשר נשמת רוח חיים באפיו. מניין לפיקוח נפש שדוחה את השבת כו'.

חשק שלמה על ר"ח

ג) תוי' ב"ק נא ד"ה דאמר דלמ"ל ס' דהשמועל דלמר לפקח עליו את הגל כגון מי שנפלה עליו מפולת וכו'. ד) תוי' ב"ק נא ד"ה דאמר.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ולוי הסדר. יא פורש לי. עי' ערכין כה: רש"י ד"ה מלן שמעתא ליה וש"נ: שם ד"ה ולא מעל מזבחי אם התחיל בעבודה. עי' בקע"ח מכות יב. ד"ה בעמ יומא ול"ע:

תוספות ישנים

אמר רב פפא להאבילו גבילות. וכ"ת סוס מני למיקטו לענין [ד] להמיתו מי כמלה על מלה מלוה להמיתו אין כל כך עבירה כמו שמיעה מבקשלין (דף ש:) לא שמיע לה ס' קלוס ל' זה סמחזיר אבידה לבותי להחזיר לו אבידה שם בסוסים עבירה כמו שמיעה מבקשלין (דף ש:) לא שמיע לה ס' קלוס ל' זה סמחזיר אבידה לבותי שוס סיקוח ופס למר בממלה על מלה מיהו מני למימר דמחיה סוס מני למימר על רוב ישראל דמיה דמחיה נקט ולפיקוח נפש לא נקט אלא

עם התשובה אין בפני עצמה לא נימא דלא כרבי. מימה לי דסוף מקי לעניני מימה ויוה"כ מכפרות עם התשובה על כל עבירות שבתורה אפי' על עשה תשובה ים עבירות שחין מכפרות עליהן כגון פורק עול ומגלה פנים ומיפר ברית ים לומר דסמיך טפי מעני מי שמי י"ל דומיא דסיפא דקתני ועל המצוות הוא סומה עד שיבא יוה"כ ויכפר להיות בכל עבירה לחינה מכפרת אלא יוה"כ ה"נ ויעשה:

חוץ מפורק עול. נסוף פ"ק דשבועות (דף יג.) נפקא ליה מקרא כי דבר ה' בזה זה הפורק עול ומגלה פנים בתורה ואת מצותי הפר זה המפר ברית בשר הכרת מכרת הכתוב נאפי' יום הכפורים מכפר אלא מכרת שמי יוה"כ יכול אפילו עשה מצוה גדולה כיוצא בה תלמוד לומר ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה': (ויקרא יח, ה) ה"ג:

אבל להחיות אפילו מעל מזבחי ומה זה שספק יש ממש בדבריו ספק אין ממש בדבריו ועבודה דוחה שבת קל וחומר לפקוח נפש שדוחה את השבת נענה רבי אלעזר[ב] ואמר ומה [ג] מילה שהיא אחד ממאתים וארבעים ושמונה[ד] איברים שבאדם דוחה את השבת קל וחומר לכל גופו שדוחה את השבת רבי יוסי בר' יהודה[ה] אומר [א] את שבתותי תשמורו יכול לכל ת"ל [ו] אך חלק רבי יונתן בן יוסף אומר [ז] כי קודש היא לכם היא מסורה בידכם ולא אתם מסורים בידה ר' שמעון בן מנסיא אומר [ח] ושמרו בני ישראל את השבת [ט] אמרה תורה חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה א"ר יהודה אמר שמואל אי הואי התם הוה אמינא דידי עדיפא מדידהו [י] וחי בהם ולא שיומות בהם אמר רבא [יא] לכולהו אית להו פירכא בר מדשמואל דלית ליה פירכא דר' ישמעאל דילמא כדרבא [יב] דאמר רבא מאי טעמא דמחתרת חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו ואהאי מידע ידע דקאי לאפיה ואמר אי קאי לאפאי קטילנא ליה והתורה אמרה בא להרגך השכם להרגו ואשכחן ודאי ספק מנלן דר' עקיבא נמי דילמא כדאביי דאמר אביי [יג] מסרינן ליה זוגא דרבנן לידע אם [ט] ממש בדבריו ואשכחן ודאי ספק מנא לן וכולהו אשכחן ודאי ספק מנא לן ודשמואל [ל] ודאי לית ליה פירכא אמר רבינא ואיתימא רב נחמן בר יצחק [יד] טבא חדא פלפלתא חריפא ממלא צנא דקרי: **מתני'** חטאת ואשם ודאי מכפרין [טו] מיתה ויוה"כ מכפרין עם התשובה תשובה מכפרת על עבירות קלות על עשה ועל לא תעשה ועל החמורות הוא [טז] תולה עד שיבא יוה"כ ויכפר [יז] האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה [יח] אחטא ויוה"כ מכפר אין יוה"כ מכפר [יט] עבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר [כ] עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו דרש [כא] ר' אלעזר בן עזריה [כב] מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין מי [כג] מטהר אתכם אביכם שבשמים שנאמר [כד] וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר [כה] מקוה ישראל (ה') מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל: **גמ'** אשם ודאי אין אשם תלוי לא והא כפרה כתיבא ביה הנך מכפרי כפרה גמורה אשם תלוי אינו מכפר כפרה גמורה אי נמי הנך אין אחר מכפר כפרתן אשם תלוי אחר מכפר כפרתן תנן [כו] חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יוה"כ חייבין אשמות תלוין פטורין: מיתה ויוה"כ מכפרין עם התשובה: עם התשובה אין בפני עצמן לא נימא דלא כרבי דתניא [כז] רבי אומר על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה יום הכפורים מכפר חוץ (מפורק עול [כח]) ומגלה פנים בתורה ומיפר ברית בשר שאם עשה תשובה יוה"כ מכפר ואם לא עשה תשובה אין יוה"כ מכפר אפילו תימא רבי תשובה בעיא יוה"כ יוה"כ לא בעיא תשובה: תשובה מכפרת על עבירות קלות על עשה ועל לא תעשה: השתא על לא תעשה מכפרת עשה מיבעיא אמר רב יהודה הכי קאמר על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה ועל לא תעשה גמור לא ורמינהו [כט] אלו הן קלות עשה ולא תעשה חוץ מדברים הרבה שבתורה. כגון שיודע לעצמו שלא אכל חלב שנתכוון לאכול שומן ואכל שנתכוון לעשות בהמה ועשה עופות שנתכוון לעשות עופות ועשה בהמה. ממורה שבומה את הקצת מפסיקה להנלת נפש: ומה מילה. שהיא מיקון אחד מהיכרו של אדם דוחה את הקצת [ל] לפי שמיכין עליה כרת נאחר זמן כך שנוי מקופחת דקצת (ג): יכול [לא] לפי. לפי לפיקוח נפש: ושמרו בני ישראל את השבת. כדי לעשות שבתות אחרות יזכו בקצת זו בקיום שבירת שבתות הרבה: אין אדם מעמיד את עצמו. מלהציל את חבירו מיד ונגד ומלי נגד למלי בשבתות מילע ילע דקלי בעל הבית נאפיה ומלעתא דהכי אחת דאחר לאחר ממנו: אי קאי לאפאי קטילנא ליה והתורה אמרה בא להרגך השכם להרגו.

חוץ מ"א תשא. קס"ד לעיל מטוס לכמיב גם ינקה: וכ"ד דתני ליה. גם מעמה גמור: לפי שנאמר בחורב תשובה ונקה. לעמל מעמה הטעה כמעלה מטה להתפלל עליהן ולקמן מפרש לה: יבוא אף לא תשא. ינקה מתשובה: אי אפשר לומר נקה שכבר נאמר לא ינקה. לכמיב נקה גם ינקה גמי הכלל: חלוקי בפרה. שמלוקין בכפרתן זה כך וזה כך: אמר לו. שגם הן המלוקין שם עבירה שהיא בריכה לזה ומינה בריכה לזה גם מצוה מינה מן המלוקין שהיא בריכה לכמין: שובו בנים. ומיד מרפא למדת שם עבירה שמכפרת מצוה לעמה: כי ביום הזה יכפר. למדת שם עבירה שבריכה יום"כ: ופקדתי בשבט פשעם. למדת שם עבירה שבריכה יסורין ומסתברא הקל לקלה והמחמר לחמורה: חיל"ו השם. מומת ומחטית מחריס: באנשי ה' צבאות. ממר הנמת בחזי ממר הקב"ה שם יכופר העון עד תמיתון למדנו שם עבירה שמין לה כפרה מלא מיתה: ולא יהבינא דמי לאתר. וכשמי מחמר לפרוע הוא מומר שמי גזל ולמד ממני להיות מזלל בגזל: באתרא דלא תבעי. שמין דרך הסמה ליך ולמטע הקפומיו ועל הלוקח להמיל לו מעומיו לחמיו: ומתא מחפיא. מקומו של רחיצה: יהיב זוזא לדאי ואזא לדאי. שמא לא ידע מפילו שמחמיו לו ים כאן מילול השם: ועביד חושבנא. ומחזיק ומוחנין לו בשר כנגד מה שחלה: בגון אנא דמסגינא וכו'. ואין הכל יכולין שמחלמתי בגרסתי ולמדין היממי להמבל מהלמוד מורה: מחפת שמושתו. מחמת שם רע היולא עליו: שרא ליה מריה. ימחול: ילכו על מעמיו: מתאהב על ידך. למחיכך: קורא. מקרא: ושונה. משנה: ומשמש תלמידי חכמים. ללמוד (תורה) היא שקוד טומי המשניות מה טומן ומהיכן למדו: באמור לה' מה ה' אלה. אם זו קרא שכמוב מילול השם כשלמד מצוה שיבר עבירה ופורענות בתה עליו והכל מוממים מה טופיל לה למה המקדים והמכמים לעשה בתה עליהם שנאמר ויחללו את שם קדשי ובמה מלוהו בחמור עליהם לחומות שגלו מיימן לאו עם ה' אלה ולא יכול להלילם שלא יגלו נמלא שם שמים מחחלל וכשהו מחמטני: דמעיקרא שובבים אתם. כשחמטו מצוה מעלה (ו) עליכם כחילו מחילת המתם על ידי נעורות ושמות ושמנות: וכתיב ארפא. משמע מכאן ואילך כנגעל מוס שנחרפא שחחלת שמו עליו: כאן מאהבה. שגם מאהבה נעקר עונו מחחלמו (ו): כתיב שובו בנים. שלמד נעלי מצוה קרוין בנים: וכתיב כי אנכי בעלתי בכם. שלמד עבדים מיקרו: כאן מאהבה ומיראה. קרוין בנים: כאן על ידי יסורין. שלא שהו עד שחחלת עבדים קרוין עבדים. ואים לגרסי כתיב שובו אלי ואשובה (ה) וכתיב כי אנכי בעלתי בכם כתיב ומצוה אלינה לאחר מצוה וכתיב כי אנכי בעלתי בכם מאהבה או מירא קא אמר כי אנכי בעלתי בכם: גמ

חוץ מ"א תשא לא תשא וכל דדמי ליה [ה] ת"ש ר' יהודה אומר כל שהוא מלא תשא ולמעלה תשובה מכפרת מלא תשא ולמעלה תשובה תולה ויוה"כ מכפר לא תשא וכל דדמי ליה ת"ש לפי שנאמר בחורב תשובה [ב] ונקה יכול אף לא תשא עמהן ת"ל [א] לא ינקה יכול אף שאר חיבי לאוין כן ת"ל את שמו שמו הוא ראינו מנקה אבל מנקה שאר חיבי לאוין תנאי היא דתניא על מה תשובה מכפרת על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה ועל מה תשובה תולה ויוה"כ מכפר על כריתות ועל מיתות בית דין ועל לא תעשה גמור אמר מר לפי שנאמר בחורב (ו) ונקה מנא לן דתניא [ג] ר' אלעזר אומר אי אפשר לומר נקה שכבר נאמר [ב] לא ינקה ואי אפשר לומר לא ינקה שכבר נאמר נקה הא כיצד מנקה הוא לשבין ואינו מנקה לשאינן שבין שאל ר' מתיא בן חרש את ר' אלעזר בן עזריה ברומי [ג] שמעת ארבע' חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש אמר [ד] שלשה הן ותשובה עם כל אחד ואחד [ב] [א] עבר על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו שנאמר [ב] שובו בנים שובבים [ד] [ב] עבר על לא תעשה ועשה תשובה תולה ויוה"כ מכפר שנאמר [ד] כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם [ג] עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין שנאמר [ה] ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם [ד] אבל מי שיש חילול השם בידו אין [ג] לו כח בתשובה לתלות ולא ביוה"כ לכפר ולא ביסורין למרק אלא כולן תולין ומיתה ממרקת שנאמר [ו] ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון היכי דמי חילול השם אמר רב כגון אנא [ד] אי שקילנא בישרא מטבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר אמר אביי לא שנו אלא באתרא דלא תבעי אבל באתרא דתבעי לית לן בה אמר רבינא ומתא מחפיא אתרא דתבעי הוא אביי כדשקיל בישרא מתרי שותפי יהיב זוזא לדאי וזוזא לדאי והדר מקרב להו גבי הדדי ועביד חושבנא רבי יוחנן אמר כגון אנא דמסגינא ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין יצחק דבי ר' יניי אמר כל שחביריו מחבישין מחמת שמועתו (היינו חילול השם [ד]) אמר רב נחמן בר יצחק כגון דקא אמרי אינשי שרא ליה מריה לפלניא אבי אמר כדתניא [ו] ואהבת את ה' אלהיך שיהא שם שמים מתאהב על ידך שיהא קורא ושונה ומשמש ת"ח ויהא משאו ומתנו [ג] [ד] בנחת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה אוי להם לבריות שלא למדו תורה פלוני שלמד תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו עליו הכתוב אומר [ה] ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר אבל מי שקורא ושונה ומשמש ת"ח ואין משאו ומתנו באמונה ואין דבורו בנחת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו אוי לו לפלוני שלמד תורה אוי לו לאביו שלמדו תורה אוי לו לרבו שלמדו תורה פלוני שלמד תורה ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכוערין דרכיו ועליו הכתוב אומר [ו] באמור להם עם ה' אלה ומארצו יצאו א"ר חמא (ברי') חנינא גדולה תשובה שמביאה (ז) רפאות לעולם שנא' ארפא משובתם אוהבם נדבה ר' חמא (ברי') חנינא רמי כתיב [ה] שובו בנים שובבים דמעיקרא שובבים אתם וכתיב ארפא משובותיכם לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה (ה) רב יהודה רמי כתיב [ו] שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם וכתיב [ב] (הנה') אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה ל"ק כאן מאהבה או מיראה כאן ע"י יסורין אמר רבי לוי גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנא' [ו] שובה ישראל עד ה' אלהיך אמר

ומצוה מליכם למחר מצוה וכמיב כי אנכי בעלתי בכם כגר קודם שמצוה כאן מאהבה או מירא קא אמר כי אנכי בעלתי בכם: גמ

הללו גדול מעשש בריחות ומיחות ב"ד: תניא ואהבת את ה' אלהיך עשה שיהא ש"ש נאהב על ידך שיהיה אדם קורא ושונה בראיה ומשמש ת"ח ונושא ונותן בשורק בצדק עם הבריות. מה הבל אומרים אשרי אבותיו שלמד תורה אשרי הורין ורבו שלמדו כמה נאים מעשיו ודרכיו עליו הכתוב אומר ישראל אשר בך אתפאר. אבל הקורא ושונה ודרכיו מכוערים כו' עליו הכתוב אומר באמור להם עם ה' (הם) [אלה] ומארצו יצאו. גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם שנא' ארפא משובתם ואסיקנא שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם תשובה (מיראה) [מאהבה] ארפא משובתם אוהבם נדבה תשובה (מאהבה) [מיראה] שובו אלי ואשובה אליכם כי אנכי בעלתי בכם תשובה מיסורין. גדולה תשובה שאפילו הגיע תשלומו עד כסא הכבוד התשובה מכפרת. שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך. גדולה תשובה שדוחה את לא תעשה שבתורה. והוא הנכרש אשתו ובניאות לאחר כו' ואסיקנא לא קשיא הא בריחיד הא בצבור. כלומר אין זה הדין בצבור אלא בריחיד. גדולה תשובה שמקרבת הגאולה ותצותיו נעשין לו כזכיות ומארכת ימיו שנאמר ובשוב רשע מרדכו וחיה.

לי לומר שמא שמעון כולן בהעלם אמר מיימ על כל אמת ואמת ולדידיה לא מיקשיא אמת אמת אלא אמת במיתלת שמיימין על זדונו לאו וכרת כדקאמר רבי בפרק קמא דיבמות (דף ט.) נאמר כאן עליה פי' ונאמר התם אשר מטלו עליה ונאמר להלן עליה מחייב מה להלן דבר שמיימין על זדונו כרת אף כאן ומינה מה להלן שם ט לאו אף כאן לפפוקי מי שהי למיתלת לכרת לאו לית ליה הכי אלא להלן לרבות לא מצינו לרבות אלא מצינו לרבות לא מצינו לרבות אלא מצינו לרבות כיון דגמרי מתורה אמת יהיה לכם הוקשה כל התורה כולה לעשה כוכשים מה ע"ז לבר שמיימין על זדונו כרת וכו' אבל לאו לא מצינו אף על גב דע"ז אימא לאו להא דע"ז אימא אמת אמת אלא מאי אמת אמת מקילה ואפילו הכי מחייב מחמת אפילו היכא לכיכא מקילה אלא מקשינן אלא לענין כרת דכתיב ההוא עניינא דכתיב הכרת הכרת נמי לאו לא בעינן לענין מחמת אלא לענין מחמת מדע דכפרק אלו הן הלוקין (מכות דף יג:) ממעמו פסח ומילה מחמת מזיד דחיימ דע"ז בעינן מה ע"ז שב ואל מעשה לאפוקי מי שהי דקוס ועשה ניהו ואי בעינן לאו לענין מחמת נימא מה ע"ז שם שה לאו לאפוקי הני אפילו אי הוי שב ואל מעשה לא מיחייב כיון דלא כתיב בהו לאו: והשתא

סמ א ב ג ד מיי פ"ג מהל' מחוסר כפרה הל"ד: צ ה ו מיי פ"ב מהל' יסודי התורה הלי ט:

קלות על עשה ועל ל"ת שניתק לעשה. אבל על ל"ת גמור לא. דעל החמורות תולה התשובה עד שיבא יוה"כ ויכפר. ורמבנאי אלו חק קלות שהתשובה מכפרת על עשה ועל ל"ת חק מלא תעשה. ופורקין לא תעשה וכל דדמי ליה. כלומר כל שהוא לאו גמור ת"ש אלו הן החמורות בריחות ומיתות ב"ד ולא תעשה עמהן כו'. ת"ש ר' יהודה אומר כל שהוא מלא תעשה ולמעלה תשובה מכפרת. מלא תעשה ולמעלה תולה ויוה"כ מכפר. ושניהן לא תעשה וכל דדמי ליה דהוה לאו גמור. ת"ש לפי שנאמר בחורב נשא ענן ונשע ותשובה תקנה עוד נאמר לא ינקה. ופשטיה לקרא מנקה הוא לשבין ואינו מנקה לשאינן שבים. ותניא לפי שנאמר בחורב תשובה מרכחיב בה תקנה ל) יכול על כל חיבי לאוין אע"פ שישוב לא יקנה לו. ת"ל קרא אחרינא כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא. הן דכתיב לא ינקה [אינו אלא] בלא ותשא את שמו בלבד. הא כל שאר לאוין התשובה מכפרת. הנה בכל לאוין התשובה מכפרת בלא יוה"כ. ודתיקן הנאי היא דתניא על מה תשובה מכפרת על עשה ועל ל"ת שניתק לעשה. על מה תשובה תולה ויוה"כ מכפר על כריתות ומיתות ב"ד ועל ל"ת גמור. שאל ר' ממיא בן חרש את ר' אלעזר בן עזריה ברומי שמעת ד' חלוקי כפרה שהיה ר' ישמעאל דורש א"ל ג' הן ותשובה עם כל אחת. עבר על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו שנאמר ארפא משובתם וגו'. עבר על ל"ת ושב תשובה תולה ויוה"כ מכפר על כריתות ומיתות ב"ד ועל ל"ת גמור. שאל ר' ממיא בן חרש את ר' אלעזר בן עזריה ברומי שמעת ד' חלוקי כפרה שהיה ר' ישמעאל דורש א"ל ג' הן ותשובה עם כל אחת. עבר על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו שנאמר ארפא משובתם וגו'. עבר על ל"ת ושב תשובה תולה ויוה"כ מכפר שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם. עבר על כריתות ומיתות ב"ד ושב תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין שנאמר ופקדתי בשבטם ובנגעים עונם. אבל מי שיש בידו חילול השם אין כח לא בתשובה לתלות ולא ליוה"כ לכפר ולא ליסורין למרק אבל כולן תולין ומיתה ממרקת. שנאמר ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון. היכי דמי חילול חשם. רב אמר כגון אנא אי שקילנא מבי טבחא בישרא באתרא דלא תבעי דאתו למימר אנא חזיתיה דמי. ושמואל אמר כגון אנא דלרב דשקיל בשוא בלא דמי. היינו חילול השם. ר' יוחנן אמר כגון אנא אי מסגינא ד' אמות בלא תורה ובלא תפל' ג). ויש אומרים כל שחביריו בישין משמותיהו. דאמרי שרא ליה מריה לפלניא. נמצאו עתשין של דברים

ה) [ובמשנת דף נ"ג]. ב) [ועמ"ש פכ"ט מוספתא ה"ח]. ג) [ובמשנת יג: ומש"נ ז:].

(א) גב' נפי' שגג' ממוכ תשובה ונקה: (ב) שם אין כח לא בתשובה כו' כ"ל ומיבא ל' נמחק: (ג) שם ואח"כ מצאו ומתני באמונה ודבורו ממת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו אשרי לו לפלוני שלמד תורה ואוי לפלוני שלמד תורה: (ד) שם גדולה תשובה שמגעת עד רפואה לעולם: (ה) שם כלון מיבא [כי יהודה רמי] מינה אלו מוקמת ומכאן נלמד ק"ל אמר כי יהודה רב אמי רמי: (ו) ר"ש"י ד"ה דמיקלין כו' מפלא אמי עליכם כ"ל כו' ומומת שובבים אבריי"ן בלע"ז הס"ד: (ז) ד"ה כאן מי' טוב מחמלמו כאן מיראה ארפא הס"ד: (ח) ד"ה כאן ע"י כו' טוב אלי ומצוה אליכם וכמיב כי אנכי:

ועשה תשובה מוה"ל לו מיד. והיינו הא דאמרי' בנגיעה (דף ה.) הטעם דגר ומקבלנו ס מוחלין לו מיד ובמלוה עבה מוחלין לו בשילה גמורה כדאמרי' הכא אבל כשלוה בשטרי בעמים אע"פ שאין מוחלין לו מיד מקבלו:

ל) בכת"י נוסף ת"ש אלו הן החמורות בריחות ומיתות ב"ד ולא תשא עמהן לא תשא וכל דדמי ליה וכ"ה בתוספתא פ"ד (דק"ס): ב) בראשונים ובכת"י נוסף לו, ונשמט בדפוס בשגגה (דק"ס): ג) בתוב הראשונים והכת"י נוסף ארפא משובותיהם: ד) [בע"י איתא היכי דמי וכן גרס הרא"ש אבל בתב אלפס אי בגירסא אחרת ע"ש] (גליון): ה) [עי' בע"י] (גליון): ו) [צ"ל בריבי] (גליון): ז) [צ"ל כן] (גליון): ח) רש"י שבע"י (גליון): ט) ברש"י שבע"י ובכת"י נוסף לו: י) [צ"ל תלמוד] (גליון) ללמוד תלמוד הוא (רש"י שבע"י וכת"י): כ) רש"י שבע"י וכת"י הוציא: ל) דפוסים חדשים ע"פ הצענזור "הנכרים":

א) לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה יְיָ אֵת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לַשָּׁוְא: [שמות כ, ז]

ב) נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים וְעַל בְּנֵי בָנִים עַל שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים: [שמות לד, ז]

ג) שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּה מְשׁוּבֹתֵיכֶם הִנֵּנוּ אֲתָנוּ לְךָ כִּי אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ: [ירמיה ג, כב] ד) כִּי בְיוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ: [ויקרא טז, ל] ה) וּפָקַדְתִּי בְשִׁבְטָם פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם: [תהלים פט, לג] ו) וְנִגְלָה בְּאָזְנֵי יְיָ צְבָאוֹת אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמֻתוּן אָמַר אֲדֹנָי יְיָ צְבָאוֹת: [ישעיה כב, יד] ז) וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ: [דברים ו, ה] ח) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר: [ישעיה מט, ג] ט) וְיָבוֹא אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר בָּאוּ שָׁם וְיַחֲלְלוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי בֵּאָמֹר לָהֶם עַם יְיָ אֵלֶּה וּמֵאַרְצוֹ יָצָאוּ: [יחזקאל לו, כ] י) אֶרְפָּא מְשׁוּבָתָם אֹהֲבֵם נְדָבָה כִּי שָׁב אַפִּי מֵהֶמּוֹ: [הושע יד, ה] כ) שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים נְאֻם יְיָ כִּי אֲנִי בְּעַלְתִּי בָכֶם וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶחָד מֵעִיר וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפָּחָה וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם צִיּוֹן: [ירמיה ג, יד] ל) שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד יְיָ אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנֶךָ: [הושע יד, ב]

נא א מיי' פ"א מהלכות מעשה הקרבן ה"ו סמג לאוין מח:

נב ב מיי' שם הלכה ה: נג ג מיי' שם פ"ג הלכה ו: נד ד מיי' פ"א מהלכות תשובה הל' ה ה"ו סמג עשין מח סמ"ע סי' מה מח קמיף ד:

נה ה מיי' פ"ו מהלכות תשובה הלכה ה:

גליון הש"ס

גמ' יחיד ששמה תשובה מוחלין לכל העולם. כהמ"ע מפלוגתא ממשמר מיקור דין מ"ל מ"ל כמ"ד מיכוס מלקס בגמ' הלכה לאיתי עכ"פ זה לזה הוא הממחל מזמנו עכ"ל:

תוספות ישנים

וצריך לפרש את החטא. וע"י כך מיקשו בתוספות של יום הכפורים מתפלת של יום הכפורים שמתפלל לפניך מלוכם ומכניע: תשובת רשעים מוחלת מן מעכבת. פי' ממר מעכבת. ומכאן גוד דין מיכוס מ"מ סופי לגמ לימי מקלה מקלן דמלי גוד דין של יחיד מקבל מלמעלה גרמת מהכוס דף ס"ג. פי' נמי ר' יפתך הלל דמלמר יום לפקה לגלמם מן קולם גוד דין דין לגמר גוד דין:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

רבינו חננאל

תניא אדם מקניט חבירו ספק מתפיים לו ספק אין מתפיים לו אבל הקב"ה ודאי מתפיים לו אפילו בדברים שנאמר קחו עמכם דברים ושובו אל ה' ולא עוד אלא שמחזיק לו טובה שנאמר וקח טוב ולא עוד אלא שמעלה עליו הכתוב כאילו הקריב קרבן שנאמר ונשלמה פרים שפתינו. היכי דמי בעל תשובה אמר רב כל שבא לידו עבירה פעם א' וב' ניצל הימנה. מתני' ר' יהודה באומו מקום באותה אשה או ביוצא בה ובאותה פרק. בעבירות שבין אדם להקב"ה אשרי נשוי שעשע בכוי חטאה. בין אדם לחבירו מכפה פשעיו לא יצלח ר"א כאן בחטא מפורסם וכאן בחטא שאינו מפורסם. תניא ר' יוסי ב"ר יהודה אומר עבר אדם עבירה פעם ראשונה ושניה ושלישית מוחלין לו אם ישוב רביעית אין מוחלין לו שנאמר פשעי ישראל ועל שלשה ועל ארבעה לא אשיבנו ולא אמינא לא אשיבנו בצבור אלא אפילו ביחיד שנאמר הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. עבירות שבין אדם למקום אם יתודה עליהן יוה"כ זה לא יתודה עליהן יום הכפורים אחר ואם שנה בהן צריך להתודות יוה"כ אחר ואם לא שנה בהן וחזר והתודה עליהן עליו הכתוב אומר כי ככלב שב על קיאו כסיל שונה באולתו רבי אליעזר בן יעקב אומר כ"ש שהוא משובח שנאמר כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד אלא מה אני מקיים ככלב שב על קיאו וגו' כדרב הונא דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו סלקא דעתך אלא אימא נעשית לו כהיתר וצריך לפרוט את החטא שנאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב דברי ר' יהודה בן בבא רבי עקיבא אומר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה אלא מהו שאמר משה ויעשו להם אלהי זהב כדרי יצאי דאמר ר' יצאי אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע כסף וזהב שהרבית להם לישראל עד שאמרו די גרם להם שיעשו אלהי זהב שני פרנסים טובים עמדו להם לישראל משה ודוד משה אמר יכתב סורחני שנאמר יען לא האמנתם בי להקדישני דוד אמר אל יכתב סורחני שנאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה משל למה הדבר דומה לשתי נשים שלקו בבית דין אחת קלקלה ואחת אכלה פגי שביעית אמרה להן אותה שאכלה פגי שביעית בבקשה מכם הודיעו על מה היא לוקה שלא יאמרו על מה שזו לוקה זו לוקה הביאו פגי שביעית ותלו בצוארה והיו מכריזין לפניה ואומרין על עסקי שביעית היא לוקה מפרסמין את החנפין מפני חילול השם שנאמר ובשוב צדיק מצדקו ועשה עול ונתתי מכשול לפניו תשובת המוחלטין מעכבת הפורענות ואע"פ שנחתם עליו גזר דין של פורענות שלות רשעים סופה תקלה והרשות מקברת את בעליה עדום נכנם לה ועדום יצא ממנה ולואי שתהא יציאה כביאה רב כי הוה נפיק למידן רבינא אמר הכי בצבו נפשיה לקטלא נפיק וצבו ביתיה לית הוא עבידי ודיקן לביתיה אזיל ולואי שתהא ביאה כיציאה (ס) מ רבא כי הוה נפיק לדינא אמר הכי בצבו

זזוזות מס יעשה עלס יפטע: הכי גרס בספרי משה אמר יכתב פורחני שנאמר יען לא האמנתם בי. ככל מקום שנכתב מיפתו עס נכתב כרמוזו עלמס ניפע ליס למכפיה זמיק מוכה: לשתי נשים. עלוקות: אחת קלקלה. זמתה והכתו לה למלקות כך דור המדבר מתו במדבר שהמיתו למרגלים (מסה ס) מת במדבר על ממנו גס המוזים ממר יכתב מורחני עלס יפמרו לס מ' מלו עס כלב שנאמר ליהושע ולכלב (ויקרא כה) נלחלקו ולס לספקן: מפרסמין את החנפין. שהן רשעים ומרמין עלמן כלדיקים עס ים מכיר בפועלו מלוה לפרסמו מפני מילול השם שמי מדם למידן ממעמין שמטורין עליו שהוא לדיק ועוד כשהוא עליו פורענות כני מדם מומרים מה הועיל לו זכוחו: שנאמר ובשוב צדיק מצדקו. סיפיה דקרא ומתני מכשול לפניו מי ממניא ליה מעא גלוי לכל שיכשל ע וילמו לת מעשיו: המוחלטין. רשעים גמורין: שלות רשעים סופה תקלה. מתוך שלותם הס יוסנין ומהרהרין בעבירות: והרשות. הרשעות: מקברת בעליה. שנאמר (שמות ו) ויאמ יוסף אחיה ואע"כ כל אמי: ולואי שתהא יציאה. ממנה עלה מעא כביאה: נפיק לדינא. להיות דן דין:

(ס) מ [נמי' פ"ק דר"ה דף יח:] ר' יוחנן אמר עד ולא עד בכלל ומי א"ר יוחנן הכי והא אמר ר' יוסנן גדולה תשובה שמדוכה את ליית שבתורה שנאמר וכו' לא קשיא הא ביחיד והא בצבור (גליון): ג) [ילקוט רבי"ע איוב] שמביאה] (גליון): ד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): ה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): ו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): ז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): ח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): ט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): י) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): יא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): יב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): יג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): יד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): טו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): טז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): יז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): יח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): יט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): כ) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): כא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): כב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): כג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): כד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): כה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): כו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): כז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): כח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): כט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): ל) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): לא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): לב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): לג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): לד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): לה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): לו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): לז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): לח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): לט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): מ) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): מא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): מב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): מג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): מד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): מה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): מו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): מז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): מח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): מט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): נ) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): נא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): נב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): נג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): נד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): נה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): נו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): נז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): נח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): נט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): ס) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): סא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): סב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): סג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): סד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): סה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): סו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): סז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): סח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): סט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): ע) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): עא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): עב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): עג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): עד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): עה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): עו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): עז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): עח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): עט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): פ) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): פא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): פב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): פג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): פד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): פה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): פו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): פז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): פח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): פט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): צ) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): צא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): צב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): צג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): צד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): צה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): צו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): צז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): צח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): צט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): ק) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קי) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קיא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קיב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קיג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קיד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קטו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קטז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קיז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קיח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קיט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קכ) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קכא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קכב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קכג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קכד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קכה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קכו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קכז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קכח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קכט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קל) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קלא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קלב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קלג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קלד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קלה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קלו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קלז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קלח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קלט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קמ) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קמא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קמב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קמג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קמד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קמה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קמו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קמז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קמח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קמט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קנ) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קנא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קנב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קנג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קנד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קנה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קנו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קנז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קנח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קנט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קס) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קסא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קסב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קסג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קסד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קסה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קסו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קסז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קסח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קסט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קע) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קעא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קעב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קעג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קעד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קעה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קעו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קעז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קעח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קעט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קפ) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קפא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קפב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קפג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קפד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קפה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קפו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קפז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קפח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קפט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קצ) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קצא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קצב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קצג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קצד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קצה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קצו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קצז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קצח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קצט) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קת) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קתא) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קתב) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קתג) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קתד) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קתה) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קתו) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קתז) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קתח) [ילקוט רבי"ע איוב] (גליון): קת

בצבו נפשיה לקטלא נפיק וצבו ביתיה ליתי הוא עביד וריקן לביתיה אזיל ולואי שתהא ביאה כיציאה[ס] וכי הוי חזי אמבוהא אבתריה אמר [א] אם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב יגיע כגללו לנצח יאבד רואיו יאמרו איו רב זוטרא[ב] כי הוו מכתפי ליה בשבתא דדיגלא הוה אמר [ג] כי לא לעולם חסן ואם נזר לדור ודור [ד] שאת פני רשע לא טוב לא טוב להם לרשעים שנושאין להם פנים בעולם הזה לא טוב לו לאחאב (ה) שנשאו לו פנים בעוה"ז שנאמר [ו] יען כי נבצע (אחאב מלפני[ה]) לא אביא הרעה בימיו[ז] [ח] להטות צדיק במשפט טוב להם לצדיקים שאין נושאין להם פנים בעוה"ז טוב לו למשה שלא נשאו לו פנים בעוה"ז שנאמר [ט] יען לא האמנתם בי להקדישני [י] הא אילו האמנתם בי עדיין לא הגיע זמנם ליפטר מן העולם אשריהם לצדיקים לא דיין שהן זוכין אלא שמזכין לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות שכמה בנים היו לו לאהרן שראויין לישרף כנדב ואביהוא שנאמר [כ] הנותרים אלא שעמד להם זכות אביהם או להם לרשעים לא דיין שמחייבין עצמן אלא שמחייבין לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות הרבה בנים היו לו לבנען שראויין ליכנס למסך כמבי גמליאל אלא שחובת אביהם גרמה להן [כא] כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו [יא] וכל המחטיא את הרבים כמעט[יב] אין מספיקין בידו לעשות תשובה כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו מ"ט [יג] כדי שלא יהא הוא בניהם ותלמידיו בגן עדן שנאמר [יד] כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה שלא יהא הוא בגן עדן ותלמידיו בגיהנם שנאמר [טו] אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו: האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב: למה לי למימר אחטא ואשוב אחטא ואשוב תרי זימני כדרב הונא אמר רב[טז] דאמר רב הונא אמר רב[יז] [יח] כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו סלקא דעתך אלא נעשית לו כהיתר: אחטא ויום הכפורים מכפר אין יום הכפורים מכפר: לימא מתני' דלא כרבי דתניא [יט] רבי אומר על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יוה"כ מכפר אפילו תימא רבי אגב אשני: עבירות שבין אדם למקום וכו': רמי ליה רב יוסף בר חבו לרבי אבהו (כ) עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר והא כתיב [כא] אם יחטא איש לאיש ופללו אלהים מאן אלהים דיינא אי הכי אימא סיפא ואם לה' יחטא איש מי יתפלל לו הכי קאמר אם יחטא איש לאיש ופללו אלהים ימחול לו ואם לה' יחטא איש מי יתפלל בעדו תשובה ומעשים טובים[כב] אמר ר' יצחק [כג] כל המקניט את חבירו אפילו בדברים צריך לפייסו שנאמר [כד] בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך נוקשת באמרי פיך עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעיך [כה] אם ממון יש (ג) בידך התר לו פסת יד ואם לאו הרבה עליו ריעים (ואמר[כו]) רב חסדא [כז] וצריך לפייסו בשלש שורות של שלשה בני אדם שנאמר [כח] ישור על אנשים ויאמר חמאתי וישר העויתי ולא שוה לי (ואמר[כט]) ר' יוסי בר חנינא [ל] כל המבקש ממנו מחבירו אל יבקש ממנו יותר משלש פעמים שנאמר [לא] אנא שא נא ועתה שא נא [לב] ואם מת מביא עשרה בני אדם ומעמידן על קברו ואומר חמאתי לה' אלהי ישראל ולפלוני שחבלתי בו ר' ירמיה הוה ליה מילתא לר' אבא בהדיה אזל [לג] איתיב אדשא דר' אבא בהדי דשדיא אמתיה מיא מטא זחיפי דמיא ארישא אמר עשאוני כאשפה קרא אנפשיה [לד] מאשפות ירים אביון [לה] שמע ר' אבא ונפיק לאפיה אמר ליה השתא צריכנא למפק אדעתך[לו] דכתיב לך התרפס ורהב רעיך ר' זירא כי הוה ליה מילתא בהדי אינשי הוה חליף ותני לקמיה וכמציא ליה כי היכי דניתי וניפוק ליה מדעתיה רב הוה ליה מילתא בהדי ההוא טבחא לא אתא לקמיה במעלי יומא דכפורי אמר איהו איזיל אנא לפיוסי ליה פגע ביה רב הונא אמר ליה להיכא קא אזיל מר אמר ליה לפיוסי לפלניא אמר אזיל [לו] אבא למיקטל נפשא אזל וקם עילויה הוה יתיב וקא פלי רישא דלי עיניה וחזייה אמר ליה אבא את זיל לי מילתא בהדך בהדי דקא פלי רישא אישתמיט גרמא[לז] ומחייה בקועיה וקטליה רב הונה פסיק סידרא קמיה דרבי עייל אתא

שחכיך לבניהם ולבני בניהם כו'. להטות צדיק במשפט טוב לצדיקים שאין נושאין להם פנים בעוה"ז. יען לא האמנתם בי להקדישני וא"א האמנתם בי עדיין שלא הגיע זמנכם להפסד אשריהם לצדיקים שזוכין לעצמן ולבניהם ולבני בניהם. והרבה בנים היו לו לאהרן שראויין להשרף כנדב ואביהוא שנאמר הנותרים אלא שעמד להם זכות אבותם הקדושה בשבילם. כל המזכה את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה כדי שלא יהא הוא בגיהנם ותלמידיו בג"ע. כל המזכה את הרבים בו. כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו שלא יהא הוא בגיהנם ותלמידו בג"ע. שנאמר כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת: האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה אחטא ואשוב תרי זימני ש"מ הא דרב תנא דאמר כל העובר עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר אין מספיקין בידו לשוב. אחטא ויהה"ר [מכאן]. מיבוא האומר אחטא כי יהה"כ מכפר. אפי' לר' דאמר יהה"כ מכפר אפילו לא עשה תשובה כל כי האי גוונא אין יהה"כ מכפר. שבירות שבין אדם למקום יהה"כ מכפר עם התשובה שנאמר ואם לה' יחטא איש מי יתפלל לו. ומעשים טובים. אבל ריצוי שבין אדם לחבירו אין יהה"כ מכפר עד שירצה את חבירו. שנאמר אם יחטא איש לאיש ופללו וגו' כלומר ריצוי אלוהים יסמוך לו. א"ר יצחק המקניט את חבירו אפילו בדברים צריך לפייסו וכל שכן אם יש לו תביעת ממון שנאמר כאן אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך אם ממון ערבת לו לך התרפס כלומר לך התר פיסת ידך ושלם לו. ואם

ס) שם טז:, ב) [שבת פ"ח מ"ו מוקמי פ"ק הל' יא קוטב מ. מהדו"ק ק: ש"ך מהו דתימא], ג) [מוספתא פ"ד הל' יא], ד) [מ"ל פו: פ"ג ומ"ק], ה) [מ"ל פה: ומ"ק], ו) [ל"א קהו. ל"ב קמב:], ז) מ' כג"ר, ח) מ' מוס' סוגיא לח. ד"ה מפמיהן, ט) [מ"ל פ"ג ומ"ק], י) ברכות נד: פ"ו, כ) ערך אבא, ל) חולין מה:, מ) מלכים ב' ב יב.

(ס) ם גם"ו נ"ב מוב ו' נ"מ"ב שנשא הקב"ה ו' פנים מ' מוב נסם נ"ע"ק שלח נושא נסם הקב"ה פנים מעה"ז מוב ו' נ"מ"ב שלח נשא הקב"ה להם פנים מ' נ"ע הגיע זמנכם ליפטר מ' קהן זכין לעצמן שלח שמזכין מ' כל הימים הרבה בנים היו ו': (ב) שם ג"ר שנהו תנן בפרקים מ' קין יום"כ מכפר עד שירצה את חבירו והם כתיב מ' מי יתפלל ו' אלא מה קמ"ר: (ג) שם שם ממן יש לו ביד"ן המר ק"ו: (ד) שם מ"ל ויתיב מ"ק ד"ר מ"ק (מהד' מ"ק מ"מ) מ"ש ומ"ע ק"ח נפקא מ"מ ושד"א לה בנושא כ' מ"ל אקילקלתה מעכ' מ' ומפיק לפסיק (מהר' ליב ומפיק נ"ב"ב מ"ש מדעתך דכתיב) מ"מ ומ"ע ק"ח אדהכי הדר ר' ירמיה אפיה ואתא בתרי"ס ע"ל לא צריכת ד"מ עלי רמו דמיב ס':

[מכמ"י תוס' ישנים ד"ה קאזיל אבא וכו' מאן ריש מדרא בבב"ל. מוקן קל"ו [ע"כ] ומ' מוקן לם ע"ל מוס' ד"ה מיפטרין ליה לפ"ל]:

[נדפס בסוף המסכת]

ס) [עי' סנהדרין ז ע"ב דרב אמר לקך מלחא] (גליון): ב) [עי' סנהדרין שם איתא מר זוטרא הכי"ק] (גליון): ג) [ב"ל מפני] (גליון): ד) [ב"ב הביא גם כאן מלת טוב לדרוש לפניו ולאחוריו] (גליון): ה) "כמעט" ליתא בדפוי"ר. וניתנוקף בד' בסילוקא ונראה לי שהוא מן הצפוזור (ד"ק"ס) ומחקו היעב"ץ: ו) "אמר ר' ליתא בע"י ובכת"י ובכל מקום שמובאת מימרא זו: ז) [בד"ק ובוא"ש הרבה שנוים במימרות אלה] (גליון): ח) [ב"ל אמר] (גליון): ט) פדתך, כ"ה בנוסחת גמרות שלנו (מהרש"א, פ"י"ש): י) גי"ק פין יעקב נרגא, ובדפו"י עין יעקב "נרגא. שלף הגרון מן העין": כ) רש"י שבע"י וכת"י כשישוב לביתו: ל) עד כאן שייך לדף הקודם (עי' הגהת הב"ח שם אות ז): מ) רש"י שבע"י (ע"י"ש) וכת"י התר פם: נ) ב"ל יפייסהו (כאה"מ, וכ"ה ברש"י שבע"י ובכת"י): ס) ב"ל ר"ב (מכ"מ): ע) בישהוך כיון דשדו מינפא (שיח יצחק): פ) כל הגהות הב"ח שבעמוד זה מקורן בעין יעקב: צ) ב"ל להם, ובע"י איהו אשריהם למשה ואהרן: ק) עי' שפת אמת: ר) בע"י בנישא:

א) אִם אֶעֱלֶה לַשָּׁמַיִם שָׁיְאוֹ וְרֹאשׁוֹ לָעָב יַגִּיעַ: כְּגֵלְלוֹ לָנֶצַח יֹאבֵד רֹאָיו יֹאמְרוּ אָיּוֹ: (איוב כ, ו - ז)

ב) כִּי לֹא לְעוֹלָם חָסֵן וְאִם נֵזֶר לְדוֹר וָדוֹר: (משלי כז, כד)

ג) שְׂאֵת פְּנֵי רָשָׁע לֹא טוֹב לְהַכּוֹת נָגִיד בְּמִשְׁפָּט: (משלי יח, ה)

ד) הֲרָאִיתָ כִּי נִכְנַע אַחְאָב מִלְּפָנָי יַעַן כִּי נִכְנַע מִפָּנָי לֹא אָבִיא הָרָעָה בְּיָמָיו כִּי בִּימֵי בְנוֹ אָבִיא הָרָעָה עַל בֵּיתוֹ: (מלכים א' כא, כט)

ה) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה גַּם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֶעֱשֶׂה כִּי מָצָאתָ חֵן בְּעֵינָי וָאֵדָעְךָ בְּשֵׁם: (שמות לג, יז)

ו) יַעַן לֹא הָאֲמַנְתָּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת הַקָּהָל הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם: (במדבר כ, יב)

ז) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן וְאֶל אֶלְעָזָר וְאֶל אִיתָמָר בָּנָיו הַנּוֹתָרִים קְחוּ אֶת הַמִּנְחָה הַנּוֹתֶרֶת מֵאִשֵּׁי יְיָ וְאִכְלוּהָ מַצּוֹת אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא: (ויקרא י, יב)

ח) כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: (תהלים טז, י)

ט) אָדָם עָשׁוּק בְּדַם נָפֶשׁ עַד בּוֹר יָנוּסוּ אַל יִתְמְכוּ בוֹ: (משלי כח, יז)

י) בְּנִי אִם תָּעֹרַבְתָּ לְרֵעֶךָ תָּקַעְתָּ לַזָּר כַּפֶּיךָ: נוֹקַשְׁתָּ בְאִמְרֵי פִיךָ נִלְכַּדְתָּ בְּאִמְרֵי פִיךָ: עֲשֵׂה זֹאת אָפוֹא בְּנִי וְהִנָּצֵל כִּי בָאתָ בְכַף רֵעֶךָ לֵךְ הִתְרַפֵּס וּרְהַב רֵעֶיךָ: (משלי ו, א-ג)

כ) רַשׁ וָרָאשׁ תָּבוֹא קְלָלָתוֹ וְאַחֲרִיתוֹ לֹא תְבֹרָךְ: (משלי כח, כ)

כא) אִם יֶחֱטָא אִישׁ לְאִישׁ וּפִלְלוֹ אֱלֹהִים וְאִם לַיְיָ יֶחֱטָא אִישׁ מִי יִתְפַּלֶּל לוֹ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹל אֲבִיהֶם כִּי חָפֵץ יְיָ לַהֲמִיתָם: (שמואל א' ב, כה)

כב) בְּנִי חֲטָא אִישׁ לְאִישׁ וּפִלְלוֹ אֱלֹהִים וְאִם לַיְיָ יֶחֱטָא אִישׁ מִי יִתְפַּלֶּל לוֹ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹל אֲבִיהֶם כִּי חָפֵץ יְיָ לַהֲמִיתָם: (שמואל א' ב, כה)

כג) כִּי אִם עֲבֹדַת שֵׂכָו וְנֹאצַת שִׂכְלוֹ כֵּן יֵעָשֶׂה לְמִקְנֵה כָּסֶף: (שמות כא, כא)

כד) בְּנִי אִם עָרַבְתָּ לְרֵעֶךָ תָּקַעְתָּ לַזָּר כַּפֶּיךָ: נוֹקַשְׁתָּ בְאִמְרֵי פִיךָ נִלְכַּדְתָּ בְּאִמְרֵי פִיךָ: עֲשֵׂה זֹאת אָפוֹא בְּנִי וְהִנָּצֵל כִּי בָאתָ בְכַף רֵעֶךָ לֵךְ הִתְרַפֵּס וּרְהַב רֵעֶיךָ: (משלי ו, א-ג)

כה) אִם יִמְכְּרוּ חֲבֵרִים עַל גְּוִיָּה וְחָרַךְ עַל בַּת רֵעֵהוּ: (איוב מא, כב)

כו) [ואמר] ליתא בד"ר. ניתנוקף בד"ר בסילוקא ונראה לי שהוא מן הצפוזור (ד"ק"ס) ומחקו היעב"ץ: כז) "אמר ר' ליתא בע"י ובכת"י ובכל מקום שמובאת מימרא זו: כח) [בד"ק ובוא"ש הרבה שנוים במימרות אלה] (גליון): כט) [ב"ל אמר] (גליון): ל) [ב"ב הביא גם כאן מלת טוב לדרוש לפניו ולאחוריו] (גליון): לא) "כמעט" ליתא בדפוי"ר. וניתנוקף בד' בסילוקא ונראה לי שהוא מן הצפוזור (ד"ק"ס) ומחקו היעב"ץ: לב) "אמר ר' ליתא בע"י ובכת"י ובכל מקום שמובאת מימרא זו: לג) [בד"ק ובוא"ש הרבה שנוים במימרות אלה] (גליון): לד) [ב"ל אמר] (גליון): לה) מדתנך, כ"ה בנוסחת גמרות שלנו (מהרש"א, פ"י"ש): לו) גי"ק פין יעקב נרגא, ובדפו"י עין יעקב "נרגא. שלף הגרון מן העין": לז) רש"י שבע"י וכת"י כשישוב לביתו:

כל' המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. ותפ"ב מלתך נמי ל"ר מ"ש ומ"ל (מגרסת רע"ג ומהרימ"ן נמי בגמ' ד"ק ק"ס) נב' מוקמ' עלמא מצר מ"ש ומ"ל למ"ל ומאי ל"ש ומ"ל ומצרי ל"ש ומ"ל לגבי ל"ש ומ"ל ומ"ל ומ"ל

והאמר רב תפלת ערבית רשות. מימה לרב למאי תפלת ערבית רשות הא תמיד פרק תפלת השחר (ברכות דף כו.) טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שתים תמיד ואמר נמי התם נסוף פרק תפלת השחר (שם דף כ:) טעה ולא הזכיר של יום מוסיף בלילה מן המוזרין למוחר לפי שתמן מקדשין את היום בלילה הא לאו הכי ממזרין ומאי מיפוק ליה דתפלת ערבית רשות ומוסר ר"י נהי דרשות היא מן הלכה מכל מקום לא מפני זה מוסף עומד ומזה ומכאן מקור לאותן שעומדין בתפלת ערבית ואומרים קדושה בפני עצמה ואין נראה לר"י דהא אין לנו לחלק בין תפלה לתפלה ומיהו מצוה לכתחלה לעמוד בתפלת ערבית כמו בשאר תפלות ומיהו אין לחוש כל כך לומר שאין עומדין בה דהא אפילו בשחרית ומוסף שהן חובה יש שאין עומדין בהן כל כך כדאמרינן בפרק תפלת השחר (ברכות דף כו.) ומיהו בשחרית ומוסף יש לחוש יותר שלא לצאת ידי חובתן בלא עמידה כדי שלא יבא לידי מכשול שלא יכוין בתפלה כראוי ואין לחוש כל כך בתפלת ערבית שאין חובה אלא מפני שהיא כנגד תמיד של בין הערבים ומיהו אין לחלק בין תפלה לתפלה לענין שיעור כוונה כדאמרינן בפרק תפלת השחר (שם דף ל.) גבי תפלת מוסף שיעור כוונה כמו בשאר תפלות

תנאי היא. מי פטרה נעילה מת אל ערמית מי לא: הבי גרסינן בתוספתא כל מייט טמלמ טוטלין כדרכן ביום הכפורים הנדה ויולדת טובלות כדרכן בלילי יוה"כ בעל קרי. שמעון בדברי תורה כדקיימא לן[ו] (ב"ק קף פב:) עזרא תיקן טבילה לבעלי קריין: טובל והולך עד המנחה. מס מירע לו קרי קודם לכן טובל כדי שיוכל להתפלל תפלת המנחה אבל לאחר מן המנחה ולמעלה אין מומר לטבול אלא לדבר מצוה כגון לטבול לתורה ולדיין שבא לדון את חבירו ולרופא שבא לרפאות את החולה ולמילה שבא למול את התינוק ולשושבין שבא לישא את האשה ולמלוה שבא לגבות את שלו ולשליח ציבור שבא לירד לפני התיבה ולכל דבר שהוא לצורך מצוה אבל לאחר מן המנחה ולמעלה אין יכול לטבול לא קשיא הא דצלי תפלת נעילה הא דלא צלי אי דצלי מאי טעמייהו דרבנן קא סברי רבנן טבילה בזמנה מצוה מכלל דר' יוסי סבר לאו מצוה והתניא[ז] הרי שהיה שם כתוב על בשרו ה"ז לא ירחץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטנופת נזדמנה לו טבילת מצוה כורך עליו גמי ויורד וטובל רבי יוסי אומר יורד וטובל בדרכו ובלבד שלא ישפשף וקי"ל דבטבילה בזמנה מצוה פליגי הדיא רבי יוסי בר יהודה היא דתניא[ח] ר' יוסי בר יהודה אומר דיה לטבילה שתהא באחרונה: ת"ר הרואה קרי ביום הכפורים יורד וטובל ולערב ישפשף לערב מאי דהוה הוה אלא אימא[ט] מבערב ישפשף (קא סבר מצוה לשפשף) תני תנא קמיה דרב נחמן[י] הרואה קרי ביוה"כ עונותיו מחולין לו והתניא עונותיו סדורין[יא] מאי סדורין לימחל תנא דבי רבי ישמעאל[יב] הרואה קרי ביוה"כ יראג כל השנה כולה ואם עלתה לו שנה מובטח לו שהוא בן העולם הבא אמר רב נחמן בר יצחק תרע שכל העולם כולו רעב והוא שבע כי אתא רב דימי אמר מפיש חיי סגי ומסגי:

הדרן עלך יום הכפורים
ומליקא לה מסכת יומא

מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת. הקשה רמינו יעקב מחולין"ם וכללים מכלל דלמ"ד[יג] במפלת השמר (מסכת דף מג:) כל השנה כולה מתפלל המינו מון ממולמי שמת שנריך לומר הבדלה בחונן הדעת ופריך ומכללים מכלל קשיא ומיתיב ר"י להתפלל מפלת המנחה מאי טעמא מי לא עדיפא מי לא מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת תנאי היא דתניא[ח] כל חייבי טבילות טובלין כדרכן ביום הכפורים נדה ויולדת טובלות כדרכן בלילי יוה"כ בעל קרי טובל והולך עד המנחה רבי יוסי אומר כל המנחה ולמעלה אין יכול לטבול לא קשיא הא דצלי תפלת נעילה הא דלא צלי אי דצלי מאי טעמייהו דרבנן קא סברי רבנן טבילה בזמנה מצוה מכלל דר' יוסי סבר לאו מצוה והתניא[ז] הרי שהיה שם כתוב על בשרו ה"ז לא ירחץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטנופת נזדמנה לו טבילת מצוה כורך עליו גמי ויורד וטובל רבי יוסי אומר יורד וטובל בדרכו ובלבד שלא ישפשף וקי"ל דבטבילה בזמנה מצוה פליגי הדיא רבי יוסי בר יהודה היא דתניא[ח] ר' יוסי בר יהודה אומר דיה לטבילה שתהא באחרונה: ת"ר הרואה קרי ביום הכפורים יורד וטובל ולערב ישפשף לערב מאי דהוה הוה אלא אימא[ט] מבערב ישפשף (קא סבר מצוה לשפשף) תני תנא קמיה דרב נחמן[י] הרואה קרי ביוה"כ עונותיו מחולין לו והתניא עונותיו סדורין[יא] מאי סדורין לימחל תנא דבי רבי ישמעאל[יב] הרואה קרי ביוה"כ יראג כל השנה כולה ואם עלתה לו שנה מובטח לו שהוא בן העולם הבא אמר רב נחמן בר יצחק תרע שכל העולם כולו רעב והוא שבע כי אתא רב דימי אמר מפיש חיי סגי ומסגי:

הדרן עלך יום הכפורים
ומליקא לה מסכת יומא

מכלל דרבי יוסי סבר מבילה בזמנה לאו מצוה. הא לא פרין נמי מדלנן דסבדי מלוה ובריימא דמיימי סבריא להו לאו מלוה ר"ל לעיל לאמרי מלוה ואין לעטל אמה במוד וממחטין ולבסי סבריא להו לטובל מן המנחה ולמעלה אבל אמה שהן מומרים שים להן לחזר אחר גמי הא לא מדמה בדלמי המילה ועד מפני כשד הסם אבל אמר' יוסי פרין מכל שכן: **מפיש** חיי סגי ומסגי. ורמז לדבר ילמה זרע ימרין ימים:

מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת תנאי היא דתניא[ח] כל חייבי טבילות טובלין כדרכן ביום הכפורים נדה ויולדת טובלות כדרכן בלילי יוה"כ בעל קרי טובל והולך עד המנחה רבי יוסי אומר כל המנחה ולמעלה אין יכול לטבול לא קשיא הא דצלי תפלת נעילה הא דלא צלי אי דצלי מאי טעמייהו דרבנן קא סברי רבנן טבילה בזמנה מצוה מכלל דר' יוסי סבר לאו מצוה והתניא[ז] הרי שהיה שם כתוב על בשרו ה"ז לא ירחץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטנופת נזדמנה לו טבילת מצוה כורך עליו גמי ויורד וטובל רבי יוסי אומר יורד וטובל בדרכו ובלבד שלא ישפשף וקי"ל דבטבילה בזמנה מצוה פליגי הדיא רבי יוסי בר יהודה היא דתניא[ח] ר' יוסי בר יהודה אומר דיה לטבילה שתהא באחרונה: ת"ר הרואה קרי ביום הכפורים יורד וטובל ולערב ישפשף לערב מאי דהוה הוה אלא אימא[ט] מבערב ישפשף (קא סבר מצוה לשפשף) תני תנא קמיה דרב נחמן[י] הרואה קרי ביוה"כ עונותיו מחולין לו והתניא עונותיו סדורין[יא] מאי סדורין לימחל תנא דבי רבי ישמעאל[יב] הרואה קרי ביוה"כ יראג כל השנה כולה ואם עלתה לו שנה מובטח לו שהוא בן העולם הבא אמר רב נחמן בר יצחק תרע שכל העולם כולו רעב והוא שבע כי אתא רב דימי אמר מפיש חיי סגי ומסגי:

הדרן עלך יום הכפורים
ומליקא לה מסכת יומא

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ולערב ישפשף משום חציצה. עי' מג"ל סי' עז ס"ק ז:

רבינו חננאל

ולוי אמר ובתורתך כתוב לאמר וי' יחזקאל אמר רבון כל השלמים ורב אמר רבי עתותינו מלמנות. ורב המנונא אמר אלהי עד שלא נוצרתי איני כדאי כו' והיינו דיהודא דרבה בוליה שוחא ויהודא דרב המנונא חשי ביומא דכפורי. אמור מר זוטרא לא אמרן אלא דלא אמר אבל אמרן אנחנו חטאנו אבל אמר אנחנו חטאנו תוב אינו צריך. א' בר המדודי הוה קאימנא קמיה דמר שמואל והוה יחיב ניחן שהגיע ש"ץ לאבל אנחנו חטאנו קם אכרעיה עמנא ש"מ עיקר ידידי הדין הוא. תנן התם בשלשה פרקים בשנה הכהנים נושאין את כפיהם ד' פעמים ביום בשחרית במוסף ובמנחה ובנעילה בתעניות ובמעמדות וביוה"כ. מאי נעילה רב אמר צלותא יחידא מעין תפלתו של יום ושמואל אמר מה אנו ומחבירן לשמואל מהא דתניא אור יוה"כ מתפלל שבע ומתודה וכן שחרית וכן מוסף וכן במנחה וכן בנעילה מתפלל שבע. ומשני שמואל תנאי היא דתניא יוה"כ עם חשכה מתפלל שבע ומתודה דברי ר' מאיר וחכ"א אין זקוק לשבע ואם בא לחתום בירידי חותם. וקי"ל כותיה דרב דאיהורא היא. עולא בר רב נחת קמיה דרבה פתח באותה בחזרתנו וסיים במה אנו ושבחיה. כי האי תנא דאמר אם בא לחתום בירידי חותם. ויזדיר אומרה אחר תפלתו. אמר רב תפלת נעילה פוטרת של ערבית תפלת ערבית חובה. מ"ט צלותא יחידא היא. וכיון דצלי תרב לא צריך לצלויי תפלת ערבית. ומוחבינן עליה אור של יהוה"כ מתפלל שבע ומתודה וכן בשחרית וכן במוסף וכן במנחה וכן בנעילה מתפלל שבע ומתודה בערבית מתפלל שבע מעין שמונה עשרה. ר' חנינא בן גמליאל אומר משום אבותיו מתפלל י"ח שלמות. מפני שצריך למימר הבדלה בחונן הדעת ומשני תנאי היא דתניא כל חייבי טבילות טבילתן בלילה. בעל קרי טובל והולך עד המנחה.

מסורת הש"ס עם הוספות

ג) [לעיל ו. ע"ש], ב) שמח קמל. לעיל ו: [תוספתא פ"ד ה"ח ועי"ש], ג) שמח קכ: לעיל ת, ד) [שמח קמל. מה כתו:], ה) [מכות נ:], ו) [מכות נ:], ז) [מכות כח:], ח) עי' תוכ' לעיל עז. ס"ה דתנן.

הגהות הב"ח

(ט) רש"י ד"ה מי לא דלמי מאי טעמייהו דרבנן: (י) ד"ה ורמינהו לן ממש. נ"ב נפ' כל כתבי קף קף קכ:

לקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

ז] ג' הר"ח וראשונים ואם מבערב, וע"ש משכ"ב פי' אחר דלא כרש"י; ח] בע"א איתא דבורי תנא קמי דוב נחמן עם תנא דבי ר' ישמעאל בחילוף (גליון); ג] צ"ל במנצאי יוה"כ (הב"ד שמחה מדפסוי):

תוספות ישנים

כפ"ן דשמח (קף ע:) מלא כן דוחקתו שום מלוה אונקא לן קבל המיימר לעכול דמו לא מטרפינן עליה מדא שהרי יעקב אבינו מקנה וגם כעבד הקטנת פנים ופדרים היא שהן כל הלילה כלילמרי' פנ' תפלה השמר (בכורות כפרה [מיכי נמי] מ"מ מלוה שנעשת יש בהן כמו כן תפלת ערבית מלוה יש מי ומ"ש שפיר קאמר הכא פוטרתו אף לדברי המומר לשתר לרבי יוסי שהרי מלוה בעלמא הוא ומ"מ פטרה תפלת נעילה מלוה יש בה כמו כן [מיכי נמי] מ"מ מלוה שנעשת יש בהן כמו כן תפלת ערבית מלוה יש בה ומ"ש שפיר קאמר הכא פוטרתו אף לדברי המומר לשתר לרבי יוסי שהרי מלוה בעלמא הוא ומ"מ פטרה תפלת נעילה מלוה יש בה

פח: יום הכפורים פרק שמיני יומא

הגהות וציונים

מן צ"ל **מביאה** (שיטה יצחק): [3] דפוס ישן שריחמו:

רבינו חננאל

ושמא מת טבילתן ביום. נדה וילדה טבילתן בלילה. בעל קרי טובל ולהלן הוא אומר כל היום כולו ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה שוב אינו צריך. ושנינן הא דתני כל היום בדלא צלי עדיין. והא דתני מן המנחה אינו צריך בדצלי ואקשינן ואי צלי מ"ט דרבנן דתני כל היום ושנינן משום דקסברי טבילה בזמנה מצוה ואקשי' מבלל דר' יוסי סבר טבילה בזמנה לאו מצוה היא. והתניא מי שהיה שם כתוב על בשרו הרי זה לא ירחץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטנופת נדמכוה לו (טבילה) טבילת מצוה כורך עליו גמי או סמרטוט ושובל דמצוה לשפשף ואי איכא גמי כולי עלמא לא פליגי דכורך גמי ואח"כ טובל כי פליגי להדדי ואיתיתי ר' יוסי סבר טבילה בזמנה מצוה ולא שבקינן מצוה ומהדרינן אגמי. ורבנן סברי טבילה בזמנה לאו מצוה היא ומהדר עד דמשכח גמי. ושנינן האי דתני מן המנחה ולמעלה אינו צריך לטבול דטבילה בזמנה לאו מצוה היא ר' יוסי בר' יהודה היא דתני בצניע מוטה שאמר (תה"ק) מטבילין צ"ה טבילות. אמר הוא דייה לטבילה שתהא באחרונה: **תי"ר הרואה קרי ביוה"כ** יורד וטובל ועודנו השכבת זרע לו. ואם מבעוד ישפשף. פי' אם ראה קרי הלילה ויבש ש"ז על בשרו צריך לשפשף בשרו שלא ישאר על גופו. **תנא דבי ר' ישמעאל** הרואה קרי ביוה"כ עונותיו סדורין לימחל וידאג כל השנה אם ניצל אוחה שנה מובטח לו שהוא בן העה"ב פפיש חיי סגי ומפגי:

תוספות ישנים

בועלי נדות ומטאי מתים מוכיין כדרכן ביום הכפורים. ופ"ה מה מועיל טפילת טמא מת ביוה"כ כיון שנזרק הזוה רש לומר למיימי שהזה עליו קודן לו עכ' והזה וכטיהרה שהזה הזוה[1] מיימי הכא מי שנו כאן שהזה עצמו ביוה"כ דמפי' שהזה מיום ג' ז' ומיום ביוה"כ ליכא שבעה מיום ג' ז' ומ"ש לעיל דאפי' מת ביוה"כ ליכא שבעה מיום ג' ז' ומיום ביוה"כ ליכא שבעה מיום ג' ז' ומיום ביוה"כ ליכא שבעה מיום ג' ז' ומיום